# SANCTI
# PETRI DAMIANI
S. R. E.
# CARDINALIS,
## EPISCOPI OSTIENSIS,
### ORDINIS SANCTI
### BENEDICTI.

# S. PETRI DAMIANI,
## S. R. E. CARDINALIS,
## EPISCOPI OSTIENSIS,

ORDINIS SANCTI BENEDICTI,
& Doctoris ſanctiſſimi, ac diſertiſſimi, Operum

TOMVS QVARTVS.

## CONTINENS PIAS QVASDAM

ORATIONES, AC DIVERSI GENERIS METRA,
multis ex Bibliothecis collecta, Notiſque illuſtrata;

*OPERA, AC STVDIO*

DOMNI CONSTANTINI CAIETANI, SYRACVSANI,
Abbatis ſancti Baronti, ex Congreg. Caſinenſi, & Abbatis Præſidentis,
ac Fundatoris Romani, Apoſtolicique Collegij Gregoriani,
DOMVS S. BENEDICTI.

ACCESSERE COLLECTANEA

*In Vetus Teſtamentum ex Opuſculis eiuſdem S. Petri Damiani, ab Anonymo illius Diſcipulo excerpta:*

NECNON REGVLA

Venerabilis Viri Dei PETRI DE HONESTIS, Clerici Rauennatis.

Ex perantiquis MSS. Codicibus nunc primùm etiam edita; eiuſdem domni Conſtantini Abbatis Caietani diligentia.

PARISIIS,

M. DC. LXIII.

# PAVLVS PAPA V.

## DILECTO FILIO CONstantino Caietano, Syracusano, Monacho S. Nicolai de Arena Catanen. Congreg. Casinen. Ordinis S. Benedicti.

*DILECTE Fili, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum tu, sicut accepimus, Opera B. Petri Damiani S. R. E. Cardinalis Episcopi Ostiensis editurus sis, quæ non sine Ecclesiasticarum Litterarum detrimento in tenebris varie disiecta iacebant, tuaque laudabili opera, labore, & diligentia vnà cum alijs complutibus Ecclesiasticorum Scriptorum Monumentis ex multis Bibliothecis conquisita & collecta fuerunt, & idcirco fel. record. Clemens VIII. Prædecessor noster studio bene merendi de Republica Christiana, & Apostolica Sede, cuius nobilis pars egregius hic Doctor extiterat, Romam te vocauerat; nunc vero aspirante Diuina gratia, primus Tomus absolutus sit, ac tres reliquos te editurum propediem speres; Nos, qui doctas piorum & eruditorum hominum lucubrationes complecti Pastorali charitate tenemur, & studia huiusmodi promoueri in Domino exoptamus, vt tam primus horum Operum Tomus iam typis excusus, quam cæteri cum excudentur, sinceri, & emendati prodeant, neque cuiusquam incuria, aut fraude adulterari vel labefactari possint, MOTV PROPRIO ET EX CERTA NOSTRA SCIENTIA, Omnibus, & singulis Christi Fidelibus, præsertim Librorum Impressoribus, ac Bibliopolis quouis nomine nuncupatis, tam in Vrbe, & in vniuersa ditione & locis S. R. E. mediatè vel immediate subiectis; sub quingentorium auri, Cameræ Apostolicæ applicandorum, nec non amissionis Librorum, atque typorum, quàm etiam in tota Italia, & extra eam vbiuis Gentium, & Locorum constitutis, sub Excommunicationis Maioris latæ Sententiæ pœnis ipso facto absque alia declaratione incurrendis, auctoritate Apostolica tenore præsentium interdicimus & inhibemus: Ne per Quindecim Annos à data præsentium computandos, primum Tomum Operum B. Petri Damiani à te editum, & alios singulos à te edendos, dummodo omnes à Magistro Sacri Palatij approbati sint, per totidem Annorum spatium ab vniuscuiusque eorum editione numerandum, absque tua licentia imprimere, aliove titulo, vel forma, quouis pretextu mutatos, vel alio quocumque Idiomate versos edere, vel sic editos vendere, seu venales habere audeant, vel præsumant. Mandantes vniuersis, & singulis Venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Locorum Ordinarijs, Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Potestatibus, & alijs Officialibus: vt quando, & quoties per te, vel tuo nomine fuerint requisiti, præmissa contra inobedientes exequantur, & obseruari faciant, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac Statutis, & Consuetudinibus, Iuramento, Confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis; Priuilegijs quoque, Indultis, & Litteris Apostolicis, quibusuis personis quomodolibet concessis, & confirmatis. Quibus omnibus illorum tenores, ac si ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, pro hac vice duntaxat derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium Litterarum exemplis, etiam in ipsis Voluminibus impressis, eadem vbique fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Marcum, sub Annulo Piscatoris, die xvij. Augusti M. DC. VI. Pontificatus nostri Anno Secundo.*

Scipio Cobellutius.

# IN VITÆ LAVDEM, AC BEATITATEM Sancti Petri Damiani, Cardinalis Episcopi Ostiensis.

*B. Alexander* I I. Pont. *Max. in Epistola ad Gallicarum Præsules.*

Hab. Edit. Paris. 1612. cum Epistolis Gerberti.

ALEXANDER seruus seruorum Dei, G. Rhemensi, R. Senonensi, B. Turonensi, M. Bituricensi, T. Burdegalensi, Archiepiscopis, Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

Non ignorat sancta vestra Fraternitas, dilectissimi, quòd ex Auctoritate Sedis Apostolicæ, cui Nos indignos Clementia Diuina præfecit, totius vniuersalis Ecclesiæ regendus, ac disponendos Nobis Status incumbit. Quoniam igitur pluribus Ecclesiarum negotiis occupati, ad vos ipsi venire non possumus, talem vobis Virum destinare curauimus; QVO NIMIRVM, POST NOS, MAIOR IN ROMANA ECCLESIA AVCTORITAS NON HABETVR: PETRVM VIDELICET DAMIANVM, OSTIENSEM EPISCOPVM: QVI NIMIRVM ET NOSTER EST OCVLVS, ET APOSTOLICÆ SEDIS IMMOBILE FIRMAMENTVM. Huic itaque Vicem nostram pleno iure commisimus: vt quicquid in illis partibus, Deo auxiliante, statuerit, ita ratum teneatur, & firmum, ac si speciali nostri examinis fuerit sententia promulgatum. Quapropter venerabilem Sanctitatem vestram fraterna charitate monemus, & insuper Apostolica vobis Auctoritate præcipimus; Vt talem, tantumque Virum tanquam nostram Personam digna studeatis deuotione suscipere: eiusque sententiis, atque iudiciis, propter B. Petri Apostolorum Principis reuerentiam, humiliter obedire. Quisquis enim fastu superbiæ, quod absit, inflatus, illius iudicio contradictor, vel aduersator extiterit, vsque ad dignam satisfactionem, nostram, vel Romanæ Ecclesiæ gratiam non habebit. Quia verò cum ad vos Girelmum misimus, adhuc aduentum præfati Domini Petri Nos impetrare posse, nullatenus speraremus; volumus, vt si quid apud vos Girelmus cœpit, ad Domini Petri magisterium veniat: & per eius manum quicquid agendum est, fiat.

Hab inter Vet monumenta à Sebast. Tengnagel. edita Ingolstad. ann. 1612.

*Bernardus, siue potius Bertoldus, Presbyter Constantiensis, in Libro de Vitanda Excommunicatorum Communione.*

PETRVS Damiani, piæ Memoriæ, Cardinalis Episcopus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, *ALTER HIERONYMVS, in nostro tempore*, Hæc Bernardus: qui idem affert Testimonium Cap. 10. sui alterius Libri Decretorum, apud nos M. S. Eminentissimus quoque Cardinalis Baronius eadem veterum Scriptorum auctoritate ductus, egregium eundem nostrum Doctorem, compellare solebat Hieronymum Iuniorem.

## De Festo die S. Petri Damiani, Cardinalis Episcopi Ostiensis.

### Domni Constantini Abbatis Caietani Præmonitio.

FEstus dies Sancti Petri Damiani ab immemorabili tempore, solemni ritu quotannis celebratur tum Rauennæ, tum per omnes alias Flaminiæ Regionis Ciuitates, & loca, quorum Ecclesiæ eidem Rauennati subsunt Metropolitano. Vnde quotannis etiam ab earundem Ciuitatum Præsulibus in Ordine Diuini Officij Typis impresso, inter Sanctos alios, Cælestium Spirituum Albo adscriptos, Doctor idem egregius recensetur. Et quidem ibi sic habetur: *Kalendarium Sanctæ Metropolitanæ Archiepiscopalis Ecclesiæ Rauennæ, eiusque Diœcesis, Eminentissimi, & Reuerendissimi Domini, D. Aloysij S. R. E. Cardinalis Capponij, eiusdem Sanctæ Rauennatis Ecclesiæ Archiepiscopi iussu editum.* Atque in eodem Kalendario sub vigesimatertia die Mensis Februarij ita decernitur: *Petri Damiani Episcopi, & Confessoris Rauennatis, Duplex, fuit heri. In Primo Nocturno, Laudemus. In Secundo Nocturno, Beati Patris. Vt in Communi Confessorum Pontificum. In Tertio Nocturno. Vigilate Vt in eodem Communi, Nona Lectio, & Commemoratio Feriæ. Oratio pro Sancto: Exaudi: Vesperæ de præcedenti, Commemoratio sequentis.* His accedit Kalendarium Fauentinæ Ecclesiæ, sub hisce verbis: *Ordo Diuini Officij recitandi, Missasque celebrandi iuxta Ritum Breuiarij, & Missalis Romani, in Ecclesia, & Diœcesi Fauentina, Eminentissimi Domini D. Francisci, S. R. E. Presbyteri Cardinalis, Tituli Sancti Marcelli, eiusdem Ciuitatis Episcopi iussu editus.* Atque in eodem, sub eodem, quo supra, die vigesimatertia mensis Februarij, hoc etiam modo decernitur: *Petri Damiani Episcopi, & Confessoris, ac Fauentiæ Protectoris, Duplex Maius Lectiones Primi Nocturni: Fdelis Sermo. Secundi: Beati Patris. Tertij: Vigilate, cum cæteris de Communi Confessorum Pontificum. Nona Lectio, Homilia, & Commemoratio Feriæ. In Officio nihil fit de Vigilia Sancti Matthiæ. Color Albus. Missa: Sacerdotes. Secunda Oratio Feriæ, cuius Euangelium legitur in fine. Tertia, de Vigilia Sancti Matthiæ. Præfatio Quadragesimal. In Secundis Vesperis Commemoratio Feriæ. Fit Processio in Ciuitate ex Voto.* Hæc ex Rauennate, & Fauentina Ecclesiis, vt & in cæteris eiusdem Prouinciæ Ecclesiarum Kalendariis, quæ nos breuitatis causa nunc prætetimus, de Diuinis Honoribus, tam in Officio Ecclesiastico, quàm Sacrosancto Missæ Sacrificio, Petro Damiani vltra exhibitis, & à tempore, cuius memoria non extat. Quod sine auctoritate Romani Pontificis id factum fuisse, nullo pacto dubitari potest. Qua de re eundem Petrum Damiaui ab eodem Romano Pontifice Sanctorum numero adscriptum extitisse, tum ex his, quæ modò diximus, tum ex aliis, quæ Tomo Tertio egregij eiusdem Doctoris Operum prælibanimus: tum denique ex multis aliis Argumentis, quæ in eandem rem adducere possumus, iure optimo, vt concludamus, operæ pretium est.

---

*De laudabili S. Petri Damiani Operum defatigatione à Domno Constantino Abbate Caietano præstitâ, grauia duo Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium, Litteris, ac Vitæ sanctitate insignium Testimonia.*

*Cæsar Baronius Presbyter Cardinalis Tit. SS. Martyrum Nerei, & Achillei, Sedis, Apostolicæ Bibliothecarius, Tomo XI. Annal. Ecclesiast. ad A. C. 1072.*

SIc Deus in hoc deploratissimo sæculo, cùm excreuisset ad Ecclesiam obruendam diluuium carnis, dedit mundo tantum Virum, qui austerissimæ Vitæ exemplo, Verbique prædicatione, & Scriptis, exsiccaret tantam putredinem: pariterque pugnaret aduersus Simoniacam Hæresim, quæ vbique locorum grassabatur impune. Quod autem pertinet ad Scripta, hic ea cuncta recensere non immoramur, cum modò (1604.) apud Nos, mandato Beatissimi Domini nostri, Clementis Papæ Octaui, laboret Domnus Constantinus Caietanus, Siculus, Monachus Casinensis Congregationis: vt Viri sanctissimi Scriptorum Monimenta vndique collecta prælo subiiciat; quod propediem spero fore. In his enim peruestigandis, & exemplaribus pluribus hinc inde perlatis, magno studio corrigendis, studio indefesso laborat: à quo & eiusdem Petri Vitam accipies vberiùs scriptam.

*Robertus Bellarminus Presbyter Cardinalis Tit. S. Mariæ in Via, in Libro de Scriptoribus Ecclesiast. sub A. C. 1660.*

PEtrus Damiani (sic à † Parentis sui, Damiani nomine vocatus) nobilis Rauennas, monachus fuit Ordinis S. Benedicti, ac deinde S. R. E. Cardinalis Episcopus Ostiensis Vixit temporibus † Fratris
Gregorij VI. & Successorum eius vsque ad Gregorium VII. ad quos omnes Epistolas dedit. Vir fuit valde sanctus, & deuotus, & præcipuè pœnitentiæ, & austeræ vitæ amator ardentissimus. *Paulòque post*: Obiit in Apostolica Legatione Anno Domini 1672. Scripsit Epistolas plurimas, & Sermones permultos: quæ duo Opera typis nuper (anno 1606. & 1608.) mandauit Romæ Domnus Constantinus Caietanus, Ordinis S. Benedicti Monachus.

# Eminentiſſimis, ac Reuerendiſſimis Dominis, SANCTISSIMI D.N. VRBANI VIII. Fratris Filijs, S. R. E. Cardinalibus.

*D. Franciſco Sedis Apoſtolicæ Vice-Cancellario, ac Romani Apoſtolicique Collegij Gregoriani Protectori : necnon*

*D. Antonio S. R. E. Camerario, & Vtriuſque Signaturæ, ac Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, Præfecto,*

*BARBERINIS PRINCIPIBVS,*

Domnus Conſtantinus Abbas Caietanus, Salutem, & Felicitatem.

SAncti Petri Damiani Cardinalis, Epiſcopi Oſtienſis, Quartum Librorum Volumen, quod in lucem editur, Vobis ſeſe exhibet, Cardinales Eminentiſſimi : vt per vos SANCTISSIMO D. VRBANO VIII. Patruo veſtro offeratur. Neque enim ſupremæ inter homines poteſtatis faſtigium, & magnitudinem ſatis intelligit, qui ante Illum ſine Duce audet importunus irrumpere. Licet enim Liber ipſe Auctoris ſui nomine, Viri nempe doctrina, & ſanctitate clariſſimi, ac rerum, quæ in eo continentur, pondere, & vtilitate, ſatis per ſe gratioſus futurus ſit apud Eum, qui Fautor eſt Litterarum, & Sanctitatis Aſſertor; aliquid tamen commendationis, & gratiæ ex vtriuſque ſplendore nominis, atque auctoritatis amplitudine, ſperat ſibi acceſſurum : ita vt, Vobis præeuntibus, alacrior magiſque ante MAXIMI PONTIFICIS conſpectum appareat. Deus Optimus Maximus Vos ad Eccleſiæ ſuæ vtilitatem diutiſſimè ſeruet incolumes.

# S. D. N.

# VRBANO VIII

## PONTIFICI MAXIMO

*Constantinus Abbas Caietanus, Sempiternam Felicitatem.*

QVARTVS, iam, & vltimus, BEATISSIME PATER, S. Petri Damiani, Cardinalis, Episcopi Ostiensis, Tomus publici iuris efficitur: sed tamen consuetam tantæ Maiestati præstat reuerentiam: neque ante in populi conspectum prodire sustinuit quàm VRBANVM IN PETRI CATHEDRA sedentem, supplex veneraretur. Quod certè factum nemo, vt arbitror, non magnopere laudabit. Vbi enim nobilium ingeniorum partus lucis incunabula feliciùs, quàm in Sedis Apostolicæ penetralibus sortiantur? In illis nimirum penetralibus, vnde Gentes à criminibus expiatura vox mittitur: Vbi cælestis Oraculi Arcana patefiunt: Vbi perennis Thesauri Dona dispensantur Vbi denique mortis Antidotus, & vitæ Pharmacum propinatur. Quod Nomen chartis (vt ita dicam) victuris illustriùs præponatur, quàm quod resonat in ore Populorum, publica decorat Monimenta, priuata honestat Ornamenta, & inter Sacrosancta Mysteria Sacerdotum voce depromitur. Quis non speret sibi tam Augusti Syderis luce præeunte, tempestates omnes, atque omnia monstra nauigantibus infesta facilè cessura quousque ad illum beatæ Vitæ Portum, quem piè viuentibus Conditoris nostri immensa Bonitas, & omnipotens Sapientia præparauit, victrix laborum Pietas, & triumphatrix periculorum animi Fortitudo perducat? Sed hæc in aliorum Libris iustiùs essent præfanda, qui in Sedis Apostolicæ clientelam noui, recentesque venerunt. Petri enim Damiani, egregij Doctoris Benedictini, erga Romanam Ecclesiam fides eximia, ac pietas pene singularis, mea commendatione non indiget: Siquidem tam ex eius Scriptis (quorum maxima iam parte, Summis duobus Pontificibus, Clemēte VIII. & Paulo V. mandantibus, homines per nos fruuntur) quàm ex Vitæ, ac rerum gestarum præclaris facinoribus, nota satis, ac testata posteris remanserunt: adeo vt ab Illustribus eius temporibus ALTER HIERONYMVS, meritò dictus fuerit. Nimirum Vir Sanctissimus non denegauit à Maioribus suis (de Ordinis Benedictini Patribus loquor) quorum studia, labores, vigiliæ & excellens in omni laudum genere virtus, quantos omni tempore fructus Christianæ Reipublicæ attulerit. Aliquantisper forrasse

Bernoldus Presb Constantin. libro de vitanda Excommunicatorum Communione.

hoc loco commemorarem, nisi publicis essent consignata Monimentis, ita vt eorum memoria in benedictione futura sit penes omnem posteritatem. Pulcherrimorum namque Operum, quæ magnus Patriarcha Benedictus, eiusque Alumni pro Christi gloria, & communi hominum vtilitate perfecerunt, non solùm exemplis, sed etiam vestigijs, plena est omnis Ecclesia Sanctorum. Quo magis æquum esse, & rationi consentaneum puto, me, qui eandem Religionem profiteor, totis viribus eniti, vt non dissimilem exhibeam erga Romanam Ecclesiam cæterarum Ecclesiarum Principem, ac Parentem, obsequij, ac pietatis ardorem. Cum enim omnibus à Maiorum suorum virtute degenerare turpe sit, tum illis potissimùm id omni ignominia deformius esse debet, qui in Sanctæ Religionis studioso gloriosi certaminis cursum conficere statuerunt: quibus illa proposita est expeditissima ratio vincendi, retro oculos nunquam flectere, nec in medio deficientium lassitudinem imitari, sed strenuè præeuntium fortiter hærere vestigiis. Quamuis mihi etiam domestica exempla Maiorum, à quibus in sæculo originem duco, possint addere faces (vt ita dicam) & stimulos ad benè currendum. Sed enim quid attinet vetera, & quæ mihi cum alijs communia sunt, enarrare; cum singularis affectus & obseruantiæ in Romanum Pontificem proprias, ac peculiares causas habeam? Tua enim beneficentia (BEATISSIME PATER) quod in me contulit, vt post Maximos illos, Optimosque Pontifices, Antecessores Tuos, Clemētem VIII. Leonem XI. Paulum V. & Gregorium XV. quibus à Sacris Litterarum Monimentis inseruiui, Tibi inseruirem, iure suo postulat, exigitque: vt totum me pro Tua amplitudine, honore, ac dignitate deuoueam, atque ad huius Sacrosanctæ Sedis decus, existimationemque omnia mea studia, curas, cogitationes conuertam. Illud dumtaxat adddere non verebor: Quemadmodum potuit ante hac SANCTITAS TVA, antiquæ cum Ordinis mei, tum Maiorum meorum erga Sedem Apostolicam deuotionis, & obseruantiæ speciemen in me vno haud obscurè recognoscere: ita si Vita mihi suppetet, afflabitque, vt facit, incredibilis tuæ istius benignitatis Aura, magis magisque posthac recognituram.

Interim vltimum hunc Illius Clarissimi olim, & Sanctissimi Cardinalis Episcopi, & Petri Damiani Tomum, qui iam, Deo auspice, à me cum Tribus aliis, à tenebris, atque obliuione vindicatus est, ac Tuo munere publica luce fruitur, hilari fronte accipe: & qua soles humanitate, complectere. DEVS OMNIPOTENS, saluam diu, florentemque Christianæ Reipublicæ SANCTITATEM TVAM conseruet: eiusdemque vota cœptaque omnia fœcundet.

# EX NOVA LEONIS ALLATII
## APIVM VRBANARVM RECENSIONE.

1. CONSTANTINVS CAIETANVS, Syracusanus, Abbas Congregationis Casinensis, Ordinis S. Benedicti, & Abbas Præsidens, ac fundator Collegij Gregoriani in Vrbe, plurima tum sua, tum aliorum tineis obsita concinnauit, partim edita, scilicet:

2. *Operum B. Petri Damiani*, Tomus IV. *Obseruationibus, ac Notis* illustratus. I. continet Epistolarum Libros VIII. Romæ, 16 6. II. Sermones de Sanctis, & Sanctorum Historias. Ibidem, 1608. III. Opuscula Theologica, & Moralia. Ibidem. 1615. IIII. pias quasdam Orationes, ac diuersi generis Metra. Addidit, *Collectanea in vetus Testamentum ex Opusculis eiusdem Damiani ab Anonymo illius Discipulo excerpta*, *& Petri de Honestis Clerici Rauennatis Regulam Clericorum ante Quingentos Annos scriptam.* Ibidem, 1640. in fol Paulo V. & Vrbano VIII.

3. *B. Amalarij Fortunati, Ordinis S. Benedicti Cardinalis, & Archiepiscopi Treuerensis Vitam*, Scipioni Burghesio, Romæ Typis Iacobi Mascardi, 1612. in 4.

4. *Libros IV. de Imitatione Christi*, multis in locis ex Veteribus Codicibus restitutos, auctos, & emendatos: quibus addidit *Concertationem*, qua verus Auctor eorundem Librorum Ioannes Gersen de Canabaco, Abbas Vercellensis vindicatur, Paulo V. Romæ, 1616. in 12.

5. Eandem *Concertationem*, priori editione auctiorem, cui accessit *Apologetica Responsio* pro hoc ipso Librorum Auctore Ioanne Gerson, aduersus Heribertum Rosueidum Societatis Iesu Presbyterum, 1618. in 8.

6. Libros II. pro Ioanne Diacono S. R. E. Cardinali, *De S. Gregorij Magni, eiusque Discipulorum Monachatu Benedictino*, Paridi Lodronio Archiepiscopo Salisburgensi. Salisburgi, 1620. in 4.

7. Sanctorum trium Episcoporum Religionis Benedictinæ Luminum, *Isidori Hispalensis*, *Ildefonsi Toletani*, *& Gregorij S. R. E. Cardinalis Episcopi Ostiensis Vitas*, *& Actiones* Scholiis illustratas. Accesserunt *Opuscula* quædam eiusdem S. Isidori nondum edita, Philippo III. Hispaniarum Regi Romæ. 1616. in 4.

8. *Camen* in Libros Ligni vitæ, & eorum Auctoris Arnoldi Vioni commendationē, Venetiis. 1595.

9. *Animaduersiones in Vitam S. Anselmi Episcopi Lucensis.* Leguntur inter Monumenta contra Schismaticos à Iacobo Gretsero Societatis Iesu publicata. Ingolstadij, 1613. in 4.

10. *S. Columbanum Abbatem Bobiensem, & Lexouiensem cum Suis fuisse Ordinis S. Benedicti*, *Assertionem*, inter Scholia in vitam Sancti Magni à Martino Abbate Fossensi scriptam. Augustæ Vindelicorum, 1627. in 8.

11. *De Erectione Collegij Gregoriani in Vrbe*, *Epistolam Encyclicam.* Romæ, ex Typographia Cameræ Apostolicæ, 1622. in 4

12. Vitam Gelasij Papæ II. Gentilis sui, à Pandulfo Pisano conscriptam: & Vitam, & Passionem S. Erasmi Episcopi, & Martyris ab eodem Gelasio scriptam, *Notis*, ac *Commentariis* illustrauit. Vrbano VIII. Romæ, apud Caballum, 1638. in 4.

13. Lingua Italica, *Guiditio sopra la Vita del Rè Dauid scritta dal Signor Ranuccio Pichi Secretario dell'Altezza di Parma.* Romæ, 1631.

* Edenda partim perfecta, partim affecta. *

*De Præstantia Religionis Benedictinæ Commentaria Encyclica, Parænetica, Apologetica*, Lib. IV.

*De Dignitate Ordinis S. Benedicti aduersus quorumdam nouitates.*

*Responsio iuridica aduersus F. Martinum Fernandez Hermoso, & alios, De habitu Benedictinorum.*

*De Antiquitate Regulæ, & Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini.*

*De Sacra Sede Transtiberina Collegij Greg. in qua Princeps Apostolorum Petrus primùm sedit, &c,*

*De sanctitate Luciferi Episcopi Calaritani*, lib. II. -- *De Ioachimo Calabro Abbate*, Apologeticus,

*De nummis, & Numismatibus in honorem B. M. Virginis cusis.* Lib. II.

*De Veneratione Sanctorum*, Lib. II. -- *De Sacrosancta Basilica Vaticana.* Lib. I.

In Vitam Bonifacij Papæ VIII. ex Caietanorum Familia *Commentaria* cum *Apologia, pro eiusdem Bonifacij ingressu legitimo ad Pontificatum, prudenti regimine, & gloriosa morte.*

*Variarum Concertationum tum Sacrarum, tum Politicarum*, Volumen.

*Vita, & Miracula S. Rosaliæ*, ex Cæsareo Gallorum, & Marsorum Comitum Sanguine.

*De Sanctis, & Beatis Siciliæ, cum Notis, & Animaduersionibus.*

*Martyrologium Benedictinorum*, hoc est, De Sanctis Ordinis S. Benedicti.

*Calendarium Benedictinum*, in quo Seruorum Dei, famaue Sanctitatis illustrium ex Ordine S. Benedicti, breuiter describuntur.

*De admirabili Sacramento diuini Altaris, & Diuinæ Mensæ Conuiuio*; ex doctissimis Benedictinæ Familiæ Patribus, ac sacris eiusdem Ordinis Ritibus illustrato,

*De Diuino Cultu Deiparæ Mariæ à Benedictina Familia exhibito, & in alios propagato.*

*De Caietana Familia Commentaria ab Anno Christi DCC. ad nostra tempora, quibus etiàm quàmplurium Nobilium aliarum Familiarum Origines, & Memoria describuntur.*

*Annales Benedictini*; --- *Acta S. P. Benedicti*: --- *Acta S. Scholasticæ Virginis, eiusdem Sororis.*

*Acta S. Placidi Abbatis, & Martyris.* -- *Acta S. Gregorij Magni PP.*

*Acta S. Petri Cælestini Papæ V.* -- *Acta S. Thomæ Aquinatis.*

In Vitas Summorum Pontificum Alexandri II. Gregorij VII. Victoris III. Vrbani II. & Paschalis. II. *Commentaria.*

# B. PETRI DAMIANI, MONACHI BENEDICTINI, S.R.E. Cardinalis, Episcopi Ostiensis

*Tomus Quartus, Sacrorum Carminum, & Precum.*

## I. ORATIO AD DEVM PATREM.

ROGO te, immensa pietas, Deus A
Pater omnipotens, oe perdas me
creaturam tuam ad tui similitudi-
nem conditam, ac pio Filij tui Do-
mini mei Iesu Christi cruore redem-
ptam. Porrige mihi manum tuam Domine Deus
meus, & eripe me de profundissimo lacu ioiquita-
tum mearum. Erige lapsum, solue compeditum,
illumina cæcum, sana me mille malignorum spiri-
tuum vulneribus fauciatum. Heu me miserum,
heu me perditum, heu me indeficienti lacrymarum
fonte lugendum! qui dum spurcissimæ carnis meæ
legibus vixi, numqoam te de me gaodere permisi,
sed semper te reprobæ vitæ meæ flagitiis ad ama-
*Esther* 13. ritudinem prouocaui. Sed scio Domine, quia in vo- B
luntate tua cuncta sunt posita, & non est qui possit
tuæ resistere voluntati. Sed enim decreueris salua-
*Exod.* 17. te nos, continuò liberabimur. Produc Domine de
saxea cordis mei duritia lacrymarũ abundantiam,
qui de rupe deserti largissimam profluentis aquæ
*Num.* 20. copiam prodire iussisti. Domine Iesu Christe, si tu
es lux vera, & ego colo te, cur pateris in tenebris
*Psal.* 77. esse me? Veh mihi, lumen adoro, & tenebras per-
fero; veritati deseruio, & per inanium cogitationũ
figmenta deludor. Domioe, qui cauernas tartari
*Exod.* 10. diuinitatis tuæ radiis illustrasti; qui densas Ægypti
tenebras Moysis famuli tui precibus effugasti; res-
pice chaos illud, & tenebrosum mei cordis infer-
oum visitationis tuæ luce perfunde; vt animam, C
quam tu dignatos es lux æterna redimere, tene-
brarum auctor nequeat in obscuritatis suæ caligi-
ne possidere. Qui illuminasti cæcum à natiuitate,
*Ioan.* 9. illomina me. Qui leprosos mundasti, porifica me.
*Id.* 11. Qui Lazarum de sepulchro suscitasti, resuscita
me vitiis fœtidum, & peruersæ coosuetudinis mole
*Dan. vlt.* depressum. Qui Danielem in lacu à leonum mor-
*Id.* 3. sibus custodisti, eripe me. Qui tres pueros de ca-
*Exod.* 12. mini æstuantis incendio liberasti, libera me. Qui
& 13. liberasti Israël de oppressione Pharaonis, libera
1. *Reg.* 16. me. Qui liberasti Dauid de manibus Goliæ &
*Act* 12. Saülis libera me. Qui edoxisti Petrum de carcere
Herodis, libera me. Domine benedicte, glorio-
se, piissime, vides, & ipse couscieotiæ meæ
testis es, quia volo mala mea cuncta respuere,
sanctisque tuis iussionibus, vt digum est, obe-
dire; sed quia nequeo ex me, spero in te. Non
enim inuenio in caroe mea bonum. Et reuera
Domine, quis vmquam Sanctorum ex se vir-
tutem, vel sanctitatem habere potuit? quis per
se sine auxilio, perfectionis culmen aiceodit?
Certè Domine, non Petrus, non Martyr, non
Apostolus, non denique ipsi Angeli, oon Cheru-
bim, aut Seraphim, nisi à te percepissent, do-
num aliquod habere potuisseot. Si ergo ipsæ
Virtutes cælorum nihil habent à se, sed omnia
perceperunt à te, quid ergo boni à me, qui sum
stercus & vermis, puluis & cinis, poteris expe-
ctare, nisi quod ipse digneris infundere? Tu *Iacob.* 1.
enim es Pater luminum, à quo omne datum
optimum, omneque donum perfectum. Tu es, à
quo bona cuncta procedunt. Tu fons vitæ. Tu
auctor salutis æternæ. Sicut enim terræ non à
se ipsa, sed de cælo semper lumen infunditur;
sic anima mea sicut terra sine aqoa tibi, teoe- *Psal.* 142.
brosa squalet semper & arida, nisi tuæ gratiæ
rore perfusa, roi splendoris radio fuerit illustrata.
Et quidem ioquiro apud me Domioe, vt tibi de
meis aliquid offeram, sed cùm omnia mei pe-
ctoris arcana reuoluo, nihil ibi nisi tenebras vi-
deo, nihil omninò oisi vitiorum tribolos & spi-
nas inuenio. Vide ergo Domine miseriam meam,
vide tantæ paupertatis inopiam, mihiqoe com-
punctionis gratiam tribue, quæ animæ meæ ru-
biginem tergere, tamque cruenta meorum cri-
minum valeat inquinamenta lauare. Expelle Do-
mine frigus hoc atque torporem de meo pecto-
re, & flammam in me dulcissimæ tuæ charita-
tis accende. Numquid eum Domine, immen-
sam tuæ pietatis abundantiam mea valebit ini-
quitas vincere, quam totius mundi non potue-
runt crimina superare? Nam cùm totus pene
mundus esset Idololatriæ deditus, quis te ro-
gare præsumet, vt quem cæli non capiunt, vteri
virginalia angustias habitaturus inuiseres? morta-

litatis nostræ membra susciperes? mortis atrocis- A
simæ tormenta perferres, vt inimicos tuos à mor-
tis debitæ supplicio liberares? Si ergo, clementis-
sime & piissime Domine, misericordiæ tuæ magni-
tudinem totius mundi flagitia non vicerunt, vnius
canis mortui peccata quantumlibet grauia supe-
Ezech. 18. rabunt? Absit hoc à te Domine. Absit à te, qui di-
& 33. xisti: Nolo mortem peccatoris. Quid est ergo quod
Luc 15. dicis: Gaudium esse Angelis Dei super vnu pecca-
Psal. 144. tore pœnitentiā agente? Quid est quod de te Pro-
Matth. 9. pheta dicit: Quia miserationes tuæ sunt super om-
& Luc. 8. nia opera tua? Nonne tu Domine, permisisti te ab
Ioan. 4. illa spurcissima, & fœdissima muliere cōtingi, quæ
fluxu erat sanguinis cruentata? Cuius præsumptio-
Matth. 15. nis audaciam non modò nullatenus condemnasti,
sed vt salutem quoque cum ipsa vestimenti fimbria
raperet, indulsisti. Nōne tu, mitissime Domine, cum B
meretrice illa Samaritana loqui dignatus es? siue,
quod maius est, numquid non cum Chananæa, quæ
adorabat Idola, colloquium miscuisti? Eius insuper
filiā a dæmonio maternis precibus liberasti? Hanc
circa me, quæso Domine, mirandæ pietatis tuæ re-
gulam exhibe; extinctum animæ meæ infelicis
igniculum his olei tui fomitibus reaccende. Non
Pauli, non Petri misericordiam quæro, quia dum
alter ignorantia, alter timore peccauit, facilè vter-
que veniam obtinuit. Illud mihi, piissime Domine,
misericordiæ tuæ genus indulge, illud animæ meæ
languenti, vel iamjam potiùs morienti, suauissimæ
medicinæ tuæ poculum porrige, quod Latroni in
Luc 23. Cruce pendenti misericors obtulisti, eumque ab- C
Ioan. 8. sorptum ex deglutientis mortis faucibus eduxisti.
Luc. 7. Illud tuæ misericordiæ genus quæro, quod depre-
hensæ in adulterio præbuisti, quod peccatrici in do-
mo Simonis contulisti: quæ dum pedes tuos cri-
nibus tersit, animā suam à peccatorum sorde pur-
gauit. Hoc modo trahe me ad te, Saluator meus, ac-
cende me, purifica me. Impleantur amore tuo om-
nia viscera mea, vt benedicat tibi anima mea, &
descendat super me misericordia tua. Ad hoc enim
te Pater omnipotens misit in terras, vt saluos facias
peccatores. Qui tecum & cum Spiritu sancto viuit
& regnat Deus, in sæcula sæculorum. Amen.

## II. ORATIO AD DEVM D
### Filium.

1. Pet. 1. Recordare Domine Iesu Christe, quia non au-
ro, vel argento, sed proprij sanguinis tui me
pretio redemisti: & cùm tu sis fons patens domus
Dauid in ablutione peccatoris, & menstruatæ, ego
solus, Domine, tantæ pietatis expers ero, & extra
redemptionis tuæ lineam remanebo? Heu me, piis-
sime Domine, permittes me cū regenerationis tuæ
tunica, quam mihi dedisti, cum vexillo sanctæ
Crucis, quam mihi in fronte pinxisti, in manus
venire diaboli, & cum ipsis tuis insignibus, æter-
nis incendijs cruciari? Scio Domine, quia tantæ E
pietatis es, si ego perfectè conuertor ad te, quòd
tu statim recipies me. Sed quia tantæ fragilitatis, &
ignorantiæ sum, vt ipsa conuersio per me sine te,
dignè fieri non possit; tu me conuerte Deus saluta-
ris meus, tu illumina animam meam, tu dirige,
tu in me flammam tuæ dilectionis accende. Et for-
sitan, iustissime & piissime Domine, tanta sunt pec-
* Intellig. opera nostra ex naturæ viribus satisfacere non posse: nam suppo- cata mea, * vt nulla mea pœnitentia ad hæc plan-
genda sufficiat; ecce corpus meū, per quod te mi-
ser offendi, tu, qui es animarum medicus, verbera,
flagella, siue lepra, siue quibuscumque doloribus
tibi visum fuerit, durissimè percute. Tua planè
creatura sum, Conditor meus; tu me tuis cinge fla-

A gellis, nec tradas me in manus inimici mei: aut si sita Dei gratia, & eius acceptatione, satisfaciunt: vt Theologi pluribus docent.
eousque mea processit iniquitas, vt in hac non pos-
sit vita deleri, præcipe vsque ad diem iudicij tui
vltricibus me pœnis affligi, vt tunc saltē extremus
omnium Electorum tuorum merear inueniri. Ab-
sit enim à me vt postulem gloriam. Sufficit mihi,
vt tantummodo pœnas euadam: Sed quoniam pre-
ces meæ tam sordido ore prolatæ, ad te non me-
rentur ascendere; te rogo, Beata Virgo Maria tem-
plum Dei viui, aula Regis æterni, sacrarium Spi-
ritus sancti, benedicta inter mulieres; redolet ager
sacratissimi veteri tui naribus cordis mei: ex quo
videlicet agro dum vnicum illud ac singulare li-
lium prodit, omne cum eo virtutū spiritualiū ger-
mē erupit. Tu enim es cælestis illa terra, quæ dedit
fructum suum. Te materiam Sapientia cælestis ha-
B buit, vnde templum sui corporis fabricauit. Te
Spiritus sanctus impleuit. Te virtus Altissimi inef-
fabiliter obumbrauit. Tu defer preces meas ad Fi-
lium Creatorem tuum. Immò tu ora pro me, tu
obsecra: cuius nimirum vota non possunt dēspici,
cuius preces in eius conspectu nequeūt paruipen-
di. Ecce Domina mea, infelix ego deprehensus in
crimine ducor ad furcas, raptor ad gladium, per-
trahor ad supplicium. Exurgat ergo Regina mun-
di, opponat se, ingrediatur ad Filium, & liberet
reū. Accurre & tu, o Michaël cælestis militiæ prin-
ceps, & qui in hoc mundi peremptorus es Anti-
christum contra Deum, se contumaciter extollen-
tem, iam illū deijce in corde meo regnare tentan-
C tem. Libera à tentatione animam meam dum viuit
in corpore, vt eam post obitum Creatori suo dignè
valeas præsentare. Adiuua me & tu, ô B. Gabriel
fœderator cælestium nuptiarum: salua me preci-
bus tuis miserum peccatorem: qui illum missus es Luc. 1.
nunciare, qui venturus erat in mundum peccato-
res & miseros liberare. Medere & tu languidæ ani- Tob. 3. &
mæ meæ S. Raphaël, qui que Saræ dæmonium abstu- 11.
listi: & Tobiæ oculos, quos perdiderat, reddidisti,
malignum ab anima mea spiritum, qui virum eius
Christum ab ea diuidere conatur, exclude, & cæco
cordi meo luminis iubar infunde. Orate pro me
omnes sancti Angeli, omnes sancti Archangeli,
omnes sanctæ Virtutes, omnes sanctæ Potestates,
D omnes sanctæ Dominationes, omnes sancti Princi-
patus. Ora pro me sancte Chorus Throni, ora pro
me sancte Chorus Cherubim, ora pro me sancte
Chorus Seraphin. Orate pro me omnes sancti Pa-
triarchæ, omnes sancti Prophetæ. Oret pro me Iu-
dex Apostolorum Senatus. Oret pro me candidatus
Martyrum Chorus. Orent pro me sancti Confesso-
res, omnésque sanctæ Virgines. Orate pro me mi-
sero & funditus perdito, Domini mei, omnes Sancti
Dei. Et quæ est tam crudelis multitudo peccati,
quæ tot Senatorū cælestiū nequeant intercessione
deleri? Nec enim potestis esse misericordia vacui,
qui cum ipso fonte misericordiæ inseparabiliter
estis vniti. Scio Domine, quia non mereor Ecclesiæ
E tuæ limina sacra contingere, nec infelices oculos
ad cælum leuare. Indignus sum benedictum & glo-
riosum nomen tuum per polluta & sputeida labia
mea proferre; sed veniat, oro, Spiritus tuus in ani-
mam meam, & omnia hæc inquinamenta detergat.
Si enim Sol iste, qui non de sublimioribus tuis est
creaturis, tantas habet vires, vt sordes deleat, ter-
ras illustret, arua fœcundet; quantò magis si coæ-
ternus & coosubstantialis tibi Spiritus tuus infelicē
hāc arbusculam arescentem iam, comisque nuda-
tam dignetur inuisere, faciet eā protinus reuiresc-
cere? nec impotens erit eam virtutum floribus, ac
vernantium fructuū decore vestire. Veni Domine

A Iesu, veni dulcis habitator in me. Odor tuus omnia
vincit atomata, suauitas tua fauos & omnia mella
transcendit. Veni, obsecro, totumque me tuo iuri
sic vendica, vt nullam in partem de cætero se ty-
rannus habere cognoscat, sed dedica me vndique
templum tuum, quia tu es Deus & Dominus meus.
Qui cum Patre & Spiritu sancto viuis & regnas in
sæcula sæculorum. Amen.

## III. ORATIO AD DEVM *Spiritum sanctum.*

SPiritus sancte Deus, omnipotens, coessentialis
& coæterne summo Patri ac Filio, ineffabiliter
ab vtroque procedens, cordi meo dignåter illabe-
re, & nequitiæ meæ tenebras mirificus illustrator
B expelle; vt sicut Dei Verbum virginalis potuit vte-
rus te superueniente concipere; ita & ego per auxi-
lium gratiæ tuæ, eundem meæ salutis Auctoré va-
leam semper in mente portare. Tu enim Domine,
lux es mentiũ, tu virtus cordium, tu vita es anima-
rum. Tu largitus es sanctis Apostolis, vt ad plenũ
redemptionis humanæ Sacramenta cognoscerent,
& fidei regulam inoffenso veritatis limite prędica-
rent. Tu dedisti beatis Martyribus sanctæ liberta-
tis audaciam, & mundi principes non metuerent,
& exquisita pœnarum genera constantissima lon-
ganimitate transirent. Tu locutus es in Prophetis,
tu in Patriarchis fidei fundamenta constituisti. Tu
Sanctis omnibus & velle, & posse, omniumque vir-
C tutum flores, quibus cælestia scanderent, prębuisti.
Et ego peccator infelix, quomodo sine te saluus
fieri valeo, qui scilicet absque te, quid saltem orare
debeam, non agnosco? Profectò Domine, si tu re-
cedis, anima mea non viuit. Sicut enim subtracta
anima, corpus emoritur; sic te recedente, ipsa pro-
tinus anima, necesse est * extinguatur. Sentio, sen-
* id est, vita spiritali priuetur.
tio, Domine, quia cùm per occultam gratiam tuus
aliquando vigor accedit, meus illicò spiritus con-
ualescit. Cùm verò te peccatis meis exigentibus
subtrahis, infelix anima mea protinus arefacta cõ-
tabescit, & corruit; nec vt in studio puræ orationis
exerceatur, assurgit. Descende ergo in me viuifi-
cator æterne, meique pectoris glaciem flamma tuæ
D charitatis accende. Præbe capiti meo aquam, &
saxeam cordis mei resolue duritiam: super hoc sci-
*Gen. 1.* licet elementum, Domine, & ante mundi origi-
nem ferebaris. & nunc ad purificationem animarũ
inviuifica fontis fluenta descendis. Veni ergo in me
cum aqua compunctionis, & potum mihi da in
lacrymis in mensura. Veh mihi misero peccatori,
& innumerabilia quotidie flenda committo, & ta-
men flere non valeo. Imber ergo gratiæ tuæ, Do-
mine, distillet in me, vt anima mea, quæ à vitę fon-
te recedens aruerat, per tuæ visitationis afflatum
nouiter reuirescat. Paratum cor meum, paratũ cor
meum. Ecce Domine, omnes sinus tibi mei cordis
E aperio, arcana pectoris laxo, tuæque dignationis
accessum inhianter expecto. Habet certè oculus
carnis lumen suum, visibilem scilicet Solem; sed te
interior homo meus expectat, qui lumé es anima-
*Ioan. 9.* rum. Qui illuminasti cæcum à natiuitate, illumina
*Id. 11.* me. Qui resuscitasti Laaarum, viuifica me. Heu
heu infelix anima, cùm tu sis vita corporis, ipsa
mortua iacens, viuificatorem tuum habere Spiri-
tum non mereris. Mortua tibi, viuis alij: ipsaq; in
tenebris constituta, exteriori substantiæ lumen at-
tribuis; sed videre non vales, quia non proprium
lumen habes. Veni tu, obsecro, Spiritus veritatis,
& omnes errorum tenebras à me potétet expelle.
*Psal. 34.* Iudica Domine nocentes me, & expugna impu-
A gnantes me: Apprehende arma & scutũ, & exurge
in adiutorium mihi. Tu purificator, & viuificator
Spiritus, omnipoténs, æterne Deus, ignis consumés
es: Tu Spiritus iudicij; Tu Spiritus ardoris. Corripe
itaque cor meum, & omnium culparum, vitiorum-
que rubiginé virtute tui ardoris exterge, & inimi-
cum tibi nequitiæ spiritum à cunctis meis sensibus
prorsus exclude. Exurgat Deus, & dissipentur ini- *Psal. 67.*
mici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum.
Sicut deficit fumus, deficiant; sicut fluit cera à fa-
cie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei. Veni,
quæso, veni benedicte Spiritus veritatis, & omnes
meorum viscerum venas intimus scrutator ingre-
dere. Tolle quidquid fermentatum, quidquid vi-
tiosum, quidquid reperis noxię vetustatis peste cor-
ruptum; meque fac azymum, ac tuæ munditiæ pu-
B ritate sincerum. Redde me mortuum mihi, viuen-
tem tibi. Mortifica in me omnes fomites carnaliũ
voluptatum, excoque me ad purum, & non solùm
vitiis, sed & mundo me redde prorsus extinctum.
Veni, obsecro, Spiritus benedictionis æternæ, om-
nésque mei pectoris latebras inenarrabili tuæ dul-
cedinis suauitate perfunde. Anima mea ad tuum
liquescat aduentum, cælestem virtutem per te re-
nouata concipiat, ad sui vigoris originem redeat,
atque in amorem tuum succensis visceribus inar-
descat. Benedic anima mea Dominum, & omnia *Psal. 102.*
interiora mea nomé sanctum eius. Vberem gratiæ
tuæ benedictionem, Domine, anima mea suscipiat:
&, vt tibi medullatas hostias offerat, ineffabili tuæ
C dulcedinis adipe saginata pinguescat. Illumina me
lux veritatis, accende me, purifica me. Te enim es
largitor charismatum, tu auctor sanctificationum,
& omnium remissio peccatorum. Tu Virtutes
Angelicas ad amorem tuum indesinenter inflam-
mas: tuæ charitatis incendio Cherubim & Sera-
phim incomparabiliter æstuant. Tu me, Domine,
tibi totum vendica, totum posside, nullamque in
me partem à te vacare permitte: sed solus in me
viuas, méque tibi soli viuere facias. Qui viuis &
gloriaris in Trinitate perfecta vnus & verus Deus
per omnia sæcula sæculorum. Amen.

## IV. AD SANCTAM TRINITATEM, *Orationes.*

D TE adoro, te colo, te glorifico, te magnifico,
benedicte, omnipotens, Pater, & Filius, & Spi-
ritus sanctus, trinus & vnus Deus. Adiuua me Do-
mine, absolue me, purifica me, mũda me, Rex meus
& Deus meus. Da mihi iustitiam, fortitudinem,
temperantiam, & prudentiam. Da mihi perfectam
fiedm, spem, & charitatem. Concede mihi Spiritũ
sapientiæ, & intellectus, consilij, & fortitudinis,
scientiæ, & pietatis, & timoris tui. Da mihi irri-
guum inferius, & irriguum superius. Da mihi be-
nedictionem de rore cæli, & de pinguedine terræ.
Mollifica Domine lapideum cor meum: Da mihi
E compunctionem, & cõtritionem cordis, vt defleam
innumerabilia peccata mea. Domine non sum di-
gnus, vt intrem in Ecclesiam tuam. Indignus sum
leuare infelices oculos meos ad cælum, vel expri-
mere nomen tuum benedictum per labia mea; sed
tu, qui creasti me, sicut vis, & sicut scis, miserere
mei Domine Deus meus.

### V. *Secunda Oratio.*

Miserere Domine omnibus amicis meis. & pro-
pinquis, & omnibus benefactoribus meis, & omni-
bus, qui orant te pro me: & omnibus, qui rogát me

orare pro se. Da eis pœnitentiam fructuosã, mortifica in eis omnia vitia, & fac eos florere virtutibus tuis. Fac eos Domine sic per omnia viuere, vt maiestati tuæ valeant de bona sua conuersatione placere. Miserere Deus Pontificibus, Regibus, Potestatibus, & omni populo Christiano. Sancta Maria, ora pro eis omnibus. Omnes Sancti & Sanctæ Dei, orate pro eis. Miserere Domine omnibus benefactoribus meis defunctis, & pro quibuscumque orare debitor sum; & omnes fideles tuos absolue, & da eis partem, & societatem cum Sanctis tuis. Sancta Virgo Maria, ora pro eis omnibus: omnes Sancti, & Sanctæ Dei, orate pro eis omnibus.

*VI. Tertia Oratio.*

Te adoro vnum in Trinitate, & trinum in Vnitate, benedicte, omnipotens, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Miserere mihi miserrimo peccatori, clementissime Deus meus; & miserere omnibus fidelibus tuis viuis & defunctis. Sancta Virgo Maria, mater Dei & hominis, templũ Dei viui, Virgo ante partum, & Virgo post partum, exaltata super choros Angelorum, ora pro nobis omnibus. Sancte Michael princeps militiæ cælestis, Sancte Gabriel fœderator cælestium nuptiarum, Sancte Raphael medicina Dei, orate pro nobis. S. Ioannes Baptista, ora pro nobis. S. Petre, qui habes claues Regni cælorum, S. Paule, S. Andrea, S. Ioannes Euangelista, orate pro nobis omnibus. Sancte Stephane, S. Apollinaris, S. Laurenti, orate pro nobis omnibus. Sancte Syluester, S. Martine, S. Benedicte, Venerabilis Pater noster, orate pro nobis omnibus. Sancta Agatha, S. Agnes, S. Cæcilia, orate pro nobis omnibus. Omnes Sancti Angeli & Archangeli, Throni & Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, Cherubim, & Seraphim, Omnes Sancti Patriarchæ & Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, Anachoritæ, Viduæ. Omnes Sancti & Sanctæ Dei, orate pro nobis omnibus fidelibus Christi viuis & defunctis. Pater noster.

*VII. Item, Orationes de Sancta Trinitate.*

Deus, cuius munere & Trinitatem in personis, & vnitatem in diuina substantia confitemur, concede propitius, vt hac fidei lorica muniti, à cunctis mereamur aduersitatibus liberari. Per Dominum.

*VIII. Alia.*

Concede quæsumus omnipotens Deus, vt qui Sanctæ Trinitatis vnam confitemur essentiã; sicut nunc ambulamus, te ducente, per fidem: sic aliquãdo, te suscipiente, perducamur ad speciem. Per.

*IX. Alia.*

Deus, qui nos & sine confusione Trinitatem, & sine diuisione substantiam tuæ maiestatis credere docuisti, largire supplicibus: vt super hoc Catholicæ fidei fundamentum surgat in nobis sanctarum structura virtutum. Per Dominum.

*X. Alia.*

Deus qui nobis Sanctæ Trinitatis mysterium reuelasti, tribue quæsumus: vt qui iam ex fide viuimus, per boni operis augmenta crescamus. Per Dominum nostrum.

*XI. De Annunciatione Domini.*

Ecce parat clausam Regis prænuncius aulam.

*XII. De Natiuitate Domini.*

Natus ab æterno prodit de Virginis aluo.

*XIII. De Oblatione Domini.*

Non capitur cælis, Simeon quem stringit in vlnis.

*XIV. De Baptismo Domini.*

Eo fluuius fontem mundum lauat, vnda lauantem Ablue Iordanis, à quo magis ipse lauaris.

*XV. De Transfiguratione Domini.*

Hic Deus ostendit, quod carnis regmine clausit.

*XVI. Vbi pueri dicunt, Osanna.*

Astra, polus, terra metuunt, quem portat Asella:
Voce Deo magna cœtus depromit Osanna.

*XVII. De Cœna Domini.*

Qui caput est iustis, vestigia tergit alumnis:
Quòd vetuit parti, Petrus vult soluere toti.

*XVIII. De Patena.*

Esum perpetuæ pariunt hæc fercula vitæ.

*XIX. Vbi Iudas Dominum tradit.*

Falsa ferox blando lupus oscula porrigit Agno.

*XX. Vbi Christus rogat Patrem.*

Patrem Christe rogas, cũ quo simul omnia donas.

*XXI. Dominus dicit Discipulis suis, Vigilate.*

Quos sopor oppressit, vigilum Rex surgere iussit.

*XXII. & XXIII. Orationes die Veneris Sancto in Crucis Adoratione dicendæ.*

... inflictus ad eum respiceret, & venenum exitiale euaderet, optatæ salutis vitam adipisceretur, significans te ipsum futurũ longè post curricula pro tui salute plasmatis Crucis patibulo extollendum: vt quos diabolus armis inuidiæ captiuauerat, tua desiderabilis passio ad patriam reuocaret. Concede tam mihi misero & peccatori, quàm omnibus tuo cruore mercatis, qui hodie sanctam passionem tuam supplices venerantur, lignumque vitæ adorant, vt diabolicas insidias te adiuuante vincamus, & æternæ vitæ participes effici mereamur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis & regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

(Oratio primæ Genuflexionis, sicut & secundæ pars desid. in MS.)

*XXIV. In tertia Genuflexione.*

Domine Iesu Christe, qui nos per passionem sanctæ Crucis hodierna die de diabolica seruitute liberasti; vt quo die hominem condideras, eodem & reformares; exaudi me miserum & peccatorem coram hoc signaculo sanctæ Crucis tuæ confitentem, & deprecãtem; vt huius venerabilis & vitalis signi tuitione munitus, & hostis nequissimi ignita tela repellere, & ab inflictis euacuari vulneribus, & ad vitam æternam valeam peruenire. Per te Domine Iesu Christe, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis, & regnas Deus in sæcula sæculorum. Amen.

*XXV. De S. Cruce Orationes aliæ.*

Dum Crucem dilectissimi Filij tui, omnipotens Pater, adoro, pateat mihi cælum, obsecro, vt & oratio mea peruenire possit ad te, & tua descendat misericordia super me. Hæc enim hostia singularis, piissime Domine, in odorem tibi suauitatis oblata, & tuam circa nos iustitiam mitigat, & tanquã pij thuris incendium de thuribulo sacratissimæ passionis euaporans, humanarum mentium nares obdulcat. O inenarrabilis victima, quę & cautionem maledicti veteris aboleuit, & signaculũ nobis æternæ benedictionis impressit. O sacrificium veræ placationis & laudis, quod & antiquæ trãsgressionis inimicitias abstulit, & inter cælum & terram fœdus æternæ cõcordiæ reformauit. Per hoc, Domine, tuæ virtutis insigne vexillum miseram me tui gregis ouiculã de cruenti leonis faucibus eripe, vt victus, atque contritus à te, super me nequeat triumphare. Reduc me ad pascuæ tuæ semper amœna virentia, nec abiicias seruum, pro quo tradere dignatus es Filium: qui tecum & cum Spiritu sancto viuit & regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

*XXVI. Oratio.*

Mediator Dei & hominum, Domine Iesu Christe, qui verã carnem ex intemeratis B. Mariæ visceribus suscepisti, quique pro salute nostra ipsum Agnũ immaculati tui corporis obtulisti Deo Patri super aram Crucis in odorem suauitatis: atque, vt antiquæ præuaricationis virus euomeret, temetip-

ſum feciſti humano generi medicinam; abſolue (A) me nimis infelicem & miſerum, innumeris peccatorum vinculis obligatum. Ecce ante ipſum, Domine, viuificæ Crucis tuæ me proſterno vexillum, nouumque & inauditum victoriæ tuæ ſupplex adoro triumphum. Tu enim ſacerdos & hoſtia; tu redemptor & pretium. Libet, piiſſime Domine, tanquam ſub recenti tuæ paſſionis articulo te in Crucis ſupplicio videre pendentem. Libet pretioſiſſimum ſanguinem in ore meo ſuſcipere diſtillātem. O beata ſcilicet hoſtia, quæ & tartarea ſepta dirumpit, & cæleſtis Regni ianuam fidelibus aperit. O pretij noſtri pondus in Crucis ſtatera libratum, quo debiti noſtri chirographum antiquus exactor deplorat excitum. Video te interioribus oculis, Redemptor meus, Cruci clauis affixum. Video te nouis vulneribus ſauciatum. Audio te Latroni cla- (B)

Luc 23. ra voce dicentem: Hodie mecum eris in paradiſo. Per iſtud itaque ſalutiferæ tuæ paſſionis ac mortis imploro myſterium: per hoc, inquam, redemptionis noſtræ lacrymabiliter obſecto ſacramentum, noli me, ſicut mereor, ab electorum tuorum ſocietate diuidere, ſed in paradiſi gloria cum ipſomet beato Latrone conſtitue. Tu Domine, animam meam huius ſanctæ Crucis impreſſione conſigna, tu me huius virtute purifica. Per hanc me totum vndique iuri tuo ſic vendica, vt nulla prorſus aduerſarij valeat in me portio reperiri; quatenus te ad iudicium veniente, cùm hoc in cælo diuinæ virtutis inſigne claruerit, ego hoc ſtigmate ſignatus inueniar, vt crucifixo configuratus in pœna, con- (C) ſors fieri merear reſurgentis in gloria. Qui viuis & regnas cum Deo Patre in vnitate Spiritus ſancti, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*XXVII. Oratio.*

Si pietatem tuam, mitiſſime Deus, humanam menſuram habere cognoſcerem, ego tam immaniſſima ſcelerum mole depreſſus, funditus deſperarem. Sed dum immolari pro me tam potentem hoſtiam video, quomodo me deſperare debeam, non

Exod. 12. attendo. Nam ſi Agnus ille paſchalis, brutum ſcilicet animal, populum Iſraël à plaga mortis potuit liberare, quantò magis illius ſacratiſſimus ſanguis, qui conditor eſt Angelorum, quantalibet animæ meæ ſordes valet abluere? Tu piiſſime Domine (D)

Num. 13. Ieſu Chriſte, velut ſpecies aromatica redoles in mortario paſſionis attrita, vt nobis miſeris, & peccatorum morbo languentibus fieres medicina. Tu tanquam botrus ille terræ lactis & mellis irrigue calcatus es in prælo Crucis, vt nobis æternæ ſalutis poculum propinares, & arentia corda noſtra ſancti Spiritus inundatione perfunderes. Tu Domine, per quinque plagas ſacratiſſimi corporis tui ſanaſti omnia vulnera, quæ nobis inflicta ſunt per quinque ſenſus corporis noſtri. Tu Patri victima ſuauitatis, & nobis factus es pretium redemptionis. Adoro Domine Crucem tuam: Adoro viuificam mortem tuam. Abluat, obſecro, ſanguis (E) tuus ſordes animæ meæ, nec vlterius teneat exactor obnoxium, pro quo tam ſublime pretium eſt ſolutum. Sit iſte victoriæ tuæ titulus, Domine, in anima mea, ſemper erectus, vt nullum in poſſeſſione tua ius ſibi vendicet inuaſor antiquus, ſed hoc proſpecto, preſtò diffugiat, & velut fumus ad acceſſum tui ſpiritus euaneſcat; vt hæreditatem tuam, quam proprio mercatus es ſanguine, per continuam digneris gratiam poſſidere: cui ſis per miſericordiam tuam & protector inuictus, & inhabitator aſſiduus. Qui cum Deo Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*XXVIII. Oratio.*

(A) Domine Ieſu Chriſte, Fili Dei viui, gratias agimus immenſæ tuæ pietati, qui cùm in forma Dei eſſes, pro nobis temetipſum humiliaſti, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis. Deprecamur te Domine, vt quibus tantam contuliſti gratiam, veram peccatorum tribuas indulgentiam. Cuſtodi in nobis opera miſericordiæ tuæ, ne pereant, quos redemit dextera tua. Sana languores populi tui, & da gloriam nomini tuo. Rogo etiam te, Domine piiſſime, vt me miſerum ac fragilem à tua non repellas gratia: & qui hucuſque longè à tua voluntate vitioſus diſceſſi, deinceps per ineffabilem miſericordiam tuam emendatus, tuæ placeā feliciter maieſtati. Depelle à me, Domine, quidquid noxium, quidquid ineptum, quidquid vitioſū, (B) quidquid tuæ voluntati eſt contrarium. Concede mihi Domine, vt mala mea hîc dum viuo, dignè defleam, & acceptabilis ſit pœnitentia mea in conſpectu tuo. Tribue mihi veram fidem, ſpem firmā, charitatem non fictam. Sit in me fixa humilitas, ſobria vita, vera ſcientia, fortitudo, prudentia, iuſtitia, temperantia, curſus rectus, finis perfectus, Te præſtante Deus noſter: Qui cum Patre, &c.

*XXIX. Oratio.*

Domine Ieſu Chriſte Nazarene, Rex Angelorum, & Sanctorum omnium, qui eras ante ſæcula in diuinitatis eſſentia cum Deo Patre vnigenitus Filius, in plenitudine autem temporis exinanitus, formam ſeruilis corporis ex Maria Virgine acci- (C) piens, in ſimilitudine hominis factus, & habitu inuentus vt homo. Verum vtique hominem in Deo vero aſſumens, humiliatus, & obediens factus vſq; ad mortem, mortem autem Crucis, redemiſti nos tuo ſancto ſanguine pretioſo. Agnus immaculatus ſurgens à mortuis, aſcendens in cælum, ſedes ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Quem adorant Angeli, & ego infelix peccator te ſuppliciter adoro, confitens peccata mea, & deprecans: vt ſicut me participem Sacramentorum mortis & redemptionis tuæ per Crucem feciſti, ita per virtutem huius ſacræ ſanctæ Crucis, omnia in me vitia & peccata extinguas & perimas: & contra omnes ſpirituales nequitias, & antiqui hoſtis inſidias eiuſdem ſacro- (D) ſanctæ Crucis virtute inuocata, victricia tela efficias: & conſurgentem me tecum in nouitate ſpiritus & gloriæ, ad ea, quæ ſurſum ſunt, cum Sanctis & Electis tuis ad dexteram tuam poſitis, pertingere concedas ipſe, idemque Ieſu Chriſte, Deus immortalis: Qui cum Deo Patre & Spiritu ſancto viuis & regnas per infinita ſæcula ſæculorū. Amen.

*XXX. Oratio.*

Domine Ieſu Chriſte, Fili Dei viui, glorioſiſſime conditor mundi, qui cùm ſis ſplendor gloriæ, coæternus & æqualis Patri, ſanctoque Spiritui, ideo dignatus es carnem immaculatam ex Virgine ſumere, & innocentes ac glorioſas tuas palmas in Crucis patibulo permiſiſti configi: vt clauſtra diſ- (E) ſipares inferni, & humanum genus liberares de morte. Miſerere mihi miſero, Domine, oppreſſo graui facinorum pondere, multarumque nequitiarum ſordibus inquinato. Noli me derelinquere, piiſſime Domine, ſed indulge miſericorditer, quod impiè geſſi, & quæ negligenter feci. Exaudi me, quæſo, clementiſſime ac miſericordiſſime Ieſu, Deus bone & benigne, proſtratum ante adorandam glorioſiſſimam tuam Crucem: vt in his ſanctis diebus & ſemper tibi merear aſſiſtere mundus, & tuis iugiter placere conſpectibus; quatenus liberatus à malis omnibus, tuo ſim ſemper adiutorio conſolatus, Chriſte Domine, Saluator mundi: Qui

orare pro se. Da eis pœnitentiam fructuosã, mortifica in eis omnia vitia, & fac eos florere virtutibus tuis. Faceos Domine sic per omnia viuere, vt maiestati tuæ valeant de bona sua conuersatione placere. Miserere Deus Pontificibus, Regibus, Potestatibus, & omni populo Christiano. Sancta Maria, ora pro eis omnibus. Omnes Sancti & Sanctæ Dei, orate pro eis. Miserere Domine omnibus benefactoribus meis defunctis, & pro quibuscumque orare debitor sum; & omnes fideles tuos absolue, & da eis partem, & societatem cum Sanctis tuis. Sancta Virgo Maria, ora pro eis omnibus: omnes Sancti, & Sanctæ Dei, orate pro eis omnibus.

*VI. Tertia Oratio.*

Te adoro vnum in Trinitate, & trinum in Vnitate, benedicte, omnipotens, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Miserere mihi misertimo peccatori, elementissime Deus meus; & miserere omnibus fidelibus tuis viuis & defunctis. Sancta Virgo Maria, mater Dei & hominis, templũ Dei viui, Virgo ante partum, & Virgo post partum, exaltata super choros Angelorum, ora pro nobis omnibus. Sancte Michael princeps militiæ cælestis, Sancte Gabriel fœderator cælestium nuptiarum, Sancte Raphael medicina Dei, orate pro nobis. S. Ioannes Baptista, ora pro nobis. S. Petre, qui habes claues Regni cælorum, S. Paule, S. Andrea, S. Ioannes Euangelista, orate pro nobis omnibus. Sancte Stephane, S. Apollinaris, S. Laurenti, orate pro nobis omnibus. Sancte Syluester, S. Martine, S. Benedicte, Venerabilis Pater noster, orate pro nobis omnibus. Sancta Agatha, S. Agnes, S. Cæcilia, orate pro nobis omnibus. Omnes Sancti Angeli & Archangeli, Throni & Dominationes, Principatus, Potestates, Virtutes, Cherubim, & Seraphim, Omnes Sancti Patriarchæ & Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, Anachoritæ, Viduæ. Omnes Sancti & Sanctæ Dei, orate pro nobis omnibus fidelibus Christi viuis & defunctis. Pater noster.

*VII. Item, Orationes de Sancta Trinitate.*

Deus, cuius munere & Trinitatem in personis, & vnitatem in diuina substantia confitemur, concede propitius, vt hac fidei lorica muniti, à cunctis mereamur aduersitatibus liberari. Per Dominum.

*VIII. Alia.*

Concede quæsumus omnipotens Deus, vt qui Sanctæ Trinitatis vnam confitemur essentiã; sicut nunc ambulamus, te ducente, per fidem: sic aliquãdo, te suspiciente, perducamur ad speciem. Per.

*IX. Alia.*

Deus, qui nos & sine confusione Trinitatem, & sine diuisione substantiam tuæ maiestatis credere docuisti, largire supplicibus: vt super hoc Catholicæ fidei fundamentum surgat in nobis sanctarum structura virtutum. Per Dominum.

*X. Alia.*

Deus qui nobis Sanctæ Trinitatis mysterium reuelasti, tribue quæsumus: vt qui iam ex fide viuimus, per boni operis augmenta crescamus. Per Dominum nostrum.

*XI. De Annunciatione Domini.*

Ecce parat clausam Regis prænuncius aulam.

*XII. De Natiuitate Domini.*

Natus ab æterno prodit de Virginis aluo.

*XIII. De Oblatione Domini.*

Non capitur cælis, Simeon quem stringit in vlnis.

*XIV. De Baptismo Domini.*

En fluuius fontem mundum lauat, vnda lauantem
Ablue Iordanis, à quo magis ipse lauaris.

*XV. De Transfiguratione Domini.*

Hic Deus ostendit, quod carnis tegmine clausit.

*XVI. Vbi pueri dicunt, Osanna.*

Astra, polus, terra metuunt, quem portat Asella:
Voce Deo magna cœtus depromit Osanna.

*XVII. De Cœna Domini.*

Qui caput est iustis, vestigia tergit alumnis:
Quòd vetuit parti, Petrus vult soluere toti.

*XVIII. De Patena.*

Esum perpetuæ pariunt hæc fercula vitæ.

*XIX. Vbi Iudas Dominum tradit.*

Falsa ferox blando lupus oscula porrigit Agno.

*XX. Vbi Christus rogat Patrem.*

Patrem Christe rogas, cũ quo simul omnia donas.

*XXI. Dominus dicit Discipulis suis, Vigilate.*

Quos sopor oppressit, vigilum Rex surgere iussit.

*XXII. & XXIII. Orationes die Veneris Sancto in Crucis Adoratione dicendæ.*

... inflictus ad eum respiceret, & venenum exitiale euaderet, optatæ salutis vitam adipisceretur, significans te ipsum futura longè post curricula pro tui salute plasmatis Crucis patibulo extollendum: vt quos diabolus armis inuidiæ captiuauerat, tua desiderabilis passio ad patriam reuocaret. Concede tam mihi misero & peccatori, quàm omnibus tuo cruore mercatis, qui hodie sanctam passionem tuam supplices venerantur, lignumque vitæ adorant: vt diabolicas insidias te adiuuante vincamus, & æternæ vitæ participes effici mereamur. Qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis & regnas Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

*Oratio primæ Genuflexionis, sicut & secundæ pars desid. in MS.*

*XXIV. In tertia Genuflexione.*

Domine Iesu Christe, qui nos per passionem sanctæ Crucis hodierna die de diabolica seruitute liberasti; vt quo die hominem condideras, eodem & reformares; exaudi me miserum & peccatorem coram hoc signaculo sanctæ Crucis tuæ confitentem, & deprecãtem; vt huius venerabilis & vitalis signi tuitione munitus, & hostis nequissimi ignita tela repellere, & ab inflictis euacuati vulneribus, & ad vitam æternam valeam peruenire. Per te Domine Iesu Christe, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis, & regnas Deus in sæcula sæculorum. Amen.

*XXV. De S. Cruce Orationes aliæ.*

Dum Crucem dilectissimi Filij tui, omnipotens Pater, adoro, pateat mihi cælum, obsecro, vt & oratio mea peruenire possit ad te, & tua descendat misericordia super me. Hæc enim hostia singularis, piissime Domine, in odorem tibi suauitatis oblata, & tuam circa nos iustitiam mitigat, & tanquã pij thuris incendium de thuribulo sacratissimæ passionis euaporans, humanarum mentium nares obdulcat. O inenarrabilis victima, quę & cautionem maledicti veteris aboleuit, & signaculũ nobis æternæ benedictionis impressit. O sacrificium veræ placationis & laudis, quod & antiquæ trãsgressionis inimicitias abstulit, & inter cælum & terram fœdus æternæ cõcordiæ reformauit. Per hoc, Domine, tuæ virtutis insigne vexillum miseram me tui gregis ouiculã de cruenti leonis faucibus eripe, vt victus, atque contritus à te, super me nequeat triumphare. Reduc me ad pascua tuæ semper amœna virentia, nec abiicias seruum, pro quo tradere dignatus es Filium: qui tecum & cum Spiritu sancto viuit & regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

*XXVI. Oratio.*

Mediator Dei & hominum, Domine Iesu Christe, qui verã carnem ex intemeratis B. Mariæ visceribus suscepisti, quique pro salute nostra ipsum Agnũ immaculati tui corporis obtulisti Deo Patri super aram Crucis in odorem suauitatis: atque, vt antiquæ præuaricationis virus euomeret, temetip-

A fum fecifti bumano generi medicinam; abfolue me nimis infelicem & miferum, innumeris peccatorum vinculis obligatum. Ecce ante ipfum, Domine, viuificæ Crucis tuæ me profterno vexillum, nouumque & inauditum victoriæ tuæ fupples adoro triumphum. Tu enim facerdos & hoftia; tu redemptor & pretium. Liber, piiffime Domine, tanquam fub recenti tuæ paffionis articulo te in Crucis fupplicio videre pendentem. Libet pretiofiffimum fanguinem in ore meo fufcipere diftillantem. O beata fcilicet hoftia, quæ & tartarea fepta dirumpit, & cæleftis Regni ianuam fidelibus aperit. O pretij noftri pondus in Crucis ftatera libratum, quo debiti noftri chirographum antiquus exactor deplorat excifum. Video te interioribus oculis, Redemptor meus, Cruci clauis affixum. Video te nouis vulneribus fauciatum. Audio te Latroni cla- B

Luc 23. ra voce dicentem: Hodie mecum eris in paradifo. Per iftud itaque falutiferæ tuæ paffionis ac mortis imploro myfterium: per hoc, inquam, redemptionis noftræ lacrymabiliter obfecro facramentum, noli me, ficut mereor, ab electorum tuorum focietate diuidere, fed in paradifi gloria cum ipfomet beato Latrone conftitue. Tu Domine, animam meam huius fanctæ Crucis impreffione configna, tu me huius virtute purifica. Per hanc me totum vndique iuri tuo fic vendica, vt nulla prorfus aduerfarij valeat in me portio reperiri; quatenus te ad iudicium veniente, cùm hoc in cælo diuinæ virtutis infigne claruerit, ego hoc ftigmate fignatus inueniar, vt crucifixo configuratus in pœna, con- C fors fieri merear refurgentis in gloria. Qui viuis & regnas cum Deo Patre in vnitate Spiritus fancti, per omnia fæcula fæculorum. Amen.

XXVII. *Oratio.*

Si pietatem tuam, mitiffime Deus, humanam menfuram habere cognofcerem, ego tam immaniffima fcelerum mole depreffus, funditus defperarem. Sed dum immolari pro me tam potentem hoftiam video, quomodo me defperare debeam, non

Exod. 12. attendo. Nam fi Agnus ille pafchalis, brutum fcilicet animal, populum Ifraël à plaga mortis potuit liberare, quantò magis illius facratiffimus fanguis, qui conditor eft Angelorum, quantaslibet animæ meæ fordes valet abluere? Tu piiffime Domine D

Num. 13. Iefu Chrifte, velut fpecies aromatica redoles in mortario paffionis attrita, vt nobis miferis, & peccatorum morbo languentibus fieres medicina. Tu tanquam botrus ille terræ lactis & mellis irrigue calcatus es in prælo Crucis, vt nobis æternæ falutis poculum propinares, & arentia corda noftra fancti Spiritus inundatione perfunderes. Tu Domine, per quinque plagas facratiffimi corporis tui fanafti omnia vulnera, quæ nobis inflicta funt per quinque fenfus corporis noftri. Tu Patri victima fuauitatis, & nobis factus es pretium redemptionis. Adoro Domine Crucem tuam: Adoro viuificam mortem tuam. Abluat, obfecro, fanguis E tuus fordes animæ meæ, nec vlterius teneat exactor obnoxium, pro quo tam fublime pretium eft folutum. Sit ifte victoriæ tuæ titulus, Domine, in anima mea, femper erectus, vt nullum in poffeffione tua ius fibi vendicet inuafor antiquus, fed hoc profpecto, preftò diffugiat, & velut fumus ad acceffum tui fpiritus euanefcat; vt hæreditatem tuam, quam proprio mercatus es fanguine, per continuam digneris gratiam poffidere: cui fis per mifericordiam tuam & protector inuictus, & inhabitator affiduus. Qui cum Deo Patre & Spiritu fancto viuis & regnas per omnia fæcula fæculorum. Amen.

A XXVIII. *Oratio.*

Domine Iefu Chrifte, Fili Dei viui, gratias agimus immenfæ tuæ pietati, qui cùm in forma Dei effes, pro nobis temetipfum humiliafti, factus obediens vfque ad mortem, mortem autem Crucis. Deprecamur te Domine, vt quibus tantam contulifti gratiam, veram peccatorum tribuas indulgentiam. Cuftodi in nobis opera mifericordiæ tuæ, ne pereant, quos redemit dextera tua. Sana langiores populi tui, & da gloriam nomini tuo. Rogo etiam te, Domine piiffime, vt me miferum ac fragilem à tua non repellas gratia: & qui hucufque longè à tua voluntate vitiofus difceffi, deinceps per ineffabilem mifericordiam tuam emendatus, tuæ placeã feliciter maieftati. Depelle à me, Domine, quidquid noxium, quidquid ineptum, quidquid vitiofũ,

B quidquid tuæ voluntati eft contrarium. Concede mihi Domine, vt mala mea hîc dum viuo, dignè defleam, & acceptabilis fit pœnitentia mea in confpectu tuo. Tribue mihi veram fidem, fpem firmã, charitatem non fictam. Sit in me fixa humilitas, fobria vita, vera fcientia, fortitudo, prudentia, iuftitia, temperantia, curfus rectus, finis perfectus, Te præftante Deus nofter: Qui cum Patre, &c.

XXIX. *Oratio.*

Domine Iefu Chrifte Nazarene, Rex Angelorum, & Sanctorum omnium, qui eras ante fæcula in diuinitatis effentia cum Deo Patre vnigenitus Filius, in plenitudine autem temporis exinanitus, formam feruilis corporis ex Maria Virgine acci-

C piens, in fimilitudine hominis factus, & habitu inuentus vt homo. Verum vtique hominem in Deo vero affumens, humiliatus, & obediens factus vfq; ad mortem, mortem autem Crucis, redemifti nos tuo fancto fanguine pretiofo. Agnus immaculatus furgens à mortuis, afcendens in cælum, fedes ad dexteram Dei Patris omnipotentis. Quem adorant Angeli, & ego infelix peccator te fuppliciter adoro, confitens peccata mea, & deprecans: vt ficut me participem Sacramentorum mortis & redemptionis [illegible] per Crucem fecifti, ita per virtutem huius facr[illegible] fanctæ Crucis, omnia in me vitia & peccata exti[illegible]guas & perimas: & contra omnes fpirituales neq[illegible]itias, & antiqui hoftis infidias eiufdem facro-

D fan[illegible] Crucis virtute inuocata, victricia tela efficias: & confurgentem me tecum in nouitate fpiritus & gloriæ, ad ea, quæ furfum funt, cum Sanctis & Electis tuis ad dexteram tuam pofitis, pertingere concedas ipfe, idemque Iefu Chrifte, Deus immortalis: Qui cum Deo Patre & Spiritu fancto viuis & regnas per infinita fæcula fæculorũ. Amen.

XXX. *Oratio.*

Domine Iefu Chrifte, Fili Dei viui, gloriofiffime conditor mundi, qui cùm fis fplendor gloriæ, coæternus & æqualis Patri, fanctoque Spiritui, ideo dignatus es carnem immaculatam ex Virgine fumere, & innocentes ac gloriofas tuas palmas in Crucis patibulo permififti configi: vt clauftra dif-

E fipares inferni, & humanum genus liberares de morte. Miferere mihi mifero, Domine, oppreffo graui facinorum pondere, multarumque nequitiarum fordibus inquinato. Noli me derelinquere, piiffime Domine, fed indulge mifericorditer, quod impiè geffi, & quæ negligenter feci. Exaudi me, quæfo, clementiffime ac mifericordiffime Iefu, Deus bone & benigne, proftratum ante adorandam gloriofiffimam tuam Crucem: vt in his fanctis diebus & femper tibi merear affiftere mundus, & tuis iugiter placere confpectibus; quatenus liberatus à malis omnibus, tuo fim femper adiutorio confolatus, Chrifte Domine, Saluator mundi: Qui

viuis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

XXXI. *Oratio.*

Christe, qui pro nobis patibulum Crucis, & mortem subi isti, vt à nobis expelleres mortis potestatem, & sanguinis tui nos pretio liberares; miserere mihi humillimo seruo tuo, & omnium meorum mihi veniam tribue peccatorum, & me coram adoranda tua Cruce prostratum in his sanctis diebus, & iugiter ab omnibus malis eripe, bonisque tuis misericorditer refice: Qui cum Deo Patre & Spiritu sancto viuis & regnas per immensa sæcula sæculorum. Amen.

XXXII. *Oratio.*

Deus, qui lignu pereuntem hominem per lignum reparasti in melius: quæsumus, vt virtus huius triumphalis ligni, morte & sanguine tuo ditati, cui tota deuotione colla submittimus, & vitia in nobis vniuersa mortificet, & contra omnia aduersa nos muniat: Qui viuis & regnas cum Patre & Spiritu sancto Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXXIII. *Oratio.*

Domine Iesu Christe, qui es, & qui eras Deus cum Patre ante sæcula genitus, Deus ex Deo vero, conceptus de Spiritu sancto, & natus homo in fine sæculorum de virgine semper Maria. Qui obediens Patri vsque ad mortem, mortem autem Crucis, redemisti nos tuo sancto & pretioso sanguine: & destructo mortis imperio, omnibus in te credentibus cælestis gloriæ aditum reserasti. Te Deum verum, & Dominum meum suppliciter adoro, sedentem ad dexteram Dei Patris omnipotentis, deprecando infinitam & ineffabilem misericordiam tuam, vt per virtutem huius salutaris Signi redemptionis nostræ, redimas me miserum & dignum morte peccatorem, ab omnibus criminibus & facinoribus meis: & libera me ab omnibus malis præteritis, præsentibus & futuris: & mortifica in me omnia vitia spiritualium, & carnalium nequitiarũ: & fac me resurgere in virtute gratiæ & gloriæ tuæ: & quæ sursum sunt, cælestia desiderare & quærere, & ad æternæ beatitudinis gloriam feliciter peruenire. Præstante tua immensa clementia, Domine Iesu Christe, Deus & Dominus noster: Qui cum Deo Patre & Spiritu sancto in vnitate Deitatis, omnia creando regis, viuificas & gubernas per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

XXXIV. *Litania.*

Christe audi nos. III. Pater de cælis Deus, miserere nobis. Fili Redemptor mundi Deus, miserere nobis. Spiritus sancte Deus, miserere nobis. Sancta Trinitas vnus Deus miserere nobis. Sancta Dei Genitrix, semper intemerata, Virgo Maria: & omnia sancta Seraphim, & Cherubim, intercedite pro nobis, & pro omnibus viuis & defunctis fidelibus.....

Reliqua desunt in MS. C.

XXXV. *Hymnus de S. Cruce.*
*Ad Nocturnum.*

CRux orbis salus perditi,
Parempti vita sæculi,
Quam victa tremunt tartara,
Cæli verentur agmina.
In te dum vita moritur,
Mortis catena soluitur,
Ægypti iugo liberi
Veræ sunt lucis filij.
Te ponit Iudex omnium,
Cùm iudicatur, solium;
Iam tum hœdos ab ouibus
Segregat in latronibus.
Tu mundi ludis principem,
A Dum punis impassibilem;
Reos offerre solita
Quem nunc das, aufert spolia.
In te mactatur victima,
Quæ mundi purgat crimina,
Tibi talentum creditur,
Adæ quod soluit debitum.
Nos vitæ signum protege,
Quo Rex triumphat gloriæ:
Per te ad Regnum prouehat,
Quos seruitute liberat.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini.

XXXVI. *Ad Laudes.*

B CRux mundi benedictio,
Spes, & certa redemptio,
Olim gehennæ baiula,
Nunc clara cæli ianua.
In te leuatur hostia,
Ad se qui traxit omnia,
Quam mundi princeps impetit,
Suumque nihil inuenit.
Tuæ legis articulus
Vetus cassat chirographum,
Antiqua perit seruitus,
Vera libertas redditur.
Odoris tui copia
Cuncta vincit aromata,
C Tui dulcedo nectaris
Replet arcana pectoris.
Per Crucem, Christe, quæsumus,
Ad vitæ transfer præmium,
Quos ligni fixus stipite,
Dignatus es redimere.
Sit Patri laus ingenitu,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini.

XXXVII. *Paracletricum Carmen de Sancta Cruce.*

VNica spes hominũ, Crux ô venerabile signũ,
Omnibus esto salus, vnica spes hominum.
D Baiula tu pretij, quod mundi debita soluit,
Quo meruit redimi, baiula tu pretij.
Vnica spes hominum, Crux ô venerabile signum,
Omnibus estu salus, vnica spes hominum.
Tartara victa tuis spolium cessere triumphis;
Lugent vexillis tartara victa tuis.
Pandis & astra piis, proprio quos stigmate signas;
Das requiem fessis, pandis & astra piis.
Vnica spes hominum, Crux û venerabile signum;
Omnibus esto salus, vnica spes hominum.
Chirographum vetiti pepigit quod cautio ligni,
Diluis & pomi chirographum vetiti.
Lux, honor, imperium, laus, gloria, doxa per æuum
Sit tibi trine Deus, lux honor, imperium.
E Vnica spes hominum, Crux ô venerabile signum,
Omnibus esto salus, vnica spes hominum.

XXXVIII. *De S. Cruce.*

OMnibus est vna spes hæc metuenda figura;
Cernite librata pretium pendere statera,
Quod mundum redimit Protoplasti debita soluit;
Crux est vita mihi, mors inimice tibi.

XXXIX. *Item, de S. Cruce, Duobus inuicem inimicis.*

ECce rubet Christi Crux sãguine tincta recẽti,
Hæc cælum terris confœderat, infima sũmis:
Hæc iubet in vobis, vt lux oriatur amoris,
Litibus * sedatis succedant oscula pacis.

*X L. Rithmus Paschalis.*

PAschalis festi gaudium
Mundi teplet ambitum,
Cælum, rellus, ac maria
Læta promant carmina,
Et Alleluia consonis
Modulentut organis.
Solus vlulet tartarus
Rapta præda vacuus,
Fractos vectes, & ferrea
Strata plorent mœnia,
Quæ subruit Rex gloriæ
Cum laude victoriæ.
Stupenda lex mysterij,
Nouum genus prælij,
Ligatus nexos liberat,
Mortuus viuificat;
Dumque vita perimitur,
Mortis mors efficitur.
Stateta Crucis pendulum
Mundi liberat pretium,
Quod dum exactor pet[illegible]
Ius antiquum perdidit,
Escam glutire nititur,
Sed hamo transfigitur.
Composuit chitographum
Protoplastus hominum,
Quod Christus post in alia
Soluit ligni tabula
Quæ primus Adam scripserat,
Secundus oblitterat.
Cùm Auctor vitæ moritur,
Orbis & commoritur;
Sol radios operuit;
Lugens terta tremuit;
Templi velum diuiditur,
Vis saxorum scinditur.
Breui sepulchro clauditur,
Qui cœlo non capitur,
Præda vallatus diuite,
Victo mortis principe;
Triumphalis potentia
Surgit die tertia.
Reddite Christum vigiles
Quem seruastis milites,
Vel mortuum ostendite,
Vel in viuum credite,
Cur gratis vera dicitis,
Empti falsa fingitis?
Mox intonat Angelicus
Sermo mulieribus,
Apostolis vt dulcia
Hæc deferrent nuncia:
In Galilæam pergite,
Ibi Christum cernite.
Iam Regis Ægyptiaci,
Seruitute liberi,
Post maris rubri transitum,
Nouum demus canticum,
Mortis soluti legibus,
Christo consurreximus.
Colite noui populi,
Rite Pascha Domini,
Paschalis Agni sanguine
Postes domus tingite;
Fermentum vetus pellite,
Azyma comedite.
Totis Christe visceribus
Tibi laudes reddimus:
Qui resurgens à mortuis,
Vltra iam non moreris,

A Sit Patri laus & parili
Decus omne Flamini. Amen.

*X L I. De Ascensione Domini.*

Ima Deus petiit, sed non excelsa reliquit;
Est ibi quò tendit, permanet vnde venit.

*X L I I. Hymnus in Ascensione Domini Ad Laudes.*

CLara polorum culmina
Læta mirentur lumina,
Quæ penetrat Rex gloriæ
Cum triumpho victoriæ.
Qui moriturus venerat,
Perempta morte remeat;
Victor ad astra nobilis,
Raptis gehennæ spoliis.
B Acclinis vt erigeret,
Venditus vt redimeret,
Spretis errantem pascuis,
Ouem reportat scapulis.
Iam caro lutum despice,
Cœlum tellus ingredere:
Nam membris via sternitur,
Quò caput ire cernitur.
Iesu decus angelicum,
Dulcedo, desiderium,
Et nos totis visceribus
Te facambire, quæsumus.
Da nobis in te viuere,
Ad te cor nostrum dirige,
Accendat nostra pectora
C Tuus amor in sæcula.

*X L I I I. Vbi Spiritus sanctus descendit super Apostolos.*

Ignit Apostolicum linguarum flamma Senatum;
Germinat & varias quasi vox fœcunda loquelas.

*In Annunciatione Beatiss. Virg. Mariæ, Hymnus.*

*X L I V. Ad Nocturnum.*

TErrena cuncta iubilent,
Astra laudibus intonent,
Virginis ante thalamum
Laudes alternent dragmatum.
Hæc Virgo Verbo grauida,
Fit paradisi ianua,
Quæ Deum mundo reddidit,
D Cælum nobis aperuit.
Felix ista puerpera,
Euæ lege liberrima,
Cnncepit sine masculo,
Peperit absque gemitu.
Diues Mariæ gremium,
Mundi gestauit pretium:
Quo gloriamur redimi,
Soluti iugo debiti.
Quam Patris implet Filius,
Sanctus obumbrat Spiritus;
Cœlum fiunt castissima
Sacræ puellæ viscera.
Sit tibi laus Altissime,
E Qui natus es ex Virgine,
Sit honor ineffabili
Patri, Sanctoque Flamini. Amen.

*X L V. Ad Laudes.*

AVrora velut fulgida,
Ad cæli meat culmina;
Vt Sol Maria splendida,
Tanquam luna pulcherrima.
Regina mundi hodie
Thronum conscendit gloriæ,
Illum enixa filium,
Qui est ante Luciferum.
Assumpta super Angelos

Excedit & Archangelos;
Cuncta Sanctorum merita
Transcendit vna fœmina.
Quem fouerat in gremio,
Locarat in præsepio,
Nunc Regem super omnia
Patris videt in gloria.
Pro nobis Virgo Virginum
Tuum deposce Filium;
Per quam nostra susceperat,
Vt sua nobis præbeat.
Sit tibi laus Altissime,
Qui natus es de Virgine,
Sit honor ineffabili
Patri, Sanctoque Flamini. Amen.

XLVI. *In eadem Annunciatione Beatiss. Virginis Mariæ. Ad Missam, Præfatio.*

Per Christum Dominum nostrum: Qui intemeratæ Genitrici gratia plenæ, per Archangeli Gabrielis oraculum, hodierna die salutaris aduentus sui patefecit arcanum: qui que vetnantis vuluæ flore conceptus, fermentúvetus in azymam vertit: quia hominem induens, humanæ naturæ originaliter vitiatæ contagia non contraxit. Loricam nempe sibi de nostra fragilitate composuit, in qua exultans vt gigas, & potens ac fortis in prælio, potestates aëreas debellauit. Infirmæ se carnis obtexit velamine, qui erat omnipotentis perennis essentiæ maiestate: dumque se humanæ naturæ Verbum Patris viuit, in virginalis alui thalamo cælestis Sponsus sanctam sibimet Ecclesiam fœderauit, pro cuius amore angustias materni non dedignatus est vteri, qui infinita latitudine non capitur cæli. Quem laudant Angeli.

XLVII. *In Assumptione ipsius Sanctissimæ Virginis, Hymnus ad Vesperas.*

Gaudium mundi, noua stella cæli
Procreans Solem, pariens Parentem,
Da manus lapsis, fer opem caducis,
Virgo Maria.
Te Deo factam liquet esse scalam,
Qua tenens summum, petit altus imum,
Nos ad excelsi remeare cæli
Culmina dona.
Te beatorum chorus Angelorum,
Te sacri vates & Apostolorum
Ordo prælatam sibi cernit vnam
Post Deitatem.
Aula cælestis speciosa Regis,
Fulta septenis Sophiæ columnis:
Quem nequit totus cohibere mundus;
Claudis in aluo.
Quem tremunt cæli, metuunt abyssi,
Fluminum guttæ, maris & procellæ,
Laudat occasus, veneratur ortus,
Stringis in vlnis.
Lacte nutritur cibus Angelorum,
Fertur innuptæ gremio puellæ;
Qui sua latæ ditione terræ
Pondera librat.
Sit decus summo sine fine Christo;
Sancta quem Virgo genuit Maria:
Qui Patri compar, Flaminique sancto,
Regnat in æuum. Amen.

XLVIII. *Ad honorem Sanctæ Mariæ Virginis. Officium quotidianis diebus. Ad Vesperas. Hymnus.*

Sydus Maria splendidum,
Te laudat omne sæculum,
Ex qua sub mundi vespere:
Sol ortus est iustitiæ.
A Da enttenebris etipi,
Da vera luce perfrui;
Quæ noctem vitæ veteris
Nouis illustret maritis.
Per te purgemur vitiis,
Soluamur culpæ vinculis;
Mens vulsis spinis eruta
Virtutum ferat germina.
Sit tibi laus Altissime,
Qui natus es ex Virgine:
Sit honor ineffabili
Patri, sanctoque Flamini. Amen.

XLIX. *Lectiones ad Matutinum, Lectio prima.*

Beata Dei Genitrix, Virgo Maria, templum Dei
B viui, aula Regis æterni, sacrarium Spiritus sancti. Tu virga de radice Iesse. Tu cedrus in Libano. Tu rosa purpurea in Iericho. Tu Cypressus in monte Sion: quæ singulari priuilegio meritorum, sicut nescis in hominibus comparem, ita nihilominus & Angelicam superas dignitatem. Cui nouo & inaudito miraculo datum est, vt Verbum, quod ante sæcula Deus genuit, fieret Filius tuus; & homo, quem tu in fine sæculi genuisti, verus atque perfectus esset Filius Dei.

L. *Lectio secunda.*

O gloriosa puerpera, in qua sola reperitur fœcunda virginitas: quæ sic ex intemeratis visceribus Filiū protulisti, vt illibatæ pudicitiæ integritas crescceret, non libido virginalis claustulæ signaculum
C violaret. Tibi Spiritus sanctus dum conciperes obumbrauit: non vt ipse, quod absit, in sacratissimo vtero tuo fieret pro semine sobolis; sed vsus est potius virtute, ac potentia Creatoris. De te Summus Pontifex noster sui corporis hostiam sumpsit, quam in ara Crucis pro totius mundi salute sacrificium obtulit. Tu lux oriens Nazareth, tu gloria Hierusalem, tu lętitia Israël, tu decus mundi, tu nobilitas populi Christiani.

LI. *Lectio tertia.*

O Regina mundi, scala cæli, thronus Dei, ianua paradisi, audi preces pauperum, ne despicias gemitus miserorum. Deferantur à te vota nostra atque suspiria conspectui Redemptoris, vt quæ
D nostris excluduntur meritis, per te locum apud aures diuinæ obtineant pietatis. Dele peccata, relaxa facinora, erige lapsos, solue compeditos. Per te succidantur vepres & germina vitiorum; præbeantur flores & ornamenta virtutum. Placa precibus Iudicem, quem genuisti singulari puerperio Saluatorem: vt qui per te factus est particeps humanitatis nostræ, per te quoque nos consortes efficiat diuinitatis suæ. Qui cum Deo Patre, & Spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

LII. *Hymnus ad Primam.*

Beata Dei Genitrix,
Nitor humani generis:
Per quam de seruis liberi,
E Lucis qua sumus filij.
Fac tuum nobis Filium
Pia prece propitium:
Quem grauiter offendimus;
Tu mitem redde quæsumus.
Sit tibi laus Altissime,
Qui natus es ex Virgine;
Sit honor ineffabili
Patri, sanctoque Flamini. Amen.

LIII. *Hymnus ad Tertiam.*

Maria decus hominum,
Regis æterni solium,

Septem columnis edita
Domus à Sapientia.
Tu nos venturo Iudici
Commenda prece supplici:
Tuis intentos laudibus
Mitis cernat ac placidus.
Sit tibi laus Altissime,
Qui natus es ex Virgine:
Sit honor ineffabili
Patri, Sanctoque Flamini. Amen.

*LIV. Hymnus ad Sextam.*

MAria Templum Domini,
Dei mater & hominis,
Tunc verè Virgo Virginum,
Cùm peperisti Filium.
Da nobis hunc in feruido
Mentis gestare gremio;
Ex tua carne genitus,
Nostris regnet in sensibus.
Sit tibi laus Altissime,
Qui natus es ex Virgine:
Sit honor ineffabili
Patri, Sanctoque Flamini. Amen.

*LV. Hymnus ad Nonam.*

O Singularis fœmina,
Sola Virgo puerpera,
Præclara vitæ ianua,
Qua cæli patent atria.
Tu nos culpatum nexibus
Sacris absolue precibus:
Tua promentes merita
Ad cæli transfert præmia.
Sit tibi laus Altissime.
Qui natus es de Virgine,
Sit honor ineffabili
Patri, Sanctoque Flamini. Amen.

*LVI. Hymnus ad Completorium.*

MAria Virgo regia
Dauid stirpe progenita,
Non tam paterna nobilis,
Quàm dignitate sobolis.
Tu nos auullos veteri,
Complanta nouo germini:
Per te sit genus hominum
Regale sacerdotium.
Sit tibi laus Altissime,
Qui natus es ex Virgine,
Sit honor ineffabili
Patri, Sanctoque Flamini. Amen.

*LVII. Istæ Orationes dicantur per Horas diei.*

Deus, qui Filium tuum ad nos per Virginem dignatus es mittere, da nobis ad te, suffragantibus eiusdem B. Mariæ precibus, iugiter festinare. Per eumdem Dominum.

*LVIII. Alia.*

Deus, qui humanæ substantiæ veritatem de virginalis vteri materia suscepisti, da nobis Beatæ Genitricis tuæ precibus ita degenerem exuere vetustatem, vt te nouæ regenerationis induamus Auctorem: Qui cum Patre.

*LIX. Alia.*

Concede nos quæsumus, omnipotens Deus, B. Mariæ semper Virginis precibus subleuari, per cuius ineffabilem partum procurasti salutis humanæ remedium. Per Dominum.

*LX. Alia.*

Deus, qui vitiatæ stirpis originem per virginalis vteri reparas dignitatem: concede propitius, vt quos proprij reatus moles grauat, intercessio Beatæ Dei Genitricis attollat. Per Dominum.

A *LXI. Rithmus de S. Maria Virgine.*

O Genitrix æterni,
Virgo MARIA Verbi,
Quæ vox, quæ lingua carnis,
Par erit tuæ laudis?
Tu noua maris stella,
Celsa poli fenestra,
Scala quæ cælum terris,
Iungis ima supernis.
Immensum concepisti,
Parentem peperisti,
Fit factor, & factura,
Creans & creatura.
Quem mundus ferre nequit,
Totum vulua concepit:
B Quo circuitur æther,
Puellæ clausit venter.
Serui forma indutus,
Diuina non exutus;
Suscepit quidem tua,
Sed non amisit sua.
Oritur ortus rerum,
Fit antiquus dierum:
Orbis origo cœpit,
Factus ex his quæ fecit.
Conceptus fœcundauit,
Natus non violauit;
Intrauit & exiuit;
Sed clausam dereliquit.
Tu Aaron es virga,
C Fœcunda, licet sicca:
Quæ germen protulisti,
Sed Virgo permansisti.
Te rubus prælucebat,
Qui ardens non ardebat:
Quæ sine æstu mentis
Fructum dedisti ventris.
Et ante partum Virgo
Sed post Virginum Virgo,
Cleuit in ortu prolis
Integritas pudoris.
Est Angelorum cibus,
Tuo lacte nutritus:
Qui mari præbet vndas,
Papillæ sugit guttas.
D Geris in sinu prolem,
Qui terræ librat molem;
Foues, à quo foueris;
Seruas, à quo tueris.
Blandire Mater chato,
Qui te creauit Nato:
Oscula grata fige,
Fasciis membra cinge.
Amplectere cælestem,
Quem genuisti Regem;
Cui seruit Sol & Luna,
Et omnis Creatura:
Chori Virtutum tremunt,
E Quem viles panni tegunt;
Pauet cælum & terra,
Quem baiulat puella.
Vagit in sinu Matris,
Regnat in throno Patris:
Legem Matris obseruat,
Mundi iura gubernat.
Tu fontis fons viuentis,
Oriens Orientis,
Liber ille signatus.
Victori viro datus.
Tu porta templi clausa,
Superni Regis aula;

Ætatium talenti,
Per quod sumus redempti.
Hortus deliciarum,
Odot suauitatum;
Tu ager ille plenus,
Cui benedixit Deus.
Ex te botrus egressus,
Qui Crucis prælo ptessus,
Vino tigat arentes
Sancti Spiritus mentes.
Es & tetra cælestis,
Ferax lactis & mellis:
Ex qua Veritas orta
Tollit ertorum dogma.
Arcem nobilitatis
De prolis stirpe ttahis:
Filia quidem Regum,
Sed Mater Regis tegum.
Salue iam Vitgo fœta,
Aue gratia plena:
Nostrum aue digneris,
Vt illud Gabrielis.
Ille dum te salutat,
Eoæ oomen commutat:
Reduc nos Virgo sancta,
Vnde est nequam lapsa,
Tu solue quod debemus,
Auerte quod timemus,
Impetra quod optamus,
Perfice quod spetamus.
Sit laus Trinitati,
Sit decus Vnitati:
Cui lex & ordo rerum
Pet omne pater æuum. Amen.

*LXII. Rithmus de eadem Sanctissima Virgine.*

QVis est hic, qui pulsat ad ostium,
Noctis rumpens somnum?
Me vocat, ô Virginum pulcherrima,
Soror, cooiunx, gemma splendidissima;
Citò surgens aperi dulcissima;
Ego sum summi Regis Filius,
Primus, & nouissimus;
Qui de cælis in has veni tenebras,
Liberare captiuorum animas:
Passus mortem, & multas iniurias.
Mox ego dereliqui lectulum,
Cucurri ad pessulum:
Vt delicto tota domus pateat,
Et mens mea plenissimè videat,
Quem videre maxime desiderat.
At ille iam inde transierat,
Ostium reliquerat.
Quid ergo miserrima, quid facerem?
Lacrymando sum secuta iuuenem,
Manus cuius plasmauerunt hominem.
Vigiles vrbis inuenerunt me,
Expoliauerunt me,
Abstulerunt & dederunt pallium,
Cantauerunt mihi nouum canticum,
Quo in Regis inducar palatium. Amen.

*LXIII. Rithmus super Salutatione Angelica.*

AVe Dauid filia, sancta mundo nata,
Virgo prudens, sobria, Ioseph desponsata,
Ad salutem omnium in exemplum data,
Supernorum ciuium consors iam probata.
Maria miseria per te terminatur,
Et misericordia per te reuocatur,
Per te nauigantibus stella maris datur,
Lumen viæ panditur, portus demonstratur.
A Gratia te reddidit cunctis gratiosam,
Te vestiuit lilio, sparsit in te rosam,
Te virtutum floribus fecit speciosam,
Intus & exterius totam luminosam.
Plena medicamine, abundans vnguentis,
Terge sordes criminum, plagam sana mentis,
Huius tui supplicis in te confidentis,
Et hos sacros rithmos coram te psallentis.
Dominus Rex omnium ex te sibi fecit
Cellam pigmentariam, quam cunctis præfecit;
In qua miras species Saluator confecit,
Quibus omnes dulciter Electos refecit.
Tecum tota Trinitas facit mansionem,
Pater, Verbum, Spiritus, fixit sessionem;
Propter quod nunc largiùs ad deuotionem
B Te ipsam fidelibus præbes lectionem.
Benedicta benedic te benedicentes,
Fac in tuis laudibus sint proficientes,
Iosige dulcedinem in tuorum mentes,
Vt in bonis actibus semper sint feruentes.
Tu in mulieribus optima figura,
Quæ Regis es gloriæ Mater, Virgo pura;
Quo probaris dignior omni creatura,
Hoc agente Domino singulari cura.
Et benedictus Deus, qui cuncta creauit,
Qui matris in vtero te sanctificauit,
Benedictus filius, quem tuus portauit
Virginalis vterus, quem ipse formauit.
Fructus tuus Domina, fructus est cælorum,
Quo pascuntur Angeli, cœtusque Sanctorum;
C Christi meditatio cibus est eorum,
Qui per viam ambulant eius mandatorum.
Ventris habitaculum Rex regum intrauit,
Cuius tabernaculum sibi dedicauit:
Condens ibi gladium per quem hostem strauit;
Et manna dulcissimum quo fideles pauit.
Tui sapor germinis nostrum est solamen,
Per te vitæ sumpsimus æternæ libamen:
Quam det nobis Dominus per tuum iuuamen;
Qui viuit in sæcula sæculorum. Amen.

*LXIV. Ad eamdem sanctiss. Virginem; Versus contra tempus nubilosum.*

O Miseratrix, ô dominatrix præcipe dictu;
Ne deuastemur, ne lapidemur grandinis ictu;
D Est tibi latus Pontificatus mater ab æuo:
Ergo precamur, ne moriamur turbine sæuo;
Turbida leni, daque sereni temporis vsum:
Redde serenum sydus amœnum, nube reclusum;
Virgo rogamus, ne pereamus peste, vel ira,
Terra diescant, atque quiescant fulgura dira.

*LXV. Paracletericum Carmen de eadem Sanctissima Virgine.*

SCala, thronusque Dei, nitor orbis, ianua cæli;
Mater aue Christi, scala thronusque Dei.
Tu noua stella maris, qua lux est reddita terris;
Ortus & es Solis, tu noua stella maris.
Concipis absque viro, tu sola puerpera Virgo,
Quæ Verbum verbo concipis absque viro.
Tartara quod metuūt, tellus pauet, astra verentur,
E Pectoris antra ferunt, tartari quod metuunt,
Virgine vita redit homini, quem virgo peremit;
Mors nece victa perit, Virgine vita redit.
Tu super astra leua, petimus, quod subruit Eua;
Illa grauat culpa, tu super astra leua,
Gloria summa Patri, genitæ sit gloria Proli;
Flamine cum patili, gloria summa Patri. Amen.

*LXVI. Missa de S. Daniele Propheta.*

*Oratio.*

Deus, qui antiquis Patribus nouæ gratiæ mysterium reuelasti, præsta quæsumus: vt Ecclesia tua Danielis foueatur auxiliis, cuius propheticis

est ædificata doctrinis. Per Dominum.

LXVII. *Alia Oratio.*

Deus, qui per vtriusque testamenti Patres vnius Ecclesiæ tuæ fundamenta constituis, da nobis B. Danielis patrocinio protegi, cuius sumus mysticis reuelationibus salubriter instituti. Per Dominum.

LXVIII. *Secreta.*

Deus, qui Susannam per B. Danielis iudicium liberasti, hęc munera propitius respice, atque eius precibus venerandis ab omni nos aduersitate defende. Per Dominum. LXIX. *Postcommun.*

Deus, qui per Abacuc prophetam B. Danieli prandium destinasti, ipso interueniente concede: vt quæ de cęlesti mensa percepimus, sinceris mentibus illibata seruemus. Per Dominum.

LXX. *De S Ioanne Baptista.*

Præuia materno Verbum vox sentit in aluo.

LXXI. *De S. Petro Apost.*

Sperne maris nauem, cæli Petre suscipe clauem:
Fluctibus & spretis, portum mihi redde quietis.

LXXII. *De S. Petro Apost. Hymnus.*

SEnatus Apostolici
Princeps, & pręco Domini:
Pastor prime fidelium,
Custodi gregem creditum.
Per pascua virentia,
Nos verbi fruge recrea:
Refectas oues pręuius,
Caulis infer cælestibus.
Supernæ claues ianuæ
Tibi Petre sunt traditæ;
Tuisque patent legibus
Terrena cum cęlestibus.
Tu petram veræ fidei,
Tu basim ædificij
Fundas, in qua catholica
Fixa surgit Ecclesia.
Vmbra tua dum graderis,
Fit medicina languidis;
Texerinis via vestium
Spreuit Tabitæ feretrum.
Catena vincta gemina
Virtus soluit Angelica,
Veste sumpta cum caligis
Patescunt fores carceris.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

LXXIII. *De S. Paulo Apost.*

Mellifluis omnem Paulus rigat imbribus Orbem.

LXXIV. *De S. Paulo Apostolo. Hymnus.*

PAule Doctor egregie,
Tuba clangens Ecclesiæ,
Nubes volans ac tonitrum
Per amplum mundi circulum.
Nobis potenter intona,
Rura que cordis irriga,
Cælestis imbre gratiæ
Mentes virescant aridæ.
O magnum Pauli meritum,
Cælum conscendit tertium,
Audit verba mysterij,
Quæ nullis audet eloqui.
Dum Verbi spargit semina;
Seges surgit vberrima;
Sic cæli replent horreum
Bonorum fruges operum.
Micantis more lampadis,
Perfundit Orbem radijs,
Fugat errorum tenebras,

A Vt sola regnet veritas.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

LXXV. *De S. Andrea Apost. Hymnus.*

CAptator olim piscium,
Iam nunc piscator hominum,
Tuis Andrea retibus
Mundi nos rape fluctibus.
Germanus Petri corpore,
Nec mortis dispar ordine:
Quos vna caro genuit,
Crux cælo fratres edidit.
O germen verè nobile!
B O par corona gloriæ;
Ecclesiæ Patres pij,
Crucis sunt æque filij.
Ad Iesum fratri præuius,
Indexque vitæ strenuus,
Et nobis esto miseris
Beati dux itineris.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

LXXVI. *Dimissio.*

ANdreæ festum colitur,
Lux clara piis oritur;
Per quem tenebras deserunt,
C Ad verum lumen redeunt.
Ægeas in Apostolum
Minaci frendet spiritu:
Per quem Achaiæ populum
Cernit ire post Dominum.
Nescit minas pauescere,
Nequit tormentis cedere,
Flammantis ardor fidei
Non sentit vim supplicij.
Crucis vinctus patibulo,
Lętus pendebat biduo:
In ipsa morte positi
Vitæ manat eloquium.
Luce delapsa cælitus
D Repente circumfunditur;
Qui sic obire meruit
Lucis Auctorem petiit.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

LXXVII. *De S. Ioanne Apost. & Euang. Hymnus, Ad Vesperas.*

VIrginis Virgo venerande custos,
Magnus æterni Logotheta Verbi,
Dele seruorum facinus tuorum,
Sancte Ioannes.
Tu Patrem carnis subitò relinquis,
Sicque Cælestem sequeris Parentem,
E Piscibus spretis hominum iuberis
Claudere turbam.
Fonte prorumpens fluuius perenni
Carris arentis satiator Orbis,
Hausit ex pleno modo quod propinat
Pectore pectus.
Tu decus Mundi, iubar atque Cæli,
Impetra nostris veniam ruinis:
Da Sacramentum penetrare summum,
Quod docuisti.
I Patris arcanum speculando Verbum,
Tollis errorem Fidei per Orbem,

Nos ad æternam speciem fruendam
Dux bone transfer.
Laus honor Patri, parilique Proli,
Vna Maiestas, eadem potestas,
Cum quibus Sanctus simul implet omnem
Spiritus Orbem. Amen.

LXXVIII. *Ad Nocturnum.*

FIdelis plebs cum Angelis
Festiuis plaudat gaudiis,
Natiuitatis Domini
Occurrit laus Apostoli.
Dilectus hic præ cæteris,
Apud Magistrum renuit
Ob Virginale meritum
Amoris priuilegium.
Hausit ex Christi pectore
Fluenta sapieotiæ:
Hinc arua cordis irrigat,
Et Verbum Patris insonat.
Huic & in Cruce positus
Matrem commendat Dominus;
Fit Mater Virgo Virgini,
Quam fouet vice filij.
Te ptonis alme cordibus
Cæli Senator poscimus,
Da Verbi vultum cernere,
Quos Verbum doces credere.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

LXXIX. *Ad Laudes.*

MAgna Ioannis merita
Sancta promat Ecclesia,
Quam tenebris euacuat,
Vitæ verbis irradiat.
Huius cor io sublimibus
Sanctus suspendit Spiritus;
Vt profundè latentia
Cernat alta mysteria.
Et illa felix Aquila
Ad escam volat auida:
Quæ Cæli ciues vegetat,
Et nos in via recreat.
Hic in choro tot millium
Primatum tenet Virginum,
Fit Agno sic pedissequus,
Vt Matris indiuiduus.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque patili
Maiestas summa Flamini. Amen.

LXXX. *Missa in Festo S. Bartholomæi Apostoli. Oratio.*

DEus, qui Ecclesiam quam in Apostolicis voluisti consistere fundamentis, da nobis quæsomus, B. Bartholomæi precibus, & in recta Fide persistere, & piis semper operibus abundare. Per Dominum.

LXXXI.

PRecibns B. Bartholomæi Apostoli tui, Domine, quæsumus, hoc tibi munus oblatum, vitalis nobis perfice Sacramentum. Per.

LXXXII.

Quæsumus, Omnipotens Deus, vt donum Cæleste, quod sumpsimus, intercedente B. Bartholomæo Apostolo tuo, non nobis ad iudicium, sed ad salutis æternæ proueniat incrementum. Per.

LXXXIII.

Da quæsumus Ecclesiæ tuæ misericors Deus; vt quæ B. Bartholomæi Apostoli tui est ædificata
A doctrinis, eius etiam continuis protegatur auxiliis. Per Dominum.

LXXXIV.

Concede quæsumus Omnipotens Deus, vt Ecclesia tua B. Bartholomæi Apostoli gaudeat suffulta præsidiis, cuius etiam magnificis informatur exemplis. Per.

LXXXV.

Quæsumus Omnipotens Deus, vt B. Bartholomæi Apostoli tui numquam nobis desit auxilium, cuius quotidie non cessamus venerabilem honorare triumphum. Per.

LXXXVI. *Missa in Translatione S. Matthæi Apostoli. Oratio.*

Deus, cuius nutu per diuersa terrarum loca,
B ipsa quoque Sanctorum corpora disponuntur, tribue quæsumus: vt qui B. Matthæi Apostoli tui translationem colimus, ipsi etiam à prauitate nostra ad pie viuendi rectitudinem transferamur. Per.

LXXXVII.

Hæc Hostia, quæsumus Domine, vincula nostri reatus absoluat, & intercedente B. Matthæo Apostolo tuo, donum nobis gratiæ cælestis acquirat. Per.

LXXXVIII.

Præsta quæsumus Omnipotens Deus, vt qui Cælestia dona percepimus, intercedente B. Matthæo Apostolo tuo, per hæc ad æternæ refectionis esuriem prouocemur. Per.

C LXXXIX. *Missa de S. Barnaba Apostolo. Oratio.*

Deus, qui B. Barnabam Apostolis tuis in prædicatiooe sociasti, ad eius nos quæsumus tribue peruenire consortium, cuius gloriosum gaudemus celebrare triumphum. Per.

XC.

Oblata mnnera, quæsumus Domine, tua benedictione sanctifica, quæ te dooāte, illa nos flamma tuæ dilectioois accendat, per quam B. Baruabas omnia sui corporis tormenta deuicit. Per.

XCI. *Postcommun.*

Cælestis mensæ dapibus recreati; quæsumus Omnipotens Deus, vt intercedente B. Barnaba
D Apostolo tuo, quod ore percepimus, sincera mente seruemus. Per.

XCII. *Oratio ad Vesperas.*

Deus, qui B. Barnabæ Apostolo tuo post adustę carnis incendia cælestis gloriæ refrigerium tribuisti, æstus in nobis quæsumus passionum carnalium reprime, & corda nostra gratiæ tuæ rore perfunde. Per.

XCIII. *Versus de gestis Apostolorum.*

COntinet hoc corpus Christus, quos lumina (pandit,
Sal Mundi pariter esse sacrata Dei.
Omnia falsorum, per quos figmenta deorum,
Ecclesia fulget, diruta valde iacent.
E Elegit Mundo Dominus, quos ante Creator,
Secula prænoscens esse Dei soboles.
Pectora repleuit quorum pia Spiritus almus
Dans variis linguis alta tonare Dei.
Transferri montes, soluendi iure ligandi
Terris, ac tribuit his pietate polis.
Istorum imperio fugiunt Dæmonia sæua,
Corpora functorum vel rediuiua vigent.
Membris his sacris dans intima cernere cordis
Cælitus & fieri mira patrante Deo.
Hos vocitant Cælos, vates, nubesque volantes,
Arida qui Sancto dogmate corda rigant.
Languores varios depellunt famine solo
Corporis, ast animæ per pietatis opem.

Lector Apostolicas benè prudens perlege palmas,
Credere ne dubites quas tenet alma Fides.
Istorum nnes nescit, qui negligit istos.
Qualiter æthærea Regna beata tenent,
Cœtus Apostolicus Domini præcep a sequendo,
Per Fidei dogma clarus in orbe nitet,
Hic cōdex retinet Petrum, Paulumque beatos,
Et geminos Iacobos, Bartholomæumq; Thomam
Andream Sanctū Simeonē, Thadæumq; Philippum,
Euangeli as quatuor & Proceres,
Matthiam, pariter Barnabam regia vasa.

. . . . . . . .

Hi lapides uiridi fulgent in stemmate Christi,
Climata per mundi quos venerare licet.
Vna Fides tenuit, quos nunc tenet alma corona,
Vna quidem Christo gloria semper habet.
Martyriale decus, Confessorumque beatum
Ex his incipiunt, Virgineusque pudor.
Christicolæ cuncti hos semper celebrate patronos
Tempore solemni, voce canente Deo.
Cum quibus adueniens Index in limine sæcli
Reddere læta bonis, tristia ritè malis.
Omnipotens Dominus donet consortia nobis,
Omnibus in Sanctis luce perenne frui.

*XCIV. Vnde supra.*

Spiritus alme veni, perflato dindyma nostro,
Ad nostrum votum Spiritus alme veni.
Templa dicata tibi valeam quo extollere dignè,
Laudibus exaltem templa dicata tibi.
Quæ sine fine tenent cælorum gaudia celsa,
Gloria cum meritis quæ sine fine tent.
Ore Dei sobolem Prophetarum ritè Prophetæ,
Promit Apostolicus ore Dei sobolem.
Virginis hic Genitus purgauit crimina Mundi,
Tartara contriuit Virginis hic Genitus.
Damna proli Dominus restaurat mirè perempta
Sanguine restituit damna poli Dominus.
Rex pius ipse pios præcepit mergere lymphis,
Vexit ad alta poli Rex pius ipse pios.
Semina praua sator cumulauit fructibus amplis,
Centuplicare dedit semina praua sator.
Effera corda nitent istorum famine Sanctorum,
Per varios flores effera corda nitent.
Lilia mixta rosis violæque per ...... flagrant
Sancta ren tent lilia mixta rosis.
Aurea Regna poli dispensat Christus vbique,
Discipulis tribuit aurea Regna poli.
Primitus alma Fides per Petrum clarior extat,
Eius odore nitet primitus alma Fides.
Roma beata nites Petri de corpore Sancti,
Dogmate quoque suo Roma beata nites.
Ampla trophæa crucis pro Christo pertulit ille,
Vertice versus abit ampla trophæa crucis.
Splendet vbique potens Paulus mirabilis actor,
Abscissus capite splendet vbique potens.
O veneranda nimis Petri, Paulique decore,
Romula, quos retines, ô veneranda nimis.
Facta salutis agens Iacobus per cuncta necatur,
Gallicæ recubans, facta salutis agens.
Idola cæca colens ..... Armenia nec non
Vertitur ad Christum Idola cæca colens.
Excoriate nites in Mundo Bartholomæe,
Vertice præcisus excoriate nites.
Optima gesta canens Macedonia ritè Matthæus,
In Persis passus optima gesta canens.
In cruce Petre tuus Germanus prædicat Orbem,
Achaiam saluans in cruce Petre tuus.
Eripit ille Simon crucifixus famine Salens.
Ægyptum simul eripit ille Simon.
Millia multa virûm Thadæus contulit ardens,
Pontus & Armenia millia multa virûm.



A Dogmata multa tulit Thomas transfossus in orbe,
Persis & Medis dogmata multa tulit.
Se super astra ferens purgauit schisma Ioannes,
Quem tenet Ephesius se super astra ferens.
Tactus amore Dei lapidatur nempe Philippus,
Cum verit Gallos tactus amore Dei.
Iacobe ecce nites Domini sanctissime frater,
Præcipitatus abis, Iacobe ecce nites.
Inter Apostolicos numeraris sorte Matthia,
Iudæam saluans inter Apostolicos.
Vritur igne Dei Barnabas, qui dogmata damnat,
Dumque crematur obit, vritur igne Dei.
Quam speciosè micas Alexandria sanguine Marci,
Constantina simul quàm speciosè micas.
Te renitendo nitet fulgens Bithinia Luca,
Vrbs quoque regalis te renitendo nitet.
B Carmina parua dedit famulus pro munere (plex,) sup-
Paruus, iners, tenuis, carmina parua dedit.
Numen Apostolicum dignanter suscipe munus,
Vota precesque pias Numen Apostolicum.

*XCV. Rithmus de S. Vincentio Martyre.*

CÆlum, Terra pontus, æthra,
Pariter elementa
Cuncta promant triumphalem
Summi Regis gloriam.
Qui Leonis rugientis
Rabiem per robustum
Bellatorem, mox victorem
Conculcauit Vincentium.
Ille nempe Daciani
C Spreuit iram Iudicis,
Truces minas & furorem,
Ceu susurros culicis:
Vincla, flagra, carcerales
Tenebras, ipsæ plagæ vulnerantur:
Morte mortibus adduntur;
Sed domus supra firmam fixa petram:
Nequit sterni vi ventorum, vel flaminum.
Fame corpus maceratum
Cernitur velut epulis
Nutritum sumptuosis,
Ac cibis regalibus.
Angelorum quippe cibus
Reficit ventrem mentis:
Se quætenùs quæ nil sitit,
D Præter Deum vel esurit.
Sæuit, fremit, efferatur
Mox cruenta bestia:
Feruet, frendet, mouet cuncta
Tormentorum genera,
Ferrum, ignes, testulas, equuleum,
Torquet, torret, & compages
Diuidit articulorum,
Imprimit ignitarum laminarum
Sectis membris cæcus furor cauterium.
Christi miles premit vires
Viribus cordis, & digne
Carnis ignes extinguebat.
Sancto plenus Spiritu.
E Cæsus flagris, fossus plagis
Iubilat, desides horret
Tortores, solam timet
Leuitatem Carnificum.
Bella fremunt, hostes cædunt,
Hæc est lex victoriæ,
Pugna surgit, palma crescit,
Et coronæ gloria.
Clarus Christi triumphator,
Curiam summi Cæli purpuratus
Introiuit, comitatus niueo
Splendidorum Angelorum.

XCIX. *Missa Sanctorum Septem Dormientium. Oratio.*

Deus, qui in Beatis Martyribus tuis Maximiano, Malcho, Martiniano, Dionysio, Ioanne, Serapione, & Constantino, futuræ resurrectionis primitias suscitasti: da nobis sic à Mundi perturbatione quiescere, vt ad cælestem vitam mereamur de terræ puluere vigilare. Per.

C.

Munera populi tui, quæsumus Domine, Beatorum Martyrum tuorum intercessione sanctifica: ac nos etiam per hæc à peccatorum maculis clementer emunda. Per.

C I.

Cælestis mensæ dapibus recreati, quæsumus Omnipotens Deus, vt nullis nos permittas erroribus decipi, quos per gloriosos septem Martyres, de beata Resurrectionis gloria confirmasti. Per.

C II. *De S. Apollinare Episcopo & Martyre, ad Vesp. Responsorium.*

Ait B. Petrus Apostolus Apollinari discipulo suo: Eia. Vers. Surge. Vers. Ecce enim eruditus es de omnibus, quæ fecit Iesus. Et perge. Vers. Multitudo enim populi illic moratur. Prædica. Vers. Constat enim apud te, quod verè sit Dei filius. Et ne for. Vers. Hodie splendidus Martyr Apollinaris victor penetrauit Cælum, gaudentes socij canite. Eia.

C III. *Hymnus ad Vesperas.*

Consul æterni trabeate Regni
Mente deuota petimus, labora
Curiam Cæli reserare plebi
Apollinaris.
Ianitor summi pius hoc Olympi
Annuat tanti famulis alumni,
Qui tuas gaudent resonare laudes
Dulcibus Hymnis.
Intimis pressam tenebris Rauennam
Dæmonumque vanis inhiando sacris,
Clarus Eois veniens ab oris
Lucifer intrans.
Cæcus orbati puer Irenæi
Te probat dextrum rutilare sidus,
Qui patri cordis, sobolique frontis
Lumina pandis.
Nil potest ægræ medicina Theclæ,
Nil prophanorum numerus Deorum,
Tu cor ad Cælum facis, atque lætum
Tollere vultum.
Læta Classensis mouet Ora ciuis
Viribus sacræ reserata linguæ,
Patris æternum reserata verbum
Verba fatentur.
Morte defunctam duplici puellam
Reddis vtrique miserando vitæ.
Flatus hinc carnem, Deus inde mentem
Protinus implet.
Gloria Patri referamus illi,
Tanta qui dignis tribuit ministris,
Sit decus Nato, Flaminique sancto
Omne per æuum. Amen.

C IV. *Ad Nocturnum.*

Chorus exultet cælitum,
Turba plaudat fidelium,
Apollinaris passio
Mundi sit exultatio.
Cum morte carnis interit,
Sancto exutus corpore,
Stola vestitur gloriæ,
Carnis exuit ergastulum,
Cæli scandit Palatium.

A Exulta iam Metropolis
Rauenna verè nobilis,
Quod Roma in Clauigero,
Tu habes in Discipulo.
Te summe Præsul poscimus
Cordis orisque vocibus,
Vt nos venturo iudici
Commendes prece supplici.
Gloria sit ingenito
Patri, & Vnigenito,
Sancto simul Spiritui,
Deo indiuisibili. Amen.

C V. *In Natali S. Apollinaris. Missa. Introitus.*

B Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum, & perge ad Vrbem, quæ vocatur Rauenna, prædica eiusdem nomen Iesu, & ne formidaueris. Psal. Mittat Dominus Iesus Christus Angelum suum qui præparet iter tuum, & quæ postulaueris, annuat tibi.

C V I I. *Oratio.*

Deus, qui nos per B. Apollinarem Martyrem tuũ atque Pontificem Apostolicis voluisti documentis imbuere: da nobis quæsumus, & illa seruare quæ docuit, & ad hoc pertingere quod promisit. Per.

C V I I I.

Deus qui B. Apollinarem pro confessione tui nominis prunis impositum, suauitatis hostiam suscepisti: da nobis quæsumus, & piæ deuotionis in-

C censum tibi semper offerre, & contriti cordis hostias immolare. Per.

C I X.

Mittat Dominus noster Angelum suum qui præparet iter tuum, & quæ postulaueris annuat.

Vers. Ponens Petrus manum super caput B. Apollinaris, dixit illi: Alleluia.

C X

Obsecramus suppliciter Christe Patris gloria, lux mundi vera, porrige lapsis famulis dexteram, stare qua valeant contra callidi hostis certamina fauente nobis tua clementia. Vers. Deus qui operatis cum Petro Magistro meo, operare & mecum,

D vt clarificetur nomen tuum.

C X I.

Clara nobilis præconia Apollinaris cælica Martyris lætis promant vocibus agmina.

Omnis & Orbis quadua dramatum dulce melos resonent climata.

Exultet meritò nimis alumna tam egregij ciuis Antiochia.

Plaudat præcipuè fœlix Rauenna sacro eius cruore purpurata.

O virtus noua vinci nescia ô turris Dauid inuictissima, cuncta pro nihilo reputans tormentorum genera.

Alta viscerum ridens vulnera, dura verberum

B spernens stigmata, aqua refrigerat feruida membra flammis torrida.

Carcerales hinc tenebras, longa ferens exilia, famis quoque pertulit inopiam, sustinuit Equulei suspendia.

Catenarum mox vincula sacra vinciunt brachia, contundere non timet os rabida cum lapide carnificis insania.

Euiscerans claustra tartarea, exanimem Patritij suscitauit filiam.

Quis referat quot cæcorum lumina, quot languida Diuinitus reparauit corpora?

Petimus Ecclesiæ radians sidus, & lucerna Pontificum nitida, Martyrumque gemma.

Pectora nostra prece sedula vitiis emunda, vir-

Cum Toscia Italia,
Nobilis Monarchia,
Sanctorum Domicilium
Quam sacrat Aritiom
In qua lucerna Præsulum,
Via, forma, speculum,
Donatus Martyr inclitam
Obtinet Basilicam,
Seruat & Ianuarium
Cæli Sidus aureum.
Quem non humana studia
Non linguæ facundia,
Dignè valet extollere
Pro merito gloriæ,
Nam quæ perferre potuit,
Quis referre poterit?
Caminum per continuum
Vaporatur triduum,
Vt quo crematur longius,
Cremet post velocius,
Hunc Martyr dum ingreditur
Nec capillus læditur.
Solante mox Angelico
Gaudet contubernio,
Dum globi strident ignei
Crescit ardor Fidei,
Sic flamma desiderij
Perit vis incendij
Victor ab igne trahitur,
Ad tribunal rapitur,
Consulitur, imperitur,
Eadem vox redditur,
Nam fixa super stabilem
Domus viget lapidem.
Cum caro pœnis cingitur,
Mens in astra figitur,
Tormenta reddunt leuia
Visa illic præmia.
Sic pœnas mille mortium
Dulce credit otium.
Sænæ manus Carnificum
Neruos vellunt viscerum,
Compages laxa soluitur,
Postquam nexus tollitur,
Fit diuersus exitus,
Multiplex interitus.
Hinc traditur ferocibus
Belluarum morsibus
Feræ sed indomabilem
Reponentes rabiem,
Dimissa colla cælitus
Sacris flectunt precibus,
O Lucifer Hesperiæ,
O decus Ecclesiæ,
Quis tua possit omnia
Promere præconia?
Non hoc implere nitimur,
Sed gaudendo vincimur.
Te pronis ergo mentibus
Supplicantes petimus,
Nos culpæ nostræ debitis
Tuis solue meritis,
Et Electorum cœtibus
Sacris iunge precibus.
Sit laus Patri ingenito,
Sit eius vnigenito,
Sit vtriusque pari i
Decus omne Flamini:
Cuius vna potentia
Cuncta regit sæcula.
Amen.

A CXXII. *De S. Fidele Martyre, Hymnus.*

MAgna Fidelis merita
Sancta promit Ecclesia,
Qui morte mortem perdidit,
Et victor astra petiit.
Abiecto carnis onere
Stola vestitur gloriæ,
Tersis ab ore lacrymis,
Veris potitur gaudiis.
Vt ense cæsus moritur,
Sæua tempestas oritur,
Sic intentatur impiis
Vindicta iusti Iudicis.
Quendam ex Carnificibus
Malus inuadit Spiritus,
Mox Sacræ glebæ iungitur,
B Dira pestis excluditur.
Cordis, orisque precibus
Te Martyr alme petimus,
Nos tua per vestigia
Ad vitæ ducas præmia.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

CXXIII. *De S. Gregorio Papa. Hymnus.*

ANglorum iam Apostolus,
Nunc Angelorum socius,
Vt tunc Gregori Gentibus,
Succurre iam credentibus.
C Tu largas opum copias,
Omnemque mundi gloriam
Spernis vt inops inopem.
Iesum sequaris Principem.
Videtur egens naufragus,
Dum stipem petit Angelus,
Tu munus iam post geminum
Præbes & vas argenteum.
Ex hoc te Christus tempore
Suæ præfert Ecclesiæ,
Sic Petri gradum percipis,
Cuius & normam sequeris.
O Pontifex egregie,
Lux, & decus Ecclesiæ,
Non sinas in periculis,
D Quos tot mandatis instruis.
Mella cor obdolcantia
Tua distillant labia,
Flagrantum vim aromatum
Tuum vincit eloquium.
Scripturæ Sacræ mystica
Mirè soluis enigmata,
Theorica Mysteria
Te docet ipsa Veritas.
Tu nactus Apostolicam
Vicem, simul & gloriam,
Nos solue culpæ nexibus,
Redde polorum sedibus.
Sit Patri laus ingenito,
E Sit decus vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

CXXIV. *De S. Benedicto Abbati. Hymnus. Ad Vesperas.*

GEmma cælestis pretiosa Regis
Norma Iustorum, via Monachorum,
Nos ab immundi Benedicte Mundi
Subtrahe cœno.
Tuum solum spernens, cor in astra figens
Cogis hæredes fieri parentes,
Vas Deo plenum reparare fractum.

Promeruisti,
Magnus in paruis Eremita membris,
Vincis ætatem, superas laborem
Arcta districtæ rudimenta vitæ
Feruidus imples.

Strage saxorum puerum sepultum,
Mox vt orasti, prece suscitasti,
Sensus hinc cærni, caro sanitati
Redditur æque.

Iure subblandæ specie columbæ
Nesciam fellis animam Sororis
Summa stellati penetrare Cæli.
Culmina cernis,

Ipse post clarum referens triumphum,
Cella deuicto peris astra Mundo
Luce flammantem radiante cellam
Pallia sternunt.

Laus honor Patri, parilique Proli
Vna Maiestas, eadem potestas,
Cum quibus Sanctus simul implet omnem
Spritus Orbem. Amen.

CXXV. *Ad Nocturnum.*

SIgnifer inuictissime,
Sacræque Dux Militiæ,
Nos Benedicte valido
Precum defende brachio.
His armis execrabilem,
Leonis vince rabiem,
Quibus olim teterrimam
Pellis abore Merulam.
Vrticæ iunctæ vepribus,
Vulnus curant vulneribus,
Flammata mens diuinitus
Ignes extinguit ignibus.
Crucem mittens vt lapidem,
Veneni frangis Calicem,
Nou valet mortis vasculum
Vitæ ferre signaculum.
Frater, quem tunc nequissimus
Vagum raptabat Spritus,
Dum tua virga cæditur,
Stabilitati redditur.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

CXXVI. *Ad Laudes,*

AVrora surgit aurea
Festa restaurans annua,
Cum Benedictus arduum
Cæli scandit Palatium.
Quanta in summis accipit,
Qui sic in imis claruit,
Cuius micaut prodigia
Per ampla Mundi climata.
Eius carentum gratia
Tellus vomit cadauera,
Deuotis vnda liquida
Sicca lambit vestigia.
Totius Orbis ambitum
Per Solis videt radium,
Mens in Auctore posita.
Subiecta cernit omnia.
Te parer alme, petimus
Pronæ mentis visceribus,
Vt Cælum des ascendere,
Quos Terram doces spernere.
Sit Patri laus ingenito,
Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

A CXXVII. *Epitaphium Lodoici Sancti Presbyteri.*

VIr Domini clauso iacet hoc Lodoicus in antro
Cui sine carnificum fit nece martyrium
Vinum respuerat, panem nou prorsus edebat
Hebdomas binum, sic dabat vna cibum.
Ordine diuerso pictor fuit, atque sacerdos,
Obtulit ex æquo munus vtrumque Deo.
Lux oriens Vrbi, lux omni claruit Orbi,
Arsit, & incendit, iuit, & ire dedit.
Ecclesiæ speculum, viuus lapis, hostia, templum,
Nos precibus releua quos mala nostra grauaut.

CXXVIII. *In Natali Confessorum Pontificum. Hymnus.*

B SAcri Pontificis annus emicat Natalis,
Celebrans plebs pia gaudeat, & læto
Resonet pectore carmina Christo,
Qui regit omnia.

Hic spernens proprij gaudia corporis,
Longum sustinuit Martyrium Crucis
Tormentum grauius vulnere pertulit,
Qui tortor suus extitit.

Sacræ militiæ signifer inclytus
Virtutum fuerat forma sequentibus,
Accendens validis pectora vocibus.
Præclaris quoque moribus.

Bis senos lapides pectore detulit,
Bis tinctæ tunicæ tegmine splenduit
Cui tintinnabula dulciter obstrepunt:
Mala punica defluunt.

C Ipsius precibus Conditor omnium
Demersos releua pondere criminum:
Cui laus, imperium, summaque gloria
Sit per omnia sæcula. Amen.

CXXIX. *Ad Laudes.*

CHriste Sanctorum gloria,
Certantium victoria,
Nos Confessoris precibus
Culparum solue nexibus.
Fac nos imitabilia
Eius sequi vestigia,
Tu sis commune præmium,
D Qui factus es & pretium.
Nam hic in imo positus
Celsis præstabat moribus,
Humilis erat ordine,
Claro sublimis opere.
Intenta mens cælestibus
Mundanos horret strepitus,
Nil iam delectat anxiam,
Quod non ducit ad patriam.
Accensus illuc spiritus
Totis anhelat nisibus,
Iam cernit in ænigmate
Lumen inaccessibile,
Sit Patri laus ingenito,
E Sit decus Vnigenito,
Sit vtriusque parili
Maiestas summa Flamini. Amen.

CXXX. *De Omnibus Sanctis. Versus.*

EDidit nomina eorum in mendo sortitos,
Quorum imbuit per singala bimos, trimosque
Hos pariter sæcli doctrina medelam,
Nec non Diuina præstauerat gratia gratis,
Vtque possint febris putres explodere pestes,
Atque salutiferam morbis impendere curam,
Artubus bortendas pellentes corpora des.
Et mutos, claudos, surdosque repertos,
Luscos, ac strambos, qui sæuis verba loquelis
Fantes corrumpunt, & quicquid debile fertur,
Cælitus instaurant Christo donante salutem,

Sicque luce carnis trudunt medicamine sputcæ,
Nec tamen eximio virtutum munere dites
Auri fallentis gestant marsupia tarsas,
Et loculos nummi calcant, vt tetra venena,
Omnia donante gratis pro stirpe superna.
Princeps interea mundi, qui sceptra regebat,
Martyres edictis mulctabat trucibus atrox.
Tum sanctos pelagi gurgite merserat fratres
In pontum fretos virtute tonantis
Algidas & vitreis mitescunt æquora frustis,
Dum dicto citius sanctos ad littora vectant.
Sic compressa salis sacta virtute potestas,
Turgida fluctiuagis sopiuit Cærula campis,
Dextera dum Patris portum patefecit immundus,
Impius id quod cernens vexilla trophæi,
Altera Gorgoneis molitur damna venenis.
Nam truculenta ferox flammarum pabula teret,
Et sacramentorum fornacem somite farcit,
In quam fragrantem sacros detrudere iussit,
Vt rogus insontes prunarum torre cremarent
Artus, quos dudum turgescens gurgite pontus
Mergere nequibat, limpharum fluctibus atris.
Sic facula flammæ fornacis fomite friget,
Vt miles Christi neglecto turbine flammæ
Redderet ingentes pro vita sospite grates;
Ceu Salamandra rogis solet insultare focorum,
Quamuis congerie glomerentur forte rogorum,
Tunc enic s in patulum coguntur scandere robur
Atque Pharetrarum densas sufferre sagittas.
Mox Sator æternus, qui sancto iure triumphat,
Spicula tortorum confregit dira reorum.
Exin Martyrij sumpserunt serta cruenta
Ad conuexa poli migrantes culmina celsi.

*CXXXI. De Annuntiatione Virg.*

Ecce parat clausam Regi prænuncius aulam.

*CXXXII. De Natiuitate Domini.*

Natus ab æterno, prodit de Virginis aluo.

*CXXXIII. De Cœna Domini.*

Qui caput est iustis, vestigia tergit alumnis.
† voluit, f. Quod † vetuit patri, Petrus vult soluere toti.

*CXXXIV. De Baptismo Domini.*

En fluuius fontem: mundum lauat vnda lauantem
Ablue Iordanis, à quo magis ipse lauaris.

*CXXXV. De S. Ioanne Baptista.*

Præuia materna Verbum vox sentit in aluo.

*CXXXVI. De Oblatione Domini.*

Non capitur Cælis, Simeon quem stringit in vlnis.

*CXXXVII. Vbi pueri dicunt, Osanna.*

Astra, polus, terra metuunt, quem portat asella:
Voce Deo magna cætus depromit Osanna.

*CXXXVIII. Transfiguratio Domini.*

Hic Deus ostendit, quod carnis tegmine clausit.

*CXXXIX. Dominus dicit discipulis suis: Vigilate.*

Quos sopor oppressit, vigilum Rex surgere iussit.

*CXL. Vbi Iudas Dominum tradit.*

Falsa ferox blando Lupus oscula porrigit Agno.

*CXLI. De Patena.*

Esum perpetuæ pariunt hæc fercula vitæ.

*CXLII. Vbi Christus rogat Patrem.*

Patrem Christe rogas, cum quo simul omnia donas.

*CXLIII. De Ascensione Domini.*

Ima Deus petiit, sed non excelsa reliquit:
Est ibi quò tendit, permanet vnde venit.

*CXLIV. Vbi Spiritus sanctus descendit super Apostolos.*

Ignit Apostolicum linguarum flamma Senatum,
Germinat & varias quasi vox fœcunda loquelas.

*CXLV. De S. Petro.*

Sperne maris nauem, Cæli Petre suscipe clauem:
Fluctibus & spretis, portum mihi redde quietis.

*CXLVI. De S. Paulo.*

A Mellifluis omnem Paulus rigat imbribus Orbem

*CXLVII. De illo qui moratur in odio.*

Qui manet in tenebris, nescit vestigia pacis:
Collirium reuelet, cum te glaucoma perurget.
Aere suaue creat regmen malè tecta reuelat:
Nox reparat lucem, dolor aufert sæpe dolorem.

*CXLVIII. De illo qui placet duobus inimicis*

Dum placet vtrique, perdit Meretcus vtrumque.

*CXLIX. De Hildebrando.*

Viuere vis Romæ, clara depromito voce:
Plus Domino Papæ, quam Domno pareo Papæ.

*CL. De eodem Hildebrando.*

Qui rabiem tygridum donat ora cruenta leonum,
Te nunc vsq; lupum mihi mitem vertat in agnum.

*CLI. De illo, qui omnia timet, vel nihil timet.*

B Nil metuens, & cuncta timens, ridendus vterque
Hic tumet, ille iacet, medius discrimine pollet

*CLII. De Virga Moysi.*

Virga vorat Magicos in se reparanda chelidros.

*CLIII. De Arca Noë.*

Arca dat Ecclesiam, Baptismatis vnda figuram.

*Quod melius est, vt scribaris Rex in ferro, quàm seruus in auro.*

Elige Rex ferro, quàm scribi seruus in auro:
Clarior in casula Rex est, quàm seruus in aula

*CLIV. De illo, qui prius donat, & postea reposcit.*

Fœdus amicitiæ violat sua dona reposcens,
Vnca manus retrahit, quod prius ampla dedit.
Qui repetit donum, meritò mox perdit amicum,
Munere de vestro gaudia digna fero.

*Quàm vana huius mundi sunt bona.*

C Cum cineres Regum videamus & ossa parentū,
Acida puluisfluis congesta iacere sepulchris,
Quo libeat carni vigor aut possessio menti?

*CLV. Domnus Papa sine me rem incipiebat, & mecum complere volebat; Sicque mecum dicebat: Sicut erat in principio; cum mecum non dixisset: Gloria Patri.*

Sicut erat damno, quia nunquam Gloria canto;
Qui caput abrasit, caudam quoque iure vorabat:
Ossibus ora terat, qui sorbuit ante medullas.

*CLVI. Illis hoc dicitur, qui falsam pacem faciunt.*

Vt valeant oris iungantur & oscula cordis:
Pax dirimit litem, capiunt cum iurgia finem.

*CLVII. Quod sæpe amicus videtur irasci, & inimicus fraudulenter blandiri.*

Sæuit amor iusti, liuor blanditur iniqui,
D Est amor immitis, dulcis furor, ira fidelis:
Sunt etiam blandi sub ouina pelle tyranni.
Sic & amica Patres reddit censura feroces.

*CLVIII Ad Papam Alexandrum, admonitio.*

Sedis Apostolicæ qui vult retinere vigorem,
Æqua libret rigidæ pondera iustitiæ.
Iuris enim pariles nescit suspendere lances
Quem fauor inflectit, spes vel auara trahit.
Muneribus plenæ cui laxant ora crumenæ,
Iustitia vacuam perdit inops animam.
Cæli Roma feras tenet, & regit orbis habenas:
His qui plura petit, ditior esse nequit.

*CLIX. Hoc seruus Dei facere debet.*

Multa quidem tollo, sed fratribus omnia trado;
Aufero diuitibus, præbeo pauperibus.

E *CLX. Pransum dicimus: Edent pauperes. Silentium soluentes dicimus: Pretiosa in conspectu Domini.*

Sicut Edent, mensas: reddit Pretiosa, loquelas.
Insipiens in corde suo, non est Deus, inquit.

*CLXI. De Odio.*

Vt lita pestifero perimit Catapulta veneno,
Sic animas hominum perit edax odium.

*CLXII. Qui castratus est, non debet Episcopari.*

Qui nequit abscidi non debet honore potiri.

*CLXIII. De Romanis febribus.*

Roma vorax hominũ, domat ardua colla virorum, A
Roma ferax febrium necis est vberrima frugum,
Romanæ febres stabili sunt iure fideles.

CLXIV. *Quod qui ignorat legem, vitiorum nequit euitare perniciem.*

Qui ius ignorat, vitiorum peste laborat,
Virtutem vitium, fas putat illicitum.
Non fit securus quis Iudicis ore solutus:
Sunt à lege poli, dissona iura fori.
Arbiter internus ligat hunc, quem soluit apertus
Nec fugit esse, nec videt acta Deus.

CLXV. *De Triduano Ieiunio.*

Quam Triduana grauem soleat illidere calcem
Hic rudis ignorat, stomachum qui sedulus inflat, B
Crebris efflantem reprimit qui fistula ventrem,
Vtque fabri follem vacuat spiramen vtrumque.

CLXVI. *Radalo non Pastori, sed antiquo Draconi.*

DEsinit esse reus, qui punit flendo reatum,
Sacrilegat cœptam geminata superbia culpam
Cæde necans Vrbem, nunc auro destruis Orbem.
Heu gladio ferri gladius truculentior auri,
Is animam penetrat, carnem fons ille cruentat,
Vimque tenet iaculi radiantis vena metalli.
Nil differt ferro, perimatur quisque vel auro.
Quid iuuat an fuluis, ferruisue quis occidat armis?
Hos homicida vibras miseros, & vtrosque trucidas.
E Cælo rueras, sed adhuc draco lubrice sufflas,
Ore vomens rabiem, tetrum diffundis odorem: C
Fractus adhuc repras, & flammas naribus efflas;
Squamea colla tumes, strages & prælia frendes.
Desinat horrenda squamis attollere colla
Vt populus viuat, vitam mala bestia perdat;
Torua draconteas reprimat iam vipera cristas,
Te superaggestus lapidum tumuletur aceruus,
Rudet erit lapidum concors sententia Patrum.
Hæc scrobis atra lues tumido ne gutture suffles,
Mille vorax hominum creper insatiabile mõstrum.
Te super inferni sua claudant ora cauernæ,
Ne reditus pateat, sed mundi bella quiescant.
Fumea vita volat, mors improuisa propinquat.
Imminet expleti præpes tibi terminus æui.
Non ego te fallo, cœpto morieris in anno.

CLXVII. *Cuidam fratri, cui ieiunium & vigiliæ in nauseam venerant.*

Agrigentinum Siculis sal gignitur oris, D
Quod fluit in flammis, crepitat si mergitur vndis.
Qui naturales trahit in contraria leges,
Congruit auctori quantum sibi dissidet vni.

CLXVIII. *Quod quidam benefactis offenduntur, offensione placantur.*

Officium stimulat quosdam; percussio placat,
Os in corde suo cor ponit in ore ribaldus.

CLXIX. *De dente & lente.*

Littera mutetur quod edebat rursus edetur.

CLXX. *Quod caro sine prædicatione, prorumpit in syluam vitiorum.*

Syluescit vitiis caro verbi libera, cultris
Virescunt steriles sarienre ligone nouales.
Nouimus Annibalem, luscumque fuisse Neronem; E
Quem tamen etiam pressit cum sceptra leuarent.

CLXXI. *De Baculo Rectoris.*

Suscipe diuersum moderaminis arte Bacillum:
Quos feretrum pupugit cornu pietate reducit.

CLXXII. *De Ecclesia Romana ab Antipapã inuasa, luctus.*

HEV Sedes Apostolica
Orbis olim gloria:
Nunc proh, dolor, efficeris
Officina Simonis.
Terunt incudem mallei,
Nummmi sunt tartarei:
Iusto Dei iuditio, A
Fit ista conditio.
Vt quisquis Apostolicam
Sedem semel comparat,
Redimere non desinat,
Donec male pereat.
Cathedram pestilentiæ
Pressus anathemate,
Teues cum Sacerdotibus
Christi peremptoribus.
Fit tibi terra ferrea,
Cæli Sedes ænea.
Diligenter igitur intende, quod dico.

CXXLIII. *De miseria humanæ conditionis.* B

PRoh dolor, infelix humanæ stirpis origo,
Per traducem carnis fit adhuc obnoxia mortis,
Et miseros gignit, quos vitæ limite claudit.
Qui non vxorem nisi prolis tangit amore,
Etsi mirandus, non omnibus est imitandus;
Non sine membellis valet esse refectio membris.
Sæpe nouercalis fit mens materna pupillis,
Legeque peruersa grauis est de matre nouerca.

CLXXIV. *De eo, qui prædicat iustum, & dimittit impium.*

Fundit aquam fluuiis vecors sitientibus hortis.

CLXXV. *Laus Eleemosynæ.*

FCenerat ille Deo, qui sumpum præbet egeno,
Reddere promissa qui non mendacia nouit, C
Soluitur expletum grauiori fœnore lucrum;
Pro modico magnum, pro cæno redditur aurum,
Sic hemina cadum, luctatur dragma talentum,
Sic obuius regnum, Cyathus mercatur Olympum,
Cælica terrenis redhibentur, fixa caducis.
Ignes vnda necat, lapsus eleemosyna purgat.
Est aqua mors flammæ, mors est eleemosyna culpæ,
Nec replet irriguis lacrymarum corda fluentis.
Hæc vitiis vacuat, virtutum floribus ornat.
Hæc redimunt ipsum pietatis viscera Christum.

CLXXVI. *Auaro Diuiti.*

QVi cedros solidis scit contignare cypressis,
Fundamenta struit nullis obnoxia flabris;
Ditior es cæno, quàm sis Pactole fluento:
Vnda leuat cumulum, flauescit arena metallum,
Lama tulit fruges, rupes prærupta cacumen. D
His vitam regimus, procul hoc adstare videmus,
In vidua diues Deus est, in diuite pauper.

CLXXVII. *Viro Superbo.*

Mens scatet in veras causa perhibente loquelas,
Vere licet rubeat, nunquam rosa pulchra perannat,
Qui stat præsto cadit, ceu flos caro lapsa putrescit.
Vita volans hominis decurrit more fluenti
Te paruulum vento folium pendere memento,
Turgida colla suis subigit mors improba plantis.
Viuere qui paritur felici morte fruetur,
Qui fruitur vita, mortem patietur amaram.
Vita breuis prohibet, ne longum viuere speres.
Viue memor mortis, quo semper viuere possis.
Totus viue Deo, totus tibi mortuus esto,
Vita parit mortem, mors vitam parua perennem. E
Qui sibi nunc viuit semper moriendo peribit.
In se qui moritur, hunc vita beata sequetur.
Sic requies fesso redhibetur vita peremptо.

CLXXIII. *Liuido Obtrectatori.*

ESse foret pattem melius quam rodere fratrem,
Corporis vna cibus animæ res altera virus.
Rosus non moritur, rodens homicida tenetur.
Non alios capreæ, te cernas lumine calpæ
Non mihi des vultum, promptus tibi vertere tergũ,
Me faciens speculum, cum sis tibi manifica factus,
Polypus hærenti de se non fœtet olenti.
Lyncea lux radios in viscera figit acutos,

Cũ ſe nõ videat, penetrat procul omne quod aſtat; A
Obtuſæ cotes acuunt, non cedere poſſunt,
Nec ſibi, ſed vario parent ſua iura metallo,
Scabra polire lima nouit, non ipſa poliri,
Praua manet ſentum ſcorium, dum læuigat aurũ;
Nam ſcabioſa canis titulo ſit digna fidelis
Si rictu rabido vernam cum iure laceſſit.
Qui quod vult dicit, quod non vult ſæpius audit.
Non habet os lingua, frangi facit oſſa ſed ipſa,
Vnaque diuerſis parit informia membris
Pone malum linguæ, quam vibras more ſagittæ,
Ne gladij contro referantur ſaxa lapillo.

CLXXIX. *Duobus inimicis, vt ad pacem redeant.*

B Hamat amor varios, ſcindit diſcordia iunctos,
Non ibi lux pacis vbi fit diuiſio cordis;
Pax docet ignaros, diſcordia cæcat acutos.
Non ſtatus eſt rebus, fortunæ vertitur ordo,
Ceruici rigidæ mors improuiſa minatur.
Turgida colla ſuis ſubigit febris ignea plantis,
Ac domat indomitos Diuino iure ſolutos,
Qui tumnere Deo, coguntor cedere morbo,
Quod dant languori, veræ venuere ſaluti.
Vultu ſæpe trucem flammas velut ore vomentem,
Oraque terribilem frendentia verba tonantem
Funda perexiguo ſtrauit contorta lapillo.

CLXXX. *Cum idem ſcriptum bis mittitur.*

C Iure notatur idem, qui ſæpe reſcribit eidem,
Non tamen abſurdũ, cum res habet ipſa recurſum,
Indiga verborum dum ſit geminatio rerum.
Inſimulat vicem carminibus non redderentem.
Diſticha tot miſit quot flomina ſunt paradiſi,
Fonte ſed ex veſtro nec mihi ſtilla fluit.
Nunc igitur ſcriptis totidem niſi ſcripta remittis,
Implebit vacuam penna retuſa thecam.

CLXXXI. *De quibuſdam antidotis.*

Mors Aloen æquat, copulat ſapor vnos vtramquè,
His quoque tu parilem pigra ſortitis acrorem
Serapi non cunctis fateat præſtare veneni.

CLXXXII. *Quod qui ſumit munus debet vicem reddere.*

Alterutrum charos componit munus amicos,
Si gerulus referat, ſi darot accipiat.

CLXXXIII. *Quibus Benedictio de coclearibus mittitur.*

D Dent alij fuluum trutina librante [illegible]lum,
Sed Mundus viuit, quia Ligno Vita pependit;
Sic modicum magno Lignum pretioſius auro.

CLXXXIV. *Pontificali dextera coclearia mittuntur.*

Magna perexiguum munus aurea ſuſcipe lignum,
Nolo datum trutines, ſed dantis viſcera libres:
Audeo quod parti non eſt, præſumere toti;
Carmina quot ſcripſi, totidem tibi ligna poliui,
Chartula venalis, donantur cætera gratis.

CLXXXV. *Quibus Benedictio de coclearibus mittitur.*

E Marmoribus latomi fabri dant ſigna metallis,
Sandapilas inopes compingunt veſpiliones,
Nec nos ſigna Ducum ferimus, ſed ſigna colonum.

CLXXXVI. *Amicum terret.*

Quod digitis ſcribo, totidem tibi carmina mitto,
Aſpera vox, Ire; nimium iucunda, Venire:
Congregat hæc agnos, vox altera diſſipat hædos;
Perpenſæ voces poterunt componere mores.

CLXXXVII. *Ad Inimicum.*

Si Regni requiem cupimus, metuamus & ignem,
Inter bella ſilent leges, in pace loquuntur.
Tempus adeſt belli, venient ſua tempora legi;
Sic lis obtineat, ne pax poſt bellica perdat;
Ne vincare foro, qui tentas vincere campo,

CLXXXVIII. *Diſcretio inter leuem, & grauem.*

Horrens præcipitem noli te ferre limacem,
Cum grauitate leuis, ſis leuitate grauis.
Sit grauis inceſſus, nec iam quaſi compede nexus,
Nil vitio vitium cedere proficuum.

CLXXXIX. *Quod melius ſit agricolæ laboranti, quàm Domino prælianti.*

Bella ciet Dominu, proſcindit rura colonus;
Ille pater iaculis, hic frugum gaudet aceruis.

CXC. *De his, qui non ſe, ſed alios carpunt.*

Polypus hærenti de ſe non ſætet olenti;
Sunt ſua qui palpant, aliena piacula damnant.

CXCI. *Quod eſuriens & ſitiens vile quodlibet libenter ſumit.*

B Faucibus atra fames herbas commendat agreſtes,
Hauſibilem denſam reddit ſitis ignea vappam,
Eſurieos comedit, vacuo ſatur ore ligurit.

CXCII. *De illo, qui gloriatur in altitudine vocis.*

Voce ſatis celſa vocalis rudit Aſella,
Dulce melos placidis format vox Cignea bombis.

CXCIII. *De Monachis, qui loricas induunt ad carnem.*

Hamatæ Veſtes præbent inamabile tegmen:
Veſtes hamatæ gemina ſunt peſte peroſæ;
Oſſa premit pondus, conſtringit viſcera frigus.

CXCIV. *De Hildeprando, qui paruæ quidem ſtaturę, ſed magnæ videtur eſſe prudentia.*

Parua Tigris miſſas æquat properando ſagittas,
C Vile quidem ferrũ, tamen edomat omne metallũ;
Sed trahit hoc validus ſua poſt veſtigia Magnes:
Hunc qui cuncta domat Siſiphi menſura coarctat,
Quemque tremunt multi, nolẽs mihi ſubditur vni.

CXCV. *De Papa, & Hildeprando.*

Papam rite colo, ſed te proſtratus adoro:
Tu facis hunc Dominum, te facit iſte Deum.

CXCVI. *De Romano Archidiacono, qui mihi medium piſcem miſit.*

Non mirum Petrus ſi ſit mihi ſemper egenus,
Cum generent medios flumina piſciculos.

CXCVII. *Vrbanò gratulatur, qui Romæ factus eſt pauper Epiſcopus.*

Quod ſibi Bethſaide, nunc eſt mihi Petrus in Vrbe:
Hoc cum ſceptra tenet, quod erat cum retia gerer,
D Semper lina lauat pelagi mihi cærula ſulcat,
Me premit in terris, qui prorſus egebat in vndis,
Me ſiliquis recreat, modicus quem piſcis alebat.

CXCVIII. *De illo, qui filium habet.*

Cum ſupereſt ſoboles, viuunt de morte parentes,
Et velut vna cato viret in radice propago.

CXCIX. *Vt hi, qui prædicant, inuicem non diſcordent.*

Non ſapiens ſtulto, non bos ſocietur aſello,
Qui Diuina docent, à ſe non prorſus aberrent.

CC. *De ſtercore Turdi fit viſcus, vnde Turdus ipſe capitur.*

Podice digeritur, pede quo Turdela tenetur,

CCI. *Illi, cui ego prolixam miſi epiſtolam, & ipſe mihi paruam.*

E Non obolus ſolidum, non æquat libra talentum,
Planè minor modio cedit & iſte choro.
Non licet exiguum compenſet epiſtola librum,
Contrutinet lances pendula libra pares.

CCII. *De Florentia, in qua Papa Stephanus obijt, & Nicolaus Papa ex eadem proceſſit.*

Parua virum magnæ debet Florentia Romæ.
Quæ tenet extinctum, cogatur reddere viuum:
Sic noua Bethlæis Lux mundo fulſit ab oris.

CCIII. *De illo, qui ſemetipſum ſubiugat, vt reum recipiat.*

Nil ſibi prorſus emit, qui ſe ſub fœnore vendit.

CCIV. *Quod Roma Mundo præfuit, donec legibus obediuit.*

Præfuit Vrbs Orbi,fuerat dum subdira Legi,
Iustitiæ spretis Regnum contraxit habenis.

CCV. *Quod plerique vasti sint tenaces.*

Vix opibus largum videas, & corpore castum.

CCVI. *De illo, qui nutritus Aretij, Pomposiæ Abbas fuit.*

Qui solet insipidis ventrem satiare lupinis,
Gutture nunc epulas ructat turgente marinas.

CCVII. *De Domno Vmberto Archiepiscopo, qui sedebat ad dexteram Papæ, & ego ad sinistram.*

Fortior hædinam, tu Sedem tollis ouinam,
Læuus habet dextram, dexter quandoque sinistram.

CCVIII. *Super sæcularibus, Elegidia.*

Lugeo vos miseri, quibus est mens dedita carni,
Cælum despicitis quæstus bona summa putatis.
Quid vos hortor ego, quid vos optare monebo?
Nunc malè iucundas Mundi sorbere medullas,
Exta replere cibis, artus onerare saginis,
Ne pereant vermes macie vos semper edentes,
Pontibus irriguas gelidis extendite villas.
Non numerus nummis, non sit mensura metallis.
Post erit angustum possessio vestra sepulcrum.
At quos spes fuluo ditat pretiosior auro,
Quorum diuitiæ veræ sunt præmia vitæ,
Quas fur nō temerat, nec edax malè tremula sulcat
Vana repentinis ob noxia lucra ruinis
Spernite, lapsuro cedant sua munera Mundo:
Sufficiant Christi famulis patrimonia Cæli,
Pectoris eximium Fidei regat arca talentum;
Sit studium rutilas virtutum condere gemmas,
Et malè nascentes vitiorum vellere sentes
Turbida fluctiuagi vitare negotia Mundi,
Incubet eloquiis iugiter mens libera sacris,
Iam modicè gustet mel, quo post plena redundet;
Ad sua sic nostra redeat primordia forma.
Hæc cumulentur opes, isti quærantur honores,
His homo iure potens, his fit per sæcula diues.

CCIX. *Contra Cluniacensem Abbatem, qui eum in Galliam duxit.*

Mors mea grandæuam perimis Cluniace senectam,
Efficis vt non sim, dum petis vt bene sim.
Vt tibi mella fluant, epulæ pigmenta rubescant,
Amplaque conditos præbeat olla cibos.
Scabra fit vt nostris desint vel Cantabra mensis,
Dum tibi seruo dapes, me manet atra fames.

CCX. *Versus Pauperis.*

Vlceribus vacuus, sed paupertate repletus;
Lazarus ecce venit, qui micis viuere quærit.
Absunt ora canum, non desunt nostra pedonum;
Illa cutem lambunt, hæc membra scatentia rodunt.

CCXI. *De Triduano ieiunio.*

Quam Triduana grauem soleas illidere calcem,
Sæpius expertis scit mens exercita bellis.

CCXII. *Qui dicit quod vult, audit quod non vult,*

Qui quod vult dicit, quod non vult sæpius audit;
qui quod amat loquitur, quod odit perferre mere-
(tur.

CCXIII. *Epitaphium Petri Damiani.*

Quod nūc es, fuimus: es, quod sumus, ipse futurus
His sit nulla Fides, quæ peritura vides.
Friuola sinceris præcurrunt somnia veris,
Succedunt breuibus sæcula temporibus.
Viue memor mortis, quo semper viuere possis,
Quicquid adest, transit: quod manet ecce venit.
Quam benè prouidit, qui te, male munde, reliquit,
Mente prius carni, quàm tibi carne mori.
Cælica terrenis, præfer mansura caducis.
Mens repetat proprium libera principium.
Spiritus alta petat, quo prodit fonte recurrat,
Sub se despiciat, quicquid in ima grauat,
Sis memor, oro mei, cineres pius aspice Petri,
Cum prece, cum gemitu dic: Tibi parce Deus,

A CCXIV. *Bennonis Epitaphium.*

ARiminum lugo, lacrymarum flumina funde,
Laus tua Benno fuit, proh dolor, ecce ruit;
Benno decus Regni, Romanæ gloria genti:
Ipse pater patriæ, lux erat Italiæ.
Hunc socium miseri durum sensere superbi,
Lapsos restituit, turgida corda premit;
Fit leo pugnanti freudens tener agnus inermi,
Hinc semper iustus perstitit, inde pius.
Hic Fidei dum iura colit, dum cedere nescit,
Firma tenens rigidæ pondera iustitiæ.
Recticolæ iugulus prauorum pertulit ictus:
Per quem pax viguit, bellica sors perijt.
Obsecro tam diram sapientes flere ruinam,
B Et pia pro socio fundite vota Deo.

CCXV. *Quod vermis eris, & à verme voraberis.*

Eius homo, quod eris, datus es, vt ore voreris:
Cur cinis & vermis, tumida ceruice superbis?

CCXVI. *Ad Pœnitentiam prouocat.*

Cum cruor excrescit nemitorem vena requirit,
Vulnus & incolumem facit, affert plaga salutem,
Mens fluidum generat, pia quod Confessio purgat;
Sic animæ sanguis per venam profluit oris.
Egere lethifero violat, quod viscera tabo,
Esto vomax proprij saluliri conamine morbi,
Vt mentis stomachus releuetur mole reatus.

CCXVII. *Versus de Simoniacis.*

IN cude Simonis fabrilis, & antra monetæ
Damnat pestiferas Deus euertendo cathedras:
C Nam postica latro per diuerticula repit,
Per via gratuito Pastor petit ostia gressu.
Ast vbi mangonum scelerata negotia desunt,
Nec graue corbonam turget venale talentum,
Non distractor obest, quia non commercia sordēt;
Nam quid nummati, nequeunt vbi lædere nūmi,
Immo quid arboreis manus obsit squalida plantis,
Sæpe salutiferam medicus dedit æger oryzam,
Mancipites pugilem cæci genuere videntem,
Clinica procerum peperit malè fœda venustum,
Nec soboles noxis est addicenda paternis.
Quisque sua premitur, socij nec labe tenetur.

CCXVIII. *Aduersus Simoniacos, Rithmus.*

D MVndi turba turbulenta,
Error, & diuisio,
Hæresis Simoniana,
Zelum, & ambitio,
In lamentum nos compellunt
Styli sub Officio.
Exarentur ergo cuncta
Strictim à principio,
Ex quo Summæ Sedis Præsul,
Sancto doctus Spiritu,
Scelestorum probra cœpit
Emendare liquidò.
Cuius vox erat, vt patris
Corrigentis filios:
E Vt Apostoli vox erat
Mitis ad Corinthios:
Sic se mitem exhibebat
Erga Coepiscopos.
Scitis fratres vos Pastorum
Suscepisse regimen,
Hinc vos decet vt Doctores
Primùm rectè viuere,
Obsecrare, increpare,
Postmodum arguere.
Non elatos, non inflatos,
Non ex vino turgidos,
Non in veste pretiosa,
Sed virtute fulgidos,
Sine causa non lædentes

Castos, atque sobrios,
Sint in promptu gesta Patrum,
Sintque Sancti Canones,
Cibis vestris recreentur:
Debiles, ac pauperes;
Orphanorum mater plorans
Ante vos non clamitet,
Cedant equi phalerati,
Cedant cæci tabulæ
Cedant canes venatores,
Ac minorum fabulæ,
Et acc pitres rapaces,
Nec non aues garrulæ.
Ad hæc Simonis leprosam
Execrate hæresim,
Sacerdotum simul atque
Scelus adulterij,
Laicorum dominatus
Cedat ab Ecclesiis.
Ecce Papæ gloriosi
Monita Gregorij,
Ecce verba summæ Sedis
Præsulis Catholici,
Quibus irruunt in eum
Ciues Babylonici.
Hincque Cæsaris exarsit
Ira in Ecclesia,
Inde tumuit in eum
Præsulum superbia,
Sacerdotem populorum
Furit ab Ecclesia.
Ex quo Simon contra Petrum
Turrim struxit Magiæ,
Inde cecidit percussus
Angulari lapide,
Contra cuius ictum planè
Nihil est durabile.
Quorum Rex est alter Christus,
Alter est Leuiathan;
Ille vitæ, iste mortis,
Regnat super agmina:
Ergo quorum quis sit victor,
Nemo sanus ambigit.
Resipiscant inde cuncti,
Et ad corda redeant,
Qui non purè, non sincerè,
Sed mente maleuola
Sacerdotem populorum
Rodunt, atque lacerant.
Illi verò, quos cibauit
Fides Apostolica,
Solidentur, & fundentur
Petri petra solida,
Vt post pugnam consequantur
Pleniter victoriam. Amen.

CCXIX. *Damiano exhortatio, vt Monachus fiat.*

Omnipotens agamus, doce: vt quod fecit, agamus.
Desunt iura thori, teritur si semita Christi.
Iam pater es, soboli spatium largire sequenti,
Vt tua contiguis pareant vestigia plantis.
Et seges erumpat, dum non quod protulit obstat
Subdita maternis torpent vitulamina ramis.
Præstò fluunt veteres ad florum germina frondes,
Herbaque sectricem vocat otro semine falcem.
Incipiens igitur terreno cespite velli
Transplantare polo, spes hinc animat vita escat,
Sic radix cordis Cæli se transferat aruis
Et non lapsurus prorumpat in arbore fructus.

A CCXX. *Rithmus pœnitentis Monachi.*

Quis infelici fletus aquam capiti,
Quis lacrymarum fontem dabit oculis,
Flendo pupillæ tenebras obducite,
Væ mihi lapso.
Non guttæ maris, non arenæ littoris,
Æquantur meis scelerum flagitiis,
Excedunt stellas, pluuiasque numero,
Pondere montes.
Nam quibus non sim vitiis obnoxius,
Qui prauis semper deseruiui moribus?
Deo solutus, carnis vixi legibus,
Fluxus in ima.
Spreui præcepta, ausus sum prohibita,
Plures euerti praua per iudicia:
B Noxius mihi, aliis inutilis,
Arctor vtrimque.
Non Cælum dignus oculis aspicere,
Non Dei nomen labiis exprimere,
Prohibet ædis sacræ limen terere
Culpa remordens.
Nunc quoque sacris deditus obsequiis,
Veteris vitæ stimulorum illecebris:
Vt fugitiuum reperunt in famulum
Iura Tyranni.
Conor in fletu, riget cor lapideum,
Precibus insto, vagus abit spiritus,
Lumen inquiro, tenebræ phantasmatum
C Protinus adsunt.
Efferum ira, tumidum superbia,
Edacem gula, vanum cænodoxia,
Omnium frendens criminum barbaries
Subdere tentat.
Sæpe resisto, armaque corripio,
Mihi congressus, mecum ipse dimico;
Sed legi carnis lex dum cedit Spiritus,
Præda fit hosti.
Sæpe Diuino igne cor accenditur,
Seque transcendens mens in alta rapitur,
Sed genuinæ corruptelæ labitur
Pondere pressa.
D Lux inaccessa micat, vt per rimulas
Cui mens intenta sitienter inhians,
Cuius obtutus ecce carnis obuians
Vmbra retundit.
Hostis antiqui telis mille sauciam
Ploro peremptam in peccatis animam:
Qui vacuasti mortis iura mortuus,
Per te resurgat.
Palma iustorum, spesque pœnitentium,
Da Christe manum, & profundis erutum
Solue peccatis, hinc ab imminentibus
Eripe noxis.
Tu Peccatricis lacrymas non respuis:
Tu Publicanum pœnitentem recipis:
Vitam Latroni iam in morte posito
E Te dare spondes.
Per hæc te quæso pietatis viscera,
Et me de vinclis tot culparum libera:
Mereor iram, effunde clementiam
Fons pietatis.
Da tuis semper obsequar imperiis,
Sicque supernis dignum redde præmiis,
Qui Patri compar, sanctoque Spiritui
Cuncta gubernas. Amen.

CCXXI. *De Abbatum miseria, Rithmus.*

Luget, plorat, lamentatur
Sancta nunc Ecclesia
Cum notum tantam videt
Abbatum miseriam:

Nullus pene Abbas modò
Valet esse Monachus,
Et eorum contemplatur
Diuersa pericula,
Dum diuersum & nociuum
Sustinet negotium:
Et quod velit sustinere
Velut iniquus patitur.
Monachorum tanquam seruus
Intus fert superbiam,
Et multarum foris rerum
Sustinet molestiam:
Hanc Abbatis collum portat
Seruitutem geminam.
Spiritaliter Abbatem
Volunt fratres viuere,
Et per causas sæculares
Cogunt illum pergere;
Per tam itaque diuersa
Quis valet incedere?
Nam dum equitat, mox esse
Dicitur vagatio:
Eius namque hebetudo
Est claustralis statio:
Quicquid miser facit
Semper est detractio.
Delinquentes dum emendat,
Omnes clamant impium;
Si quandoque illis parcit,
Dicunt esse tepidum,
Quis portare, rogo, valet
Vulgus tam ambiguum?
Phinees si imitatur,
Fugit, vel expellitur:
Si Eli, tunc irriditur,
Atque paruipenditur:
Odiosus est si feruens,
Et vilis si tepidus.
Valet forsan emendare
Facta si sunt leuia;
Et quæ duas tantum poscant,
Vel vnam veniam;
Grauiora quæ sunt, Abbas
Supprimit, ne pereat.
Nam si velit de immundo
Quidquam loqui vitio,
Monachorum intestina
Oritur seditio,
Et occulte statim eius
Tractatur perditio.
Si quandoque vel ieiunat,
Vel tenet silentium:
Vanæ laudi mox Abbatem
Dicunt esse deditum:
Et si loquitur, vel mandat,
Velut fur reprehenditur.
Si sermonem facit Abbas,
Denotatur garrulus:
Et si tacens nil exponit,
Denotatur fatuus:
Huc se vertat, illuc pergat
Semper erit anxius.
Intus, foris, si contingat
Quælibet aduersitas,
Hoc incuriæ Abbatis
Fratres omnes deputant:
Illum rodunt, & perrodunt,
Et appellant bestiam.
Domus sancta si non crescat,
In Abbatem inuehunt:
Si crescat, mox Abbatem
A Velut hostes expetunt;
Vt incudem, sic Abbatem
Simul omnes feriunt.
O beatum tale caput,
Intus Abbas tolerat,
Sæcularium & foris
Simul portat onera,
Anxiatur & tristatur
Quod sic premant omnia.
Noctem namque curis pressus
Verbosus dimidiat,
Et auroram vt loquatur,
Sæpius anticipat,
Totum diem in loquendo
B Postmodum continuat.
Hæc & alia Prælatus
Sustinet quamplurima;
Sæculares foris pungunt,
Intus Fratres vulnerant;
Illi corpus prosequuntur;
Hi corrodunt viscera.
Dic Prælate; rogo; ebare;
Quæ est ista dignitas?
Intus dolor; foris labor;
Hinc inde calamitas:
Corpus; fateor, iis malis
Perditur & anima.
Quis Abbatum; rogo, valet
Ferreo nunc tempore;
Inter tot calamitates
Virgas ferre fertiles?
C Prælatorum certe modò
Sunt honores steriles;
His honoribus Abbates
Venerandi cedite;
Graue pondus & inane
Vltro iam abiicite;
Et de cætero quieti,
Ac securi viuite.

CCXXII. *De Omnibus Ordinibus omnium hominum in hoc sæculo viuentium*, Rubrica.

Episcopi attendite;
Dei verba discernite;
Vobis præcepit Dominus;
D Pro vestris mori ouibus.
Si bona; quæ loquimini
Operibus feceritis;
Exempla bona dabitis;
Vestris commissis filiis.
Presbyteri; Diaconi;
Qui fertis vasa Domini;
Estote semper nitidi
In cospectu Altissimi.
Qui vult esse Canonicus;
Sit bonus & idoneus,
Obediat Episcopo,
Vt seniori inclyto.
Ad Matutinum veniat,
Cum signum horæ resonat:
Postposita pigritia
E Festinet ad Officia.
Plebani recte audiant
Quod sancti Patres clamitant:
Vt acquisita prædia
Reliquant in Ecclesia.
Magister doctus litteris
Flagella det discipulis:
Vt docti ab infantia,
Doctrinam bene sapiant.
Scriptores recta linea
Veraces scribant litteras,

Distinctiones proprias
Vsque in finem compleant.
Illiteratus Clericus
Elationi deditus,
Despic ens mysteria,
Vt stulta iacet bestia,
Discurrit per Basilicam
Pro vanitate nimia,
In loco si permanserit,
Ceruice torta respicit;
Verba Dei non nunciat,
Priuatim semper mussitat:
Et recitat parabolas
Inanes, atque vacuas.
Abbates semper vigilent,
Ab omni namque crimine,
Non pro mundi astutia
Sancta relinquant studia.
Non potest esse Monachus
Qui vagus est, improuidus,
Si viuit sine Regula,
Peribit morte pessi ma.
Deo deuoti Monachi
Seruate Legem optimè,
Viuentes casto corpore,
Terrena cuncta spernite.
Potestas est in populo
A Summo data Domino
Et cum fide .....
Qui Sacramenta fecerant.
Pro nullo malo merito,
Vel placitato pretio,
Aut aliqua amicitia,
Vertat vera indicia.
Iudex sedens in placito
Non speret delucratio,
Sed Deum rectè timeat,
Et legem citò finiat.
Testes pro nullo munere
Falsa loqui præsumire,
Sed vera verba dicite
Præsente vero Pincipe.
Veraces sint Nuratij,
Tenendo fidem animi:
Nec vnquam pro denarijs
Falsa scribant in chartulis.
Castaldiones populi,
Et omnes Vice Domini,
Ne torqueant iustitiam,
Nec manducent seruitia.
Tenentes ministeria,
Cum malis non conueniant,
Rectè tamen deseruiant,
Ne bona perdant merita.
Adnocatores placita
Ne fraudent arte aliqua,
Relaxent cordis vitia,
Et exquirant iudicia.
Nullus Consiliarius,
Aut auriculatius.
Propter mundana prospera,
Se confida in gloria.
Missus prudenter sapiat
Enarrare Missatica,
Ne stupefactus publicè
Verbum dicat inutile,
Nutritus atque Sapiens,
Timens Deum veraciter,
Amandus est à Dunino,
Laudandus est à populo.
Receptor celans vitia,



A Vt falsa canit fistula,
Ridendo verba dudum,
In corde malè seminat.
Hypocrita se simulans
Multa abscondit vitia,
Vultum demonstrat placidum
In corde portat gladium,
Ebriosi miserrimi
Infremunt vt phrenetici,
Mentis perdunt memoriam,
Nihil boni excogitant.
Audite etiam Laici,
Qui Christo famulamini,
Pro vllo vnquam crimine,
B Pastores non despicite:
Operibus perficite:
In cordibus describite.
Ante quam mors adueniat,
Deo donate decimas:
Securi hinc exibitis,
Et cælum possidebitis;
Vxores verò diligite,
Natos vestros corripite;
Sed vos ancillas regite,
Opus eis impendite.
Qui timet Deum omnium,
Non iuret per negotium:
Nec pro concupiscentia
Vllius fraudet pretia.
Duces cum beneficis
Ad inuicem conueniant,
C Deo cum fide seruiant.
Miles ad pugnam peragrans,
Deum in mente teneat:
Fillnnes semper caueant,
Ne dicant plus quàm audiant,
Placentes per mendacium,
Peccatum agunt maximum:
Viles apparent sæculo,
Et sunt in vituperio.
Potestas munder vitia
Furta & latrocinia,
Vt cæteri perterriti
Timeant pœnam consequi.
D Coniugatæ fœminæ,
Tenete fidem prouidè;
Domos vestras disponite,
Ad templum Dei currite.
Mutare vestem viduæ,
In castitate viuite:
Luxuriantes fugite,
Ne possint vos decipere.
Puellæ se custodiant
Ab omni vana gloria,
Ne iuuentute feruida,
Cadant in adulteria.
Meretrices conuertite,
Veniam vobis quærite:
Qui semper solet parcere,
Exspectat vos quotidie.
E Serui cum recto animo.
Vestm seruite Domino:
Ancillæ & vtiliter
Deseruiant similiter.
In prosperis lætitiam,
In aduersis tristitiam,
Supra modum non abeat
Vlla fidelis anima,
Qui viuitis in sæculo,
Omnes seruite Domino
Vt iusti sua dextera,

Regnetis super æthera.

CCXXIII. *De die mortis, Rithmus.*

GRaui me terrore pulsas
Vitæ dies vltima,
Mœret cor, soluuntur renes,
Læsa tremunt viscera,
Tu speciem dum sibi
Mens depingit anxia.
Quis enim pauendum illud
Explicet spectaculum,
Cum dimenso vitæ cursu
Carnis ægræ nexibus,
Anima luctatur solui,
Propinquans ad exitum.
Perit sensus lingua riget,
Resoluuntur oculi,
Pectus palpitat anhelat
Raucum guttur hominis,
Stupent membra, pallent ora,
Decor abit corporis.
Ecce diuersorum partes
Confluunt spirituum;
Hinc Angelicæ Virtutes,
Illinc turba Dæmonum;
Illi propius accedunt,
Quò inuitat meritum.
Præstò sunt & cogitatus,
Verba, cursus, opera;
Et præ oculis nolentis
Glomerantur omnia:
Huc tendat, huc se vertat,
Coram videt posita.
Torquet ipsa reum suum
Mordax conscientia,
Plorat acta corrigendi
Defluxisse tempora;
Plena luctu, caret fructu
Sera pœnitentia.
Falsa tunc dulcedo carnis
In amarum vertitur,
Quem breuem voluptatem
Perpes pœna sequitur:
Iam quod magnum credebatur
Nil fuisse cernitur.
Atque mens in summæ lucis
Gloriam sustollitur,
Aspernatur lutum carnis,
Quo mersa prouoluitur,
Et vt carcerali nexu
Lætabunda soluitur.
Sed egressa durum iter
Experitur anima,
Qua incursant furiosa
Dira pestis agmina,
Et diuersa suis locis
Instruunt certamina.
Nam hic incentores gulæ,
Illic auaritiæ,
Alibi fautores Iræ,
Alibi Superbiæ,
Vitij cuiusque globus
Suos parat acies.
Iam si cedat vna turma,
Mox insurgit altera:
Omnis ars tentatur belli,
Omnis pugnæ machina,
Ne ab Hostium pudore
Sic euadat anima.
O quàm torua bellatorum
Monstra sunt feralium,
Tetri, truces, truculenti
A Flammas efflant naribus,
Dracontea tument colla
Virus stillant faucibus.
Serpentinis armant spiris
Manus doctas prælijs,
His oppugnant aduenientes
Telis velut ferreis,
His, quos attrahunt, æternis
Mancipant incendijs.
Quæso Christe Rex inuicte,
Tu succurre misero,
Sub extremæ mortis hora,
Cum iussus abiero,
Nullum in me ius Tyranno
B Præbeatur impio.
Cadat Princeps tenebrarum,
Cadat pars tartarea:
Pastor ouem iã redemptam
Tunc reduc ad patriam,
Vbi te videndi causa,
Perfruar in sæcula. Amen.

CCXXIV. *In eos, qui de Regis vltione securi sunt, sed Christum euadere nequeunt. Rithmus.*

IOcundantur, & lætantur
Simul omnes reprobi,
Qui regis aduentum prius
Expectabant territi,
Fremunt, cedunt, intumescunt,
C Et insultant miseris.
Quique sunt lugendi totis
Lacrymarum fontibus,
In superbiæ sublimes
Extolluntur cornibus,
Phrenesin robur putantes,
Sanis rident flentibus.
Sed quid iuuat, ô peruersi!
O gehennæ filij!
Non vitare, sed mutare
Tribunal iudicij?
Sub mortali rege tuti
Christum non euaditis.
Ecce veniet vt fulgur,
Minax ac terribilis,
D Solis ardor, Lunæ candor
Inuoluentur tenebris,
Ima terræ petent stellæ,
Cæli vulsæ cardine.
Terra funditus ardentis ardebit,
Cæli trement climata,
Elementa turbabuntur,
Rugient tonitrua,
Ignei micant coruscí,
Crebra cadunt fulmina.
In furore venientis
Fit tempestas valida,
Tota mundi tremefacta
Conquassatur machina,
Æstuantis flammæ globus
E Vastum perflat aera.
Tunc qui eum pupugerunt
Cernunt omnes impij,
Throno igneo subnixum
Specie terribili,
Rogant montes, orant colles,
Postulantes obrui.
Mox occulta, singulorum
Cunctis patent cordium,
Verba, facta, mens videtur,
Velut corpus solidum,
Et amarum in auctores
Reddunt testimonium.

Ipsi spiritus iniqui
Probra, quæ suggesserant
Longis exarata tomis
Relegentes explicant,
Loca, tempora gestorum,
Et modos enumerant.
Irascuntur cuncta prauis
Angelorum agmina,
Aduersantur elementa,
Cælum, terra, inanima,
Omnis rerum creatura
Imminet contraria.
Ecce caput iniquorum
Ferox illa bestia
Sub cunctorum denudata
Trahitur præsentia:
Parent artes, furta, doli,
Fraudes & ingenia.

*CCXXV. Hucusque de Aduentu; hinc de pœnis Inferni.*

O Quàm dira, quàm horrenda
Voce Iudex intonat,
Cum paratis mergi flammis
Maledictos imperat;
Mox degluciens viuentes
Stygis olla deuorat.
Vaporantur infelices
Intus, & extrinsecus,
Crepitantes strident flammæ,
Velut ardens Clibanus:
Ore, naribus, & ipsis
Profluunt luminibus.
Immortalis mors occidit,
Nec omnino perimit;
Ignis vrit, non consumit,
Nec defectum recipit:
Vita moritur, mors viuit,
Finis semper incipit.
Rediuiua septem plagæ
Renouant supplicia,
Fumus, fœtor, algor, ardor,
Fames, sitis ignea,
Vermes nunquam satiantur,
Qui corrodunt viscera.
Illic dolor, cruciatus,
Fletus, stridor dentium,
Adsunt fremitus leonum,
Sibili serpentium:
Quibus mixti confunduntur
Vlulatus flentium.
Molis trabeæ dracones
Laxa pandunt guttura,
Quorum oculi sagittas
Iaculantur igneas,
Caudæ chelas scorpionum
Plantæ produnt viperas.
Tendunt quidem ad non esse,
Sed non esse desinunt:
Viuunt morti, volunt mori,
Sed omnino nequeunt;
Qui malè vixere vitam,
Pro tormento perferunt.
Hæc præ oculis vesani
Formidantes ponite,
Hæc subtili pertractantes
Studio reuoluite,
Et prauorum vinclis morum
Colla mentis soluite.
Nam paratus est conuersis
Indulgere veniam,
Qui peruersis adhuc premit

A Vindictæ sententiam.
Salus, honor pio Regi
Per æterna sæcula. Amen.

*CCXXVI. De Gloria Paradisi Rithmus.*

AD perennis vitæ fontem
Mens sitiuit arida,
Claustra carnis præstò frangi
Clausa quærit anima:
Gliscit, ambit, eluctatur,
Exul frui patria.
Dum pressuris, ac ærumnis
Se gemit obnoxiam;
Quam amisit, cum deliquit,
B Contemplatur gloriam.
Præsens malum, auget boni
Perditi memoriam.
Nam quis promat summæ pacis
Quanta sit lætitia,
Vbi viuis margaritis
Surgunt ædificia!
Auro celsa micant tecta,
Radiant triclinia.
Solis gemmis pretiosis
Hæc structura nectitur,
Auro mundo tanquam vitro
Vrbis via sternitur:
Abest limus, deest fimus,
Lues nulla cernitur.
C Hyems horrens, æstas torrens
Illic numquam sæuiunt.
Flos purpureus rosarum
Ver agit perpetuum
Candent lilia, rubescit
Crocus, sudat balsamum.
Virent prata, vernant sata,
Riui mellis influunt,
Pigmentorum spirat odor,
Liquor & aromatum,
Pendent poma floridorum
Non lapsura nemorum.
Non alternat Luna vices,
D Sol, vel cursus Syderum:
Agnus est felicis Vrbis
Lumen inocciduum;
Nox & tempus desunt ei,
Diem fert continuum.
Nam & Sancti quique, velut
Sol præclarus, rutilant,
Post triumphum coronati
Mutuò coniubilant,
Et prostrati pugnas hostis
Iam securi numerant.
Omni labe defæcati
Carnis bella nesciunt,
Caro facta spiritalis
E Et mens, vnum sentiunt:
Pace multa perfruentes,
Scandala non perferunt.
Mutabilibus exuti
Repetunt originem,
Et præsentem veritatis
Contemplantur speciem;
Hinc vitalem viui fontis
Hauriunt dulcedinem.
Indè statum semper iidem
Existendi capiunt,
Clari, viuidi, iucundi,
Nullis patent casibus,
Absunt morbi, semper sanis
Senectus iuuenibus.
Hinc perenne tenent esse,

# COLLECTANEA
IN
# VETVS TESTAMENTVM,
EX OPVSCVLIS
# B. PETRI DAMIANI
## S. R. E. CARDINALIS,
## EPISCOPI OSTIENSIS,
ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

AB ANONYMO ILLIVS DISCIPVLO EXCERPTA,

Labore ac ſtudio

DOMNI CONSTANTINI CAIETANI,
Syracuſani, Abbatis-Præſidentis Romani Collegij Gregoriani,
Domus Sancti Benedicti.

EX M.S. CODICE SVÆ BIBLIOTHECÆ ANICIANÆ,
NVNC PRIMVM EVVLGATA.

PARISIIS,

M. DC. LXIII.

# IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDVÆ TRINITATIS.

## INCIPIT LIBER TESTIMONIORVM VETERIS, ac noui Teſtamentorum, quæ de Speculis Reuerendi Petri Damiani, quidam ſuus Diſcipulus excerpere ſtudioſè curauit.

## INCIPIT PROLOGVS.

### *DOMINO SVO, ET PATRI, DOMNO DAMIANO, Reuerendo Abbati, vltimus Monachorum ſeruus, ſincera deuotionis obſequium.*

Vtilitas Operum S. Damiani.

DVM veſtra nuper induſtria beatæ recordationis Patris noſtri, Petri Epiſcopi, Auunculi veſtri, acta, velut quibuſdam nectareis epulis oblectata, crebra meditatione percurreret, longne in eis reperi, quod vtilitate quàm maxima redundare perſenſi. Dum itaque Vir illuſtris arrogantem illorum eloquentiam tenendam duceret, qui ſingulis ingenij famam captantes, quidquid fingunt, multiplici geſtiunt opacitate deoſare; modò videlicet ſententiarum perplexione; modò dictionibus inuſitatis ſummoperè nitentes obſtruere, ne quilibet quæ dicit iotellectus capere, vel abſque improbi laboris conatu illorum ſufficientia intima penetrare queat. Ipſe verò contrà cunctis viam legentibus pandere ac enucleare cupiens, altiora quæque complanare, ſeu obſcuriora non modò rationibus, verùm etiam Scripturarum exemplis dilucidare inſtantiſſimè ſatagebat. Porrò autem ſi quid tuliſſet, quod minus fortè peritis nutabundum foret, earumdem teſtimoniis Scripturarum velut iactis anchoris fortiter ambiens, ne cuilibet vltra fluctuare valeret, immobili ſtabilitate figebat, atque aduerſus omnea impugnantium impetus inſuperabiliter muniens, omnem inſidiandi aditum obturabat: vt nulli prorſus iaculo peruius patere poſſet acceſſus. Quam denique Scripturarum fulturam adeò in ſuis tenere conſueuerat actia, verbis etiam, quæ prolatis iam rationibus, clauſa vndique & inconcuſſa conſiſterent, eam nonnumquam adhibendam decerneret. Vt ſicuti vrba quælibet poſt val-

Stilus beati Dam. perſpicuus & popularis, non tamen ſine eruditione copioſa & abundanti ex ſacræ Scripturæ ſupellectile.

A lorum ambitum, poſt impenetrabile fortium murorum munimentum ſublimium, diſtinguitur adhuc conſtructionibus mœnium, non tam videlicet ob neneſſariæ munitionis fortitudinem, quàm ob inhiandæ pulchritudinis decorem: ita quoque is pleraque Scripturarum ſolius ornatus gratia ſuis ſæpè geſtis inſeruiſſe videatur: ſeu fortè, quod non abſurdè æſtimari poteſt, vt occaſione ſuper eia differendi taliter admiſſa, eius ſermocinatione clareſceret, quia exiſterent introrſus fœcunda, quæ forinſecus patebant inania. Nemo ſanè qui

Nedum ad neceſſitatẽ, ſed etiam ad decorem & venuſtatem.

B Scripturarum limina terit, ambigere permittitur, quòd hæc tam frequenter illius actis adhibita, plurimum ſæpè myſtici, ſacrique intellectus occultarent, quæ niſi reſerata fuiſſent, ea magis obruere, quàm illuſtrare valerent. Quorum itaque interiora luciſluæ diſſertionis manu penetrando diſcutiens, atque abdita quæque ſuis è penetralibus funditus eruens, clariora luce patefacta reddebat. Quibus dum ſola plerumque rationia verba non viderentur ſatisfacere, alia rurſus teſtimonia deducebantur in medium, quæ cùm ſui

C quoque intellectum, ſiue ſub allegoriarum typo, ſiue ſub cuiuſlibet myſterij ſæpè regerent arcano, in ſuam iterum declarationem eundem laborare cogebant: ſicque diuina prouiſione geſtum eſt, vt plura ſacræ Paginæ abſtruſa illius opera euidentiſſimè reſerata, perſpicuæ nobis intelligentiæ nitore reſplendeant. Dum ſolers itaque Vir diligentia memorata Scripturæ ſacræ teſtimonia tam eleganti conſideraſſet enodatione differta, dignum fore, valdeque perutile cenſui, quatenus ex co-

Quare S. Damianus ita frequenter ſacra

paginæ teſtimonia adhibuit.

dicibus illis excerpta, in ſingulare proprij voluminis corpus redigerentur; ne inter tot ſcilicet volumina condenſa laterent detrimenta incognita. Qua planè conſideratione quamquam non parum vniuerſis, in quorum manus olim hæc ventura erant, præſtiterit; illis tamen præcipuè conſuluiſſe cernitur, quibus plura legere non conceditur. Vt dum ad capeſſendam operis totius plenitudinem hi tales nequeunt conſurgere, his ſaltem modicis intenti, nequaquam valeant Illuſtri tanti Viri doctrina prorſus eſurite ieiuni. Et qui minus ſufficiunt de vaſti gurgitis alueo fertilem capaci ſagena prædam educere, non eos pigeat vel tenuis hami ſeta ex paruo iſto ſinu ſeorſum, tanquam in ſuo alueo reducto, facilem capturam ſuſpendere, qua ſuæ refectionis menſuram ſufficientibus poſſint dapibus inſercire. Huius ergo rei negotium veſtra mihi Sanctitas iniungere dignata eſt; non ſanè quod mei ſenſus eam lateret inopia, ſed ideò fortè magis quoniam idipſum, quod iuxta propriã me capacitatem valere putaui, fideliter proſecuturum fore ſperaui. Quippe nec immeritò, quæ dudum me functum agnouerat quadam dilectionis eiuſdem Patris prærogatiua ſola ipſius pietate gratuita. Vnde & egomet licet ariditatis meæ non immemor, idoneum me fore nequaquam ad iſtud aduerterem, oneri tamen huic obedientiæ humerum nulla ſubducere excuſatione tentaui: non equidem quia temerariè de propriæ facultatis præſumere viribus, ſed quando & obedientiæ, qua geſtiebam, veſtræ parere iuſſioni, ac ſæpedicti Patris meritis, cuius nimirum præconio deeſſe non poterat, quidquid in hoc mihi opere proueniret, obnixè me ſuffragandum ſperabam. Huc accedit, quòd idem ipſum opus, cuius eſſet difficultatis, nondum clarebat, dum eo ſolùm videlicet ordine præſata ſuaderet excipere teſtimonia, quo ita ſuis reperirentur in ſchedulis. At verò poſtquam iam parte ſic decurſa conſultò aduertiſſem, quod cœpto tenore magis operis ordo confunderetur, quam clareſieret: quique lectorem magis ad ſoporem quàm ad meditandum excipere poſſet, ratus ſum longè ſatiùs, fructuoſum me quantælibet difficultatis laborem arripere, quàm infructuoſam illam amplectendo facilitatem ſectari. Relicta igitur cœpti tenoris proſecutione, qua vetera nouis, agiographa, ſeu Regum acta commiſcebantur Prophetis, ea ſic denuò ordinate aggreſſus ſum, vt vnaquæque teſtimonia per ſuos libros componendo diſtinguerem: quatenus quiſquis ea ſtudioſiùs requirere velit, eodem valeat ordine ſingula repetire, quo ſuis ſunt ſita codicibus: iſtiuſque diligentiæ nec ipſis quoque prælibatis incidentibus abnegans, ſimplicem modò eorum textum cæteris interſerui: ne ſi ea cum ſuis ibi expoſitionibus ponerem, mihimet laborem geminarem, & lectori faſtidium incuterem, cùm eadem repeteret, quæ iam ſe ſuperiùs legiſſe cognoſceret. Præterea ſic eadem prætitulare ſtudui, vt quæ ſingula ſchedarum ſuarum loca teneant, nominatim expreſ-

A ſerim. Aſt tamen caueat Lector, ne dum in cuiuſpiam titulo legerit in epiſtola ad perſonam illam, ſiue in ſermone illius Sancti, & in vna epiſtola, vnoue ſermone minimè forſen requiſita repererit prope, me mendacij redarguendum cenſeat: tùm & ad vnam perſonam illius plures ſint epiſtolæ, & in vnius Sancti præconio plures nihilominus elimati ſermones. Quocirca quæ inueniuntur in his, reperienda non dubitetur in aliis: quamquam & ſuper hoc plerumque valeat in ipſis prætitulationibus edocere. Hoc quoque attendendum: quia B dum nonnulla diuerſis locis ſita repererim, atque alibi latiùs, alibi compendioſiùs expoſita, vel etiã ſtili permutatione, ſeu ordinis, licet ſub eodem intellectu, tamen aliquatenus diſparata aliquotiens, quæ competere videantur, altrinſecus elegi, & in vnius ſententiæ formam deducta compoſui. Aliquotiens verò vtramque expoſitionem, cùm res videlicet expoſceret: ſic vt ibi comperi, ita nihilominus hic integram ſigillatim appoſui. Porrò, nec iſtud prætereundum: quoniam quibuſdam ſententiis tam congruentia illic propoſita reperi, quæ ſuis in præfationibus hic minimè deberent mutari: quibuſdam verò non modò ex aliquantò longiùs præfatis, verùm etiam ex ſubſequentibus, quæ forent aptanda, ſumere neceſſe habui: aliis denique non iter ſolùm edita coaptare cogebat: nec tamen quis ſuper hoc mirandum ducat, dum iſtarum præcedentia ſententiarum nequaquam paſſim ad ipſas tanquam neceſſariò ſubſecuturas ſpectauerint, licet rationem eas introducendi prætiterint. Vnde non neceſſarium fuiſſe perpenditur, vt quælibet his vbique ſententiis hærerent, quæ ſuis hic aptari prælocutionibus poſD ſent. Sed iam cùm extremis propinquo, mea ad te, Pater, verba conuerto, vt cui militant prima, iure quoque famulentur vltima. In primis itaque veniam ſuper erratis, quibus in hoc forſitan videor deliquiſſe negotio, ſubmiſsè coram veſtræ Sanctitatis magnitudine imploro: quam ſimul quoque mihi cum hoc fœnore largiri depoſco, quatenus quæ corrigenda ſunt nullatenus incorrecta relinquat: ne quid extra de cætero manus inueniat, quod mei cum inſultatione decerpat. Nequaquam enim reor ſic me cucurriſſe, vt per omnia irreprehenſibilis vſquequa- E que reperiar. In quibus ergo quandoque redarguendus appareo, propriæ (Ipſemet confitens) imperitiæ deputare, quàm procaciter defendere malo. Si quid verò, quod fortè placeat, geſſerim, obedientiæ veſtræ Sanctitati exhibitæ, eiuſdemque ſæpè recolendi Patris meritis poſt Deum, cui principaliter cuncta quæ ipſe diſtribuit dona, reddenda ſunt, deuotus attribuo. Apud cuius quæſo Maieſtatis clementiam, veſtra me pietas ſuis dignis orationibus commendare dignetur. Quod ſanè mercedis, à cunctis quoque, quibus hoc meum fortè ſtudium olim profuerit, humili ſupplicatione depoſco.

*Explicit Prologus.*

## Incipiunt Capitula Libri Genesis.

1. *Dixit Deus: Fiat lux, die prima.*
2. *Quod secunda die fecit firmamentum, & diuisiones aquarum.*
3. *Congregentur aquæ, quæ sub Cælo sunt in locum vnum, & appareat arida.*
4. *Quod quarto die facta sunt luminaria in firmamento Cæli.*
5. *Quod quinto die pisces, & volucres sint creati.*
6. *Quod sexto die creatus est homo.*
7. *Quod Sabbato Dominus consummatis omnibus, requieuit & hominem requiescere præcepit.*
8. *Immisit Dominus soporem in Adam, cumque obdormisset, tulit vnam de costis eius, &c.*
9. *Quod deambulante Domino in Paradiso, Adam quia nudus esset, se abscondit.*
10. *Quod de Cain septuplum vltio dabitur, de Lamech autem septuagies septies.*
11. *Fac tibi arcam de lignis leuigatis è bitumine liniens intrinsecus, & extrinsecus.*
12. *De mensura arcæ diluuij.*
13. *Quindecim cubitis altior fuit aqua super omnes montes, quos operuerat.*
14. *Quod diluuium post centum quinquaginta dies cœpit imminui.*
15. *Requieuit arca mense septimo, xxvij. die mensis super montes Armeniæ.*
16. *De coruo, & columba ex arca dimissis.*
17. *Expectatis autem septem diebus aliis, rursum dimisit Noë columbam ex arca.*
18. *Venite, faciamus nobis ciuitatem & turrem, cuius culmen pertinget ad cælum.*
19. *De quinque Regibus. Sodomæ scilicet & Gomorrhæ, & cæterarum subuersarum Vrbium qui à quatuor sunt Regibus superati.*
20. *Quod Abraham, cùm Domino sacrificium offerret, pecora per medium diuisit, aues verò non diuisit.*
21. *Quod Abraham volucres super sacrificium descendentes abigebat.*
22. *Cumque Sol occumberet, sopor irrupit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum.*
23. *Descendam & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non est ita, vt sciam.*
24. *Quod Sodomitæ dum conarentur ad Angelos violenter irrumpere, cæcitate percussi sunt.*
25. *Quod Abraham vnicum sibi filium sacrificandum Deo obtulit.*
26. *De Lia & Rachel vxoribus Iacob.*
27. *De Bala & Zelpha ancillis.*
28. *Quod Rachel nomen filij sui Benoni vocauit: Pater verò appellauit eum Benjamin.*
29. *Iste est Ana, qui inuenit aquas calidas in solitudine dum pasceret asinos Sebeon patris sui.*
30. *Descendit Iudas in Thamna ad tondendas oues cum Hira opilione gregis sui Odolamita.*
31. *Iussit Ioseph ministris, vt implerent saccos fratrum tritico, & reponerent pecuniam singulorum in saccis suis, in Benjamin verò sacco scyphum quoque cùm pecunia includerent.*

*Finiunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri Genesis.

**I.** *In Epistola ad Hildebrandum & Stephanum Cardinales; in qua docet, qualiter rationalis anima ad perfectionem veniat.*

*Petrus Damianus 10. Epist. 5. lib. 2.* QValiter homo valeat consummari, quomodo debeat perfici, libet succinctè perstringere: prout in ipso mundanæ creationis datur ordine reperiri. Nam quia homo microcosmus, hoc est, minor mundus asseritur, necesse est vt ad suæ plenitudinis incrementa contendens, ipsam mundanæ conditionis speciem imitetur: vt sicut visibilis atque corporeus hic mundus per suarum molem ac multitudinem consummatus est partium: sic & A homo noster interior paulatim ad sui plenitudinem veniat per augmenta virtutum. De qua mirum plenitudine speciali dicit Apostolus: Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. *Ephes. 4.* Age igitur, dixit Deus: Fiat Lux. *Gen. 1.* Tunc autem in homine dicitur, vt Lux fiat, cùm datur, vt illuminatio sibi credulitatis infulgeat. Prima quippe mentis lux, fides est. Vnde iam fidelibus dicit Apostolus, Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. *Ephes. 5.* Et hoc est primum in Lege præceptum: Audi Israël, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Tunc itaque in homine prima dies fit, cùm nouus ad fidem venit.

### II. In eadem Epistola.

*Vbi sup.* SEcundo die fecit Dens firmamentum, quod est cælum, fecitque diuisiones aquarum, vt aliæ per inferiora defluerent: aliæ in superioribus temanerent. Quid autem firmamentum, nisi tobur est Scripturarum? Vnde legitur: Quia cælum in die iudicij plicabitur sicut liber. *Esai. 34.* Quid autem aquæ inferiores, nisi multitudinem hominum? quid superiores, nisi chori sunt Angelorum? Angeli enim scriptutarum cælum non habent super se, sed sub se; quia non egent, vt Verbum Dei legentes audiant, quia ipsum Domionm præsentem manifestè conspiciunt, & in eius semper amote flammescunt. Cùm igitut homo per firmamentum, hoc est, per cælestis eloquij documentum, iam incipit inferiotes aquas, superioréique videte, id est, carnalia à spiritualibus, terrena à cælestibus separare; nam in eo secundus fit dies, quia non modò fidei lucem, sed & rerum incipit habere discretionem.

### III. In eadem Epistolá.

*Vbi sup. Gen. 10.* DEinde dixit Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in vnum locum, & appateat arida. Facta igitur diuisione inter terrena, sicut dictum est, atque cælestia, necesse est vt humana mens hæc eadem terrena adhuc inter se minutiùs diuidat, & sic reprobos homines huius tertenæ sapientiæ salsugine prurientes, à iustis fonrem fidei sitientibus tanquam ab arida, mare discernat. Infideles enim, siue carnales quilibet amatis tentationum fluctibus quatiuntur, & tanquam procellosis cupiditatum, vel atrogantiæ tempestatibus intumescunt. Sancti verò qoippe, ac Iusti, velut arida, Dominum sitiunt, & tanquam ferax terra virentes bonotum opetum fructus germioare contendunt. Ideoque præcepit Deus, vt eodem die germinatet terra herbam virentem, facientem semen, & *Gen. 10.* lignum pomifernm faciens fructum. Quisquis ergo hoc solertet exequitur, quisquis hoc subtilitet meditatur, huic proculdubiò tertius iam dies exoritur. Vnusquisque ergo se ab amara catnaliter sapientinm salsugine diuidat, fontem vitæ Dominum, factus arida, medullitus sitiat, bonotum fructuum germina ptoferat, vt sibi dies tertius illucescat.

### IV. In eadem Epistolá.

*Vbi sup.* HIs enim ita compositis, & salubriter ordinatis, anima hominis quasi dimotis, atque sopitis tenebris vitiorum, incipit radiare nitore virtutum. Atque ideò dicitur: quia quarto die facta sunt luminaria in firmamento cæli. Quid est enim, *Gen. 10.* quis priùs germinat terra, & protinus luminaria sunt creata? nisi quòd prodeunte germine boni operis, lux in anima copiosior oritur, vt imitari valeat sui vestigia Redemptoris. Acceleret ergo terra mentis humanæ spiritualium segetum germinare prouentum, vt rutilantibus intimæ lucis radiis illustretur; quatenus dum quarti diei luce perfruitur, etiam ad contemplanda cælestia more spiritualium volucrum rapiatur.

### V. In eadem Epistolá.

*Vbi sup.* VNde est, quòd in quinta die creati sunt pisces; per quos designantur hi, qui Baptismatis Sacramenta suscipiunt; volucres etiam, quæ significant eos, qui virtutum pennis ad cælestia se contemplanda suspendunt. Quintum ergo diem cum volucribus habet, quisquis sæculi huius amore contempto, quasi designatur cœnum calcare terrenum, ac per contemplationis gratiam ad cælestis gloriæ se prouehit appetitum. Hic itaque iam non in terra graditur, sed per aërem volat; quia terrena quæque despiciens, ad cælestia sitibundus anhelat: Sitiuit, inquiens, anima mea ad Deum viuum, quando veniam, & *Psal. 41.* apparebo ante faciem Dei? Hic ergo quasi vir perfectus, ad Conditoris meritò formatur imaginem; nimirum qui tantam spiritualium charismatum possidet dignitatem vt non iam solummodò quorumlibet normam præcipiatur tenere sanctorum, sed & ipsum, in quantum fas est, imitari conetur exemplum; sicut dicit Apostolus: *Ephes. 5.* Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Differentia quippe erat inter Paulum, qui imitabatur Christum: & eos, quos vocabat ad imitandum seipsum: Imitatores, inquit, mei estote sicut & ego Christi. *1. Cor. 11.*

### VI. In eadem Epistola.

*Vbi sup.* VNde sexta die creatus est homo ad sui similitudinem Creatoris. Quod vtique sicut tunc factum est per humanæ conditionis exordium, ita nunc agitur per restaurationis intimæ Sacramentum. Hic præterea inter omnia terræ, aquæ, similiter & aëris animantia, quasi monarchiam accipit, & quemdam sublimioris excellentiæ principatum; quia vir quisque perfectus, ac virtutibus consummatus, nouit de singulis rectum proferre iudicium, sicut Apostolus ait: Spiritualis autem iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. *Cor. 2.* Hunc itaque Deus omnipotens perfectum virum, mundo scilicet mortuum, sibique viuentem suum constituit thronum, ac per eum sæpè iustitiæ suæ promulgat edictum. Hinc est, & quòd ordo ille Angelicus, per quem frequentiùs iudicia sua decernit omnipotens Deus, Thronus vocatur; quia in eis summus Arbiter præsidet, cùm iudicia per eos æquitatis exercet. Perfectum itaque virum Deus suum constituit solium, vt in eo suauiter requiescat. Vnde per Prophetam: Super quem, *Isai. 66.* inquit, requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & mansuetum, & trementem sermones meos? Et notandum, quòd per vnumquemque diem dicitur: Factum est vespere, & mane. Vespere scilicet, ipsa boni operis est perfectio, mane verò lux mentis. Nam cùm bonum opus peruenit ad perfectionem, tunc in operantis mente lux gratiæ spiritualis exoritur; vt dum lucidum opus foris exequitur, intrinsecus ipsa gratia spiritus illustretur.

### VII. In eadem Epistolá.

*Vbi sup.* SIc itaque peruenitur ad Sabbatum; in quo Deus & ipse consummatis omnibus requiescit, & hominem requiescere præcipit. Hoc itaque modo & homo fit Sabbatum Dei, & Deus Sab-

*Ioan. 15.* batum hominis; cùm & ipse in Deo, & Deus requiescit in eo. Manete, inquit, in me, & ego in vobis. Ipse quippe nobis & intemporale tempus, & illocalis est locus. Illocalis scilicet, quia non circumscribitur: intemporalis, quia numquam finitur. Tempus itaque nobis est, dum *Ioan. 11.* dicit: Nonne duodecim horæ sunt diei? Se scilicet diem: duodecim autem horas, totidem dicit Apostolos. Locus verò illic indubitanter ex- *Psal. 101.* primitur, vbi Propheta cùm præmisisset: Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient; protinus addidit: Filij seruorum tuorum habitabunt; ibi haud dubium, quando in te. Fecit itaque Deus cælum & terram, requieuisse non dicitur: Fecit omnia, quæ pascuntur in terris & quæ mouentur in aquis. Et in omnibus his numquam legitur requieuisse: Sed plasmato ad imaginem suam homine, Sabbatum protinus quietis illuxit, & sic vniuersitatis Conditor requie- *Isa. 49.* uit. Et cùm ipse per Prophetam dicat: Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum; quod in illorum conditione non dicitur, in sola hominis conditione quieuisse perhibetur. Et vt magis ac magis insignem huius *Gen. 2.* diei stupeas dignitatem, dicit Scriptura: Quia benedixit Deus diei septimo, & sanctificauit illum, quia ipse cessauerat ab vniuerso opere suo; quod in cæteris diebus fecisse nullo modo reperitur. Quid est enim Deo Sabbatum sanctificare, nisi templum sibimet in sancti, atque perfecti viri mente construere? Sicut & Apostolus: Templum, ait, Dei sanctum est, quod estis vos, *1. Cor. 3.* & Spiritus sanctus habitat in vobis. Porrò autem, sicut de Sabbato diximus; ita quoque ratio exigit, vt de Templo dicamus. Quia & Deus Templum hominis, & homo est Templum Dei; *Apoc. 21.* sicut in Apocalypsi Ioannes ait: Templum non vidi in ea: Deus enim omnipotens Templum illius est, & Agnus. Templum atque hominis Deus: Templum Dei fit homo. Hoc hominis Templum, spiritualis est Paradisus: mens scilicet sancta, mens perfecta, mens munda, atque ad sui Conditoris imaginem signanter expressa. Hæc, inquam, mens, siue rationalis anima, iure dicitur Paradisus, quæ & cælestium charismatum est fluentis irrigua, & tamquam fertilium arborum, vel herbarum, sic virentibus sanctarum virtutum vernat germinibus adornata. Fons enim ille siue fluuius, qui illic dicitur egredi de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, quique diuiditur in quatuor capita, ratio mentis est, ex qua velut originali fonte quatuor virtutes, Iustitia videlicet, Fortitudo, Prudentia, similiter & Temperantia, quasi totidem saluiferi gurgites profluunt, qui terram nostri cordis fertilem reddunt: Lignum verò vitæ ipsa bonorum mater est Sapientia; de qua & Salomon ait: Lignum vitæ est his, qui apprehenderint *Prou. 1.* eam, & qui tenuerit eam, beatus. Lignum verò scientiæ boni, & mali, transgressio est legis indictæ, experimentumque miseriæ. Sed quia nobis propositum non est exponere cuncta per ordinem, sufficiat hîc succincte, quæ huic negotio competunt, prælibasse.

*VIII. In Sermone de S. Columbâ.*

*Petrus Damianus 10. 2. Serm. 67.* AD hoc Dei virtus exinanita est, vt infirma nostra firmaret: ad hoc sublimitas inclinata est, vt deiectos erigeret: ad hoc vita mori dignata est, vt mortis imperium destruens ad vitam

A mortuos reuocaret. Quod nimirum etiam in ipso generis humani declaratur exordio. Scriptum *Gen. 2. Ephes. 5.* est enim: Quia misit Dominus soporem in Adam; cùmque obdormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea; & ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem. Super quo cùm loqueretur Apostolus, dicens: Relinquet homo patrem, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna; protinùs subiunxit: Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Et verè magnæ virtutis iudicium, mirandæ profunditatis est Sacramentum. Per Adam siquidem B Christus, per Euam designatur Ecclesia. Quid est autem, quòd prius Adam Dominus soporauit, deinde costam ex eius latere, vnde mulier formaretur, eduxit, nisi quia priùs Redemptor noster in morte dormiuit, sicque de latere eius in Ecclesiæ Sacramentum sanguis, & aqua profluxit. Translata est Eua de viri latere dormientis, exiuit Ecclesia de latere Christi in Cruce pendentis. Sed quid est, quòd omnipotens Conditor cùm mulierem de viro, id est, fragilem sexum de fortiore propagare disponeret, non viri carnem, sed os potius ad faciendam fœminam sibi voluit materiam exhibere? Potuit enim Deus homini carnem detrahere, vnde fœmina formaretur, & hoc certe congruentius videretur: fiebat enim sexus debilior: qui nimirum consequen- C tiùs de carnis infirmitate, quàm ex ossis procederet fortitudine: & vt magis stupeas diuini operis Sacramentum; non pro osse os redditur, sed carne potius, quod in viri corpore vacabat, impleuit. Vnde Scriptura cùm dicit: Tulit vnam *Gen. 2.* de costis eius; mox addit: Et repleuit carnem pro ea. Poterat nempe ad mulierem plasmandam carnem viro detrahere, poterat osse ossis dispendium immutilato corpore restaurare; sed os tulit, & carnem reddidit, sicque fragilem de virtute formauit. Debilis itaque factus est Adam, vt fortis fieret Eua: infirmatus est Christus, vt roboraretur Ecclesia: illius enim infirmitas, nostra est fortitudo; & ad hoc ille nostram pertulit infirmita- D tem, vt ad suam nos statueret fortitudinem. Quod infirmum est Dei, ait Apostolus, fortius est hominibus. Et alibi: Nam si crucifixus est Christus ex *1. Cor. 1.* infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Nam & si nos *2. Cor. 13.* infirmi sumus in illo, sed viuimus in eo ex virtute Dei. Enimuerò sæculi huius homines, qui bellorum ambiunt virtute clarescere, qui per ora vulgi suas optant victorias celebrari, cùm ingressuri sunt prælium in corpore suo quod infirmum est & molle subiiciunt: quod durum est atque ad penetrandum difficile, superponunt; loricis quippe se ferreis induunt, & carnem quæ facilè cedit ictui, custodire contendunt; vt illud durum ac forte, quod foris est, defendat molle, quod intus est. Redemptor autem noster, cùm huiusmodi campum pugnaturus ingreditur, cùm ad debellan- E das aëris huius nequitias fortis præliator armatur, quia nouum debebat instituere prælium, nouum induit genus armorum: videlicet, vt quod infirmum est superponeret, & quod robustum est, occultaret. Loricam siquidem imbecillæ carnis induit, & insuperabilem diuinitatis fortitudinem occultauit. Sic sic per carnem Diabolus à secundo homine perdidit, qui per carnem dudum primum hominem superauit; eademque sibi nunc ruinæ facta est causa, quæ victoriæ fuerat de primo parente materia.

*IX. In Epistola ad Ariprandum, in qua hortatur vt Dei seruus secularibus non studeat litteris.*

Petr. Dam. tom. 1. Epist. 17. lib. 6. FRigus conceptum pectori vocem intercipere consueuit. Hoc denique frigus iam tunc ille conceperat, qui deambulanti Domino ad auram Paradisi post meridiem taucis quodammodo vocibus respondebat: Audiui, inquit, vocem tuam, & timui, eò quòd nudus essem, & abscondi me. Porrò, quia meridianus ab illo iam feruor abierat, aura, quæ frigoris est alumna, huc accedebat: quia & illum iam innocentia sublata nudauerat. Hæc omnia quid aliud innuunt, quàm quòd illius viscera extincti amoris algor obstrinxerat, atque idcircò vox illius in auribus Domini taucum sonabat? Ab hoc planè frigore Abraham alienus extiterat, de quo Scriptura pronuntiat: Quoniam Gen. 18. apparuit ei Dominus in ipso feruore diei. Et Sponsus ille cælestis, sicut in Canticis legitur, Pascit & Cant. 1. cubat in meridie.

*X. In Sermone S. Lucæ.*

Petr. Dam. to. 2. Serm. 14. ET beatus Lucas, vt expiari nos à nostris sceleribus per aduentum nostri Saluatoris ostendat, non ab Euangelicæ narrationis exordio, sed à Baptismo dumtaxat Christi cognationis ordinem incohat; quem per LXXVII. cognationum gradus ascendendo describit. Quod etiam in libro Geneseos euidenter ostenditur, vbi Lamech vxoribus suis dixisse narratur: Septuplum vltio dabitur de Caïn, de Lamech verò septuagies septies danda dicitur; quia LXXVII. homines de fœmoribus eius perhibentur egressi, ac postmodum diluuio vorante teferuntur absorpti; Sed quia Lamech percutiens siue percussus exprimitur, quid per hoc, nisi primus parens humani generis figuratur? qui nimirum peccati telum, quo primus ipse percussus interiit, vniuerso quoque generis successuræ posteritatis infixit. De hoc ergo Lamech septuagies septies vltio data est; quia peccatum, quod primus homo contraxit, per 77. generationes in humano genere viguit vsque ad Christum; siquidem peccatum originale permansit, quod ipse per Baptismi sui (vnde Lucas incipit) sacramenta deleuit: vbi videlicet de illo dicitur: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit Ioan. 1. peccata mundi.

*XI. In libro de perfectione Monachorum.*

Petr. Dam. to. 3. opusc. 13. c. 24. Gen. 6. ARcam, quæ octo animas inter cataclysmi fluenta continuit, intrinsecus & extrinsecus liniri bitumine vox diuina præcipit. Sancta scilicet Ecclesia, quæ ad resurrectionis gloriam tendit, sic intra & extra bitumine linitur, vt & foris blanditur in fraterna dulcedine, & intus cohæreat in dilectionis mutuæ veritate. Quisquis enim intus amat, sed foris à fratribus mentum in consona asperitate discordat, intrinsecus quidem bitumen habet, sed extrinsecus non habet. Quisquis verò se specie tenus affabilem præbet, amicitiam simulat, sed in cordis occulto veritatem amicitiæ non conseruat, damnabiliter intus hiat, cùm forinsecus superducti bitominia simulatione cohæreat. Quorum videlicet à diluuiali naufragio neuter eripitur; quia duplici charitatis bitumine, vt diuinitus præceptum est, non munitur. Qui autem & se foris præbet amabilem & intus conseruat amorem, foris cum tamis verbi fructus exhibet beneficij, intus altam radicem figit, quia medullitus diligit; hic profectò & intus & extra bitumine linitur, quia duplici charitatis glutino, cum proximis fœderatur. Porrò autem quia de lignis lænigatis prius fieri arca præcipitur, & sic deinceps, vt bitumine liniatus; per hoc apertè nobis innuitur, vt ligna nostra, dum videlicet mores & inculti, prius debeant poliri per spiritualis exercitij disciplinam, vt compactæ dehinc fabricæ bitumen accedat. Enimuerò quamdiu mores hominum asperi sunt & inculti, inaniter eis charitatis gluten apponitur; quoniam ab inuicem citò desiliunt; dum eis politæ mortalitatis æquata confœderatio non tenetur.

*XII. In sermone de Exaltatione sanctæ Crucis.*

CRucis mysterium illa in se diluuij Arca continuit, cuius longitudinem trecentorum cubitorum Scriptura definit. Qui videlicet Petr. Dam. to. 2. Serm. 49. numerus in Thau littera, quæ Crucis exprimit Gen. 6. speciem, continetur. Porrò sicut Noë cum sua per aquam, lignumque saluatur; sic & Christi familia aqua saluatur & ligno; dum & baptismo saluris abluitur, & viuificæ Crucis impressione signatur. Quæ videlicet arca (vt in Sacramento Christi humani corporis videatur æquiparatæ mensuram) trecentos habuisse cubitos in longitudine, quinquaginta in latitudine, triginta verò in altitudine perhibetur. Trecenti namque quinquagenarium numerum sexies, & tricenarium in se decies includunt; & humani corporis longitudo, à vertice videlicet vsque ad pedes, sexies tantùm habet, quàm latitudo, quæ est ad dexteram vsque ad sinistram: & decies tantùm quàm altitudo, quæ est ante & retrò. Sic nimirum arca & in trecentenario longitudinis suæ numero speciem Crucis, & in totius suæ dimensionis habitudine figuram tenet Dominici corporis; & sicut septem animæ donantur Noë, vt per lignum saluentur in vndis, sic septem Ecclesiæ septiformi Spiritu repletæ saluantur in Christo per lignum Crucis, & aquam baptismatis. Per lignum nempe nos seruituti Princeps superbiæ subdidit; per lignum hoc humilitatis Auctor in libertatis titulos reuocauit.

*XIII. In Sermone de sancto P.*

QVindecim cubitis altior fuit aqua super omnes montes, quos operuerat. Quindenarius Gen. 7. plane numerus, quia ex septem constat & octo, mysterium in se continet beatæ quietis, & futuræ resurrectionis; quoniam omnipotens Deus & octauo die cùm mundum conderet, requieuit: & octauo cùm redimeret, resurrexit, virtusque huius numeri sacramentum continet specialiter in baptismo, vbi scilicet & noui de vetustate resurgimus, & deinceps quiescere à mundani strepitus perturbatione iubemur. Hoc denique septimæ quietis & octauæ resurrectionis mysterium non intelligunt, qui vel gloriæ mundanæ iactantia, vel terrenæ sapientiæ vanitatibus intumescunt. Vnde apertè hîc dicitur: Quia quindecim cubitis altior fuit aqua super omnes montes, quos operuerat. Montes scilicet superbos significant & elatos. Altum ergo, atque profundum resurrectionis & quietis intimæ sacramentum, omnem transcendit intellectum sapientium superborum.

*XIV. In*

## CAPVT XIV.

*In eodem Sermone.*

Gen. 2. REuersi sunt aquæ super terram euntes & redeuntes; & cœperunt minui post centum quinquaginta dies. Quoniam in regenerationis nostræ mysterio, septima requies cum octaua resurrectionis coniungitur, benè in Genesis libro dicitur: Quia reuersæ fuerunt aquæ de terra, & cœperunt minui post centum quinquaginta dies. Septuaginta namque, quia septem, & octoginta, qui ab octo dinumerantur, simul iuncti, centum quinquaginta faciunt.

## CAPVT XV.

*In eodem Sermone.*

Gen. 8. REquieuit Arca mense septimo, 27. die mensis super montes Armeniæ; quia nimirum septenarij requies benè in Baptismo commodatur: Quod videlicet per diluuium illud figuratum esse dignoscitur; in quo noui de vetustate resurgentes, deinceps quiescere à mundani strepitus perturbatione iubemur.

## CAPVT XVI.

*In Libro de perfectione Monachorum.*

IN huius quippe mundi salo iusti laborant, vbi suam reprobi possident requiem. Quam videlicet diuersitatem bene coruus ex Arca emissus, &
Gen. 8. columba significant. *Coruus quippe cadaueribus insidens ad arcæ claustra non redijt; columba autem reuersa est: quia vbi pes eius requiesceret, non inuenit.* Hic enim vbi praui quoque carnalibus se voluptatibus satiant; sancti viri reperire nequeunt, vbi ad quiescendum desiderij sui pedem ponant.

## CAPVT XVII.

*In Sermone in Cœna Domini.*

P.D.tom.1. Serm. 10. Gen. 8. DVm mundi crimina diluuio quondam expiarentur effuso, futuri muneris columba similitudinem pretulit, cum per Oliuæ ramum, pacem terris redditam nuntiauit. Ait enim Scriptura: *Exspectatis autem 7. diebus aliis, rursum dimisit Noe columbam ex Arca: at illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum Oliuæ virentibus foliis in ore suo.* In emissione, ac reuersione columbæ septenarius numerus ponitur; quia septem esse procul dubiò Spiritus sancti dona noscuntur. Vespertina verò hora ad Arcam columba reuertitur; quia Spiritus sanctus, qui in mundi principio ferebatur super aquas, iam vesperascente sæculo, sanctam repleuit Ecclesiam.

## CAPVT XVIII.

*In Epistola ad Hirmisindin Sanctimonialem; in qua dicitur, quod ædificium humanæ superbiæ citò destruitur.*

P.D.tom.1. Epist. 12. lib. 8. Gen. 11. *CVm proficiscerentur de Oriente, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt in eo, dixitque alter ad proximum suum. Venite faciamus lateres, & coquamus eos igni: habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro cemento.* Porrò autem cùm



A Christus verè sit Oriens, Propheta testante, qui ait: *Ecce vir, Oriens nomen eius*; De Oriente veniunt, qui à Christi consortio malè viuendo, vel proximos lacerando, recedunt. Sennaar interpretatur, excussio dentium, siue fœtor eorum. In campo igitur Sennaar habitant, qui non constituti in arce virtutum, sed potius in conualle vitiorum, & dentes excutiunt, vt proximos suos detractionibus quasi morsibus rodant: & fœtores emittunt, dum in cœno conuersationis squaloribus computrescunt. Sed eorum dentes Deus omnipotens excutit, dum peruersorum quorumlibet & facta similiter & verba confundit. Vnde & illic dicitur: *Id-*
B *circò vocatum est nomen eius Babel*; quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ; & ideò dispersit eos Dominus super faciem cæterarum regionum. Rectè ergo dicitur, quia superbi illi homines ac vanæ gloriæ captatores, nimirum dicentes ad alterutrum: Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrem, cuius culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in vniuersas terras; & habitauerunt in campo Sennaar; quod apud nos, sicut dictum est, sonat excussio dentium, vel fœtor eorum. Quoniam peruersi quique dum contra diuinæ legis mandata superbiunt; dum aduersus Dominum, ceruicem cordis arrogantes attollunt, & proximis nonnunquam damnabiliter detrahunt, & ipsi procliuius in obscœnæ vitæ sterquilinio volutantur. Et de excussione quidem den-
C tium per Dauid dicitur: *Tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa, dentes peccatorum contriuisti.* Et alibi: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas Leonum confringet Dominus.* De fœtore quoque eorum alius Propheta dicit: *Computruere iumenta in stercore suo.* Et Isaias: *Erit*, inquit, *pro suaui odore fœtor.* Enimuerò quisquis vult ædificium condere, quod facilè ruinæ non sit obnoxium, necesse est, eum non lateres & bitumen habere, quæ repente dissiliant; sed lapides potius ac saxa, quæ parietes erigant: & calcis, ac sabuli cementum, quod ipsos parietes inuiolata lapidum compage constringat. Quod ergo iam dicti Babylonij lateres pro saxis, & bitumen habuerant pro
D cemento, carnalis vitæ significat ædificium, ad vim ventorum, vel impetum fluminum quantocyus obruendum. Psal. 3. Psal. 57. Ioel. 1. Isa. 3.

## CAPVT XIX.

*In Epistola ad Bonifacium Causidicum; vbi dicitur, vt exteriori prudentiæ spiritualis sapientia præferatur.*

P.D.tom.1. Epist. 9. lib. 6. Rom. 8. Gen. 14. P*Rudentia huius mundi inimica est Deo: Legi enim Dei non subijcitur, nec enim potest.* Hinc est, quod sicut in libro Genesis dicitur; quòd quinque Reges, qui subesse noluerunt Chodorlahomor, à quatuor Regibus superati sunt; & vbi? in valle Siluestri, quæ nunc est mare salis. Qui sunt enim quatuor Reges, nisi quatuor virtutes, quas Scriptura sacra nominat
E principales? Quid verò per quinque Reges, nisi totidem sensus corporis, ac per eos exterior scientia designatur? Sicut autem illæ quatuor virtutes velut ex originali matris suæ, rationis scilicet fonte procedunt; sic istæ in terrenæ sapientiæ vanitate, velut in conualle salsuginis immorantur, ibique a suis hostibus sunt prostrati; quia dignum est, vt in anima hominis spiritualis sapientia vincat, & carnalis prudentiæ calliditas pereat. Hinc & de Dauid legitur: quia fecit sibi nomen cùm reuerte- 2. Reg. 8.

retur capta Syria in valle Salinarum, cæsis duode- A cim milibus.

## CAPVT XX.

*In Epistola ad Alexandrum Papam.*

Petr. Dam. tom. 1. epist. 15. lib. 5. Gen. 15.

QVi tollens, inquit Scriptura, *vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtriusque partes contra se altrinsecus posuit: aues autem non diuisit.* Terrena quidem animalia contra se, & altrinsecus opponuntur; quia terreni quique contra proximos iurgiis, & contentionibus sæuiunt, vel certè occultis aduersus eos odiorum fomitibus inardescunt. At contrà, qui sese in altum cælestis desiderij pluma sustollunt, dum sacrificium Deo semetipsos offerunt, à mutuæ dilectionis glutino non recedunt. B

## CAPVT XXI.

*In Epistola ad Desiderium Abbatem Casinensem.*

Petr. Dam. tom. 1 epist. 15. lib. 1.

MAligni spiritus, vel orationes nostras prauis cogitationibus polluere, vel opera bona peccati cuiuslibet attaminatione corrumpere nituntur. Vnde scriptum est: Quia, *cùm Abraham Deo sacrificium de pecoribus & volucribus deuotus offerret, descenderunt volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Quid enim exprimunt volucres, nisi reprobos spiritus per aëra volitantes? C Volucres ergo à sacrificio nostro repellimus, cùm orationum, seu operum nostrorum victimas à malignis spiritibus eos fœdare tentantibus, prouidè custodimus.

Gen. 15.

## CAPVT XXII.

*Ad Alexandrum Papam; Vbi conqueritur de insolentia prauorum hominum.*

Petr. Dam. tom. 5. epist. 15. lib. 1. Gen. 15.

CVm sol occumberet, *sopor irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum.* Solis occubitus mundi designat casum: horror verò magnus & tenebrosus vitiorum figurat criminumque caliginem: quæ quotidie pestilenter inhorrescunt, per æstuantem reproborum hominum prauitatem. Vnde & illic D paulò post additur: *Cùm ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa, & apparuit clibanus fumans.* Sicut enim fumus ex igne clibani vaporantis egreditur, ita vitiorum omnium flagitiorumque caligo de camino æstuantis auaritiæ generatur. Sicut dixit Apostolus: *Quia radix omnium malorum auaritia est.* Et hoc circa finem diei, hoc est, circa terminum mundi. Fumans ergo clibanus tenebrosam caliginem generat, quia caminus auaritiæ, qui in prauorum hominum pectoribus æstuat, multis peruersitatum tenebris mundum pestilenter obscurat. An non mentes infœlicium cæcat, quæ scilicet & fidem tollit, & omnium virtutum in eorum cordibus lumen extinguit? Vnde cùm illud præmisisset Apostolus, præstò subintulit: *Quam videlicet auaritiam quidam appetentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Multò quippe se doloribus inserunt, dum propter temporalia lucra infœderabili à se inuicem simultate dissiliunt: & plerumque dum pro corporalibus in arma concurrunt, corporibus animas exuunt. Qui verò solis cœlestibus inardescunt, pro doloribus oblectationibus potiuntur; quia in fraternæ charitatis dulcedine vnanimiter viuunt. Hinc est, quòd in illo sacrificio vespertino, quod tunc Abraham obtulit, pecora quidem terrena ab inuicem sequestrata posuit, sed volatilia non adiunxit. Vnde Scriptura: *Qui tollens*, inquit, *vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtriusque partes altrinsecus contra se posuit, aues autem non diuisit.* E

1. Tim. 6.

Gen. 15.

## CAPVT XXIII.

*In Epistola ad Leonem Papam; vbi accusatum se esse conqueritur.*

Petrus Damianus to. 1. Epist. 4. lib. 1. Hebr. 4. Gen. 18.

SI Creatoris nostri facta vigilanter attendimus, ad credenda cuiuslibet mala fidem adhibere facile non debemus: Ipse enim, cuius oculis nuda & aperta sunt omnia, non dedignatus est, cùm loqueretur ad Abraham super Sodomorum clamore, qui ad eum venerat, dicere: *Descendam, & videbo verum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. An non est ita, vt sciam?* Quod profectò ad nil aliud dictum videtur, nisi vt humana doceatur ignorantia, sine exprimentis audita, non credere, incognita non leuiter iudicare, nec ante sententiam promere quàm rem dubiam testimoniis approbare.

## CAPVT XXIV.

*In Libro Gomorrhiano.*

Petr. Dam. to. 1. opusc. 7. cap. 5. Gen. 19.

ET *ecce*, inquit Scriptura, *miserunt manum viri, & introduxerunt ad se Loth, clauseruntque ostium; & eos, qui foris erant, percusserunt cæcitate à minimo vsque ad maximum, ita vt ostium inuenire non possent.* Sodomitæ namque ad Angelos conantur violenter irrumpere, cùm immundi homines ad Dominum tentant per sacri Ordinis officia propinquare. Sed ij profectò cæcitate percutiuntur; quia iusto Dei iudicio in tenebras interiores cadunt: ita vt nec ostium inuenire præualeant, quia à Deo peccando diuisi, vnde ad eum reuertantur, ignorant. Qui enim non per humilitatis iter, sed per arrogantiæ & tumoris anfractus ad Dominum accedere gestiunt, patet profectò, quia vnde ingressionis aditus pateat, non agnoscunt. Vel quia ostium Christus est, sicut ipse dicit: *Ego sum ostium.* Qui Christum exigentibus peccatis amittunt, quasi intrare cœlestium ciuium habitaculum possint, ostium non inueniunt. In reprobum ergo sensum traditi sunt; quia dum reatus sui pondus in propriæ mentis statera, subtili consideratione non trutinant, grauissimam plumbi massam pennarum inanium leuitatem putant. Quòd ergo illic dicitur: *Percusserunt eos, qui foris erant, cæcitate*, hoc Apostolus manifestè declarat, cùm dicit: *Tradidit eos Deus in reprobum sensum.* Et quod illic subiungitur: *Vt ostium inuenire non possent*: hoc iste patenter exponit, cùm ait: *Vt faciant quæ non conueniunt*, ac si diceret, vt intrare tentent vnde non debent.

Ioan. 10.

Rom. 1.

## CAPVT XXV.

*In Sermone de Inuentione sanctæ Crucis.*

Petr. Dam. tom. 2. Serm. 18.

ABraham dum immolare Deo filium voluit, cuncta penè per ordinem passionis Christi sacramenta signauit. Sicut enim Abraham, qui pater excelsus dicitur, vnicum & dilectum fi-

lium offerre Deo non dubitauit: ita & summus A Pater vnigenitum Filium pro nobis omnibus tradidit. Et sicut Isaac ipse sibi ligna portauit, quibus
Gen. 22. erat imponendus, ita quoque Christus crucis suæ gestauit in humeris lignum, in quo erat pro nostra salute passus. Duo autem serui illi procul dimissi, Iudæos significant; qui cùm seruiliter viuerent, & carnaliter saperent, non intellexerunt altissimam humilitatem Christi; atque ideò ascenderunt in montem, locum videlicet sacrificij. Cur autem duo serui, nisi quia peccante
3. Reg. 11. Salomone, ex vna Israëlitica plebe duo facti sunt populi? Quibus vtique sæpè per Prophetam dicitur, *Aduersatrix Israël & præuaricatrix Iuda.*
Hier. 3. Asinus autem ille, quo tunc vtebatur Abraham, B insensata erat stultitia Iudæorum: illa planè bruta stultitia omnia sacramenta portabat; quæ tamen quid ferret, velut irrationale animal ignorabat. Iam verò quid est quod dictum eis est: *Expectate*
Gen. 22. *hîc cum asino; postquam autem adorauerimus, reuertemur ad vos?* Audi Apostolum: *Cæcitas*, inquit,
Rom. 11. *ex parte in Israel facta est, vt plenitudo Gentium intraret, & sic omnis Israël saluus fieret.* Quid est enim quod dicitur: *Cæcitas ex parte in Israel facta est*; hoc est videlicet, *expectate hîc cum asino, vt plenitudo Gentium intraret*; hoc est, postquam adorauerimus, vbi videlicet sacrificium Dominicæ crucis impletum, per omnes Gentes fuerit prædicatum. Quod autem sequitur: *Et sic omnis Israel saluus fieret*; hoc est, reuertemur ad vos. Quid C est autem, quòd aries intervepres hærens cornibus inuenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempe cornua habet: duo siquidem ligna inuicem compinguntur, & sic crucis speciem reddunt: hinc est enim quod de Christo scriptum est:
Habac. 3. *Cornua sunt in manibus eius.* Hærens ergo cornibus aries, Christus est crucifixus inter aculeatas & vulnificas Iudæorum iniquitates. Sicut ipse
Hierem. per Hieremiam conqueritur, dicens: *Spinis peccatorum suorum circumdedit me populus meus hîc.*
Gen. 22. Peracto sacrificio dicitur Abrahæ: *In semine tuo*
Psal. 21. *benedicentur omnes Gentes.* Et postquam Dominus dixit: *Foderunt manus meas, & pedes meos*; paulò post in eodem Psalmo subiecit: *Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius omnes patriæ Gentium. Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur Gentium.* D Oblato itaque Abraham filio, & pro eo ariete immolato, appellauit nomen loci illius: *Dominus videt.* Quia Redemptor noster, postquam in ara crucis oblatus, mortis nostræ debitum soluit, videndum se deinceps fidelium suorum obtutibus præbuit; vt nimirum redempti omnes illum iam per fidem videant, qui eatenus fidei oculos non habebant.

## CAPVT XXVI.

*De Lia, & Rachel, in libro de perfectione Monachorum.*

P. D. To. 5. opusc. 13. c. 8. PORrò non est obscurum quòd Laban duas filias habuit, quarum iuniorem Iacob in coniugium concupiuit: ad cuius tamen amplexus
Gen. 29. peruenire non potuit, donec maiorem ignarus atque adeò inuitus accepit. Sed quia rem scientibus loquor, non mihi multis elaborandum est verbis. Laban quippe dealbatio interpretatur; quis autem ad Dominum conuertitur, nisi vt deposita peccatorum nigredine per remissionis gratiam dealbetur? Sicut ipse pollicetur, dicens: *Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus,* Isai. 1.
*tanquam nix dealbabuntur.* Quod felix ille peccator postulabat, cùm diceret: *Mundabor, lauabis me,* Psal. 50.
*& super niuem dealbabor.* Lia interpretatur, laborans: Rachel, verbum, siue visum principium. Sed si Scripturam diligenter attendimus, nec vno quidem die seruisse Iacob, propter Liæ desiderium reperimus, sed per totas illas annorum hebdomadas pro sola Rachel seruituti subiacuit: insuper & ipsam Liam ad illius intuitum tolerauit. Quis enim ad Dominum idcircò conuertitur, nisi vt labores, & ærumnas, ac tentationum certamina patiatur? Omnis enim Dominum quærentis intentio hoc spirat, ad hoc spectat, vt ad requiem quandoque perueniat: & in summæ contemplationis gaudio, velut in pulchræ Rachel amplexibus requiescat, videlicet vt per verbum quod audit ascendat ad videndum principium quod quæsiuit. Sed necesse est vt hunc diuersorum certaminum labor exerceat, antequam ad quietis intimæ suauitatem, quam concupiscit, attingat. Priùs seruitute deprimitur, vt iure postmodum ad perfectæ libertatis titulos prouehatur. Septem verò annis sub dealbationis gratia seruit; cùm septem ea, quæ ad proximi dilectionem pertinent Decalogi mandata custodit, videlicet vt primò timore constrictus, atque ideò seruitutis iugo depressus, saltem à vetustæ legis incipiat institutis; vt nimirum parentes honoret; vt non mœchetur, non occi- Exod. 20.
dat, non furetur, non falsum testimonium proferat, non vxorem alterius, non rem proximi concupiscat. Quibus ritè seruatis, non mox, vt sperabat, ad contemplationis oblectamenta perducitur, vt velut expectata diu Rachel pulchritudine perfruatur, sed Lia sibi per noctem inopinatè supponitur; quia inter humanæ huius ignorantiæ tenebras tolerantia sibi laboris iniungitur, ex qua tamen iam numerosam sobolem suscipit; quia vberes spiritualis lucri per hunc laborem fructus acquirit. Hanc itaque tolerando, ad illam quandoque perueniet, quam perseueranter amat. Suadetur ergo vt alios septem annos seruire desudet; quia profectò necesse est, vt adhuc alia septem præcepta conseruet; sed iam aliquando liberior, non Legalia tamquam seruus, sed Euangelica sicut gener, videlicet vt sit pauper Math. 5.
spiritu, sit mitis, lugeat, esuriat, sitiatque iustitiam, sit misericors, mundum cor habeat; sit postremò pacificus. Enimuerò vellet homo, si fieri posset, nullas laboris molestias agendo, vel patiendo perferre, sed protinus in ipsis sui tyrocinij rudimentis ad pulchræ contemplationis delicias peruenire; verumtamen hoc non in terra morientium fit, sed in terra viuentium. Quod significare videtur illud, quod ad Iacob dicitur: *Non est*, inquit Laban, *in loco nostro consuetudinis, vt minores* Gen. 29.
*ante tradamus ad nuptias*; nec absurdè maior appellatur, quæ prior est tempore. Prior est enim in E hominis eruditione labor boni operis, quàm requies contemplationis. Expletis itaque duabus hebdomadibus, altera videlicet legis antiquæ, altera Euangelicæ gratiæ, mox ad diu desideratæ Rachelis peruenitur amplexus. Quia quisquis pertingere ad diuinæ contemplationis oblectamenta desiderat, priùs necesse est, vtriusque Testamenti peragere mandata contendat.

retur capta Syria in valle Salmatum, cæſis duodeaim milibus.

A

## CAPVT XX.

*In Epiſtola ad Alexandrum Papam.*

Petr. Dam. tom. 1. epiſt. 15. lib. 1. Gen. 15.

QVi *tollens*, inqnit Scriptor; *vniuerſa hac. diuiſit ea per medium, & vtriuſque partes contra ſe altrinſecus poſuit: aues autem non diuiſit.* Terrena quidem animalia contra ſe, & altrinſecus opponuntur; quia terreni quique contra proximos iurgiis, & contentionibus ſæuiunt, vel certè occultis aduerſus eos odiorum fomitibus inardeſcunt. At contrà, qui ſeſe in altum cæleſtis deſiderij pluma ſuſtollunt, dum ſacrificium Deo ſemetipſos offerunt, à mutuæ dilectionis glutino non recedunt.

B

## CAPVT XXI.

*In Epiſtola ad Deſiderium Abbatem Caſinenſem.*

Petr. Dam. tom. 1 epiſt. 15. lib. 1. Gen. 15.

MAligni ſpiritus, vel orationes noſtras prauis cogitationibus polluere, vel opera bona peccati cuiuſlibet attaminatione corrumpere nituntur. Vnde ſcriptum eſt: Quia, *cùm Abraham Deo ſacrificium de pecoribus & volucribus deuotus offerret, deſcenderunt volucres ſuper cadauera, & abigebat eas Abraham.* Quid enim exprimunt volucres, niſi reprobos ſpiritus per aëra volitantes?

C

Volucres ergo à ſacrificio noſtro repellimus, cùm orationum, ſeu operum noſtrorum victimas à malignis ſpiritibus eos fœdare tentantibus, prouidè cuſtodimus.

## CAPVT XXII.

*Ad Alexandrum Papam; Vbi conqueritur de inſolentia prauorum hominum.*

Petr. Dam. tom. 1. epiſt. 15. lib. 1. Gen. 15.

CVm *ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abraham, & horror magnus & tenebroſus inuaſit eum.* Solis occubitus mundi deſignat caſum: horror verò magnus & tenebroſus vitiorum figurat criminumque caliginem: quæ quotidie peſtilenter inhorreſcunt, per æſtuantem reproborum hominum prauitatem. Vnde & illic paulò poſt additur: *Cùm ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans.* Sicut enim fumus ex igne clibani vaporantis egreditur, ita vitiorum omnium flagitiorumque caligo de camino æſtuantis auaritiæ generatur. Sicut dixit Apoſtolus: *Quia radix omnium malorum auaritia eſt.* Et hoc circa finem diei, hoc eſt, circa terminum mundi. Fumans ergo clibanus tenebroſam caliginem generat, quia caminus auaritiæ, qui in prauorum hominum pectoribus æſtuat, multis peruerſitatum tenebris mundum peſtilenter obſeruat. An non mentes infœlicium cæcat, quæ ſcilicet & fidem tollit, & omnium virtutum in eorum cordibus lumen extinguit? Vnde cùm illud præmiſiſſet Apoſtolus, præſtò ſubintulit: *Quam videlicet auaritiam quidam appetentes errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Multò quippe ſe doloribus inſerunt, dum propter temporalia lucra infœderabili à ſe inuicem ſimultate diſſiliunt: & plerumque dum pro corporalibus in arma concurrunt, corporibus animas exuunt. Qui verò ſolis cœleſtibus inardeſcunt, pro doloribus oblectationibus potiuntur; quia in fraternæ charitatis dulcedine vnanimiter viuunt. Hinc eſt, quòd in illo ſacrificio veſpertino, quod tunc Abraham obtulit, pecora quidem terrena ab inuicem ſequeſtrata poſuit, ſed volatilia non adiunxit. Vnde Scriptura: *Qui tollens*, inquit, *vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtriuſque partes altrinſecus contra ſe poſuit, aues autem non diuiſit.* Gen. 15.

1. Tim. 6.

D

E

## CAPVT XXIII.

*In Epiſtola ad Leonem Papam; vbi accuſatum ſe eſſe conqueritur.*

Petrus Damianus to. 1. Epiſt. 4. lib. 1. Hebr. 4. Gen. 18.

B SI Creatoris noſtri facta vigilanter attendamus, ad credenda cuiuſlibet mala fidem adhibere facile non debemus: Ipſe enim, cuius oculis nuda & aperta ſunt omnia, non dedignatus eſt, cùm loqueretur ad Abraham ſuper Sodomorum clamore, qui ad eum venerat, dicere: *Deſcendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. An non eſt ita, vt ſciam?* Quod profectò ad nil aliud dictum videtur, niſi vt humana doceatur ignorantia, ſiue experimentis audita, non credere, incognita non leuiter iudicare, nec ante ſententiam promere quàm rem dubiam teſtimoniis approbare.

## CAPVT XXIV.

*In Libro Gomorrhiano.*

Petr. Dam. to. 1. opuſc. 7. cap. 5. Gen. 19.

C ET *ecce*, inquit Scriptura, *miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Loth, clauſeruntque oſtium; & eos, qui foris erant, percuſſerunt cæcitate à minimo vſque ad maximum, ita vt oſtium inuenire non poſſent.* Sodomitæ namque ad Angelos conantur violenter irrumpere, cùm immundi homines ad Dominum tentant per ſacri Ordinis officia propinquare. Sed ij profectò cæcitate percutiuntur; quia iuſto Dei iudicio in tenebras interiores cadunt: ita vt nec oſtium inuenire præualeant, quia à Deo peccando diuiſi, vnde ad eum reuertantur, ignorant. Qui enim non per humilitatis

D iter, ſed per arrogantiæ & tumoris anfractus ad Dominum accedere geſtiunt, patet profectò, quia vnde ingreſſionis aditus pateat, non agnoſcunt. Vel quia oſtium Chriſtus eſt, ſicut ipſe dicit: *Ego ſum oſtium.* Qui Chriſtum exigentibus peccatis amittunt, quaſi intrare cœleſtium ciuium habitaculum poſſint, oſtium non inueniunt. In reprobum ergo ſenſum traditi ſunt; quia dum reatus ſui pondus in propriæ mentis ſtatera, ſubtili conſideratione non trutinant, grauiſſimam plumbi maſſam pennarum inanium leuitatem putant. Quòd ergo illic dicitur: *Percuſſerunt eos, qui foris erant, cæcitate*, hoc Apoſtolus manifeſtè declarat, cùm dicit: *Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum.* Rom. 1.

Ioan. 10.

E Et quod illic ſubiungitur: *Vt oſtium inuenire non poſſent*: hoc iſte patenter exponit, cùm ait: *Vt faciant quæ non conueniunt*, ac ſi diceret, vt intrare tentent vnde non debent.

## CAPVT XXV.

*In Sermone de Inuentione ſanctæ Crucis.*

Petr. Dam. tom. 2. Serm. 18.

ABraham dum immolare Deo filium voluit, cuncta penè per ordinem paſſionis Chriſti ſacramenta ſignauit. Sicut enim Abraham, qui pater excelſus dicitur, vnicum & dilectum fi-

lium offerre Deo non dubitauit: ita & summus A Pater vnigenitum Filium pro nobis omnibus tradidit. Et sicut Isaac ipse sibi ligna portauit, quibus Gen. 22. erat imponendus, ita quoque Christus crucis suæ gestauit in humeris lignum, in quo erat pro nostra salute passurus. Duo autem serui illi procul dimissi, Iudæos significant; qui cùm seruiliter viuerent, & carnaliter saperent, non intellexerunt altissimam humilitatem Christi; atque ideò ascenderunt in montem, locum videlicet sacrificij. Cur autem duo serui, nisi quia peccante 3. Reg. 11. Salomone, ex vna Israëlitica plebe duo factæ sunt populi? Quibus vtique sæpè per Prophetam dicitur, *Aduersatrix Israël & præuaricatrix Iuda.* Hier. 3. Asinus autem ille, quo tunc vehebatur Abraham, insensata erat stultitia Iudæorum: illa namque bruta stultitia omnia sacramenta portabat; quæ tamen quid ferret, velut irrationale animal ignorabat. Iam verò quid est quod dictum eis est: *Expectate hic cum asino; postquam autem adorauerimus, reuertemur ad vos?* Audi Apostolum: *Cæcitas*, inquit, Gen. 22. *ex parte in Israel facta est, vt plenitudo Gentium intraret, & sic omnis Israël saluus fieret.* Quid est Rom. 11. enim quod dicitur: *Cæcitas ex parte in Israel facta est*; hoc est videlicet, *expectate hic cum asino, vt plenitudo Gentium intraret*; hoc est, postquam adorauerimus, vbi videlicet sacrificium Dominicæ crucis impletum, per omnes Gentes fuerit prædicatum. Quod autem sequitur: *Et sic omnis Israel saluus fieret*; hoc est, reuertemur ad vos. Quid est autem, quòd aries inter vepres hærens cornibus inuenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempe cornua habet? duo siquidem ligna inuicem compinguntur, & sic crucis speciem reddunt: hinc est enim quod de Christo scriptum est: Habac. 3. *Cornua sunt in manibus eius.* Hactenus ergo cornibus aries, Christus est crucifixus inter aculeatas & vulnificas Iudæorum iniquitates. Sicut ipse per Hieremiam conqueritur, dicens: *Spinis peccatorum suorum circumdedit me populus meus hic.* Hierem. Peracto sacrificio dicitur Abrahæ: *In semine tuo* Gen. 22. *benedicentur omnes Gentes.* Et postquam Dominus Psal. 21. dixit: *Foderunt manus meas, & pedes meos*; paulò post in eodem Psalmo subiecit: *Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & adorabunt in conspectu eius omnes patriæ Gentium. Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur Gentium.* Oblato itaque Abraham filio, & pro eo ariete immolato, appellauit nomen loci illius: *Dominus videt.* Quia Redemptor noster, postquam in ara crucis oblatus, mortis nostræ debitum soluit, videndum se deinceps fidelium suorum obtutibus præbuit; vt nimirum redempti omnes illum iam per fidem videant, qui eatenus fidei oculos non habebant.

## CAPVT XXVI.

*De Lia, & Rachel, in libro de perfectione Monachorum.*

P. D. To. 5. opusc. 13. c. 8. Porrò non est obscurum quòd Laban duas filias habuit, quarum iuniorem Iacob in coniugium concupiuit: ad cuius tamen amplexus peruenire non potuit, donec maiorem ignatus Gen. 29. atque adeò inuitus accepit. Sed quia rem scientibus loquor, non mihi multis elaborandum est verbis. Laban quippe dealbatio interpretatur; quis autem ad Dominum conuertitur, nisi vt deposita peccatorum nigredine per remissionis gratiam dealbetur? Sicut ipse pollicetur, dicens: *Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus, tanquam nix dealbabuntur.* Quod felix ille peccator Isai. 1. postulabat, cùm diceret: *Mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor.* Lia interpretatur, laborans: Rachel, verbum, siue visum principium. Psal. 50. Sed si Scripturam diligenter attendimus, nec vno quidem die seruisse Iacob, propter Liæ desiderium reperimus, sed per totas illas annorum hebdomadas pro sola Rachel seruitus subiacuit: insuper & ipsam Liam ad illius intuitum tolerauit. Quis enim ad Dominum idcircò conuertitur, nisi vt labores, & ærumnas, ac tentationum certamina patiatur? Omnis enim Dominum quærentis intentio hoc spirat, ad hoc spectat, vt ad requiem quandoque perueniat: & in B summæ contemplationis gaudio, velut in pulchræ Rachel amplexibus requiescat, videlicet vt per verbum quod audit ascendat ad videndum principium quod quæsiuit. Sed necesse est vt hunc diuersorum certaminum labor exerceat, antequam ad quietis intimæ suauitatem, quam concupiscit, attingat. Priùs seruitute deprimitur, vt iure postmodum ad perfectæ libertatis titulos prouehatur. Septem verò annis sub dealbationis gratia seruit; cùm septem ea, quæ ad proximi dilectionem pertinent Decalogi mandata custodit, videlicet vt primò timore constrictus, atque ideò seruitutis iugo depressus, saltem à vetustæ legis inchoari institutis; vt nimirum parentes honoret; vt non mœchetur, non occi- C Exod. 20. dat, non furetur, non falsum testimonium proferat, non vxorem alterius, non rem proximi concupiscat. Quibus ritè seruatis, non mox, vt sperabat, ad contemplationis oblectamenta perducitur, vt velut expectata diu Rachel pulchritudine perfruatur, sed Lia sibi per noctem inopinatè supponitur; quia inter humanæ huius ignorantiæ tenebras toleratis laboris iniungitur, ex qua tamen iam numerosam sobolem suscipit; quia vberes spiritualis lucri per hunc laborem fructus acquirit. Hanc itaque tolerando, ad illam quandoque perueniet, quam perseueranter amat. Suadetur ergo vt alios septem annos seruire desudet; quia profectò necesse est, vt ad- D huc alia septem præcepta conseruet; sed iam aliquando liberior, non Legalis tamquam seruus, sed Euangelica sicut gener, videlicet vt sit pauper Matth. 5. spiritu, sit mitis, lugeat, esuriat, sitiatque iustitiam, sit misericors, mundum cor habeat; sit postremò pacificus. Enimuerò vellet homo, si fieri posset, nullas laboris molestias agendo, vel patiendo perferre, sed protinus in ipsis sui tyrocinij rudimentis ad pulchræ contemplationis delicias peruenire; verumtamen hoc non in terra morientium fit, sed in terra viuentium. Quod significare videtur illud, quod ad Iacob dicitur: *Non est*, inquit Laban, *in loco nostro consuetudinis, vt minores* Gen. 29. *ante tradamus ad nuptias*; nec absurdè maior appellatur, quæ prior est tempore. Prior est enim in E huminis eruditione labor boni operis, quàm requies contemplationis. Expletis itaque duabus hebdomadibus, altera videlicet legis antiquæ, altera Euangelicæ gratiæ, mox ad diu desideratæ Rachelis peruenitur amplexus. Quia quisquis pertingere ad diuinæ contemplationis oblectamenta desiderat, priùs necesse est, vtriusque Testamenti peragere mandata contendat.

CAPUT XXVII.

*De Bala & Zelpha in, eodem libro.*

Vbisup.c.3. SEd quia electus quisque perfectionis suæ limite non contentus. filios etiam Deo gignere spirituali fœcunditate desiderat; postquam coniugale fœdus Iacob cum duabus sororibus inuit, ad propagandum vberioris germen sobolis, ancillas quoque ad generandi vsum suscipere non refugit; atque vt omnia spiritualibus intelligantur redundare mysteriis, ipsarum quoque ancillarum nomina sub mysticis sunt pronontiata figuris. Nam
Gen. 30. Bala interpretatur, inueterata. Sanè quia intellectum spiritualis substantiæ nudis verbis humana lingua nequit exprimere, quandoque doctrina sapientiæ per quasdam corporeas similitudines audientem nititur informare. De veteri autem vita, & carnalibus sensibus dedita, corporeæ cogitantur imagines: quarum videlicet ad docendum vsus assumitur, cùm aliquid ex incomprehensibili & incommutabili essentia Diuinitatis auditur. Rachel itaque maluit vtcumque filios ex ancilla suscipere, quàm omnino sterilis permanere. Quia doctrina sapientiæ, siue gratia contemplationis per exteriorum scientiam, vel visibilium rerum formas auditoribus intimat quicquid de visibilibus intra arcana mentis occultat; & sic quodammodo per ancillam filios accipit, dum per eam, quæ sub se est, scientiam spirituales Deo filios parit. Zelpha verò interpretatur, os hians. Hæc igitur ancilla illos figurat, quorum in prædicatione Euangelicæ fidei os quidem hiat, sed cor non hiat; de quibus videlicet scriptum est: *Populus hic labiis me*
Matth. 15. *honorat, cor autem eorum longè est à me*; & de quibus Apostolus: *Qui prædicas*, inquit, *non furan-*
Rom. 2. *dum, furaris.* Verumtamen ex hac ancilla hæredes futuros alios Lia filios accepit; quia sæpè etiam per tales prædicatores actiua vita multos regni filios adoptauit; de quibus Veritas: *Quæ dicunt*, inquit, *facit: quæ autem fa-*
Matth. 23. *ciunt, facere nolite.* Et Apostolus: *Siue*, inquit, *occasione, siue Christus veritate annuncietur, & in*
Philip. 2. *hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Hoc autem in his considerandum esse perpendimus: Quia sicut Iacob solius Rachelis intuitu omnes illas mulieres accepit, ex quibus filios genuit; sic quisquis sub dealbationis gratia constitutus, fructificare Deo spirituali fœcunditate desiderat, necesse est vt per omnia, quæ agit, ad contemplationis semper gratiam tendat.

CAPUT XXVIII.

*In Epist. ad Desiderium Abbatem, vbi dicitur: Cur Paulus ad dexteram, Petrus ad sinistram in pictura ponatur.*

P.D. tom.1. epist.16.l.2 Gen. 35. EGrediente anima Rachel præ dolore, & imminente iam morte, vocauit nomen filij sui Benoni, id est filius doloris mei: Pater verò appellauit eum Beniamin; id est, filius dexteræ. Per Rachel namque, quæ ouis, vel visum principium dicitur, Ecclesia non immeritò designatur. Quæ nimirum & ad instar ouis innocenter vicit, & per studium contemplationis ad videndam Redemptoris sui speciem medullitus inardescit. Qui de se requirentibus Iudæis, ait: *Ego principium, qui & loquor vo-*
Ioan. 8. *bis*, Per Beniamin verò, quo nascente, Rachel A mater emoritur, designatur Paulus, quem de eius stirpe extitisse nemo dubitat. Et penè Benjamin nascente, mater emori dicitur; quia appropinquante ad lucem nouæ regenerationis Saulo, persecutionibus Ecclesia per eum granitee impugnator; sicut Lucas in Actibus Apostolorum ait: *Saulus*, inquit; *deuastabat Ec-* Act. 8.
*clesiam, per domos intrans, & trahens viros, & mulieres tradebat in custodiam.* Congruè itaque Rachel Benoni, id est, filium doloris mei, vocat; quem Iacob Benjamin, id est, filius dexteræ nuncupat. Quia Paulus, qui Matris Ecclesiæ dolor extiterat, qui eam quodammodo dum nasceretur, impugnando peremit, à Deo Patre filius dexteræ est vo- B catus; dum per eum Diuina potentia aduersus Gentes quasi per fortem suam dexteram dimicauit, verborum iacula valenter intorsit, salubres cordium plagas intulit: & per eum deuictis, atque prostratis hostibus cum gloria triumphauit. Hinc est quod idem Paulus ad Galatas ait: *Cùm autem complacuit ei, qui* Galat. 1.
*me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me, & euangelizarem eum in Gentibus, continuò non acquieui carni, & sanguini.* Non ergo immeritò filius dexteræ Paulus vocatur, per quem omnis Gentium multitudo, quæ ad dexteram Dei ponenda est, ad fidei sacramenta colligitur.

C CAPUT XXIX.

*Ad Desiderium Abbatem, vt vacet studiis contemplandi.*

ISte est Ana, qui inuenit aquas calidas in solitudine, dum pasceret asinos Sebeon patris sui. Hoc P.D. tom.1 epist.11.l.2 planè quantum ad litteram, vanum videtur Gen. 36. & friuolum. Quid enim ad sacram Scripturam pertinet, vt referat, quia custos asinorum aquas reperit in deserto? Sed vbi in litteris nulla videtur vtilitas, ad spiritualem intelligentiam necesse est mens recurrat. Quid est enim per figuram, Ana in solitudine pa- D tris sui asinos pascere, nisi spiritualem quempiam virum, cui Deus pater est, simplices fratres sub disciplinæ remotioris studio custodire? & quid est, aquas calidas inuenire, nisi in compunctionis lacrymas, quæ de feruore sancti Spiritus eliciuntur, erumpere? Nam & ipsa interpretatio nominum, huius figuræ non resugit intellectum. Onan siquidem dolor, vel tristitia eorum, siue etiam mussitatio, vel murmuratio interpretatur Quisquis enim veræ compunctionis dolore tristatur, quasi sub quadam querula mussitatione aduersum prauitatem vitæ suæ murmurare compellitur. Sebeon autem interpretatur, stans in æqui- E tate, quod Deo congruere nemo prorsus ignorat. Ipse quippe in æquitate principaliter stat ratio, quia iustitiæ rectitudine nulla necessitate coactus exorbitat. Onan ergo dom patris sui Sebeon asinos in solitudine pascit, aquas calidas reperit; quia quisquis se per vitæ rectitudinem Deo filium exhibet, ac de peccatis suis medullitus dolet, dum se reddit in pernigili fratrum cura sollicitum, diuino munere percipit gratiam lacrymarum. Nam & beata illa Peccatrix prius pedes Domini vnguento perunxit, postmodùm etiam alabastrum vnguenti pretiosi super caput recum-

Matth. 26. Marc. 14. Ioan. 12. & 13. bentis effudit. Caput Christi Deus: pedes Christi, serui Dei. Sicut enim illa dum humanitati Christi dependit obsequium, ad Diuinitatis attingere meruit intellectum. Sic nimirum, sic Doctor Ecclesiæ, dum Christi membra custodit, contemplandæ Diuinitatis gratiam percipit.

## CAPVT XXX.

*In Sermone de S. Ioanne Baptista.*

Petr. Dam. tom. 2. Serm. 25. Gen. 38. Dan. 9. DEscendit *Iudas in Thamnas ad tondendas oues cum Hira opilione gregis sui Odollamite.* Thamnas autem deficiens interpretatur; per quam videlicet Synagoga, in qua Reges, & Prophetæ defecerant; simul & vnctio, donec veniret, cui repositum erat, ostenderetur. Vnde & per Prophetam dicitur: *Cùm venerit Sanctus Sanctorum, cessabit vnctio.* Quid itaque per Iudam, qui ad tondendas oues in Thamnas venit, nisi Redemptor noster intelligitur? qui vt oues quæ perierant domus Israël exoneraret peccatis, ad Synagogam venisse cognoscitur. Vnde & Sponsus ad Sponsam in Canticis: Cant. 4. *Dentes tui sicut grex tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro.* Venit itaque Iudas ad tondendas oues, non quidem solus, sed cum pastore suo Odollamite, cui nomen erat Hiras. Quem per Odollamitem intelligimus nisi Ioannem? Interpretatur autem Odollamites testimonium in aqua: cum hoc planè testimonio venit Dominus ad aquam Baptismatis, habens quidem testimonium maius Ioanne, sed propter infirmas oues hoc testimonio vti dignatus est in aqua. Vnde cùm videret eum ad Iordanis fluenta propinquantem, protinus exclamans, ait: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Ioan. 1. Ibid. Et Euangelista dicit: *Testimonium perhibuit Ioannes dicens: Quia vidit Spiritum descendentem tamquam Columbam de cælo, & manentem super eum; & ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Cui scilicet visioni etiam nomen pastoris illius aptissimè congruit: interpretatur enim Hiras, fratris mei visio. Erat quippe Dominus frater Ioannis, non modò secundùm semen Abrahæ, sed etiam iuxta cognationem Mariæ, & Elizabeth. Vidit itaque Ioannes fratrem suum adhuc clausus in vtero: vidit in baptismo: vidit oculis carnis hominem: vidit in spiritu maiestatem. Vnde & vtriusque huius nominis interpretationem, Hiras videlicet, quod est fratris mei visio: Et Odollamitis, quod sonat, testimonium in aqua, idem Ioannes sub vnius sententiæ versiculo comprehendit, Ibid. dicens: *Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei.* Veniente igitur Iuda ad oues tondendas, Thamar mutat habitum; quia mutat spirituale vocabulum. Thamar quippe commutans interpretatur; nam de Synagoga fit Ecclesia. Sed iuxta litteram, idem nomen amaritudinis manet, non illius, in Matth. 27. qua Domino fel ad bibendum miles obtulit, Idem 26. sed eius potius, in qua Petrus post lapsum amarè fleuit. Iudas autem confessio dicitur. Thamar ergo cum Iuda dormiens, protinus concipit, quia cùm confessioni amaritudo miscetur, ad proferendos pœnitentiæ fructus, sancta mox Ecclesia fœcundatur. Vnde &

A Ioannes: *Facite*, inquit, *fructus dignos pœnitentiæ.* Ioan. 3. Qui nimirum pœnitentiæ fructus in Hierusalem primus erupit, sicque postmodum per omnem mundi latitudinem pullulauit. Hinc Veritas dicit: *Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes Gentes, incipiendo ab Hierusalem.* Luc. 24. Nam & ipse meretricalis habitus confessionem significat peccatorum: siue quia Thamar ex duobus corruptis componitur verbis, Thamna scilicet, quod deficiens dicitur; & Mara, quod est amaritudo. Benè in ea amaritudo defecit, cùm fœcunda facta de sterili, dulcem noui germinis sobolem procreauit. B Thamar igitur a non cognoscente fœtatur, quia sancta Ecclesia quantum ad gentilitatem in primordio, dum nouæ fidei semen accipit, non agnoscitur. Vnde & canitur: *Populus, quem non cognoui, seruiuit mihi.* Psal. 17. Et Isaias: *Ecce*, ait, *gentem quam nesciebas vocabis, & gentes quæ te non cognouerunt, ad te current.* Isa. 55. Porro autem, quod illi hædus per eumdem Odollamitem mittitur, quid nisi per Ioannem facta peccatorum exprobratio designatur? Quasi enim hædum meretrici portitor afferebat, cùm properanti ad Baptismi lauacrum, turbæ per increpationem dicebat: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura?* Matth. 3. Requirebat autem Hiras Odollamites à Thamar annulum, armillam, & baculum. C Per annulum, signaculum fidei; per armillam, labor operis, per baculum verò designatur requies spei. Quasi enim fidei annulum requirebat, cùm diceret: *Qui credit in Filium Dei, habet vitam æternam; qui autem incredulus est Christi Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super ipsum.* Ioan. 3. Ibid. An non etiam ad annulum pertinebat, cùm diceret: *Qui habet Sponsum, Sponsus est*: Armillam verò laboris exigebat, cùm diceret: *Pœnitentiam agite.* Matth. 3. Ibidem. Baculi quoque requiem, cùm præstò subiungeret: *Appropinquauit enim regnum cælorum.* Ac si perspicuè loqueretur: Nolite sub iniunctæ vobis pœnitentiæ labore lassescere, sed potius firma spe de regni cælestis appropinquatione animum roborare. D Quærit autem eam Iudas in biuio, sed inuenire non potuit; quia quæ in publico, iuxta Prophetam, & sub omni ligno frondoso fuerat prostituta, Hier. 1. & 2. iam se in domo paterna, sub Christi videlicet constrinxerat disciplina: nec eam peccati reperit exprobratio, quam confessionis mutauerat amaritudo. Viduitatis se vestibus induit; quia præter cælestem Sponsum, qui pro ea mortuus est, alterum non admittit. Quòd autem gemini apparuerunt in vtero; duo sunt populi in Ecclesiæ gremio per sancti Spiritus gratiam generati. In ipsa verò effusione nascentium, vnus manum protulit, & ligato coccino, mox retraxit, sicque ante se nascendi alteri aditum patefecit. E Quia nimirum Iudaïcus populus, qui ad lucem Spiritus nasci primitus cœpit, ostendit opera sua Prophetarum præcedentium & ipsius Domini cruore polluta. Vnde & Zara oriens interpretatur; quia Hebraicus ille populus prior ortus est ad litteram Legis, sed posterior factus est ad suscipiendam gratiam Euangelii. Hoc itaque modo retraxit manum, qui nasci iam per Spiritum cœperat populus Iudæorum: & mox prorupit, ac factus est primogenitus populus Gentium; scilicet, vt iuxta sententiam Veritatis, futuri essent

oouiſſimi, qui etant primi: & primi fierent, qui A
erant nouiſſimi. Benè igitur Phares diuiſioois nomen accepit. Vnde & obſtetrix eo naſeente elamauit: *Quare diuiſa eſt propter te maceria?* Omoe quippe genus humanum quaſi diſtorta ſiluarum virgulta aduerſus venientem in carne Dominum maceriã fecerat: & ne ad peragendum myſterium redemptionis ingrederetur, vnanimiter obſiſtebat. Vnde & Paulus: *Nos*, inquit *prædicamus Chriſtum crucifixũ,*
1. Cor. 1. *Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.*
Sed Gentilis populus hanc diuiſit, quaſi naſcendo,
Act. 10. maceriam, cùm per Corneliũ Centurionem, aliosque, primitias fidei baptiſmi ſuſcipiens lauacrum, ſub Chriſti titulum conuolauit. Hanc alteritatem naſcendi conſiderabat B. Ioannes, cùm Iudæorum
Matt. 3. turbis vndique confluentibus diceret: *Ne cæperitis dicere: Patrem habemus Abraham; dico enim vobis,* B
*quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Ac ſi patenter dicat: Gentiles populi, qui lapides ſunt, quia lapides colunt, primogeniti vobis fient ad regenerationis, & nouæ gratiæ ſacramentum; quorum vos per legales cæremooiss videbamini tenuiſſe primatum.

## CAPVT XXXI.

*In Sermone de S. Luca Euangeliſta.*

P. D. to. 2. Serm. 54. IVſſit Ioſeph miniſtris, *vt implerent ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſaccis ſuis.* Quæ namque ſunt fruges, quas Ioſeph fratribus contulit niſi Euangelica, Apoſtolicaque doctrina, vnde C
videlicet eſuriens populus viuat, vnde grex Chriſti viuentia ſalutis alimenta decerpat? Hæc illa planè eſt pecunia, quam in ore ſacci præcepit imponi: hæc pecunia nunc in Eccleſiæ menſa proponitur, vt vſura poſtmodum à negotiatoribus requiratur.
Gen. 42. & 44. Sed & Benjamin hoc etiam præ cæteris additur, vt ſacco eius etiam ſcyphus cum pecunia reponatur. Quem enim Ioſeph per myſterium indicat, niſi Redemptorem noſtrum, quem ſuo iam tunc ille myſterio præfigurabat? Ait enim Scriptura: Quia
Gen. 41. *vertit nomen illius Pharao, & vocauit eum lingua Ægyptiaca, Saluatorem mundi.* Quid per fratres, niſi ſancti deſignantur Apoſtoli? Quid per Benjamin, niſi D
Paulus, de tribu Benjamin originem duxit? Omnes ergo fratres fruges prædicationis accipiunt, quas ferere per mundum debeant: & pecuniam, quam ad vſuræ lucrum in fidei menſa proponant. Soli verò Benjamin etiam ſcyphus adiicitur, vt per Paulum, quem ille ſignabat, non tabernaculi cyathus Gentibus, ſed amplum & patulum verbi poculum propinetur. Hinc eſt enim quod ait: *Os no-*
2. Cor. 6. *ſtrum patet ad vos, ô Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt, non anguſtamini in nobis.* Ac ſi dicat: Quia me vobis Verbi potum per vberem ſcyphum largè videtis influere, & vos ſitibundi cordis ad hauriendũ ora laxate, vt decurrens vnda non inaniter fluat, E
ſed capacia vaſa, in quæ transfundantur, inueniat. De quo videlicet potu per Iſaiam Dominus dicit: *Glorificabit me beſtia agri, dracones & ſtrutiones; quia*
Iſai. 43. *dedi in deſerto aquas, flumina in inuio, vt darem potum populo meo, electo meo.* Scyphum itaque Euangelicæ prædicationis, in Benjamin datus eſt Paulo, vt ipſe deſertum gentilitatis ſpecialiter excolat, & ariditatem eius largo ſanctæ prædicationis imbre per-
Pſal. 146. fundat. De quo ſcilicet imbre ſcriptum eſt: *Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluuiam.*

## CAPVT XXXII.

*In Sermone de S. Vitale.*

SI inueni, inquit Iacob, *gratiam in conſpectu tuo, pone manum ſub femore meo, & facies mihi miſericordiam & veritatem, vt non ſepelias me in Ægypto, ſed dormiam cum patribus meis,* & cætera. Quid eſt hoc, P. D. tom. 2. Serm. 17. Gen. 47.
fratres mei, quid ſibi vult à tanto viro tam anxia ſepeliendi corporis ſollicitudo? Si enim hoc ex humana cõſuetudine metiamur, profectò nihil dignum tantæ propheticæ mentis excellentia reperimus. Vbicumque enim corpus humanum ſepelitur, non ideò vel minus perfecta, vel minus glorioſa eius reſurrectio futura proculdubiò creditur; ſed ſi myſtici ſacramenti profunditas in huius dubietatis caligine requiratur, perſpicuũ lumẽ intelligentiæ ipſi qui inuenerit orietur. Cadauera quippe mortuorum, peccata ſignificant iniuſtè viuentium. Sicut enim poſt contactum corporum mortuorum, Lex præcepit homines purificari; ita etiam Numer. 19.
poſt perpetrationem delictorum iubemur per pœnitentiam ablui. Hinc nimirum illa ſententia dicta eſt: *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius?* Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato; ſed poſt baptiſmum mortuum tangit, qui culpam poſt lacrymas repetit. Sed ſepultura mortuorum, remiſſionẽ ſignificat peccatorũ. Vnde per Prophetam dicitur: Eccl. 34.
*Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Vbi ergo ſepelienda erant cadauera Patriarcharum, niſi in illa terra, vbi erat crucifigẽdus, cuius ſanguine facta eſt remiſſio peccatorum? Pſal. 31.

## CAPVT XXXIII.

*In Sermone de Inuentione ſanctæ Crucis.*

LAuabit in vino ſtolam ſuam, *& in ſanguine vuæ pallium ſuum.* Stola Chriſti & palliũ, multitudo eſt Gentium, quas tunc Dominus induit, quando ſibi eas per gratiam redemptionis adiunxit; ſicut per Prophetam pollicetur, dicens: *Viuo ergo, dicit Dominus, niſi hos omnes induam ſicut veſtimentum.* Stolam ergo ſuam Dominus in vino, & pallium in ſanguine vuæ lauit; quando, ſicut botrus, in Crucis ligno pependit; tunc enim ex latere eius ſanguis & aqua profluxit; ſed aqua nos abluit, ſanguis redemit; nimirum vt exhiberet ſibi Sponſam non habentem maculam neque rugam. P. D. tom. 2. Serm. 19. Iſa. 49. Ephes. 5.

## CAPVT XXXIV.

*In Sermone de S. Eleuchadio.*

PVlchriores ſunt oculi eius vino (inquit Iacob ad filium de Chriſto) *& dentes eius lacte candidiores.* Oculi nempe Chriſti, Apoſtoli, & Euangeliſtæ ſunt, qui vniuerſo corpori ſanctæ Eccleſiæ lumen ſapientiæ præſtiterunt; quorum doctrina dum rigorem, atque duritiam priſcæ Legis emollit, quodammodo auſteritatem vini veteris eorum pulchritudo præcellit. Euangelica quippe præcepta mandatis veteris Teſtamenti longè ſunt clariora. Dentes verò, ſancti Prædicatores ſunt, qui conuerſos homines à prauorum ſocietate præcidunt, eoſque in Chriſti corpus, tamquam in ſua membra ſuſcipiendo, quaſi mandendo traiiciunt. Porrò nomine lactis, doctrina legis innuitur, quæ carnalem populum lactis poculo, tamquam paruulos P. D. tom. 2. Serm. 6. Gen. 49.

alere videbantur. quorum nimirum lacte candidiores ſunt Doctores Eccleſiæ; quia fortem & ſolidum verbi cibum & ipſi comedunt, & aliis tradunt; de quibus ad Hebræos dicit Apoſtolus: *Perfectorum* Hebr 2. *eſt ſolidus cibus.* Et benè candidi eſſe dicuntur Doctores Eccleſiæ; quia & à prauitatis macula liberi, & conſpicuæ conuerſationis videntur operibus clari. Quapropter cauendum eſt, Fratres mei, ne qua nos vitiorum nigredo dedecoret, qui candidos in Chriſti militia duces habemus. Periculosè nimirum rerum ſpecies fluctuant, vbi A cum Ducibus ſubſequentis exercitus inſignia non concordant. Beati ſiquidem Patres noſtri promptos ſe exhibebant perferenda ſupplicia: nos autem dum à proximo lædimur, compeſcamus ſaltem animos à vindicta. Moyſes nempe ad vltionis indicium deſcendens de monte, cornutus apparuit: ſuper Dominum autem in manſuetudinis Spiritu columba deſcendit. Illi decreuerunt pro Chriſto propria cuncta contemnere: nos autem diſcamus ſaltem, quæ aliena ſunt, non ambire.

*Finiunt Teſtimonia Libri Geneſis.*

## Incipiunt Capitula Libri Exodi.

1. *DE Vrbibus Tabernaculorum Pithon & Rameſſes, quas Pharao luto, & palea conſtruxit.*
2. *De Virga Moyſi in ſerpentem conuerſa.*
3. *Vnde ſuprà.*
4. *De manu Moyſi, quæ educta de ſinu, apparuit leproſa.*
5. *Cùm eſſet Moyſes in itinere, occurrit ei Dominus, & volebat eum interficere.*
6. *Proiecerunt malefici Pharaonis in terram virgas ſuas, quæ verſæ ſunt in dracones; ſed deuorauit eas virga Aaron.*
7. *De decem plagis Ægypti. 1. De aquis in ſanguinem verſis. 2. de plaga ranarum. 3. de cinipho. 4. de muſcis. 5. de nece animalium. 6. de vlceribus & veſicis. 7. de grandine & tonitruis & igne. 8. de plaga locuſtarum. 9. de tenebris. 10. de primogenitorum interfectionibus.*
8. *Poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier à vicina ſua, vaſa argentea & aurea &, veſtes.*
9. *Sument de ſanguine agni, & ponent ſuper vtrumque poſtem.*
10. *Cùm emiſiſſet Pharao populum, non eos deduxit Dominus per viam terræ Philiſtiim, quæ vicina erat, ne ſi bella in via conſurgerent, pœniteret eum, & reuerteretur in Aegyptum.*
11. *Sumpſit Maria Prophetiſſa ſoror Aaron, tympanum in manu.*
12. *De aquis amaris, quæ ligni, quod oſtendit Dominus Moyſi, admixtione, ſunt in dulcedinem verſa.*
13. *De 12. aquarum fontibus & 70. palmis in Helim.*
14. *Quòd ſexta die duplex menſura iubebatur de manna colligi.*
15. *Quòd filij Iſraël, cùm vidiſſent manna, dicebant: Manhu, id eſt, quid eſt hoc?*
16. *Quòd manna in craſtinum reſeruatum putreſcebat.*
17. *Quòd pugnante Iſrael contra Amalech, Moyſes habens virgam in manu, brachia erexit.*
18. *Quòd Dominus in monte Synai populo ſuo per Moyſen Legem dedit.*
19. *Altare de terra facietis mihi.*
20. *Non ædificabitis mihi Altare de ſectis lapidibus.*
21. *Facies baſes argenteas, & tabulas deauratas deſuper eriges.*
22. *Facies columnas quatuor, & baſes earum veſtitas argento.*
23. *Vt in Rationali, quod Sacerdos ferebat in pectore: 12. pretioſi lapides ponerentur, terni per quaternos angulos incluſi auro.*
24. *Arripiens Moyſes vitulum aureum igne combuſſit, & vſque ad puluerem contriuit: & in aquam ſpargens potum populo dedit.*
25. *Quòd Moyſes 23. millia hominum ob culpam conflati vituli perimere fecit.*
26. *Ecce locus apud me, ſtabis ſuper petram, cumque tranſierit gloria mea, videbis poſteriora mea.*
27. *Fecit Moyſes in tabernaculo 7. lucernas cum emunctoriis ſuis, & vaſa.*

*Finiunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri Exodi.

### CAPVT I.

*In Epistola ad Hermisindem Sanctimonialem; vbi dicitur, quòd ædificium humanæ superbiæ citò destruitur.*

Pet. Dam. tom. 1. epist. 12. lib. 8. VRbes illæ Tabernaculorum, quas Pharao luto, paleaque construxit; nimirum luto, quod inquinat: palea, quæ destinarunt ad flammas, Phiton & Ramesses sunt, non sine mysterio nuncupatæ; Phiron siquidem interpretatur os abyssi, vel subito. Quisquis enim, iuxta Pauli sententiam, supra fundamentum, quod est 1. Cor. 3. Christus Iesus, ligna, fœnum, stipulam, nunc ædificat, quale cuiusque opus sit, ignis probabit: & quò magis in altum hæc carnalis vitæ structura subrigitur, tantò procliuiùs, veluti in abyssi voraginem mersa, subitò dissipatur. Vnde scriptum Ibid. est: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Benè ergo dicitur, & os abyssi, & subito; quia de carnalis vitæ, quæ per eum innuitur, culmine non segniter, sed citò corruitur: & illud est os abyssi, quod ascensus videbatur esse fastigij. Propheta testante, qui ait: *Deiecisti eos, dum allenarentur.* Psal. 72. Ramesses verò pabulum dicitur, vel tinea. Pabulum namque diaboli sunt omnes reprobi, quibus ille tamquam lupus ouibus vescitur, eorumque pernicie velut epulis saginatur. De quibus etiam per Dauid dicitur: *Sicut oues in inferno positi sunt, & mors depascet eos.* Psal. 48.

### CAPVT II.

*In Epistola ad Hermisindem; vbi dicitur quòd ædificium humanæ superbiæ citò labatur.*

P. D. vbi suprà: Exod. 4. DIxit Dominus ad Moysen: *Proiice virgam, quam in manu gestas, in terram: & proiecit, & factus est serpens. Expanit illico Moyses, & fugit. Et ait illi Dominus: Apprehende caudam illius, & apprehendit, factaque est iterum virga.* Cuncti liquidò nouimus, quia serpens suasit homini mortem; ergo mors à serpente: quis autem virga, nisi Christus? de Esai. 11. quo Propheta dicit: Quia *egredietur virga de radice Iesse.* Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expauit, & fugit; quia suspenso in Cruce, siue moriente Domino, omnis ille Apostolorum numerus tremefactus expauit, & à certæ spei ac firmæ fidei soliditate recessit. Quia verò cauda extrema pars est corporis, quid, nisi finem Dominicæ significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, & nihil in virga vltra serpentis apparuit: quia, completo Dominicæ passionis, Crucisque mysterio, & fidelis quisque tunc ad fidem rediit, & Christus consumpta morte, idipsum in se, quod fuerat, per resurrectionis gloriam reparauit.

### CAPVT III.

*In Sermone de S. Columba.*

P. D. tom. 2. Serm. 67. Exod. 4. DIxit Dominus ad Moysen: *Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virgam. Ait: Proiice eam in terram.* &c. Quis per Moysen, nisi Iudaicus populus: & quid per virgam, nisi pote- A stas Diuinitatis? & quid per serpentem, nisi mortalitas nostri Redemptoris exprimitur? Quia enim per serpentem mors, rectè mortalis in serpente; vel certè, cùm scriptum sit: *Estote prudentes sicut serpentes;* Matth. 10. quia ipsa summa prudentia, id est, Dei sapientia, incarnari dignata est, rectè eius mortalitas in serpente figuratur. Vnde & in Euangelio de Passione sua loquitur, dicens: *Sicut exaltauit Moyses serpentem in eremo; ita exaltari oportet Filium hominis.* Ioan. 3. Moyses ergo virgam tenuit; quia Iudaicus populus ante Redemptoris aduentum in diuina potestate confisus est; sed virgam in terram proiecit; quia idem populus per Patriarchas, ac Prophetas Dominum incarnandum esse nuntiauit. B Virga ergo in colubrum vertitur; quia Redemptor noster Deus in se permanens, mortalis inter homines factus est. Sed Moyses colubrum conspiciens pertimuit, & fugit; quia Iudaïcus populus, dum Redemptorem humani generis talem vidit Dominum; credere quasi formidolosus expauit: cui iubetur vt colubrum cauda teneat; quia perfidus ille populus, qui modò credere recusat, in extrema parte Dominici corporis, id est, posteriori tempore sanctæ Ecclesiæ, videlicet in fine mundi, sese ad fidem recolligit. Et colubrum cauda tenet; quia eum, quem mortalem antè despexerat, Redemptorem suum in vltima iam parte Ecclesiæ confitetur. Sed mox serpens in virgam redit; quia C statim vt Iudaïcus populus in Redemptorem nostrum crediderit, idem Redemptor ad Iudicium in potestate suæ Diuinitatis apparebit; vt ei iam serpens virga sit; quia is, qui in terra homo despectus est, de cœlo veniens super Angelos, videbitur Deus. Sicut ergo Dominus & sine lepra leprosus, & sine veneno serpens per mysterium dicitur; ita nihilominus & sine fatuitate stultus, & sine imbecillitate perhibetur infirmus. Qui nimirum sic se nostræ infirmitati componit, atque contemperat; vt & cum dimicantibus certet, & cum patientibus similiter supplicia toleret.

D

### CAPVT IV.

*In eodem Sermone.*

MItte, inquit Dominus, *manum in sinum tuum; qui cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis. Retrahe, ait, manum in sinum tuum; retraxit, & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ.* P.D. vbi suprà. Exod. 4. Quid hoc loco per manum Moysi designatur, nisi Filius Dei? Vnde dicitur in Psalmo: *Fiat manus tua, vt saluet me;* Psal. 118. ac si diceret: Fiat ille, per quem facta sunt omnia, vt dum ille creatur, creatura à reatus sui contagio liberetur. E Hæc manus in sinu Patris est, sicut Ioannes Baptista dicit: *Filius, qui est in sinu Patris, ipse narrauit.* Ioan. 1. Sed manus hæc cum de sinu prolata est, hoc est, cùm per mysterium incarnationis apparuit; peccatorem eum, & tamquam sceleris lepra perfusum, is vnde processerat, populus æstimauit. Vnde dicit Isaias: *Et nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum.* Isai. 53. Sed manus hæc cùm in sinum rediit, lepram prorsus amisit; quia Redemptor noster postquam ad Patrem calcato mortis imperio rediit, iam in fine sæculi non

peccatot homo, sed verè Deus, & homo Iudæis omnibus appatebit.

## CAPVT V.

*In Epistola ad Canonicos Fanenses.*

P.D. tom. 1. epist9. lib1. Exod. 4.

*CVmque esset in itinere indiuersorio Moyses occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.* Mitum valde, cur eum tepente Dominus occidere voluisse describitut, quem assectetem sibi iam, & symnistem familiatitet fecerat, cui consilij sui ac voluntatis arcana pandiderat, & nunc in executione suæ obedientiæ dirigebat Sed ptocul dubio datur intelligi, quia quantamlibet contagij maculam ex diuturna Madianitarum cohabitatione conttaxerat, atque idcirco terrore, ac negligentiæ correctione putgandus etat, qui cotrigendis aliis cælestium mandatotum baiulus accedebat. Quod scilicet vxot eius Sephora prudenter intellexit; de qua Scriptura protinus addidit: *Tulit illico Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filij sui.* Absutdum quippe fuetat, si videretut Gentilis in filio, qui Israëlita erat in semetipso. Qui erga alios ad rectitudinis viam debet instruere, valde cauendum est, ne ipse, quod absit, in aliquo videatut errare. Hinc est enim quòd Israëliticus populus ad vlciscendum scelus Benjamin, zelo rectitudinis inflammatut, & tamen idem populus Benjamin gladiis antè ptostetnitut

Iud. 20.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad Bonifacium; vbi dicitur: Vt exterioris prudentiæ spiritualis sapientia præferatur.*

P.D. tom. 1. epist. 9. lib 8

*PRoiecerunt malefici Pharaonis in terram virgas suas quæ versa sunt in dracones: sed deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Virga quippe Aaron maleficorum absorbuit vitgas, quia sapientia Christi, quam illa signabat, omnes huius mundi sapientias annullauit, mundique sapientes sui corporis, quod est Ecclesia, visceribus eovniuit. Terrenam itaque sapientiam nostram sapientia spiritualis absotbeat, eamque velut in sui corpotis arcana conuettat. Absurdum namque est, & satis inhonestum, vt eadem prudentia, eademque subtilitas rebus adhibeatut humanis, quæ spiritualibus impenditut, & diuinis.

## CAPVT VII.

*De decem plagis Ægypti, in Epistola ad discipulum Ioannem.*

P.D. tom. 1. epist. 11. li. 6. Exod. 7.

PLagæ autem factæ sunt in Ægypto; quia humanæ animæ in mundo infliguntut vulnera. Vnde quot plagæ fuetant, tot præcepta sunt diuinitus promulgata; vt quot sunt vulnera cotdis ægroti, totidem sint medicamenta, quæ illi valeant adhibeti.

Age igitut, prima plaga est, cùm aquæ vettuntur in sanguinem. Potiò autem istæ plagæ non sunt nisi in Ægypto, id est, in cotde tenebroso, & caligine cæcitatis opptesso. Cui scilicet aquæ conuertuntut in sanguinem; cùm cæca mens, quantum ad se, confundit, ac violat rectæ fidei puritatem. Sicut enim per aquam omnes de visceribus terræ segetes prodeunt, sic ex fide spiritualia proferuntut alimenta virtutum. Tunc igitut aqua in sanguinem vertitur, cùm cæcitate perfidiæ cor insipiens obscutatut. Sicut de quibussilam dicit Apostolus: *Quia cùm cognouisset Dominum, non sicut Dominum glorificauerunt, aut gra-*

Rom. 1.

A *tias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum.* Cui primæ plagæ, hoc est, pestilentissimo vulneri, mox adhibetur primi medicina præcepti: *Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus tuus est.* Hoc est enim medicinale vinculum, quo perfidiæ vulnus debeat alligari, vt hoc audiens, vnum solummodo Deum colas, & in plures Deos marcescentis perfidiæ putredinem non effundas. Et iusto Dei iudicio, iuxta litteram factum est, vt illius fluij sanguine potatentur Ægyptij, in quo primitus pueri necabantur Hebræi.

Deut. 7.

Secunda verò plaga, Ranarum est abundantia Rana, clamosum est animal, & in limosis vociferatur ex more paludibus, cui similes iudicantur

Eccl. 2.

B Hætetici, ac Philosophi, qui velut super paludes limosas, boc est, intet turbas squalore perfidiæ sordidas, vanis aduersus Christum vociferantut obloquiis: & dum per argumenta fallaciæ non desinunt importunis garrire clamoribus, inane quidem in auribus tædium, sed nullum mentibus vinendi afferunt cibum. Cui morbo, qui videlicet in anima lethaliter sæuit, secundum præceptum tanquam poculum salutis occurrit. Secundum autem præceptum est: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* In vanum namque Christi nomen assumit, qui eum non Creatorem, sed tantummodo creaturam credit *Vanitati enim creatura subiecta est.* Et ideo tales homines sunt proculdubio vani, quia veritatem Dei commutantes in mendacium,

Exod. 10. Rom. 8.

C fidem adhibent vanitati.

Tertia verò plaga, Ciniphes sunt. Hoc autem animal tam minutum est, ac perexiguum, vt dum se per aërem librat, & huc, illucque vagabundis anfractibus instabiliter volat, visum cernere volentes effugiat; in corpore tamen nostro dum sederit, pungit; adeo vt cùm eas nequeas videre dum volant; compellaris sentire dum stimulant: & dum circumuolantes, seseque importuniùs ingerentes, vultus nostros infestare non desinunt, volentes quiescere non permittunt. Quamobrem hæc plaga vagationis, & inquietudinis vitium manifestà designat. Quo videlicet morbo quidam laborantes inutiliter huc

Exod. 8.

D illucque discurrunt, & velut malis Vertumnis obnoxij, per impatientiam non quiescunt. Sed quoniam Ciniphes istæ perexiguæ sunt, & noxiæ, vt non tam pondus videantur habere, quàm morsus; qui vitio vagationis inseruiunt, quod per Ciniphes designatur, leue quidem arbitrantur esse peccatum, sed non leui reatus perfodiuntur aculeo, Non aggrauat pondus, sed penetrat morsus; quia quantò vitium hoc leuius deputant, tantò maior necesse est, vt peccati stimulus animæ languentis interiora transfigat. Huic itaque languori, tertij præcepti obuiat medicina, cùm dicitur: *Memento vt diem Sabbati sanctifices*, Sabbatum, id est, requies. Vbi est sancti-

Exod. 20. & 31. & Deuter. 1.

E ficatio Sabbati, ibi proculdubio Spiritus Dei. Vnde scriptum est: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos?* Pensanda sunt verba, quia si Spiritus sanctus requiescit tantummodò super quietum, ergo deserit inquietum. Enim vero sicut secundum præceptum refertur ad Filium, ita hoc tertium pertinet ad Spiritum sanctum, qui nihilominus tertia est in Sancta Trinitate Persona. Nam & illam tertiam plagam Spiritui sancto Incantatores adscribunt, cùm & ipsi Ciniphes excitare non possunt; dicentes ad Pharaonem: *Digitus Dei est hoc.* Ad colendum hoc

Isai. vlt. Exod. 8.

Sabbatum discipulum suum prouocabat Apostolos, cùm dicebat: *Attende lectioni & doctrinæ.* Et alibi: *Orate sine intermissione.* Ad huius Sabbati cultum Dominus nos prouocat per Prophetam, cùm dicit: *Vacate & videte, quoniam ego sum Dominus.* Ac si dicat: Spiritoale Sabbatum colite, vagationis inquietudinem deuitate; vt per Spiritus sancti gratiam fixos, non vos Ciniphes inquietent, sed spiritualis Sabbati cultura sanctificet. Notandum præterea, quoniam tria dumtaxat ista præcepta in vna descripta sunt tabula; alia verò septem continebantur in altera. Ista siquidem ad charitatem Dei, illa verò ad amorem pertinent proximi. Et idcircò non amplius quam duæ sunt tabulæ; quia geminæ sunt charitatis impressione distinctæ. Tria planè præcepta in vna tabula, septem verò descripta fuisse in alia, ex hoc maximè colligitur, quod B. Apostolus ad Ephesios ait: *Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est; honora patrem, & matrem, quod est mandatum primum in promissione, vt benè sit tibi, & sis longæuus super terram.* Cur autem primum hoc mandatum dicitur, nisi quod in principio secundæ tabulæ positum est? Quod etiam in promissione dicitur; quia quod in aliis præceptis non inuenitur, hoc præceptum longæuitatis promissio sequitur. Præmisso nimirum hoc, quod dicitur: Honora patrem, & matrem, vt benè sit tibi, & sis longæuus super terram. Hoc ergo præceptum, quod quartum est in generali numero mandatum, in secunda tabula ponitur primum.

*1. Tim. 1. 1. Thes. 5. Psal. 45. Ephes. vlt.*

*Exod. 8.* Cui contraria est quarta plaga, hoc est, Cynomia, quæ dicitur Musca canina. Nihil enim tam caninum est, quàm ignorare parentes; & illis, qui nos genuerunt, reuerentiam non deferre. Eos etiam tamquam muscæ circumuolitantes canini mores exagitant, qui dum deferre parentibus nesciunt, per leuitatis inconstantiam à naturali grauitate recedunt; eosque tamquam caninæ muscæ dilacerant, dum se contra genitores suos quasi ringentes, & oblatrantes per impatientiam vexant. Vt hæc ergo plaga euitetur, digna parentibus reuerentia deferatur.

*Exod. 9.* Quinta planga, mors peccatorum est. Omnes enim qui spreto coniugali thoro, alienarum se mulierum fœditatibus polluunt, & per obscenæ libidinis passim fluxa resoluunt, quid aliud quàm bruta dicendi sunt pecora, atque à ratione spiritualis intelligentiæ penitus aliena? *Facti sunt* enim *sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Et per Hieremiam dicitur: *Saturaui eos & mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur; equi amatores in fœminas emissarij facti sunt, vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat.* Hæc ergo pecora necesse est vt funditus extincta depereant, nisi diuinæ Legis medicamen occurrat. Dicitur ergo: *Non mœchaberis.* Hoc vtique quintum præceptum quintæ plagæ tanquam medicinalis nexus opponitur; vt dum proprio thoro quisque contentus esse compellitur, nequaquam in extraneæ carnis amplexus intemperantia diffrenatæ libidinis extendatur.

*Psal. 31. Hier. 5.*

*Exod. 9.* Sexta plaga, sunt vulnera & vesicæ turgentes, atque fetuentes. In vulneribus scilicet arguitur dolosa odientium hac purulenta malitia: In vesicia tumens & inflata superbia; In fetuore, æstuans & inflammati furoris insania. Sunt enim animæ quædam homicidales, in quibus hæ pestes oriuntur, & acerrime sæuiunt; easque nisi humanum sanguinem fundant, quiescere non permittunt. Huic itaque furenti morbo & immaniter sæuienti, sextum præceptum tanquam medicina cælestis occurrit, quo dicitur: *Non occides.* Vt hoc quilibet audiens, exortam malæ voluntatis in semetipso peroiciem reprimat, nec extrinsecus ad effundendi cruoris effectum, conceptum inalitiosæ conscientiæ virus erumpat. *Exod. 20.*

Post hæc plaga grandinis ponitur; vbi scilicet grando & ignis pariter ferebantur. Porrò autem duo hæc contraria sunt, frigus in grandine, calor in igne. Sic qui aliena furantur, & à fraterna charitate sunt frigidi, & ardore cupiditatis accensi. Vbi etiam fulgura, atque tonitrua mixta fuisse cum grandine perhibentur. Quid autem per tonitrua, & fulgura, nisi pauor intolerabilis designatur? Et hoc furibus familiare est, vt primò capi, deinde puniri, tremefactis visceribus paueant; nec tamen à semel conceptæ nequitiæ perpetratione quiescant. Illæ nimirum pestes, hoc est, grando, ignis, fulgura, simul atque tonitrua, eorum corda, qui clam aliena diripiant, tanquam quædam arua deuastant, & si qua sunt, omnia bonæ voluntatis fruges & germina dissipant. Huic itaque pessimo vulneri, septimi succurrit medicina mandati, cùm dicitur: *Non furaberis*; vt hoc quisque cognoscens, cordis sui segetes hac multiplici peste non perdat, sed bonorum operum frugibus animæ suæ cellarium repleat, impleuit illud Apostolicum: *Qui furabatur, iam non furetur; sed laboret manibus suis, vt habeat vnde tribuat necessitatem patientibus.* *Exod. 9. Exod. 20. Ephes. 4.*

Octaua autem plaga, Locustæ sunt. Per hæc animalia, quæ segetum germina destruunt, & pestifero fruges ore corrodunt, qui possunt melius designari, quàm hi, qui fratribus detrahunt, & falsum illis crimen opponunt? Nam quasi alienæ segetis germen deuorant, dum fratrum suorum non modò bona supprimunt, quæ prædicare debuerant, sed vltimò etiam nota eos falsi reatus inflammant. Rodunt itaque, quia non modò eorum vera bona per inuidentiam contegunt; sed eis etiam stigma fictæ prauitatis inurunt. Ab illi tanquam Locustæ non rodunt, quibus per Apostolum dicitur: *Si mordetis, & comeditis inuicem, videte ne ab inuicem consumamini?* Huic itaque plagæ mandatum illud competenter opponitur, quo dictum est: *Non falsum testimonium dices.* Vt videlicet falsus quisque testis, qui non erit impunitus, ab alienæ vitæ morsu se reprimat, locustinos dentes abiiciat, & virentia segetis alienæ germina non abrodat. *Exod. 10. Galat. 5.*

Iam nona plaga est densitas tenebrarum. Nemo magis in interiores tenebras labitur, quàm is qui coniugalis talami violat fidem, & alienam inuadere quærit vxorem. Sed has tenebras, quas vtique cor luxuriæ deditum tolerat, diuinæ Legis splendor illustrat, cùm dicitur: *Non concupisces vxorem proximi tui.* Vbi notandum, quia non dicitur, non tolles, siue, non pollues, sed, quod plus est, non concupisces vxorem proximi tui. Superiùs dictum est. *Non mœchaberis*: hic dicitur, *Non concupisces vxorem proximi tui*; ergo de re vna duo videntur esse mandata: illic enim mœchiæ alienum thorum violantis effectus: hic etiam violante violentis perhibetur effectus. Illic spurcus & illicitus condemnatur adulterij coitus: hic etiam adulterinæ concupiscentiæ compescitur appetitus. Et reuera ipsa concupiscentia violandi alieni matrimonij adulterium est, sicut Dominus ait: *Qui viderit vxorem alterius ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Non *Exod. 9. Exod. 20. Matth. 5.*

A ergo quispiam alienam concupiscat vxorem, ne palpabilium tenebrarum patiatur in corde caliginem, quam etsi fortè iam patitur, coruscantem radium mandati legalis admittat; & sic tenebras conscientiæ cæcutientis abiiciat.

Postremò, decima plaga est mors primogenitorum. Duos filios habet homo, nimirum cùm facit opus quod ad hanc pertinet vitam; & cum spirituale quid operatur, quod ad vitam tendit æternam. Sed spiritualis fructus, quasi primogenitus noster, in nostris operibus debet obtinere primatum. Vnde & Dominus: *Primùm, inquit, quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.* Ac si dicat; Gignite spiritualem fructum, qui vester sit vtique primogenitus: qui verò ad huius vitæ pertinet necessaria, sit in hæreditate secundus. Huic B enim primogenito cum Iacob debetur benedictio; de Esau verò, eiusque similibus Scriptura dicit: Gen. 27. Prou. 20. *Hæreditas, ad quam in principio festinatur, in nouissimo benedictione carebit.* De his duobus liberis in Deut. 21. Deuteronomio per figuram dicitur: *Si habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & alteram odiosam, genueritque ex eis liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios suos diuidere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ, sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his, quæ habuerit, cuncta duplicia; iste est enim principium liberorum eius, & huic debentur primogenita.* De quibus omnibus verbum illud hic dumtaxat ducimus exponendum, quòd vxor dilecta, sit vita mollis: deliciosa, carnalis: odiosa autem C vxor, est vita spiritualis, vt pote rigida, districta, & omnium carnalium delectationum illecebris inimica. Huius ergo filio primogenita debentur; quia spiritualis vitæ fructus illum habere meretur in præmium, qui est, iuxta Ioannem, *primogenitus mortuorum, & Princeps Regum terræ: qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Sed hic primogenitus, id est, spiritualis fructus illi procul dubiò moritur, qui suis non contentus, alienis rebus intendit; quod fraterni iuris est appetit; & bona proximi succensus auaritiæ facibus concupiscit. Sed decimum Legis præceptum est: *Non* Exod. 20. *concupisces rem proximi tui.* Hoc igitur illi mandatum diligenter audiat, ne primogenitum perdat; D vt de primogenito suo gaudeat, nequaquam, quod alienum est, concupiscat.

## CAPVT VIII.

*In Sermone S. Eleuchanij.*

P. D. to. 2. Serm. 18. Exod. 12. *POstulet vir ab amico suo, ait Dominus, & mulier à vicina sua, vasa argentea, & aurea, & vestes; dabit autem Dominus gratiam populo suo, corā Ægyptiis.* In quo videlicet, ne diutiùs immoret, mysticè aurum, & argentum, cum vestibus ab Ægyptiis petimus, vnde Domino tabernaculum fabricemus; cùm mundanos Poëtas, ac Philosophos legimus, E vt in diuinis eloquiis luculentiùs proficere valeamus. Siue etiam, quod perspicaciùs est, aurum, & argentum, animæ sunt pretiosæ, quæ cum vestibus simul, id est, suis corporibus populo Dei se copulant, vt tenebrosum hoc sæculum, velut Ægyptum deserant, & terram promissam perpetuæ felicitatis acquirant.

## CAPVT IX.

*In Sermone de Inuentione sanctæ Crucis.*

*SVment de sanguine agni, & ponent super vtrumque postem.* Quid est, quod Israëlitica plebs postibus P. D. To. 2. domorum de sanguine agni iubetur imponere, nisi Serm. 18. vt nos profiguret, Crucem Christi, qui verus est Exod. 12. agnus, in fronte portare? Ad vesperam siquidem immolabatur agnus: & in vespera mundi passus est Christus. Liniuntur vtique postes, ne vastator Angelus audeat inferre perniciem: & nos Crucis vexillum in corde gestamus, & fronte; ne repentinus hostis veniens valeat auferre salutem. Vnde & securi canimus: *Signatum est super nos lumen vultus* Apoc. 1. *tui, Domine.*

## CAPVT X.

*In Epistola ad Blancam Comitissam.*

*CVm emisisset Pharao populum, non eos deduxit Dominus per viam terræ Philisthiim, quæ vicina est;* P.D. To. 1. lib 7. *reputans, ne forte pœniteret eum, si vidisset aduersum se* Epist. 19. *bella consurgere, & reuerteretur in Ægyptum.* Ex Ægy- Exod. 12. pto itaque recedentibus, è vicino pugna subtrahitur; quia derelinquentibus sæculum, quædam pacis tranquillitas datur; ne in ipsa suæ teneritudinis nouitate turbati, atque conterriti, ad ea, quæ contemplerant, reuertantur. Priùs ergo securitatis suauitate mulcentur, priùs pacis quiete nutriuntur. Post cognitam verò dulcedinem, tantò iam tolerabiliùs tentationum certamina sustinent, quantò in Deo altiùs agnouere quod ament.

## CAPVT XI.

*In Sermone de Inuentione sanctæ Crucis.*

*SVmpsit autem Maria Prophetes, Soror Aaron: tympanum in manu.* Nos quoque rubro iam mari P.D. To. 2. Serm. 18. transmisso, & hoste demerso, tympanum cum Exod. 15. Maria ferre debemus. Quid est autem tympanum Luc. 8. portare? Audi Dominum dicentem: *Qui vult, in-* Galat. 5. D quit, *venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Qui enim carnem suam, cum vitiis, & concupiscentiis crucifigit, qui membra sua, quæ sunt super terram, abstinendo mortificat, ille verè cum Maria tympanum portat, quia semetipsum a noxiis terrenæ voluptatis humoribus aridum seruat.

## CAPVT XII.

*In eodem Sermone.*

PRæterea & illud non inconuenienter occurrit. *Vbi sup.* Quòd videlicet Israëliticus populus in Maria Exod. 15. E aduersus Moysen murmurat, vociferans scilicet non se posse reperire quod bibat. Tunc ostendit Moysi Dominus lignum, quod cùm ille misisset in amarissimas aquas, in dulcedinem protinus sunt conuersæ. Quid enim amaræ illæ aquæ, nisi occidentis literæ, & duræ, atque insipidæ legis speciem tenent? Scriptum est enim: *Constituit populo suo Do-* Ibidem. *minus legem, & iudicia, & tentauit eum.* Et alibi: *Ego* Ezech. 15. *dedi eis præcepta non bona, & iudicia, in quibus non viuent.* Cui tamen legi si confessio Crucis, & Dominicæ passionis mysterium copulatur, protinus, quod amarum fuerat, in spiritualis intelligentiæ dulcedinem vertitur.

## CAPVT XIII.

*II. In eodem Sermone.*

Vbi sup.

NOtandum autem iuxta veritatem historiæ, quòd aqua in dulcedinem versa, subinde populus venit in Helim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Quid enim duodecim fontes, nisi duodecim sunt Apostoli, quos Dominus ad hoc constituit, vt arida, & squalentia humani generis pectora suæ prædicationis inundationibus irrigarent? Quid verò septuaginta palmarum arbores, nisi totidem sunt Discipuli, quos ante faciem suam idcircò misit, vt per eos, victoriæ suæ palmas mundus agnosceret? Et certe satis congruè videtur consequentium rerum ordo dispositus, vt primò populus duceretur ad litteram Legis à, qua nimirum, dum amara fuit, transire non potuit. At postquam est per lignum vitæ dulcis effecta, & intelligi spiritualiter cæpit, illicò Dei populus de veteri Testamento ad Apostolicos fontes, & palmarum arbores, id est, ad Euangelij gratiam transiit. Et benè post acceptum Decalogum septupla Prædicatorum numerus constituitur, quia per septiformem sancti Spiritus gratiam omne mandatum diuinæ legis impletur. Nec immeritò planè prædicatores Crucis palmarum videntur nomine designari, dum & ipsa Crux iure dicenda sit palma; quia in ea scilicet facta est de prostrato mundi hoste victoria; sicut de ipsa Cruce Sponsus ad Sponsam: Dixit, inquit, *ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius*, &c.

Luc. 10.

Cant. 7.

## CAPVT XIV.

*In Sermone de S. Eleuchadio.*

P. D. to. 2. Serm. . Exod. 16.

D*Ie sexta parent, ait Dominus, quod inferant, & sit duplum quàm colligere solebant per singulos dies.* Sexto die duplex mensura colligi iubebatur, vt ex eo in Sabbatum medietas seruaretur. Porrò autem sexta dies, sexta mundi ætas intelligitur, in qua nũc sumus. In hac ergo die duplum pro venturo Sabbato colligit, qui pro gloriæ cælestis intuitu, vbi perpes Sabbatum, & vera est requies, verbum Dei & audit, & facit. In hac duplum recondit, qui & benè viuit, & aliis exemplum salutis ostendit; siue, quod expeditius est, duplicem mensuram colligit, qui tantùm in bona operatione desudat; vnde & hic Conditori suo eius anima placeat, & eum eo postmodum perpetualiter viuat. Quod igitur reponebatur pro Sabbato, corrumpi non poterat; quia bona opera, quæ pro desiderio supernæ quietis fiunt, perpetuò manebunt.

## CAPVT XV.

*In Epistola ad Fratres Cluniacenses.*

P. D. to. 2. Epist. 5. lib. 6. Exod. 16.

C*Vm vidissent filij Israël manna datum, dixerunt ad inuicem: Manhu? quod significat, quid est hoc? Quibus ait Moyses: Iste est panis, quem dedit vobis Dominus ad vescendum.* Illi ergo manna, id est, quid est hoc, veraciter comedunt; qui dum legunt, vel audiunt, diuini verbi mysterium solerter inquirunt. Qui nimirum intra litteralis paleæ thecam, dulcem intelligentiæ spiritualis ambiunt enucleare medullam. Hic certè quid est hoc veraciter vescitur, qui in assidua Scripturæ sacræ solerter inquisitione versatur. Quasi enim quæstionem quamdã, & quid est hoc, auido cordis ore comedimus, cùm ad penetranda mysteria Scripturarũ vigilanter insistimus, cùm epulas cælestis eloquij subtiliter ruminamus.

## CAPVT XVI.

*In Sermone de S. Eleuchadio.*

P. D. To. 2. Serm. 6. Exod. 16.

PRæsenti necessitati hodierna cura sufficiat, nec diem crastinum sollicitudinis raucor antic pet. Israëliticus sanè populus, sicut sacra testatur Historia, cùm manna colligeret, scaturiebat vermibus, atque computrescebat, si quis infideliter agens, ex eo in crastinum reseruaret. Sic nimirum quisquis ardore cupiditatis accensus, vt tanquam corpori suo alimenta prouideat, terrenam sibi substantiam thesaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conscientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. Enimuerò ij sollicitudinum vermes, quos auaritia generat, illos denuo vermes parant, de quibus scriptum est: *Ignis eorum non extinguetur, & vermis non morietur*; vt ignẽ ignis cupiditatis accendat, & vermis ex verme procedat. Quanquam & sic valeat non inconuenienter intelligi; quia sicut ipse Christus, qui dicit: *Ego sum vermis, & non homo*, prouenit aliis in ruinam, aliis in resurrectionem: ita nihilominus verbum eius fit manna, mellisque dulcedo fidelibus, infidelibus autem, & prauè viuentibus, vermis fit; non videlicet qui animam reficiens alat, sed qui conscientiam terendo, ac minitando remordeat.

Isai. vlt.

Psal. 21.

## CAPVT XVII.

*In Sermone de Exaltatione sanctæ Crucis.*

P. D. To. 2. Serm. 49. Exod. 17.

HAbens Moyses virgam in manu, brachia in modum Crucis erexit; Sicque factum est, vt catervatum aduersariorum acies ligno, & signo, hoc est, pleno Crucis mysterio superaret. Hoc enim sacra testatur Historia cùm dicit: *Dum leuaret manus Moyses, vincebat Israël: Sin autem paululum remisisset, superabat Amalech.* Hoc planè factum non solùm spiritualis intelligentiæ sacramentum, sed & virtutis nobis saluberrimum connectat exemplum. Nam dum Crucem post Dominum tollimus; dum corda nostra cum manibus ad Dominum leuamus, rectores tenebrarum protinus corruũt, & in ima prostrati fractis viribus eliduntur. Si verò manus remittimus, & obliti cælestium, terrena sectamur, protinus hostis victor insequitur, & nos amissa victoria, persequentium gladiis obtruncamur. In omni sanè spirituali certamine, Crucis debemus præferre vexillum, quod nimirum si visibiliter agentes attollimus, proculdubiò victores existimus: alioquin si segniter viuendo deponimus, ad primos prosequentiũ impetus necesse est eneruiter concidamus. Vnde & insignis ille militiæ spiritualis instructor Paulus ait: *Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectus facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret.*

Hebr. 12.

## CAPVT XVIII.

*In Sermone Synodali primo.*

P. D. To. 2. Serm. 76.

SIcut in monte Synai Dominus Israëliticæ plebi per Moysen Legis edicta proposuit: ita in sancta Ecclesia per ministerium Sacerdotum idem Legislator, & Iudex Christiano populo viuendi mandata depromit: Synai quippe interpretatur rubus, siue tentatio. De rubo siquidem Dominus, vt Scriptura testatur, apparuit, & Moysi ad filios Israël deferre mandata præcepit: Et in Ecclesia Deus proculdubiò cernitur, sicut

Exod. 19.

eidem

eidem Moysi roganti quatenus sibi semetipsum A ostenderet, pollicetur, dicens: *Ecce locus apud me, stabis supra petram; cumque transierit gloria mea, tunc videbis posteriora mea.* (Exod. 33.) Quod autem Synai etiam tentatio dicitur, quid per hoc aliud debet intelligi, nisi quia in Ecclesia, vbi Lex datur, ibi tentatio maligni spiritus aliquando pestilenter oboritur? Vt ad violandam recti iudicij regulam, modò spes quæstus obrepat; modò rigorem iustitiæ, laus, vel humanæ gratiæ fauor emolliat; modò ad nocendum, iræ, vel odij liuor impellat; modò metus à libertate rectè iudicandi cor reprimat; modò crudelitas mensuram dignæ vltionis excedat.

## CAPVT XIX.

### G G.

Exod. 20. *AIt Dominus filiis Israël: Altare de terra facietis mihi.* Altare scilicet de terra Domino facere, est in nostri Redemptoris incarnatione sperare. Tunc quippe à Deo nostro munus accipitur, quando in hoc altari nostra humilitas, id est, super dominicæ incarnationis fidem posuerit quidquid operatur. Altari ergo de terra oblatum munus imponimus, si actus nostros dominicæ incarnationis fide solidamus; de quo altari per Isaiam dicitur: *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus iuxta terminum eius domini: & erit in signum, & in testimonium Domino exercituum in terra Ægypti.* (Isai.)

## CAPVT XX.

### In Epistola ad Canonicos Fanenses.

Exod. 20. *SI autem lapideum altare mihi facies, non ædificabitis illud de sectis lapidibus; si enim leuaueris cultrum tuum super eum, polluetur.* Secti quippe lapides sunt, qui fraternæ societatis consortium respuunt; quod viuere cum fratribus, & conuersari concorditer nolunt. Tales autem Christus in suo non recipit corpore, quia à membrorum suorum sectos iudicat vnitate. D De illis porrò lapidibus altare est potiùs fabricandum, quibus Petrus dicit Apostolus. (1. Pet. 2.) *Et ipsi tanquam lapides viui superædificamini in domos spirituales.* Cui videlicet domui ille fundamentum est, præter quod non potest aliud poni; ille summitas, qui factus est in caput anguli.

## CAPVT XXI.

### In Sermone de S. Andrea Apost.

Exod. 26. *FAcies, ait Dominus, bases argenteas, & tabulas deauratas desuper eriges.* Quid autem per bases argenteas, nisi Prophetarum videtur ordo E signari? qui dum primi de sacramento Ecclesiæ sunt locuti, quasi quasdam bases eos aspicimus à fundamento consurgere, & superposita fabricæ pondera sustinere. Quid verò per tabulas, nisi sancti figurantur Apostoli, qui extensa per mundum prædicatione sunt amplissimè dilatati? Apostolorum namque doctrina, quasi quibusdam basibus propheticæ prædicationis innititur, eorumque auctoritate ad status sui robur firmiter solidatur. Vnde & coniunctæ binæ bases in singulis tabulis supponuntur: quia dum Prophetæ sancti in verbis suis inuicem de futuræ tunc Ecclesiæ sacramento concordant, subsequentes Apostolos ædificantes ædificant; & cum à semetipsis nullo dissentiunt, illos in se robustius figunt. Nec immeritò bases, quibus Prophetæ signantur, vt ex argento debeant fundi, præcipitur. Argenti quippe claritas ex vsu seruatur: sine vsu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoque dicta antequam Apostolica prædicatione clarescerent, quia in vsu spiritualis intelligentiæ non erant, dum conspici præ obscuritate non poterunt, quasi nigra remanebant: at postquam Apostolicæ prædicationis manus vaticinia obscura detersit, quidquid lucis in eis latebat, inclaruit, sensusque eorum mysticos in vsum dedit; B quia verba iam rebus esse exposita perspicuè nuntiauit. Iure igitur præcipiuntur fieri & bases argenteæ, & tabulæ deauratæ; quia videlicet Apostolica præcepta, Prophetarum oraculis longè sunt clariora.



## CAPVT XXII.

### In Sermone de S. Matthæo Euangelista.

*FAcies columnas quatuor, & bases earum vestitas argento.* (P. D. tom. 2. Serm. 50. Exod. 27.) In argumento enim, quid aliud quàm claritas diuini sermonis accipitur? sicut scriptum est: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ.* (Psal. 11.) Bases ergo argento vestitæ, quatuor columnas Tabernaculi sustinent, C quia Prædicatores Ecclesiæ, diuino eloquio decorati, vt in cunctis se exemplum præbeant, quatuor Euangelistarum dicta, & ore, & operibus portant. Matthæus itaque primum obtinet locum, Ioannes vltimum. Qui nimirum & in Apostolico sunt culmine constituti, & ex his quæ scripserunt, non auditu dumtaxat, sed visu potius atque contactu, sunt præsentialiter informati, sicut vnus eorum dicit: *Quod audiuimus, quod vidimus, quod oculis nostris perspeximus, quod manus nostræ tractauerunt de verbo vitæ.* (1. Ioan. 1.) Marcus autem & Lucas, qui Euangelici catalogi meditullium sortiuntur, non quidem sunt Apostoli; verumtamen D præcipuorum Apostolorum alter Petri, alter Pauli relationibus sunt edocti. Omnes tamen sancti Euangelistæ vnius auctoritatis, vnius sunt fidei, nec in aliquo dispares in texendis sincerissimæ lineis veritatis; ac per omnem suæ descriptionis articulum, inexpugnabile similiter erigunt propugnaculum aduersus omnia quarumlibet hæreseon spicula præmunitum.

## CAPVT XXIII.

### In Sermone de S. Bartholomæo.

PRæceptum est, vt in Rationali, quod Sacerdos ferebat in pectore, dum ingrederetur Sancta Sanctorum, ponerentur duodecim lapides, (P. D. tom. 2. Serm. 41. Exod. 28.) E terni per quaternos angulos inclusi auro; quia nimirum sancti Apostoli per quadrifidum orbem de Trinitate, quæ Deus est, prædicarunt Catholicæ fidei veritatem. Qui etiam lapides auro deferuntur inclusi; quia & beati Apostoli in sapientiæ cælestis arcano perseuerant inuiolabiliter confirmati. Legitimum ergo est, vt Sacerdos, cum ingreditur sanctuarium, duodecim pretiosos lapides in rationali pectoris deferat; quatenus quisquis sacris altaribus appropinquat, Apostolicæ sibimet rectitudinis exempla

ptoponat ; vt quorum miniſterio fungimur, eo- A xum vitam, in quantum præualet imitetur ; & quorum gerit officium, in eis ſanctæ æmulationis ſtudio defigat obtutum.

## CAPVT XXIV.

*In Sermone de S. Eleuchadie.*

P.D. tom. 2. Serm. 6. Exod. 32. ARripiens Moyſes vitulum aureum, quem fecerunt, igne combuſſit, ad puluerem vſque contriuit, fluctibuſque conſpergens Iſraëliticum ex eo populum propinauit.* Quid eſt enim per figuram vitulus ille conflatilis, niſi corpus diaboli ? Homines ſcilicet in omnibus perfidiæ ſimul & idololatriæ errore decepti, ac ſub ipſo ſuo peſtifero ca- B pite, tamquam diuerſa membra ſacrilega conſpiratione coniuncti : ſuper quos nimirum ille nequitiæ ſpiritus velut auctor, præſidens inſolenter erigitur, & tamquam caput per tyrannidem ſuo corpori dominatur ? Aureus autem vitulus fuiſſe deſcribitur, quia videtur idololatriæ ritus, velut a ſapientibus inſtitutus. Auro Prou. 21. quippe ſapientia deſignatur, ſicut per Salomonem dicitur *Theſaurus deſiderabilis in ore ſapientis.* Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi ſapientes ante nouæ gratiam fidei dæmoniacæ culturæ fuiſſe probantur auctores. De quibus nimirum Apoſtolus : Rom. 1. *Quia cùm cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcura-* C *tum eſt inſipiens cor eorum ; dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis. & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.* Per hanc itaque veſanæ ſapientiæ vanitatem, Poëtæ, Philoſophi ; Magi, ſiderum rimatores, omniumque diſciplinarum liberalium instructi/periria, prodigioſa dæmoniorum ſolebant adorare figmenta. In vitulo igitur ſignificatum eſt totum corpus, id eſt, omnis ſocietas Gentilium idololatriæ deditorum. Moyſes itaque vitulum igne combuſſit, quia Redemptor noſter, quem ille ſignauerat, malè conſpirata D corda Gentilium flamma ſuæ charitatis accendit. Vnde & ipſe dicit : Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur ?* Pſal. 18. Et Propheta : *Non eſt*, inquit, *qui ſe abſcondat à calore eius.* In mente ergo Gentilium repentè diuinus ignis accenditur, vt in eis irrationabilis idololatriæ forma ſoluatur. Totum deinde corpus vituli huius in puluerem comminuitur, quia Gentilis illa ſocietas diabolicæ conſpirationis in vnum arte conflata, ad aduentum Christi quodam velut malleo ſalutiferæ correptionis extunſa, atque à rigoris ſui duritia diuini Verbi eſt virtute contrita. Ad Verbum ſiquidem veritatis ſalubriter comminuitur, quæ malè integra, in ſuperbiæ ſuæ forma inſenſibiliter ſtare videbatur. Deinde in aquam ſpargitur, vt Iſraëliticus ex eo populus bibat. Comminutus denique vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus Gentilis populus, lauacro ſalutiferi fontis neceſſe eſt abluatur. Quem protinus Iſraëlitæ bibunt, quia ſancti Prædicatores Euangelij, qui verè Iſraëlitæ ſunt, quos ad dominicum corpus, quod eſt Eccleſia, transferunt, in ſua membra ſuſcipiendo, quaſi bibendo conuertunt ; quorum Act. 1. videlicet Iſraëlitarum primò dictum eſt : *Macta & manduca* ; quod tantumdem eſt ac ſi diceretur : Tere, & bibe. Sic ſic ille vitulus per A ignem zeli, & aciem verbi, aquâque Baptiſmatis ab eis potius abſorptus eſt, quos conatus eſt abſorbere : in eos ipſe transfuſus eſt, quos in ſua, hoc eſt, diabolica tentauerat membra transferre.

*conſpiratis ſ.*

## CAPVT XXV.

*In eodem Sermone.*

VErumtamen quia Moyſes non in hoc metam vltionis fixit, vt idolum dumtaxat infringeret, ſed inſuper addidit, vt & viginti tria millia hominum trucidaret, myſticè docuit nequaquam ſufficere, ſi ab idololatriæ cultu, vel B prauitate vitæ quiſquis connertitur, niſi & propria vitia gladio ſpiritus mortificare conetur. Vnde & Coloſſ. 3. Galat. 5. Prædicator egregius : *Mortificate*, inquit, *membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiſcentiam malam, & auaritiam, quæ eſt idolorum ſeruitus.* Et notandum, quia ſicut hic vitia membra noſtra eſſe dicuntur, ita & illic, qui perempti ſunt, cum interfectoribus ſuis propinquitatis neceſſitudine iungebantur ; ſicut per Moyſem dictum eſt : *Hæc dicit Dominus Deus Iſraël, Ponat vir gladium ſuper femur* Exod. 32. *ſuum, ite & redite de porta vſque in portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum.* Si quem ergo delectat in arma conſurgere, quiſquis anhelat ad- C uerſus hoſtium cuneos dimicare, vertat manus in ſe, & illic plures inueniet aduerſarios obtruncandos. Vnde videlicet poſt victoriam non homicidæ fœdum nomen incurrat, ſed glorioſus potius triumphator appareat, vnde certè non ſanctuarij mereatur excludi liminibus, ſed conſecrans ſemetipſum Domino, diuinæ gratiæ benedictionibus augeatur ; ſicut & illis dictum eſt : *Conſecraſtis*, inquit, *manus veſtras Domino, vnuſquiſque in filio, & fratre ſuo, vt detur vobis benedictio.* Quod autem ij, qui cæſi ſunt, viginti tria millia fuiſſe referuntur, numerus trium millium peremptorum, triplicem formam indicat peccato- D rum. Omne quippe peccatum, aut facto, aut verbo, aut cogitatione committimus. Sed quoniam illic & denarius numerus geminatur, datur intelligi ; quia ſicut decalogum præceptorum culpa carnis ſimul & animæ ſeruare contempſimus, ſic etiam vtriuſque vitia virtutum armis atterere, & mortificare debemus.

## CAPVT XXVI.

*In Sermone Synodali I.*

E*Cce locus apud me eſt, & ſtabis ſuprà petram,* Exod. 33. *& tunc videbis poſteriora mea.* Quis autem iſte locus, vbi ſtatim ſuper petram Dominus E cernitur, niſi ſancta intelligatur Eccleſia ? Vbi dum petræ fidei conſtanter innitimur, ſimul cum Apoſtolo gloriam Domini ſpeculamur. Hæc eſt enim, de qua dicitur : *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.*

CAPVT XXVII.

*In Epistola ad Damianum de scurrilitate vitanda.*

FEcit Moyses in Tabernaculo septem lucernas cum emunctoriis suis, & vasa, vbi quæ emuncta sunt extinguuntur, de auro purissimo. Septem lucernas in Tabernaculo facimus, si in mente nostra sancti Spiritus charismata ex diuinò munere componamus. Sed quia ipsis sanctis operibus, quibus per afflationem sancti Spiritus ardentes insistimus, quædam superflua se terrenæ corruptionis interserunt, cum lucernis etiam emunctoria necessariò sunt. Quid enim per emunctoria nisi districtio pœnitentiæ designatur? emunctoria namque quod superuacuum est in lucerna, decerpitur: & districtione pœnitentiæ humanæ prauitatis culpa deletur. Vnde & Petrus quibusdam superflua perpetrantibus ait: *Pœnitemini igitur, vt deleantur peccata vestra*, ac si apertè dicat; emunctorium stringite, & excessos praui operis amputate. Rectè ergo A cum lucernis & emunctoria fiunt; quia etsi per sancti Spiritus gratiam bonorum operum lumine resplendere contendimus, dum tamen humana corruptio superflua generat, pœnitentiæ remediis indigemus. Sed quoniam hæc ipsa superflua, quæ disciplina pœnitentiæ relecat, necessarium est, vt contriti cordis fletus extinguat, non immeritò Moyses præter lucernas, & emunctoria, etiam vasa fecisse memoratur; vbi quæ emuncta sunt, extinguuntur. Vasa autem nostra sunt corda, quæ lacrymarum semper, & fletus debent esse inundatione replera: in quibus nimirum vasis & oleum illud reconditur, de quo in Euangelio perhibetur: qoia, *Prudentes Virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Si ergo & hi qui claris operibus splendent, adhoc tamen fletibus indigent, B quid de me misero, meisque similibus sentiendùm, qui tenebrosa multa commisimus, & bona quæ luceant non habemus? Quàm vberrimis lacrymarum riuis debemus semper affluere, quàm continuo mœrori necesse fuerat iugiter insudare?

*Expliciunt Testimonia Libri Exodi.*

---

## Incipiunt Capitula Libri Leuitici.

1. VItulum de armento masculum, immaculatum offeret ante ostium tabernaculi testimonij.
2. Vt in omni sacrificio sal misceatur, fermentum verò, siue mel, numquam.
3. Tollet Sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, & totum thus, quod super similam positum est, adolebisque illud
4. In altari Moyses tabernaculum fœderis frequenter intrabat, & exibat.
5. Quòd Nadab, & Abiu filij Aaron, obtulerunt ignem alienum coram Domino, & diuino sunt igne consumpti.
6. Quibus debeat Aaron vestibus indui quando ingreditur tabernaculum.
7. Pontifex offerat hircum viuentem, & posita vtraque manu super caput eius, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel.
8. Omne animal, quod vel contritus, vel tusis, vel sectis testiculis est, non offeretis Domino.
9. Vt septem lucernæ iugiter ardeant in tabernaculo fœderis coram Domino.
10. Comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus, proiicietis.

*Expliciunt Capitula.*

---

## Incipiunt Testimonia Libri Leuitici.

CAPVT I.

*In Sermone de Inuentione sanctæ Crucis.*

Leuit. 1. VItulum de armento masculum immaculatum offeret ante ostium Tabernaculi Testimonij. Per vitulum namque, qui de armento offerri præcipitur, Redemptor noster, qui de Patriarcharum descendit progenie, figuratur. Hic nimirum ararro Crucis suæ terram carnis nostræ perdomuit, & ex Spiritus sancti semine virtutum nos fruge ditauit. Hic vitulus sine macula, non in tabernaculo, sed ante C ostium eius à filiis Aaron offerebatur; quia & Dominus, qui sine peccato est, sub Anna, & Caipha extra portam est crucifixus. Ipse Agnus, qui mundi peccata deletsit. Ipse hædus, qui auctorem peccati diabolum Crucis gladio iugulauit. Ipse Columba, in cuius nimirum specie Spiritus sanctus super eum ad Iordanis fluenta descendit. Ipse etiam Turtur, quia perpetuæ castitatis auctor exi-stit, sicut sibi à Sponsa dicitur: *Speciosa genæ tuæ sicut Turturis.* Isai. 53. Ioan. 1. Psal. 3. Cant. 1.

## CAPVT II.

*In Sermone Virginum.*

Leuit. 2. O*Mnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fer-*
*mento fiet, nec quicquam fermenti, & mellis ado-*
*lebitur in ſacrificio Domini.* Quiſquis enim vel rapi-
nam in opus pietatis impendere, vel vanæ glo-
riæ cauſâ bonum videtur aliquod exercere, hic
non azymam ſinceritatis, & veritatis, ſed fermen-
tum malitiæ, atque nequitiæ conatur offerre.
Mellis quoque ſacrificium Dominus non appro-
bat, quia luxuriæ voluptatem, omnemque car-
nalis illecebræ dulcedinem damnat. Sal autem B
omnibus præcipitur oblationibus adhiberi, vt
quicquid Domino ſuper aram deuoti cordis of-
ferimus, rationis ſemper atque intelligentiæ ſa-
pore condire ſtudeamus. Ait enim: *Quicquid ob-*
*tuleris ſacrificij ſale condies, nec auferes ſal fœderis*
*Dei tui de ſacrificio tuo.* Et, vt quod dicebat, arctiùs
inculcaret, & ne mens noſtra fortaſſis aliquando
inſulſa deſiperet, adhuc ingeminans dicit: *In omni*
Coloſſ. 4. *oblatione tua offeres ſal.* Hoc planè illud eſt ſal, de
quo Apoſtolus ait: *In ſapientia ambulate ad eos, qui*
Matth. 5. *foris ſunt, tempus redimentes; ſermo veſter ſemper in*
*gratia ſale ſit conditus, vt ſciatis quomodo oporteat vos*
*vnicuique reſpondere.* De hoc ſale & Dominus ait:
*Si ſal infatuatum fuerit, in quo condietur?* Et de quo
loquens ad diſcipulos: *Vos eſtis*, inquit, *ſal terræ.*

## CAPVT III.

*In Sermone S. Donati.*

T*Olet Sacerdos pugillum ſimilæ, quæ conſperſa eſt*
Leuit. 6. *oleo, & totum thus, quod ſuper ſimilam poſitum*
*eſt, adolebitque illud in altari, in monimentum odoris*
*ſuauiſſimi Domino.* Quid enim per ſimilam niſi
ſancta Electorum deſignatur Eccleſia? quæ nimi-
rum dum conuenientibus inuicem credentium
colligitur membris, quaſi ſimila ex multis fru-
menti conſpergitur granis. Et ſicut ſimila inter
molam vtramque conteritur, vt à farinæ ſiligine D
cantabrum ſeparetur; ita velut inter duas Legis
ſcilicet, & Euangelij molas ſancta Eccleſia ſtrin-
gitur, vt litteræ ſuperficies à medulla ſpiritus diſ-
cernatur. Quæ videlicet Eccleſia, vt reuera ſpi-
ritualis ſimila, dum per aquam Baptiſmatis adu-
nata, & oleo chriſmatis eſt conſperſa, igne quoque
ſancti Spiritus ſolidata fit, iuxta Apoſtolum: *Ho-*
Rom. 12. *ſtia Deo benè placens, & perfecta:* Thure autem,
quod poſitum ſuper ſimilam dicitur; eiuſdem Ec-
cleſiæ oratio deſignatur; ſicut in Apocalypſi Ioan-
nis oſtenditur, cum dicit: Quia, *phialæ plenæ odora-*
Apoc. 5. *mentorum ſunt orationes Sanctorum.*

## CAPVT IV.

*Ad Deſiderium Abbatem.*

Exod. 33. M*Oyſes tabernaculum fœderis frequenter intra-*
*bat, & exibat.* Quid eſt enim, quod ille cre-
brò tabernaculum ingreditur, & egreditur, niſi vt
exemplum præbeat quod is, qui intus in contem-
plationem rapitur, foris infirmantiom negotiis
frequenter vrgetur. Intus Dei arcana conſiderat:
foris onera carnalium portat. Qui de rebus quo-
que dubiis ſemper ad tabernaculum recurrit, ac
coram teſtamenti Arca Dominum conſulit, for-
mam proculdubio rectoribus præbens, vt cum fo-
A ris ambigunt, quid diſponant, ad mentem ſemper
quaſi ad tabernaculum redeant; & velut coram
teſtamenti Arca Dominum conſulant, ſi de iis, in
quibus dubitant, apud ſemetipſos intus ſacri elo-
quij paginas requirunt. Vnde & ipſa Veritas per
ſuſceptionem nobis noſtræ humilitatis oſtenſa no- Luc. 27.
ctibus in monte orationibus vacat, die verò in vr-
bibus per miraculorum ſigna coruſcat, imitatio-
nis videlicet viam bonis rectoribus ſternens; vt ſi
iam ſumma contemplanda appetunt, neceſſitati-
bus tamen infirmantium compatiendo miſcean-
tur; quia tunc ad alta charitas mirabiliter ſurgit,
cum ad ima proximorum ſe miſericorditer attra-
hit: & quo benignè deſcendit ad infima, valenter
recurrit ad ſumma.

## CAPVT V.

*In Epiſtola ad Cunibertum Taurinenſem Epiſcopum, de incontinentia Clericorum.*

A*Rreptis Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis* Leuit. 10.
*ſuis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, of-*
*ferentes coram Domino ignem alienum, quod eis præce-*
*ptum non erat, egreſſúſque eſt ignis à Domino, & deuora-*
*uit eos & mortui ſunt coram Domino.* Quid eſt enim
alienum ignem Domino Sacerdotes offerre, niſi
ardore libidinis inflammatos, ſacroſanctis altari-
bus propinquare? Et cùm Scriptura dicat: *Spiri-* 1. Theſſ. 4.
*tum nolite extinguere*, iſti, quantum in ſe, Spiritum
C ſanctum, qui in eis ardere debebat, extinguunt,
& alienum ignem offerunt, dum ad altare Domi-
ni flamma libidinis æſtuantes, accedunt; ſed re-
penè ſuper eos ignis diuini furoris accenditur, quo
terribiliter exuruntur; Scriptura reſtante, quæ Hebr. 10.
dicit: *Et nunc ignis aduerſarios conſumit.* Et certè
legitimum eſt, vt qui ſordentes ſacris altaribus
appropinquant, gladio diuinæ vltionis intereant;
dicente ad Moyſen Domino: *Docebitis filios Iſraël,* Leuit. 10.
*vt caueant immunditiam, & non moriantur in ſordibus*
*ſuis, cum polluerint tabernaculum meum, quod eſt in-*
*ter eos.*

## CAPVT VI.

*In Sermone S. Georgij.*

T*Vnica*, inquit Dominus, *linea veſtietur, fe-* Leuit. 6.
*minalibus lineis verenda celabit, accingetur zona* & 16.
*linea, cidarim lineam imponet capiti. Hæc enim veſti-*
*menta ſunt ſancta, quibus cum lotus fuerit induetur.*
Quiſquis enim in tabernaculo Chriſti, quod eſt
Eccleſia, ſemetipſum Deo ſacrificare contendit,
neceſſe eſt vt poſtquam lauacro ſacri fontis ablui-
tur, diuerſis etiam virtutum veſtibus induatur, Pſal. 131.
ſicut ſcriptum eſt: *Sacerdotes tui induantur iuſtitia;*
quatenus qui in Chriſto per baptiſmum nouus ho-
mo renaſcitur, non iam pelliceas tunicas, morta-
E litatis videlicet indices veſtiat, ſed depoſito veteri
homine, nouum induat, & in eo per mundæ con-
uerſationis ſtudium innouatus viuat. Et notan-
dum, quod omnes illæ veſtes, lineæ deſcribun-
tur. Linum quippe ad candorem cum labore per-
ducitur: & virtutum vita non acquiritur ſub tor-
pore deſidiæ, ſed in laborioſæ potiùs exercitio di-
ſciplinæ.

## CAPVT VII.

*In Sermone S. Bonifacij.*

POntifex viuentem hitcum hoc modo iubetot ex lege offerre. vt posita super capnt eius vtraque manu, conhteatur omnes ioiquitates filiorum Israël, & voiuersa delicta, atque peccata eorum, Leuit. 16. quæ imprecans capiti eius; emittat illum in desertum. Quid est autem, hitcum vtrique manui Ponrificis subiici, nisi filium hominis iu similitudine carnis peccati venientem per voluntatem Dei, vttiusque populi, Iudaici videlicet, & Gentilis, persecutione gtauari? Plane vtriusque se voluit manibus subdere, qui de iugo diaboli vtrumque Ioan. 8. venctat populum liberare. Quid vetò est, quod post confessionem, atque imptecationem omnium iniquitatum filiorum Israël super capira eius, hircus mittitut in desertum, nisi quia is, qui peccata nostra portauit, qui legis maledicta sustinuit, protinus in desertum, vbi nonaginta nouem teliquerat, ouem centesimam reportauit? Vnde Matt. 18. Galat. 3. & Apostolus: *Vt nos*, inquit, *liberaret à maledicto, ipse factus est maledictum.*

## CAPVT VIII.

*Ad Cunibertum Taurinensem Episcopum, de incontinentia Clericorum.*

Leuit. 22. OMne animal, quod vel contritis, vel tunsis, vel sectis, ablatisque testiculis est, non offeretis Domino. Porrò si tanto Deus odio habet stetilitatem in animalibus brutis, quæ sibi pet sacetdotale ministeriom offetuotut, quauto magis hanc aspernatur in sacerdotibus, qui sibi sacrificium offerunt: nimi. um vt sicut in illis fœtus exigitut carnis, ita sacerdotes in alios ptopagines getminent castitatis.

## CAPVT IX.

*In Sermone in Cœna Domini.*

Exod. 27. Num. 8. P*Recipe filiis Israel*, ait Dominus ad Moysen, *vt afferant tibi oleum ac oliuis purissimum ac lucidum* A *ad concinnandas lucernas iugiter extrà velum testimonij in tabernaculo fœderis: ponetque eas Aaron à vespere vsque in mane coram Domino, cultu, rituque perpetuo in generationibus vestris, super candelabrum mundissimum ponetur septem in conspectu Domini.* Quid autem per septem lucernas in taberoaculo, nisi septem significantut Ecclesiæ in vno populo Christiano? In quibus nimirum oleum iubetur indesinentet ardete, quia in his sincera chariras, quæ per Spiritum sanctum datut, gemini debet amoris igne ferueścere, & claris, atque conspicuis semper operibus corusćare. Sed cùm vna sit proculdubio Catholica, & vniuersalis Ecclesia, sicut per Salomonem dicitur: *Vna est columba mea, vna genitrici* Cant. 6 *suæ*; quid est quod in sactis eloquiis septem esse tcfetuntur Ecclesiæ, nisi quia quæ vna est per vni- B tatem fidei, septiformis est per totidem dona Spiritus sancti? Hæ sunt enim septem illæ mulieres, quæ iuxta Prophetæ vaticinium, accepere virum vnum. Vit autem Ecclesiæ Christus. Hoc planè sancti Spiritus oleo cuncta sacratum Scriptutarum Esai. 4. pabula condiuntur, vt animarum nostrarum viscera saginentur. Hoc oleum vitalibus epulis eloquij cælestis infusum sapit in faucibus animæ, cuius & stomachum recreat, & guttum percipientis obdulcat. Nam sctiptum est: *Littera occidit, Spiritus* 1. Cor. 3. *autem viuificat.* Vnde sciendum est, quia omnes sacrorum voluminum paginæ sancti Spiritus oleo sunt conditæ.

## CAPVT X.

C

*In Epistola ad Hild prandum, & Stephanum.*

COmedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proiicietis. Leuit. 26. Vetustissimum quippe nobis est, primos homines Domini in paradiso conspicere: Vetus autem Israëliticum populum, Circumcisionis ac sactificiorum ritum, diuersarumque cætemoniarum mandata seruate. Tunc itaque vetustissima veterum mentis ote comedimus, cùm ad instar primi parentis Dei speciem cootemplamur. Vetera verò nouis supetuenientibus procul abiicimus, dum Euangelij gratia coruscante, Mosaicæ legis obseruantiam non curamus.

*Expliciunt Testimonia Libri Leuitici.*

---

## Incipiunt Capitula Libri Numeri.

1. *APplica tribum Leui, & fac stare in conspectu Aaron, dabisque dono Leuitas, Aaron & filiis eius.*
2. *Quod populus colligens manna, frangebat mola, siue terebat in mortario, & faciebat ex eo tortulas.*
3. *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes sint populi.*
4. *Pergentes exploratores vsque ad torrentem Botri, absciderunt palmitem cum vua sua, quem portauerunt in vecte duo viri.*
5. *Item, vnde suprà.*
6. *Tollens Aaron thuribulum cucurrit per mediam multitudinem, quam vastabat incendium.*
7. *Præcipe filiis Israël, vt adducant ad te vaccam ruffam, ætate integram, sine macula, quæ non pertulerit iugum.*

## CAPVT II.

*In Sermone Virginum.*

Leuit. 2. *OMnis oblatio, quæ offertur Domino, absque fer-*
*mento fiet, nec quicquam fermenti, & mellis ado-*
*lebitur in sacrificio Domini.* Quisquis enim vel rapi-
nam in opus pietatis impendere, vel vanæ glo-
riæ causâ bonum videtur aliquod exercere, hic
non azymam sinceritatis, & veritatis, sed fermen-
tum malitiæ, atque nequitiæ conatur offerre.
Mellis quoque sacrificium Dominus non appro-
bat, quia luxuriæ voluptatem, omnemque car-
nalis illecebræ dulcedinem damnat. Sal autem B
omnibus præcipitur oblationibus adhiberi, vt
quicquid Domino super aram deuoti cordis of-
ferimus, rationis semper atque intelligentiæ sa-
pore condire studeamus. Ait enim: *Quicquid ob-*
*tuleris sacrificij sale condies, nec auferes sal fœderis*
*Dei tui de sacrificio tuo.* Et, vt quod dicebat, arctiùs
inculcaret, & ne mens nostra fortassis aliquando
insulsa desiperet, adhuc ingeminans dicit: *In omni*
Coloss. 4. *oblatione tua offeres sal.* Hoc planè illud est sal, de
quo Apostolus ait: *In sapientia ambulate ad eos, qui*
Matth. 5. *foris sunt, tempus redimentes; sermo vester semper in*
*gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos*
*vnicuique respondere.* De hoc sale & Dominus ait:
*Si sal infatuatum fuerit, in quo condietur?* Et de quo
loquens ad discipulos: *Vos estis,* inquit, *sal terræ.*

## CAPVT III.

*In Sermone S. Donati.*

Leuit. 6. *TOllet Sacerdos pugillum similæ, quæ conspersa est*
*oleo, & totum thus, quod super similam positum*
*est, adolebitque illud in altari, in monimentum odoris*
*suauissimi Domino.* Quid enim per similam nisi
sancta Electorum designatur Ecclesia? quæ nimi-
rum dum conuenientibus inuicem credentium
colligitur membris, quasi simila ex multis fru-
menti conspergitur granis. Et sicut simila inter
molam vtramque conteritur, vt à farinæ siligine D
cantabrum separetur; ita velut inter duas Legis
scilicet, & Euangelij molas sancta Ecclesia strio-
gitur, vt litteræ superficies à medulla spiritus dis-
cernatur. Quæ videlicet Ecclesia, vt reuera spi-
ritualis simila, dum per aquam Baptismatis adu-
nata, & oleo chrismatis est conspersa, igne quoque
sancti Spiritus solidata fit, iuxta Apostolum: *Ho-*
Rom. 12. *stia Deo benè placens, & perfecta:* Thure autem,
quod positum super similam dicitur; eiusdem Ec-
clesiæ oratio designatur; sicut in Apocalypsi Ioan-
nis ostenditur, cum dicit: Quia, *phialæ plenæ odora-*
Apoc. 5. *mentorum sunt orationes Sanctorum.*

## CAPVT IV.

*Ad Desiderium Abbatem.*

Exod. 33. *MOyses tabernaculum fœderis frequenter intra-*
*bat, & exibat.* Quid est enim, quod ille cre-
brò tabernaculum ingreditur, & egreditur, nisi vt
exemplum præbeat quod is, qui intus in contem-
plationem rapitur, foris infirmantium negotiis
frequenter vrgetur. Intus Dei arcana considerat:
foris onera carnalium portat. Qui de rebus quo-
que dubiis semper ad tabernaculum recurrit, ac
coram testamenti Arca Dominum consulit, for-
mam procul dubio rectoribus præbens, vt cum se-
A iis ambigunt, quid disponant, ad mentem semper
quasi ad tabernaculum redeant; & velut coram
testamenti Arca Dominum consulant, si de iis, in
quibus dubitant, apud semetipsos intus sacri elo-
quij paginas requirunt. Vnde & ipsa Veritas per
susceptionem nobis nostræ humilitatis ostensa no- Luc. 27.
ctibus in monte orationibus vacat, die verò in vr-
bibus per miraculorum signa coruscat, imitatio-
nis videlicet viam bonis rectoribus sternens; vt si
iam summa contemplanda appetunt, necessitati-
bus tamen infirmantium compatiendo miscean-
tur; quia tunc ad alta charitas mirabiliter surgit,
cum ad ima proximorum se misericorditer attra-
hit: & qui benignè descendit ad infima, valenter
recurrit ad summa.

## CAPVT V.

*In Epistola ad Cunibertum Taurinensem Episcopum, de incontinentia Clericorum.*

*ARreptis Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis* Leuit. 10.
*suis, posuerunt ignem, & incensum desuper, of-*
*ferentes coram Domino ignem alienum, quod eis præce-*
*ptum non erat, egressúsque est ignis à Domino, & deuora-*
*uit eos & mortui sunt coram Domino.* Quid est enim
alienum ignem Domino Sacerdotes offerre, nisi
ardore libidinis inflammatos, sacrosanctis altari-
bus propinquare? Et cùm Scriptura dicat: *Spiri-* 1. Thess. 4.
*tum nolite extinguere*, isti, quantum in se, Spiritum
C sanctum, qui in eis ardere debebat, extinguunt,
& alienum ignem offerunt, dum ad altare Domi-
ni flamma libidinis æstuantes, accedunt; sed re-
pentè super eos ignis diuini furoris accenditur, quo
terribiliter exuruntur; Scriptura testante, quæ Hebr. 10.
dicit: *Et nunc ignis aduersarios consumit.* Et certè
legitimum est, vt qui sordentes sacris altaribus
appropinquant, gladio diuinæ vltionis intereant;
dicente ad Moysen Domino: *Docebitis filios Israël,* Leuit. 10.
*vt caueant immunditiam, & non moriantur in sordibus*
*suis, cum polluerint tabernaculum meum, quod est in-*
*ter eos.*

## CAPVT VI.

*In Sermone S. Georgij.*

*TVnica*, inquit Dominus, *linea vestietur, fe-* Leuit. 6.
*minalibus lineis verenda celabit, accingetur zona* & 16.
*linea, cidarim lineam imponet capiti. Hæc enim vesti-*
*menta sunt sancta, quibus cum lotus fuerit induetur.*
Quisquis enim in tabernaculo Christi, quod est
Ecclesia, semetipsum Deo sacrificare contendit,
necesse est vt postquam lauacro sacri fontis ablui-
tur, diuersis etiam virtutum vestibus induatur, Psal. 131.
sicut scriptum est: *Sacerdotes tui induantur iustitia;*
quatenus qui in Christo per baptismum nouus ho-
mo renascitur, non iam pelliceas tunicas, morta-
E litatis videlicet indices vestiat, sed deposito veteri
homine, nouum induat, & in eo per mundæ con-
uersationis studium innouatus viuat. Et notan-
dum, quod omnes illæ vestes, lineæ describun-
tur. Linum quippe ad candorem cum labore per-
ducitur: & virtutum vita non acquiritur sub tor-
pore desidiæ, sed in laboriosæ potiùs exercitio di-
sciplinæ.

## CAPVT VII.

*In Sermone S. Bonifacij.*

POntifex viuentem hircum hoc modo iubetur ex lege offerre. vt posita super caput eius vtraque manu, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israël, & vniuersa delicta, atque peccata eorum,
Leuit. 16. quæ imprecans capiti eius; emittat illum in desertum. Quid est autem, hircum vtrique manui Pontificis subiici, nisi filium hominis in similitudine carnis peccati venientem per voluntatem Dei, vtriusque populi, Iudaici videlicet, & Gentilis, persecutione grauari? Plane vtriusque se voluit manibus subdere, qui de iugo diaboli vtrumque
Ioan. 8. venerat populum liberare. Quid verò est, quod post confessionem, atque imprecationem omnium iniquitatum filiorum Israël super capita eius, hircus mittitur in desertum, nisi quia is, qui peccata nostra portauit, qui legis maledicta sustinuit, protinus in desertum, vbi nonaginta nouem reliquerat, ouem centesimam reportauit? Vnde
Matt. 18. & Apostolus: *Vt nos*, inquit, *liberaret à maledicto,*
Galat. 3. *ipse factus est maledictum.*

## CAPVT VIII.

*Ad Cunibertum Taurinensem Episcopum, de incontinentia Clericorum.*

Leuit. 22. *OMne animal, quod vel contritis, vel tunsis, vel sectis, ablatisque testiculis est, non offeretis Domino.* Porrò si tanto Deus odio habet sterilitatem in animalibus brutis, quæ sibi per sacerdotale ministerium offeruntur, quanto magis hanc aspernatur in sacerdotibus, qui sibi sacrificium offerunt animi: um vt sicut in illis fœtus exigitur carnis, ita sacerdotes in alios propagines germinent castitatis.

## CAPVT IX.

*In Sermone in Cœna Domini.*

Exod. 27. Num. 8. *PRæcipe filiis Israel*, ait Dominus ad Moysen, *vt afferant tibi oleum ae oliuis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugiter extrà velum testimonij in tabernaculo fœderis: ponetque eas Aaron à vespere vsque in mane coram Domino, cultu, rituque perpetuo in generationibus vestris, super candelabrum mundissimum ponentur septem in conspectu Domini.* Quid autem per septem lucernas in tabernaculo, nisi septem significantur Ecclesiæ in vno populo Christiano? In quibus nimirum oleum iubetur indesinenter ardere, quia in his sincera charitas, quæ per Spiritum sanctum datur, gemini debet amoris igne feruescere, & claris, atque conspicuis semper operibus coruscare. Sed cùm vna sit proculdubio Catholica, & vniuersalis Ecclesia, sicut per Salomonem dicitur: *Vna est columba mea, vna genitrici* Cant. 6
*suæ*; quid est quod in sacris eloquiis septem esse referuntur Ecclesiæ, nisi quia quæ vna est per vnitatem fidei, septiformis est per totidem dona Spiritus sancti? Hæ sunt enim septem illæ mulieres, quæ iuxta Prophetæ vaticinium, accepere virum vnum. Vir autem Ecclesiæ Christus. Hoc planè sancti Spiritus oleo cuncta sacrarum Scripturarum Esai. 4.
pabula condiuntur, vt animarum nostrarum viscera saginentur. Hoc oleum vitalibus epulis eloquij cælestis infusum sapit in faucibus animæ, cuius & stomachum recreat, & gustum percipientis obdulcat. Nam scriptum est: *Littera occidit, Spiritus autem viuificat.* Vnde sciendum est, quia omnes sacrorum voluminum paginæ sancti Spiritus oleo sunt conditæ. 1. Cor. 3.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Hildeprandum, & Stephanum.*

*COmedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proiicietis.* Vetustissimum quippe nobis est, primos homines Domini in paradiso conspicere: Vetus autem Israëliticum populum, Circumcisionis ac sacrificiorum ritum, diuersarumque cæremoniarum mandata seruare. Tunc itaque vetustissima veterum mentis ore comedimos, cùm ad instar primi parentis Dei speciem contemplamur. Vetera verò nouis superuenientibus procul abiicimus, dum Euangelij gratia coruscante, Mosaicæ legis obseruantiam non curamus. Leuit. 26.

*Expliciunt Testimonia Libri Leuitici.*

---

## Incipiunt Capitula Libri Numeri

1. *APplica tribum Leui, & fac stare in conspectu Aaron, dabisque dono Leuitas, Aaron & filiis eius.*
2. *Quod populus colligens manna, frangebat mola, siue terebat in mortario, & faciebat ex eo tortulas.*
3. *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes sint populi.*
4. *Pergentes exploratores vsque ad torrentem Botri, absciderunt palmitem cum vua sua, quem portauerunt in vecte duo viri.*
5. *Item, vnde suprà.*
6. *Tollens Aaron thuribulum cucurrit per mediam multitudinem, quam vastabat incendium.*
7. *Præcipe filiis Israël, vt adducant ad te vaccam russam, ætate integram, sine macula, quæ non pertulerit iugum.*

8. *Aperi thesaurum tuum, fontem aquæ viuæ, vt saturati cesset murmuratio eorum.*
9. *Audite rebelles, & increduli, Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere?*
10. *Quòd Dominus misit in populum serpentes, propter murmur eorum.*
11 *Quòd Israel misit nuntios ad Seon dicens: Obsecro, transire mihi liceat per terram tuam.*
12. *Quòd præcipua vrbs regni Seon, dicitur Esebon.*
13. *Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos in patibulo contra solem, vt auertatur furor meus ab Israel.*
14. *Quòd tribus Leui ad repromissionis terram peruenerit; cæteris tribubus in deserto prostratis.*
15 *Quod Salphaat non filios, sed quinque tantùm filias moriens dereliquit.*
16 *De octo festiuitatibus, quas per vnumquemque anni circulum Dominus obseruari præcepit.*
17. *Arma te ex vobis viros ad pugnam, qui possint vltionem Domini expetere de Madianitis.*
18. *Quòd filii Israel venientes ad fontem iudicij, qui est Cades, interfecerunt omnes Principes Amalech, & Amorrhæos.*
19. *Quòd Israel in quadraginta duabus mansionibus ad hæreditatis principium peruenerit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri Numeri.

### CAPVT I.

*In Epistola ad Alexandrum Papam, vt Canonicis proprietatem tollat.*

Num. 3. APplica, inquit Dominus Moysi, *Tribum Leui, & fac stare in conspectu Aaron Sacerdotis, vt ministrent ei.* Et infra: *Dabisque dono Leuitas Aaron, & filiis eius, quibus traditi sunt à filiis Israël.* Aaron quippe, & filios eius, quis ambigat ius habuisse Pontificum? Tribum verò Leui quis nesciat prætulisse ordinem Clericorum? Leuitæ ergo Aaron, & filii eius à filiis Israël dono traduntur; cum ex omni Christiano populo Clericalis ordo in excubias Ecclesiastici cultus assumitur; & vt assistant, atque ministrent, suis Pontificibus offeruntur. Sed quisquis seruus est Mãmonæ, titua abhorret Ecclesiasticæ disciplinæ. Nec prætereundum est, quod illic præstò subiungitur: Ego, ait Dominus, *tuli Leuitas à filiis Israel pro omni primogenito, quod aperit vuluam in filiis Israël, eruntque Leuitæ mei.* Vt liquidò pateat, Clericorum ordinem, Dei omnipotentia esse peculium; sicut & ipse Deus specialis est hæreditas Clericorum. Sed cui Deus in hæreditate non sufficit, quid eum satiare possit, ignorat; quia mentis eius oculum furiosa cupiditas cæcat.

### CAPVT II.

*In Sermone de Cœnā Domini.*

Num. 13. C*Ircumibat populus, & colligens manna frangebat mola, siue terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas, saporis quasi panis oleati.* Porrò autem quasi per multa in cellario Domini dolia transitum habuimus, vt ad solum oleatum, velut olei vasculum peruenire possemus. Manna denique, quo plebs viuebat Israëlitica, sacrum designabat eloquium, quo nutritur, & vegetatur religio Christiana. Quod vtique veraciter oleatum est, quia mystica sancti Spiritus est vnctione conspersum. Notandum verò, quia idem manna, quod in libro Numeri dicitur oleatum, in Exodo legitur non olei, sed mellis potius habuisse saporem: *Gu-*
Exod. 16. *stus*, inquit, *eius erat quasi similæ cum melle.* Quidnam est, quòd Angelicus ille cibus priùs dicitur mellis exhibuisse dulcedinem, & postmodum non mellis

A sed olei præbuisse suauitatem, nisi quòd Redemptor noster, sacrarum omnium auctor, & conditor Scripturarum, quem videlicet illud manna principaliter figurabat, & ante passionem velut mel dulcedinem exhibuit miraculorum, & post Ascensionem suam tanquam oleum, in discipulos suos effudit Spiritum sanctum? Nam quasi mellis videtur propinasse dulcedinem, dum signis atque Act. 1. & 2.
virtutibus coruscauit: olei verò nunc suauitatem dedisse, cùm in Apostolos suos sancti Spiritus Paracleti dona diffundit. Quem videlicet ordinem Moyses congruè tenuit, cum in Deuteronomio de petra, quæ & nihilominus manna erat, typicè decantauit: *Suxerunt*, inquit, *mel de petra, &* Deut. 32.
B *oleum de firma petra.* De hoc mysticæ vnctionis oleo Sponsa ad Sponsum dicit in Canticis: *Vnguentum* Cant. 1.
*effusum nomen tuum.* Vnguentum quidem effusum Sponsi nomen asseritur; quia sicut à chrismate Christus, ita consequenter à Christo dicitur Christianus.

### CAPVT III.

*In libro Gratissimo.*

C*Ongrega mihi*, ait Dominus, *septuaginta viros de* Num. 11.
*senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sint ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum, vt descendam, & lo-*
C *quar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis.* Vbi notandum, quòd non ait, auferes de spiritu tuo, desque eis, sed potius, auferam, & tradam; vt profectò ostenderet, quia non homini Spiritum sanctum tradit, sed solus ipse est, qui prout vult, gratiæ suæ dona distribuit. Vnde & paulò post sub- Ibid.
ditur: *Descenditque Dominus per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu, qui erat in Moyse, & dans septuaginta viris.* De spiritu autem Moysi viris dedisse Dominus dicitur; vt & ordinatores, & ordinatorum vnum debere spiritum habere perspicuum doceatur: quatenus Rectores Ecclesiæ nequaquam inter se diuersa sentiant, vnde schismata, quod absit, aut hæreses pestilenter emergant; sed vnum omnes concorditer doceant, atque in Luc. 10.
vnitate spiritus vnanimiter viuant. Porrò autem, sicut septuaginta illi, quos Dominus post Apo-

los ordinauit, totidemque ferè isti, quos cum A Moysi sustentare populi onus voluit, typum prætendebant Presbyterorum: ita nihilominus Moyses primùm, & pòst Apostoli dignitatem videntur obtinuisse Pontificum: & sicut neque illi ab Apostolis, neque isti à Moyse Spiritum sanctum accipere potuerunt, sic etiam de Episcopis, cæterisque Ecclesiasticæ dignitatis ordinibus proculdubio sentiendum est; nimirum quia vnus omnipotens Deus, qui eos per diuersos ordinum gradus moderaminis sui dispensatione distinxit, solus etiam, pro vt ipse nouit, spiritus sui gratiam in vnumquemque diffudit. Neque enim in illa spiritus datione aliud sibi Moyses arrogare priuilegium B potuit, quàm quòd illi vox diuina præcepit; nimirum, vt viros erigeret, eosque ducens ad ostium tabernaculi, cum eis staret; hæc est summa operis Moysi. Quid ergo suæ virtutis in hoc Dei munere Moyses recognoscere potuit, cùm insuper & duo ex his qui descripti fuerant, Scriptura teste, in castris positi, & ad tabernaculum non venerunt, & tamen eo nesciente, æquè vt cæteri spiritum perceperunt? In eo sane, quod de spiritu Moysi tolli dicitur, atque aliis dare, nullum Moyses dispendium sui spiritus pertulisse credendus est: velut ab ardente lucerna lumen quælibet materia mutuetur, nullo propter hoc lucerna proprij splendoris detrimento minuitur.

## CAPVT IV.

*In Sermone secundo de S. Matthæo.*

Num. 13. P*Ergentes exploratores Israël vsque ad torrentem Botri, absciderunt palmitem cum botro suo, quem portauerunt in vecte duo viri.* Duo scilicet viri, duo sunt populi, Iudæus, & Gentilis. Hi botrum posuerunt in vecte, quia Saluatorem suspenderunt in Cruce: Sed præcessor, quod portabat, non aspiciebat, qui sequebatur, intuebatur. Et Iudæorum populus, qui nos temporibus antecessit, Dominum, quem in Prophetis, & Lege portauerat, dum obedientiæ vultum semper auertit, videre non potuit. Gentilis D autem, qui sequitur, tamquam præ oculis positum assiduè contemplatur.

## CAPVT V.

*In Sermone de Natiuitate S. Mariæ.*

Ioan. 15. Num. 13. HVnc planè mediatorem Dei, & hominum hominem Christum Iesum, qui per semetipsum in Euangelio testatur: *Ego sum*, inquiens, *vitis vera*, botrus ille signauerat, quem de terra promissionis exploratores in phalanga ad filios Israël deferebant. Duobus autem portitoribus hinc inde suppositis, altero videlicet præcedente, altero subsequente, botrus in medio ferebatur, quia Redemptor noster, dum à Patribus veteris Testamenti venturus esse prædicitur, à noui verò Prædicatoribus iam venisse nuntiatur, quasi botrus in falanga defertur, vt ad capessendam supernæ repromissionis terram mens fidelium accendatur. Falanga quippe delata humeris portitorum, diuina lex est imposita ceruicibus hominum; cuius partes botrus ille medius continuauit; quia Saluator noster, *qui fecit vtraque vnum*, cum Euangelica doctrina Legis, & Prophetarum mandata coniunxit. Sed qui præcedebat, quod humeris portabat, oculis non videbat; qui autem sequebatur; onus suum semper intuebatur. Per illum ergo, qui præcedebat, populus Iudæorum: per illum verò, qui sequebatur, non incongruè designatur multitudo Gentium. Ille enim per sacræ Scripturæ paginas quasi in humeris Christum portauit; sed quia præsentem in carne, impediente infidelitatis suæ caligine, non cognouit, dorsum ei quodammodo in faciem misit: iste verò, qui sequitur, aspicit; quia Gentilis populus Redemptorem suum, in quem fideliter credit, manifestè cognoscit. Potest etiam per repromissionis terram non incongruè ipsum beatissimæ Dei Genitricis corpus intelligi, ex quo Redemptor noster velut singularis botrus voluit humanitus germinari iuxta illud quod scriptum est: *Veritas de* Psal. 84. B *terra orta est.* Et benè caro beatissimæ Virginis, terra repromissionis est dicta, quæ longè ante parituta Saluatorem mundi, à Prophetis multifariam est promissa. Quæ verè lac, & mel manauit; dum Deum, & hominem intemerata virginitate profudit. Vnde & per Esaiam Prophetam dicitur: *Ecce Virgo in vtero concipiet, & pariet Filium, & vocabitur* Esai. 7. *nomen eius Emmanuel, butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.*

## CAP. VI.

*In Epistola ad Hermisindim Sanctimonialem.*

C T*Ollens Aaron thuribulum, cucurrit per mediam* Num. 16. *multitudinem, quam iam vastabat incendium, & stans inter mortuos ac viuentes, thymiama obtulit, sicque desæuiens plaga cessauit.* Quem sanè Aaron, nisi Redemptorem nostrum significabat? Ipse namque quoniam ad currendam viam, quasi gigas exultauit, arrepto passionis suæ thuribulo, inter mortuos, & viuentes occurrit, & obiectu Crucis suæ, in qua Psal. 18. thymiama sacri corporis concrematum est, & Agnus ille cælestis allatus est, viuos ac mortuos separauit, ignisque perniciem ab eis, quasi quidam interueniens murus, exclusit, vt vorax flamma degluriat infideles quosque, de quibus scriptum est: *Nunc ignis aduersarios consumit, & iusti, qui fide* Hebr. 10. *viuunt, incendium damnationis euadunt.* Quorum mortuorum atque viuentium iam & ipsi latrones noscuntur fuisse primitiæ, inter quos Dominus crucifixus est: quorum alter electus, alter est meritò perfidiæ reprobatus. Hoc itaque thymiama sacrificij salutaris atque singularis, quod in ara Crucis oblatum est Deo Patri, mons ille fortitudinis inter mortuos, viuentesque portauit; cum odorem suæ notitiæ per fideles, & infideles effudit. Vnde est illud in Canticis; *Vnguentum effusum nomen tuum.* Cant. 1. Et Apostolus: *Deo autem gratias, qui sem-* 2. Cor. 2. *per triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ semper manifestat per nos in omni loco; quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salui sunt, & in eis qui pereunt:* E *aliis quidem odor mortis in mortem, aliis odor vitæ in vitam.*

## CAPVT VII.

*In Sermone de Inuentione sanctæ Crucis.*

P*Recipe filiis Israel, vt adducant vaccam rufam, ætate* Num. 7. *integra, sine macula, quæ nunquam pertulit iugum.* Rufa nimirum vitula, caro est Saluatoris, rosea scilicet sanguine passionis. Perfectæ quidem ætatis Dominus ad passionem venit; sed eius collum iugum peccati cuiuslibet non attriuit. Qui vitulam offerunt, immundi sunt: & qui Christum crucifigunt, vnde mundus abluitur, ipsi damnabiliter inquinantur. Qui verò cinerem colligens

extra castaa ptoiicit, mundna est; qnia quicumque
Crucis Dominicæ, passionisque mysterium pet
mundi latitudinem prædicant, à peccatorum se
contagio pet ædificationis fraterœ ministerium
purgant.

## CAPVT VIII.

*In Sermone de Exaltatione sanctæ Crucis.*

Num. 20. A*Peri, Domine, thesaurum tuum, fontem aquævinæ,*
*vt satiati, cesset murmuratio eorum.* Neque enim
tam magnificis atque diuinis verbis elemẽtum de-
scriberet, ex canernis videlicet terræ profluum, ac
deinceps in secessuum cuniculos egeredum. Num- B
quid enim dignum fuit, viles aquas, appellare Dei
thesaurum? Sed Dei thesaurum illum proculdu-
Coloss. 2. bio nominat, de quo Apostolus dicit: Quia, *In pe-*
*ctore Iesu sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ abs-*
*conditi.* Fontem etiam aquæ viuæ illum perhibet,
Ioan. 4. de quo dicitur: *Qui biberit aquam, quam ego dabo ei,*
*fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Alioquin
qua rationis consequeotia diceret: Vt satiati, cesset
murmuratio eorum, cum postmodum idem popu-
Exod. 4. lus murmurans dicat: *Cur eduxisti nos de Ægypto, vt*
*moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ*; &
alia multa, quæ prodigiosa dementia tumultuatus
euomuit, Sed affectus tædio Moyses tam duræ ac
seditiosæ multitudiois, aduentum anxiè flagitat
saluatoris. Sicut & tunc petierat, cum dicebat: *Ob-*
*secro, Domine, mitte, quem missurus es.* C

## CAPVT IX,

*In eodem Sermone.*

Num: 20. C*Ongregata multitudine ante petram, Moyses ait:*
*Audite rebelles, & increduli, num de petra hac vo-*
*bis aquam poterimus eiicere?* Tamquam diceret: Nos
non valemus quod supra humanitatis vires est, fa-
cere, quia vos non acquiescitis, quod humanum est,
adimplere. Nec signum possumus ex virtute diui-
nitatis ostendere; quia vos nunquam delinitis Deo
per rebellionis contumaciam contraire. Propter
peccata namque populi, quod & ipse iam fecerat,
quando videlicet in Cades largissimas aquas, sili- D
cem percutiendo produxit, rursus se facere posse
diffidit: atque ideo in repromissionis terram eun-
dem populum, Domino prohibente, nullatenus
1. Cor. 10. introduxit. Sed *petra* illa, iuxta Apostolum, *Chri-*
*stus erat.* Accedit igitur virga ad silicem, & hau-
rienda populis aqua producitur. Adhibetur crux
Christo, & omnia corda credentium gratia sancti
Spiritus rigantur. Hic est enim lapis, de quo per
Zachariam dicitur: *Super lapidem vnum septem ocu-*
Zach. 3. *li sunt.* Quod autem petram non credendo percus-
sit, atque ideò ad promissam terram cum populo
non peruenit, populum significat Iudæorum, qui
profectò Christum Dei virtutem esse non credens,
in ligno suspendit, atque ideo in terram viuen-
tium intrare non meruit.

## CAPVT X.

*In eadem Sermone.*

Num. 21. M*Vrmurante aliquando populo aduersus Moysen*
*ac dicente: Deest panis, non sunt aquæ. Anima*
*nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Tunc immisit*
*in eos Dominus ignitos serpentes. Cumque pœnitentia du-*
*cti, indulgentiam peterẽt, ex præcepto Domini fecit Moy-*
*ses serpentem æneum, & pro signo posuit: ad quem qui-*
A *cumque percussi fuerant aspicientes protinus sanaban-*
*tur.* Enimuero per consilium serpentis est homo de-
lapsus in mortem, æs verò cæteris metallis durabi-
lius inuenitur. Æneus itaque serpens Dominum
figurauit, qui infusum nobis venenum diabolicæ
suggestionis abegit. Et aptè æneus serpens, vt pec
serpentem mortuus, & per æs Dominus significa-
retur æternus. Qui enim ex humanitate, Crucis
supplicium pertulit: ex diuinitate, perpetuus, &
impassibilis viuit. Porro autem serpens æneus si-
militudinem quidem serpentis habet, sed vene-
num serpentis non habet, Et Redemptor noster in
similitudine quidem carnis peccati apparuit, sed
peccati venenum in eo locum habere non po-
tuit. Quippe, *Qui peccatum non fecit, nec dolus inuen-* 1. Pet. 2.
*tus est in ore eius.* Nec prætereundum est quod con-
gruè satis mansio illa, vbi hæc facta sunt, Salmona
dicitur, quæ videlicet imaguncola interpretatur;
quia illic nimirum in huius ænei serpentis for-
ma, imago est nostri Saluatoris expressa. Vnde & Ioan. 3.
idem Saluator ait: *Sicut exaltauit Moyses serpen-*
*tem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt*
*omnis qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam*
*æternam.* Rectè ergo serpens æneus pro signo poni-
tur, & populus aspiciens à morsu serpentium libe-
ratur, quia quicumque in Saluatorem, qui in
Cruce suspensus est, ex desiderio imitationis in-
tendunt, omne mox virus, & letiferos morsus ve-
ternosi serpentis euadunt. Et notandum, quod
serpens ille pro signo dicitur positus. Nam &
Simeon ille iustus, delato ad Templum Domi-
C no, vaticinans ait: *Ecce positus est hic in ruinam, &* Luc. 2.
*in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui*
*contradicetur.* In signum namque contradictionis
Redemptor noster est positus, quia in Cruce
erat pro humani generis salute passurus. Cui
nimirum Cruci omnis mundi sapientia contra-
dixit, sed Regi per eam gloriæ triumphanti tan-
dum deuicta succubuit; sicut in Actibus Aposto-
lorum dicitur *De secta autem hac scimus, quia vbi-* Act. 20.
*que ei contradicitur.*

## CAPVT XI.

*In Sermone S. Christophori.*

D M*Isit Israel Nuncios ad Seon, dicens: Obsecro vt* Num. 17.
*transire mihi liceat per terram tuam; non de-*
*clinabimus in agros, & vineas: non bibemus aquas ex*
*puteis, via regia gradiemur, donec transeamus terminos*
*tuos.* Qui concedere noluit vt transiret Israël per
fines suos; quin potius (vt eadem sacra testatur
Historia) exercitu coogregato, Seon egressus est
obuiam in desertum, & venit in * Isaar, pugna- * Iasa.
uitque contra Israël, à quo percussus est in ore
gladij, & possessa est terra eius ab Israël. Sed
quod tunc sub Moyse fuit historialiter factum,
sub Christo quotidie fit per spiritualis militiæ
sacramentum. Hanc enim pugnam ille tum
populus adumbrabat, quia nunc sancta Ecclesia
iugiter contra diabolum dimicat. Seon quippe
E duplicem habet interpretationem. Dicitur enim
arbor infructuosa: dicitur & elatus. Quis enim
est iste elatus, quis est iste superbus, nisi reprobus
ille Spiritus, qui dicit: *In cælum conscendam, super* Esai. 14.
*astra cæli exaltabo solium meum: ascendam super alti-*
*tudinem nubium, & similis ero Altissimo?* Quis, in- Iob. 41.
quam; iste elatus est, nisi ille, de quo Scriptura 2. Thess. 2.
dicit: *Quia ipse est Rex super omnes filios superbiæ?*
Adeo vt, iuxta Apostolum, *In Templo Dei ali-*
*quando sedeat, ostendens se, tamquam sit Deus.* Quod
autem idem sit arbor infructuosa, expositione

non indiget, dum ipse tanquam lignum aridum A
æterni sit ignibus deporatus. Hic itaque Seon
Rex est Amorrhæorum, qui & ipsi interpretan-
tur, vel in amaritudinem adducentes. Nam qui-
cumque maligno spiritui, per reprobam vitam
subiacent, eiusque ditionis legibus parent, lo-
quentes quidem sunt, sed non sapientes. Pleri-
que scilicet amatorum mundi, dum in terrena
sunt sapientia vacui, per leporem exterioris elo-
quentiæ sunt diserti. De quibus per Salomonem
dicitur: *Omnis labor in ore hominis, sed anima eius non*
Eccl. 6. *implebitur.* Sanctorum autem regnum non est in
sermone, sed in virtute. Sed qui sunt eloquentes,
iidem sunt & in amaritudinem abducentes.
Quia sicut Sancti quique cælestis eloquij mella
distillant, sic reprobi quilibet suis auditoribus
virus terrenæ versutiæ, amaritudinemque pro- B
pinant. Ista enim in persona sanctæ Ecclesiæ
dicitur: *Fauus distillans labia tua, Sponsa.* Qui
Cant. 4. etiam in figura eiusdem Ecclesiæ concinunt:
Psal. 118. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel
& fauum ori meo!* De quorum etiam Doctore Spon-
Cant. 5. sa dicit in Canticis: *Guttur eius dulcedines, & totus
concupiscentia.* De illis autem è contrario dicitur:
Psal. 13. *Quia linguis suis dolosè agebant; venenum aspidum
sub labiis eorum.* Vbi mox sequitur: *Quorum os ma-
ledictione, & amaritudine plenum est.* Vnde & vi-
Esai. 5. & neam illam Dominus per Prophetam conqueri-
Hier. 2. tur in amaritudinem esse conuersam: quæ nimi-
tum illi, à quo dudum perceperat terram lactis
& mellis, postmodum obtulit amaritudinem ace- C
ti, simul & fellis. Horum itaque loquentium,
vel in amaritudinem adducentium Seon Rex est,
Deut. 32. qui elatus asseritur, quia vaniloquis, & amaris
huius mundi amatoribus, diabolus auctor su-
perbiæ principatur. Vnde & ipse Princeps mun-
di dicitur, illius videlicet, de quo dicit Ioannes:
*Mundus in maligno positus est.* Et Dominus promit-
Matt. 27. tit illum Discipulis Spiritum mittendum, quem
Ioan. 12. hic mundus non potest accipere. Dicit ergo I-
& 14. sraël ad Seon: *Transire nobis liceat per terram tuam;*
1. Ioan. 5. *non declinabimus in agros, & vineas.* Nos planè nos
Ioan. 14. sumus, qui per hunc mundum ad terram cupimus
Num. 21. transire viuentium. Nos, inquam, per terminos
superbi Regis humiliter incedere volumus ad D
patriam diuinæ promissionis. Et quoniam He-
bræus interpretatur transiens; nos, qui Discipu-
li sumus illius. *Qui non habitauit, sed pertransiuit*
Act. 10. *benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo,
quoniam Deus erat cum illo;* numquam nos habitaturos
cum Seon Rege promittimus, sed via tantummo-
do regia processuros nos esse spondemus. Sed
quando nos Regi Seon ista promisimus? Quando
cohabitationi eius repudium dedimus? quando
diuisionis æternæ fœdus cum eo pacti sumus? Re-
colamus itaque diem sacri Baptismatis, ipsum
nouæ regenerationis exordium ad memoriam
redoeamus; & ibi nos proculdubio renuntias- E
se diabolo, ac cunctis eius pompis, & operi-
bus inuenimus. Commemoret vnusquisque fide-
lium cum primùm ad fontem lauacri salutaris
accessit, cùm signacula Fidei prima suscepit. Non-
ne per catechismum sacerdotalis officij his vsus
est verbis, quibus se significaret letiferas mundi
huius cupiditates abiicere, ac diabolicæ socie-
tatis contubernium profiteretur à se funditus
abdicare? Et hoc est, quod in historiæ sermoni-
bus adumbratur: quia non declinabit Israël,
neque in agrum Regis Seon, neque in vineam,
neque de lacu eius se pollicetur aliquo modo
potaturum. Per agrum scilicet operis exerci-
tium: per vineam & lacum, vanarum artium in-
telligitur poculum, Astrologiæ scilicet, Magicæ,
Necromanticæ; & quicquid est, quod vanum ali-
quid, vel sacrilegum dogmatizat contra Catho-
licæ fidei pietatem. De quibus vtique pestilen-
tibus poculis contra peruersum populum per
Hieremiam Dominus conqueritur di eos: *Duo* Hier. 2.
*mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ
viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas,
quæ continere non valent aquas.* De quibus & per Sa Prou. 9.
lomonem dicitur: *Aquæ furtiuæ dulciores sunt.* Ha-
bet autem Israel fontes suos: *In Ecclesiis,* inquit, *be-* Esai. 12.
*nedicite Deo Domino de fontibus Israël.* Superbi ergo Psal. 73.
Seon aquas respuat, hæreticorum dogmatum Psal. 68.
fluenta contemnat, &, *Hauriat aquas in gaudio de
fontibus Saluatoris.* Qui enim dirupit fontes, & tor-
rentes hic in Euangelio dicit: *Qui biberit aquam,* Ioan. 7.
*quam ego do, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ,*
Sed & via regia, sicut est pollicitus, gradiatur. *Via,*
inquit, *regia gradiemur.* Quæ est autem via re-
gia, nisi illa quæ dicit: *Ego sum via?* Qui etiam in Ioan. 14.
ipso passionis suæ articulo, se Regem perhibet, Ioan. 18.
dum ait: *Tu dicis, quia Rex sum ego.* Promisimus er-
go superbo Regi Seon eius fluenta non bibere,
non in agros, vel vineas declinare, regia via nos
incedere, hoc est, ad Christum per ipsum prope-
rantes, ab omnibus diaboli pompis, & operibus
abstinere. Sed clarus ille Seon exercitum colligit,
& Israël per suos fines habere transitum non
permitrit. Quis est autem populus ille, quem
Seon congregat aduersus Israël, nisi reprobi
quique, qui persequuntur Ecclesiam? Ex his sunt
Tyranni, Duces & Principes mundi, qui vel Ca-
tholicis viris per hæreticam prauitatem oppo-
nunt contradictionis obstacula, vel sanctis Mar-
tyribus moliuntur inferre tormenta. Sed quid Num. 21.
ad hæc facit Israël? Interrogemus historiam:
*Venit,* inquit, *in * Issar, & pugnauit contra eum.* * Iasa.
A quo percussus est Seon in ore gladij, & posses-
sa est terra eius ab Arnon vsque * Laboch. Ecce * Ieboc.
superbus, ecce elatus, congressus est, sed contri-
tus, commisit & perdidit, in arma prosiluit, &
succubuit. Qui noluit dare viam, perdidit vitam;
& dum contempsit annuere publicæ viæ tran-
situm, amisit proprium regalis gloriæ princi-
patum. Israël autem, qui transitum non obtinuit,
ad hæreditariæ possessionis iura peruenit; & cui
transire non licuit, de via patriam fecit. Sed vbi,
quæso, fratres mei, vbi hæc est peracta victoria?
Felix scilicet locus, qui tantæ gloriæ meruit
videre triumphum. Vbi, inquam, superbum Re-
gem obtinuit Israël? In Issaar. Issaar autem in-
terpretatur, mandati adimpletio. Et nos si ad
hunc locum Deo duce pertingimus, diabolum
proculdubio, qui caput, & origo est superbiæ,
superamus. Tunc enim diabolum vincimus,
cùm Redemptoris nostri mandata complemus;
quamquam, quod est diabolum vincere, hoc
ipsum sit diuina mandata complere. Nam dum
carnis illecebras frangimus, dum prauis visce-
rum passionibus reluctamur, dum diuinæ ius-
sionis imperio subdimur, & non nostra vota, sed
illius iussa seruamus, tunc absque dubio mundi
principem, & totius nequitiæ debellamus au-
ctorem. Tunc Apostolica illa oratio completur
in nobis, quando dicitur: *Deus autem pacis conterat* Rom. vlt.
*Satanam sub pedibus vestris.* Et illud nobis Domi-
nus, quod promisit, impertit: *Ecce dedi vobis po-* Luc. 10.
*testatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & su-
per omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Sed
cum Seon exprimat antiquum hostem, populus

autem eius quoſque reprobos, vel Eccleſiæ, per- A
ſecutores, qui armis ab Iſraël, hoc eſt, à ſanctis
Prædicatoribus ſunt proſtrati. Quo mucrone
perfoſſi, quo denique gladio ſunt peremptì: Sed
audi Apoſtolum, ſpiritualis vtique militiæ du-
cem, & ſtrenuum inteſtini prælij bellatorem:
Hebr. 4. *Viuus eſt*, inquit, *ſermo Dei, & efficax, & pene-*
*trabilior omni gladio ancipiti, pertingens vſque ad di-*
*uiſionem animæ, ac ſpiritus; compagum quoque, ac me-*
*dullarum, & diſcretor cogitationum, & intentionum*
*cordis.* Hunc diuiſionis gladium euaginabat Dux
& Auctor ille certaminum, ac Dominos bellato-
Matt. 10. rum, cum dicebat, *Nolite putare, quia veni mit-*
*tere pacem in terram; non enim veni pacem mittere,*
*ſed gladium.* Audiſti gladium diuidentem, audi
conſequenter & ipſam diuiſionem: *Veni*, inquit; B
*ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam*
*aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum*
*ſuam, & inimici hominis domeſtici eius.* Hoc itaque
gladio & Seon eſt peremptus, & omnis eius
exercitus communi cæde proſtratus. Quia ni-
Ephes. 6. mirum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, &
diabolus corruit, & ſubiectus ſibi populus ab
infidelitatis ſuæ vita defecit. Cum itaque Seri-
ptura perhibeat, quòd illi in ore gladij ſunt pe-
rempti, de iſtis non incongruè dici poteſt, quo-
niam interfecti ſunt gladio oris. Et cùm Domi-
Ioan. 12. nus dicat: Quia *Princeps mundi eiicietur foras*;
mox vt Seon eiicitur, illico per omnem mundi
latitudinem Iſraël, id eſt, ſancta Eccleſia propa-
gatur. Mox enim vt cum Principe ſuo infideli-
tas extincta collabitur, Fides triumphantis Ec-
cleſiæ dilatatur. Et qui fuerant eatenus exules,
fiunt poſt victoriam poſſeſſores. Vnde & eidem
Esai. 65. Eccleſiæ per Eſaiam dicitur: *Populus autem tuus,*
*omnes iuſti in perpetuum hæreditabunt terram.* De quo
Esai. 54. populo & poſtmodum dicit: *Et habitabunt & plan-*
*tabunt vineas, & comedent fructus earum.* Adhuc
etiam idem Propheta, quod ſancta debet Eccle-
ſia per fines Gentium dilatari, manifeſtè denun-
tiat: *Dilata*, inquit, *locum tentorij tui, & pelles*
*tabernaculorum tuorum extende; ne parcas, longos*
*fac funiculos tuos, & clauos tuos conſolida.* Cur au-
tem hæc agere debeat, aperit, cum ſubiungit: *Ad*
*dexteram enim, & ad læuam penetrabis, & ſemen tuum* D
*gentes hæreditabit.* Omnis ergo terra Seon cecidit
in hæreditatem Iſraël: qui dum Princeps mundi
huius gladio diuini verbi confoſſus egreditur,
ſancta vniuerſalis Eccleſia per eiuſdem mundi
terminos dilatatur. Nec prætereundum arbitror
eſſe, quod dicitur: Quia poſſeſſa eſt terra eius
ab Arnon vſque * Laboch. Arnon itaque, quæ
* Iaboc. eſt initium regni Seon, interpretatur, ma-
ledictiones eorum. Omnis enim mundus, qui ante
Saluatoris aduentum ſub diaboli premebatur im-
perio, maledictionis habebat originem, quia be-
nedictionis ignorabat Auctorem; de quo nimirum
per Prophetam dicitur: *Benedictionem dabit qui le-*
Psal. 83. *gem dedit.* Vnde & Apoſtolus ait: *Quicumque enim* E
Gal. 3. *ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt.* An non ma-
ledictionis habebamus initium, de quibus dicitur:
Ephes. 2. *Eramus*, inquit, *natura filij iræ, ſicut & cæteri.* Finis au-
tem regni illius eſt Laboch, quod interpretatur,
luctamen. Neceſſe eſt enim omnes, qui volunt
exire de regno diaboli, & eius fines euadere, ten-
tationum ingruentium certamina tolerare. Quod
ſi quiſquam legitimè certauerit, & viriliter oblu-
ctatus euicerit, iam non erit Laboch ciuitas Seon,
ſed ciuitas Iſraël; non ſcilicet, qui in carne ſit Iſ-
raël, nec in manifeſto Iudæus. ſed qui in Chriſto ſit
Iſraël, circumciſus corde, non carne.

## CAPVT XII.

*In Epiſtola ad V. Epiſcopum, & eius Canonicos, de quinque ſenſibus corporis cohibendis.*

PRæcipua quidem vrbs regni Seon vocatur
Eſebon, quæ nimirum cogitationes inter-
pretatur. Per quod datur intelligi, quia ma-
xima pars diabolicæ poteſtatis in cogitationi-
bus regnat. Per Seon quippe nequitiæ ſpiritus
figuratur; ſed Eſebon ex ditione Seon in Iſraë-
litarum iura transfertur, cum cogitatio noſtra,
quæ ſuperbiæ peſte tumuerat, ad reprehenſio-
nis ſuæ iudicium, per gratiam ſe veræ humilita-
B tis inclinat, vt quæ ſe dudum arroganter extule-
rat, iam ſua facta diiudicans, ac diligenter exa-
minans, humiliter reprehendit. In Cades ergo,
qui eſt fons iudicij, Amalechitas, & Amorrhæos
gladio vorante deiicimus; quia tunc vitiorum
omnium barbariem ſternimus, tunc poteſtates
aëreas inuictiſſimè debellamus, ſi & innocen-
ter viuimus, & tamen reos nos, ac peccatis
obnoxios iudicamus, dicentes cum Apoſtolo: *Si* 1. Ioan. 1.
*dixerimus quia peccatum non habemus, noſmetipſos*
*ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Et tunc E-
ſebon; quam cogitationes interpretari diximus,
in Iſraëlitarum cogitur tranſire dominium: cùm
mens noſtra de ſuperbia, vel omni terrena con-
cupiſcentia transfertur in amorem regni cœlo-
rum. Cogitationum quippe certamen numquam
C Chriſti poteſt deeſſe militibus, quoniam operis
noſtri nos rectitudo non liberat, ſi prauis ſuis
cogitationibus mens armata virtutibus non re-
ſultat. Sufficiebat quidem legis antiquæ culto-
ribus, vt recta dumtaxat extrinſecus agerent:
nobis autem Euangelio terribiliter intonante
præcipitur, vt dum operibus prauis exuimur,
etiam cogitationibus peruigiles obluctemur. *Au-* Matt. 5.
*diſtis*, inquit, *quia dictum eſt antiquis: Non mœ-*
*chaberis. Ego autem dico vobis, quia quicumque vi-*
*derit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœ-*
*chatus eſt eam in corde ſuo.* Hinc eſt, quod Ioan-
nes Baptiſta, per quem lex vetus exprimitur, Matt. 3.
D zonam pelliceam in lumbis habuiſſe perhibe-
tur. Saluator noſter, qui auctor eſt Euangelij,
inter ſeptem candelabra aurea viſus eſt à Ioan-
ne, veſtitus podere, & præcinctus ad mamil- Apoc. 1.
lam zona aurea. Quid eſt ergo zona pellicea
circa lumbos, niſi quod antiquis dictum eſt: *Non*
*mœchaberis*? Et quid eſt zona aurea ad mamillam,
niſi quod Chriſtianæ fidei cultoribus dicitur:
*Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam*
*mœchatus eſt eam in corde ſuo*? Hinc etiam per
Prophetam diuina voce præcipitur: *Laua Hie-* Hier. 4. &
*ruſalem à malitia cor tuum; vſquequo morabuntur in* 8.
*te cogitationes noxiæ?* Et alibi: *Attendi*, inquit, *&*
*auſcultaui, nemo quod bonum eſt, loquitur.* Et Salo- Sap. 4.
E mon ait: *Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum,*
*& auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu.*
Arripiamus ergo gladium ſpiritus, & contra cogi-
tationum nos infeſtantium cuneos infœderabiliter
dimicemus.

*In eadem Epistola.*

## CAPVT XIII.

Num. 25. C*Vm Israëliticus ille populus initiatus esset Beelphegor in deserto, & in scorta Moab turpiter corruisset, iratus furore Domini aduersus Israël dixit ad Moysen: Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos in patibulis contra solem, vt auertatur furor meus ab Israel.* Quid est, quòd populus in luxuriæ voraginem labitur, & in eorum Præpositos vindicatur? Subditi delinquunt, & Principes in patibulis suspenduntur? Scilicet alius est qui peccat, alius ille qui vapulat. Cur hoc, nisi quia culpa subditorum in Præpositorum redũdat opprobrium; & quod ab ouibus erratur, negligentiæ Pastoris adscribitur? Et vide quàm formidolosa sit conditio præsidentium, vt non modò pro suis, sed & pro subditorum puniantur offensis. Arguit eos Moyses, quia lex Dei negligentiæ illos ac torporis accusat. Qui suspendit eos ad solem, quoniam ad examinandum prodeuntur, & arguuntur à luce. *Omnis enim*, vt Dominus
Ioan. 3. ait, *qui mala agit, odit lucem; & non venit ad lucem. vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem.* Ad lucem quippe venit, qui occulta sua per puræ confessionis aditum pandit.

## CAPVT XIV.

*In Epistola ad Albertum, in qua de mansionibus Israëlitarum scribit.*

Num. 16. H*Ic est numerus filiorum, qui descriptus est à Moyse, & Eleazaro Sacerdote: inter quos nullus fuit eorum, qui antea numerati sunt à Moyse, & Aaron in monte Sinai. Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in solitudine.* Quibus videlicet historiæ verbis patenter ostenditur, quia cæteris in deserto prostratis, ad repromissionis terram Leui Tribus incolumis, & illibata peruenit. Quisquis ergo se potuerit in Sacerdotum, vel Leuitarum ordine constituere, quisquis noluerit cum reliquis hominibus in terra sortem hæreditariæ portionis acquirere, sed solùm cum tribu Leui contentus sit Dominum possidere, D iste profectò in huius mundi deserto non moritur, sed terram repromissionis ingredi viuus, & incolumis promeretur. Qui ad promissiones ergo Patrum peruenire desiderat, hæreditatis in terra funiculum cum Tribu Leui possidere contemnat. Nam qui se pro terrenis in terram deiicit, qui sese vbi cum amaritudine Pascha celebrandum est, ac velociter transeundum, diutius gaudere confidit: *Anima*, inquiens, *habes multa bona reposita in annos multos, requiesce, comede, bibe, epulare*; non sine causa meretur audire: *Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te; quæ autem parasti, cuius erunt?* Hic itaque non die, sed nocte perimitur, sicut primogenita Ægyptio- E rum. Nimirum qui non spreuit Ægyptum, sed obsequium præbuit rectoribus tenebrarum, qui & ipsi nocte animam eius repetunt, quoniam odiuit ...cem, nec iustitiæ consecutus est veritatem.

## CAPVT XV.

*In Epistola ad V. Episcopum, & eius Canonicos, quæ est de quinque sensibus corporis cohibendis.*

QVisquis per iniunctæ prædicationis officium ad pugnandum alios incitat, sed ipse non pugnat, illi similis est, qui buccinæ clango- A ribus obstrepit, sed congredi cominus non præsumit. Hic itaque non virilem generat sexum, dum fit pater ignauus. Quem profectò Salphaarh ille signauit, qui non filium, sed quinque filias moriẽs dereliquit. Salphaarh siquidem interpretatur, Num. 27.
vmbra in ore eius. Quisquis enim fortia prædicat, & eneruiter viuit, ne turpis appareat, quasi sub foliis se honesti sermonis occultat: sum vmbra se proprij sermonis abscondit abscõdit, dum in campum certaminis per sui torporis ignauiam non procedit. Hic itaque quantum ad senon virilẽ, sed muliebrem sobolem, & hanc sub quinario numero generat, dum sequaces suos non ad robur spiritualis audaciæ, sed ad otium educat ignobilis vitæ. Quos vtique dum non curat industria spiritualis pugnæ imbuere, cogit exterioribus negotiis B quasi quinque corporis sensibus deseruire.

## CAPVT XVI.

*In Epistola ad V. Episcopum & suos Canonicos; quæ est de octo festiuitatibus veteris Testamenti.*

OCto præcipuas sollemnitates per vnumquemque anni circulum in Lege veteri Dominus instituisse legitur. Quæ profectò festiuitates & nobis sunt & illis pro temporum diuersitate communes, Illorum quippe sunt per carnalis obseruantiæ ritum: nostræ quoque nihilominus sunt per spiritualis intelligentiæ sacra- C mentum.

Prima siquidem eorum festiuitas est iuge sacrificium, quod vtique per continuos dies, ma- Num. 28. & 29.
tutinis, ac vespertinis horis iubetur offerri. Ille nimirum iugis sacrificij solemnitatem Domino celebrat, qui in cælestis eloquij meditationibus assiduè perseuerat. Et quia mane lucis nostræ Lex est & Prophetæ; vesperum autem lucis huius, quantum ad ordinem temporum, Euangelium est; sicut dicit Apostolus: *Nos, in quos fines sæculorum deuenerunt.* Et ipse Dauid: *Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* 1. Cor. 10. Psal. 141.
Matutinum semper & vespertinum offert Domino sacrificium, qui semetipsum à sæcularibus negotiis mactans, D versatur assiduè in nouarum ac veterum meditationibus Scripturarum: Siue matutinum, ac vespertinum Domino sacrificium iugiter immolamus, cùm & dignas ei gratiarum actiones de nostra redemptione referimus, eiúsque terribile iudicium formidantes, iam quasi tribunalibus præsidenti trementes adstamus.

Post iuge verò sacrificium Sabbatum ponitur, videlicet, vt ab omni operis seruilis executione vacetur. Christiano verò spirituale Sabbatum agere, est à laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere, solis orationem ac lectionum studiis insudare, sæcularium negotiorum pon- E dus de mentis ceruice proiicere, ad contemplanda cælestia, tota cordis intentione vacare; carnis oblectamenta contemnere, de sola spe cælestium spirituali iucunditate gaudere. De Hebr. 4.
hoc enim dicit Apostolus; *Relinquetur ergo Sabbatismus populo Dei.* Ille porro Sabbatum Domini veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ mundi sunt, operibus vacat, vt à spiritualibus tamen actibus non quiescat. Vnde Veritas ait: *Aut non legistis, quia sacerdotes in templo Sabbatum violant, & sine crimine sunt?* Matt. 12. Ioan. 8.
Qui ergo ab actionum sæcularium laboribus cessat, & diuinæ seruitutis operibus vacat, ille Christianæ religionis Sabbatum celebrat. Iste non seruile opus facit, quia se à

peccati perpetratione custodit. *Qui enim facit peccatum, seruus est peccati.* Iste non in domo sua ignem accendit; quia omnes vitiorum fomites, & iræ, & simultatis igniculos ex domicilio suæ mentis extinguit, ab illo cauens igne, de quo scriptum est: *Ite in lumine ignis vestri, & in flamma quam accendistis.* Hic denique pondus in via non portat, quoniam incuruantium se iniquitatum ruderibus cor per pœnitentiam leuigat. De quibus per Prophetam dicitur: Psal. 37. *Quoniam iniquitates meæ superposuerunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me.* Et paulò post: Ibid. *Incuruatus sum, & humiliatus sum vsquequaque.* Iste præterea in loco suo residens, longiùs non procedit, quia Christum sibi fundamentum ponit, in quo scilicet firmissimum suæ quietis habitaculum construit. Ipse quippe locus est, de quo Psal. 101. scriptum est: *Filij seruorum tuorum habitabunt ibi.* Ipse fundamentum, de quo dicitur: Quia, 1. Cor. 3. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est Christum Iesum.*

Tertia verò festiuitas est Neomeniæ, id est, nouæ Lunæ. Tunc autem innouari Luna dicitur, cùm Soli coniungitur, & ab eo ad concipiendum splendorem velut amissi luminis reparetur. *Sol iustitiæ Christus.* Luna autem primò sancta vniuersalis Ecclesia, deinde quæque fidelis est Matth. vlt. anima, eius, qui splendor est gloriæ, & figura Hebr. 1. substantiæ radiis illustrata. Cùm ergo sancta quælibet anima Redemptori suo veraciter in amore coniungitur, cùm ei denique velut in sponsali thalamo per oblectationis intimæ glutinum copulatur, tunc proculdubio solemnitatem Neomeniæ celebrat, dum reformatam se à superno lumine fratrum suorum aspectibus repræsentat, sicut dicit Apostolus: *Qui adhæret Do-* 1. Cor. 6. *mino, vnus spiritus est.* Nam si in his omnibus solùm exterior ille solemnitatum ritus accipitur, non iam ex his vtilitatis aliquid nobis videtur posse conferri, sed superstitiosa potius exigent, ac friuola iudicari. Hinc est quod Apostolus ait: Coloss. 2. *Nemo diiudicet vos in cibo, aut potu, aut in parte diei festi, aut Neomenia, aut in Sabbato, quæ sunt vmbra futurorum.* Quod ergo tunc erat vmbra futurorum Iudæo, tunc est exhibitio præsentium Christiano; & quod illis datum est sub exterioribus cæremoniis, nobis factum est instrumentum intelligentiæ spiritualis. Tunc enim Neomeniam, hoc est, nouæ Lunæ colimus ortum, cum veterem deponimus hominem, & sanctæ conuersationis induimus nouitatem.

Quarto loco Paschalis apud illos festiuitas ponitur, in qua nunc apud nos Agnus ille, *Qui* Ioan. 1. *tollit peccata mundi*, pro totius sæculi salute mactatur. Nam *Pascha nostrum immolatus est Christus.* 1. Cor. 5. Huic continuatur festiuitas, quæ dicitur Azymorum, in qua præcipitur, vt à cunctis domibus abiiciatur omne fermentum: quam vtique festiuitatem, quæ videlicet vnà cum Pascha dicenda est, nos veraciter celebramus, si fermentum malitiæ & nequitiæ de tabernaculo nostri cordis abiicimus, & sinceritatis ac veritatis azyma custodimus. Cauendum est ergo ne sit in mentibus nostris adumbratio fuci, corruptela fermenti, cauerna mendacij, sed potius in domo nostri pectoris vigeat & puritatis integritas, & soliditas veritatis.

Post hanc, illa festiuitas sequitur, quæ dicitur Nouorum, cùm primitiæ scilicet de nouis frugibus offeruntur. Dùm enim ad maturitatem segetum peruenitur, tunc in perfectione bono-A rum fructuum auctori bonorum Deo festiuitas agitur. Nos quoque Nouorum sollemnia gerimus, si priùs agrum nostri cordis disciplinæ vomere proscindentes, virtutum germina spargimus, vt boni postmodum operis frumenta me- Hier. 4. tamus. Vnde per Prophetam dicitur: *Nouate vobis* Eccl. 20. *nouale, & nolite serere spicas.* De bono scilicet agricola Salomon ait: *Qui operatur terram suam inaltabit aceruum frugum, & qui operatur iustitiam, ipse exaltabitur.* De negligenti quoque operario idem dicit: *Per agrum hominis pigri transiui, & per vi-* Prou. 24. *neam viri stulti, & ecce totum repleuerunt vrticæ: operuerunt superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.* Et iterum. *Præpara*, inquit, *foris opus tuũ,* Ibid. *& diligenter exerce agrum tuum, vt postea ædifices domũ tuam.* Sed quisquis interiorem hominem suum de B die in diem, secundùm Apostoli sententiam, renouat; quisquis cor suum diuini terroris ligonibus sulcat, iste non super spinas, sed super Noualia seminat, vt centesimi prouentus segetem metat. Vnde dicit Apostolus: *Quia qui semi-* Galat. 5. *nat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Qui & 6. verò fructus & in hac vita de spiritu colligantur, idem alibi diligenter enumerat dicens: *Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* Quisquis igitur hos fructus intra suæ mentis horreum colligit, hic proculdubio sollemnitatem Nouorum salubriter C colit.

Deinde sequitur festiuitas mensis septimi, quæ dicitur Clangoris, siue Tubarum. Sic enim inter dies, septimus quisque dicitur Sabbatum; ita nihilominus & inter menses, qui septimus est, dicitur Sabbatum mensium, vt etiam Sabbatum Sabbatorum. Quis est autem clangor ille tubarum, cui debeamos annua festa persoluere, nisi Euangelica simul & Apostolica doctrina, quæ tanquam cæleste tonitruum, ac terribilis buccina nos ad procinctum spiritualis militiæ prouocat; atque vt pro castris Imperatoris æterni contra nequitiæ spiritus insœderabiliter dimicemus, instigat? Quis est ergo, qui tubarum, siue clan-D goris festum legitime celebret, nisi qui Scripturas veteris ac noui Testamenti studet in armario suæ mentis includere, ac præcepta cælestia tenaci semper memoriæ commendare? Hæc itaque festa celebrantibus ritè per Prophetam dicitur: *Canite initio mensis tuba, in die insigni sollemnitatis vestræ.* Psal. 80.

Post hanc est & illa festiuitas, quæ celebratur decima die mensis septimi; in qua videlicet animas suas Iudæi præcipiuntur affligere. Nos etiam hanc ritè sollemnitatem colimus, cùm carnem nostram maceratione castigamus inediæ, cùm nosmetipsos reprimimus sub arctæ custodia di-E sciplinæ; cùm denique petulantes carnalium passionum illecebras crucifigimus; cùm corpus nostrum pro Domino laboribus & ærumnis atterimus, cùm interiorem hominem per compunctionis, ac fletuum lamenta mactamus. Hanc igitur nobis hoc modo festiuitatem celebrantibus, repropitiatur ille, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine suo.

Octaua verò, quæ & vltima sollemnitas est, dicitur Scenophegia, hoc est, tabernaculorum, quæ videlicet quintodecimo die eiusdem septimi mensis incipit celebrari. Lætatur enim Deus in te, cum te quasi peregrinum cernit & exulem: & non in patriæ domibus, sed in exilij tabernaculis

Hebr. 13. bernaculis conspicit habitantem. *Non enim hic habemus manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* Cum enim hic cernimus per molem corporis, habitamus autem in cœlo per studium intentionis; cum tamquam viatores quidam, & aduenæ per despectum mentis præsentia cuncta transcurrimus, ad supernam verò patriam anxiis desideriorum gradibus festinamus, tunc à nobis spiritualiter Scenophegia colitur, quæ dudum apud illos per legitimi ritus cærimonias carnaliter agebatur. Hæc porro festiuitas quintodecimo die septimi mensis incipit; & quia per octo dies colitur, decimo Kalendarum Octobris proculdubio terminatur. Dicitur enim

Num. 29. in libro Numeri: *Quintadecima die mensis septimi, quæ vobis erit sancta & venerabilis, omne opus seruile non facietis in ea, sed celebrabitis solemnitatem Domino septem diebus.* Et aliquanto

Ibid. post subiicit: *Die octaue, qui est celeberrimus, omne opus seruile non facietis in eo.*

## CAPVT XVII.

*In Epistola ad V. Episcopum & eius Canonicos; de quinque sensibus corporis.*

Num. 31. ARmate, inquit Moyses, *ex vobis viros ad pugnam, qui possint vltionem Domini expetere de Madianitis. Cumque pugnassent contra Madianitas,* vt sacra narrat Historia, *atque vicissent, omnes mares occiderunt, & Reges eorum, Eui, & Recem, & Sur, & Bur, & Rebe, quinque Principes gentis.* Eui, planè belluinus, siue ferinus interpretatur. Hunc itaque Regem in nobis spirituali mucrone transfigimus, cùm ferinos à nobis motes abscindimus; cùm bestialis iracundiæ rabiem à nostro pectore detruncamus. Nam cùm

Matth. 5. Dominus dicat: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram,* quomodo poteris mansuetorum obtinere beatitudinem, nisi belluini spiritus in te cohibeas feritatem? Recem verò, siue, sicut in veteri translatione dicitur, Rocon, interpretatur inanitas. Et quid est aliud quicquid in mundo pro mundi concupiscentia geritur, nisi

Eccli. 1. quod Scriptura loquitur: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas?* Vanitas siquidem efficit vanitates, & ipsæ vanitates faciunt vanitatem; dum & mundus, qui transitorius est, homines quos decipit, vanos efficiat: & homines mundum, quem insanè diligunt, in vanitatem vertant. Hunc ergo Regem Dei miles perimit, verus Israëlita concidit, si nil superfluè, nil inaniter, vel quod ad rem non pertinet, gerat: sed grauiter, & rationabiliter diuinæ legis implere mandata contendat. Tertius autem Madianitarum Rex, Sur dicitur; quod profectò murus, siue robustus, vel etiam angustia interpretatur. Quid verò per murum, siue robustum, nisi duræ mentis obstinatio, vel peruicacia debet intelligi? Quod verò & angustia interpretari dicitur, neque hoc longius à vitio duritiæ separatur; quoniam quisquis ad dimittenda proximo debita durus & obstinatus est, angustia constringitur mentis, dum nulla dilatatur amplitudine charitatis. De qua nimirum charitate per Pro-

Psal. 118. phetam dicitur: *Latum mandatum tuum nimis.* Siue etiam hoc valeat intelligi, quia duritiam mentis sequitur angustia damnationis. Vnde per

Prou. 28. Salomonem dicitur: *Beatus vir, qui semper est pauidus; qui autem mentis est duræ, corruet in malum.* Quartus præterea Madianitarum Rex, Bur dicitur, quod irritatio interpretatur. Vides ergo, quia nomina Regum vmbræ sunt, & imagines vitiorum. Qui enim onera grauia per portas suas inferunt, profectò forinsecus obstrepentia per sensuum suorum aditus in pectorum suorum arcana transfundunt, Deum indubitanter irritant, quem videlicet bis ad inferendam vltionis sententiam prouocant. Vnde scriptum est:

Iob. 36. *Simulatores, & callidi prouocant iram Dei.* Et de quibus sæpè ad Ezechielem dicitur: *Quia domus exasperans est.* Et Psalmista: *Vt quid Deus improperauit inimicus, irritat aduersarius nomen tuum in finem?* Ezech. 2. Psal. 73. Rebe verò, qui ordinatus dicitur, non aliter hic procedit, nisi vt per ironiam, vel antiphrasim dictum intelligatur; quatenus qui ordinatus dicitur, è contrario inordinatus sit & confusus. Vitiosus enim quisque, & si superficietenus quasi rectè viuendi prætendat ordinem, confusæ tamen & inordinatæ cogitationis versat in corde caliginem. Per quinque ergo Reges Madianitarum, quinque signantur corporis sensus; quia omne vitium, quod regnat in corpore, ab istis quinque sensibus corporis pendet. Ij ergo tunc a nobis extinguendi sunt, & gladiis obtruncandi, cùm aduersum nos in bellum consurgunt, cùm nos scandalizare non desinunt. An non istos Reges extingui, & spiritus mucrone occidi præcipit Dominus, cùm scandalizantem oculum erui, cùm manum, vel pedem iubet abscindi? *Melius est,* inquit, *cum vno oculo, vel debilem ad vitam ingredi, quàm duos oculos, pedes ac manus habentem in inferna demergi.* Matth. 5. Ij planè sunt Reges Madianitarum, Madian autem interpretatur, de iudicio. Quicumque enim Reges spiritu non reguntur, sed sensibus carnis obediunt, non ad misericordiam, sed ad iudicium se pertinere testantur. Sicut de quolibet incredulo dicitur: *Qui autem non credit, iam iudicatus est.* Ioan. 3. At contrà de eo, qui verbum Saluatoris audit, dicitur: *Quia in iudicium non venit, sed transit de morte in vitam.* Ioan. 5. Illud potius vnicuique studendum est, vt se in operibus sanctis coerceat, vt sese in omnibus purificare, ac sanctificare contendat. Hoc tantummodò semetipsum insuggillare, & diiudicare non desinat. Nam qui semetipsum perfectè diiudicat, iudicium non expectat. Perfectè autem semetipsum diiudicare est, & reprehendenda non agere, & quæ irreprehensibiliter acta sunt, timidè retractare. Porro autem quisquis hoc agit, ille verè Madianitarum Reges perimit: ille Amalechitarum Principes sternit, & omnes à se vitiorum pestes excludit.

## CAPVT XVII.

*In eadem Epistola.*

HInc est, quòd eadem sacra testatur historia: Quoniam *egressi filij Israël venerunt ad fontem iudicij, hoc est, Cades: & interfecerunt omnes principes Amalech, & Amorrhæos, qui habitabant in Tharausem.* † Asason Thamar. Cades autem, sanctificatio interpretatur. In Cades ergo, qui fons est iudicij, Amalechitas simul & Amorrhæos spiritualiter interficimus, cùm & vitam nostram piis operibus sanctificare satagimus: & tamen ipsi nos tamquam nocentes, ac reprehensibiles iudicamus. Cùm elaboramus semper irreprehensibiliter viuere, per sollicitudinem tamen districti exa-

minis opera nostra non desistimus excusare. Et A notandum, quoniam & fons iudicij, & Cades, qui sanctificatio dicitur, vnus idemque locus est: qui nimirum iustus quisque semetipsum, dum sanctè viuit, accusat, & se diiudicando vel accusando, magis, magisque sanctificat. Hoc itaque modo vita sanctorum & in propriis cogitationibus reprehenditur, & tamen in operibus irreprehensibilibus inuenitur.

## CAPVT XIX.

*In Epistola ad Albertum.*

*Ad Epist. 7 ad Hildebrand. l. 2.* *Num. 33.*

IN *quadraginta duabus mansionibus peruenerunt filij Israel vsque ad principium capienda hæreditatis.* Principium verò capiendæ hæreditatis fuit, vbi Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, accipiunt terram Galaad in possessionem. Porro autem sicut illi ascenderunt per quadraginta duas mansiones, ita Saluator noster in Ægyptum mundi huius descendit per totidem Patres. Quod si iam intelligimus quantum sacramenti numerus iste continet, humanæ scilicet ascensionis, & diuinæ descensionis, incipiamus iam per ea, quæ descendit Christus, ascendere; & primam eam nobis mansionem, quam ipse nouissimam habuit, ædificare. Si quis enim ad nos per loca C quælibet veniat, vt mox rediens per loca nos eadem ducat, vbi definit ille, nos iter incipimus, & vbi ille cœperat, nos finimus. Prima scilicet generatio Christi cœpit ab Abraham; vltima verò velut postrema mansio terminauit in Virginem. Et quoniam Abraham interpretatur, pater excelsus, nos hoc iter incipimus à Virginis partu, vt peragrantes sequentia deinceps mansionum loca, postremò ad Deum, Patrem videlicet, perueniamus excelsum. Partus ergo Virginis nobis ex Ægypto exire volentibus in primis occurrit, cùm Verbum Dei carnem factum in hunc mundum venisse credentes, relictis omnibus caducis & transitoriis, in illo loco requiescimus, in illo nostræ quie- D tis, & spei habitaculum collocamus. Post hæc iam si perficere, & ad singulos quosque fidei & virtutum gradus ascendere nitimur, tamdiu debemus immorari, donec valeant virtutes in consuetudinem verti. Et tunc non quasi transcurrere spiritualis vitæ deserta conspicimur, sed mansiones facere, vel etiam habitare in ipsis virtutum profectibus iudicamur. Nam qui bonum opus non perseueraturus incipit, quasi viam properando transcurrit: qui verò in ea, quam semel arripuit, permanet sanctitate, ibi quodammodo ædificat mansionem. Et notandum, quia cùm ire, & manere, ac per hoc iter, & mansio à se sint penitus disso- E na, nec sibimet inuicem congruant, vtrumque tamen in illo Israëlitico procinctu conuenisse Scriptura confirmat, vt illi per desertum & iter habuisse dicantur, & mansiones. Quia nimirum nos, qui terram viuentium intrare contendimus, & manere debemus per fixum professionis nostræ propositum, & ire semper per meliorandæ conuersationis, & cumulandi profectus augmentum.

I. *Mansio.* In primis ergo proficiscuntur filij Israël de Ramese. Ramese, sicut nonnullis videtur, in nostra lingua commotio turbida, vel commotio tineæ dicitur. In quo datur intelligi, quòd omnia, quæ mundi sunt, in commotionibus, & perturbationibus constituta, & corruptelæ, quam tinea designat, probantur obnoxia. In quibus vtique non oportet animam residere, sed incunctanter exire. Quidam verò Ramese interpretari commotionem, vel tonitruum putauerunt. Quod vtrique nobis aptari non incongruè poterit, quia dum ad prædicationem Euangelicæ tubæ commoti sentimus, velut ad tonitruum cœlestium nubium excitati, ex Ægypto mundi huius eximus. Exierunt autem illi mense primo, quintadecima luna, in ipso scilicet plenilunio, ac veris exordio. Et nos cùm summæ lucis radiis illustramur, cùm in nobis bonæ voluntatis B flores erumpunt, cùm omnia renouantur, tum prata denique nostrorum cordium superni solis fomite recalescunt, tunc ex Ægypti tenebris egredi festinamus.

Secunda mansio fit in Socoth. Socoth autem interpretatur, Tabernacula. Primus igitur animæ profectus est, vt à terrenis se commotionibus diuidat, sibique tamquam peregrinæ, & incolæ non habitaculum figat, sed exilij tabernaculum struat, lugens cum Propheta. *Heu me, quia incolatus meus prolongatus est.* II. *Mansio.* *Psal. 119.*

Deinde veniunt in Ethan, sine, vt septuaginta Interpretes dicunt, Buthan, quæ est in extremis finibus solitudinis. Ethan, fortitudinem C sonat. Qui ergo iam pro Deo peregrinantur in mundo, qui se incolas & exules recognoscunt, necesse est, vt quantò magis se præbent in terrenis actibus debiles, tantò sint in humilitate, ac patientia fortiores. Buthan autem, vallis interpretatur, quod ab eodem sensu nequaquam discrepat. Oportet enim, vt quisquis ad terram viuentium properat, ad perferenda tentationum iacula, in humilitatis, & patientiæ conualle persistat. III. *Mansio.*

Inde profecti sunt in Phiairoth, quæ respicit Beelphegor, & castrametati sunt ante Magdalum. Phiairoth interpretari dicitur, os nobilium, per quod exprimitur lingua Doctorum. In conualle quippe patientiæ constitutus, quò D grauius vel persecutionum, vel carnalium tentationum flagellis atteritur, eò magis necesse est, vt ei ab ore nobilium, idest, à sanctorum Doctorum exhortationibus succuratur. Si verò non Phiairoth, sed Osirath, proferendum est, vt alia testatur editio, sciendum est, quod Irath, vicus interpretatur. Ad hos ergo, hoc est, ad primum vici huius venitur ingressum; quod significat nouæ conuersationis initium. Vnde non ad vrbem, sed ad vicum veniunt; quia necesse est, vt nouitij quique interim se intra suburbanæ vitæ cohibeant modum, nec præcipitanter adhuc audeant senatoriæ perfectionis E attentare fastigium. Vnde benè dicitur, quoniam Airoth respicit Beelsephon. Beelsephon siquidem interpretatur, ascensio speculæ, siue turris. A paruis enim ad magna conscenditur. Non enim hæc mansio fuit in ipsa specula, sed respiciebat speculum. Quia nouitius quisque, & si ad speculatiuam vitam iam per desiderium tendat, necdum tamen ad speculatiuæ perfectionis culmen aspirat. Quamobrem illic aptè subiungitur: *Et castrametati sunt ante Magdalum.* Magdalus, magnificentia dicitur. Nouiter enim quis ad Dei seruitium veniens, ascensionem speculæ, & magnificentiam iam quidem in conspectu suo per intentionem tenet, sed per effectum IV. *Mansio.*

virtutis nondum possidet. Quia licet spe contemplationis, & perfectionis iam pascatur & nutriatur, needum tamen consummatæ munditiæ, vel supernæ gratiæ nitore perfruitur. Vt si Beelsephor interpretatur, Dominus Aquilonis, sicut à quibusdam dicitur, quid per hunc Aquilonis dominum, nisi antiquus hostis exprimitur, qui frigidis & ab amore Dei alienis cordibus principatur? Ante hunc ergo, id est, contra hunc castrametamur, cùm aduersus eum infœderabili dimicatione confligimus.

V. Mansio. Inde profecti per mare rubrum venerunt in Mara, quæ interpretatur, amaritudo. Rectus scillicet ordo est, vt qui ad terram properant melle manantem, in deserto vitæ huius, laboris, B & tentationis amaritudinem hauriant; & per disciplinæ præsentis asperitatem perueniant ad remunerationis internæ dulcedinem. Vnde dicit

Hebr. 12. Apostolus: *Omnis*, inquit, *disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij, sed mæroris: post autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ*. In procinctu siquidem spiritualis militiæ constitutis, modò amara dulcibus, modò dulcia miscentur amaris; vt per hæc experiatur humana conditio, & quid à se patiatur infirmitatis, & quid à Deo debeat sperare virtutis. Sicut eidem populo

Deut. 8. dicitur: *Afflixi te, & cibaui te manna in deserto, quod nesciebant patres tui, donec dignosceretur quod esset in corde tuo*

VI. Mansio. Vnde sequitur: Quia profecti de Mara venerunt in Elim, vbi duodecim erant fontes aquarum, & septuaginta palmæ. C Vides post tentationis amaritudinem, ad quantam deueniunt & dulcium pomorum, & aquarum profluentium amœnitatem. Per tentationis itaque pugnam, perducuntur ad palmas, & per sitis intolerandæ penuriam, ad irriguam veniunt aquarum viuentium affluentiam. Animarum quippe medicus omnipotens Deus sic omnia ordinatè dispensat; vt tamquam melle pigmentis infuso, & tristibus læta, & lætis tristia misceat: quatenus mens infirma, & aliquando percussa; numquam de prosperitate superbiat; & aliquando refota, in aduersitatibus non succumbat. Elim D præterea interpretatur, arietes, qui nimirum sunt gregum sequentium duces. Qui verò sunt duces rationalis gregis, hoc est, populi Christiani, nisi sancti Apostoli? Hi nimirum sunt duodecim fontes, ariditatem mentium doctrinæ cælestis fluoribus irrigantes. Verùm quia non illos duodecim dumtaxat Apostolos Saluator noster elegit, sed & alios septuaginta constituit, ideirco non solùm duodecim fontes, sed & septuaginta describuntur illic arbores fuisse palmarum. Nam & ipsi Apostoli nominantur, sicut & in B. Pauli verbis agnoscitur. Cum enim

1. Cor. 15. de resurrectione Saluatoris ageret: *Visus est*, inquit, *Cephæ, & post hæc illis vndecim; deinde apparuit Apostolis omnibus*. Ex quibus verbis manifestè colligitur, quòd præter illos duodecim, & alij E discipuli non inconuenienter Apostoli nominentur.

VII. Mansio. Sed egressi de Elim, iuxta mare rubrum fixêre tentoria. Nota, quia non mare rursus ingrediuntur, sed iuxta mare tabernaculum figunt: vt mare tantùm, & procellarum cumulos procul aspiciant, nequaquam tamen motus eius, aut impetus pertimescant. Nos etiam post tentationum fluctus, post vndisoni maris formidolosa naufragia, eadem sæpè mala, quæ pertulimus,

A ante oculos ponimus; vt iam velut in littore constituti, dignas ereptori nostro Deo gratias referamus.

XIII. Mansio. Profecti quoque de mari rubro, applicuerunt in desertum Sin. Sin interpretatur, rubus, siue tentatio. Incipit ergo Christiano militi iam prosperitatis spes arridere, & collocutionis diuinæ verba promittere. De rubo siquidem Dominus apparuit, & Moysi ad filios Israël perferre mandata præcepit. Illic ergo tibi datur sperandæ clementiæ signum, vbi factum est Israëliticæ visitationis initium. Sed non otiosè Sin, etiam tentatio dicitur. Solet enim sæpius & in visionibus interuenire tentatio, dum nonnunquam spiritus iniquitatis transfigurat se in Angelum lucis. Et ideo subtiliter est agendum, vt discernantur genera visionum. Sicut & Iesu Naue cùm Angelum cerneret, & tentationes aliquando huiusmodi visionibus inesse nullatenus dubitaret, protinus ab eo, qui apparebat, requisiuit, dicens: *Noster es, an aduersariorum*? Nam & per Apostolum discretio spirituum inter dona sancti Spiritus enumeratur. Quòd autem Sin etiam odium interpretari dicitur, neque hoc quidem à spirituali exorbitat intellectu. Quisquis enim peruenit ad visionem, vel allocutionem Dei, confestim concipit odium mundi.

Exod. 13. — 2. Cor. 11. — Ios. 5. — 1. Cor. 12.

IX. Mansio. Sed & inde progressi venerunt in Deptheca, siue, vt alia translatio perhibet, Raphaca Deptheca, denique pulsatio dicitur. Et nos postquam pertingimus ad Ecclesiam, quam videlicet rubus ille significat, vbi Dei meretur homo colloquium, vbi visio conspicitur Angelorum, tunc incipimus petere, quærere ac regni cælestis arcana pulsare; Domino præcipiente, & pollicente, qui ait: *Pulsate, & aperietur vobis*. Si vero Raphaca quis malit admittere, quæ sanitas dicitur; hoc nomen animæ iam dudum languidæ, sed iam per donum sanctæ Ecclesiæ languoris nexibus absolutæ conuenienter aptatur. Hæc est enim anima cui dicitur: *Benedic anima mea Domino, & omnia interiora mea nomini sancto eius*. Quem, quæso, Dominum? *Qui sanat*, inquit, *omnes languores tuos, qui redimit de interitu vitam tuam*. Languor scilicet animæ, vitia sunt; mors animæ, peccata criminalia sunt. *Peccatum enim cùm consummatum fuerit, generat mortem*.

Exod. 8. — Matt. 7. — Luc. 11. — Psal. 102. — Ibid. — Iacob. 1.

X. Mansio. Deinde veniunt in Halus. Halus interpretatur, labores, siue fermentum. Et certè sanitatem labores sequuntur; quoniam ad nil aliud sanitatem sancta anima debet concupiscere, nisi vt labores pro Deo valeat pressurasque perferre. Ideo nempe socrus Petri de febre conualuit, vt Domino per sedulitatis obsequium ministraret. Ideo per Ananiam sanatus est Paulus, vt continuis postmodum laboribus insudaret. Hinc est, quòd eidem Ananiæ de illo dictum: *Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati*. Quòd autem Halus etiam fermentum interpretari dicitur, & hinc nobis congruæ significationis intellectus offertur. Hoc est enim fermentum illud, quod tollens mulier commiscuit in farinæ satis tribus, donec fermentaretur totum, id est, sanctum Euangelium. In hac siquidem solitudine populus murmurauit, & manna simul & coturnices accepit. Et cum non modò fermentum, sed & manna, sacrum significet euangelium,

Matth. 8. — Act. 9. — Matth. 13.

miro modo hæc simul in decima mansione conue- A niunt, vt post legis præmissæ decalogum, panis Euangelij succedere videatur.

XI. Mansio. Post hæc veniunt in Raphidin. Interpretatur itaque Raphidin, laus iudicij. Et certè satis congruit, vt & labor antecedat laudem, & laus proueniat post laborem. Verùm non cuiuscumque rei, sed laus iudicij, videlicet de rationis iudicio procedat; non laus, quæ de superbiæ vanitate procedat. 1. Cor. 2. *Spiritualis enim homo iudicat omnia, & à nemine iudicatur.* Reperiuntur & aliæ horum nominum interpretationes; Sed si cuncta, quæ nobis in hac materia suggeruntur, amplectimur, iam non seruabitur epistolaris ordo compendij, sed onerosi consurget enormitas libri. Israëlitarum ergo mansiones succinctè transcurrimus, non vt earum B scrutemur arcana cubicula, sed vt in earum nominibus, tamquam exteriora parietum, simpliciter ostendamus.

XII. Mansio. Deinde veniunt in desertum Sinai. Sin quam superius diximus, & Sinai, vnum non ambigitur esse desertum: Sed Sin dicitur ipsa planities: Sinai verò, mons est in eadem supereminens solitudine. In quo nimirum Dominus legis edi- Exod. 20. 25. & 26. cta promulgat, & Moyses Tabernaculum fabricat. Et hoc aptissimè congruit, vt postquam rationabilis anima rectum, ac per hoc laudabile cœperit habere iudicium, tunc in se Deo suo construat tabernaculum, & digna iam Creatoris alloquio cælestium percipiat mysteria mandatorum.

XIII. Mansio. Post hæc profecti sunt ad sepulchra concupiscentiæ, vbi scilicet pulcher ordo contexitur. Nam cùm felix anima sui fit tabernaculum C Creatori; cùm mandata diuinæ legis intenta iam cœperit cælestia contemplari; mox æstuantium vitiorum ardor extinguitur, & omnis carnalis illecebræ concupiscentia sepelitur; vt non iam caro se aduersus spiritum moueat, non aduersus carnem spiritus concupiscat.

XIV. Mansio. Inde transitur in Aseroth, quod interpretatur, atria perfecta, vel beatitudo. Et, ô quàm pulcher ordo mysterij, quàm decora series spiritualis incrementi! Vt postquam sepelieris concupiscentias carnis, præstò peruenias ad atrium perfectionis, & præmium beatitudinis. Felix anima, quæ nullis iam vitiis carnis vrgetur, quia mox ad beatitudinem percipiendæ remunerationis ingreditur.

XV. Mansio. Post hæc venerunt in Rethma, siue Pharam. Rethma, vt opinamur, interpretatur, visio consummata; Pharam verò, visibile os. In quibus quid aliud intelligitur, nisi vt sancta quælibet anima post sepultas iam carnis concupiscentias, perducta iam ad atrium perfectionis, secuta de D præmio beatitudinis, ad consummatam mox Dei visionem veniat, eiusque visibile os, hoc est, præsentem Dei speciem cernat? [1. Cor.] 13. *Nunc enim videmus eum*, sicut dicit Apostolus, *in speculo, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: & nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Quæ tamen omnia, quia sancti quilibet in carne constituti, habere nequeunt pleniter in re, iam habent in spe; quam scilicet spem iam firmissimam tenent; quia Spiritum sanctum, qui eos in vitæ huius laboribus roborat, pignus habent. Vnde & illa interpretatio, qua Rethma, sonitus, siue iuniperus dicitur, non incongrua iudicatur. Ferunt enim lignum hoc ignem in se longo tempore conseruare, adeo vt si prunæ eius fuerint cineribus adopertæ, vsque ad annum ignitæ perueniant. Quia ergo Spiritus sanctus, Sap. 1. sicut legitur, scientiam habet vocis: Et in Apo- Act. 2. stolos missus est in specie ignis. Hæc interpretatio, qua Rethma sonitus, vel iuniperus dicitur, aptissimè Spiritui sancto conuenire videtur.

XVI. Mansio. Hinc itaque digressi, castrametati sunt in Rhemon Phares: quod apud nos, excelsa intercisio dicitur. Nam cùm animæ redeuntis ad Deum intellectus augetur, mox ei datur perfecta notitia, qua scilicet excelsè, atque sublimiter nouit & terrena à cælestibus intercidere, & caduca quælibet, ac transitoria à perpetuis separare. Si verò Rhemon Phares, vt alibi reperitur, mali punici diuisio dicitur, per hoc procul dubio sancta designatur Ecclesia, quæ tamquam multa grana vno cortice contegit, dum omnem credentium turbam inseparabili Catholicæ fidei vnitate concludit.

XVII. Mansio. Deinde transeunt in Lebna, quod interpretatur, dealbatio. Non autem ignoramus, dealbationem aliquando pro crimine poni, sicut dicuntur monumenta dealbata, & paries dealbatus; sed hîc illa dealbatio debet intelligi, de qua per Esaiam dicitur: Esai. 1. *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi vermiculus, vt lana alba erunt.* Et in Psalmo: Psal. 67. *Niue dealbabuntur in Selmon.* Et in Apocalypsi: Apoc. 1. *Capilli Iesu tamquam lana albi referuntur.* Quapropter hic dealbatio conuenienter intelligitur de veræ lucis splendore prodire, & de summæ visionis claritate descendere. Quod si Lebna, vt quidam dicunt, in laterem vertitur, in quo videlicet opere Israëliticus in Ægypto populus coactus est laborare, hoc datur intelligi, quia sicut illi post tam sublimia loca rursus in laterem veniunt: ita nos, quamdiu in huius mundi deserto peregrinamur, necessitate compellimur aliquando à summis ad ima descendere, & à spiritalibus ad terrenæ actionis opera transmigrare.

XVIII. Mansio. Post hæc veniunt in Ressa, quod in frænos vertitur, & non incongruè. Si enim post perfectionis culmen ad opera lutulenta descendimus, disciplinæ nexibus, & pœnitentiæ loris infrænandi sumus, ne vagemur per abrupta præcipites, sed citò redeamus ad consuetæ munditiæ puritatem. Interpretatur etiam Ressa, visibilis, siue laudabilis tentatio. Quamuis enim mens cuiuslibet iusti viri iam ad alta proficiat, tentatione tamen adhuc in ima deprimitur, ne per tumorem superbiæ de virtutibus extollatur. Stimulus enim tentationis ad custodiam adhibetur humilitatis. Vnde dicit Apostolus: 2. Cor. 12. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, vt me colaphizet.* Hæc ergo tentatio visibilis est, quia manifesta: laudabilis, quia salutifera.

XIX. Mansio. Inde progressi, veniunt in Ceelatha, quod interpretatur, Ecclesia; vt videlicet instabiles quique, qui se per vitiorum abrupta præcipitanter impellunt, sacræ Scripturæ frænis ad Ecclesiam retrahantur: Siue quod alia tenet editio, Machebat, quod est, principatus virgæ. Quod vtrumque potestatem videtur exprimere. Carni quippe qui tentatur, necesse est vt præsidens spiritus principetur; vt cum illa abjiciat pugnam, iste quasi desuper intentet minaciter virgam, dum rigidi terroris adhibet disciplinam.

XX. *Mansio.* Exinde venitur in montem Sepher, siue Sephat, quod tubicinatio appellatur. Tuba ugnum est belli. Equus enim Dei odoratur bellum, & cùm audierit buccinam, dicit, vah; Et miles Christi cùm se persenserit virium ingruentium tentatione vallatum, virtutum protinus arma corripiens, procedit ad bellum: & cominus in bella congreditur, ne degeneri torpore solutus, ab aduersariis facile perimatur; & tunc poterit gloriosiùs tuba canere, hoc est, ad spirituale certamen & alios prouocare.

XXI. *Mansio.* Vnde illic dicitur: Quia inde profecti venerunt in Harada, siue quod alibi dicitur, in Chadath, quod in nostra lingua sonat, idoneus effectus; vt ipse nimirum iam Prædicator factus, B meritò valeat cum Apostolo dicere: Quòd *idoneos nos fecit ministros noui Testamenti.*

XXII. *Mansio.* Sed & inde proficiscentes, veniunt in Maceloth, quod interpretatur, ab initio. Quisquis enim ad perfectionis summam contendit, omnium rerum contemplatur initium, dum cuncta viscerum suorum vota conuertit ad Deum. Et dum cor ad auctorem suum iugiter dirigit, à rerum omnium initio non recedit. Vel, si Maceloth, vt quidam sentiunt, dicatur esse conuentus, per hoc Ecclesia intelligitur, in qua videlicet à cunctis fidelibus conuenitur. Vnde canitur: (Psal. 132.) *Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in vnum.* C

XXIII. *Mansio.* Deinde venitur in Thaath, vel sicut alibi legitur, in Caath, quod est patientia, vel confirmatio Quisquis enim desiderat terratum viuentium per præsentis vitæ labores ingredi, necesse est eum ad toleranda mundi pericula per patientiam confirmari. Vel si Thaath, vt a quibusdam dicitur, vertitur in pauorem, dicatur vnicuique certanti, vel iam fortè per diuinam gratiam triumphanti: (Rom. 11.) *Noli altum sapere, sed time.*

XXIV. *Mansio.* Sed inde profecti, veniunt in Thare, quod Græcè quidem ectasis interpretatur: in nostra verò lingua dicitur contemplatio. Consequens est enim, vt quisquis antea probatur per patientiam, proinde ad contemplationis perueniat D gratiam: & qui prius in tribulatione deprimitur, postmodum ad visionis intimæ lætitiam sustollatur. Sin autem Thare, sicut quidam putant, astutia, vel malitia debet intelligi, hoc ad Ecclesiarum præpositos non immeritò videtur posse referri; vt ipsis suis auditoribus timeant, qui in tentationum tribulatione laborant. Astutia enim, & malitia illius cauenda est, de quo dicitur: Quoniam *aduersarius noster tamquam leo* (1. Pet. 5.) *rugiens circuit, quærens quem deuoret.*

XXV. *Mansio.* Deinde procedunt in Methca, vel, sicut alibi legitur, Masthica, quod interpretatur, mors E noua. Numquam tam perfectè diabolica cauetur astutia, quàm si Christo commorimur; vt tamquam insensibiles ad hostis callidi tentamenta redeamus. Quam nouam mortem contemplatio parit; quæ scilicet & mundum nobis, & nos mundo mortuos efficit. Quòd si Methca, vt quibusdam placet, in dulcedinem vertitur; quid mirum si de contemplatione ad dulcedinem veniatur, cùm ipsa contemplatio nihil aliud sit, quàm inestabilis, & immensa dulcedo?

XXVI. *Mansio.* Post hæc venitur in Hesmona, quæ festinatio dicitur. Nam postquam pertingimus ad dulcedinem contemplationis, motam non fe- A rimus tarditatis. O quàm molestè moram patiebatur ille, qui dicebat: *Vtinam dirumperes cælos, & descenderes, & liquefierent montes à facie tua!* (Esai. 65.) Quam grauiter hanc moram ferebat ille, qui dicebat: *Cupio dissolui, & esse cum* (Philip. 1.) *Christo*, multò magis melius. Sin autem à Senna dicatur, quod ossa significat, hoc ad robur constantiæ pertinet; quod necesse est, vt Christi amator habeat, ne per amorem nimium impatiens fiat.

XXVII. *Mansio.* Hinc iam transitur in Moseroth, quod significare putatur, excludens. Anima quippe, quæ ad perfectum Sponsi sui amorem peruenit, tentationes à se callidi corruptoris excludit. B Vnde & Apostolus: *Nolite*, inquit, *locum dare* (Ephes. 4.) *diabolo.* Quòd si Moseroth, iuxta quosdam, interpretatur vincula, sanus per omnia & congruus intellectus elucet. Nimirum sancta quælibet anima, quæ cælesti Sponso in amore coniungitur, necesse est vt ei assiduis Scripturarum meditationibus, quasi quibusdam vinculis insolubiliter connectatur. De quibus vinculis Christo per Esaiam dicitur: *Viri sublimes ad te* (Esai. 45.) *transibunt, & tui erunt, & post te ambulabunt colligati vinculis.*

XXVIII. *Mansio.* Vnde non immeritò iam venitur in Banaeim, quod significat fontes, vel excolationes, id est, vbi diuinarum Scripturarum fontes anima bi- C bit, & excolat; hoc est, subtiliter tractat, ac ruminat. Excolat, inquam, cum illud Euangelicum seruat: *Vt ne vnus quidem apex, aut vnum* (Matth. 5.) *iota de lege prætereat, quin omnia fiant.* Si verò Bene Iaacan, sicut quidam dicunt, transfertur in filios necessitatis, siue stridoris, hoc significat, quia quisquis diuinis eloquiis eruditus est, & affluenter instructus, necesse est vt post se & alios trahat, ac filios gignat: quibus nimirum dum fletus, & stridorem dentium minaciter obiieit, quodammodo necessitatem eis, vt ad Deum conuertantur, imponit. Ij sunt ergo filij necessitatis, vel stridoris, de quibus propheticè canitur: *Afferte Domino filij Dei, afferte Domi-* (Psal. 28.) *no filios arietum.*

XXIX. *Mansio.* D Post hæc ascendunt in montem Gadgad, quod interpretatur, nuntius, vel accinctio, vel certè concisio. Quibus enim verba Dei annuntiamus, eos proculdubio commonere debemus, vt & se virtutum armis accingant, & inuisibilium hostium spiritualibus gladiis terga concidant. Quod cùm eos agere non segniter edocemur, cum eis simul ad montana coolcendimus. Quòd si Gadgad, vt quidam putant, tentamenta significat; datur intelligi, quoniam his, qui ad cælestem patriam tendunt, tentationes deesse non possunt. Et sæpè tentatio virtutibus admiscetur, vt laborioso Christi militi merces vberior E acquiratur.

XXX. *Mansio.* Et quia per mala tentationum ad præmiorum bona transitur, congruè sequitur: Quoniam inde profecti venerunt in Ietebatha, siue vt alibi legitur, Iatbatha, quod interpretatur, bonitas, siue bonum. Ergo per experimenta tentationum, ad bonitatem, quæ proculdubio Christus est, peruenitur.

XXXI. *Mansio.* Inde profecti sunt in Ebrona, quod transitus appellatur. Animo quippe transeunda sunt omnia, & in eum solùm debes obrutum mentis infigere, cum quo sine transitu valeas permanere.

XXXII. *Mansio.* Post hæc veniunt in Asiongaber, quod inter-

D iij

pretatur, consilia viti. Postquam enim nos in A
Christum omnino proiicimus, postquam in eum
omnem cordis nostri fiduciam collocamus, esse
pueri sensibus vlterius non debemus, imitantes
Apostolum, qui dicit: *Cum autem factus sum vir,*
2. Cor. 13. *euacuaui quæ erant paruuli.* Et iterum: *Nolite pueri*
1. Cor. 14. *effici sensibus.*

XXXIII. Mansio. Sed quoniam qui apponit scientiam, apponit
dolorem, iterum veniunt in desertum Sin, quæ
Psal. 67. est Cades. Sin autem, tentationem interpretari
iam iam superiùs diximus. Sicut enim vas au-
reum, vel argenteum sæpe malleus percutit, sæ-
pe lima hinc inde poliendo circumdat, vt clarius
fiat; sic iterata tentatio constantis, & non ce-
dentis animæ rubiginem purgat. *Vas enim figuli*
*probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis* B
Eccli. 27. Et quia Cades, fructificatio sancta dicitur, vides
quoniam tentationum sulcos sancta fructificatio
subsequatur.

XXXIV. Mansio. Sed & hinc applicuerunt in montem Hor in
extremis finibus Edom. Hor, montanus inter-
pretatur. Quisquis enim tentatus non labitur,
sed de tentatione fructificat, consequens est vt
ad montem, qui Christus est, victor ascendat.
Hic est enim mons ille coagulatus, mons pin-
guis, de quo per Prophetam dicitur: *Erit in*
Esai. 2. *nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in*
*vertice montium, & eleuabitur super colles, &*
*fluent ad eum omnes gentes.* Hic mons dicitur mon-
tanus, quia vbi Christus, ibi & proculdubio
Ioan. 12. Christianus: *Vbi sum,* inquit, *ego, illic & minister*
*meus erit.*

XXXV. Mansio. Deinde veniunt in Salmona, quod interpre-
tatur, vmbra portionis. Et meritò postquam in
montem, qui est Christus, ascendimus, vitio- C
rum fugientes ardorem, sub defensionis eius
vmbraculo residemus. De qua videlicet vmbra
per Hieremiam dicitur: *Spiritus oris nostri Christus*
Thren. 4. *Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus: In*
*vmbra tua viuemus in gentibus.* Et Angelus ad
Luc. 1. Mariam: *Virtus,* inquit, *Altissimi obumbrabit tibi.*
Salmona etiam, vt alicubi repetitur, imagun-
cula dicitur: quod vtique loco illi non absur-
dè congruit, dum ibi æneus ille serpens appen-
sus sit, qui crucifixi repræsentat imaginem Sal-
uatoris.

XXXVI. Mansio. Fit præterea transitus in Phinon, quod in-
terpretatur, os, vel oris parsimonia. Et os qui-
dem, quia mox vt passionis Christi sacramenta
cognoscimus, quod corde credimus, ore pro-
nuntiamus; sicut scriptum est: *Credidi, propter*
Psal. 115. *quod locutus sum.* Et Apostolus: *Corde creditur ad*
Rom. 10. *iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Oris ve-
rò parsimonia dicitur: quia dum tam profunda
redemptionis humanæ mysteria penetrare non D
possumus, quasi ori nostro digitum superponi-
mus, vt Diuinitatis Christi celsitudinem maio-
ribus relinquentes, de sola tantùm eius cruce
1. Cor. 2. tractemus, sicut dicit Apostolus: *Nihil iudicaui*
*me scire inter vos, nisi Christum Iesum, & hunc cru-*
*cifixum.*

XXXVII. Mansio. Post hæc profecti sunt in Oboth, quod vtique
vertitur in Magos, siue Phitones. Propter quod
datur intelligi, quia post imaginem Dei, quæ
in cordis ratione concipitur, post acceptam fi-
dem, quæ oris confessione profertur, consurgunt
aduersum nos hæretici, errorem venenatæ per-
fidiæ dogmatizantes, tamquam Phitonea, &
Magi malefica incantationum carmina con-
spergentes.

Hinc transiuit in Gebarim, quæ est in fini- XXXVIII. Mansio.
bus Moabitarum. Gebarim significat aceruos
lapidum transeuntium. Isti porrò sunt lapides
viui, sancti scilicet, ex quibus non modò Hie-
rusalem superna construitur; sed & præsens Ec-
clesia tamquam margaritis coruscantibus ador-
natur. Qui meritò transeuntes dicuntur, quia
terrena quælibet ac transitoria mente calcant,
atque ad cælestia transire festinant. Si verò non
Gebarim, sed Gai dicatur, quod alia testatur
editio, & hoc ab intellectu transeuntium non
aberrat. Gai siquidem interpretatur, Chaos.
Dicit autem Abraham diuiti: Quia *inter nos, &* Luc. 16.
*vos, chaos magnum firmatum est.* Ad illum ergo
sancti semper transire desiderant, vt in eius si-
nu, sicut & beatus ille Lazarus, feliciter re-
quiescant.

Vnde satis aptè consequitur, vt post chaos XXXIX. Mansio.
Phitonum, atque Magorum, quod est tenebro-
sa calliditas hæreticorum, præstò veniant in Di-
bongad, quod significare dicitur apiarium tenta-
tionum. Apes enim ore mella ferunt, sed aculeis
pungunt; sic & hæretici verbis quidem mani-
festè blandimenta prætendunt; sed quasi post se
erroris aculeos congregant. Primò distillant ora
dulcedinem, sed postmodum spargunt aculeatæ
falsitatis errorem. Vnde Propheta conqueritur,
dicens: *Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt* Psal. 117.
*sicut ignis in spinis.*

Inde profecti sunt in Helmondeblathaim, XL. Mansio.
quod vertitur, in contemptum palatarum, hoc
est, ficuum, siue contemptus opprobrij. Fi-
cus autem deliciosus est fructus: per quod in-
telligitur necessarium esse, vt qui iam donis
cælestibus appropinquant, cuncta carnalis il-
lecebræ blandimenta contemnant. Quòd si
contemptus opprobrij magis admittitur, per
hoc indubitanter instruimur; vt si quando vel
hæreticorum, vel reproborum quorumlibet
dehonestamur iniuriis, non turbemur. Per
quod scilicet vtrumque salubriter edocemur,
vt nos nec inhonesti contemptus irrisio mo-
ueat, nec vlla terrenæ dulcedinis oblectamen-
ta resoluant, quatenus de hoc mundo valeamus
dicere cum Propheta: *Sicut tenebræ eius, ita &* Psal. 138.
*lumen eius.*

Inde commigrant ad montes Abarim contra XLI. Mansio.
Nabo. Abarim, transitus: Nabo, abscessio in-
terpretatur, vbi scilicet anima quasi per omnes
itineris mansiones, ita per cunctas fuerit pro-
gressa virtutes: quia iam ad culmen perfectionis
ascendit, mente mox transit ex hoc sæculo, &
abscedit. Quæ nimirum & si adhuc manere vi-
deatur in mundo, in carne tamen, non secundùm
carnem ambulans, iam recessit è mundo. Sicut
de Enoch dicitur: *Et non inueniebatur, quia tran-* Gen. 5.
*stulit illum Deus.* Ita quisquis sanctitate perfectus,
& mundo iam mortuus pertransiit mundum, &
habitat in regione virtutum.

Postrema verò mansio est in campestribus
Moab super Iordanem contra Iericho. Adhoc XLII. Mansio.
enim tam longi itineris transitus agitur, ad hoc
tetus ærumnis, ac laboribus per vastam huius
mundi solitudinem suspiratur, vt applicemus
ad Iordanem, hoc est, accedamus ad inex-
haustam cælestis sapientiæ plenitudinem. Iuxta
quam peregrinationis nostræ tabernaculum
construentes, eius fluentis à cunctis nos Ægypti
squaloribus properemus abluere, vt purificati
terram repromissionis valeamus intrare; Vt si-

Cant. 1. mus, sicut de Sponsa in Canticis dicitur: *Oculi eius sicut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima.* Et notandum, quòd profectò ista non in montibus, sed in campestribus desinit; quoniam Sancti quique quantò celsiori perfectione sunt præditi, tantò maiori A sunt humilitate fundati. Qui etiam contra Iericho mansiones ædificant, quoniam aduersus mundum, qui per eam designatur, inficederabiliter pugnant. Quibus dicitur: *Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret: sed quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Ioan. 15.

*Expliciunt Testimonia Libri Numeri.*

## Incipiunt Capitula Libri Deuteronomij.

1. *Quòd Lex in monte Horeb data sit.*
2. *Ait Dominus Moysi: Vade, & dic populo: Reuertimini in tentoria vestra; tu verò hîc sta mecum.*
3. *Ait Moyses populo: Dedit tibi Dominus cibum, manna, quod ignorabas tu, & Patres tui.*
4. *Non est (inquit Moyses) terra, quam ingredimini possidendam, similis terræ Ægypti, de qua exijstis: sed de cælo pluuiam expectans.*
5. *Quòd præcepit Dominus, vt appropinquante iam prælio, Sacerdos ante aciem staret, & exhortaretur populum.*
6. *Vt homo formidolosus, & corde pauido non egrederetur ad bellum: sed reuertatur in terram suam, ne alios pauere faciat.*
7. *Vt mulieri in bello captæ, & in coniugium victoris electæ, corporis superfluitas abscindatur.*
8. *Quòd si filius odiosæ coniugis primogenitus fuerit, non possit dilectæ filius ei præferri, vt primogeniti locum teneat.*
9. *Vt si acceperit homo vxorem, & illa non inuenerit gratiam ante oculos eius, scribat ei libellum repudij, & dimittat eam de domo sua.*
10. *Vt si eum, qui peccauit, iudices dignum viderint plagis, prosternant, & coram se faciant verberari.*
11. *De iusto pondere, & æquali modio habendis.*
12. *Moyses de Aser: Ferrum, inquit, & æs calciamentum eius.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri Deuteronomij.

### CAPVT I.

*In Epistola ad Alexandrum Papam, vbi de insolentia malorum.*

Mens humana terrenis obtenebrata negotiis, frustra se in contemplationis culmen attollere nititur, dum actionum sæcularium merito quasi coogestis lapidum ruderibus aggrauatur. Sicut enim aluta postquam per limosa luti fluenta transierit, non admittit aruinam; sic mens humana nisi ab humore fuerit curæ sæcularis exsucca, non percipit supernæ pinguedinis gratiam. Pellis enim sicca pinguedinem cōbibit, humefacta repellit. Et humanum cor, donec curarum sæcularium madore turgescit, saginas internæ gratiæ Exod. 20. non admittit. Vnde & lex in monte Horeb data legitur, quod videlicet siccitas interpretatur. Illa denique mens, quæ per amorem spiritus in alta sustollitur, mons est, in quo lex Domini irreprehensibilis, quæ proculdubio charitas est, diuinitus promulgatur. Et hic mons veraciter est Horeb, qui siccitas dicitur: in quo videlicet omnium vi- B tiorum humor excoquitur, & ad radios solis iustitiæ cuoctum libidinis, atque carnalis illecebræ rheuma siccatur. Hinc est; quòd vasa templi in argillosa terra, quæ videlicet aquam sitienter imbibit, Hiram ad Salomonis imperium fabricauit: 3. Reg. 7. ex quibus nimirum vasis, & illud est, quod imbre cælesti concupiscit impleri dicens: *Anima mea sicut terra sine aqua tibi*; ad quod ideo æstuans clamat: *Sitiuit anima mea ad Deum viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Psal. 142. Psal. 41. C

### CAPVT II.

*In Epistola ad fratres Cluniacenses.*

Caueant hi, qui prodire fortassis adhuc in publicum concupiscunt, ne dum inania ceroere liberis obtutibus inhiant, dextrum oculum, hoc est, vim intimæ contemplationis extinguant. Nec Num. 11. pruriat eorum gula cum illo carnali Israël, porros, cepas & allia: quarum videlicet herbarum vehemens acrimonia oculos turbat, & ad lacrimas prouocat. Quia nimirum, sæcularis actio dum

muitis pressutarum angustiis cingitur, dum labo- A
rum ingruentium crebra perturbatione vexatur,
quibus gaudere promisit, sæpe flere compellit.
Plane si laboris delectat exercitium, habet sancta
quies laborem suum. Vnde Dominus ad Moysen;
Dent. 5. *Vade*, inquit, *& dices: Reuertimini in tenratoria ve-*
*stra; tu verò hic sta mecum, & loquar tibi omnia manda-*
*ta, ceremonias, atque iudicia.* Cæteris quippe in carnis
suæ tentor o delectabiliter qoiescentibus, seruus
Dei non residere iubetur, sed stare cum Domino:
vt quò remotiùs a mundi laboribus cessat, eò vigi-
lantiùs in diuinis obsequiis ipse se sanctæ quietis
feruore exerceat.

## CAPVT III.

*In eadem Epistola.*

D*Edit tibi Dominus cibum manná, quod ignorabas*
Matt. 4. & *tu, & patres tui, vt ostenderet tibi, quòd non in solo*
Luc. 4. *pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur ex ore*
*Domini*; vbi & præstò subiungit: *Vestimentum tuum,*
*quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit, & pes*
*tuus non est subtritus. En quadragesimus annus est, vt*
Deuter. 8. *recogites in corde tuo, quia sicut erudit homo filium suum,*
*sic Dominus Deus tuus erudiuit te, vt custodias mandata*
*Domini Dei tui, & ambules in viis eius, & timeas eum.*
In quibus verbis illud est solertius attendendum,
quod ait: Dedit tibi manna, vt ostenderet, qnod
non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo,
quod egreditur ex ore Dei. Vbi luce clarius con- C
star, quia illud manna, quo illi carnaliter aleban-
tur, hoc diuini verbi significabat pabulum, quo
nunc in anima recreamur. Et notandum, quod de
hoc manna in libro Exodi legitur: *Quod cum vi-*
Exod. 16. *dissent*, inquit, *filij Iseaël, dixerunt ad inuicem: Man-*
*hu? quod significat, quid est hoc?* Illi ergo manna, id
est, qoid est hoc, veraciter comedunt; qui dum le-
gunt, vel audiunt, diuini verbi mysterium solerter
inquirunt. Qui nimirum intra litteralis paleæ the-
cam, dulcem intelligentiæ spiritalis ambiuot enu-
cleare medullam. Hic certè quid est hoc, veraci-
ter vescitur, qui assiduè in Scriptura sacra solerti
meditatione versatur.

## CAPVT IV.

*In Sermone de S. Bartholomæo.*

MOyses mysticè de sancta dicit Ecclesia: *Non*
Deut. 11. *est*, inquit, *terra, ad quam ingredimini possi-*
*dendam, similis terræ Ægypti, de qua exijstis; vbi iacto*
*semine, in hortorum morem aqua deducuntur irriguæ,*
*sed de cælo pluuias expectans, quam Deus suus inuisit*
*omni tempore.* Sæcularis enim prudentia, quasi co-
luber per humum serpit, & huc, illucque lubrica
varietate declinat; diuina verò sapientia de cæle-
stibus intonat. Hortus etiam hîc sinistram habet
significationem. Nam carnalis scientiæ videtur
designare lasciuiam; sicut & illic, vbi Achab pe-
tiit vineam Naboth: *Da mihi*, inquit, *vineam tuam,*
3. Reg. 21 *vt faciam mihi hortum olerum.* Ille quippe in hortum
conatur vineam vertere, qui rigorem virtutis iu-
cunda carnalis illecebræ vult amœnitate mutare.
Et Psalmista reprobos oleribus comparat, dicens:
Psal. 36. *Tanquam fœnum velociter arescent, & sicut olera her-*
*barum citò cadent.*

## CAPVT V.

*In Sermone de S. Anastasio.*

A*Ppropinquante, ait Dominus, iam prælio stabit* Deut. 20.
*Sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum:*
*Audi Israël: Vos hodie contra inimicos vestros pugnam*
*committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere,*
*nolite cedere, nec formidetis eos; quia Dominus Deus ve-*
*ster in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios*
*dimicabit, vt eruat vos de periculo.* Et notandum,
qood Sacerdos, qui imminente iam bello concio-
natur, non alibi, sed ante aciem stare præcipitur;
vt videlicet eos ad pugnam, quos adhortationibus
B prouocat, ipse quoque præuius antecedat, ne dum
alios ad bellum impellere nititur, ipse degeneri
torporis otio per negligentiam resoluatur. Sicut
de quibusdam magna quidem prædicantibus, sed
desidiosè viuentibus, per Prophetam dicitur: *Filij*
*Ephrem intendentes arcum, & mittentes sagittas suas,* Psal. 77.
*conuersi sunt in die belli.*

## CAPVT VI.

*In Sermone de S. Georgio.*

H*Omo formidolosus, & corde pauido non egrediatur* Deut. 20.
*ad bellum; sed vadat, & reuertatur ad terram*
*suam, ne pauere faciat corda fratrum suorum, sicut &*
*ipse perterritus est.* Quibus nimirum verbis liquidò
C perdocemur, quia pro defensione fidei dimicare
fortiter & idoneè nequeunt, qui adhuc nudari ter-
renis opibus pertimescunt: tolerabilius enim est,
vt domum quodammodo redeuntes, ignobiliter, &
imbelles viuant, quàm secum & alios à trium-
phandi gloria per degeneris exempla timoris
auertant.

## CAPVT VII.

*In libro de perfectione Monachorum.*

PEr Moysen Lege decernitur: vt mulieri in bel-
D lo captæ, & in coniugium victoris electæ, cor-
poris circumfluitas abscindatur: *Quæ radet*, inquit,
*cæsariem, & circumcidet vngues, & deponet vestem in*
*qua capta est, sedensque in domo sua, flebit patrem,*
*& matrem vno mense, & postea intrabis ad illam, dor-*
*miesque cum illa, & erit vxor tua.* Mulieri quippe
cæsariem radimus, cùm rationali disciplinæ sen-
sus superfluos amputamus. Vngues etiam circum-
cidimus, cùm ab ea mortua quæque superstitionum
opera desecamus. Quæ etiam vestem deponere,
in qua est capta, præcipitur, vt superductam fa-
bularum, & quorumlibet figmentorum exuat su-
perficiem ac solidam veræ rationis exhibeat veri-
tatem. Patrem verò, & matrem deflet: quia li-
beralium auctores artium mens nostra mortuos
deputat, & eos in errore periisse compatiendo de-
plorat. Consuetudo autem fœminarum est, per
vnumquemque mensem sui sanguinis effusione
purgari: post mensem itaque ad hanc mulierem
intrare præcipimur vt artem cuiuslibet discipli-
næ omni superstitionum contagio defæcatam ve-
lut in coniugium sortiamur: quatenus iam Israë-
litica facta, consequenter in Israëlitæ coniugium
transeat, & bene fœcundam spiritualium operum
sobolem reddat.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Bonifacium, quæ est de eo, quod exteriori prudentiæ spiritualis sapientia debeat præferri.*

Deut. 21. *SI habuerit homo vxores duas, vnam dilectam, & alteram odiosam, genuerintque ex eis liberos, & fuerit filius odiosæ primogenitus, volueritque substantiam inter filios diuidere, non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odiosæ, sed filium odiosæ agnoscet primogenitum, dabitque ei de his, quæ habuerit, cuncta duplicia; iste enim principium liberorum eius, & huic debentur primogenita.* Duæ scilicet hominis vxores sunt, virtus, & voluptas, liuoris & odij inter se inuicem, velut quadam zelotypia dissidentes: & voluptas quidem ad hanc vitam, virtus ad æternam pertinet gloriam. Illa planè dilecta B est, quia virum suum, hoc est, fragilem cuiusque spiritum malesuada iucunditate demulcet: ista verò dicitur odiosa, quia per arctam, & angustam viam homines ire constituit, & aspera semper ac dura proponit; sed filius odiosæ nobis primogenitus est, quia virtutem Conditor noster nobis originaliter indidit: voluptas autem, & quælibet carnalis illecebra ex vitio nostræ prauitatis emersit. Sed quia non est istius temporis per singula verba huius præcepti figuram enucleanter exponere, sufficiat hoc ad compendium dicere; vt si non possumus dilectam vxorem, quæ nobis proculdubio noxia est, à thalami nostri societate repellere, studeamus saltem quæ sobria est, & honesta, in primogeniti dignitate præferre, quatenus si nobis difficile est quantulamcumque saltem huius vitæ C dulcedinem non sentire, prærogetur tamen dominij palma virtuti, relinquatur sequlus voluptati: illius filius in primogeniti dignitate præcellat, istius autem filius in subsequela ordinis, & sub disciplinæ semper refrænatione supersistat. Vis fortassis addiscere qui vxoris odiosæ sunt

Galat. 5. filij? Paulus inquiratur Apostolus: *Manifesta sunt*, inquit, *opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Vis enim consequenter audire quæ sit soboles dilectæ? ausculta quod D subdidit: *Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia castitas.* Hic ergo filius tanquam primogenitus duplicia debet habere substantiæ videlicet vt fructus Spiritus, corpus simul & animam tegat, atque vtriusque substantiæ, interioris scilicet, & exterioris hominis iura possideat.

## CAPVT IX.

*In Epistola ad Cincium Præfectum.*

Deut. 21. *SI acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non E inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, scribat libellum repudij, & dabit in manu eius, & dimittet eam de domo sua.* Hæc igitur vxor nostra, carnalis scilicet vita, vtinam in oculis nostris gratiam numquam prorsus inueniat, sed eius abominabilis fœditas mentium nostrarum nares, vt dignum est, semper offendat. Quæ libello repudij per legem pœnitentiæ semel accepto, sic à connubij nostri liminibus excludatur, vt in nostros denuò non reuertatur amplexus. Vnde & vir

Eccl. 9. sapiens ait: *Auerte faciem tuam à muliere compta, & non circumspicias speciem alienam*: quæ quoniam alie-

A na dicitur, meritò cum Agar, non vxor, sed concubina intelligitur. Agar enim peregrina, vel accola interpretatur. Et quia per Salomonem hæc eadem impudica mulier dicit: *Aspersi cubile meum myrrha, & aloë, & cinnamomo*, meritò cum altera Prou. 7. concubina Abrahæ poterit comparari. Cethura siquidem dicitur odorifera. Vita quippe carnalis spirat odoramenta mendacij. Vnde & in Prouerbiis dicitur: *Custodite à muliere mala, & à blanda* Prou. 6. *lingua extraneæ; non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum.* Hæc enim blanda lingua, videlicet carnalis vitæ, miseros homines dicere persuadet: *Venite, perfruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura* Sap. 2. *tamquam in iuuentute celeriter: vino pretioso & vnguento nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis,* &c. At contrà de muliere, quæ religiosam signat vitam, scriptum est: *Mulieris bonæ beatus vir, numerus enim annorum illius duplex: Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitæ illius in pace implebit.* Eccl. 26. Quomodo est numerus annorum hominis duplex, nisi quia & hic viuit in conuersatione sancta, & illic est victurus in gloria? Hæ planè duæ vitæ, spiritualis scilicet, atque carnalis, quadam inter se inuicem quasi zelotypia dissident, & ad diuersum viuendi finem corda hominum trahunt. Ista siquidem cohibet gulæ pruriginem, ne modum sobriæ refectionis excedat: illa ventres ingurgitat, & per immoderata ciborum oblectamenta relaxat. Ista suspiriis, ac gemitibus pascitur: illa cachinnis, & ineptis lusibus delectatur. Ista sursum spiritum erigit, & in cælestis desiderij arce suspendit: illa curis sæcularibus, & opibus congerendis incumbit. Ista quicquid iniuriarum, quicquid aduersitatis ingeritur, æquanimiter tolerat: illa grauiores potius violentias accipit, iudicia, quæ tolerentur, importat.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Petrum Monachum.*

*SI eum, qui peccauit, indices dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari,* vbi & mox Deut. 25. additur: *Pro mensura peccati erit & plagarum modus. ita vt quadragenarium numerum dumtaxat non excedant, ne fœde laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.* Quod videlicet illi populo legale præceptum, nobis est allegoriæ mysterium. Quadragenarius siquidem numerus humanæ vitæ significat cursum. Hinc est, quod Israël annis quadraginta graditur per desertum. Hinc Moyses, & Elias, insuper & Num. 14. ipse Dominus, tot diebus protraxêre ieiunium. qui & 32. etiam sicut horis quadraginta in sepulchro mortuus Exod. 24. iacuit, ita nihilominus post resurrectionem suam 3. Reg. 19. diebus totidem cum discipulis fuit; quatenus nos Matth. 4. sua membra pius magister edoceat, vt per capitis nostri vestigia gradientes, & mortui mundo, & velut peregrini hospitemur in sæculo. Mysticè quoque peccator in lege dum vapulare præcipitur, excedi quadragenarius plagarum numerus prohibetur; quia quisquis in hac vita perfectam egerit pœnitentiam, nullam postmodum pro suis excessibus sentiet pœnam.

## CAPVT XI.

*In Sermone de sancto Anastasio.*

*NOn habebis in sacculo diuersa pondera, maius & minus, nec erit in domo tua modius maior & minor. Pondus habebis iustum, & verum: & modius æqualis, & verus* Deut. 25.

*erit tibi.* Enimuero tunc in sacculodiuersa pondera
non habemus, si intra secretum conscientiæ no-
stræ, non aliter nobis, atque aliter aliis iudicantes,
easdem legalium præceptorum mensuras appen-
dimus. Nimirum, vt nos aliis regulam districtæ se-
ueritatis indicere, nosmetipsos verò studeamus re-
missionis indulgentiæ lege tractare. De qua vide-
Prou. 12. licet fraude & Salomon dicit: *Abominatio est Domi-
no pondus duplex, & statera dolosa.* Necesse est ergo
fruges verbi nequaquã diuersis, sed eisdem meti-
ri ponderibus; vt quæ aliis agenda præcipimus, ipsi
etiam viuis operibus efficaciter impleamus.

### CAPVT XII.

*In Sermone de sancto Bartholomæo.*

ÆS aliquando sanctis congruere reperitur
Apostolis; de quibus sub Aser specie per
Deut. 33 Moysen in Deuteronomio dicitur: *Ferrum, & æs
calceamentum eius.* Calceamentum quippe in Scri-
ptura sacta, munimentum prædicationis acci-
Ephes. 6. pitur, sicut scriptum est: *Calceati pedes in prædi-*
A *catione Euangelij pacis.* Quia ergo per ferrum virtus,
per æs autem perseuerantia longanimitatis expri-
mitur, ferrum, & æs Apostolorum dicitur esse
calceamentum, necnon & Prædicatorum quo-
rumlibet sanctorum. Per ferrum scilicet aduer-
santia mala patienter tolerant; per æs verò bo-
na præposita longanimiter seruant. De quibus
Apostolis, siue Apostolicis viris, Prædicatoribus
scilicet sanctis ad eundem Aser cum præmisis-
set: *Ascensor cæli auxiliator tuus*, illico subdidit:
*Magnificentia eius discurrunt nubes.* Quis enim est
ascensor cæli, nisi Saluator noster, qui postquam
B mortis imperium moriens perdidit, cælum, An-
gelis comitantibus, & discipulis suspicienti-
bus, penetrauit? Huius magnificentia nubes
discurrunt; quia eius auctoritate Doctores sancti
per mundum salutiferæ prædicationis imbrem
pluunt. De quibus & Propheta: *Qui sunt*, in- Esa. 61.
quit, *isti, qui vt nubes volant?* Istæ nubes resoluun-
tur in aquam, cùm terram cordis nostri doctrinæ
suæ fluentis inebriant; vt eam ad proferenda pij
operis germina fertilem reddant.

*Expliciunt Testimonia Libri Deuteronomij.*

## Incipiunt Capitula Libri Iosue.



*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri Iosue.

### CAPVT I.

*In secundo Sermone de S. Ioannè Euangelistâ.*

Iosu. 3. *CVm populus ingrederetur Iordanem, iubente Iosue, aquæ superiores ad instar montis intumescebant, inferiores verò in mare mortuum delabebantur.* Quia profectò ex eis, qui baptizantur, alij in accepta cælestis gratiæ dulcedine perseuerant, alij in peccatorum amaritudinem defluere reprobè viuendo non cessant, & velut in maris mortui salsuginem corruunt, dum sapiendo terrena, per prauæ vitæ decliuia ad mortem tendunt. Nos autem non sic, dilectissimi, non sic, sed ad veram sapientiam animum transferentes, sic per Dei misericordiam in virtutum studeamus alta pro-

ficere, vt in vitiorum pudeat voraginem declinare. Sic perseueremus semper ad superna properare, quò tendimus, vt diuini amoris dulcedinem in nostris iugiter mentibus conseruemus.

## CAPVT II.

*In eodem Sermone.*

Iof. 4. E*Lige* ( inquit Dominus ad Iosue ) *duodecim viros, singulos per singulas tribus, & præcipe eis vt tollant de medio aluei Iordanis, vbi fixerunt sacerdotes pedes duodecim lapides durissimos, quos ponetis in loco castrorum, vbi fixeritis hac nocte tentoria.* Vt autem B non omnia, licet plena mysteriis, verba discutiam, quid per hoc factum nobis innuitur, nisi vt postquam mystici Iordanis fluenta transimus, postquam de lauacri salutaris fonte consurgimus, durissimos duodecim lapides, id est, firmissima Apostolorum exempla ad imitationem nobis proponere studeamus? Lapides quippe vbi Sacerdotes pedes fixerant, in loco castrorum ponimus, si in procinctu spiritualis militiæ positi, Apostolorum vestigia constanter & firmiter teneamus. Prou. 18. Nam iuxta Salomonis sententiam: *Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.* Nimirum qui in moribus suis molles, ac fluidi sunt, more aquæ præcipites ad ima defluunt: qui verò constantes, ac firmi, in arcem C quotidie virtutis excrescunt.

## CAPVT III.

*In Sermone primo de S. Bartholomæo.*

Iof. 4. 1. Cor. 10. P*Ost hæc autem protinus Iosue iubetur, vt in Galgala cum populo transeat, atque illic eos cultris lapideis circumcidat. Petra*, vt ait Apostolus, *erat Christus.* Per cultellos ergo lapideos circumcidimur, cum per Christum à nobis omnes carnis & spiritus illecebras amputamus. Et hac circumcisione, sicut illic dicitur, Ægyptiorum propulsamus opprobrium, quoniam deludentium nos elidimus Iof. 5. petulantiam vitiorum. *Hodie* ( inquit Dominus D ad Iosue ) *abstuli opprobrium Ægypti à vobis.* Nec prætereundum, quod Galgala, reuelatio interpretatur. Vita quippe carnalis oculos mentis excæcat, spiritualis illuminat: *Reuela*, inquit, *ocu-* Psal. 118. *los meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Cum enim à suis homo vitiis circumciditur, ad diuinæ legis consideranda mysteria mentis acies reuela- Ioan. 1. tur. In quo scilicet loco ab Israëlitico populo Pascha celebratur, & typicè Agnus ille comeditur, qui tollit peccata mundi. Et nota ordinem rerum, ac salutis humanæ perpende mysterium. Postquam de baptismo, quasi de gurgite Iordanis E eximus, Apostolicæ virtutis, & constantiæ lapides nobis in exempli testimonium constituimus, quos æmulationis studio contemplantes, à prauitatis nostræ præputio circumcidimur: sicque dimota procul, atque detersa caligine vitiorum, reuelata facie spiritalis lætitiæ Pascha celebramus in luce virtutum. Illic primùm populus de frugibus terræ comedit azymos panes: & manna, quo eatenus ali consueuerant, vlterius non apparuit. Ioan. 6. Quia postquam panis ille viuus, qui de cælo descendit, ex agro virginalis vteri prodiit: postquam Ioan. 12. granum tritici cadens in terram, mortuum est, ac plurimos fructus attulit, mox typicæ legis manna defecit. Terra quippe repromissionis, venter est Virginis. De qua terra per Esaiam di- A citur: *Rorate cæli desuper, & nubes pluant Iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem.* Esai. 45. Cum ergo ad hunc panem peruenitur, legis veteris vlterius manna non quæritur.

## CAPVT IV.

*In Sermone de sancto Andrea.*

P*Ræcepit Dominus Iosue, vt arcam fœderis viri bellatores armati præcederent; Sacerdotes autem septem buccinis clangerent; sicque per septem nihilominus dies Iericho mœnia circuirent. Septimo itaque die dum vociferatio populi clangentibus admiscetur, Iericho protinus à fundamento collapsa subuertitur.* Iof. 6. B Quid est autem, quod ad capiendam vrbem non gladius educitur, non tela vibrantur, non iaculum mittitur, non aciei militaris cuneus ad irruptionis impetum constipatur, sed tubis dumtaxat sacerdotalibus clangitur, & sic victoria, non iam iure belli, sed virtute potius sacramenti de superatis hostibus obtinetur? Deliramenti sanè videretur ineptia, si euidens non fuisset victoria subsecuta. Sed per Iericho, quæ dicitur Luna, non incongruè mundus innuitur: qui sic per labentium momenta temporum, tanquam per menstrua detrimenta finitur. Arca autem sancta erat Ecclesia; tubæ verò Apostoli sunt, vel qui- C que sancti Doctores Ecclesiæ; quorum videlicet admonitionibus dum pugnare semper contra carnis illecebras, & antiqui hostis insidias nitimur, velut ad conflictus aciem, & conferenda bella, tubarum clangoribus incitamur. Quæ nimirum tubæ septem fuisse referuntur; quia Prædicatores sancti septiformis Spiritus gratia sunt repleti. Septem quoque dierum vicissitudine omne tempus nostræ mortalitatis euoluitur. Vrbem ergo Iericho Sacerdotes arcam ferentes, & clangentes septem diebus circumeunt, & muri eius per arcæ præsentiam, & tubarum sonitum cadunt; quia in huius mortalis vitæ decursu, dum circumquaque per orbem terrarum sancta mouetur, & dilatatur Ecclesia, per sanctæ prædica- D tionis instantiam omnis elati mundi superbia frangitur, & cuncta infidelitatis obstacula subruuntur. Et notandum, quod armati milites cum Sacerdotibus ire iubentur: nimirum vt ij, quibus non est iniunctum promendi clangoris officium, nequaquam se remotos intelligant à congressione bellorum; quatenus & ij, qui non prædicant, contra occulti hostis insidias armati nihilominus, & circumspecti semper incedant. Huius itaque belli duces, ac principes, sancti Apostoli sunt, qui arcam fœderis Ierichontinis mœnibus cum tubarum clangore circumferunt; quia per totius mundi circulum sanctæ prædica- E tionis officio Ecclesiæ sacramenta diffundunt. *In omnem* enim *terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Psal. 18. Euolutis autem sex diebus, septimo tandem die Rex Iericho cum omni populo, gladio deuorante, consumitur; quia in die nouissimo diabolus, qui est Rex superbiæ, cum omnibus suis sequacibus quasi quodam diuinæ sententiæ gladio morti perpetuæ condemnatur. Tunc nempe fiet, quod per Apostolum dicitur: Quia, *cùm euacuauerit omnem principatum, & omnem potestatem, & virtutem, nouissimè inimica destruentur mors.* 1. Cor. 15.

## CAPVT V.

*In Sermone de S. Bartholomaeo.*

ARca verò illa ex imputtibilibus lignis Sethim, mystica fuerat arte composita, auto quoque putissimo resplendebat, intus, & extrinsecus inauiata. In ea quoque erat vrna aurea, in qua manna seruabatur, tabulæ nihilominus testamenti, & virga Aaron, quæ fronduerat. Quid est autem vrna aurea, nisi caro Christi munda, nitida, sincera, absque omni reatus contagione purissima? Quæ reconditum haber manna, Angelicum videlicet panem, hoc est, diuinitatis æternæ dulcedinem. Duæ verò lapideæ tabulæ inuiolabilem B vtriusque testamenti signant firmitatem. Quid autem Aaron virga, nisi summi veri Pontificis nostri salutare vexillum, & viuificæ Crucis exprimit sacramentum? Quæ etiam in eo quod germinasse perhibetur, præfigurauit sanctam Crucem immortalis memoriæ viriditate vernantem. Hæc sunt sactamenta vniuersalis Ecclesiæ; hæc etiam salutaris instructio cuiuscumque fidelis animæ Christianæ. Quod enim arca per adumbratam prætendebat imaginem, hoc nunc Ecclesia, vel quæque mens insti per efficacissimam, & apertam possidet veritatem. Hæc beati Apostoli mysticæ refectionis alimenta portabant; hæc tanquam panem paruulis exponendo f aogebant. Nam postquam Euangelicus ille sermo prorupit: Quo-

Luc. vlt. niam *aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas*, prophetica querela cessauit, qua dicitur:

Thren. 4. *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* Hic est panis ille quotidianus, fratres C mei, quem nos Veritas docuit inhianter expetere: hoc cælestis sapientiæ pabulum, quod debemus iugiter esurire.

## CAPVT VI.

*In Sermone de S. Andrea.*

Iof. 6. AIt Iosue ad populum: *Vos autem cauete, ne de facultatibus Iericho quippiam contingatis.* Vetat & noster Iesus, verus vtique Saluator, vt ne-

Matth. 6. mo ea, quæ mundi sunt, diligat: *Nolite*, inquit, *thesaurizare vobis thesauros in terra*; Et per Apo-

1. Ioan. 2. stolum suum: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ*

Iof. 7. *in mundo sunt.* Non ergo ad exemplum infelicis Achan de anathemate Iericho aliquid destaudemus; vt videlicet nihil ex dissolutis mundanæ conuersationis moribus, disciplinis Ecclesiasticis inseramus. Non auferamus pallium, vt post indumentum fidei, cultum conuersationum sæcularium nullatenus induamus. Non argenti siclos, D vt qui æternum thesaurum in cælo recondimus, nullam temporalem pecuniam per ambitionem in sudario reponamus. Non denique regulam auream, vt in Ecclesiam Christi non accurata introducamus hæreticorum dogmata, non trutinata Philosophorum acutè disputantium studia, vel Poëtarum elaborata figmenta. Hæc est enim aurea illa regula, limato videlicet, atque polito sermone directa, & velut aureo loculentæ facundiæ colore vestita. Hanc autem regulam furati sunt Arrius, Marcion, & Apelles, aliæque peruersorum hominum pestes; qui dum Philosophorum sectas in Ecclesiam conati sunt introducere, iram Dei quodammodo super castra Israël visi sunt prouocare. Sed ij obruti sunt cum Achan sub aceruo lapidum, quia oppressi sunt

A immanissimo pondere peccatorum. Nos autem, fratres charissimi, quia Philosophia nostra Christus est, & hic crucifixus; atque ideo magistros habemus non oratores, sed piscatores; non versutos & eloquentes, sed mites ac simplices: despiciamus sapientiam, quæ cæcat, appetamus stultitiam, quæ discentes illuminat. *Quia* enim, vt 1. Cor. 1.

Apostolus ait, *non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.*

## CAPVT VII.

*In eodem Sermone.*

CVncti *autem habitantes Iericho, gladio trucidante* Iof. 6.

*consumuntur, sola autem domus Raab meretricis euasit, quam videlicet funiculus coccineus in fenestra discreuit.* Domus autem illa vnicam præfigurat Ecclesiam, quæ purificata est à turpitudine fornicationis per fenestram confessionis in sanguinis remissione. Hæc planè à communi pereuntis mundi liberatur excidio, quia in fenestra domus suæ coccineum ligat funiculum, dum in ore corporis sui portare non desinit passionis dominicæ sacramentum *Corde* enim *creditur ad iustitiam, ore autem* 1. Rom. 10.

*confessio fit ad salutem.* Porro autem funiculus ille ad domum erat ligatus, sed exterius videbatur; quia dominicæ Crucis fides in corde retinetur, quæ oris confessione depromitur. Reliquis quidem pereuntibus, omnes, qui in domo illa reperti sunt, mortis euasere periculum; quia sicut intra Ecclesiam omnes saluantur electi, ita extra Ecclesiam nemo poterit saluus inueniri. Sed fortasse quæritur: Quomodo & arca, quæ vrbem circumiens obsidebat; & domus Raab, quæ ipsius mœnibus inhærebat, vtraque nimirum res vnam designet Ecclesiam; cùm arca videlicet obsideat, & expugnet, domus autem videatur obsessa? Sed hæc quæstio facilè soluitur, si in membris Ecclesiæ, quæ sit diuersitas, subtiliter attendatur. Ecclesia namque expugnat Ecclesiam, cùm Prædicatores, magistri & discipuli præsidentes & obtemperantes ex vno diuinæ regenerationis fonte procedere, vnum denique corpus Ecclesiæ tamquam diuersa videantur membra complere. Cui nimirum Ecclesiæ per Psalmistam dicitur: *Pro patribus tuis nati sunt tibi* Psal. 44.

*filij*; ipsi sanè Apostoli, qui ad capiendam humanæ superbiæ Iericho tam valida, tam robusta fulminea prædicationum suarum iacula contorsere, vnius eiusdemque Ecclesiæ & patres quodammodo videntur, & filij: filij videlicet Patriarcharum, & Prophetarum: patres verò subsequentium omnium deinceps electorum. Hinc est enim, quod Moysi diuina voce præcipitur: *Vt & bases argen-* Exod. 26.

*teas fundat, & tabulas inauratas desuper erigat.* Quid autem per bases argenteas, nisi Prophetarum videtur ordo signari, qui dum primi de sacramento Ecclesiæ sunt locuti, quasi quasdam bases eos aspicimus à fundamento consurgere, & superposita fabricæ pondera sustinere? Quid verò per tabulas nisi sancti figurantur Apostoli, qui extensa per mundum prædicatione sunt amplissimè dilatati? Apostolorum namque doctrina quasi quibusdam basibus propheticæ prædicationis innititur, eorumque auctoritate ad status sui robur firmiter solidatur. Vnde & coniunctæ binæ bases in singulis tabulis supponuntur: quia dum Prophetæ sancti in verbis suis inuicem de futuræ tunc Ecclesiæ sacramento concordant, subsequentes Apostolos ædificantes ædificant; & cum à semetipsis in

nullo

nullo dissentiune, illos in se robustius figunt. A Nec immeritò basea, quibus Prophetæ signantur, vt ex argento debeant fundi, præcipitur. Argenti quippe claritas ex vsu seruatur, sine vsu autem in nigredinem vertitur. Prophrtarum quoque dicta antequam Apostolica prædicatione clatescerent, quia in vsu spiritualis intelligentiæ non erant, dum conspici præ obscuritate non poterant, quasi nigra remanebant: at postquam Apostolicæ prædicationis manus vaticinia obscura detersit; quidquid lucis in eis latebat, inclaruit, sensusque eorum mysticos in vsum dedit, quia verba iam rebus esse exposita perspicuè nuntiauit. Iure igitur præcipiuntur fieri & B bases argenteæ, & tabulæ deauratæ; quia videlicet Apostolica præcepta Prophetarum oraculis longè sunt clariora. Vt ergo ad superiora redeamus, non incongruum est, si & arca, & domus meretricis, quæ obsidetur, vnam, eandemque exprimere videantur Ecclesiam; cùm eiusdem Ecclesiæ, sicut dictum est, diuersa sint membra: alia videlicet per sanctæ prædicationis ambitum obsidentia; alia à suæ infidelitatis, vel prauitatis munimine salutaris doctrinæ iaculis obruenda, alia iam domestica, alia adhuc per auersionem praui operis aliena. Hunc in testimonium spiritualis pugnæ conflictum Esaias iam odoratus erat, cùm postquam Saluatoris aduentum perspicuè
Esa. 19. descripsisset, protinus addidit: *Et cor Ægypti tabescet in medio eius; & concurrere faciam Ægyptios aduersus Ægyptios; & pugnabit vir contra fratrem suum, & vir contra amicum suum, & ciuitas aduersus ciuitatem, regnum aduersus regnum: & dirumpetur spiritus Ægypti in visceribus eius.* C Cum igitur per Apostolicæ prædicationis obsidionem, fratres charissimi, de pereuntis Iericho simus internecionibus eruti, immo de subuersæ gentilitatis excidio diuinitus liberati, non grauemur duces nostros subsequi, quo præcedunt: non videatur onerosum quidquid nobis pro nostra salute præcipiunt.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad B. Causidicum, vt exteriori prudentiæ spiritualis sapientia præferatur.*

Ios. 6. S*Vbuersa verò Iericho, Iosue imprecatus est, dicens: Maledictus vir coram Domino, qui suscitauerit, & ædificauerit ciuitatem Iericho; in primogenito suo fundamenta illius iaceant, & in nouissimo liberorum ponat portas eius.* Nam quia per Iericho, quæ in lunam vertitur, hæc vita signatur, ille ciuitatem Iericho in primogenito suo suscitat, qui bona præsentis vitæ principaliter amat. Et quia Veri-
Matth. 6. tas in Euangelio præcipit: *Primùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis*; E meritò maledictione damnatur, quisquis ab hoc præcepto declinare conuincitur; Propheta attestante,
Psal. 118. qui ait: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* At contrà ille portas Iericho ponit in nouissimo liberorum, qui sic vtitur temporalibus bonis, vt hæc non cum amore possideat, sed ad cælestis gloriæ præmium medullitus inardescat. Qui cælestibus in amore suo terrena supponit, transitoria floccipendit. Hoc itaque faciens, & odiosæ vxoris filium, iuxta mandata legis, efficit primogenitum: & secundùm Iosue sententiam, por-
Gen. 4. tas Iericho in nouissimo suscitat liberorum. Quo contrà Caïn in primogenito suo Henoch con-



A didit ciuitatem, quia futuram non sperabat hæreditatem: & quia se quasi in Iericho huius sæculi præpropere dedicauit, elogium perpetuæ maledictionis incurrit. Vnde scriptum est: *Hæreditas, ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit.* Prou. 16.

## CAPVT IX.

*In libro de perfectione Monachorum.*

NOnnulli namque (quod sine gemitu dicere nequeo) sic ad nouæ religionis transeunt ordinem, vt tamen præteritæ vitæ numquam de- B serant vetustatem. Hi nimirum Gabaonitæ sunt, non Israëlitæ. Notum quippe est, quòd Gabaoni- Ios. 9. tæ mortis timore perterriti, ad Israëliticum populum cum fraude, & calliditate venerunt: ita vt se veteribus vestimentis induerent, panes etiam siccos, vtres, saccos, calceamenta, atque omnia simul inueterata portarent. Quibus scilicet postquam impetrato fœdere, vita donatur, consequenter etiam fraus patefacta cognoscitur. Quos Iosue, comperto dolo, sub maledictione damnauit, & aquæ gestatores, lignorumque cæsores perpetuo iure constituit. Qui sunt autem Gabaonitæ, qui ad Israëlitas mortis formidine transeunt, nisi ij, qui ad seruitutis diuinæ mili- C tiam non perfectionis amore, sed tremefacti scelerum suorum immanitate confugiunt? Sed eorum nonnulli veste, non mente mutati, siccos panes ad esum portant; quia azyma adhuc sinceritatis, & veritatis ignorant. Vetustis vestibus conteguntur, quia in veteri adhuc homine consistenti, nouum induere nesciunt, qui secundùm 1. Cor. 8. Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Postremò omnia videntur inueterata, quæ gestant, quia in præteritæ vitæ vitiis perseuerant, non obtemperantes præcipienti Apostolo: *Renouamini*, inquit, *spiritu mentis vestræ.* Ephes. 4. Nec illa eis sententia congruit, qua dicitur: *Vetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua.* Ibid. Ad nouitatem quippe superficietenus venientes, reipsa in 2. Cor. 5. D vetustate persistunt, quia emendationem, & nouam conuersationem in suis moribus non ostendunt. Tales itaque maledictione plectuntur, nec ad sortiendam cum Israëlitis hæreditatem aliquatenus admittuntur. Non enim ex illorum numero sunt, quibus dicitur: *In hoc vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.* 1. Pet. 3. Aqua autem insipida est, & ligna dura. Ligna ergo cædere, & aquas vectare iubentur; quia gustus intelligentiæ spiritualis ignari, duris, atque insensibilibus exterioris exercitij negotiis occupantur. Sic igitur aliquam quidem in exterioribus videntur vtilitatem Ecclesiæ seruiendo conferre: Sed quia E seruiliter viuunt, hæreditatem inter Israëlitas nequeunt possidere.

## CAPVT X.

*In Epistola ad fratres Gamugni.*

D*Ixit Iosue filiis Ioseph: Si populus multus es, ascende in siluam, & succide tibi spatia in terra Pherezæi, & Raphim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim. Cumque ibi conquererentur, & dicerent: Non poterimus ad montana conscendere, cùm ferreis curribus vtantur Chananæi, qui habitant in terra campestri. Respondit Iosue: Populus multus* Ios. 17.

E

*es, & magnæ fortitudinis; non habebis ſortem vnam, ſed tranſibis ad montem, & ſuccides tibi, atque purgabis ad habitandum ſpatia; & poteris vltra procedere, cum ſubuerteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, & eſſe fortiſsimum.* Quæ nimirum multis indigentia verbis exponerem fortaſſis, ſi non mihi meta compendij epiſtolaris obſtaret; hoc tantùm quaſi ſummotenus perſtringendo ſufficiat: Quia cùm Ioſue præcipit populo ſiluarum condenſa ſuccidere, hoc innuit quod noſter Ieſus, eiuſdem ſcilicet nominis, ſequentibus ſe iubet male pullulantes ſilueſcentium vitiorum frutices extirpare. Hortatur vt non fœdera, ſed bellum contra Chananæos gerant, vt montana conſcendant; quatenus & vitiorum elaborent debellare barbariem, & arduum virtutum feſtinent obtinere cacumen. Porrò autem, quòd illi puſillanimiter conqueruntur aduerſus eos, qui ferreis vtebantur curribus, ſe non poſſe conſurgere; hoc eſt, quod nos imbecilles, & fragiles ſæpè diffidimus; tamquam ferreos currus, ſic aduerſantes malignorum ſpirituum impetus ſuſtinere. Nam cùm petulantia gulæ, vorago luxuriæ, omniumque vitiorum peſtes, tamquam frementium Chananæorum acies, conſtipatis aduerſum nos cuneis conglebantur, quid aliud quàm Chananæi nos ferreis curribus impetunt, & ne de carnalis vitæ campeſtribus, ad virtutum valeamus excelſa conſcendere, ſalutis nobis aditus intercludunt? Sed bonus militiæ noſtræ dux imbecillitatem noſtram ad fortiter agendi conſtantiam erigit, & contra hoſtium impetus, vt in altiora progrediamur, impellit. Sed quomodo de inimicis noſtris triumphare poſſumus, qui ſemper in epulis, ſemper in poculorum affluentium voluimus ingurgitatione iacere? De quibus vtique Salomon ait: *Qui diligit epulas, in egeſtate erit; qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.* Et iterum: *Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas; qui his delectatur, non erit ſapiens.* Prou. 21. Prou. 20. Ventrem namque vino & cibis aſſueſcere, quid eſt aliud quam hoſtibus animæ, vt ingrediantur, aditus aperire? Vnde & idem Salomon: *Qui delicatè,* inquit, *à pueritia nutrit ſeruum, poſtea illum ſentiet contumacem.* Prou. 29. Benè hunc ſeruum loris cohibebat inediæ, qui dicebat: *Caſtigo corpus meum, & ſeruituti ſubiicio.* 1. Cor. 9. Aduerſus hunc ſeruum diſputabat cum diceret: *Eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem & hunc, & illas deſtruet.* 1. Cor. 6. Hunc ſeruum ſub calcibus eſſe ſternandum ſignificabat, cum diceret: *Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis: nunc autem & flens dico: Inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, & quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione torum.* Philip. 3. Notandum autem & hic duo terribilia dici, & in inimicos crucis Chriſti tremendam depromit idem Apoſtolus ſententiam, dicens: *Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſit Anathema, Maranatha.* 1. Cor. 6. Qui verò ventrem pro Deo veneratur, Deum quodammodo negare conuincitur; ac per hoc duo hæc terrore pleniſſima, vnum videntur; videlicet, quod abſit, & Chriſti inimicum eſſe, & vnum Deum alium colere.

*Expliciunt Teſtimonia Libri Ioſue.*

## Incipiunt Capitula Libri Iudicum.

1. *QVòd Adonibezech, manuum ac pedum ſummitates, dum capitur, amputantur.*
2. *Erat Debbura Propheteſ vxor Lapidoth, quæ iudicabat populum illo tempore.*
3. *Quod Gedeon præcipitur, vt cum trecentis tantùm, qui aquam manibus lambuerant, ad bellum contra Madianitas pergat.*
4. *De eo, qui in caſtris Madian ſocio referebat ſe per ſomnium vidiſſe ſubcinericium panem ordei.*
5. *Quòd melior eſt racemus Ephraim vindemiis Abiezer.*
6. *Abimelech filius Ierobaal occidit fratres ſuos ſeptuaginta viros ſuper lapidem vnum.*
7. *Stetit Ioathan in vertice montis Garizim, eleuataque voce clamans: Audite me, viri Sichem: ita vt audiat vos Deus.*
8. *Abimelech audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos, aſcendit in montem Selmon cum omni populo.*
9. *Quòd dum Abimelech turrim, quæ erat in medio Thebes, amoto igne ianuis, ſuccendere conaretur, mulier molæ fragmentum deſuper iaciens, eius capiti illiſit.*
10. *Quòd quidam de populo Ephraim olim venientes ad vada Iordanis, dum neſcirent exprimere Sebboleth, Galaaditarum gladiis cæſi ſunt.*
11. *Cepit Samſon trecentas vulpes, caudaſque earum vinxit, adiunxit ad caudas, & faces in medio ligatas ſuccendit.*
12. *Quòd Samſon mandibulam aſini arripiens, mille viros in ea Philiſthinorum interfecit.*
13. *Quòd Dominus interrogatus bis ad ineundum contra Benjamin prælium, dedit aſſenſum, & tandem Iſraël Benjamin gladius ſternitur.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri Iudicum.

### CAPVT I.

*In Epistola ad V. Abbatem.*

Iud. 1. *FVgiente Adonibezech coram filijs Israël, persequentes comprehenderunt eum, cæsis summitatibus manuum eius, ac pedum.* Adonibezech nempe manuum, ac pedum summitate præciditur, dum malignus inter sanctos viros spiritus & incedendi, & operandi virtute priuatur. Qui nimirum dum sua vulnera patitur, hæc eadem sese aliis intulisse gloriatur. Septuaginta, inquit, Reges, amputatis manuum, ac pedum summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias; sicut feci, ita reddidit mihi Dominus. Septuaginta scilicet Reges, septuaginta sunt linguarum discrepantium nationes, quibus vsque ad Saluatoris aduentum, antiquus hostis & rectè gradiendi, & bona faciendi pror- B sus abstulerat facultatem. Cui nimirum vtrique gemino vulneri medetur animarum medicus
Hebr. 12. Paulus, cum dicit: *Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris; ne claudicans quis erret, magis autem sanetur.* Adonibezech quippe Dominus fulminis, vel Dominus contentus vani interpretatur. Fulmen mox vt micare incipit, subitò deficit. Per quod Iudaicus potest intelligi populus: qui nimirum quodam quasi fulgore micant, cum di-
Deut. 4. cerent: *Omnia quæ præcepit nobis Dominus, & audiemus, & faciemus*; sed mox deficiens lux ista cadebat, cùm ceruices suas tenebrosis dæmonibus inclinabant. Per id verò, quod dicitur, contentus vani, Gentilitas designatur, quæ contenta visibilibus Idolis, non curabant teneri ad misericordiam Creatoris: & dum veritatis ignorabant cultum, vanis insistebant cerimoniis Idolorum. De quibus dicit Apósto-
Rom. 1. lus: *Quia Deum non glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis.* Horum igitur duorum populorum ex maxima parte dominatus est Adonibezech, id est, reprobus nequitiæ spiritus; quia & iste quasi fulmen micare cœpit, & desiit; & ille dum vanitate dæmonum contentus extitit, proprij Creatoris auxilium non quæsiuit.

### CAPVT II.

*In Sermone de S. Cassiano.*

Iud. 4. *ERat autem Debora Prophetes, vxor Lapidoth, quæ iudicabat populum illo tempore; & sedebat sub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama & Bethel, in monte Ephraim: ascendebantque ad eam filij Israël in omne iudicium.* Sed sic ad exitum celerius peruenitur, si, dum historia texitur, per partes interim exponatur. Per Deboram sanè, quæ loquela, siue apis interpretatur, prophetia non inconuenienter accipitur. Apis quippe mellificat; & de prophetia per Psalmistam dicitur:
Psal. 118. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel, & fauum ori meo!* Interim nolo vos lateat, dilectissimi, quia historia hæc, quam tractandam
A ex occasione suscepimus, pluribus indiget verbis, quia multis est repleta mysteriis: sed eam idcirco sub breuitate contrahimus, vt dilectionem vestram prolixitatis tædio non grauemus. Consideremus itaque, vbi sedem habere prophetia describitur, videlicet sub palma; quia quos prophetica doctrina suis institutionibus erudit, ad palmam supernæ vocationis adducit, dumque per eam homines viuendi ordinem discunt, vitiorum rebellantium victores fiunt. Nec prætereundum, quod inter Rama & Bethel sedisse perhibetur, Rama siquidem, excelsa; Bethel, domus Dei, sicut iam diximus, interpretatur. Rectè igitur prophetia inter Rama & Bethel habitare describitur; quia quisquis propheticis studet inuigilare doctrinis; quisquis sacrarum Scripturarum sinceriè vacat eloquiis, sic in domo Dei per desiderium mentis inhabitat, vt
B non infima & momentanea, sed excelsa potius atque cælestia semper inquirat. Hæc vocauit ad se Barach. Porro Barach interpretatur, coruscatio. Coruscatio autem habet quidem lucem, sed non diutius permanentem; mox enim vt lucere incipit, illico deficit. Barach igitur iste Israëlitici populi figuram tenet; qui primus omnium propheticis instructus oraculis, aliquantulum quidem in accepta lege refulsit, sed breui tempore coruscauit. In lege quippe, de qua dictum
est: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis*; antiquus ille populus lucere Psal. 118.
cœpit, sed desiit. Coruscum quasi claræ vitæ protulit, sed in lucidis operibus non permansit. Nam dum dicerent: *Omnia, quæ præceperit nobis Dominus, & audiemus, & faciemus*; ecce quasi lux corusca-
C tionis exorta: Sed dum repente curuarent genua ante Baal, ecce coruscatio videbatur extincta.
Dixit ergo Debora ad Barach: *Præcepit tibi Dominus Israel: Tolle tecum decem millia pugnatorum, & vade in montem Thabor; ego autem adducam ad te in locum torrentis Cison Sisaram Principem exercitus Iabin, & currus eius, omnemque multitudinem, tradamque eos in manu tua.* Iud. 4.
Tamquam si per propheticam doctrinam priori populo Deus omnipotens dicat: Decem præcepta legis assume, & virtutum culmen ascende; sicque reproborum principem ac totius iniquitatis auctorem, me tibi vires administrante prosterne. Nec prætereundum, quod princeps ille militiæ Sisara, qui perditioni proximæ erat obnoxius, ad torrentem Cison promittebatur antea deducendus. Quid enim per torrentem Cison, nisi baptismum de-
D bet intelligi? Nam cùm catechumenus lauacro sacri fontis immergitur, tamquam Sisara cum suo exercitu, sic nequissimus spiritus cum his, quæ sibi militant vitiis omnibus, necesse est perimatur. Respondit autem Barach ad Deboram: *Si veneris mecum, vadam; si nolueris venire, non pergam.* Ac si carnalis ille Israël prophetiæ respondeat: Nisi iuxta litteras, & quasi secundùm muliebrem intellectum, te mecum semper habuero, spirituale certamen aggredi non præsumo. Cui Debora: *Ibo quidem tecum, sed tibi victoria non reputabitur: quia in manum mulieris tradetur Sisara.* Velut si vetustus ille populus audiat: Tecum

quidem erit exterior, vt postulas, prophetia; A
sed spiritualem ex antiquo hoste triumphum,
non tu, sed sancta potius obtinebit Ecclesia.
Illi certè, illi proueniet iste victoria, quæ in
Scripturæ mysteriis dum spiritualis intelligen-
tiæ medullam quærit, occidentis literæ paleas
magnoperè non attendit. Commisso itaque
bello, tandem fugit Sisara in domum Iahel,
alienigenæ videlicet mulieris. Quæ profectò
sitienti vtrem lactis aperuit, & potum dedit;
deinde clauum in cerebrum eius per tempus
vtrumque defixit, sicque in hominis specie,
perueriorum hominum caput diabolum in- B
terfecit. Quid enim Iahel, quæ ascensio in-
terpretatur, nisi sanctam designat Ecclesiam,
per quam videlicet solam beatitudo cælestis
ascenditur? Vnde & Synagoga de eadem Ec-
clesia dicit in Canticis: *Quæ est ista, quæ ascendit*
Cant. 8. *de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum*
*suum?* Hæc mulier alienigena fuit, quia sancta
Ecclesia de gentilitate processit. Hæc Israëlita-
rum hostem prius lacte potauit, postea pilum
capiti eius infixit; quia humani generis inimi-
cum, quem sancta prius Ecclesia carnaliter vi-
uendo lactauit, postmodum spiritualiter con-
uersando quodam acumine, ac virtute Crucis
extinxit. Nisi enim insatiabilis homicida per-
ditionem humani generis inexplebili prorsus
auiditate sitiret, de illo certè Scriptura non di- C
ceret: *Absorbebit fluuium, & non mirabitur: & ha-*
Job. 40. *bet fiduciam quòd influat Iordanis in os eius* Lac ve-
rò fructus est carnis, & blandimenta carnalis si-
gnificat voluptatis. Quamdiu ergo gentilis po-
pulus iuxta legem carnis voluptuosè vixit,
tamquam lac, ita vitæ suæ mollitiem sitienti
mortem nostram Diabolo propinauit. At post-
quam sub spiritus se disciplina constrinxit, in-
uictæ mox Crucis arma corripuit, hostemque
salutis humanæ, quem dudum voluptatis lacte
potauerat, nunc pœnitentiæ munita præsi-
dio, ligno transfixit. Sic itaque quem Israëli-
tica plebs superare non potuit, peregrina mu-
lier, hoc est, gentilis Ecclesia, solo Crucis signo
prostrauit.

## CAPVT III.

*In Sermone de Exaltatione S. Crucis.*

Ind. 7. HOc Crucis nempe vexillum & Gedeon si-
bi, suisque commilitonibus typicè protu-
lit: qui contra arma, arma deseruit: inermis ar-
matos inuasit, & ad debellandum Madianita-
rum multitudinem, dimissa multitudine, cum
paucis venit. Diuina siquidem sibi admonitio-
ne præceptum est, vt ad fluuium veniens, om-
nes, quos flexis genibus aquas haurire conspi-
ceret, à bellorum congressionibus amoueret.
Factumque est, & trecenti viri tantummodò,
qui stantes manibus aquas hauserunt, reman-
serunt. Quid est autem, quod Gedeon trecentis
contentus militibus, ad bella progreditur, nisi
quia hic numerus in Thau littera, quæ videlicet
Crucis exprimit speciem, continetur? Cui pro-
fectò litteræ si super transuersam lineam id ad-
deretur, quod in Cruce superiùs eminet, non iam
Crucis species, sed potius ipsa Crux esset. Quia
igitur trecentenarium numerum Thau littera
continet, quæ figuram Crucis exhibet, non im-
meritò in his trecentis Gedeonem sequentibus,
illi omnes designati sunt, quibus dicitur: *Si quis*
A *vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat* Luc. 9.
*crucem suam quotidie, & sequatur me.* Qui nimi-
rum sequentes Dominum, tantò veriùs Crucem
tollunt, quantò & ipsi acrius affliguntur, & erga
delinquentes proximos vel egentes piæ compas-
sionis incendio concremantur. Vnde per Eze-
chielem dicitur: *Signa Thau super frontes virorum* Ezech. 9.
*gementium, & dolentium super cunctis abominationi-*
*bus, quæ fiunt in medio Hierusalem.* Vel certè in his
trecentis, qui Thau littera continentur, hoc ex-
primitur, quod ferrum hostium Crucis ligno
superetur.

## CAPVT IV.

*In Sermone de sanctis Virginibus.*

CVm Gedeon auscultandi gratia ad castra Ma- Ind. 7.
*dian, Domino præcipiente, dirigitur, Madianita*
*quispiam, alter ad alteram vidisse se somnium confi-*
*tetur. Videbatur, inquit, mihi quasi subcinericius panis*
*ex hordeo volui, & in castra Madian descendere: cum-*
*que peruenisset ad Tabernaculum, percussit illud,*
*atque subuertit, & terræ funditus coæquauit. Respon-*
*dit auditor: Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis fi-*
*lij Madian, & omnia castra eius.* Per Gedeon, qui
non circuitus, sed circuiens in vtero dicitur,
ille meritò designatur, qui dum virginali clau-
deretur in aluo, totam mundi machinam suo
C circumdabat, ac disponebat imperio. Per Ma-
dian autem, qui de iudicio interpretatur, po-
pulus infidelis accipitur; de quo Dominus ait:
*Qui non credit, iam iudicatus est.* Potiò autem Ioan. 3.
vsque ad Saluatoris aduentum, more hordei,
sub paleis litterarum, & legis præcepta, &
Prophetarum tegebantur oracula; sed post-
quam ille veniens, panes hordeaceos fregit,
deditque discipulis, vt turbis apponerent. Cu-
ius etiam operis expositio est, quod Euange-
lista dicit: Quoniam, *aperuit illis sensum, vt intel-*
*ligerent Scripturas*; iam ex hordeo, quod brutis Luc. 24.
videbatur animalibus congruere, panem face-
re dignatus est animatum. Sicut enim hor-
deum inter molam vtramque conteritur, vt à
D farinæ farragine cantabrum secernatur; ita ve-
lut inter duas (legis scilicet, & Euangelij) la-
pides, sanctæ Ecclesiæ doctrina commolitur,
vt litteræ superficies à medullibus spiritus dis-
cernatur. Sed vt in his verbis non diutius
immoremur, hæc hordei farina, sacri baptis-
matis aquâ conspersa, siue conflata, & sancti
Spiritus igne percocta, fit panis: qui videli-
cet Madian castra subuertit; quia cunctas infi-
delium machinas destruit. Hic panis, iuxta
veri illius interpretis coniecturam, Gedeonis
est gladius, quia sicut Apostolus ait: *Gladius spi-* Ephes. 6.
*ritus est verbum Dei.* Hoc sancti Spiritus gladio
E Rex exercituum Christus suos armat milites;
hoc etiam suas præcingit ac roborat bellatri-
ces. Ex vtroque siquidem sexu militiæ suæ
cuneos instruit, aciesque componit; quia vi-
ros, ac fœminas ad præmium beati certaminis
indifferenter admittit.

## CAPVT V.

*In Sermone de S. Matthæo.*

Iud. 8. NOnne ( inquit Gedeon ) *melius est race-*
*mus Ephraim vindemiis Abiezer?* Nam quia
Ephraim, quod fœcunditatem sonat, Ecclesiam
exprimit, quid per racenum Ephraim nisi Chri-
stum? quid per vindemias Abiezer, nisi Iudaico-
rum multitudinem Sacerdotum? Siue etiam per
racemum paruus fidelium numerus primitiuæ
Ecclesiæ: per vindemiam verò multitudo in-
telligenda est Synagogæ. Melior est ergo race-
mus Ephraim vindemiis Abiezer; quia beatior
fuit primitiua Ecclesia, quæ vsque in finem sæ-
culi renascentium sobole fœcundatur; quàm
Synagoga, quæ paulatim quotidie defectura mi-
Esai. 54. nuitur. Vnde & per Esaiam dicitur: *Lauda steri-*
*lis, quæ non paris, decanta laudem & hymnos, quæ non*
*pariebas: quoniam multi filij desertæ magis, quàm eius,*
*quæ habet virum: dilata locum tentorij tui, & pelles*
*tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, longos fac*
*funiculos tuos, & clauos tuos consolida, ad dexteram*
*enim, & ad læuam penetrabis, & semen tuum gentes*
*hæreditabit.* Hæc sanè, cuius semen gentes hære-
ditat, Ecclesia est, quæ quotidie genus humanum
per suos filios ad fidei vnitatem vocat. Hæc est,
de qua dicitur in Psalmis, pro ea, quæ consequi- C
In Tit. tur hæreditatem. *Hæc est vinea quæ laudem decan-*
Psal. 5. *tare præcipitur*; sicut & apud eumdem Prophetam
Esai. 27. alibi reperitur: *In illa die vinea meri cantabit ei:*
*Ego Dominus, qui seruo eam.* De hac vinea beatus
Matth. 21. quoque Matthæus Dominum dixisse comme-
morat: Quia *homo erat paterfamilias, qui plantauit*
*vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcu-*
*lar, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, &*
*peregrè profectus est.* Hæc vinea ex illo prodiit bo-
tro, qui pedibus Iudæorum, atque Gentilium in
crucis calcatus est prælo, ex quo pretiosi sangui-
nis vnda profluxit; quæ mentes hominum malè
sobrias vino spiritualis gratiæ salubriter debria-
uit. De quo scilicet vino cùm diuersis linguis per
Spiritum sanctum loquerentur Apostoli, dictum D
Act. 2. est: *Musto pleni sunt isti.*

## CAPVT VI.

*In Epistola ad Petrum Archipresbyterum, de inconti-*
*nentia Clericorum.*

Iud. 8. & ABimelech *filius Ierboal*, ( quem Scriptura
9. genitum refert de concubina, quam habue-
rat in Sichem ) *occidit fratres suos filios Ierobaal, se-*
*ptuaginta viros super lapidem vnum.* Quid enim per
septuaginta viros, nisi Prædicatorum Ecclesiæ
libra signatur? de quibus ait Lucas Euangeli- E
Luc. 10. sta: Quia *designauit Dominus septuaginta, & misit*
*illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem &*
*locum, quò erat ipse venturus* Hic etiam prædican-
tium ordo iam figurabatur in illis, de quibus ad
Num. 11. Moysen Dominus ait: *Congrega mihi septua-*
*ginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd*
*senes populi sint & magistri, & duces eos ad ostium*
*tabernaculi fœderis.* Quid verò per Abimelech,
qui eorum frater erat, sed spurius, nisi luxu-
riosi atque carnales intelligendi sunt Clerici,
qui Catholicorum, sanctorumque Pontificum,
& fratres quidem sunt per acceptum Ecclesia-
sticum ordinem, & tamen spurij iudicantur
A per degeneris vitæ, & ignobilium operum
prauitatem? Hi fratres suos occidunt, cum san-
ctorum Patrum iudicia destruunt; cum sanctio-
nes eorum, atque decreta peruersè viuendo con-
fundunt. Et hæc interfectio fit super lapidem
vnum. Lapis iste Saluatoris est Ecclesia, de qua
per Zachariam dicitur; *Ecce ego adducam seruum* Zachar. 3.
*meum orientem; quia ecce lapis, quem dedi coram*
*Iesu; super lapidem vnum septem oculi sunt.* La-
pis iste vtrobique vnus aptissimè dicitur, vt vni-
tas Ecclesiæ commendetur; de qua Sponsus ait
in Canticis: *Vna est columba mea, vna est genitri-* Cant. 6.
*cis suæ.* Quid sunt autem septem oculi super la-
B pidem vnum, saluo tamen, si est, altiori myste-
rio, nisi illi septuaginta viri, hoc est, Doctores
sancti in Ecclesiasticæ pacis vnitate coniuncti,
& septiformis sancti Spiritus charismatibus il-
lustrati? Per hos enim oculos sancta videlicet
Ecclesia, per hos conspicit vbi recti operis pe-
dem ponat, ac per viam mandatorum Dei
gradiens, normam rectitudinis non offendat.
Abimelech ergo manzer & spurius septuagin-
ta legitimos fratres super vnum lapidem pe-
rimit, quando pars Clericorum ab Ecclesiasti-
cæ castitatis nobilitate degenerans, obscœnæ
se luxuriæ legibus subjicit; & dum sacros Ca-
nones reprobandos iudicat, eorum conditores,
sanctos videlicet viros, ac per hoc nobiles, Ge-
C deonis, id est, Saluatoris & Ecclesiæ filios im-
pia quodammodo crudelitate trucidat. Quam-
quam non ignoremus, non absurde signi-
ficari posse per Ierobaal, Christum: per Abi-
melech, Antichristum. Qui quidem sicut il-
le concubinæ, sic & iste erit reiectæ filius Syna-
gogæ. Per septuaginta verò fratres, quos Abi-
melech occidisse narratur, septuaginta lingua-
rum gentes, quas Antechristus in sæculi fine
persequitur.

## CAPVT VII.

*In Epistola ad Bonifacium Episcopum, de Curialibus*
*Episcopis.*

D STetit *Ioathan in vertice montis Garizim, eleuatá-*
*que voce clamauit: Audite me, viri Sichem, ita* Iud. 9.
*vt audiat vos Deus, Ierunt ligna, vt vngerent super*
*se Regem, dixeruntque oliuæ: Impera nobis. Quæ*
*respondit: Numquid possum deserere pinguedinem*
*meam, quâ & dij vtuntur, & homines, & venire, vt*
*inter ligna promouear? Dixeruntque ligna ad arborem*
*ficum: Veni, & super nos regnum accipe. Quæ re-*
*spondit eis: Numquid possum dulcedinem meam de-*
*serere, fructusque suauissimos, & ire, vt inter cæte-*
*ra ligna promouear? Locuti sunt quoque ligna & ad*
*vitem: Veni, & impera nobis. Quæ respondit: Num*
E *possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum,*
*& homines, & inter cætera ligna promoueri?* Deinde
Scriptura subiungit: *Dixeruntque omnia ligna ad*
*rhamnum: Veni, & impera nobis. Qui respondit eis:*
*Si verè Regem me vobis constituitis, venite, & sub*
*vmbra mea requiescite.* Longum est, si dicamus
Gedeonem typum tenere Saluatoris. Per plu-
rimas eius vxores, diuersas debere nationes
intelligi, quæ sibi cohærere per fidem. Per se-
ptuaginta filios, totidem linguarum popu-
los. Per concubinam, Synagogam. Per Abime-
lech, Antichristum, qui Synagogæ filius erit.
Vnde & in Apocalypsi his, qui credituri sunt
dicitur: *Qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt,* Apoc. 2.

*sed sunt Synagoga Satanæ.* Et sicut ille peremit A
septuaginta fratres: sic iste persecuturus est om-
nes, quæ sibi non consentient, nationes. His,
inquam, omissis, quæ longioris styli videntur
egere tractatu, in quantum patitur epistolare
compendium, ita dumtaxat cœptæ disputatio-
ni congruere videatur, prolixæ historiæ fi-
guram succinctè perstringimus. Quid ergo per
Ioathan, qui interpretatur, consummatus, si-
ue perfectus, nisi sanctum, & doctum quem-
piam Prædicatorem debemus accipere? Hic in
montem Garizim ascendit, & voce magna cla-
mauit. Priùs ascendit & postmodum clama-
uit. Antè consurgit in montem, & sic eleuat vo-
cem. Quia nisi Doctor virtutum priùs culmen B
ascendat, inaniter clamat; sicut per Esaiam di-
citur: *Super montem excelsum ascende tu, qui euan-*
Esai. 40. *gelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam, qui*
*euangelizas Ierusalem.* Per Garizim autem san-
cta designatur Ecclesia, quæ virtutum om-
nium est schola, & cœlestium segetum vbertate
fœcunda. Hic est enim mons, qui dandis per
Moysen benedictionibus deputatus est: Et Ec-
clesia mons benedictionis est, cuius filiis per
1. Pet. 3. Apostolum dicitur: *In hoc vocati estis, vt benedi-*
*ctionem hæreditate possideatis.* Hanc hæreditatem
à vidua matre suscepimus, pro qua vir eius mo-
ri dignatus est, de qua & per Psalmistam dici-
tur: *Viduam eius benedicens benedicam.* Et con-
Psal. 131. grue Garizim, qui interpretatur, diuisio, vel
aduena, sanctam figurat Ecclesiam, quoniam C
Ecclesia gentium, quæ priùs extitit funditus a
lege Dei diuisa, in prima vocatione facta est
aduena, iamque per incrementum gratiæ sa-
cta est omnino domestica. Vnde iam firmiter
radicatis, & velut in vrbe compositis, Paulus
Ephes. 2. ait: *Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ci-*
*ues sanctorum, & domestici Dei.* Sed vt omitten-
tes plurima, quod propositum est, transiliendo
celeriter percurramus. Ligna siluæ sunt homi-
nes vani, & infructuosi, ac flammis vltricibus
merito suæ sterilitatis obnoxij. *Omnis enim*
Matth. 3. *arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, &*
*in ignem mittetur.* Quid per oliuam verò, quæ
& signum pacis ostendit, oleisque pinguedi- D
nem fundit, nisi illi designantur, qui Spiritus
sancti pinguedine delibuti, euangelizando pa-
cem, reconciliant homines Creatori? *Quàm,*
Rom. 10. inquit, *speciosi pedes euangelizantium pacem.* Fi-
Matth. 21. cus autem sacræ Legis imaginem tenet. Vnde
& in Euangelio dicitur: Quia, *quidam pater-*
*familias plantauit vineam, in qua scilicet plan-*
*tauit & ficum.* Vinea quippe Domini Sabbaoth,
domus est Israël; in qua oimisum plantauit
Esai. 5. diuina manus Decalogum legis. Sed hæc ficus
priorem populum quasi grossos suos, aridos
scilicet & inutiles protulit, & abiecit; nouum
verò, Christianæ fidei germen ad maturitatem
internæ pinguedinis, suauitatemque perdu-
xit. De quibus Hieremias ait: *Video ficus bo-*
Hier. 24. *nas, bonas valde: & malas, malas valde:* E
*quæ comedi non possunt, eò quòd sint malæ.* Per
ficus ergo illi possunt non inconuenienter in-
telligi, qui sacræ Legis eruditione sunt suffi-
cienter instructi. Viris etiam idipsum penè vi-
detur significare quod ficus. Dicit enim Do-
Ioan. 15. minus: *Ego sum vitis vera, & vos palmites.* Et
quia de palmitibus fiunt vites, quid mirum si
& sancti Doctores asserantur vites; vt quod
Saluator mundi per naturam, hoc illi glorien-
tur habere per gratiam? Qui nimirum dum
triumphum Dominicæ passionis prædicare non
cessant, quasi per doctrinæ suæ botros atentia
corda nostra vino beati cruoris inebriant. De
hoc vino per Iacob super Saluatore nostro al-
legoricè dicitur: *Lauabit in vino stolam suam, &* Gen. 49.
*in sanguine pallium suum.* Stola Christi fuit in
Apostolis, & cæteris credentibus Synagoga;
cuius etiam pallium gentilis est populus. De
quibus sibi per Prophetam dicitur: *Viuo ego, di-* Esa. 49.
*cit Dominus, quia his omnibus velut ornamento ve-*
*stieris.* Hos itaque Christus in sanguine vuæ la-
uit, quem de semetipso contritus in prælo
Crucis expressit. Vnde & Ioannes ait: *Qui* Apoc. 1.
*dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in san-*
*guine suo.* Cùm igitur oliua, ficus, ac vitis,
hoc est, spirituales viri lignis præesse silue-
stribus, id est, terrenis hominibus, atque car-
nalibus, nullatenus acquiescant, offert se rham-
nus, & ab eis consumendus, & eadem, vel
prauæ conuersationis exemplo, vel erronei dog-
matis incendio consumpturus. Rhamnus enim
spinis crebrescentibus horret: per quem scili-
cet quilibet peruersus innuitur, qui sic pecca-
torum tamquam veprium asperitate densatur.
Vnde & primo homini dictum est: *Terra tua* Gen. 3.
*spinas, & tribulos germinabit tibi*; id est, corpus
tuum aculeatis vitiorum punctionibus subiace-
bit. Et per Prophetam Dominus: *Spinæ*, inquit, Thren. 3.
*peccatorum suorum circundederunt me.* Lignis ita-
que petentibus Regem, id est, prauis quibus-
que carnaliter eligentibus præsulem, rhamnus
accedit in medium, quilibet videlicet repro-
bus, qui & ignem damnationis in se ex eorum
prauitatibus augeat, & eos peruersè viuendo,
vel docendo reciproca combustione consumat.
Vnde & illic dicitur: *Egrediatur ignis ex eo, vt con-* Iud. 9.
*sumat habitatores Sichem, & oppidum Mello; egre-*
*diaturque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, &*
*deuoret Abimelech.* Hæc autem Ioathas constitu-
tus in vertice montis eloquitur; quia per sanctos
in Ecclesia Prædicatores addiscimus, quomodo
quibusque peruersis, ac reprobis vana petenti-
bus resistamus.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Petrum Archipresbyterum, de incontinentia Clericorum.*

*ABimelech audiens viros turris Sichimorum pa-* Iud. 9.
*riter conglobatos, ascendit in montem Selmon*
*cum omni populo suo, & arrepta securi præcidit arbo-*
*ris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad*
*socios: Quod me videtis facere, citò facite.* Deinde
sequitur: *Igitur certatim ramos de arboribus præci-*
*dentes, sequebantur ducem: quibus circumdantes præ-*
*sidium succenderunt: atque ita factum est, vt fumo &*
*igne mille hominum necarentur, viri pariter & mu-*
*lieres habitatorum turris Sichem.* Non est huius
loci sacræ figuras historiæ solerter exponere;
sufficit nobis, quantum ad propositum atti-
net, rem summotenus prælibare. Rami arbo-
rum sunt sententiolæ Scripturarum, quas dum
impudici quique ad allegationis suæ robus
violenter inflectunt, fumo simul & igne nu-
merosas hominum cateruas extinguunt; fumo
scilicet erroris, & igne libidinis; vt deceptas
malè discentium mentes & luxuriæ flamma suc-
cendat, & praui dogmatis caligo confundat,

Hæ sunt enim merces, quæ de Sodomis, & Gomorrha prodire visæ sunt post excidium. *Gen. 19.* *Abraham*, inquit Scriptura, *consurgens mane, vbi steterat prius cum Domino, intuitus est Sodomam, & Gomorrham, & vniuersam terram regionis illius: viditque ascendentem fauillam de terra, quasi fornacis fumum.*

## CAPVT IX.

*In eadem Epistola.*

POrro autem dum & Thebes cum suis agminibus obsideret oppidum, eundem contra castitatem Abimelech, videtur figurasse conflictum. *Iud. 9.* *Erat autem turris excelsa*, vt Scriptura testatur, *in medio ciuitatis, ad quam confugerant viri simul ac mulieres, & omnes principes ciuitatis, clausa firmissimè ianua, & super turris tectum stantes per propugnacula.* Ciuitas, vniuersalis Ecclesia: turris, castitatis est eminentia: ad quā confugerant viri simul ac mulieres, fortes scilicet & infirmi. Principes etiam ciuitatis, ordo videlicet Clericorum, qui tenet Ecclesiæ principatum. Accedens itaque Abimelech iuxta turrim, cœpit instantiùs dimicare, & appropinquans ostio, ignem conabatur apponere. Hoc itaque modo Clerici petulantes & infruniti, turri castitatis moliuntur incendium, dum multos ad suæ libidinis & æstuantis insaniæ cohortantur exemplum. Ignibus armati turrim castitatis impetunt, dum incesti castos flamma pestiferæ persuasionis accendunt. Sed huic certamini qui finis imponitur? quos victoriæ titulos hæc pugna sortitur? Ecce, inquit, mulier fragmentum molæ desuper iaciens, illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius. Qui vocauit citò armigerum suum, & ait ad eum: *Euagina gladium tuum, & percute me, ne fortè dicatur, quòd à fœmina interfectus sum.* Qui iussa perficiens, interfecit eum. Vt autem in his verbis non diutius immoremur, fragmen hoc molæ, quod Abimelech cerebrum fregit, nihil est aliud, quàm saxum illud, quod Daniel sine manibus abscissum de monte conspexit: *Dan. 2.* ipse videlicet Dominus, qui de se in Euangelio dicit: *Qui ceciderit super lapidem istum, confringe-* *Matth. 21.* *tur; super quem verò ceciderit, conteret eum.* Mulier verò, de cuius manibus mittitur, sacra Lex est, quæ flagitiosis pudicitiæ contemptoribus, repentinum Christi iudicium comminatur. De *Hier. 23.* quo per Hieremiam dicitur: *Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?* Armiger verò Abimelech, diabolus est; qui videlicet omnibus, qui turrim castitatis oppugnant, arma libidinis & acuta luxuriæ iacula subministrat: De quibus iaculis di- *Ephes. 6.* cit Apostolus: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.* Et *Ezech. 32.* Propheta: *Ibi*, inquit, *Assur cum armis suis.* Quem ergo mulier fragmine molæ percussit, armiger ense peremit; quia castitatis aduersarios, quibus Scriptura sacra iudicium diuinæ animaduersionis intentat, diabolus æternæ mortis internecione trucidat; vt quibus fuerat minister in pugna, eorundem sit postmodum tortor in pœna; quæque illis contra pudicitiam arma suggesserat, eadem exigentibus meritis in eorum tunc iugulum vertat.

## CAPVT X.

*In Sermone de Sancto Antimo.*

QVorundam planè fides est vana, flaccida, *Iud. 12.* prætendens quidem in superficie similitudinem, non autem habens intrinsecus veritatem. Horum porro tenuere figuram, qui olim de populo Ephraim venientes ad vada Iordanis, dum nescirent exprimere † Sebboleth, sed † Iebboleth potius, tanquam peregrina lingua proferrent, Galaaditarum gladiis cæsi sunt. (*† Schibboleth.* *† Sibboleth.*) Quid enim per Iordanem, in quo Saluator noster baptizari dignatus est, nisi baptismus? Quid verò per Sebboleth, quod interpretatur, spica, nisi fides est intelligenda? sicut enim spica victum præbet hominibus, ita & de fide dicitur: *Abac. 2. & Rom. 1.* Quia *iustus ex fide viuit.* Et sicut spica multa in suis aristis grana recondit; ita & symbolum nostræ confessionis plurima in se fidei semina colligit. Venientes itaque ad Iordanem Ephratæi conuluntur à Galaaditis, quomodo spicam exprimant: Venientes etiam ad baptismi lauacrum catechumeni, inquiruntur a Sacerdotibus, qualiter credant. Et quoniam Galaad interpretatur, aceruus testimonij, rectè per Galaaditas, Sacerdotes Ecclesiæ intelliguntur, qui prædicationibus suis opera diuina testantur. Per Ephraim verò, quod fœcunditatem sonat, illi designantur, qui idcirco ad fidei perueniunt spicam, vt prouentum fœcunditatis per boni operis segetem proferant. Sicut ergo ij, qui ad Iordanem veniunt, spicam quidem intelligunt, sed quia exprimere nesciunt, moriuntur: ita & qui fontem baptismatis expetunt, à vita funditus decidunt, nisi fidem ipsam, quam edocti sunt credere, studuerint etiam bonorum operum enuntiatione proferre. Ita nimirum alterum pendet ex altero, vt semen fidei exurgere debeat in spicam operationis. Quod & Saluator noster euidenter ostendit. Nam cum præciperet Discipulis dicēs: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti*, *Matth. 28.* protinus addidit: *Docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis.* Ac si apertè dicat: Semen fidei in cordibus hominum serite, & mox mandatorum germinantium spicam, qualiter operationis lingua exprimere debeant, edocete; ne solœcismum faciant in spica operis, qui se de monte Ephraim, hoc est, de celsitudine esse testantur Ecclesiasticæ fœcunditatis. Quapropter, dilectissimi, caueamus ne fides nostra superducto nos solius professionis colore decipiat; & tanquam inanis spica, vacantibus culmis, absque dilectionis medulla follescat. Imitemur fidem Martyrum, per quam vincentes regna terrarum, adepti sunt præmia promissa cælorum. *Hebr. 11.* Sit ergo fides nostra solida, sit vera, sit robusta; vt nunc eundo per fidem perueniamus ad speciem: videndo per ænigmatis speculum, *1. Cor. 13.* quandoque perducamur ad ipsius summæ veritatis obtutum.

## CAPVT XI.

*In Epistola ad Adelaidem Comitissam, qua eam confoederat Episcopo, propter incontinentiam Clericorum.*

SIcut vetus narrat historia: *Iud. 15.* *Cepit Samson trecentas vulpes, caudasque earum adiunxit ad caudas, & faces ligauit in medio; quas igne succendens, dimisit, vt huc, illucque discurrerent: quæ statim perrexerūt in*

*segetes Philistinorum; quibus succensis consumatæ iam* A
*fruges, & adhuc stantes in stipula concrematæ sunt, in tantum vt vineas quoque, & olineta flamma consumeret.* Hæc planè historia licet principaliter designet hæreticos, qui quasi trecentenario numero continentur, quia sanctæ Trinitatis fidem verbotenus confitentur: sed dum sub velamento orthodoxæ fidei in prima sermonis sui fronte se palliant, ignem prauæ doctrinæ in posterioribus, quo fruges omnium bonorum operum exurantur, occultant. Quamuis, inquam, per has vulpes designentur hæretici, his tamen incontinentes Clerici cum suis pellicibus possunt non inconuenienter aptari; qui quasi solutis pedibus gradiuntur, dum honestatis aliquando speciem simulatè prætendunt: sed cum accensis facibus
combinantur in caudis, quia quasi postposito, &c, B
in quantum valent, occulti igne impudici conglutinantur amoris. Hæ itaque vulpeculæ, igne interueniente coniunctæ, & libidinis facibus combinatæ, omnia Philistinorum sata consumunt: quia spirituales fructus Ecclesiæ destruunt, &, quantum ad se, bona opera fidelis populi diuinæ indignationis igne succendunt. De quo igne mysticè per Psalmistam dicitur:
Psal. 77. *Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni.* Quoniam sicut boni Sacerdotes Deo quorumlibet fidelium oblationes, & vota commendant; ita plerumque qui sacris altaribus indigni sunt, horribiliter grauant. Quòd autem mali Sacerdotes vulpibus comparentur, Ezechiel quoque Propheta testatur, dicens: *Quasi*
Ezech. 13. *vulpes in desertis Prophetæ tui erant Israel.*

## CAPVT XII.

*In Sermone de sanctis Virginibus.*

SAluator noster in huius mundi campum potestates aëreas debellaturus adueniens, non elegit Rhetores, & Philosophos, sed simplices, ac litteralis industriæ prorsus ignaros; quoniam,
1.Cor. 1. sicut ait Apostolus: *Quæ stulta sunt huius mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes; & infirma, vt*
Iud. 15. *confundat fortia.* Hoc namque illa Samson victoria benè figurauit: qua mandibolam asini ferueefactam arripiens, mille Philistinorum viros occidit. Quid enim per mandibulam asini, quod vtique simplex est animal, nisi imperita simplicium hominum ora signantur? Samson itaque non cum armis, non cum diuersis telorum generibus, sed cum mandibola asini mille viros occidit quia Redemptor noster, quem ille signabat, cum imperitis, & rudibus perfectum infidelium numerum à vita veteris erroris extinxit. Quid autem mirum, si sanctos Prædicatores per asini maxillam sacrum designet eloquium, cùm & ipsum prædicationis verbum per hordeum quãdoque denuntiet, quod est vtique pabulum iumentorum. Quod certè non modò per Euangelicos quinque panes agnoscitur, sed per illud Ioan. 6.
quoque, quod ille, qui in castris Madian se somniasse perhibebat, socio referebat: *Videbatur,* inquit, *mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui,* Iud. 7.
B *& in Madian castra descendere: cumque peruenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subuertit.*

## CAPVT XIII.

*In Epistola ad Canonicos Fanenses.*

QVi alios ad rectitudinis viam debet instruere, valde cauendum est ne ipse, quod absit, in aliquo videatur errare. Hinc est, quòd Israë- Iud. 20.
liticus populus ad vlciscẽdum scelus † Benjamin † Belamin.
zelo rectitudinis inflammatur, & tamen idem populus gladiis Benjamin ante prosternitur. Quẽ enim non moueat, quod Dominus bis interrogatus, bis ad ineundum contra Benjamin prælium dedit assensum, & tamen in primo certamine
C viginti duo millia de Israëlitis, in secundo verò decem & octo millia ceciderunt. Quid igitur in his intelligendum est, quid sentiendum, nisi quia prius curandi sunt à tumore proprij vulneris, qui ferire morbos alienæ gestiunt prauitatis: vt ipsi iam mundi per vltionem suimet veniant; qui aliorum percutere praua festinant; sicut in Euangelio dicitur: *Qui sine peccato est vestrum, prius in* Ioan. 1.
*illam lapidem mittat.* Vnde rectè cum illi Dominum consulentes, dicunt: *Quis erit in exercitu no-* Iud. 20.
*stro Princeps certaminis contra Beniamin filios?* Respondit: *Iudas sit dux vester* Quia enim Iudas, confessio interpretatur, rectè dux illius belli iudex constituitur; vt nimirum prius per confessionem propria studeat errata corrigere, qui aliis volunt errorem confitentibus subuenire.

*Expliciunt Testimonia Libri Iudicum.*

---

## Incipiunt Capitula Libri 1. Regum.

1. *DE Heli, qui filiorum peccata non dignè corripuit.*
2. *Quòd dum ciues Iabes Galaad fœdus ab Naa Ammonite, qui eam obsidebant, expeterent, Naas respondit: In hoc se cum eis ferire fœdus, vt erueret omnium oculos dextros.*
3. *Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpisset, duobus autem annis regnauit super Israel.*
4. *Quòd cum Saul regnare cœpit, faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israel.*
5. *De Merob, & Michol filiabus Saul, quas ille fœderauit David in vxores. sed vna subtracta, alteram sibi David vxorem coniunxit.*
6. *Quòd David à facie Regis Saul fugiens, coram Achis Rege Geth se furere simulauit.*
7. *De Phitonissa, quæ Regi Saul bona pro malis reddens, vitulum coxit, & edulium præparauit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri 1. Regum.

### CAPVT I.

*In Epistola ad Nicolaum Papam, de incontinentia Episcoporum.*

Reg. 2. HEli, qui filiorum peccata cognouit, sed eos
inuectione, qua digni erant, acerrima non
corripuit, eisdem filiis a Philistiim in bello pe-
remptis, ipse quoque de sella retrorsum cecidit,
fractisque ceruicibus expirauit. Quin & arca Do-
mini ab hostibus capta est; & prius quidem qua-
tuor millia, deinde triginta millia virorum sunt,
Philistæo trucidante, prostrata. Et quidem redar-
guit, & quidem corripuit; sed lenitate & man-
B suetudine patris, non seueritate, vel auctoritate
Pontificis: *Quare*, inquit, *facitis res huiuscemodi,
quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? Nolite, filij
mei; non est enim bona fama, quam audio.* Audierat
enim, Scriptura testante, quia dormiebant cum
mulieribus, quæ obseruabant ad ostium taber-
naculi. Porro quos inimicos Dei vidit, in perni-
ciem suam filios recognouit: & quos hostili fe-
rire gladio debuit, paternæ blanditiæ lenitate
palpauit. Non sic ille fidelis in domo Domini
famulus Moyses, magister videlicet ingenui
Phinees. Stans enim in porta castrorum ait: *Si*
Exod. 32. *quis est Domini, iungatur mihi; congregatique sunt ad
eum omnes filij Leui, quibus ait: Hæc dicit Dominus
Deus Israël: Ponat gladium vir super femur suum;
ite, & redite de porta vsque ad portam castrorum, &
occidat vnusquisque fratrem, & proximum, & amicum
C suum. Cæsis itaque viginti tribus millibus hominum,
ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino,
vnusquisque in filio, & fratre suo, vt detur vobis be-
nedictio.* Planè sicut benedictione digni sunt, qui
culpas corrigunt, ita nihilominus maledictioni
obnoxij sunt, qui peccantibus blandiuntur. Sicut
Hier. 48. per Prophetam dicitur: *Maledictus, qui prohibet
gladium suum à sanguine.* A sanguine quippe gla-
dium suum prohibet, qui se ab inferenda repro-
S. Gregor. bis digna sententiæ animaduersione coercet. Fa-
cti siquidem culpam habet, qui, quod potest, ne-
1. Reg. 2. gligit emendare. Vnde & præfato Heli, vir Dei,
qui & Phinees fuisse putatur, ait: *Hæc dicit Domi-
nus: Quare calce abiicitis victimam meam & munera
mea, quæ præcepi, vt offerrentur in templo, & magis ho-
D norasti filios tuos, quàm me?* Si ergo Heli propter
duos dumtaxat filios, quos nõ ea, qua digni erant,
inuectione corripuit, cum eis simul & cum tot
hominum multitudine periit; qua arbitramur
dignos esse sententia, qui in aula Ecclesiastica, &
soliis iudicantium præsident, & super non ignotis
prauorum hominum criminibus tacent? Qui
dum dehonestare homines in publico metuunt,
ad contumeliam superni iudicis diuinæ legis
mandata confundunt; & dum perditis homini-
bus amittendi honoris officium seruant, ipsum
Ecclesiasticæ dignitatis auctorem crudeliter in-
honorant? Vnde & eidem Heli, qui Deum, suos
filios honorando, contempserat, diuina vox ait:
*Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: qui au-
tem contemnunt me, erunt ignobiles.* Vbi mox sub-
ditur: *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum,
& brachium domus patris tui*; ac si apertè dicat:
Quia ego per pastoralis officij dignitatem con-
A tra inimicos meos brachium tibi fortitudinis
contuli, sed tu ad eorum vltionem illud exerce-
re noluisti iam brachium à te præcidam, id est,
vigorem tibi sacerdotalis culminis auferam, vt
qui manceps fueras ad pugnandum pro me, iam
nec manum habeas ad tuendum te.

### CAPVT II.

*In Epistola ad fratres Cluniacenses.*

FVgiendus est mundus, qui tenebras parturit;
petenda remotio, vbi tanquam in deserto ve-
rum lumen erumpit. Prorsus à nostra repel-
B lendus est amicitia, qui nimirum dum tenebra-
rum, in quibus semper est, caligines inserit,
consentientibus sibi, atque obedientibus lumen
extinguit; immo debemus ei semper infœdera-
bile bellum, qui suorum oculos obruit amico-
rum. Hinc est quod sacra Regum historia nar-
rante didicimus: Quia *cum Naas Ammonites as-* 1. Reg. 11.
*cenderet, vt Iabes Galaad cum suis agminibus expu-
gnaret, omnes viri Iabes ad Naas vna voce dixerunt:
Habeto nos fœderatos, & seruiemus tibi. Quibus ille
respondit: In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruam
omnium vestrum oculos dextros, ponamque vos oppro-
brium vniuerso Israëli. Dixeruntque ad eum seniores
Iabes: Concede nobis septem dies, vt mittamus nuntios
in vniuersos terminos Israël; si non fuerit qui defen-
dat nos, egrediemur ad te. Audiens hæc Saul, exerci-
tus multitudinem congregauit, arma corripuit, & ex
C Ammonitis graui admodum cæde percussis, cum gloria
triumphauit.* Quid itaque per Naas Ammonitem,
superbum videlicet Regem, nisi vel mundum
Creatori suo rebellem, vel diabolum eius intel-
ligimus principem? De quo nimirum dicitur:
Quia *ipse est Rex super omnes filios superbiæ.* Et Iob. 41.
quia Naas, serpens interpretatur, rectè per hunc
venenosus ille, & lubricus anguis exprimitur.
Quid verò per Iabes, quæ ciuitas erat Israëliti-
ca, nisi anima innuitur Christiana, ad videndum
Deum per studium contemplationis intenta? Et
quia Iabes interpretatur, exsiccata, vel siccata,
congruè per Iabes illa intelligitur anima, quæ
supernæ gratiæ pinguedinem deserit, & in æstu
concupiscentiæ carnalis arescit. Recedens quip-
D pe ab inhiando diuini muneris rore, fit sicca,
quem antea dum perciperet, vigebat salubriter
irrigata; Domino per Esaiam dicente: *Effundam
aquam super sitientem, & fluenta super aridam.* Sed Esa. 44.
Naas cum Iabes fœdus aliter dedignatur inire,
nisi oculum dextrum paciscatur eruere. Quia
quisquis vel antiquo hosti, in peruersa suggestio-
ne substernitur, vel mundi huius inquietis actio-
nibus implicatur, dum se tanquam superbo Regi
turpiter fœderat, necesse est vt dextrum ocu-
lum, hoc est, lumen contemplationis amittat: &
sic opprobrium in Israël ponitur; quia dum
à contemplationis arce ad terrena vel immun-
da quælibet exequenda deuoluitur, consequens
est, vt in Ecclesia probrosæ derisionis obtrecta-
tionibus mordeatur. Petunt autem illi septem
dies inducias; & quia Deus septimo die requie- Gen. 2.
uisse à cunctis operibus legitur, quid per septena-
rium numerum, nisi requies designatur? Istum

A namentum Saul inobediens ignorauit, cum per eum se Samuel præstolandum esse præcepit. 1. Reg. 10. *Septem*, inquit, *diebus expectabis, donec veniam ad te, & ostendam tibi quæ facias.* Sed quia spiritualem requiem vir reprobus spreuit, exagitandum eum 1. Reg. 16. Spiritus malus arripuit. Per septenarium ergo dierum numerum ab iniquo Rege Iabes ciuitas liberatur: quia quælibet anima, quam, suadente diabolo, mundus ad se conatur attrahere, ac negotiorum sæcularium tenebris excæcare, illæsum contemplationis oculum seruat, si omnino resistens in suæ quietis proposito perseuerat: eamque Redemptor noster de tentatione, quam patitur, eripit, cùm eam in remotionis suæ censura quiescere deprehendit. Vnde illic scriptum est: B 1. Reg. 11. *Cum venisset*, inquit, *dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes, & ingressus est media castra in vigilia matutina, & percussit Ammon vsque dum incalesceret dies.* Quid enim per Saul, qui Christus Domini dicebatur, nisi is, qui verus Rex est Israël, Dei, hominumque mediator innuitur? Quid est quod populum in tres constituit partes, nisi quia tres sunt principales animæ virtutes, Fides scilicet, Spes & Charitas? In trifariis itaque bellatorum partibus victoria certaminis obtinetur, quia tribus his virtutibus, duce Christo, omnis diabolica tentatio vincitur. Porro nec ipse à mysterio vacat pugnatorum numerus, quem Scriptura pronuntiat: *Fuerunt*, ait, *filiorum Israël* Ibid. *trecenta millia, virorum autem Iuda triginta millia.* Millenarius autem, atque denarius, quia perfecti sunt numeri, sanctorum perfectionem; treceni verò, vel triginta, quia à tribus oriuntur, diuinam significant Trinitatem. Quid itaque per trecenta millia, vel triginta millia bellatorum, nisi sancti Doctores intelliguntur Ecclesiæ, qui & fide sunt orthodoxi, & religiosis operibus consummati? Cum his ergo Saul hostiles Regis Naas acies superat; quia cum Doctoribus Ecclesiæ suæ Christus de veternosi serpentis versuta machinatione triumphat. Nam cum eorum præcepta, vel exempla subtiliter attenduntur, mox corda torpentia, quæ iam noxius tepor inuaserat, recalescunt, & ad obtruncandas impugnantium vitiorum acies, velut claro mucrone, spiritus in- D flammatur. Vnde & ipsi bellatores Israël, & Iuda, nuntiis, qui ad se venerant, dicunt: *Sic dicetis viris, qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vobis salus, cum incaluerit Sol.* Nam cùm mens per desidiam primitus tabefacta, iam in se reuersa ad Conditoris sui desiderium recalescit: cùm torporem negligentiæ deserit, & frigus insensibilitatis pristinæ flamma sancti amoris accendit, tunc velut incalescente Sole victoria de hostibus sumitur, & obsessa ciuitas de superbi Regis manibus liberatur. Hinc est quod de Abraham scriptum est: Gen. 18. Quia *apparuit ei Dominus in conualle Mambre, in ipso feruore diei.* Hinc est quod Loth: *Sol*, inquit, Gen. 19. *ortus est super terram, & Loth ingressus est Segor.* Recte igitur siue mundi, siue principis eius amicitias dedignamur, & cum eis simul societatis fœdus habere contemnimus; ne dum tenebris iungimur, luce priuemur. Et notandum quod iniquus Rex non duos inimicis eruere, sed vnum dumtaxat oculum flagitat, vt eos in Israël opprobrium ponat; quia sæpè malignus hostis consentienti sibi cuilibet reprobo homini potiorem partem sanctitatis, ac lucidi operis adimit: minorem verò artificiosa quadam suæ calliditatis industria derelinquit; vt in eo quod tollitur, sit occasio A damnationis vt peccat: in eo verò quod remanet, de spe fiduciæ præsumatur, vt peccator ad pœnitentiam non recurrat, sed ex ipsis sanctitatis amissæ reliquiis, quibus tanquam baculo transgressor innititur: ab his, qui eum cecidisse nouerunt, infamia laceratur; sicque pii operis detrimentum dignæ fit irrisionis opprobrium.

## CAPVT III.

*In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.*

B *Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cœpisset, duobus autem annis regnauit super Israël.* 1. Reg. 13. Hoc nonnulli intelligi sic arbitrantur: Quia Regi Saul in exordio regni sui filius erat anniculus, qui teneram adhuc vnius anni vagiebat infantiam, scilicet Isboseth, & hic duobus annis post mortem patris regnauit super Israël. Sed quoniam hic à doctioribus viris sensus exploditur, a nobis etiam alius inquiratur. Quod ita B. Hieronymus docet intelligi: S. Hieron. Quoniam *sic erat innocens, tanquam puer vnius anni cum regnare cœpit, & duobus annis in eiusdem innocentiæ simplicitate permansit. Sed qui tunc erat ex humilitate filius, postmodum per superbiam factus est seruus.*

## CAPVT IV.

C *In Epistola ad Aripraudum: quæ est de correptione, quàm sit vtilis in sancti ordinis disciplina.*

Spiritualis planè quisque conuentus, si fraterni zeli frequenti correptione non viget, Israëliticæ plebis mystica laborat inopia: quæ videlicet incipiente Saul Regis imperio, fabrum ferrarium non habebat. Dicit enim Scriptura. 1. Reg. 13. *Quia faber ferrarius non inueniebatur in omni terra Israël.* Porro sicut ferrum reliqua metalla fortiter edomat, ita correptionis malleus vitia delinquentium reprimit, & quasi cudendo, rigidæ mentis duritiam frangit. Hinc est quod de ipso fabrorum D spiritualium Principe per Esaiam dicitur: Esai. 54. *Ecce ego creaui fabrum sufflantem in igne prunam, & proferentem vas in opus suum.* De ferro quoque Ecclesiastes dicit: Eccli. 10. *Si retusum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, sed hebetatum erit, multo labore exacuetur, & post industriam sequitur sapientia.* Sed Philistæi de terra Israël fabros ferrarios tollunt, cùm maligni spiritus falsæ pietatis obtentu, zelum correptionis de fratrum labiis auferunt. Vnde & illic subditur: *Cauerant enim Philistæi, ne fortè facerent Hebræi gladium, aut lanceam.* Vnde paulo post: *Retusæ itaque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentium, & securium, vsque ad stimulum corrigendum.* Dum Philistæi timent gladios, tollunt fabros; vt E dum armorum fabricatura compescitur, non fiat etiam qui cætera exercendi laboris vtensilia fabricetur. Ephes. 6. Apostolo quippe testante: *Gladius spiritus est verbum Dei.* Hunc gladium quia peruersi timent spiritus, fabros de terra Israël auferunt; dum eos, qui redarguere delinquentium errata debuerant, à tenenda censuræ disciplina compescunt: & hac negligentiæ dissolutione contingit, vt in seruorum Dei quibusque conuenientibus, nō modò sacræ prædicationis sermo cesset audiri, sed & honestarum artium exercitia desinant frequentari. Nam quia districta magisterij eos disci-

plina non reprimit, proprijs voluntatibus dediti, A scribere nesciunt: artis honestæ, in vnum exercitia nulla condiscunt; cum Apostolus dicat: 2. Thess. 3. *Qui non laborat, non manducet.* Quæ nimirum cum sibi sint necessaria, sæculares viros, vel etiam reprobos adeunt, quoniam hæc apud se reperire non possunt. Vnde illic dicitur: *Descendebat ergo omnis Israël ad Philistiim, vt exacueret vnusquisque vomerem suum, & ligonem, & securim, & sarculum.* Israël ergo ad Philistæos non ascendit, sed descendit, vt vtensilia suæ necessitatis exacuat, cùm sancti ordinis viri ad sæcularium ima declinant, vt ab eis sibi commodum cuiuslibet vtilitatis acquirant. Vides ergo, quia si de sacro conuentu correptionum censura subtrahitur, disciplinæ vigor funditus eneruatur, & religio tota destruitur; quia dum vnusquisque propriæ sequitur volunta- B tis arbitrium, ad sæcularia rediens, spiritualis obseruantiæ violat institutum. Vnde quisquis est, cui regularis vitæ feruor inæstuat, correptiones libenter amplectitur: & tunc etiam, cùm innocens est, suis reprehensionibus delectatur; non vt cum conscientia peccasse remordeat, sed quoniam hoc prodesse cæteris audientibus sperat; vt vnde ipse innocens, & mundus arguitur, alij, qui vel lapsi, vel lapsuri fortè sunt, corrigantur.

## CAPVT V.

*In Epistola ad Hermisindim; de eo quod ædificium humanæ superbiæ citò destruitur.*

1. Reg. 18. *PActus quidem est Saul, maiorem filiam suam Merob, Dauid dare vxorem; sed cum tempus aduenisset quod dari sibi debuisset, non ei data est, sed alij coniuncta est viro. Dilexit autem Michol filiam Saul altera Dauid, eamque sibi vxorem coniunxit.* Merob quippe C interpretatur, de multitudine: Michol autem, à qua, vel ex omnibus. Et quid per Merob, nisi illa dumtaxat infidelium turba signatur, quæ est de Matth. 20. multitudine, quæ repellitur? *Multi* enim *sunt vocati, pauci verò electi.* Quid autem per Michol, nisi sancta figuratur Ecclesia; à qua videlicet omnes oriuntur electi, vel quæ ex omnibus constat electis; quæ licet filium non genuerit, huic tamen intelligentiæ eius sterilitas non obsistit? Aliud quippe mysterium est, quia Regi Dauid est in coniugalitate coniuncta: aliud, quia perstitit infœcunda: aliud, quia Christi Domini est sortita coniugium: aliud, quia fœcunditatis non meruit donum, sed pertulit in Israël sterilitatis opprobrium. Hanc sanè Dauid superbi Regis Saul sibi filiam iunxit; dum fortis manu Iesus, ac meritò desiderabilis, eam de superbi huius mundi principis obsequio sustulit, D sibique confœderationis intimæ glutino coniunxit. Quam videlicet Michol, quæ sancta electorum est Ecclesia, superbus ille Saul, hoc est, malignus spiritus, cum Merob auferre minimè valet; quia fidelis custos irreuocabiliter eam suæ dilectionis obstrinxit amplexibus; qui in Euangelio clamat: Ioan. 10. *Oues meæ vocem meam audiunt, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.*

## CAPVT VI.

*In Sermone de S. Columba.*

CVm Redemptor noster huius mundi campum pugnaturus ingreditur, cum ad debellandas aëris huius nequitias fortis præliator armatur, quia nouum debebat instruere prælium, nouum induit genus armorum; videlicet, vt quod infirmum est, superponeret: & quod robustum est, occultaret. Loricam siquidem imbecillæ carnis induit, & insuperabilem Diuinitatis fortitudinem occultauit. Sic sic per carnem diabolus à secundo homine perditur, qui per carnem dudum primum hominem superauit; eademque sibi nunc ruinæ facta est causa, quæ victoriæ fuerat de primo parente materia. Hoc per allegoriæ mysterium res illa præmonuit, quod Dauid a facie Regis Saul fugiens, in præsentia Achis Regis Geth se furere simulauit. Dicit enim Scriptura: *Quia defluebant saliuæ eius in barbam.* Sanè quia 1. Reg. 21. barba viri est proprium; quid est per mysticum intellectum, nisi virtutis indicium? Quid ergo per saliuas, quæ nimirum fluidæ sunt, & fluxæ, nisi carnis infirmitas? Quid verò per barbam nisi Diuinitatis innuitur fortitudo? Barba ergo saliuis defluentibus operitur; quia fragili carnis velamine Diuinitatis virtus induitur. Sed quod Dauid dispensationis agebat industria, hoc à nescientibus putabatur insania. Vnde Achis seruis suis ait: *Vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me? an desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum, vt furerer me præsente?* 1. Reg. 21. Nonne etiam vero Dauid Redemptori nostro simile quid accidit, vt insanus ab insanientibus putaretur; & miracula per dæmones agere à dæmoniacis diceretur? Hinc est quod Marcus Euangelista dicit: *Et cum vidissent sui, exierunt tenere eum; dicebant enim quoniam in furorem versus est.* Marc. 3. Quibus verbis protinus additur: *Et Scribæ, qui ab Hierosolymis descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia.* Porro autem, quia saliuæ frequenter ex C infanti more decurrunt, nonne velut infantilia videbantur verba, cum diceret: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis?* Ioan. 6. Quod audientes Discipuli dicebant: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Et sicut Euangelista refert, *iam non cum illo ambulabant.* Sed istæ saliuæ barbam Dauid tegebant; quia sub his infantilibus verbis virtus diuina latebat. Factus est ergo Redemptor noster infirmus, vt nos fortes efficeret; visus est stultus, vt ad veram nos sapientiam reuocaret. Vnde dicit Apostolus: Quia *quod stultum est Dei, sapientia est hominibus.* 1. Cor. 1. Et paulò superius: *Quia non cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.* Nec indignum super Domino Saluatore nostro infirmitatem, vel stultitiam dici; cum etiam per leprosum, cum etiam per serpentem non dedignatus sit mystice figurari. D

## CAPVT VII.

*In Epistola ad Desiderium Abbatem, qua dicitur: quòd maiori sit dignus honore, qui dignitatem proiicit, quam qui in ea persistit.*

QVem non ædificet, atque ad perfectionem charitatis excitet; quem, inquam, non solùm ad officiosum piæ humanitatis studium exercendum, verùm etiam ad bona pro malis redhibendum, non prouocet hoc quod de Phitonissa illa magnæ profectò laudis digna præconio legitur? 1. Reg. 17. Quæ videlicet ad imitationem Dei, Saul tam benè tractauit, non modò regio iam culmine desperatum, sed & in crastino Philisti-

norum gladiis perimendum: & tamquam pru-
deos, iuxta Euangelium, ſerpeos, illi præſtitit be-
Matth.10. neficium, à quo nullum ſe coofequi poſſe ſpeta-
bat emolumentum. Ille præterea, ſicut Ipſa con-
queritur, omoes hariolos de terra Iſraël, & ma-
gos eraſit: ac per hoc eidem mulierculæ omnem
queſtum ſolitæ diuioationis ademit. Illa vitu-
lum paſcbalem, qui ſibi de conſumpta vix pao-
pertate ſuppererat, coxit, & azymos panes de
perexigua farina commiſcens, illi, vt veſcere-
tur, appoſuit. Quod cum ille lugubris, & conn-
tigua morte perterritus ſpetneret, ac cibum ca-
pere funditus tecuſaret; è contrario illa preci-
bus obnixis, & quibuſdam velut argumeotatio-
nibus inceſſabiliter inſiſtebat, vt rolenti ſalio-
nem redderet. Et ſicut illa iubenti paruerat, ſic
iſte ſupplicantis precibus annuerat: Ecce, in-
quit, *obediuit ancilla tua voci tuæ, & poſui animam
meam in manu tua, & audiui ſermones tuos, quos locu-
tus es ad me: nunc ergo audi & tu vocem ancillæ tuæ, &
ponam coram te buccellam panis, vt comedens conualeſ-
cas, & poſſis iter facere.* Quis enim hoc coruſcante
faceret Euangello, quod hæc mulier ſub vmbra
legis egiſſe deſcribitur? Præſertim cum vetus of-
ferat inſtrumentum: *Diliges amicum tuum, & odio*
Leuit.19. *habebis inimicum tuum.* Euangelica verò tuba ter-
ribiliter intonet: Quia *nec Pater veſter dimittet vobis*
Matth. 6. *peccata veſtra, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo*
Mar.11. *de cordibus veſtris.* Saul enim ita diuinantibus, &

A hariolis ioimicus extitit, vt paſſim omnes inter-
ficeret, & vix eorum quiſpiam, niſi hæc dumta-
xat paupercula mulier remaoſiſſet: hæc etiam,
quæ ſupererat, tanta regiæ perſecutionis erat
immanitate conſtricta, vt dum oullatenos vti di-
uioatione præſumeret, conſuetum propriæ ar-
tis quæſtum funditus amiſiſſet. Hæc tamen id-
ipſum, quod remanſerat, reddens, bona pro
malis alacriter obtulit, & ioimicum ſuum, velut Rom. 12.
Apoſtolo iam hæc præcipiente, cibauit. Et hæc
eo tempore laudabilis mulier fecit, cum illum
noſſet illico moriturum: atque ideo nec ſperaret
B iam placiturum, nec paueret iratum. Argumentis
vtuntur homines, vt à propriis domibus hoſpita-
ri volentes eiiciant, vt ad tabernas, vel em-
ptoria vicina tranſmittant. Siquidem locus iſte de-
preciatur, ille præfertur; Hic per inclementiam
annotinæ tempeſtatis ægra ſeges negare fertur
agricolis victum; ille feracium frugum dicitur
exuberaſſe prouentus. Modò breuitas commen-
datur itineris, modò ſol altiora cæli tenere ſpa-
tia perhibetur. Hac igitur accuratione verborum,
nil aliud agitur, quàm vt ſuperuenientes aliud ſi-
C bi prouidere compellantur hoſpitium. Hæc ſu-
rem prudens, & ingenua mulier rhetoricatur, vt
ita loquar, & oratorum orationibus vtitur; vt
inimicus eius, dum reſpuit, ac reſultat, ad edu-
lium prouocetur.

*Expliciunt Teſtimonia primi Libri Regum.*

## Incipiunt Capitula ſecundi.

1. *DE eo, quod Dauid imprecatus eſt, vt non deficiat de domo Ioab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus tenens fuſum.*
2. *Iſta eſt lex Adam, ait Dauid, Domine Deus.*
3. *Fecit autem Dauid ſibi nomen, cum reuerteretur, capta Syria, in valle ſalinarum, cæſis duodecim millibus.*
4. *Qui erant Celethi, & Pheleti.*
5. *De eo, quod filij Dauid Sacerdotes fuiſſe dicuntur.*
6. *Quòd Annon filius Naas, nuntiis Dauid ad conſolandum eum ſuper mortem patris directis, veſtes ſcidit, & barbas medias raſit.*
7. *De pœnitentia Dauid, quæ ſuſcepta eſt: Saul verò, reprobata.*
8. *De eo, quod Dauid Rabath ciuitatem, quam Ioab oppugnabat, victor obtinuit.*
9. *De eo, quod Dauid Abſalon fugiens, decem concubinas ad cuſtodiendam domum reliquit.*
10. *Quòd Abſalon patrem perſequens, concubinas, quas pater domi reliquerat, conſilio Achitophelis fœdauit.*
11. *De eo, quod Sobi, & Machir, & Berzellai Galaadites obtulerunt Dauid in caſtris Madian ſtratoria, & tapetia, & vaſa, & quæque ad cibos neceſſaria.*
12. *De eo, quod dicitur, plures fuiſſe quos conſumpſerat ſaltus de populo, quàm illi quos vorauerat gladius.*
13. *Quod Berzellai Galaadites vſque Iordanem cum Rege Dauid veniens, Hieruſalem ſecum pergere recuſauit.*
14. *Quòd Dauid decem concubinas, quas domi reliquerat, rediens in cuſtodiam tradidit, nec eſt vltra ingreſſus ad eas.*
15. *Vnde ſuprà.*
16. *De eo, quod dicitur, tertium bellum in Gob contra Philiſthæos fuiſſe, in quo percuſſit Adeodatus filius ſaltus polimitarius Bethleemites, Goliath Getheum.*
17. *Dauid ſedens in cathedra, ſapientiſſimus princeps inter tres; ipſe quaſi tenerrimus ligni vermiculus,*

*Vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.*

18. *Quòd Dauid aream Ornan Iebusæi, & boues in holocaustum offerendos, taxato pretio comparauit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Lib. 2. Regum.

### CAPVT I.

*In libro Gomorrhiano.*

2. Reg. 3. NEc deficiat, ait Dauid, de domo Ioab Gomorrhæan sustinens. Pro quo secunda translatio habet, fluxum seminis sustinens, & leprosus tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane. Lepra quippe perfunditur, qui grauis peccati labe fœdatur: fusum verò tenere, est virilis vitæ fortia facta relinquere, & fœmineæ conuersationis illecebrosam mollitiem exhibere. Gladio cadit, qui furorem diuinæ indignationis incurrit. Pane indiget, quem à perceptione Christi corporis, Ioan. 6. proprij reatus pœna coërcet. *Ille est enim panis viuus, qui de cœlo descendit.* Si ergo post fluxum seminis leprosus factus, præcepto legis, extra castra manere compelleris, cor adhuc in eisdem castris etiam honoris primatum obtinere contendis? Numquid non Ozias Rex cùm superbè adolere incensum super altare thymiamatis voluisset, postquam se plaga lepræ cælitus percussum agnouit, non modò à Sacerdotibus de templo expelli patienter tulit, sed & ipse celeriter egredi festinauit? Scriptum quippe est: *Cumque* 2. Paralip. 26. *respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum.* Moxque subiungitur: *Sed & ipse perterritus, accelerauit egredi, eo quòd sensisset illico plagam Domini.* Si Rex corporali lepra percussus, à Sacerdotibus eijci de templo non contempsit; tu leprosus in anima, cur tot sanctorum Patrum iudicio à sacris altaribus remoueri non C patetis? Si ipse, dimisso Regiæ dignitatis imperio, habitare in domo priuata vsque ad obitum non erubuit; tu cur à sacerdotalis officij confundaris arce descendere, vt in pœnitentiæ sepultura conclusus, te inter viuos studeas quasi mortuum deputare? Et (vt ad illam Ioab mysticam recurramus historiam) si ipse gladio corruisti, quomodo alium per sacerdotalem gratiam suscitabis? Si ipse exigentibus meritis, indiges pane, id est, à Christi separatus es corpore; quo pacto alium poteris cælestis mensæ dapibus satiare? Si tu Oziæ lepra es percussus in fronte, hoc est, infamiæ nota dehonestaris in facie, quomodo alium poteris obducta peccati criminis liuione purgare? Erubescat ergo tumefacta superbis, D nec super se extolli inaniter appetat, quam infra se proprij reatus sarcina non mediocriter grauat.

### CAPVT II.

*In Sermone de S. Matthæo.*

CVm Dauid per Nathan Prophetam clementia diuina promitteret, ex eius semine nasciturum, qui suo sancto nomini construe-



A ret templum: & Christum manifestè denuntians adiecisset: *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in* 2. Reg. 7. *filium*; moxque Ecclesiam, quæ corpus est Christi, qualis esset futura, depromeret, dicens: *Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter.* Ille gratias agens, inter cætera orationis suæ verba sic ait: *Sed & parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus meus, quia dilexisti me, nisi loquereris etiam de domo serui tui in longinquum*; moxque subiunxit: *Ista est enim lex Adam, Domine Deus.* Ac si perspicuè dicat: Sicut in terreni mundi huius exordio Adam constituisti posteritatis secuturæ parentem, atque ex hac radice totius humani generis decreuisti pullulare propaginem; ita nunc cùm mundum renouare disponis, me quasi nouum Adam facis, dum Christum ex B meo semine nasciturum, qui est auctor, & caput Ecclesiæ, polliceris. *Ista est*, inquit, *lex Adam*; quia sicut ille erat in filiis suis hunc mundum visibilem possessurus: ita & ego populi spiritualis in Christo pater efficior, cum illo, qui in cælis est, perpetuò regnaturus. Sicut enim de costa illius Gen. 2. formata est viuentium mater Eua; ita de latere Christi, qui ex me nasciturus est, victura perenniter egreditur Ecclesia. De hoc nouo, & spirituali mundo scriptum est: *Domini sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.* Orbis enim 1. Reg. 2. super terræ cardines ponitur, cùm sancta Ecclesia tamquam super bases doctrinis Euangelicis solidatur.

### CAPVT III.

*In Epistola ad B. quæ est, vt exteriori prudentiæ, spiritualis prudentia præferatur.*

FEcit autem Dauid sibi nomen, cum reuerteretur 2. Reg. 8. *capta Syria, in valle Salinarum, cæsis duodecim millibus.* Verus enim Dauid Christus, fortis scilicet viribus, & pulcher aspectu, in valle Salinarum duodecim millia hominum strauit; quia per Apostolos suos de salsa, immo salsa huius mundi sapientia triumphauit. Qui enim duodecim spiritualis prælij bellatores habuit, quasi totidem per eos hominum millia trucidauit, dum stultè sapientes à friuolæ sapientiæ vanitate conuertit. Quorum videlicet bellatorum vnus ad D Corinthios dicit: *In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus: nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia corporis destruentes, &* 2. Cor. 10. *omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.*

## CAPVT IV.

*In Epistola ad Albericum : qua super decem quæstionibus respondet.*

2. Reg. 8. & 20. Num. 11. QVæris : Qui erant Cerethi & Phelethi, qui bellatores dicuntur fuisse Dauid ? Legitur in libro Numeri dixisse Dominum Moysi : *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sunt ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum : & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris.* Ex istorum itaque stirpe duæ processerunt co- B gnationes ; quarum vna Cerethi, altera dicebatur Phelethi. Et Cerethi quidem, dans iudicium, Phelethi, puniens interpretatur ; vt quos illi adiudicarent morti promulgando sententiam, isti punirent irrogando vindictam.

## CAPVT V.

*In eadem Epistola.*

2. Reg. 8. F*ilij autem Dauid Sacerdotes erant.* Cur filij Dauid Sacerdotes fuisse dicuntur ; quia nullam cum filiis Aaron consanguinitatem, nisi sicut cæ e æ tribus habuisse nesciuntur ? Sed sciendum, quia dum Sacerdotes venerabiles, ac Magistri constituuntur in populo, aliquando nomine Sacerdotum designantur Principes, vel Do- C
2. Reg. 20. Ira Iairites. ctores, sicut alibi reperitur : *Ira Iarites erat Sacerdos Dauid*, id est, magister. Ita quoque cum dicitur : *Filij autem Dauid erant Sacerdotes*, sic intelligendum est, ac si dicat ; Quia magistri erant fratrum suorum, vel certè principes inter cæteros, sicut habet antiqua translatio. Nam vbi noua dicit editio : Filij Dauid erant Sacerdotes ; in veteri legitur : Filij autem Dauid principes erant aulæ Regiæ.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad Cluniacenses Fratres.*

2. Reg. 10. F*Aciam*, inquit Dauid, *misericordiam cum Annon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo Dauid consolans eum per seruos super patris interitu*, (vtque historiam compendiosa relatione succingam) *tulit Annon seruos Dauid, rasitque mediam partem barbæ eorum, & præcidit vestes eorum medias vsque ad nates, & dimisit eos.* Quid enim per Annon, nisi nequitiæ spiritus ? quid per barbam, quæ virorum est propria, nisi sanctarum fortitudo virtutum ? quid etiam per vestes, nisi sanctitatis intelligitur indumentum ? Psalmista perhibente, qui ait : *Sacerdotes tui*
Psal. 131. *induantur iustitiam.* Annon ergo fœdus amicitiæ reposcentibus, mediam barbæ partem radit ; quia E hostis antiquus aliquando fortirer operantis robur imminuit ; sed postquam barbam rasit, etiam vestimenta præcidit ; quia mox, vt malignus spiritus interiorem adimit fortitudinem, consequenter etiam exteriorem conspicuæ conuersationis exuit honestatem. Quid est enim vestes hominum ad nates vsque præcidere, nisi eos à superducto velamento iustitiæ vsque ad obscœni, & inuerecundi operis turpitudinem denudare ?

## CAPVT VII.

*In Epistola ad Marinum.*

CVm Dauid perpetrati reatus arguitur, mox vt in vocem confessionis erupit, dicens : *Peccaui Domino* ; ex ore Prophetæ protinus audiuit : 2. Reg. 12.
*Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris.* Et quia se occasio præbuit, hoc etiam te fraudari non patiar, quia nonnulli à pueris in religionis ordine constituti, sola inobedientia superbiæ mista depereunt ; cum in sæculo plurimi post immanium criminum perpetrata flagitia, per humilitatis studium indulgentiam promerentur. Ecce enim Dauid adulterium, homicidiumque 2. Reg. 11.
commisit : Saul verò Samuëli inobediens extitit. Sed quid, quod ille nullo interueniente, vel 1. Reg. 14.
in puncto veniam meruit ; alterum verò nec pro- & 15.
pria confessio, nec Prophetæ tam lugubris & amata, atque prolixa supplicatio reconciliauit. Planè si Scripturæ series vtrobique discutiatur, copiosior Saul, quàm Dauid in verbis pœnitentiæ reperitur. Iste siquidem dumtaxat id quod præmissum est : *Peccaui Domino*, ille autem ait : 2. Reg. 12.
*Peccaui*, inquit, *quia præuaricatus sum sermones* 1. Reg. 15.
*Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum* ; atque idipsum postmodum reperens, ait : *Peccaui.* Accessit autem, & longanimis valde Samuëlis oratio, de quo videlicet dicitur : *Contristatusque est Samuel, & clamauit ad Dominum tota*
*nocte illa.* Sed diuina voce responsum est : *Vsque-* 1. Reg. 16.
*quo, sit, tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israel ?* Quid est ergo, quod alterius pœnitentia piè suscepta, alterius autem sub districtæ seueritatis est examine reprobata, nisi quod ille scelus inobedientiæ, spiritu superbiæ paruipendens, nequaquam pleno corde pœnituit ; hic autem pauca quidem protulit, sed eius viscera diuini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo repleuit ? Hæc, quæso, considerare nõ negligant, qui cum inobedientiæ obediant, de grauiorum se immunitate criminum procaciter iactant. Quorum profectò nonnullos sæpè vide- D mus ad agendæ confessionis iudicium frequentare, solo se deuotè prosternere, tinnulis se, & accuratia verbis magis facetè, quàm humiliter accusare : atque ideo numquam eorum mores ad idoneæ correptionis emolumenta procedere ; qui videlicet cum Saül ore pœnitent, corde tument.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Cardinales Episcopos.*

SIcut olim Romanorum Consules ex diuersis mundi partibus reportabant, peracta hostium cæde, victorias : sic isti nunc animas hominum de manu diaboli debent liberare captiuas. Ad hos quippe victoriarum titulos, ad hos debent semper inhiare triumphos ; videlicet vt antiquo prædoni animarum pereuntium manubias rapere, & Regi suo Christo signa gaudeant victricia reportare. Hunc porrò conflictum Dauid signauit, cum Rabbath ciuitatem victor obtinuit. Rabbath quippe multitudo, vel grandis interpretatur, quod non inconuenienter vniuersitatem huius mundi significare cognoscitur. Dauid itaque Rabbath obtinuit ciuita- 2. Reg. 12.
tem, cùm suis legibus Christus grandem & copiosam huius mundi subdidit multitudinem.

Cotonam verò de capite Regis illius, Dauid A
abstulit, sibique, sicut Scriptura testatur, im-
posuit: quod tunc verus Dauid Christus imple-
uit, cùm mundi sapientes, quibus quodammodo
diabolus ornabatur, eripuit, & in sui decoris,
& gloriæ diadema conuertit. Multitudo quip-
pe fidelium non modò Christi, sed & Doctoris
cuiusque corona perhibetur, cuius prædicatione
conuertitur. Sicut Paulus Philippensibus ait:
Philip. 4. *Itaque, fratres mei charissimi, gaudium meum, &*
*corona mea, sic state in Domino.* Sed & prædam,
iuxta Scripturam, asportauit multam valde.
præda quippe de Rabbath tollitur, cum ex
hoc mundo quique fideles, atque deuoti ad
Dei omnipotentis obsequium conuertuntur.
Vos, inquam, ô sancti Pontifices, vos potissi- B
mum huiusmodi deberis esse prædones, qui quo-
tidie desudetis animas hominum de manibus re-
probi possessoris eripere, & triumphales Regi
vestro Dauid manubias reportare. Nec tamen
sufficit, cùm diabolo raptus, ad Deum quisque
pia deuotione conuertitur, nisi mox etiam à sta-
tus sui duritia quasi crebro sanctæ prædicationis
malleo conteratur. Vnde per Hieremiam: *Num-*
Hier. 23. *quid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Domi-*
*nus, & quasi malleus conterens petram?* Verba
quippe Domini quasi ignis sunt, quia frigus ex-
pellunt, calorem mentibus ingerunt: malleus
autem sunt, quoniam obstinationis, & pernica-
ciæ duritiam molliunt. Congrue ergo sacra sub-
3. Reg. 12. nectit historia: *Populum quoque eius adducens ser-* C
*rauit, & circumegit super eos ferrata carpenta, diui-*
*sitque cultris, & transduxit in typum laterum.* Quid
enim per ferrata carpenta, quod vtique genus
est curruum, nisi fortem, atque inexpugnabi-
lem quadrigam sanctorum Euangelistarum, ac
per hoc omnium diuinarum Scripturarum in-
telligere debemus eloquium? Nam, prout alibi
iam diximus: Vile quidem ferrum, tamen edo-
mat omne metallum. Sicut ferrum metallis
omnibus dominatur, sic Euangelica doctrina
duras mentes emollire cognoscitur. Quid est er-
go super captos homines ferrata carpenta cir-
cumagere, nisi sacræ Scripturæ rotis humana-
rum mentium aream triturare, vt in eis sermo D
diuinus, & vitiorum reluctantium glebas obte-
rat, & eas ad suscipiendas mandatorum cæle-
stium segetes complanare, & exæquare conten-
dat? Et quid est eos cultris diuidere, nisi peccato-
rum hominum conscientiam ad confessionem
diuini verbi prædicationibus aperire? De quo
Ephes. 7. verbo dicit Apostolus: *Gladium spiritus, quod est*
*verbum Dei*; tunc enim tanquam spiritualibus
cultris homo diuiditur, cum ad detegendas ani-
mæ suæ plagas diuini verbi gladio delecatur. Cur
autem eos in typum laterum transduxisse narra-
tur, nisi quia lateres, & terreni sunt, & decocti?
Tunc enim peccator in typum lateris vertitur,
cum ad prædicationis vocem sancti Spiritus ar- E
dorem concipit, & veraciter humiliatus terram
se, ac lutum esse perpendit. Sic itaque quisque
conuersus, ac pœnitens in lateris formatur ima-
ginem; cum & humiliatur ex suæ fragilitatis
luto, & quasi rubescit, siue flammescit in amore
diuino; vt dum se terrenum pulverem pensat,
cor suum ad referendas Deo gratias, qui se re-
uocauit, accendat. Vnde & Adam interpretatur,
terra rubra; vt ex primi parentis nomine quis-
que condiscat, vel quid originaliter sit, vel quid
eum actualiter esse conueniat. Ad hos itaque sa-
cerdotes Ecclesiarum, ad istas sancti Pontifices

debuerat anhelare victorias, non sumptuosis epu-
larum ferculis, non resolui lenocinante petulan-
tia voluptatis. Post mundi quippe nascentis exor-
dium, per mille fermè atque sexcentos annos hu-
manum genus sine vini poculo, & esu carnium
vixit: nec tamen quispiam, quem Scriptura com-
memoret, vsque ad obitum languore contabuit.

## CAPVT IX.

*In Epistola ad Albericum, qua ei super decem quæstionibus respondet.*

*EGressus est autem Rex Dauid Hierusalem, fugiens* 2. Reg. 15.
*Absalon; & dereliquit decem mulieres concubi-* & 16.
*nas ad custodiendam domum.* Dauid à facie Absalon
fugiens, decem concubinas in domo relinquit,
quas Absalon per incestum turpiter fœdat. Quia
Redemptor noster, dum, eiectus de ciuitate Iu-
daïca, in desertum gentium properat, relinquit
in domo legis Iudæos non viriliter incedentes,
sed muliebri conuersatione viuentes; qui nimi-
rum per decem concubinas non incongruè fi-
gurantur; quia dum eneruiter legis præcepta
custodiunt, non castum matrimonij merentur
ascendere thalamum, sed absque fidei cohæren-
tes annulo, sortiuntur pro coniugio pellicatum.
Quam Absalon lasciuiens polluit; quia mali-
gnus spiritus reprobas impiorum animas quasi
prostituendo corrumpit; quia per excessus di-
uersorum scelerum cum talibus fornicatur, &
tamquam substrata sibi prostibula incestus vio-
lator amplectitur, dum adulterinis eorum ope-
ribus delectatur.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Desiderium Abbatem; quòd maiori sit dignus honore, qui dignitatem proiicit, quàm qui in ea persistit.*

ABsalon siquidem interpretatur, Patris pax; 2. Reg. 15.
per quem designatur populus Iudæorum,
qui vsq; ad mortem persecutus est Christum. De
quo populo per Esaiam dicitur: *Filios genui &* Esai. 1.
*exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Qui patris pax
iure dicitur; quoniam in illo specialiter populo
per legem datam, per victimarum sacrificia, per
tabernaculum denique, siue templum Deus qui-
euisse videtur. Sicut Dauid: *Notus,* inquit, *in Iudæa* Psal. 75.
*Deus, in Israël magnū nomen eius.* Atque vt iste po-
pulus patris pax esse videatur, audi quod sequi-
tur: *Et factus est in pace locus eius.* Siue per Absalon,
Iudas traditor designatur, qui & ipse patris pax
non immeritò dicitur; sicut ipse de illo Christus
in Psalmo conqueritur dicens: *Etenim homo pacis* Psal. 40.
*meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos, magni-*
*ficauit aduersum me supplantationem.* Nam & Chri-
stus non incōgruè pater asseritur, sicut Propheta
testatur: *Vocabitur,* inquit, *Deus fortis, pater futuri* Esai. 9.
*sæculi, princeps pacis.* Iste ergo dicitur princeps
pacis, & ille pax patris. Cui etiam, Iudæ videli-
cet, in ipso persecutionis articulo pacis osculum
non negauit. Nec mirum si Iudæ traditoris spe-
ciem Absalon tenuit, quem non solùm in perse-
cutione Dauid, sed ipso quoque genere suæ mor- Matth. 26.
tis expressit: Ille siquidem quercui, dum transire 2. Reg. 18
vellet, inhæsit; iste se laqueo, Scriptura testante,
suspendit. Vt quoniam vterque redundans vi-
pereæ felle nequitiæ, & terra indignus erat, &
cœlo, inter vtrumque libratus, & terrā perderet,

& ad cælum nullatenus aspiraret. Nam & Achi- A tofel, qui David persequi non dissimiliter voluit, exigentibus meritis, idipsum genus mortis elegit; hic enim Absalon persequenti David

2. Reg. 17. consilium dedit, ut concubinas patris, quas di-
2. Reg. 16. miserat ad custodiendam domum, sacrilega permixtione pollueret, atque ad fœdandum patrem novercas suas turpiter incestaret. Quid autem per decem concubinas David, nisi pars illa Iudaicæ plebis exprimitur, quæ Christum verum utique David fugientem in gentilitatis deserta non sequitur, quia legis se habere decalogum gloriatur? Per numerum nempe concubinatum, numerus exprimitur mandatorum: concubinæ ergo, quæ non sequentes David, domum B servant, hi sunt, qui in veteris legis custodia perseverant. Absalon ergo ad has David concubinas ingreditur; quia diabolus, qui in Absalon erat, per excessus diversorum scelerum cum talibus fornicatur. Et benè dicitur: Quia David eas dimiserat ad custodiendam domum; provida quippe Redemptoris nostri dispensatione divinitus agitur, ut quasi ad servandam domum legis Iudæorum reliquiæ reserventur; ut ipsi, qui modò nostri sunt scriniarij, & libros cælestis eloquij in eadem, in qua conditi sunt, lingua ubique terrarum ferant; quatenus ipsi, qui nobis inimici sunt, si quando scrupulus dubietatis emerserit, nunne nobis ambiguum tollant. Vnde per Psalmistam dicitur:

Psal. 58. *Deus meus, ostende mihi bona inter inimicos meos, ne occidas eos, nequando obliviscantur legis tuæ.* C Hebraica quippe lingua, quæ toto orbe dispergitur, multum Christianæ fidei auctoritas adiuvatur. Vnde & illic apertè subiungitur: *Disperge illos in virtute tua, & depone eos, protector noster Domine.*

## CAPUT XI.

*In eadem Epistola.*

2. Reg. 17. C*Vmque venisset David in castra Madian, Sobi filius Naas, & Machir filius Amichel, & Berzellai Galaadites obtulerunt ei stratoria, & tapetia, ac vasa fictilia, & cætera.* D Madianitæ verò, qui præbuere Regi David stratoria, & tapetia, quid aliud significant, quàm Gentiles conversos ad fidem? qui dum piis actibus incessanter insistunt, quasi textrini operis linteamina præparant, in quibus utique Dominus suaviter requiescat. Hæc enim sunt Evangelica illa vestimenta, quæ Apostoli super asinam ponunt, & Iesum sedere desuper

Matth. 21. faciunt. Quod autem sequitur: Quia, *dederunt David etiam vasa fictilia, frumentum, & hordeum, farinam, & fabam, & lentem, & frixum, cicer, & mel, & butyrum, oves etiam, & pingues vitulos.* Plurimæ ciborum species diversi sunt sanctorum hominum mores, quibus nimirum David cum suis commilitonibus pascitur; quia Redemptor noster cum sanctis suis rectis iustorum operibus velut esuriens epulatur.

## CAPUT XII.

*In Epistola ad Albericum; in qua super decem quæstionibus respondet.*

81. F*Vit autem ibi prælium dispersum super faciem terræ, & multò plures erant, quos consumpserat saltus de populo quàm hi, quos voraverat gladius.* De

S. Hieron. qua sententia in libro Hebraicarum quæstionum hæc B. Hieronymi verba sunt: Saltum;

A hunc, inquit, qui plures consumpsisse, quàm gladius vorasse legitur, bestias ferocissimas, quæ in saltu erant, Hebræi autumant, à quibus plures consumpti, quàm à gladio vorati fuerint. Verùm hic, ut dicitur, Hebræorum fuit intellectus. Nobis autem videtur, quia vesani quique, & infrunitі, qui cum Absalon perduelliones extiterant, Deo deserente cæcati, arbustis occurrentibus impingebant; atque ideo dicatur, quia plures ceciderint saltu consumente perempti, quàm hi, qui fuerint gladio trucidante vorati. Quod ita debere intelligi non ambigitur, si ipsa styli consequentia vel superficietenus attendatur. Nam postquam præmittit: *Multò plures erant, quos B saltus consumpserat de populo, quàm hi, quos voraverat gladius in die illa;* præstò subiungit: *Accidit autem, ut occurreret Absalon servis David sedens in mulo; cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput eius quercui: & illo suspenso inter cælum, & terram, mulus, cui insederat, pertransiit.*

## CAPUT XIII.

*In Epistola ad D. Abbatem, quæ paulò suprà.*

B*Erzellai Galaadites senex valde,* id est, octogenarius, ut sacra testatur historia, *descendens de Rogelim, transduxit Regem David Iordanem; cui Rex: Veni, inquit, ut requiescas mecum in Hierusalem. Ille autem renuens, excusationem senectutis obtendit, & relicto Rege, mox ad propria repedavit.* 2. Reg. 19.

C Sunt namque nonnulli, qui Regem David, hoc est Salvatorem nostrum sequentes, Iordanis fluenta transmittunt; hoc est, vel Baptismi suscipiunt sacramentum; vel, quod secundum est lavacrum, arripiunt spirituale propositum. Matth. 3.

Nam quia in Iordane auctor Baptismi Christus est baptizatus, rectè per eum intelligitur Baptismus. Sed hi veste variata, non mente, habitum mutando, non animum, ad pristinos redeunt mores, & sæculares repetunt actiones: Et quia nequeunt à negotiorum sæcularium perturbatione quiescere, nolunt in Hierusalem; hoc est, in visione pacis habitare cum D Rege: senes enim sunt, & inveterati, atque ideo nequeunt in novam de vetusta conversatione mutari. Nam & Iordanem transeunt, & octogenarij sunt; quia & baptizati sunt, & resurrectionem futuram, quæ per octonarium designatur numerum, credunt. Sed hi quamquam Regi humiliter, & blandè loquantur, Regem tamen deserunt, & ad solitæ conversationis consuetudinem revertuntur. Quid est enim Regi blanda verba proferre, nisi sicut in Evangelio dicitur, se callidè potius quàm humiliter excusare? *Rogo,* inquit, *te, habe me excusatum.* Dicebat enim Berzellai Regi: Cur servus tuus sit oneri Domino meo Regi? paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum, nec indigeo hac vicissitudine. Cuius figuram tenent, qui E spirituali cuiquam viro, seseque ad altiora provocanti, quasi humiliter decantant: Peccatores quidem sumus, tibique, pater, obtemperamus, sed districtioris instituti regulam servare non possumus; infirmi sumus, & fragiles; atque ideo melius iudicamus sub levi nos fasce ingloriosos utcumque vivere, quàm sub gravis sarcinæ pondere quasi fortes interire. Nam & quod idem Berzellai superius dixerat, ab istorum interioris hominis senio non discordat: *Quot sunt,* inquit, *dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum*

*Rege in Hierusalem?* & adiecit, *Nunquid vigent* A *sensus mei ad discernendum suaue, & amarum? aut delectare potest seruum tuum cibus, & potus? vel audire possum vocem cantorum, & cantatricum?* Veraciter enim talium hominum sensus intrinsecus obtusi suot; quia spiritualia mentis edulia, vel intimæ iubilationis organa non discernunt; non enim eius sapit cibus ille cælestis, ad quem Pro-
Psal. 33. pheta spirituales conuiuas inuitat: *Gustate*, inquit, *& videte, quoniam suauis est Dominus.* Nec illa fauces eorum mella discernunt, de quibus aiebat:
Psal. 118. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel, & fauum ori meo!* Necdum ad illud Sapientiæ discubuere conuiuium, de quo in libro Prouerbiorum dicitur: Quia, *Sapientia immolauit vi-*
Prou. 9. *ctimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam.* Vbi & sequitur: *Misit ancillas suas vt vo-* B *carent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.* Hi voces etiam cantorum, & cantraticum non aodiunt; quia quæ sanctorum Martyrum, quæ sanctarum Virgioum ante Deum iubilet modulatio, nullatenus comprehendunt. Nam quia carnalitet conuersantes, ad Dominum contemplationis corda non eleuant, cælestis harmoniæ modulos, & mellifluas Angelici concentus suauitates ignorant. Vnde non immeritò senex ille Berzellai fuisse dicitur de Rogelim, quod interpretati dicitur, pedes. Pedestres enim tales ambulant; & quoniam à terrenæ conuersationis itinere se suspendere nesciunt, ad comprehendenda cælestis melodiæ cantica non assurgunt; nolunt enim nisi pedites semper incedere, atque ideo nequeunt alta iubilationis intimæ gaudia penetrare. Et quoniam terreni actus, in quibus sparsi sunt, duros eos, atque insensibiles reddunt, spiritualis lætitiæ contemplari subtilia C nequeunt. Hinc est etiam, quod iste Berzellai Galaadites asseritur, quod aceruus testimonij in-
Gen. 31. terpretatur; & quoniam aceruus ille testimonij, qui Galaad dicitur, a Laban, & Iacob de lapidibus factus agnoscitur, benè per hunc Galaaditen, duri, ac lapidei homines designantur; qui dum ad amorem spiritualis vitæ cor non emolliunt, tamquam lapides facti, in pertinaci sæcularium negotiorum vigore durescunt. Ad quam duritiam pertinet, quod idem quoque Berzellai, ferrum meum interpretati dicitur. Quid est durius fer-
Sap. 1. ro? & quid obstinatius corde peruerso? *In maleuolam* enim *animam numquam introibit sapientia.* Et congruè ferrum meum, quasi de se quilibet homo durus, & obstinatus dicit; quia dum statuit in propria perseuerate duritia, in consilia se numquam proijcit aliena; & quia rigidus, & in- D flexibilis ad cælestem Hierusalem cum Dauid rege non graditur de via, quam cœperat cum Berzellai, ad terram Madian, hoc est, ad vitæ veteris primordia reuocatur.

## CAPVT XIV.

*In eadem Epistola.*

1. Reg. 20. *CVmque venisset Rex Dauid in Hierusalem, tulit decem concubinas suas, quas reliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam: nec est ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque ad diem mortis suæ in viduitate viuentes.* Concubinæ, quæ non sequentes Dauid, domum seruant, hi suot, qui in veteris Legis custodia perseuerant. De A quibus profectò concubinis dicitur: Quia de cætero non est Dauid ingressus ad eas, *Sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ in viduitate viuentes.* Iudæi planè nunc clausi sunt, & in viduitate viuunt, quoniam ad virum sanctæ Ecclesiæ non accedunt: nec ad eos cælestis ille sponsus ingreditur; quia tamquam mulierculis à diabolo prostitutis, suum præbere contubernium dedignantur, eisque, quia polluti sunt per adulterium, repudij dat libellum. Et hæ, quæ non sequuntur virum, meritò concubinæ, nec vocantur vxores; quia dotali fœdere, ac nuptiali copula prorsus indignæ, non illam pariunt sobolem, quæ paternæ benedictionis possideat hæreditatem. Nobis autem è contrario dicitur: *In hoc vocati estis, vt* 1. Pet. 3. *benedictionem hæreditate possideatis.* Nam & idem B dicit Apostolus: *Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque autem ex operi-* Galat. 3. *bus legis sunt, sub maledicto sunt.*

## CAPVT XV.

*In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.*

DAuid postmodum non est ingressus ad eas; sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ in viduitate viuentes. Perdiderunt enim virum, de quo per Esaiam dicitur: Quoniam *acceperunt septem mulieres virum vnum.* De quibus & per Isai. 4. Salomonem dicitur: Quia *septingentæ sunt Re-*
*ginæ.* Acceperunt itaque septem, quæ amiserunt 3. Reg. 10. decem. Cælestem quippe sponsum sancta sibi confederauit Ecclesia, septiformi scilicet spiritus dono repleta. Quem sponsum Synagoga, quæ Decalogi mandata perceperat, perdidit, C viduaque permansit; quia dum in domo consueti ritus, & legalium cæremoniarum immobiliter perstitit, cum Rege Dauid in deserta gen- 3. Reg. 11. tilium exire contempsit.

## CAPVT XVI.

*In eadem Epistola.*

TErtium quoque fuit bellum in Gob contra Phili- 2. Reg. 21. *stæos, in quo percussit Adeodatus filius saltus polimitarius Bethleemites Goliath Getheum.* Quod nimirum facilè valet intelligi. Nam Gob interpretatur, lacus: Et sicut periclitatur qui in lacum leonum mittitur; sic Dauid quasi leonis se dentibus tradidit, cum in rabiem Goliath se præliaturus immersit. Idem Dauid Adeodatus iure dicitur; quooiam à Deo est electus D in regnum. Qui etiam filius saltus vocatur, qoia de pascuis saltuum, vbi oues alebat, eductus agnoscitur. Nec sioe causa idem Dauid polimitarius dicitur; quia mater eius de genere Beselehel extitit, qui tabernaculum fœderis in deserto construxit; in quo etiam nonnulla polimitaria operatione contexuit. Bethleemites quoque non incongruè dicitur, quia à Noëmi duxit originem, & de Bethleem fuerant tempore famis egressæ, atque ad eandem Bethleem sunt reflorescente postmodum vbertate reductæ. Quòd autem Adeodatus cum omnibus suis his adiectiuis, ipse proculdubio sit Dauid, sequentia declarant, vbi dicitur: *Hi quatuor nati* 2. Reg. 21. *sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manum Dauid, & seruorum eius.* Sanè quid etiam per hæc mysticè significetur, exponerem, nisi quod

A perspicuum est, epistolaris mihi breuitas prohiberet. Iuxta mysticum scilicet intellectum, hæc omnia referuntur ad Christum. Ipse enim Adeodatus est, de quo per Esaiam dicitur: *Puer natus est* Esai. 9. *nobis, & filius datus est nobis.* Qui filius saltus non incongruè dicitur, quoniam ex Iudæis secundùm carnem nasci dignatus est; qui dum nullum fructum spiritualis germinis attuleruot, velut agrestes arbores non in horto plantatæ, sed in saltu Esai. 40. natæ steriles extiterunt. Vnde legitur: *Vox clamantis in deserto*, hoc est, in infructuoso Iudæorum populo. Polimitarius quoque Redemptor noster meritò dicitur; quia velut textrini operis studio vacat, dum & se suis fidelibus induit, & ex illis iustitiæ vestimenta contexit. De suis quippe vestibus per Apostolum dicitur: *Vt exhiberet si-* B Ephes. 5. *bi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam.* Et per Prophetam: *Omnibus his velut* Esa. 49. *ornamento vestieris.* De Christi verò fidelibus Psal. 131. Psalmista canit: *Sacerdotes tui induantur iustitiam.* Et per Ezechielem Dominus improperat animæ, quam spiritualibus indumentis decenter ornauit, sed eum ipsa mœchiæ sordibus polluta de- Ezech. 26. seruit: *Vestiui te*, inquit, *discoloribus, & calciaui te hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornaui te ornamento.* Et paulò post: *Et vestita es bysso, & polimito, & multis coloribus.* Quid ergo mirum, si Redemptor noster polimitarius dicitur, qui virtutis decore polimito induit animam, quam sponsali iure sortitur? Ipse est enim Dei sapientia de qua per Salomonem dicitur: Quia, Prou. 31. *quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.* Cuius digiti apprehenderunt fusum, cuius omnes domestici vestiti sunt duplicibus: cuius etiam caro stragula vestis facta est in C passione. Sed eadem byssus, & regalis purpura indumentum illius est in resurrectione. Qui etiam Bethleemites iure vocatur, quia in Bethleem de Virgine natus agnoscitur. Quod autem dicitur: Quis tertium bellum fuit in Gob, hoc intelligitur, quia vetus Dauid Saluator Israël, ante legem & sub lege, ac postmodum in Euangelica gratia fideles semper bellatores habuit, per quos contra Philistæos, id est, aduersus malignos spiritus dimicauit. Ad hoc itaque tertium bellum Dauid venit in Gob, qui interpretatur, lacus; quia Redemptor noster dum velut forti armato fortior superuenit, ipse per se etiam vsque ad inferna descendit. Vnde per Psalmi- Luc. 11. stam dicit: *Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, & vmbra mortis.* Illic percussit Goliath Psal. 87. Gethæum, quia dum electorum animas de gehennæ claustris eripuit, antiquum hostem, qui super eos tyrannidem exercebat, lethali vulnere sauciauit.

## CAPVT XVII.

### In Sermone de Virginibus.

2. Reg. 23. **D**Auid sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres. Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Quid est quod Dauid tam nouæ, tam inauditæ præconio laudis attollitur? Quis est iste tam humilis, tamque sublimis? Quis, inquam, est iste Dauid ita debilis, atque despectus, vt vermiculi speciem gerat? ita fortis & validus, vt vno impetu octingentos homines interficiat? In palea nempe litteræ videtur esse ridiculum, si non in medulla spiritus lateat sacramentum. Quis ergo vermiculus iste, nisi ille, qui per eundem Dauid canit in psalmo: *Ego autem sum vermis, & non ho-* Psal. 21. *mo?* Sicut enim vermis ex sola ligni materia gignitur, ita Christum absque virili semine de solo virginali vtero genitum, fides Catholica confitetur. Sed quamuis sit vermis tener, & debilis, ligni verò duritia fortis, ac solida; vermis tamen lignum vertit in cariem, & cauernosum reddit, & cauum. Ita Redemptor noster verus vtique manu fortis, atque desiderabilis, qui semetipsum exinaniuit, qui non habens speciem, neque decorem, inualidus, ac despectus apparuit, humanum genus, vnde ortus est, paulatim à suo rigore molliuit, magnumque sibimet in B electis suis habitationis spatium procurauit. Hic itaque Dauid sedet in cathedra, quia in paternæ maiestatis gloria constitutus, omnia iudicat. Cui pater ait: *Sede à dextris meis.* Sapientissimus est, Psal. 109. quia ipsa Patris Sapientia est. Sed quomodo Dauid dicitur princeps inter tres, cùm ille non inter alios quemlibet principatum, sed super omnes potius Regularis sceptri teneret imperium? Laus enim ista deprimit, non exaltat: deprimit, non attollit; cùm ille non tam tribus interesset, quàm omnibus superesset. Sed cùm ab illo Dauid videatur sententia ista dissidere, est cui valeat aptissimè conuenire. Beatus enim ac singularis ille homo, qui mysticè dictus est vermis, mox vt à Verbo in vnitate personæ suscipitur, in sancta Trinitate non inæqualiter principatur. Princeps est ergo inter tres, quia vnitus est Verbo, quæ est in sancta Trinitate persona. Hic octingentos interfecit impetu vno. Octonarius numerus ad C resurrectionem, centenarius pertinet ad perfectionem. Dauid ergo vno impetu octingentos interfecit; quia Saluator noster omnes, qui vel perfectionem fidei appetunt, vel resurrectionis gloriam concupiscunt, gladio sui spiritus interfecit, dum eos per incarnationis ac crucis suæ mysterium ab amore mundi huius mortuos reddidit; & hoc, vno operatus est impetu, id est, vno suo incarnationis aduentu. *Semel enim pro peccatis* Rom. 6. *nostris mortuus est, iam vltra non moritur.* Ab hoc eius aduentus iure vocatur impetus, de quo Salomon ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, tran-* Cant. 2. *siliens colles.* Et Dauid: *Exultauit*, inquit, *vt gigas* Psal. 18. *ad currendam viam:* Qui enim currit, procul dubio impetum facit. Nam & Verbum Dei tanquam riuus aquarum viuentium cum impetu venit, & sicut torrens cuncta doctrinarum ardentium inquinamenta subuertit. Vnde & in Canticis Canticorum dicitur: *Fons hortorum, pu-* Cant. 4. *teus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Liba-* D *no.* Huic ergo Regi tam humili, tamque sublimi, tam infirmo, sed ita fortissimo gratias referamus: qui iccirco fieri dignatus est vermis in ligno, vt nos constitueret ciues in cælo. Ideo vetustum humani generis inimicum in se permisit insurgere, vt ex eo postmodum non modò per viros, sed etiam per fœminas triumpharet.

## CAPVT XVIII.

### In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.

**Q**Væris cur in Scripturis sacris sit ista diuersi- 2. Reg. 24. tas, vt in libro Regũ legatur Dauid redemisse aream Ornan Iebusæi, simul & boues, qui

offerendi erant in holocaustum, siclis argenti tan- A
1. Paral. 3. tummodò quinquaginta: cùm in Paralipomenon pro sola arca dedisse narretur auri sexcentos siclos? Sed sciendum est proculdubio, quia in libro Regum boues tantummodò quinquaginta siclis argenti comparasse Dauid legitur; quanti verò aream comparauerit, illic omnino silêtur. Paralipomenon verò liber de bobus è contrario tacet, sed emptam sexcentis auri siclis aream perhibet. Quod facilè peruidetur, si in vtroque libro ipsa verborum series diligentet attenditur. Nam in libro Regum hic est ordo verborum: *Emit ergo Dauid aream, & boues argenti siclis quinquaginta.* Vbi sic distinguendum est, vt priùs Scriptura dicat: *Emit Dauid aream*, nec exprimat, quantis deinde sequatur: *Et boues argenti siclos quinquaginta.* In libro verò Paralipomenon ita legitur: *Dedit ergo Dauid Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos, & ædificauit ibi altare Domino.* Sic igitur vtraque sibi Scriptura diuisit, vt illa boum, ista solius areæ numeret pretium. Res igitur, quibus pretij mensura præfigitur, discrepant; sed Scripturæ sanctæ sibimet inuicem non repugnant.

*Expliciunt Testimonia Libri secundi Regum.*

## Incipiunt Capitula Libri tertij Regum.

1. *De Abisag Sunamite, quæ Regi Dauid ministrabat, & cum eo dormiens, senilia eius membra fouebat, & tamen integra mansit.*
2. *Quod Dauid dum viuit, & Ioab, & Semei pepercit: moriens verò perdendos eos mandauit.*
3. *Quòd dicitur, Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium habuisse, duodecim millia equestrium.*
4. *Quòd de eodem dicitur: quia locutus est tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia: & disputasse etiam de lignis, & de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.*
5. *Quòd Salomon duas à dextra læuaque columnas in templi vestibulo statuit: quarum vnam Iachim, alteram Booz vocauit.*
6. *Quòd vasa templi Domini in campestri regione Iordanis in argillosa terra fusa sunt, inter Sochot, & Sarthan.*
7. *De eo, quòd cum Sacerdotes exissent de sanctuario, nebula domus Dei repleta est, ita vt Sacerdotes non possent propè astare propter nebulam.*
8. *Quòd non esse dicitur argentum, nec vllius pretij putari in tempore Salomonis.*
9. *Quòd Salomoni fuerant vxores quasi Reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ.*
10. *De muliere Sareptana, ad quam Elias transmissus, inuenit eam duo ligna colligentem, vt coqueret & sibi panem, ac filio suo.*
11. *De eo quòd orante Elia, nebula parua quasi vestigium hominis de mari conscendens apparuit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri tertij Regum.

### CAPVT I.

*Ad C. Præfectum, vbi eum ad certamen prouocat.*

3. Reg. 1. QVæsierunt Dauid Regi, serui sui adolescentulam speciosam in cunctis finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitem, & adduxerunt ad Regem; quæ dormiebat cum Rege, & ministrabat ei, & non cognouit eam Rex. Quæ est autem hæc puella, quæ de cunctis finibus Israël tanquam singularis eligitur, & Dauid Regi, vt cum eo dormiat, & frigescentes artus calefaciat, copulatur? Interroga Salomonem, & ipse tibi puellæ huius aperiet sacramentum:
Prou. 4. *Posside*, inquit, *sapientiam, posside intelligentiam.* Vis etiam audire virginis huius amplexus? ait: *Ne derelinquas eam, & apprehendet te; ama illam, & exal-*
Ibid. *tabit te: circumda illam, & glorificabit te; honora illam, & amplexabitur te.* Sapientiam ergo, hoc est, sanctam vitam amplectamini; vxorem, vt ingenuam, B & hæredirate condignam sobolem procreemus. Non enim ex hac vxore moritura nobis est successura posteritas, sed quæ perpetuò sit victura. Nam quod de corruptione nascitur, necesse est corrumpatur; at quod virginitas gignit, interire non nouit: nec est vitio corruptionis obnoxium, quod ex incorruptione fuerit procreatum. Sed videamus interpretationem istorum nominum, vt valeamus comprehendere sacramentum. Abisag namque interpretatur, pater meus superfluus, vel, patris mei rugitus. Hic superfluus, non superfluitatem, quasi non necessariam, sed abundantiotem Dei Patris significat gratiam: Rugitus autem, vehementem sanctæ prædicationis indicat fremitum; vt Leonem de tribu Iuda, quasi per intonantem sanctæ prædicationis fremitum insonet, quisquis in Abisag, id est, religiosæ vitæ complexibus iacet. Sunamitis autem in no-

stra lingua, coccinea dicitur. Anima quippe sancta sicut Dominici sanguinis mysterio rubet, ita nihilominus & igne sancti Spiritus feruet. Vnde & in manu Phares coccinum alligatur, qui maceriam sub mystica duorum populorum sequestratione diuisit. Et Raab meretrix, in typo Ecclesiæ, coccineum funiculum, vt domus sua pereunte Iericho saluaretur, appendit. Hinc etiam, & alibi de sanctis viris Scriptura commemorat: Hi sunt, qui venerunt de calore domus Raab. Et ipsa in

Luc. 12.

Euangelio Veritas: *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram*: qui videlicet ignis in Discipulorum cordibus æstuans, eos dicere compellebat:

Id. 24.

*Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas?* Hoc itaque mysticum, & spiritale coniugium, & in Sunamite feruorem gratiæ concipit, & in Abisag sanctæ prædicationis subolem parit; vt quem in cordis quisque visceribus portat, per oris officium parere non omittat: & quod concipit in corde per coccinum, pariat in ore per prædicationis sanctæ rugitum. Feruorem ergo diuinæ charitatis in Sunamite concipimus, vt prædicationis rugitum Abisag, quasi sobolem pariamus.

## CAPVT II.

*In Epistola ad Albericum, vbi super decem quæstionibus tractat.*

EGo sæpius, fateor, dubitaui, cur Dauid Ioab & Semei, quibus iratus erat, dum adhuc viueret, clementer indulsit; moriens autem Salomoni, sibimet in sceptra regia succedenti, perdendos esse mandauit:

3. Reg. 2.

*Tu*, inquit, *nosti quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ; quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, & Amasæ filio Iether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace.* Atque paulò post addidit: *Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & non deduces caniciem eius pacificè ad inferos.* De Semei quoque sic ait: *Habes & Semei apud te, filium Gera, filij Gemini de Bourim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra.* Denique quibusdam interpositis, addidit: *Ducesque canos eius cum sanguine in infernum.* Quid est enim quòd eos Dauid moriens damnat, quibus viuendo pepercerat? cum profectò rationis ordo deposcat, vt in perduelliones, vel quoslibet inimicos viuens sententiam vltionis exereret, moriens autem eis misericorditer indulgeret? Sed sciendum est quia per regnum Dauid, qui tot persecutionibus & ærumnis attritus, tot aduersitatibus & inopiis cum suis commilitonibus est afflictus, hoc præsens sæculum designatur, in quo cum suis membris Christus affligitur, multisque tribulationibus Ecclesia laceratur. Regnum verò Salomonis, qui diuitiis & gloria cuncta regalium dignitatum iura transcendit, omnia principalis imperij fastigia superauit, futuræ vitæ denuntiat gloriam, in qua Christus verè pacificus, æterna cum suis quiete perfruitur, ac cælestis conuiuij dapibus solemniter epulatur. Vnus igitur, idemque Redemptor noster & nunc Dauid est, & tunc Salomon erit; quia & modò tanquam manu fortis per membra sua contra diabolum pugnare non desinit; & tunc sopita prorsus omni carnis & spiritus controuersia, cum corpore suo, quod est Ecclesia, vt reuera pacificus æterna tranquillitate regnabit. Nunc in electis suis quasi Dauid calamitatum fascibus premitur, persecutionum, ac diuersis aduersitatum pressuris vrgetur, tribulationibus & ærumnis atteritur: postmodum tanquam Salomon exuberanti diuitiarum immortalium copia potietur. Dauid ergo viuens tolerat, quos in fine condemnat; quia iudex humani generis Christus, quem ille signabat, illis nunc misericorditer parcit, quibus in fine sæculi sententiam iustæ damnationis infligit. Dauid itaque misericordiam prorogat; Salomon iustitiam indicat. Quia vnus, idemque Redemptor noster & nunc quasi Dauid reproborum iniquitates æquanimiter tolerat; & postmodum tanquam Salomon in gloria sua veniens, eos quasi vibrato iudicij sui mucrone trucidat. Hæc alternitas diuini examinis frequenter in eisdem sermonibus inuenitur, sicut illic: *Misericordiam*, inquit, *& iudi-*

Psal. 100.

*cium cantabo tibi, Domine.* Et: *Misericordiam & ve-*

Psal. 84.

*ritatem diligit Deus, Misericordia, & veritas obuia-*

Psal. 84.

*uerunt sibi.* Sic itaque dum misericordia veritati, quasi Dauid præponitur Salomoni; vt quos piè Dauid per misericordiam sustinet, Salomon per iudicium iustè condemnet. Et notandum, quòd per Ioab, qui suis homicidium manibus perpetrauit, illi designantur, qui mala faciunt: per Semei verò, qui Regi tantummodò maledixerat, illi figurati sunt, qui praua loquuntur. Nam & hi, qui nequiter agunt, & illi qui sermonibus reprobis, ac falsis insistunt, in extremæ discussionis examine proculdubio damnabuntur; sicut idem Dauid ait:

Psal. 5.

*Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes eos qui loquuntur mendacium.*

## CAPVT III.

*In Epistola ad Agnetem Reginam.*

3. Reg. 4.

ET *habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, & duodecim equestrium* Quid per quaternarium numerum, nisi quadriga præstruitur Euangelistarum? Et quid per duodenarium, nisi Senatus exprimitur Apostolorum? Per doctrinam quippe Euangelicam, & Apostolicam vectatur Dominus per omnem latitudinem orbis terrarum.

Psal. 67.

*Currus* enim *Dei decem millibus multiplex, millia lætantium; Dominus in illis, in Sina in sancto.* Nam quia Sina mandatum interpretatur, constat in eis tantummodò vectari Dominum, vbi fit cælestium obseruatio mandatorum. Notandum autem, quia sicut Dauid regnum, qui tot est pressuris attritus, Dominum designat in mortalis adhuc vitæ stadio laborantem; sic Salomonis istius incomparabilis gloria præfiguratur, eundem Dominum post mundi finem in paterni culminis maiestate regnantem. Et præcedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum: quia nimirum Redemptor noster superat intellectum & Angelorum & hominum.

## CAPVT IV.

*In eadem Epistola.*

3. Reg. 4.

DE illo quoque dicitur: Quia *locutus est tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia*; vbi præstò subiungitur: Quia *disputauit etiam super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, & disseruit de iumentis & volucribus & reptilibus & piscibus.* Quæ videlicet Redemptori nostro non ambigitur cuncta congruere; cui vacat hæc diligenti consideratione tractare. Ipse nimirum tria millia

parabolas est locutus, qui & per mystica præcedentium facta, & per allegorica Prophetarum oracula; vel etiam per coruscantis Euangelij documenta, dum sub figurarum velamine pene cuncta disseruit, quasi tria millia in verbis suis parabolas numeratur. Vnde & in Euangelio Matthæus ait: *Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.* (Matth. 13.) Cuius etiam carmina quinque millia sunt; quia chorus virginum, quæ sub quinario numero describuntur, ante thronum eius, sicut Ioãnes eius in Apocalypsi dicit: *Canticum nouum iugiter modulatur.* Vel quia quinque sunt vulnera Dominici corporis; quibus per vniuersum orbem triumphalis eius gloria prædicatur, sub eodem numero carmina supputantur, sub quo tenentur & vulnera, per quæ victoria singularis laudis æternæ gloriam promeretur. Vnde cum in Canticis dicitur: *Surge amica mea, sponsa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ;* (Mat. 14.) protinus additur: *Ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis.* Sed quia non hæc exactè tractamus, sed succinctè, celeriterque transcurrimus, sufficiat dicere: Quia cùm petra sit Christus, foramina petræ procul dubio sunt Dominici corporis cicatrices. Sed cum post huius petræ foramina, dulcis vox Sponsæ in Sponsi auribus sonare præcipitur, quid aliud quàm quinque vulneribus sub eodem quinario numero carmina laudum reddere pia quælibet anima, vel sancta vniuersalis Ecclesia commonetur, vt eiusdem quodammodo numeri carmina referat, quot per se suscepta vlnera non ignorat, illisque cunctos sui corporis sensus dedisset, quem totidem pro se sauciatum vulneribus videt? Quinque nimirum nostrorum sensuum vulnera, illis quinque Dominici corporis cicatricibus sunt sanata. Quod autem Salomon super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, disputasse dicitur; hæc necessariò ad spiritualem remittitur intellectum; cum nullatenus stare valeat superficies literarum. Hyssopus enim nequaquam de parietibus egredi, sed de saxosis cernitur montibus germinari. Paries itaque noster ipsa mortalitatis nostræ conditio est, quæ nos a contemplatione Conditoris velut abditæ domus obstaculum diuidit, & in ima procliuiùs declinare compellit. *Corpus* enim *quod corrumpitur, aggrauat animam; & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* (Sap. 9.) Ex hoc ergo pariete hyssopus egreditur; quia de fragilitate nostræ mortalitatis erumpit, quod semper necesse est ferro pœnitentiæ resecari. Hyssopo nimirum purificantur intima viscera, per quæ non incongruè designatur confessio peccatorum. Disputauit igitur noster Salomon super lignis, hominibus videlicet intra germinantis Ecclesiæ membra radicatis: à cedro quæ est in Libano, vsque ad Hyssopum, quæ egreditur de pariete, id est, ab ipsis eminentibus sanctis nitore iustitiæ candidatis, vsque ad peccatores & lapsos, atque ad pœnitentiæ demum lamenta conuersos. Hinc est quod sequitur: *Disseruit & de iumentis*, Sanctorum scilicet adiutoribus, Catholicis viris: *& de volucribus*, hominibus nimirum, per sancta desideria ad superna suspensis; *& de reptilibus & piscibus*, hoc est, de his, qui pectus concupiscentiæ per terram trahunt, & qui per sæcularium negotiorum fluenta vagantur.

## CAPVT V.

*In Epistola ad Albericum, vbi dicitur de mansionibus Israelitarum.*

S*Tatuit Salomon duas in vestibulo templi Domini columnas, vnam à dextris, & alteram à sinistris: eam, quæ à dextris erat, vocauit, Iachin, hoc est, firmitas: & quæ ad læuam, Booz, hoc est, in robore.* (3. Reg. 7. 2. Paral. 3.) Quid enim per columnam, quæ a dextris est, & vocatur firmitas, nisi dilectio Dei; & quæ à sinistris est, & vocatur, in robore, nisi dilectio proximi? Aliud est enim firmitas, hoc est, ipsum robur, aliud in robore; quoniam aliud est diligere ipsum Dominum, aliud diligere proximum in Deo. In dilectione quippe proximi mensura ponitur; Dominum verò diligere sine vlla prorsus mensura iubemur. In vestibulo ergo templi columnam, quæ firmitas vocatur, erigimus, cum in hac præsenti Ecclesia, quæ cælestis illius Ecclesiæ vestibulum est, Dominum totis viribus firmiter, & constanter amamus. Ipsa quippe dilectio, sicut Ioannes Euangelista perhibet, Deus est. (1. Ioan. 4.) Et de Deo Propheta psallit: *Tu es Deus meus, & fortitudo mea.* (Psal. 42.) Columnam verò, quæ vocatur in robore, in sinistra eiusdem vestibuli parte statuimus, cùm proximum nostrum in Deo, sicut nosmetipsos, amamus. Vbi notandum quod Scriptura prosequitur: *Nec non & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum.* In nostræ quippe mentis oraculo capitibus columnarum catenulas superponimus, quibus scilicet vtramque columnam sibimet inuicem connectamus; quia nec Deum sine proximo, nec proximum verè diligimus sine Deo.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad A. PP. vbi conqueritur de insolentia prauorum hominum.*

DE vasis, quæ Hiram iussu Salomonis Regis fecit in domo Domini, scriptum est: Quia *in campestri regione Iordanis fudit ea Rex, in argillosa terra inter Sochot, & Sartan.* (3. Reg. 7.) Sochot in tabernacula vertitur: Sartan verò interpretatur, tribulatio eorum; siue demolitorum, aut coangustantium. Quid igitur per Sochot, quod interpretari tabernacula diximus, nisi sanctos viros accipimus? qui videlicet dicunt: *Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* (Hebr. vlt.) Et Petrus: *Certus sum*, inquit, *quod velox est depositio tabernaculi mei.* (2. Pet. 1.) Quid verò per Sartan, quæ tribulatio eorum dicitur, nisi reproborum tribulantium nos persecutio designatur? Hi nimirum & demolitores, & coangustantes sunt; quia dum demoliri, atque destruere fidei nostræ, vel boni operis ædificium tentant, duris iniuriarum ad pressuratum nos calamitatibus coangustant. Vasa ergo templi, id est, omnes electi funduntur in campestri regione Iordanis, id est, in humilitate baptismi; inter Sochot & Sartan, id est, inter iustos atque peruersos; vt & bonorum forma proponatur illis ad imitandum rectæ conuersationis exemplum: & prauorum persecutio ad cumulum, illis proficiat meritorum. *Vasa quidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.* (Eccli. 27.) In arida ergo terra, Templi vasa funduntur; quia mens hominis ad suscipiendum supernæ gratiæ munus non est congrua, nisi prius ab omni carnalis illecebræ fuerit humore

ſiccata. Sicca quippe cotda clatum harmoniæ ſonitum, humida reddunt obruſum. Tympanum quoque ſurdum ſonat, ſi quilibet eum liquor humectat; ſic neceſſe eſt vt mens hominis à carnis voluptate ſit arida; quatenus in Dei omnipotentis auribus eius oratio ſit argura. Enimuerò ſicut oculus, dum Solis ſe tadiis obiicit, videre fruſtra contendit, & cauos quidem orbes, ac vacuas pupillis palpebtas pandere nititur, ſed ſplendorem, quo perfunditnr, nullatenus intuetur: ſic ad concupiſceodam contemplationis lucem ſe ſe inaniter erigit, qui per ſæcularis vitæ meritum aciem cordis amiſit. Nam ſi quilibet iguotus cubiculum Regis irrumpat, eique præſens tanquam familiaris aſſiſtat, B Regis tamen alloquio non perfruitur, quia charus ei per anterioris notitiæ gratiam non habetur: ita nos infelices & miſeri, quod quidem de meis ſimilibus loquor, ſæpe ſoli in anguſta cellulæ remotione conſiſtimus, ſolis diuinæ maieſtatis obtutibus trementes adſtamus, peccatis tamen obſtantibus, vel intimi ſplendoris igniculum, vel compunctionis gratiam non meremur. Sic itaque velut ante Regis videmur adſtare præſentiam, ſed quia per vitæ rectitudinem ſibi noti non ſumus, collocutionis internæ dulcedinem non guſtamus. Sed, ô dulcedo mellifluа, cùm Dominus in ſeruo, & ſeruus delectatur in Domino! Vnde Pſalmiſta:
Pſal. 103. *Suauis ſit, inquit, ei laudatio mea; ego verò delectabor in Domino.*

## CAPVT VII.

*In Sermone de Natiuitate S. Mariæ.*

2. Cor. 10. 3. Reg. 8. 2. Cor. 10. FActum eſt, cum exiſſent Sacerdotes de ſanctuario, nebula impleuit domum Domini; & non poterant Sacerdotes ſtare prope propter nebulam, impleuerat enim gloria Domini domum Domini. Quæ omnia, ſicut egregius Prædicator dicit, *in figura contingebant illis.* Gloria quippe Domini intelligitur Chriſtus, cuius fide repletus eſt mundus; de qua gloria cùm pro adorato vitulo deprecaretur Dominum Moyſes, vt parceret populo peccatori; reſpondit
Num. 14. Dominus: *Propitius ero illi; verumtamen viuo ego, &* D *viuit nomen meum, quia implebitur gloria mea omnis terra.* Quod autem nebula impleuit domum Dei; & non poterant Sacerdotes miniſtrare propter nebulam, hæc ſententia ſuperbos Iudæorum Pontifices, ac Doctores inſinuat; qui dum incarnationis Chriſti ſacramenta inueſtigare deſpiciunt, debitum fidei ſuæ miniſterium per erroris nebulam perdunt: ita enim eorum mentes infidelitatis caligo repleuit, vt propriis exigentibus meritis non agnoſcant cultum credulitatis. Ad illud ergo templum Dominus in nebula deſcendit, vt cæcam Iudaicæ infidelitatis caliginem deſignaret. In
Pſal. 18. hoc ſic ſcriptum eſt: *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, vt ſedentem in tenebris, & vmbra mortis illuminaret.* Illi denique templo Deus omnipotens glo- E riam quidem ſui aduentus contulit, ſed nihil ex eo in ſua natura ſuſcepit. In beatiſſimæ autem Virginis vterum, non ſolùm eſt dignatus deſcendere, ſed ex eo etiam perfectam ſibi ſubſtantiam noſtræ mortalitatis vnire. Quantò igitur noſtri templi maior eſt dignitas, tantò glorioſior eius debet eſſe ſolemnitas. Illud ſiquidem corpus Chriſti; quod beatiſſima Virgo genuit, quod in gremio fouit, quod faſciis cinxit, quod materna cura nutriuit: Illud, inquam, abſque vlla dubietate, non aliud, nunc de ſacro altari percipimus, & A eius ſanguinem in ſacramentum noſtræ redemptionis haurimus. Hoc catholica fides habet, hoc ſancta Eccleſia fideliter docet.

## CAPVT VIII.

*In Epiſtola ad Agnetem Reginam.*

NOn erat argentum, nec vllius pretij putabatur in diebus Salomonis. 3. Reg. 10. Quod ſimilitum quomodo iuxta litteram ſtabit, vt credi valeat tempore Salomonis argentum vel penitus non fuiſſe, ac propter hoc omnino de terra deletum, vel nullius, vel exilis ſaltem pretij conſtitiſſe. B Nam nullius erat pretij, ſicut dicitur, ergo mille ralenta argenti, ne vnius quidem oui poterant appendio ſupputari; quod ſanè credi, quam friuolum, quam videatur ineptum, ipſe reuincit textus, & ordo verborum: qui poſtquam præmittit: *Non erat argentum, nec vllius pretij putabatur in diebus Salomonis*; protinùs ſubiungit: *Quia claſſis Regis per mare cum claſſe Hiram, ſemel per tres annos ibat Tharſis, deferens inde aurum & argentum.* Cur enim per tot marina diſcrimina metallum hoc claſſis illa deferret, quod pretium penitus non haberet? Et paulò poſt dicitur: Quia *offerebantur ei vaſa aurea, & argentea*; deinde ſubinfertur: *Egrediebatur quadriga ex Ægypto ſexcentis ſiclis argenti, & equis cen-* C *tum quinquaginta.* Non ergo pretio carebat argentum, quo vehicula redimebantur equorum; ſed argento deſignatur claritas Eccleſiaſticæ prædicationis, de qua dicitur: *Eloquia Domini, eloquia* Pſal. 11. *caſta, argentum.* Nullius, vt ita loquar, pretij reputabimus, nec aliquatenus etimus eius indigni, poſtquam ad veri Salomonis regnum ex hac fuerimus calamitate tranſlati: non enim tunc prædicationis indigemus eloquio, nec datur in decore ſuo Regem gloriæ facie ad faciem cernere, quem vbique conſueuimus ex ore prædicatoris audire. Sic per Prophetam pollicetur Dominus, dicens: *Nemo dicet, Agnoſce Dominum; omnes enim* Hier. 31. *cognoſcent me à maximo vſque ad minimum, dicit Dominus.* Sed fortè quis aſſerat: Scripturæ verba D nos ad noſtrum intellectum violenter inflectere; & quod Salomon de ſe videtur aſſerere, ad Saluatorem perhibeat ſpecialiter per omnia pertinere. Dicat itaque obiectionis aſſertor, qua Salomoni valeat ratione competere, quod quaſi de ſe dicit: *Dominus enim dedit mihi horum, quæ ſunt,* Sap. 7. *ſcientiam veram, vt ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinem, permutationes hominum, & quæcumque ſunt abſconſa, & improuiſa didici.* Nam, vt de cæteris interim ſileamus, quomodo noſſe potuit Salomon hominum cogitationes, cùm ipſe Deo alibi dicat: *Tu ſolus noſti corda omnium filiorum hominum?* Sed & quis abſconſa omnia, & improuiſa didicit, niſi Re- E demptor noſter, in cuius pectore ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi? qui profectò per humanitatem didicit, quod per diuinitatem naturaliter nouit.

## CAPVT IX.

*In Sermone de S. Antimo.*

LEgitur quia *Salomoni fuerunt vxores quaſi reginæ* 3. Reg. 11. *ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ.* Quid autem mihi cum gynæceo Salomonis? Sed excuſſa pa-

lea verborum inuenitur in medulla mysterium. Quid enim per septingentas, quæ vxores, simul & Reginæ morantur, nisi illæ intelliguntur animæ, quæ & septifurmis habent gratiæ spiritum, & super resultantium vitiorum motus quasi regalem obtinent principatum? Quid autem per trecentas, easdemque concubinas, nisi illæ animæ figurantur, quæ per solam S. Trinitatis fidem thalamum quidem Regis ingressæ sunt, sed castæ conuersationis, & quodammodo matronalis pudicitiæ munditiam non habentes, dotales vxorum tabulas non merentur? Hæ nimirum, & Salomoni per commercium iunctæ sunt, quia Saluatoris nostri veri pacifici sacramenta percipiunt, & tamen per degenerem lenocinantis vitæ torporem, nec habentes vni vero pudoris affectum, ad nuptialis fœderis dotalicium non assurgunt. Enimuero illæ animæ vxoriæ, ac regali nomine dignæ sunt, quæ in solo cælestis Sponsi desiderio requiescunt, quæ infœderabiliter contra malignorum spirituum tentamenta confligunt. Sic de eodem Salomone Scriptura testatur, quia *Alienigenas quoque tributarios fecit: de filiis autem Israël non constituit Rex seruire quemquam; sed erant viri bellatores, & ministri eius, & principes, & duces, & præfecti curruum & equorum.*; vbi patenter ostenditur, quæ inter concubinas distantia sit & reginas; quid differat inter eos, qui serui peccati duræ exactionis tributa persoluunt, & eos, qui per sedara bella certaminum, principatuum infulas sortiuntur.

Deut. 21. — 3. Reg. 9.

## CAPVT X.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

3. Reg. 17. **A**It *Sareptana mulier ad Heliam, ad quam ille pascendus fuerat missus à Domino: En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam mihi, & filio meo panulum farinæ, atque olei, quod habeo, vt comedamus & moriamur.* Hæc mulier duo ligna colligabat, quibus pollet inopem sibi cibum & filij prouidere; sed huius viduæ farina & oleum ad prouentus abundantiam benedicitur, vt charitatis fructus & hilaritatis iam tunc in sacramento Ecclesiæ commendetur: *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Vidua hæc, sancta et et Ecclesia, de qua dicitur: *Viduam eius benedicens benedicam:* Cui licebet cuicumque vellet mortuo viro coniungi; quia desinente lege, mox Christo, qui finis legis est, ed iustitiam omni credenti, meruit Ecclesia copulati. Illa cibum anhelabat, qui duobus esset lignis excoctus: Et sancta Ecclesia panem de cælo viuentem esurit, qui in ara Crucis est torridus.

2. Cor. 9. — Psal. 131.

## CAPVT XI.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

**E**Cce *nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari.* Quia enim non quasi homo, sed quasi vestigium hominis dicitur, rectè per hoc Crux, quæ membris est apta Dominicis, dicitur, quia per eam Deus homo transitum fecit, cum ad Patrem rediit. Sicut per Ioannem dicitur: *Sciens Iesus quia venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Pascha quidem transitus dicitur. Et hic transitus per Crucem factus est, sicut dicit Apostolus: *Pascha nostrum immolatus est Christus.* Sicut ergo per Virginem descendit ad nostra, sic per Crucem est reuersus ad propria. Quod congruenter expressit illud factum sub Helisæo miraculum. Nam cum iuxta Iordanem ligna cæderentur, repente securis cuiusdam materiam succidentis in aquam cecidit.

3. Reg. 18. — Ioan. 13. — 1. Cor. 5. — 4. Reg. 6.

*Expliciunt Testimonia Libri tertij Regum.*

---

## Incipiunt Capitula Libri IV. Regum.

1. **Q**Vòd *Helisæus aquas Hiericho salis admixtione sanauit.*
2. *De eo, quòd Helisæo ascendenti ad Bethel, pueri illudebant dicentes: Ascende calue, ascende calue.*
3. *Obsecro, inquit Naaman Helisæo, concede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra.*
4. *De eo, quòd dum Helisæus lignum in aquam misisset, securis, quæ ceciderat, ad manubrium rediit.*
5. *De eo, quòd Ezechias decem lineis per gradus Horologij vmbram reuerti postulauit, vt esset sibi signum recuperandæ salutis.*

*Expliciunt Capitula.*

---

## Incipiunt Testimonia Libri quarti Regum.

## CAPVT I.

*In Sermone de Exaltatione S. Crucis.*

4. Reg. 2. **C**Vm *viri Hiericho Helisæo conquererentur, quòd aqua esset pessima, & terra sterilis: Afferte, inquit, mihi vas nouum, & mittite in illud sal; deinde aquarum fonti sal illud immersit; sicque aquas ab omni morte, & sterilitate sanauit.* Quod nimirum, vt totum breui sermone concludam, nihil aliud insinuat, nisi quod Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Quid enim aquæ nisi mundanæ sunt

Ioan. 1.

norum gladiis perimendum: & tamquam pru- A
Matth.10. dens, iuxta Euangelium, serpens, illi præstitit be-
neficium, à quo nullum se consequi posse spera-
bat emolumentum. Ille præterea, sicut ipsa con-
queritur, omnes bariolos de terra Israël, & ma-
gos erasit: ac per hoc eidem mulierculæ omnem
quæstum solitæ diuinationis ademit. Illa vitu-
lum paschalem, qui sibi de consumpta vix pau-
pertate supererat, coxit, & azymos panes de
perexigua farina commiscens, illi, vt vescete-
tur, apposuit. Quod cum ille lugubris, & conn-
tigua morte perterritus sperneret, ac cibum ca-
pere funditus recusaret; è contrario illa preci- B
bus obnixis, & quibusdam velut argumentatio-
nibus incessabiliter insistebat, vt valenti talin-
nem redderet. Et sicut illa iubenti paruerat, sic
iste supplicantis precibus annuerat: *Ecce*, in-
quit, *obediuit ancilla tua voci tuæ, & posui animam
meam in manu tua, & audiui sermones tuos, quos locu-
tus es ad me: nunc ergo audi & tu vocem ancillæ tuæ, &
ponam coram te buccellam panis, vt comedens conuales-
cas, & possis iter facere.* Quis enim hoc coruscante
sacerent Euangelio, quod hæc mulier sub vmbra
legis egisse describitur? Præsertim cum vetus of- C
ferat instrumentum: *Diliges amicum tuum, & odio*
Leuit.19. *habebis inimicum tuum.* Euangelica verò tuba ter-
ribiliter intonet: Quia *nec Pater vester dimittet vobis*
Matth. 6. *peccata vestra, si non remiseritis vnusquisque fratri suo*
Mar. 11. *de cordibus vestris.* Saul enim ita diuinantibus, &

A hariolis inimicus extitit, vt passim omnes inter-
ficeret, & vix eorum quispiam, nisi hæc dumta-
xat paupercula mulier remansisset: hæc etiam,
quæ supererat, tanta regiæ persecutionis erat
immanitate constricta, vt dum nullatenus vti di-
uinatione præsumeret, consuetum propriæ ar-
tis quæstum funditus amisisset. Hæc tamen id-
ipsum, quod remanserat, reddens, bona pro
malis alacriter obtulit, & inimicum suum, velut Rom. 12.
Apostolo iam hæc præcipiente, cibauit. Et hæc
eo tempore laudabilis mulier fecit, cum illum
nosset illico moriturum: atque ideo nec speraret
B iam placidum, nec paueret iratum. Argumentis
vtuntur homines, vt à propriis domibus hospita-
ri volentes eiiciant, vt ad tabernas, vel em-
ptoria vicina transmittant. Siquidem locus iste de-
preciatur, ille præfertur; Hic per inclementiam
annotinæ tempestatis ægra seges negare fertur
agricolis victum; ille feracium frugum dicitur
exuberasse prouentus. Modò breuitas commen-
datur itineris, modò sol altiora cæli tenere spa-
tia perhibetur. Hac igitur accuratione verborum,
nil aliud agitur, quàm vt superuenientes aliud si-
C bi prouidere compellantur hospitium. Hæc an-
tem prudens, & ingenua mulier rhetoricatur, vt
ita loquar, & oratorum orationibus vtitur; vt
inimicus eius, dum respuit, ac resultat, ad edu-
lium prouocetur.

*Expliciunt Testimonia primi Libri Regum.*

## Incipiunt Capitula secundi.

1. *DE eo, quod Dauid imprecatus est, vt non deficiat de domo Ioab fluxum seminis susti-
nens, & leprosus tenens fusum.*
2. *Ista est lex Adam, ait Dauid, Domine Deus.*
3. *Fecit autem Dauid sibi nomen, cum reuerteretur, capta Syria, in valle salinarum, cæsis duo-
decim millibus.*
4. *Qui erant Celethi, & Pheleti.*
5. *De eo, quod filij Dauid Sacerdotes fuisse dicuntur.*
6. *Quòd Annon filius Naas, nuntiis Dauid ad consolandum eum super mortem patris directis,
vestes scidit, & barbas medias rasit.*
7. *De pœnitentia Dauid, quæ suscepta est: Saul verò, reprobata.*
8. *De eo, quod Dauid Rabath ciuitatem, quam Ioab oppugnabat, victor obtinuit.*
9. *De eo, quod Dauid Absalon fugiens, decem concubinas ad custodiendam domum reliquit.*
10. *Quòd Absalon patrem persequens, concubinas, quas pater domi reliquerat, consilio Achito-
phelis fœdauit.*
11. *De eo, quod Sobi, & Machir, & Berzellai Galaadites obtulerunt Dauid in castris Madian
stratoria, & tapetia, & vasa, & quæque ad cibos necessaria.*
12. *De eo, quod dicitur, plures fuisse quos consumpserat saltus de populo, quàm illi quos vorauerat
gladius.*
13. *Quod Berzellai Galaadites vsque Iordanem cum Rege Dauid veniens, Hierusalem secum per-
gere recusauit.*
14. *Quòd Dauid decem concubinas, quas domi reliquerat, rediens in custodiam tradidit, nec est
vltra ingressus ad eas.*
15. *Vnde suprà.*
16. *De eo, quod dicitur, tertium bellum in Gob contra Philisthæos fuisse, in quo percussit Adeoda-
tus filius saltus polimitarius Bethleemites, Goliath Getheum.*
17. *Dauid sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres; ipse quasi tenerrimus ligni
vermiculus,*

*Vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.*

18. *Quòd David aream Ornan Iebusæi, & boues in holocaustum offerendos, taxato pretio comparauit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Lib. 2. Regum.

### CAPVT I.

*In libro Gomorrhiano.*

2. Reg. 3. NEc *deficiat, ait David, de domo Ioab Gomorrhæum sustinens.* Pro quo secunda translatio habet, fluxum seminis sustinens, & leprosus tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane. Lepra quippe perfunditur, qui grauis peccati labe fœdatur: fusum verò tenere, est virilis vitæ fortia facta relinquere, & fœmineæ conuersationis illecebrosam mollitiem exhibere. Gladio cadit, qui furorem diuinæ indignationis incurrit. Pane indiget, quem à perceptione Christi corporis,
Ioan. 6. proprij reatus pœna coërcet. *Ille est enim panis viuus, qui de cœlo descendit.* Si ergo post fluxum seminis leprosus factus, præcepto legis, extra castra manere compelleris, cur adhuc in eisdem castris etiam honoris primatum obtinere contendis? Numquid non Ozias Rex cùm superbè adolere incensum super altare thymiamatis voluisset, postquam se plaga lepræ cælitus percussum agnouit, non modò à Sacerdotibus de templo expelli patienter tulit, sed & ipse celeriter egredi festinauit? Scriptum quippe est: *Cumque*
2. Paralip. 26. *respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum.* Moxque subiungitur: *Sed & ipse perterritus, accelerauit egredi, eo quòd sensisset illicò plagam Domini.* Si Rex corporali lepra percussus, à Sacerdotibus eijci de templo non contempsit; tu leprosus in anima, cur tot sanctorum Patrum iudicio à sacris altaribus remoueri non C pateris? Si ipse, dimisso Regiæ dignitatis imperio, habitare in domo priuata vsque ad obitum non erubuit, to cur à sacerdotalis officij confundaris arce descendere, vt in pœnitentiæ sepultura conclusus, te inter viuos studeas quasi mortuum deputare? Et (vt ad illam Ioab mysticam recurramus historiam) si ipse gladio corruisti, quomodo alium per sacerdotalem gratiam suscitabis? Si ipse exigentibus meritis, indiges pane, id est, à Christi separatus es corpore; quo pacto alium poteris cælestis mensæ dapibus satiare? Si tu Oziæ lepra es percussus in fronte, hoc est, infamiæ nota dehonestaris in facie, quomodo alium poteris obducta per peccati criminis liuore purgare? Erubescat ergo tumefacta superbia, D nec super se extolli inaniter appetat, quam infra se proprij reatus sarcina non mediocriter grauat.

### CAPVT II.

*In Sermone de S. Matthæo.*

CVm David per Nathan Prophetam clementia diuina promitteret, ex eius semine nasciturum, qui suo sancto nomini construe-A ret templum: & Christum manifestè denuntians adiecisset: *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in* 2. Reg. 7. *filium*; moxque Ecclesiam, quæ corpus est Christi, qualis esset futura, depromeret, dicens: *Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter.* Ille gratias agens, inter cætera orationis suæ verba sic ait: *Sed & parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus meus, quia dilexisti me, nisi loquereris etiam de domo serui tui in longinquum*; moxque subiunxit: *Ista est enim lex Adam, Domine Deus.* Ac si perspicuè dicat: Sicut in terreni mundi huius exordio Adam constituisti posteritatis secuturæ parentem, atque ex hac radice totius humani generis decreuisti pullulare propaginem; ita nunc cùm mundum renouare disponis, me quasi nouum Adam facis, dum Christum ex meo semine nasciturum, qui est auctor, & caput B Ecclesiæ, polliceris. *Ista est*, inquit, *lex Adam*; quia sicut ille erat in filiis suis hunc mundum visibilem possessurus: ita & ego populi spiritualis in Christo pater efficior, cum illo, qui in cælis est, perpetuò regnaturus. Sicut enim de costa illius Gen. 2. formata est viuentium mater Eua; ita de latere Christi, qui ex me nasciturus est, victura perenniter egreditur Ecclesia. De hoc nouo, & spirituali mundo scriptum est: *Domini sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.* Orbis enim 1. Reg. 2. super terræ cardines ponitur, cùm sancta Ecclesia tamquam super bases doctrinis Euangelicis solidatur.

### CAPVT III.

*In Epistola ad B. quæ est, vt exteriori prudentiæ, spiritualis prudentia præferatur.*

FEcit *autem David sibi nomen, cum reuerteretur* 2. Reg. 8. *capta Syria, in valle Salinarum, cæsis duodecim millibus.* Verus enim David Christus, fortis scilicet viribus, & pulcher aspectu, in valle Salinarum duodecim millia hominum strauit; quia per Apostolos suos de salsa, immo falsa huius mundi sapientia triomphauit. Qui enim duodecim spiritualis prælij bellatores habuit, quasi totidem per eos hominum millia trucidauit, dum stultè sapientes à friuolæ sapientiæ vanitate conuertit. Quorum videlicet bellatorum vnus ad D Corinthios dicit: *In carne enim ambulantes, non secundùm carnem militamus: nam arma militiæ no-* 2. Cor. 10. *stræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia corporis destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.*

## CAPVT IV.

*In Epistola ad Albericum : qua super decem quæstionibus respondet.*

2. Reg. 8. & 20. Num. 11. QVæris : Qui erant Cerethi & Phelethi, qui bellatores dicuntur fuisse Dauid ? Legitur in libro Numeri dixisse Dominum Moysi: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sunt ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum : & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris.* Ex istorum itaque stirpe duæ processerunt cognationes ; quarum vna Cerethi, altera dicebatur Phelethi. Et Cerethi quidem, dans iudicium, Phelethi, pnulens interpretatur ; vt quos illi adiudicarent morti promulgando sententiam, isti punirent irrogando vindictam. B

## CAPVT V.

*In eâdem Epistola.*

2. Reg. 8. F*ilij autem Dauid Sacerdotes erant.* Cur filij Dauid Sacerdotes fuisse dicuntur, qui nullam cum filiis Aaron consanguinitatem, nisi fallor, ex tribus habuisse nesciuntur ? Sed sciendum, quia dum Sacerdotes venerabiles, ac Magistri constituuntur in populo, aliquando nomine Sacerdotum designentur Principes, vel Doctores, sicut alibi reperitur: *Ira Iarites erat Sacerdos Dauid*, id est, magister. Ita quoque cum dicitur : *Filij autem Dauid erant Sacerdotes*, sic intelligendum est, ac si dicat : Qui magistri erant fratrum suorum, vel certè principes inter cæteros, sicut habet antiqua translatio. Nam vbi noua dicit editio: Filij Dauid erant Sacerdotes ; in veteri legitur: Filij autem Dauid principes erant aulæ Regiæ. C

2. Reg. 20. Ira Iairites.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad Cluniacenses Fratres.*

2. Reg. 10. FAciam, inquit Dauid, *misericordiam cum Annon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo Dauid consolans eum per seruos super patris interitu*, (vt quæ historiam compendiosa relatione succingam) *tulit Annon seruos Dauid, rasitque mediam partem barbæ eorum, & præcidit vestes eorum medias vsque ad nates, & dimisit eos.* Quid enim per Annon, nisi nequitiæ spiritus ? quid per barbam, quæ virorum est propria, nisi sanctorum fortitudo virtutum ? quid etiam per vestes, nisi sanctitatis intelligitur indumentum ? Psalmista perhibente, qui ait : *Sacerdotes tui induantur iustitiam.* Annon ergo fœdus amicitiæ reposcentibus, mediam barbæ partem tedit; quia hostis antiquus aliquando fortiter apetantis robur imminuit; sed postquam barbam rasit, etiam vestimenta præcidit; quia mox, vt malignus spiritus interiorem adimit fortitudinem, consequenter etiam exteriorem conspicuæ conuersationis exuit honestatem. Quid est enim vestes hominum ad nates vsque præcidere, nisi eos à superducto velamento iustitiæ vsque ad obscœni, & inuerecundi operis turpitudinem denudare ?

Psal. 131.

## CAPVT VII.

*In Epistola ad Marinum.*

CVm Dauid perpetrati reatus arguitur, mox vt in vocem confessionis erupit, dicens: *Peccaui Domino*, ex ore Prophetæ protinus audiuit: *Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris.* Et quia se occasio præbuit, hoc etiam te fraudari non patiar, quia nonnulli à pueris in religionis ordine constituti, sola inobedientia superbiæ misere depereunt; cum in sæculo plurimi post immanium criminum perpetrata flagitia, per humilitatis studium indulgentiam promerentur. Ecce enim Dauid adulterium, homicidiumque commisit : Saul verò Samuëli inobediens extitit. Sed quid, quod ille nullo interueniente, vel in puncto veniam meruit: alterum verò nec propria confessio, nec Prophetæ tam lugubris & amare, atque prolixa supplicatio reconciliauit. Planè si Scripturæ series vtrobique discutiatur, copiosior Saul, quàm Dauid in verbis pœnitentiæ reperitur. Iste siquidem duntaxat id quod præmissum est: *Peccaui Domino*, ille autem ait: *Peccaui*, inquit, *quia præuaricatus sum sermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum* ; atque idipsum postmodum repetens, ait : *Peccaui.* Accessit autem, & longanimis valde Samuëlis oratio, de qua videlicet dicitur: *Contristatusque est Samuel, & clamauit ad Dominum tota nocte illa.* Sed diuina voce responsum est: *Vsquequo, ait, tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israël* ? Quid est ergo, quod alterius pœnitentia piè suscepta, alterius autem sub districtæ seueritatis est examine reprobare, nisi quod ille scelus inobedientiæ, spiritu superbiæ paruipendens, nequaquam pleno corde pœnituit; hic autem pauca quidem protulit, sed eius viscera diuini timoris gladio transfixa, vere luctus amaritudo repleuit? Hæc, quæso, considerare nō negligant, qui cum inobedientiæ obediant, de grauiorum se immunitate criminum procaciter iactant. Quorum profectò nonnullos sæpè videmus ad agendæ confessionis iudicium frequentare, solo se deuotè prosternere, tinnulis se, & accuratis verbis magis facetè, quàm humiliter accusare : atque ideo numquam eorum mores ad idoneæ correptionis emolumenta procedere; qui videlicet cum Saül ore pœnitent, corde tument.

1. Reg. 12. (margin, line 1)
2. Reg. 11. (margin, at "Ecce enim Dauid")
1. Reg. 13. & 15. (margin, at "in puncto veniam")
2. Reg. 12. 1. Reg. 15. (margin, at "præmissum est" / "Peccaui, inquit")
1. Reg. 16. (margin, at "nocte illa")
B C D (section letters in the gutter)

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Cardinales Episcopos.*

SIcut olim Romanorum Consules ex diuersis mundi partibus reportabant, peracta hostium cæde, victorias : sic isti nunc animas hominum de manu diaboli debent liberare captiuas. Ad hos quippe victoriarum titulos, ad hos debent semper inhiare triumphos ; videlicet vt antiquo prædoni animarum pereuntium manubias rapere, & Regi suo Christo signa gaudeant victricia reportare. Hunc porrò conflictum Dauid signauit, cum Rabbath ciuitatem victor obtinuit. Rabbath quippe multitudo, vel grandis interpretatur, quod non inconuenienter vniuersitatem huius mundi significare cognoscitur. Dauid itaque Rabbath obtinuit ciuitatem, cùm suis legibus Christus grandem & copiosam huius mundi subdidit multitudinem. E

2. Reg. 12.

Coronam verò de capite Regis illius, Dauid A
abstulit, sibique, sicut Scriptura testatur, im-
posuit: quod tunc verus Dauid Christus imple-
uit, cùm mundi sapientes, quibus quodammodo
diabolus ornabatur, eripuit, & in sui decoris,
& gloriæ diadema conuertit. Multitudo quip-
pe fidelium non modò Christi, sed & Doctoris
cuiusqoe corona perhibetur, cuius prædicatione
conuertitur. Sicut Paulus Philippensibus ait:
Philip. 4. *Itaque, fratres mei charissimi, gaudium meum, &*
*corona mea, sic state in Domino.* Sed & prædam,
iuxta Scripturam, asportauit multam valde.
præda quippe de Rabbath tollitur, cum ex
hoc mundo quique fideles, atque deuoti ad
Dei omnipotentis obsequium conuertuntur.
Vos, inquam, ô sancti Pontifices, vos potissi- B
mum huiusmodi debetis esse prædones, qui quo-
tidie desudetis animas hominum de manibus re-
probi possessoris eripere, & triumphales Regi
vestro Dauid manubias reportare. Nec tamen
sufficit, cùm diabolo raptus, ad Deum quisque
pia deuotione conuertitur, nisi mox etiam à sta-
tus sui duritia quasi crebro sanctæ prædicationis
malleo conteratur. Vnde per Hieremiam: *Num-*
Hier. 23. *quid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Domi-*
*nus, & quasi malleus conterens petram?* Verba
quippe Domini quasi ignis sunt, quia frigus ex-
pellunt, calorem mentibus ingerunt: malleus
autem sunt, quoniam obstinationis, & peruica-
ciæ duritiam molliunt. Congrue ergo sacra sub-
3. Reg. 12. nectit historia: *Populum quoque eius adducens ser-* C
*rauit, & circumegit super eos ferrata carpenta, diui-*
*sitque cultris, & transduxit in typum laterum.* Quid
enim per ferrata carpenta, quod vtique genus
est curruum, nisi fortem, atque inexpugnabi-
lem quadrigam sanctorum Euangelistarum, ac
per hoc omnium diuinarum Scripturarum in-
telligere debemus eloquium? Nam, prout alibi
iam diximus: Vile quidem ferrum, tamen edo-
mat omne metallum. Sicut ferrum metallis
omnibus dominatur, sic Euangelica doctrina
duras mentes emollire cognoscitur. Quid est er-
go super captos homines ferrata carpenta cir-
cumagere, nisi sacræ Scripturæ rotis humana-
rum mentium aream triturare, vt in eis sermo D
diuinus, & vitiorum reluctantium glebas obte-
rat, & eas ad suscipiendas mandatorum cæle-
stium segetes complanare, & exæquare conten-
dat? Et quid est eos cultris diuidere, nisi peccato-
rum hominum conscientiam ad confessionem
diuini verbi prædicationibus aperire? De quo
Ephes. 7. verbo dicit Apostolus: *Gladium spiritus, quod est*
*verbum Dei*; tunc enim tanquam spiritualibus
cultris homo diuiditur, cum ad detegendas ani-
mæ suæ plagas diuini verbi gladio delecatur. Cur
autem eos in typum laterum transduxisse narra-
tur, nisi quia lateres, & terreni sunt, & decocti?
Tunc enim peccator in typum lateris vertitur,
cum ad prædicationis vocem sancti Spiritus ar- E
dorem concipit, & veraciter humiliatus terram
se, ac lutum esse perpendit. Sic itaque quisque
conuersus, ac pœnitens in lateris formatur ima-
ginem; cum & humiliatur ex suæ fragilitatis
luto, & quasi rubescit, siue flammescit in amore
diuino; vt dum se terrenum puluerem pensat,
cor suum ad referendas Deo gratias, qui se re-
nouauit, accendat. Vnde & Adam interpretatur,
terra rubra; vt ex primi parentis nomine quis-
que condiscat, vel quid originaliter sit, vel quid
cum actualiter esse cognoscat. Ad hos itaque sa-
cerdotes Ecclesiarum, ad istas sancti Pontifices

debuerat anhelare victorias, non sumptuosis epu-
larum ferculis, non resolui lenocinanti petulan-
tia voluptatis. Post mundi quippe nascentis exor-
dium, per mille ferme atque sexcentos annos hu-
manum genus sine vini poculo, & esu carnium
vixit: nec tamen quispiam, quem Scriptura com-
memoret, vsque ad obitum languore contabuit.

## CAPVT IX.

*In Epistola ad Albericum, qua ei super decem quæstionibus respondet.*

EGressus est autem Rex Dauid Hierusalem, fugiens 2. Reg. 15.
*Absalon; & dereliquit decem mulieres concubi-* & 16.
*nas ad custodiendam domum.* Dauid à facie Absalon
fugiens, decem concubinas in domo relinquit,
quas Absalon per incestum turpiter fœdat. Quia
Redemptor noster, dum, eiectus de ciuitate Iu-
daïca, in desertum gentium properat, relinquit
in domo legis Iudæos non viriliter incedentes,
sed muliebri conuersatione viuentes; qui nimi-
rum per decem concubinas non incongruè fi-
gurantur; quia dum eneruiter legis præcepta
costodiunt, non castum matrimonij merentur
ascendere thalamum, sed absque fidei cohæren-
tes annulo, sortiuntur pro coniugio pellicatum.
Quam Absalon lasciuiens polluit; quia mali-
gnus spiritus reprobas impiorum animas quasi
prostituendo corrumpit; quia per excessus di-
uersorum scelerum cum talibus fornicatur, &
tamquam substrata sibi prostibula incestus vio-
lator amplectitur, dum adulterinis eorum ope-
ribus delectatur.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Desiderium Abbatem; quòd maiori sit dignus honore, qui dignitatem proiicit, quàm qui in ea persistit.*

ABsalon siquidem interpretatur, Patris pax; 2. Reg. 15.
per quem designatur populus Iudæorum,
qui vsq; ad mortem persecutus est Christum. De
quo populo per Esaiam dicitur: *Filios genui &* Esai. 1.
*exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Qui patris pax
iure dicitur; quoniam in illo specialiter populo
per legem datam, per victimarum sacrificia, per
tabernaculum denique, siue templum Deus qui-
euisse videtur. Sicut Dauid: *Notus*, inquit, *in Iudæa* Psal. 75.
*Deus, in Israël magnũ nomen eius.* Atque vt iste po-
pulus patris pax esse videatur, audi quod sequi-
tur: *Et factus est in pace locus eius.* Siue per Absalon,
Iudas traditor designatur, qui & ipse patris pax
non immeritò dicitur; sicut ipse de illo Christus
in Psalmo conqueritur dicens: *Etenim homo pacis* Psal. 40.
*meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos, magni-*
*ficauit aduersum me supplantationem.* Nam & Chri-
stus non incõgruè pater asseritur, sicut Propheta
testatur: *Vocabitur*, inquit, *Deus fortis, pater futuri* Esai. 9.
*sæculi, princeps pacis.* Iste ergo dicitur princeps
pacis, & ille pax patris. Cui etiam, Iudæ videli-
cet, in ipso persecutionis articulo pacis osculum
non negauit. Nec mirum si Iudæ traditoris spe-
ciem Absalon renuit, quem non solùm in perse-
cutione Dauid, sed ipso quoque genere suæ mor- Matth. 26.
tis expressit: Ille siquidem quercui, dum transire 2. Reg. 18
vellet, inhæsit; iste se laqueo, Scriptura testante,
suspendit. Vt quoniam vterque redundans vi-
pereæ felle nequitiæ, & terra indignus erat, &
cœlo, inter vtrumque libratus, & terrã perderet,

& ad cælum nullatenus aſpiraret. Nam & Achi- A
tofel, qui Dauid perſequi non diſſimiliter vo-
luit, exigentibus meritis, idipſum genus mortis
elegit; hic enim Abſalon perſequenti Dauid
2. Reg. 17. conſilium dedit, vt concubinas patris, quas di-
2. Reg. 16. miſerat ad cuſtodiendam domum, ſacrilega per-
mixtione pollueret, atque ad fœdandum pa-
trem nouercas ſuas turpiter inceſtaret. Quid au-
tem per decem concubinas Dauid, niſi pars illa
Iudaicæ plebis exprimitur, quæ Chriſtum ve-
rum vtique Dauid fugientem in gentilitatis de-
ſerta non ſequitur, quia legis ſe habere decalo-
gum gloriatur? Per numerum nempe concubi-
natum, numerus exprimitur mandatorum: con-
cubinæ ergo, quæ non ſequentes Dauid, domum B
ſeruant, hi ſunt, qui in veteris legis cuſtodia
perſeuerant. Abſalon ergo ad has Dauid concu-
binas ingreditur; quia diabolus, qui in Abſalon
erat, per exceſſus diuerſorum ſcelerum eum ta-
libus fornicatur. Et benè dicitur: Quia Dauid
eas dimiſerat ad cuſtodiendam domum; prouida
quippe Redemptoris noſtri diſpenſatione
diuinitus agitur, vt quaſi ad ſeruandam domum
legis Iudæorum reliquiæ reſeruentur; vt ipſi,
qui modò noſtri ſunt ſcriniarij, & libros cæleſtis
eloquij in eadem, in qua conditi ſunt, lingua
vbique terrarum ferant; quatenus ipſi, qui no-
bis inimici ſunt, ſi quando ſcrupulus dubietatis
emerſerit, omne nobis ambiguum tollant. Vn-
de per Pſalmiſtam dicitur: *Deus meus, oſtende mi-*
Pſal. 58. *hi bona inter inimicos meos, ne occidat eos, nequando* C
*obliuiſcantur legis tuæ.* Hebraica quippe lingua,
quæ toto orbe diſpergitur, multum Chriſtianæ
fidei auctoritas adiuuatur. Vnde & illic aperte
ſubiungitur: *Diſperge illos in virtute tua, & depo-*
*ne eos, protector noſter Domine.*

## CAPVT XI.

*In eadem Epiſtola.*

Cumque veniſſet Dauid in caſtra Madian, Sobi
2. Reg. 17. *filius Naas, & Machir filius Amichel, & Ber-*
*zellai Galaadites obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia,*
*ac vaſa fictilia, & cætera.* Madianitæ verò, qui præ- D
buere Regi Dauid ſtratoria, & tapetia, quid aliud
ſignificant, quàm Gentiles conuerſos ad fidem?
qui dum piis actibus inceſſanter inſiſtunt, quaſi
textrini operis linteamina præparant, in quibus
vtique Dominus ſuauiter requieſcat. Hæc enim
ſunt Euangelica illa veſtimenta, quæ Apoſtoli
ſuper aſinam ponunt, & Ieſum ſedere deſuper
Matth. 21. faciunt. Quod autem ſequitur: Quia, *dederunt*
*Dauid etiam vaſa fictilia, frumentum, & hordeum,*
*farinam, & fabam, & lentem, & frixum, cicer, &*
*mel, & butyrum, oues etiam, & pingues vitulos.* Plu-
rimæ ciborum ſpecies diuerſi ſunt ſanctorum
hominum mores, quibus nimirum Dauid cum
ſuis commilitonibus paſcitur; quia Redemptor
noſter eum ſanctis ſuis recta iuſtorum operibus
velut eſuriens epulatur. E

## CAPVT XII.

*In Epiſtola ad Albericum; in qua ſuper decem quæſtionibus reſpondet.*

F*Vit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem*
*terræ, & multò plures erant, quos conſumpſerat*
*ſaltus de populo quàm hi, quos vorauerat gladius.* De
qua ſententia in libro Hebraicarum quæſtio-
5. Hieron. num hæc B. Hieronymi verba ſunt: Saltum,
hunc, inquit, qui plures conſumpſiſſe, quàm
gladius voraſſe legitur, beſtias ferociſſimas, quæ
in ſaltu erant, Hebræi autumant, à quibus plu-
res conſumpti, quàm à gladio vorati fuerint.
Verùm hic, vt dicitur, Hebræorum fuit intelle-
ctus. Nobis autem videtur, quia veſani quique, &
infrunici, qui cum Abſalon perduellionem excite-
rant, Deo deſerente cæcati, arbuſtis occurrenti-
bus impingebant; atque ideo dicatur, quia plu-
res eccideriut ſaltu conſumente perempti, quàm
hi, qui fuerint gladio trucidante vorati. Quod ita
debere intelligi non ambigitur, ſi ipſa ſtyli con-
ſequentia vel ſuperficietenus attendatur. Nam
poſtquam præmittit: *Multò plures erant, quos*
*ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi, quos vo-*
*rauerat gladius in die illa*; præſtò ſubiungit:
*Accidit autem, vt occurreret Abſalon ſeruis Dauid*
*ſedens in mulo; cumque ingreſſus fuiſſet mulus ſub-*
*ter condenſam quercum, & magnam, adhæſit caput*
*eius quercui: & illo ſuſpenſo inter cælum, & terram,*
*mulus, cui inſederat, pertranſiit.*

## CAPVT XIII.

*In Epiſtola ad D. Abbatem, quæ paulò ſuprà.*

B*Erzellai Galaadites ſenex valde*, id eſt, octoge- 2. Reg. 19.
narius, vt ſacra teſtatur hiſtoria, *deſcendens*
*de Rogelim, tranſduxit Regem Dauid Iordanem; cui*
*Rex: Veni, inquit, vt requieſcas mecum in Hieru-*
*ſalem. Ille autem renuens, excuſationem ſenectutis*
C *obtendit, & relicto Rege, mox ad propria repedauit.*
Sunt namque nonnulli, qui Regem Dauid, hoc Matth. 3.
eſt Saluatorem noſtrum ſequentes, Iordanis
fluenta tranſmittunt; hoc eſt, vel Baptiſmi ſuſ-
cipiunt ſacramentum, vel, quod ſecundum
eſt lauacrum, arripiunt ſpirituale propoſitum.
Nam quia in Iordane auctor Baptiſmi Chri-
ſtus eſt baptizatus, rectè per eum intelligitur
Baptiſmus. Sed hi veſte variata, non mente,
habitum mutando, non animum, ad priſtinos
redeunt mores, & ſæculares repetunt actio-
nes: Et quia nequeunt à negotiorum ſæcula-
rium perturbatione quieſcere, nolunt in Hie-
ruſalem; hoc eſt, in viſione pacis habitare cum
D Rege: ſenes enim ſunt, & inueterati, atque ideo
nequeunt in nouam de vetuſta conuerſatione
mutari. Nam & Iordanem tranſeunt, & octo-
genarij ſunt; quia & baptizati ſunt, & reſurre-
ctionem futuram, quæ per octonarium deſigna-
tur numerum, credunt. Sed hi quamquam Re-
gi humiliter, & blandè loquantur, Regem ta-
men deſerunt, & ad ſolitæ conuerſationis con-
ſuetudinem reuertuntur. Quid eſt enim Regi
blanda verba proferre, niſi ſicut in Euangelio
dicitur, ſe callidè potius quàm humiliter exco-
ſare? Rogo, inquit, te, *habe me excuſatum.* Dice-
bat enim Berzellai Regi: Cur ſeruus tuus ſit one-
ri Domino meo Regi? paululum procedam fa-
mulus tuus ab Iordane tecum, nec indigeo
hac viciſſitudine. Cuius figuram tenent, qui
E ſpirituali cuiquam viro, ſeſeque ad altiora pro-
uocanti, quaſi humiliter decantant: Peccatores
quidem ſumus, tibique, pater, obtemperamus,
ſed diſtrictioris inſtituti regulam ſeruare non
poſſumus; infirmi ſumus, & fragiles; atque
ideo melius iudicamus ſub leui nos faſce in-
glorios vtcumque viuere, quàm ſub grauia ſar-
cinæ pondere quaſi fortes interire. Nam & quod
idem Berzellai ſuperius dixerat, ab iſtorum in-
terioris hominis ſenio non diſcordat: *Quot ſunt,*
inquit, *dies annorum vitæ meæ, vt aſcendam cum*

*Rege in Hierusalem?* & adiecit, *Nunquid vigent* A
*sensus mei ad discernendum suaue, & amarum? aut*
*delectare potest seruum tuum cibus, & potus? vel au-*
*dire possum vocem cantorum, & cantatricum?* Vera-
citer enim talium hominum sensus intrinsecus
obtusi sunt; quia spiritualia mentis edulia, vel
intimæ iubilationis organa non discernunt; non
enim eius sapit cibus ille cælestis, ad quem Pro-
Psal. 33. pheta spirituales conuiuas inuitat: *Gustate*, inquit,
*& videte, quoniam suauis est Dominus.* Nec illa fau-
ces eorum mella discernunt, de quibus aiebat:
Psal. 118. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super*
*mel, & fauum ori meo!* Necdum ad illud Sapien-
tiæ discubuere conuiuium, de quo in libro Pro-
uerbiorum dicitur: Quia, *Sapientia immolauit vi-*
Prou. 9. *ctimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam*
*suam.* Vbi & sequitur: *Misit ancillas suas vt vo-* B
*carent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: Venite, come-*
*dite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.*
Hi voces etiam cantorum, & cantaticum non
audiunt; quia quæ sanctorum Martyrum, quæ
sanctarum Virginum ante Deum iubilet modu-
latio, nullatenus comprehendunt. Nam quia car-
naliter conuersantes, ad Dominum contempla-
tionis corda non eleuant, cælestis harmoniæ mo-
dulos, & mellifluas Angelici concentus suauita-
tes ignorant. Vnde non immeritò senex ille
Berzellai fuisse dicitur de Rogelim, quod inter-
pretari dicitur, pedes. Pedestres enim tales am-
bulant; & quoniam à terrenæ conuersationis
itinere se suspendere nesciunt, ad comprehen-
denda cælestis melodiæ cantica non assurgunt;
nolunt enim nisi pedites semper incedere, atque
ideo nequeunt alta iubilationis intimæ gaudia
penetrare. Et quoniam terreni actus, in quibus
sparsi sunt, duros eos, atque insensibiles red-
dunt, spiritualis lætitiæ contemplari subtilia C
nequeunt. Hinc est etiam, quod iste Berzellai
Galaadites asseritur, quod aceruus testimonij in-
Gen. 31. terpretatur; & quoniam aceruus ille testimonij,
qui Galaad dicitur, a Laban, & Iacob de lapidi-
bus factus agnoscitur, benè per hunc Galaaditen,
duri, ac lapidei homines designantur; qui dum ad
amorem spiritualis vitæ cor non emolliunt, tam-
quam lapides facti, in pertinaci sæcularium ne-
gotiorum vigore durescunt. Ad quam duritiam
pertinet, quod idem quoque Berzellai, ferrum
meum interpretari dicitur. Quid est durius fer-
Sap. 1. ro? & quid obstinatius corde peruerso? *In male-*
*uolam* enim *animam numquam introibit sapientia.*
Et congruè ferrum meum, quasi de se quilibet
homo durus, & obstinatus dicit; quia dum statuit
in propria perseuerare duritia, in consilia se
numquam proijcit aliena; & quia rigidus, & in- D
flexibilis ad cælestem Hierusalem cum Dauid
rege non graditur de via, quam cœperat cum
Berzellai, ad terram Madian, hoc est, ad vitæ ve-
teris primordia reuocatur.

## CAPVT XIV.

*In eadem Epistola.*

2. Reg. 20. *CVmque venisset Rex Dauid in Hierusalem, tu-*
*lit decem concubinas suas, quas reliquerat ad cu-*
*stodiendam domum, & tradidit eas in custodiam: nec*
*est ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque ad diem*
*mortis suæ in viduitate viuentes.* Concubinæ, quæ
non sequentes Dauid, domum seruant, hi sunt,
qui in veteris Legis custodia perseuerant. De
quibus profectò concubinis dicitur: Quia de cæ- A
tero non est Dauid ingressus ad eas, *Sed erant*
*clausæ vsque in diem mortis suæ in viduitate viuentes.*
Iudæi planè nunc clausi sunt, & in viduitate vi-
uunt, quoniam ad virum sanctæ Ecclesiæ non
accedunt: nec ad eos cælestis ille sponsus ingre-
ditur; quia tamquam mulierculis à diabolo pro-
stitutis, suum præbere contubernium dedignan-
tur, eisque, quia polluti sunt per adulterium,
repudij dat libellum. Et hæ, quæ non sequuntur
virum, meritò concubinæ, nec vocantur vxores:
quia dotali fœdere, ac nuptiali copula prorsus
indignæ, non illam pariunt sobolem, quæ pater-
næ benedictionis possideat hæreditatem. Nobis
autem è contrario dicitur: *In hoc vocati estis, vt* 1. Pet. 3.
*benedictionem hæreditate possideatis.* Nam & idem
B dicit Apostolus: *Igitur qui ex fide sunt, benedicen-*
*tur cum fideli Abraham. Quicumque autem ex operi-* Galat. 3.
*bus legis sunt, sub maledicto sunt.*

## CAPVT XV.

*In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.*

DAuid postmodum non est ingressus ad eas;
sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ
in viduitate viuentes. Perdiderunt enim virum,
de quo per Esaiam dicitur: Quoniam *acceperunt*
*septem mulieres virum vnum.* De quibus & per Isai. 4.
Salomonem dicitur: Quia *septingentæ sunt Re-*
*ginæ.* Acceperunt itaque septem, quæ amiserunt 2. Reg. 20.
decem. Cælestem quippe sponsum sancta sibi
confederauit Ecclesia, septiformi scilicet spiri-
tus dono repleta. Quem sponsum Synagoga,
quæ Decalogi mandata perceperat, perdidit,
C viduaque permansit; quia dum in domo con-
sueti ritur, & legalium cæremoniarum immobi-
liter perstitit, cum Rege Dauid in deserta gen- 3. Reg. 11.
tilium exire contempsit.

## CAPVT XVI.

*In eadem Epistola.*

*TErtium quoque fuit bellum in Gob contra Phili-* 2. Reg. 21.
*stæos, in quo percussit Adeodatus filius saltus*
*polimitarius Bethleemites Goliath Gethæum.* Quod
nimirum facilè valet intelligi. Nam Gob inter-
pretatur, lacus: Et sicut periclitatur qui in la-
cum leonum mittitur; sic Dauid quasi leonis
se dentibus tradidit, cum in rabiem Goliath
se præliaturus immersit. Idem Dauid Adeo-
datus iure dicitur; quoniam à Deo est electus
D in regnum. Qui etiam filius saltus vocatur,
quia de pascuis saltuum, vbi oues alebat, edu-
ctus agnoscitur. Nec sine causa idem Dauid
polimitarius dicitur; quia mater eius de genere
Beselehel extitit, qui tabernaculum fœderis in
deserto construxit; in quo etiam nonnulla po-
limitaria operatione contexuit. Bethleemites
quoque non incongruè dicitur, quia à Noëmi
duxit originem, & de Bethleem fuerant tem-
pore famis egressæ, atque ad eandem Bethleem
sunt reflorescente postmodum vbertate redu-
ctæ. Quòd autem Adeodatus cum omnibus suis
his adiectiuis, ipse proculdubio sit Dauid, se-
quentia declarant, vbi dicitur: *Hi quatuor nati* 2. Reg. 21.
*sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manum*
*Dauid, & seruorum eius.* Sanè quid etiam per
hæc mysticè significetur, exponerem, nisi quod

perspicuum est, epistolaris mihi breuitas prohi- A
beret. Iuxta mysticum scilicet intellectum, hæc
omnia referuntur ad Christum. Ipse enim Adeo-
datus est, de quo per Esaiam dicitur: *Puer natus est*
Esai. 9. *nobis, & filius datus est nobis*. Qui filius saltus non
incongruè dicitur, quoniam ex Iudæis secundùm
carnem nasci dignatus est; qui dum nullum fru-
ctum spiritualis germinis attulerunt, velut agre-
stes arbores non in horto plantatæ, sed in saltu
Esai. 40. natæ steriles extiterunt. Vnde legitur: *Vox clamã-*
*tis in deserto*, hoc est, in infructuoso Iudæorum
populo. Polimitarius quoque Redemptor no-
ster meritò dicitur; quia velut textrini operis
studio vacat, dum & se suis fidelibus induit, &
ex illis iustitiæ vestimenta contexit. De suis quip-
pe vestibus per Apostolum dicitur: *Vt exhiberet si-* B
Ephes. 5. *bi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, ne-*
*que rugam*. Et per Prophetam: *Omnibus his velut*
Esa. 49. *ornamento vestieris*. De Christi verò fidelibus
Psal. 131. Psalmista canit: *Sacerdotes tui induantur iustitiam*.
Et per Ezechielem Dominus improperat animæ,
quam spiritualibus indumentis decenter orna-
uit, sed eum ipsa mœchiæ sordibus polluta de-
Ezech. 26. seruit: *Vestiui te*, inquit, *discoloribus, & calciaui te*
*hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, &*
*ornaui te ornamento*. Et paulò post: *Et vestita es*
*bysso, & polimito, & multis coloribus*. Quid ergo
mirum, si Redemptor noster polimitarius dici-
tur, qui virtutis decore polimito induit animam,
quam sponsali iure sortitur? Ipse est enim Dei
sapientia de qua per Salomonem dicitur: Quia,
*quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio ma-*
Prou. 31. *nuum suarum*. Cuius digiti apprehenderunt fu-
sum, cuius omnes domestici vestiti sunt duplici- C
bus: cuius etiam caro stragula vestis facta est in
passione. Sed eadem byssus, & regalis purpura
indumentum illius est in resurrectione. Qui
etiam Bethleemites iure vocatur, quia in Be-
thleem de Virgine natus agnoscitur. Quod au-
tem dicitur: Quia tertium bellum fuit in Gob,
hoc intelligitur, quia verus Dauid Saluator
Israël, ante legem & sub lege, ac postmodum in
Euangelica gratia fideles semper bellatores ha-
buit, per quos contra Philistæos, id est, aduersus
malignos spiritus dimicauit. Ad hoc itaque ter-
tium bellum Dauid venit in Gob, qui interpre-
tatur, lacus; quia Redemptor noster dum velut
forti armato fortior superuenit, ipse per se etiam
vsque ad inferna descendit. Vnde per Psalmi-
Luc. 11. stam dicit: *Posuerunt me in lacu inferiori, in te-*
*nebris, & vmbra mortis*. Illic percussit Goliath
Psal. 87. Gethæum, quia dum electorum animas de ge-
hennæ claustris eripuit, antiquum hostem, qui
super eos tyrannidem exercebat, lethali vulne-
re sauciauit.

## CAPVT XVII.

*In Sermone de Virginibus.*

*DAuid sedens in cathedra, sapientissimus prin-*
2. Reg. 23. *ceps inter tres. Ipse quasi tenerrimus ligni ver-*
*miculus, qui octingentos interfecit impetu vno*. Quid
est quod Dauid tam nouæ, tam inauditæ præco-
nio laudis attollitur? Quis est iste tam humilis,
tamque sublimis? Quis, inquam, est iste Dauid
ita debilis, atque despectus, vt vermiculi spe-
ciem gerat? ita fortis & validus, vt vno impetu
octingentos homines interficiat? In palea nem-
pe litteræ videtur esse ridiculum, si non in me-
dulla spiritus lateat sacramentum. Quis ergo
vermiculus iste, nisi ille, qui per eundem Dauid
canit in psalmo: *Ego autem sum vermis, & non ho-* Psal. 21.
*mo*? Sicut enim vermis ex sola ligni materia gi-
gnitur, ita Christum absque virili semine de solo
virginali vtero genitum, fides Catholica confi-
tetur. Sed quamuis sit vermis tener, & debilis,
ligni verò duritia fortis, ac solida; vermis ta-
men lignum vertit in cariem, & cauernosum
reddit, & cauum. Ita Redemptor noster verus
vtique manu fortis, atque desiderabilis, qui se-
metipsum exinaniuit, qui non habens speciem,
neque decorem, inualidus, ac despectus appa-
ruit, humanum genus, vnde ortus est, paulatim
à suo rigore molliuit, magnumque sibimet in
electis suis habitationis spatium procurauit. Hic
itaque Dauid sedet in cathedra, quia in paternæ
maiestatis gloria constitutus, omnia iudicat. Cui
pater ait: *Sede à dextris meis*. Sapientissimus est, Psal. 109.
quia ipsa Patris Sapientia est. Sed quomodo Da-
uid dicitur princeps inter tres, cùm ille non inter
alios quemlibet principatum, sed super omnes
potius Regularia sceptri teneret imperium? Laus
enim ista depretiat, non exaltat: deprimit, non
attollit, cùm ille non tam tribus interesset, quàm
omnibus superesset. Sed cùm ab illo Dauid vi-
deatur sententia ista dissidere, est cui valeat aptis-
simè conuenire. Beatus enim ac singularis ille
homo, qui mysticè dictus est vermis, mox vt à
Verbo in vnitate personæ suscipitur, in sancta
Trinitate non inæqualiter principatur. Princeps
est ergo inter tres, quia vnitus est Verbo, quæ est
in sancta Trinitate persona. Hic octingentos in-
terfecit impetu vno. Octonarius numerus ad
C resurrectionem, centenarius pertinet ad perfe-
ctionem. Dauid ergo vno impetu octingentos
interfecit; quia Saluator noster omnes, qui vel
perfectionem fidei appetunt, vel resurrectionis
gloriam concupiscunt, gladio sui spiritus inter-
fecit, dum eos per incarnationis ac crucis suæ
mysterium ab amore mundi huius mortuos red-
didit; & hoc, vno operatus est impetu, id est, vno
suo incarnationis aduentu. *Semel enim pro peccatis* Rom. 6.
*nostris mortuus est, iam vltra non moritur*. An non
eius aduentus iure vocatur impetus, de quo Sa-
lomon ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, tran-* Cant. 2.
*siliens colles*. Et Dauid: *Exultauit*, inquit, *vt gigas* Psal. 18.
*ad currendam viam*? Qui enim currit, procul-
dubio impetum facit. Nam & Verbum Dei
tanquam riuus aquarum viuentium cum impe-
tu venit, & sicut torrens cuncta doctrinarum ar-
dentium inquinamenta subuertit. Vnde & in
Canticis Canticorum dicitur: *Fons hortorum, pu-* Cant. 4.
*teus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Liba-*
D *no*. Huic ergo Regi tam humili, tamque sublimi,
tam infirmo, sed ita fortissimo gratias referea-
mus: qui idcirco fieri dignatus est vermis in li-
gno, vt nos constitueret ciues in cælo. Ideo ve-
tustum humani generis inimicum in se permisit
insurgere, vt ex eo postmodum non modò per
viros, sed etiam per fœminas triumpharet.

## CAPVT XVIII.

*In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.*

QVæris cur in Scripturis sacris sit ista diuersi- 2. Reg. 24.
tas, vt in libro Regũ legatur Dauid rede-
misse aream Ornan Iebusæi, simul & boues, qui

offerendi erant in holocaustum, siclis argenti tan- A go David arcam, & boues argenti siclis quinquaginta.

1. Paral. 3. tummodò quinquaginta: cùm in Paralipomenon pro sola arca dedisse narretur auri sexcentos siclos? Sed sciendum est proculdubio, quia in libro Regum boues tantummodò quinquaginta siclis argenti comparasse Dauid legitur; quanti verò aream comparauerit, illic omnino siletur. Paralipomenon verò liber de bubus è contrario tacet, sed emptam sexcentis auri siclis aream perhibet. Quod facilè peruidetur, si in vtroque libro ipsa verborum series diligenter attenditur. Nam in libro Regum hic est ordo verborum: *Emit er-*

*go David arcam, & boues argenti siclis quinquaginta.* Vbi sic distinguendum est, vt priùs Scriptura dicat: *Emit David aream*, hec exprimat, quanti; deinde sequatur: *Et boues argenti siclos quinquaginta.* In libro verò Paralipomenon ita legitur: *Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos, & ædificauit ibi altare Domino.* Sic igitur vtraque sibi Scriptura diuisit, vt illa boum, ista solius areæ numeret pretium. Res igitur, quibus pretij mensura præfigitur, discrepant; sed Scripturæ sanctæ sibimet inuicem non repugnant.

*Expliciunt Testimonia Libri secundi Regum.*

## Incipiunt Capitula Libri tertij Regum.

1. *DE Abisag Sunamite, quæ Regi David ministrabat, & cum eo dormiens, senilia eius membra fouebat, & tamen integra mansit.*
2. *Quod David dum viuit, & Ioab, & Semei pepercit: moriens verò perdendos eos mandauit.*
3. *Quòd dicitur, Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium habuisse, duodecim millia equestrium.*
4. *Quòd de eodem dicitur: quia locutus est tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia: & disputasse etiam de lignis, & de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.*
5. *Quòd Salomon duas à dextra læuaque columnas in templi vestibulo statuit: quarum vnam Iachim, alteram Booz vocauit.*
6. *Quòd vasa templi Domini in campestri regione Iordanis in argillosa terra fusa sunt, inter Sochot, & Sarthan.*
7. *De eo, quòd cum Sacerdotes exissent de sanctuario, nebula domus Dei repleta est, ita vt Sacerdotes non possent propè astare propter nebulam.*
8. *Quòd non esse dicitur argentum, nec vllius pretij putari in tempore Salomonis.*
9. *Quòd Salomoni fuerant vxores quasi Reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ.*
10. *De muliere Sareptana, ad quam Elias transmissus, inuenit eam duo ligna colligentem, vt coqueret & sibi panem, ac filio suo.*
11. *De eo quòd orante Elia, nebula parua quasi vestigium hominis de mari conscendens apparuit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri tertij Regum.

### CAPVT I.

*Ad C. Præfectum, vbi eum ad certamen prouocat.*

3. Reg. 1. *QVæsierunt David Regi, serui sui adolescentulam speciosam in cunctis finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitem, & adduxerunt ad Regem; quæ dormiebat cum Rege, & ministrabat ei, & non cognouit eam Rex.* Quæ est autem hæc puella, quæ de cunctis finibus Israël tanquam singularis eligitur, & Dauid Regi, vt cum eo dormiat, & frigescentes artus calefaciat, copulatur? Interroga Salomonem, & ipse tibi puellæ huius aperiet sacramentum: *Posside*, inquit, *sapientiam, posside intelligentiam.*

Prou. 4. Vis etiam audire virginis huius amplexus? ait: *Ne derelinquas eam, & apprehendet te; ama illam, & exaltabit te: circumda illam, & glorificabit te; honora illam,*

Ibid. *& amplexabitur te.* Sapientiam ergo, hoc est, sanctam vitam amplectamini; vxorem, vt ingenuam,

B & hæreditate condignam sobolem procreemus. Non enim ex hac vxore moritura nobis est successura posteritas, sed quæ perpetuò sit victura. Nam quod de corruptione nascitur, necesse est corrumpatur; at quod virginitas gignit, interire non nouit: nec est vitio corruptionis obnoxium, quod ex incorruptione fuerit procreatum. Sed videamus interpretationem istorum nominum, vt valeamus comprehendere sacramentum. Abisag namque interpretatur, pater meus superfluus, vel, patris mei rugitus. Hic superfluus, non superfluitatem, quasi non necessariam, sed abundantiam Dei Patris significat gratiam: Rugitus autem, vehementem sanctæ prædicationis indicat fremitum; vt Leonem de tribu Iuda, quasi per intonantem sanctæ prædicationis fremitum insonet, quisquis in Abisag, id est, religiosæ vitæ complexibus iacet. Sunamitis autem in no-

stra lingua, coccinea dicitur. Anims quippe san- A
cta sicut Dominici sanguinis mysterio rubet, ita
nihilominus & igne sancti Spiritus feruet. Vnde
& in manu Phares coccinum alligatur, qui mace-
riam sub mystica duorum populorum sequestra-
tione diuisit. Et Raab meretrix, in typo Ecclesiæ,
coccineum funiculum, vt domus sua pereunte Ie-
richo saluaretur, appendit. Hinc etiam, & alibi
de sanctis viris Scriptura commemorat: Hi sunt,
qui venerunt de calore domus Raab. Et ipsa in
Luc. 12. Euangelio Veritas: *Ignem*, inquit, *veni mittere in*
*terram*: qui videlicet ignis in Discipulorum cordi-
Id. 24. bus æstuans, eos dicere compellebat: *Nonne cor no-*
*strum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, &*
*aperiret nobis scripturas*? Hoc itaque mysticum, &
spiritale coniugium, & in Sunamite feruorem B
gratiæ concipit, & in Abisag sanctæ prædicationis
sobolem parit; vt quem in cordis quisque visceri-
bus portat, per oris officium parere non omittat:
& quod concipit in corde per coccinum, pariat in
ore per prædicationis sanctæ rugitum. Feruorem
ergo diuinæ charitatis in Sunamite concipimus, vt
prædicationis rugitum Abisag, quasi sobolem
pariamus.

## CAPVT II.

*Ex Epistola ad Albericum, vbi super decem quæ-
stionibus tractat.*

EGo sæpius, fateor, dubitaui, cur Dauid Ioab
& Semei, quibus iratus erat, dum adhuc viue- C
ret, clementer indulsit; moriens autem Salomo-
ni, sibimet in sceptra regia succedenti, perden-
3.Reg. 2. dos esse mandauit: Tu, inquit, *nosti quæ fecerit mihi*
*Ioab filius Saruiæ; quæ fecerit duobus principibus exer-*
*citus Israel, Abner filio Ner, & Amasa filio Iether,*
*quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace.* Atque
paulò post addidit: *Facies ergo iuxta sapientiam tuam,*
*& non deduces caniciem eius pacificè ad inferos.* De
Semei quoque sic ait: *Habes & Semei apud te, fi-*
*lium Gera, filij Gemini de Baurim, qui maledixit mihi*
*maledictione pessima, quando ibam ad castra.* Deinque
quibusdam interpositis, addidit: *Duces que canos*
*eius cum sanguine in infernum.* Quid est enim quòd
eos Dauid moriens damnat, quibus viuendo pe- D
percerat? cum profectò rationis ordo deposcat, vt
in perduelliones, vel quoslibet inimicos viuens
sententiam vltionis exereret, moriens autem eis
misericorditer indulgeret? Sed sciendum est quia
per regnum Dauid, qui tot persecutionibus & æ-
rumnis attritus, tot aduersitatibus & inopiis cum
suis commilitonibus est afflictus, hoc præsens
sæculum designatur, in quo cum suis membris
Christus affligitur, multisque tribulationibus Ec-
clesia laceratur. Regnum verò Salomonis, qui di-
uitiis & gloria cuncta regalium dignitatum iu-
ra transcendit, omnia principalis imperij fasti-
gia superauit, futuræ vitæ denuntiat gloriam, E
in qua Christus verè pacificus, æterna cum suis
quiete perfruitur, ac cælestis conuiuij dapibus
solemniter epulatur: Vnus igitur, idemque Re-
demptor noster & nunc Dauid est, & tunc Salo-
mon erit; quia & modò tanquam manu fortis
per membra sua contra diabolum pugnare non
desinit; & tunc sopita prorsus omni carnis & spi-
ritus controuersia, cum corpore suo, quod est
Ecclesia, vt reuera pacificus æterna tranquillita-
te regnabit. Nunc in electis suis quasi Dauid ca-
lamitatum fascibus premitur, persecutionum, ac
diuersis aduersitatum pressuris vrgetur, tribula-

A tionibus & ærumnis atteritur: postmodum tan-
quam Salomon exuberanti diuitiarum immorta-
lium copia potietur. Dauid ergo viuens tolerat,
quos in fine condemnat; quia iudex humani ge-
neris Christus, quem ille signabat, illis nunc mi-
sericorditer parcit, quibus in fine sæculi sen-
tentiam iustæ damnationis infligit. Dauid itaque
misericordiam prorogat; Salomon iustitiam in-
dicat. Quia vnus, idemque Redemptor noster
& nunc quasi Dauid reproborum iniquitates æ-
quanimiter tolerat; & postmodum tanquam Sa-
lomon in gloria sua veniens, eos quasi vibrato
iudicij sui mucrone trucidat. Hæc alternitas diuini
examinis frequenter in eisdem sermonibus inue-
nitur, sicut illic: *Misericordiam*, inquit, *& iudi-* Psal. 100.
B *cium cantabo tibi, Domine.* Et: *Misericordiam & ve-* Psal. 84.
*ritatem diligit Deus, Misericordia, & veritas obuia-* Psal. 84.
*uerunt sibi.* Sic itaque dum misericordia veritati,
quasi Dauid præponitur Salomoni; vt quos piè
Dauid per misericordiam sustinet, Salomon per
iudicium iustè condemnet. Et notandum, quòd
per Ioab, qui suis homicidium manibus perpetra-
uit, illi designantur, qui mala faciunt: per Se-
mei verò, qui Regi tantummodò maledixerat,
illi figurati sunt, qui praua loquuntur. Nam &
hi, qui nequiter agunt, & illi qui sermonibus re-
probis, ac falsis insistunt, in extremæ discussionis
examine proculdubio damnabuntur; sicut idem
Dauid ait: *Odisti omnes qui operantur iniquitatem:* Psal. 5.
*perdes eos qui loquuntur mendacium.*

## CAPVT III.

*In Epistola ad Agnetem Reginam.*

C ET *habebat Salomon quadraginta millia præsepia* 3. Reg. 4.
*equorum currilium, & duodecim equestrium.* Quid
per quaternarium numerum, nisi quadriga præ-
struitur Euangelistarum? Et quid per duode-
narium, nisi Senatus exprimitur Apostolorum?
Per doctrinam quippe Euangelicam, & Apostoli-
cam vectatur Dominus per omnem latitudinem
orbis terrarum. *Currus* enim *Dei decem millibus* Psal. 67.
*multiplex, millia lætantium; Dominus in illis, in Si-*
D *na in sancto.* Nam quia Sina mandatum interpre-
tatur, constat in eis tantummodò vectari Domi-
num, vbi fit cælestium obseruatio mandatorum.
Notandum autem, quia sicut Dauid regnum, qui
tot est pressuris attritus, Dominum designat in
mortalis adhuc vitæ stadio laborantem; sic Salo-
monis istius incomparabilis gloria præfiguratur,
eundem Dominum post mundi finem in pater-
ni culminis maiestate regnantem. Et præcedebat
sapientia Salomonis sapientiam omnium Orien-
talium, & Ægyptiorum: quia nimirum Redem-
ptor noster superat intellectum & Angelorum &
hominum.

## CAPVT IV.

*In eadem Epistola.*

E DE illo quoque dicitur: Quia *locutus est tria* 3.Reg. 4.
*millia parabolas, & fuerunt carmina eius quin-*
*que millia*; vbi præstò subiungitur: Quia *disputa-*
*uit etiam super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque*
*ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, & disseruit*
*de iumentis & volucribus & reptilibus & piscibus.* Quæ
videlicet Redemptori nostro non ambigitur
cuncta congruere; cui vacat hæc diligenti con-
sideratione tractare. Ipse nimirum tria millia

parabolas est locutus, qui & per mystica præcedentium facta, & per allegotica Prophetarum oracula; vel etiam per coruscantis Euangelij documenta, dum sub figurarum velamine pene cuncta disseruit, quasi tria millia in verbis suis parabolas numerauit. Vnde & in Euangelio Matthæus

Matth. 13. ait: *Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.* Cuius etiam carmina quinque millia sunt; quia chorus virginum, quæ sub quinario numero describuntur, ante thronum eius, sicut Ioãnes eius in Apocalypsi dicit: *Canticum nouum iugiter modulatur.* Vel quia quinque sunt vulnera Dominici corporis; quibus per vniuersum orbem triumphalis eius gloria prædicatur, sub eodem numero carmina supputantur, sub quo tenentur & vulnera, per quæ victoria singularis laudis æternæ gloriam promeretur. Vnde cum in Canticis dicitur: *Surge amica mea, sponsa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ;* protinus additur: *Ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis.* Sane quia non hæc exactè tractamus, sed succinctè, celeriterque transcurrimus, sufficiat dicere: Quia cùm petra sit Christus, foramina petræ proculdubio sunt Dominici corporis cicatrices. Sed cum post huius petræ foramina, dulcis vox Sponsæ in Sponsi auribus sonare præcipitur, quid aliud quàm quinque vulneribus sub eodem quinario numero carmina laudum reddere pia quælibet anima, vel sancta vniuersalis Ecclesia commonetur, vt eiusdem quodammodo numeri carmina referat, quot per se suscepta vlnera non ignorat, illique cunctos sui corporis sensus dedisset, quem totidem pro se sauciatum vulneribus videt: Quinque nimirum nostrorum sensuum vulnera, illis quinque Dominici corporis cicatricibus sunt sanata. Quod autem Salomon super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, disputasse dicitur; hæc necessariò ad spiritualem remittitur intellectum; cum nullatenus stare valeat superficies litterarum. Hyssopus enim nequaquam de parietibus egredi, sed de saxosis cernitur montibus germinari. Paries itaque noster ipsa mortalitatis nostræ conditio est, quæ nos a contemplatione Conditoris velut abditæ domus obstaculum diuidit, & in ima procliuiùs declinare compellit. *Corpus enim quod corrumpitur,*

Sap. 9. *aggrauat animam; & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Ex hoc ergo pariete hyssopus egreditur; quia de fragilitate nostræ mortalitatis erumpit, quod semper necesse est ferro pœnitentiæ resecari. Hyssopo nimirum purificantur intima viscera, per quæ non incongruè designatur confessio peccatorum. Disputauit igitur noster Salomon super lignis, hominibus videlicet intra germinantis Ecclesiæ membra radicatis: à cedro quæ est in Libano, vsque ad Hyssopum, quæ egreditur de pariete, id est, ab ipsis eminentibus sanctis nitore iustitiæ candidatis, vsque ad peccatores & lapsos, atque ad pœnitentiæ demum lamenta conuersos. Hinc est quod sequitur: *Disseruit & de iumentis*, Sanctorum scilicet adiutoribus, Catholicis viris: *& de volucribus*, hominibus nimirum, per sancta desideria ad superna suspensis; *& de reptilibus & piscibus*, hoc est, de his, qui pectus concupiscentiæ per terram trahunt, & qui per sæcularium negotiorum fluenta vagantur.

## CAPVT V.

*In Epistola ad Albericum, vbi dicitur de mansionibus Israelitarum.*

STatuit Salomon duas in vestibulo templi Domini columnas, vnam à dextris, & alteram à sinistris: eam, *(3. Reg. 7. 2. Paral. 3.)* quæ à dextris erat, vocauit, Iachin, hoc est, firmitas: & quæ ad læuam, Booz, hoc est, in robore. Quid enim per columnam, quæ a dextris est, & vocatur firmitas, nisi dilectio Dei: & quæ a sinistris est, & vocatur, in robore, nisi dilectio proximi? Aliud est enim firmitas, hoc est, ipsum robur, aliud in robore; quoniam aliud est diligere ipsum Dominum, aliud diligere proximum in Deo. In dilectione quippe proximi mensura ponitur; Dominum verò diligere sine vlla prorsus mensura iubemur. In vestibulo ergo templi columnam, quæ firmitas vocatur, erigimus, cum in hac præsenti Ecclesia, quæ cælestis illius Ecclesiæ vestibulum est, Dominum totis viribus firmiter, & constanter amamus. Ipsa quippe dilectio, sicut Ioannes Euangelista perhibet, Deus est. *(1. Ioan. 4.)* Et de Deo Propheta psallit: *Tu es Deus meus, & fortitudo mea.* *(Psal. 42.)* Columnam verò, quæ vocatur in robore, in sinistra eiusdem vestibuli parte statuimus, cùm proximum nostrum in Deo, sicut nosmetipsos, amamus. Vbi notandum quod Scriptura prosequitur: *Nec non & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum.* In nostræ quippe mentis oraculo capitibus columnarum catenulas superponimus, quibus scilicet vtramque columnam sibimet inuicem connectamus; quia nec Deum sine proximo, nec proximum verè diligimus sine Deo.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad A. PP. vbi conqueritur de insolentia prauorum hominum.*

DE vasis, quæ Hiram iussu Salomonis Regis fecit in domo Domini, scriptum est: Quia *in campestri regione Iordanis fudit ea Rex, in argillosa terra inter Sochot, & Sartan.* *(3. Reg. 7.)* Sochot in tabernacula vertitur: Sartan verò interpretatur, tribulatio eorum, siue demolitorum, aut coangustantium. Quid igitur per Sochot, quod interpretari tabernacula diximus, nisi sanctos viros accipimus? qui videlicet dicunt: *Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* *(Hebr. vlt.)* Et Petrus: *Certus sum*, inquit, *quod velox est depositio tabernaculi mei.* *(2. Pet. 1.)* Quid verò per Sartan, quæ tribulatio eorum dicitur, nisi reproborum tribulantium nos persecutio designatur? Hi nimirum & demolitores, & coangustantes sunt; quia dum demoliri, atque destruere fidei nostræ, vel boni operis ædificium temptant, duris iniuriarum, ac pressurarum nos calamitatibus coangustant. Vasa ergo templi, id est, omnes electi funduntur in campestri regione Iordanis, id est, in humilitate baptismi; inter Sochot & Sartan, id est, inter iustos atque peruersos; vt & bonorum forma proponatur illis ad imitandum rectæ conuersationis exemplum: & prauorum persecutio ad cumulum illis proficiat meritorum. *Vasa quidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.* *(Eccli. 27.)* In arida ergo terra, Templi vasa funduntur; quia mens hominis ad suscipiendum supernæ gratiæ munus non est congrua, nisi prius ab omni carnalis illecebræ fuerit humore

siccata. Sicca quippe corda clarum harmoniæ sonitum, humida reddunt obrusum. Tympanum quoque surdum sonat, si quilibet eum liquor humectat; sic necesse est vt mens hominis à carnis voluptate sit arida; quatenus in Dei omnipotentis auribus eius oratio sit arguta. Enimuerò sicut oculus, dum Solis se radiis obiicit, videre frustra contendit, & cauos quidem orbes, ac vacuas pupillis palpebras pandere nititur, sed splendorem, quo perfunditur, nullatenus intuetur: sic ad concupiscendam contemplationis lucem se se inaniter erigit, qui per sæcularis vitæ meritum aciem cordis amisit. Nam si quilibet ignotus cubiculum Regis irrumpat, eique præsens tanquam familiaris assistat, Regis tamen alloquio non perfruitur, quia charus ei per anterioris notitiæ gratiam non habetur: ita nos infelices & miseri, quod quidem de meis similibus loquor, sæpe soli in angusta cellulæ remotione consistimus, solis diuinæ maiestatis obtutibus trementes adstamus, peccatis tamen obstantibus, vel intimi splendoris igniculum, vel compunctionis gratiam non meremur. Sic itaque velut ante Regis videmur adstare præsentiam, sed quia per vitæ rectitudinem sibi noti non sumus, collocutionis internæ dulcedinem non gustamus. Sed, ô dulcedo melliflua, cùm Dominus in seruo, & seruus delectatur in Domino! Vnde Psal-
Psal. 103. mista: *Suauis sit*, inquit, *ei laudatio mea; ego verò delectabor in Domino.*

## CAPVT VII.

*In Sermone de Natiuitate S. Mariæ.*

2. Cor. 10. F*Actum est, cum exissent Sacerdotes de sanctuario,*
3. Reg. 8. *nebula impleuit domum Domini; & non poterant*
2. Cor. 10. *Sacerdotes stare prope propter nebulam, impleuerat enim gloria Domini domum Domini. Quæ omnia*, sicut egregius Prædicator dicit, *in figura contingebant illis.* Gloria quippe Domini intelligitur Christus, cuius fide repletus est mundus; de qua gloria cùm pro adorato vitulo deprecaretur Dominum Moyses, vt parceret populo peccatori; respondit
Num. 14. Dominus: *Propitius ero illi; verumtamen viuo ego, & viuit nomen meum, quia implebitur gloria mea omnis terra.* Quod autem nebula impleuit domum Dei; & non poterant Sacerdotes ministrare propter nebulam, hæc sententia superbos Iudæorum Pontifices, ac Doctores insinuat; qui dum incarnationis Christi sacramenta inuestigare despiciunt, debitum fidei suæ ministerium per erroris nebulam perdunt: ita enim eorum mentes infidelitatis caligo repleuit, vt propriis exigentibus meritis non agnoscant cultum credulitatis. Ad illud ergo templum Dominus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ infidelitatis caliginem designaret. In
Psal. 18. hoc sic scriptum est: *In sole posuit tabernaculum suum, vt sedentem in tenebris, & vmbra mortis illuminaret.* Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem sui aduentus contulit, sed nihil ex eo in sua natura suscepit. In beatissimæ autem Virginis vterum, non solùm est dignatus descendere, sed ex eo etiam perfectam sibi substantiam nostræ mortalitatis vnire. Quantò igitur nostri templi maior est dignitas, tantò gloriosior eius debet esse solemnitas. Illud siquidem corpus Christi, quod beatissima Virgo genuit, quod in gremio fouit, quod fasciis cinxit, quod materna cura nutriuit: illud, inquam, absque vlla dubietate, non aliud, nunc de sacro altari percipimus, & eius sanguinem in sacramentum nostræ redemptionis haurimus. Hoc catholica fides habet, hoc sancta Ecclesia fideliter docet.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Agnetem Reginam.*

N*On erat argentum, nec vllius pretij putabatur in diebus Salomonis.* Quod omnimodum quomodo iuxta litteram stabit, vt credi valeat tempore Salomonis argentum vel penitus non fuisse, ac propter hoc omnino de terra deletum, vel nullius, vel exilis saltem pretij constitisse. 3. Reg. 10.
Nam nullius erat pretij, sicut dicitur, ergo mille talenta argenti, ne vnius quidem nummi poterant appendio supputari; quod sanè credi, quam friuolum, quàm videatur ineptum, ipse reuincit textus, & ordo verborum: qui postquam præmittit: *Non erat argentum, nec vllius pretij putabatur in diebus Salomonis;* protinùs subiungit: *Quia classis Regis per mare cum classe Hiram, semel per tres annos ibat Tharsis, deferens inde aurum & argentum.* Cur enim per tot marina discrimina metallum hoc classis illa deferret, quod pretium penitus non haberet? Et paulò post dicitur: Quia *offerebantur ei vasa aurea, & argentea;* deinde subinfertur: *Egrediebatur quadriga ex Ægypto sexcentis siclis argenti, & equus centum quinquaginta.* Non ergo pretio carebat argentum, quo vehicula redimebantur equorum; sed argento designatur claritas Ecclesiasticæ prædicationis, de qua dicitur: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum.* Nullius, vt ita loquar, pretij reputabimus, nec aliquatenus erimus eius indigni, postquam ad veri Salomonis regnum ex hac fuerimus calamitate translati: non enim tunc prædicationis indigemus eloquio, nec datur indecore suo Regem gloriæ facie ad faciem cernere, quem vbique consueuimus ex ore prædicatoris audire. Sic per Prophetam pollicetur Dominus, dicens: *Nemo dicet, Agnosce Dominum; omnes enim cognoscent me à maximo vsque ad minimum, dicit Dominus.* Sed fortè quis asserat: Scripturæ verba nos ad nostrum intellectum violenter inflectere; & quod Salomon de se videtur asserere, ad Saluatorem perhibeat specialiter per omnia pertinere. Dicat itaque obiectionis assertor, qua Salomoni valeat ratione competere, quod quasi de se dicit: *Dominus enim dedit mihi horum, quæ sunt, scientiam veram, vt sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinem, permutationes hominum, & quæcumque sunt absconsa, & improuisa didici.* Nam, vt de cæteris interim sileamus, quomodo nosse potuit Salomon hominum cogitationes, cùm ipse Deo alibi dicat: *Tu solus nosti corda omnium filiorum hominum?* Sed & quis absconsa omnia, & improuisa didicit, nisi Redemptor noster, in cuius pectore sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi? qui profectò per humanitatem didicit, quod per diuinitatem naturaliter nouit.

Psal. 11. Hier. 31. Sap. 7.

## CAPVT IX.

*In Sermone de S. Antimo.*

L*Egitur quia Salomoni fuerunt vxores quasi reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ.* Quid autem mihi cum gynæceo Salomonis? Sed excussa pa- 3. Reg. 11.

lea verborum inuenitur in medulla mysterium. A Quid enim per septingentas, quæ vxores, simul & Reginæ morantur, nisi illæ intelliguntur animæ, quæ & septiformis habent gratiæ spiritum, &
Deut. 21. super resultantium vitiorum motus quasi regalem obtinent principatum? Quid autem per trecentas, easdemque concubinas, nisi illæ animæ figurantur, quæ per solam S. Trinitatis fidem thalamum quidem Regis ingressæ sunt, sed castæ conuersationis, & quodammodo mationalis pudicitiæ munditiam non habentes, dotales vxorum tabulas non merentur? Hæ nimirum, & Salomoni per commercium iunctæ sunt, quia Saluatoris nostri veri pacifici sacramenta percipiunt, & tamen per degenerem lenocinantis vitæ torporem, nec habentes vni vero pudoris affectum, ad nuptialis fœderis dotalicium non assurgunt. Enimuero illæ animæ vxorio, ac regali nomine dignæ sunt, quæ in solo cælestis Sponsi desiderio requiescunt, quæ infœderabiliter contra malignorum spirituum tentamenta confligunt. Sic de eodem Salomone
3. Reg. 9. Scriptura testatur, quia *Alienigenas quoque tributarios fecit: de filiis autem Israël non constituit Rex seruire quemquam; sed erant viri bellatores, & ministri eius, & principes, & duces, & præfecti curruum & equorum.*; vbi patenter ostenditur, quæ inter con- C cubinas distantia sit & reginas; quid differat inter eos, qui serui peccati duræ exactionis tributa persoluunt, & eos, qui per sedata bella certaminum, principatuum infulas sortiuntur.

## CAPVT X.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

3. Reg. 17. *AIt Sareptana mulier ad Heliam, ad quam ille pascendus fuerat missus à Domino: En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam mihi, & filio meo pugillum farinæ, atque olei, quod habeo, vt comedamus & moriamur.* Hæc mulier duo ligna colligabat, quibus posset inopem sibi cibum & filij prouidere; sed huius viduæ farina & oleum ad prouentus abundantiam benedicitur, vt charitatis fructus & hilaritatis iam tunc in sacramento
Ecclesiæ commendetur: *Hilarem* enim *datorem diligit Deus.* Vidua hæc, sancta erat Ecclesia, de qua 2. Cor. 9.
dicitur: *Viduam eius benedicens benedicam*: Cui licebat cuicumque vellet mortuo viro coniungi; quia Psal. 131.
desinente lege, mox Christo, qui finis legis est, ad iustitiam omni credenti, meruit Ecclesia co- B pulari. Illa cibum anhelabat, qui duobus esset lignis excoctus: Et sancta Ecclesia panem de cælo viuentem esurit, qui in ara Crucis est torridus.

## CAPVT XI.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

*ECce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari.* 3. Reg. 18.
Quia enim non quasi homo, sed quasi vestigium hominis dicitur, rectè per hoc Crux, quæ membris est apta Dominicis, dicitur, quia per eam Deus homo transitum fecit, cum ad Patrem rediit. Sic vt per Ioannem
dicitur: *Sciens Iesus quia venit eius hora, vt transeat* Ioan. 13.
*ex hoc mundo ad Patrem.* Pascha quidem transitus dicitur. Et hic transitus per Crucem factus est,
sicut dicit Apostolus: *Pascha nostrum immolatus est* 1. Cor. 5.
*Christus.* Sicut ergo per Virginem descendit ad nostra, sic per Crucem est reuersus ad propria. Quod congruenter expressit illud factum sub
Helisæo miraculum. Nam cum iuxta Iordanem 4. Reg. 6.
ligna cæderentur, repente securis cuiusdam materiam succidentis in aquam cecidit.

*Expliciunt Testimonia Libri tertij Regum.*

---

## Incipiunt Capitula Libri IV. Regum.

1. QVòd Helisæus aquas Hiericho salis admixtione sanauit.
2. De eo, quòd Helisæo ascendenti ad Bethel, pueri illudebant dicentes: Ascende calue, ascende calue.
3. Obsecro, inquit Naaman Helisæo, concede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra.
4. De eo, quòd dum Helisæus lignum in aquam misisset, securis, quæ ceciderat, ad manubrium rediit.
5. De eo, quòd Ezechias decem lineis per gradus Horologij vmbram reuerti postulauit, vt esset sibi signum recuperandæ salutis.

*Expliciunt Capitula.*

---

## Incipiunt Testimonia Libri quarti Regum.

## CAPVT I.

*In Sermone de Exaltatione S. Crucis.*

4. Reg. 2. *CVm viri Hiericho Helisæo conquererentur, quòd aquæ essent pessimæ, & terra sterilis: Afferte,* D *inquit, mihi vas nouum, & mittite in illud sal; deinde* Ioan.
*aquarum fonti sal illud immersit; sicque aquas ab omni morte, & sterilitate sanauit.* Quod nimirum, vt totum breui sermone concludam, nihil aliud insinuat, nisi quod Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Quid enim aquæ nisi [illegible] sunt

norum gladiis perimendum & tamquam pru-
Matth. 10. dens, iuxta Euangelium, serpens, illi præstitit be-
neficium, à quo nullum se consequi posse spera-
bat emolumentum. Ille præterea, sicut ipsa con-
queritur, omnes hariolos de terra Israël, & ma-
gos erasit: ac per hoc eidem mulierculæ omnem
questum solitæ diuinationis ademit. Illa vitu-
lum paschalem, qui sibi de consumpta vix pan-
pertate supererat, coxit, & azymos panes de
pctexigua farina commiscens, illi, vt vescere-
tur, apposuit. Quod cum ille lugubris, & conn-
tigua morte perterritus sperneret, ac cibum ca-
pere funditus recusaret; è contrario illa preci-
bus obnixis, & quibusdam velut argumentatio-
nibus incessabiliter insistebat, vt tolenti talio-
nem redderet. Et sicut illa iubenti paruerat, sic
iste supplicantis precibus annuerat: *Ecce*, in-
quit, *obediuit ancilla tua voci tua, & posui animam
meam in manu tua, & audiui sermones tuos, quos locu-
tus es ad me: nunc ergo audi & tu vocem ancillæ tuæ, &
ponam coram te buccellam panis, vt comedens conuales-
cas, & possis iter facere.* Quis enim hoc eoruscante
faceret Euangelio, quod hæc mulier sub vmbra
legis egisse describitur? Præsertim cum vetus of-
ferat instrumentum: *Diliges amicum tuum, & odio
Leuit. 19. habebis inimicum tuum.* Euangelica verò tuba ter-
ribiliter intonet: Quia *nec Pater vester dimittet vobis
Matth. 6. peccata vestra, si non remiseritis vnusquisque fratri suo
Mar. 11. de cordibus vestris.* Saul enim ita diuinantibus, &

A hariolis inimicus extitit, vt passim omnes inter-
ficeret, & vix eorum quispiam, nisi hæc dumta-
xat paupercula mulier remansisset: hæc etiam,
quæ supererat, tanta regiæ persecutionis erat
immanitate constricta, vt dum nullatenus vti di-
uinatione præsumeret, consuetum propriæ ar-
tis quæstum funditus amisisset. Hæc tamen id-
ipsum, quod remanserat, reddens, bona pro
malis alaciiter obtulit, & inimicum suum, velut Rom. 12.
Apostolo iam hæc præcipiente, cibauit. Et hæc
eo tempore laudabilis mulier fecit, eom illum
nosset illico moriturum: atque ideo nec spearet
B iam placidum, nec pauerer irarum. Argumentis
vtuntur homines, vt à propriis domibus hospita-
ri volentes eiiciant, vt ad tabernas, vel em-
ptoria vicina transmittant. Siquidem locus iste de-
preciatur, ille præfertur; Hic pee inclementiam
annotinæ tempestatis ægra seges negare fertur
agricolis victum; ille feracium frugum dicitur
exuberasse prouentus. Modò breuitas commen-
datur itineris, modò sol altiora cæli tenere spa-
tia perhibetur. Hæc igitur accuratione verborum,
nil aliud agitur, quàm vt superuenientes aliud si-
C bi prouidere compellantur hospitium. Hæc au-
tem prudens, & ingenua mulier rhetoricatur, vt
ita loquar, & oratorum orationibus vtitur; vt
inimicus eius, dum respuit, ac resultat, ad edu-
lium prouocetur.

*Expliciunt Testimonia primi Libri Regum.*

## Incipiunt Capitula secundi.

1. *De eo, quod David imprecatus est, vt non deficias de domo Ioab fluxum seminis susti-
nens, & leprosus tenens fusum.*
2. *Ista est lex Adam, ait David, Domine Deus.*
3. *Fecie autem David sibi nomen, cum reuerteretur, capta Syria, in valle salinarum, cæsis duo-
decim millibus.*
4. *Qui erant Celethi, & Pheleti.*
5. *De eo, quod filij David Sacerdotes fuisse dicuntur.*
6. *Quòd Aunon filius Naas, nuntiis David ad consolandum eum super mortem patris directis,
vestes scidit, & barbas medias rasit.*
7. *De pœnitentia David, quæ suscepea est: Saul verò, reprobata.*
8. *De eo, quad David Rabath ciuitatem, quam Ioab oppugnabat, victor obtinuit.*
9. *De eo, quod David Absalon fugiens, decem concubinas ad custodiendam domum reliquit.*
10. *Quòd Absalon patrem persequens, concubinas, quas pater domi reliquerat, consilio Achito-
phelis fœdauit.*
11. *De eo, quod Sobi, & Machir, & Berzellai Galaadites obtulerunt David in castris Madian
stratoria, & tapetia, & vasa, & queque ad cibos necessaria.*
12. *De eo, quod dicitur, plures fuisse quos consumpserat saltus de populo, quàm illi quos vorauerat
gladius.*
13. *Quod Berzellai Galaadites vsque Iordanem cum Rege David veniens, Hierusalem secum per-
gere recusauit.*
14. *Quòd David decem concubinas, quas domi reliquerat, rediens in custodiam tradidit, nec est
vltra ingressus ad eas.*
15. *Vnde suprà.*
16. *De eo, quod dicitur, tertium bellum in Gob contra Philistheos fuisse, in quo percussit Adeoda-
tus filius saltus polimitarius Bethleemites, Goliath Getheum.*
17. *David sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres; ipse quasi tenerrimus ligni
vermiculus,*

vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.

18. Quòd Dauid aream Ornan Iebusæi, & boues in holocaustum offerendos, taxato pretio comparauit.

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Lib. 2. Regum.

### CAPVT I.

*In libro Gomorrhiano.*

[1. Reg. 3.] N*Ec deficiat, ait Dauid, de domo Ioab Gomorrhian sustinens.* Pro quo secunda translatio habet, fluxum seminis sustinens, & leprosus tenens fusum, & cadens gladio, & indigens pane. Lepra quippe perfunditur, qui grauis peccati labe fœdatur: fusum verò tenere, est virilis vitæ fortia facta relinquere, & fœmineæ conuersationis illecebrosam mollitiem exhibere. Gladio cadit, qui furorem diuinæ indignationis incurrit. Pane indiget, quem à perceptione Christi corporis,
[Ioan. 6.] proprij reatus pœna coërcet. *Ille est enim panis viuus, qui de cælo descendit.* Si ergo post fluxum seminis leprosus factus, præcepto legis, extra castra manere compelleris, cur adhuc in eisdem castris etiam honoris primatum obtinere contendis? Numquid non Ozias Rex cùm superbè adolere incensum super altare thymiamatis voluisset, postquam se plaga lepræ cælitus percussum agnouit, non modò à Sacerdotibus de templo expelli patienter tulit, sed & ipse celeriter egredi festinauit? Scriptum quippe est: *Cumque*
[2. Paralip. 26.] *respexisset eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & festinatò expulerunt eum.* Moxque subiungitur: *Sed & ipse perterritus, accelerauit egredi, eo quòd sensisset illico plagam Domini.* Si Rex corporali lepra percussus, à Sacerdotibus eijci de templo non contempsit; tu leprosus in anima, cux tot sanctorum
[C] Patrum iudicio à sacris altaribus remoueri non pateris? Si ipse, dimisso Regiæ dignitatis imperio, habitare in domo priuata vsque ad obitum non erubuit; tu cur à sacerdotalis officij confundaris arce descendere, vt in pœnitentiæ sepultura conclusus, te inter viuos studeas quasi mortuum deputare? Et (vt ad illam Ioab mysticam recurramus historiam) si ipse gladio corruisti, quomodo alium per sacerdotalem gratiam suscitabis? Si ipse exigentibus meritis, indiges pane, id est, à Christi separatus es corpore; quo pacto alium poteris cælestis mensæ dapibus satiare? Si tu Oziæ lepra es percussus in fronte, hoc est, infamiæ nota dehonestaris in facie, quomodo alium poteris obducta per peccati criminis liuione purgare? Erubescat ergo tumefacta superbia,
[D] nec super se extolli inaniter appetat, quam infra se proprij reatus sarcina non mediocrires grauat.

### CAPVT II.

*In Sermone de S. Matthæo.*

CVm Dauid per Nathan Psophetam clementia diuina promitteret, ex eius semine nasciturum, qui suo sancto nomini construe-



[A] ret templum: & Christum manifestè denuntians adiecisset: *Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in* [2. Reg. 7.]
*filium*; moxque Ecclesiam, quæ corpus est Christi, qualis esset futura, depromeret, dicens: *Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum vsque in æternum ante faciem meam, & thronus tuus erit firmus iugiter.* Ille gratias agens, inter cætera orationis suæ verba sic ait: *Sed & parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus meus, quia dilexisti me, nisi loquereris etiam de domo serui tui in longinquum*; moxque subiunxit: *Ista est enim lex Adam, Domine Deus.* Ac si perspicuè dicat: Sicut in terreni mundi huius exordio Adam constituisti posteritatis secuturæ parentem, atque ex hac radice totius humani generis decreuisti pullulare propaginem; ita nunc cùm mundum renouare disponis, me quasi nouum Adam facis, dum Christum ex meo semine nasciturum, qui est auctor, & caput
[B] Ecclesiæ, polliceris. *Ista est*, inquit, *lex Adam*; quia sicut ille erat in filiis suis hunc mundum visibilem possessurus: ita & ego populi spiritualis in Christo pater efficior, cum illo, qui in cælis est,
perpetuò regnaturus. Sicut enim de costa illius [Gen. 2.]
formata est viuentium mater Eua; ita de latere Christi, qui ex me nasciturus est, victura perenniter egreditur Ecclesia. De hoc nouo, & spirituali mundo scriptum est: *Domini sunt car-*
*dines terræ, & posuit super eos orbem.* Orbis enim [1. Reg. 2.]
super terræ cardines ponitur, cùm sancta Ecclesia tamquam super bases doctrinis Euangelicis solidatur.

### CAPVT III.

*In Epistola ad B. quæ est, vt exteriori prudentiæ, spiritualis prudentia præferatur.*

F*Ecit autem Dauid sibi nomen, cum reuerteretur* [2. Reg. 8.]
*capta Syria, in valle Salinarum, cæsis duodecim millibus.* Verus enim Dauid Christus, fortis scilicet viribus, & pulcher aspectu, in valle Salinarum duodecim millia hominum strauit; quia per Apostolos suos de salsa, immo falsa huius mundi sapientia triumphauit. Qui enim duodecim spiritualis prælij bellatores habuit, quasi totidem per eos hominum millia trucidauit, dum stultè sapientes à friuolæ sapientiæ vanitate conuertit. Quorum videlicet bellatorum vnus ad
[D] Corinthios dicit: *In carne enim ambulantes, non*
*secundùm carnem militamus: nam arma militiæ no-* [2. Cor. 10.]
*stræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia corporis destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.*

## CAPVT IV.

*In Epistola ad Albericum: qua super decem quæstionibus respondet.*

2. Reg. 8. & 20. Num. 11. QVæria: Qoi erant Cerethi & Phelethi, qui bellatores dicuntur fuisse Dauid? Legitur in libro Numeri dixisse Dominum Moysi: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quòd senes populi sunt ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, faciesque ibi stare tecum: & auferam de spiritu tuo, tradamque eis, vt sustentent tecum onus populi, & non tu solus graueris.* Ex istorum itaque stirpe duæ processerunt co- B gnationes; quarum vna Cerethi, altera dicebatur Phelethi. Et Cerethi quidem, dans iudicium; Phelethi, puniens interpretatur; vt quos illi adiudicarent morti promulgando sententiam, isti punirent irrogando vindictam.

## CAPVT V.

*In eâdem Epistola.*

2. Reg. 8. F*ilij autem Dauid Sacerdotes erant.* Cur filij Dauid Sacerdotes fuisse dicuntur; quia nullam cum filiis Aaron consanguinitatem, nisi sicut cæteræ tribus habuisse nesciuntur? Sed sciendum, quia dum Sacerdores venerabiles, ac Magistri constituuntur in populo, aliquando nomine Sacerdotum designantur Principes, vel Do- C ctores, sicut alibi reperitur: *Ira Iarites erat Sacer-* 2. Reg. 20. Ira Iairi-les. *dos Dauid*, id est, magister. Ita quoque cum dicitur: *Filij autem Dauid erant Sacerdotes*, sic intelligendum est, ac si dicat: Quia magistri erant fratrum suorum, vel certè principes inter cæteros, sicut habet antiqua translatio. Nam vbi nona dicit editio: Filij Dauid erant Sacerdotes; in veteri legitur: Filij autem Dauid principes erant aulæ Regiæ.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad Cluniacenses Fratres.*

2. Reg. 10. F*Aciam*, inquit Dauid, *misericordiam cum Annon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo Dauid consolans eum per seruos super patris interitu*, (vtque historiam compendiosa relatione succingam) *tulit Annon seruos Dauid, rasitque mediam partem barbæ eorum, & præcidit vestes eorum medias vsque ad nates, & dimisit eos.* Quid enim per Annon, nisi nequitiæ spiritus? quid per barbam, quæ virorum est propria, nisi sanctarum fortitudo virtutum? quid etiam per vestes, nisi sanctitatis intelligitur indumentum? Psalmista perhibente, qui ait: *Sacerdotes tui* Psal. 131. *induantur iustitiam.* Annon ergo fœdus amicitiæ reposcentibus, mediam barbæ partem radit; quia hostis antiquus aliquando fortiter operantis robur imminuit; sed postquam barbam rasit, etiam vestimenta præcidit; quia mox, vt malignus spiritus interiorem adimit fortitudinem, consequenter etiam exteriorem conspicuæ conuersationis exuit honestatem. Quid est enim vestes hominum ad nares vsque præcidere, nisi eos à superducto velamento iustitiæ vsque ad obscœni, & inuerecundi operis turpitudinem denudare?

## CAPVT VII.

*In Epistola ad Marinum.*

CVm Dauid perpetrati reatus arguitur, mox vt in vocem confessionis erupit, dicens: *Peccaui Domino*; ex ore Prophetæ protinus audiuit: 2. Reg. 12. *Dominus transtulit peccatum tuum, non morieris.* Et quia se occasio præbuit, hoc etiam te fraudari non patiar, quia nonnulli à pueris in religionis ordine constituti, sola inobedientia superbiæ misita depereunt; cum in sæculo plurimi post immanium criminum perpetrata flagitia, per humilitatis studium indulgentiam promerentur. B Ecce enim Dauid adulterium, homicidiumque 2. Reg. 11. commisit: Saul verò Samuëli inobediens extitit. Sed quid, quod ille nullo interueniente, vel 1. Reg. 13. & 15. in puncto veniam meruit: alterum verò nec propria confessio, nec Prophetæ tam lugubris & amara, atque prolixa supplicatio reconciliauit. Planè si Scripturæ series vtrobique discutiatur, copiosior Saul, quàm Dauid in verbis pœnitentiæ reperitur. Iste siquidem duntaxat id quod præmissum est: *Peccaui Domino*, ille autem ait: 2. Reg. 12. *Peccaui*, inquit, *quia præuaricatus sum sermones* 1. Reg. 15. *Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum*; atque idipsum postmodum repetens, ait: *Peccaui*. Accessit autem, & longanimis valde Samuëlis oratio, de quo videlicet dicitur: *Contristatusque est Samuel, & clamauit ad Dominum tota* C *nocte illa.* Sed diuina voce responsum est: *Vsque-* 1. Reg. 16. *quo, ait, tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israël?* Quid est ergo, quod alterius pœnitentia piè suscepta, alterius autem sub districtæ seueritatis est examine reprobata, nisi quod ille scelus inobedientiæ, spiritu superbiæ paruipendens, nequaquam pleno corde pœnituit; hic autem pauca quidem protulit, sed eius viscera diuini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo repleuit? Hæc, quæso, considerare nõ negligant, qui cum inobedientiæ obediant, de grauiorum se immunitate criminum procaciter iactant. Quorum profectò nonnullos sæpè vide- D mus ad agendæ confessionis iudicium frequentare, solo se deuotè prosternere, tinoulia se, & accuratis verbis magis facetè, quàm humiliter accusare: atque ideo numquam eorum mores ad idoneæ correptionis emolumenta procedere; qui videlicet cum Saül ore pœnitent, corde tument.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Cardinales Episcopos.*

SIcut olim Romanorum Consules ex diuersis mundi partibus reportabant, peracta hostium cæde, victorias: sic isti nunc animas hominum de manu diaboli debent liberare captiuas. Ad hos quippe victoriarum titulos, ad hos debent semper inhiare triumphos; videlicet vt an- E tiquo prædoni animarum pereuntium manubias rapere, & Regi suo Christo signa gaudeant victricia reportare. Hunc porrò conflictum Dauid signauit, cum Rabbath ciuitatem victor obtinuit. Rabbath quippe multitudo, vel grandis interpretatur, quod non inconuenienter vniuersitatem huius mundi significare cognoscitur. Dauid itaque Rabbath obtinuit ciuitatem, 2. Reg. 12. cùm suis legibus Christus grandem & copiosam huius mundi subdidit multitudinem.

Coronam verò de capite Regis illius, Dauid A abstulit, sibique, sicut Scriptura testatur, imposuit: quod tunc verus Dauid Christus impleuit, cùm mundi sapientes, quibus quodammodo diabolus ornabatur, eripuit, & in sui decoris, & gloriæ diadema conuertit. Multitudo quippe fidelium non modò Christi, sed & Doctoris cuiusque corona perhibetur, cuius prædicatione conuertitur. Sicut Paulus Philippensibus ait:
Philip. 4. *Itaque, fratres mei charissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino.* Sed & prædam, iuxta Scripturam, asportauit multam valde. præda quippe de Rabbath tollitur, cum ex hoc mundo quique fideles, atque deuoti ad Dei omnipotentis obsequium conuertuntur. Vos, inquam, ô sancti Pontifices, vos potissi- B mum huiusmodi debetis esse prædones, qui quotidie desudetis animas hominum de manibus reprobi possessoris eripere, & triumphales Regi vestro Dauid manubias reportare. Nec tamen sufficit, cùm diabolo raptus, ad Deum quisque pia deuotione conuertitur, nisi mox etiam à statu sui duritia quasi crebro sanctæ prædicationis malleo conteratur. Vnde per Hieremiam: *Num-*
Hier. 23. *quid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?* Verba quippe Domini quasi ignis sunt, quia frigus expellunt, calorem mentibus ingerunt: malleus autem sunt, quoniam obstinationis, & peruicaciæ duritiam molliunt. Congrue ergo sacra sub-
3. Reg. 12. nectit historia: *Populum quoque eius adducens serrauit, & circumegit super eos ferrata carpenta, diuisitque cultris, & transduxit in typum laterum.* C Quid enim per ferrata carpenta, quod vtique genus est curruum, nisi fortem, atque inexpugnabilem quadrigam sanctorum Euangelistarum, ac per hoc omnium diuinarum Scripturarum intelligere debemus eloquium? Nam, prout alibi iam diximus: Vile quidem ferrum, tamen edomat omne metallum. Sicut ferrum metallis omnibus dominatur, sic Euangelica doctrina duras mentes emollire cognoscitur. Quid est ergo super captos homines ferrata carpenta circumagere, nisi sacræ Scripturæ rotis humanarum mentium aream triturare, vt in eis sermo D diuinus, & vitiorum reluctantium glebas obteræt, & eas ad suscipiendas mandatorum cælestium segetes complanare, & exæquare contendat? Et quid est eos cultris diuidere, nisi peccatorum hominum conscientiam ad confessionem diuini verbi prædicationibus aperire? De quo
Ephes. 7. verbo dicit Apostolus: *Gladium spiritus, quod est verbum Dei*; tunc enim tanquam spiritualibus cultris homo diuiditur, cum ad detegendas animæ suæ plagas diuini verbi gladio desecatur. Cur autem eos in typum laterum transduxisse narratur, nisi quia lateres, & terreni sunt, & decocti? Tunc enim peccator in typum lateris vertitur, cum ad prædicationis vocem sancti Spiritus ar- E dorem concipit, & veraciter humiliatus terram se ac lutum esse perpendit. Sic itaque quisque conuersus, ac pœnitens in lateris formatur imaginem; cum & humiliatur ex suæ fragilitatis luto, & quasi rubescit, siue flammescit in amore diuino; vt dum se terrenum puluerem pensat, cor suum ad referendas Deo gratias, qui se reuocauit, accendat. Vnde & Adam interpretatur, terra rubra; vt ex primi parentis nomine quisque condiscat, vel quid originaliter sit, vel quid eum actualiter esse conueniat. Ad hos itaque sacerdotes Ecclesiarum, ad istas sancti Pontifices

A debuerāt anhelare victorias, non sumptuosis epularum ferculis, non resolui leuocinanti petulantia voluptatis. Post mundi quippe nascentis exordium, per mille fermè atque sexcentos annos humanum genus sine vini poculo, & esu carnium vixit: nec tamen quispiam, quem Scriptura commemoret, vsque ad obitum languore contabuit.

## CAPVT IX.

*In Epistola ad Albericum, qua ei super decem quæstionibus respondet.*

*EGressus est autem Rex Dauid Hierusalem, fugiens* 2. Reg. 15.
*Absalon; & dereliquit decem mulieres concubi-* & 16.
B *nas ad custodiendam domum.* Dauid à facie Absalon fugiens, decem concubinas in domo relinquit, quas Absalon per incestum turpiter fœdat. Quia Redemptor noster, dum, eiectus de ciuitate Iudaïca, in desertum gentium properat, relinquit in domo legis Iudæos non viriliter incedentes, sed muliebri conuersatione viuentes; qui nimirum per decem concubinas non incongruè figurantur; quia dum eneruiter legis præcepta custodiunt, non castum matrimonij merentur ascendere thalamum, sed absque fidei cohærentes annulo, sortiuntur pro coniugio pellicatum. Quam Absalon lasciuiens polluit; quia malignus spiritus reprobas impiorum animas quasi prostituendo corrumpit; quia per excessus diuersorum scelerum cum talibus fornicatur, & C tamquam substrata sibi prostibula incestus violator amplectitur, dum adulterinis eorum operibus delectatur.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Desiderium Abbatem; quòd maiori sit dignus honore, qui dignitatem proiicit, quàm qui in ea persistit.*

ABsalon siquidem interpretatur, Patris pax; 2. Reg. 15.
per quem designatur populus Iudæorum, qui vsq; ad mortem persecutus est Christum: De D quo populo per Esaiam dicitur: *Filios genui &* Esai. 1.
*exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Qui patris pax iure dicitur; quoniam in illo specialiter populo per legem datam, per victimarum sacrificia, per tabernaculum denique, siue templum Deus quiouisse videtur. Sicut Dauid: *Notus, inquit, in Iudæa* Psal. 75.
*Deus, in Israel magnū nomen eius.* Atque vt iste populus patris pax esse videatur, audi quod sequitur: *Et factus est in pace locus eius.* Siue per Absalon, Iudas traditor designatur, qui & ipse patris pax non immeritò dicitur; sicut ipse de illo Christus in Psalmo conqueritur dicens: *Etenim homo pacis* Psal. 40.
*meæ, in quo sperabam, qui edebat panes meos, magnificauit aduersum me supplantationem.* Nam & Chri- E stus non incōgruè pater asseritur, sicut Propheta testatur: *Vocabitur, inquit, Deus fortis, pater futuri* Esai. 9.
*sæculi, princeps pacis.* Iste ergo dicitur princeps pacis, & ille pax patris. Cui etiam, Iudæ videlicet, in ipso persecutionis articulo pacis osculum non negauit. Nec mirum si Iudæ traditoris speciem Absalon tenuit, quem non solùm in persecutione Dauid, sed ipso quoque genere suæ mor- Matth. 26.
tis expressit: Ille siquidem quercui, dum transire 2. Reg. 18
vellet, inhæsit; iste se laqueo, Scriptura testante, suspendit. Vt quoniam vterque redundans viperea felle nequitiæ, & terra indignus erat, & cœlo, inter vtrumque libratus, & terrā perderet,

& ad cælum nullatenus aspiraret. Nam & Achi- A
tofel, qui Dauid persequi non dissimiliter vo-
luit, exigentibus meritis, idipsum genus mortis
elegit; hic enim Absalon persequenti Dauid
2. Reg. 17. consilium dedit, vt concubinas patris, quas di-
2. Reg. 16. miserat ad custodiendam domum, sacrilega per-
mixtione pollueret, atque ad fœdandum pa-
trem nouercas suas turpiter incestaret. Quid au-
tem per decem concubinas Dauid, nisi pars illa
Iudaicæ plebis exprimitur, quæ Christum ve-
rum vtique Dauid fugientem in gentilitatis de-
serta non sequitur, quia legis se habere decalo-
gum gloriatur? Per numerum nempe concubi-
natum, numerus exprimitur mandatorum: con-
cubinæ ergo, quæ non sequentes Dauid, domum B
seruant, hi sunt, qui in veteris legis custodia
perseuerant. Absalon ergo ad has Dauid concu-
binas ingreditur; quia diabolus, qui in Absalon
erat, per excessus diuersorum scelerum eum ta-
libus fornicatur. Et benè dicitur: Quia Dauid
eas dimiserat ad custodiendam domum; proui-
da quippe Redemptoris nostri dispensatione
diuinitus agitur, vt quasi ad seruandam domum
legis Iudæorum reliquiæ reseruentur; vt ipsi,
qui modò nostri sunt scriniarij, & libros cælestis
eloquij in eadem, in qua conditi sunt, lingua
vbique terrarum ferant; quatenus ipsi, qui no-
bis inimici sunt, si quando scrupulos dubietatis
emerserit, omne nobis ambiguum tollant. Vn-
de per Psalmistam dicitur: *Deus meus, ostende mi-*
Psal. 58. *hi bona inter inimicos meos, ne occidas eos, nequando* C
*obliuiscantur legis tuæ.* Hebraica quippe lingua,
quæ toto orbe dispergitur, multum Christianæ
fidei auctoritas adiuuatur. Vnde & illic apertè
subiungitur: *Disperge illos in virtute tua, & depo-*
*ne eos, protector noster Domine.*

## CAPVT XI.

*In eadem Epistola.*

*CVmque venisset Dauid in castra Madian, Sobi*
2. Reg. 17. *filius Naas, & Machir filius Amichel, & Ber-*
*zellai Galaadites obtulerunt ei stratoria, & tapetia,*
*ac vasa fictilia, & cætera.* Madianitæ verò, qui præ- D
buere Regi Dauid stratoria, & tapetia, quid aliud
significant, quàm Gentiles conuersos ad fidem?
qui dum piis actibus incessanter insistunt, quasi
textrini operis linteamina præparant, in quibus
vtique Dominus suauiter requiescat. Hæc enim
sunt Euangelica illa vestimenta, quæ Apostoli
super asinam ponunt, & Iesum sedere desuper
Matth. 21. faciunt. Quod autem sequitur: Quia, *dederunt*
*Dauid etiam vasa fictilia, frumentum, & hordeum,*
*farinam, & fabam, & lentem, & frixum, cicer, &*
*mel, & butyrum, oues etiam, & pingues vitulos.* Plu-
rimæ ciborum species diuersi sunt sanctorum
hominum mores, quibus nimirum Dauid cum
suis commilitonibus pascitur; quia Redemptor
noster cum sanctis suis rectis iustorum operibus
velut esuriens epulatur. E

## CAPVT XII.

*In Epistola ad Albericum; in qua super decem quæstionibus respondet.*

*FVit autem ibi prælium dispersum super faciem*
81. *terræ, & multò plures erant, quos consumpserat*
*saltus de populo quàm hi, quos vorauerat gladius.* De
S. Hieron. qua sententia in libro Hebraicarum quæstio-
num hæc B. Hieronymi verba sunt: Saltum,
hunc, inquit, qui plures consumpsisse, quàm
gladius vorasse legitur, bestias ferocissimas, quæ
in saltu erant, Hebræi autumant, à quibus plu-
res consumpti, quàm à gladio vorati fuerint.
Verùm hic, vt dicitur, Hebræorum fuit intelle-
ctus. Nobis autem videtur, quia vesani quique, &
infruniti, qui cum Absalon perduelliones extite-
rant, Deo deserente cæcati, arbustis occurrenti-
bus impingebant; atque ideo dicatur, quia plu-
res ceciderint saltu consumente perempti, quàm
hi, qui fuerint gladio trucidante vorati. Quod ita
debere intelligi non ambigitur, si ipsa styli con-
sequentia vel superficietenus attendatur. Nam
postquam præmittit: *Multò plures erant, quos*
*saltus consumpserat de populo, quàm hi, quos vo-*
*rauerat gladius in die illa*; præstò subiungit:
*Accidit autem, vt occurreret Absalon seruis Dauid*
*sedens in mulo; cumque ingressus fuisset mulus sub-*
*ter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput*
*eius quercui: & illo suspenso inter cælum, & terram,*
*mulus, cui insederat, pertransiit.*

## CAPVT XIII.

*In Epistola ad D. Abbatem, quæ paulò suprà.*

*BErzellai Galaadites senex valde*, id est, octoge- 2. Reg. 19.
narius, vt sacra testatur historia, *descendens*
*de Rogelim, transduxit Regem Dauid Iordanem; cui*
*Rex: Veni, inquit, vt requiescas mecum in Hieru-*
*salem. Ille autem renuens, excusationem senectutis*
*obtendit, & relicto Rege, mox ad propria repedauit.*
Sunt namque nonnulli, qui Regem Dauid, hoc Matth. 3.
est Saluatorem nostrum sequentes, Iordanis
fluenta transmittunt; hoc est, vel Baptismi sus-
cipiunt sacramentum; vel, quod secundum
est lauacrum, arripiunt spirituale propositum.
Nam quia in Iordane auctor Baptismi Chri-
stus est baptizatus, rectè per eum intelligitur
Baptismus. Sed hi veste variata, non mente,
habitum mutando, non animum, ad pristinos
redeunt mores, & sæculares repetunt actio-
nes: Et quia nequeunt à negotiorum sæcula-
rium perturbatione quiescere, nolunt in Hie-
rusalem; hoc est, in visione pacis habitare cum
Rege: senes enim sunt, & inueterati, atque ideo
nequeunt in nouam de vetusta conuersatione
mutari. Nam & Iordanem transeunt, & octo-
genarij sunt; quia & baptizati sunt, & resurre-
ctionem futuram, quæ per octonarium designa-
tur numerum, credunt. Sed hi quamquam Re-
gi humiliter, & blandè loquantur, Regem ta-
men deserunt, & ad solitæ conuersationis con-
suetudinem reuertuntur. Quid est enim Regi
blanda verba proferre, nisi sicut in Euangelio
dicitur, se callidè potius quàm humiliter excu-
sare? *Rogo*, inquit, *te, habe me excusatum*. Dice-
bat enim Berzellai Regi: Cur seruus tuus sit one-
ri Domino meo Regi? paululum procedam fa-
mulus tuus ab Iordane tecum, nec indigeo
hac vicissitudine. Cuius figuram tenent, qui
spirituali cuiquam viro, seseque ad altiora pro-
uocanti, quasi humiliter decantant: Peccatores
quidem sumus, tibique, pater, obtemperamus,
sed districtioris instituti regulam seruare non
possumus; infirmi sumus, & fragiles; atque
ideo melius iudicamus sub leui nos fasce in-
glorios vtcumque viuere, quàm sub grauis sar-
cinæ pondere quasi fortes interire. Nam & quod
idem Berzellai superius dixerat, ab istorum in-
terioris hominis senio non discordat: *Quot sunt*,
inquit, *dies annorum vitæ meæ, vt ascendam cum*

*Rege in Hierusalem?* & adiecit, *Nunquid vigent* A
*sensus mei ad discernendum suaue, & amarum? aut*
*delectare potest seruum tuum cibus, & potus? vel au-*
*dire possum vocem cantorum, & cantatricum?* Vera-
citer enim talium hominum sensus intrinsecus
obtusi sunt; quia spiritualia mentis edulia, vel
intimæ iubilationis organa non discernunt; non
enim eius sapit cibus ille cælestis, ad quem Pro-
Psal. 33. pheta spirituales conuiuas inuitat: *Gustate*, inquit,
*& videte, quoniam suauis est Dominus.* Nec illa fau-
ces eorum mella discernunt, de quibus aiebat:
Psal. 118. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super*
*mel, & fauum ori meo!* Necdum ad illud Sapien-
tiæ discubuere conuiuium, de quo in libro Pro-
uerbiorum dicitur: Quia, *Sapientia immolauit vi-*
Prou. 9. *ctimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam*
*suam.* Vbi & sequitur: *Misit ancillas suas vt vo-* B
*carent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: Venite, come-*
*dite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis.*
Hi voces etiam cantorum, & canticum non
audiunt; quia quæ sanctorum Martyrum, quæ
sanctarum Virginum ante Deum iubilet modu-
latio, nullatenus comprehendunt. Nam quia car-
naliter conuersantes, ad Dominum contempla-
tionis corda non eleuant, cælestis harmoniæ mo-
dulos, & mellifluas Angelici concentus suauita-
tes ignorant. Vnde non immeritò senex ille
Berzellai fuisse dicitur de Rogelim, quod inter-
pretari dicitur, pedes. Pedestres enim tales am-
bulant; & quoniam à terrenæ conuersationis
itinere se suspendere nesciunt, ad comprehen-
denda cælestis melodiæ cantica non assurgunt;
nolunt enim nisi pedites semper incedere, atque
ideo nequeunt alta iubilationis intimæ gaudia
penetrare. Et quoniam terreni actus, in quibus
sparsi sunt, duros eos, atque insensibiles red-
dunt, spiritualis lætitiæ contemplari subtilia C
nequeunt. Hinc est etiam, quod iste Berzellai
Galaadites asseritur, quod aceruus testimonij in-
Gen. 31. terpretatur; & quoniam aceruus ille testimonij,
qui Galaad dicitur, a Laban, & Iacob de lapidi-
bus factus agnoscitur, benè per hunc Galaaditen,
duri, ac lapidei homines designantur; qui dum ad
amorem spiritualis vitæ cor non emolliunt, tam-
quam lapides facti, in pertinaci sæcularium ne-
gotiorum vigore durescunt. Ad quam duritiam
pertinet, quod idem quoque Berzellai, ferrum
meum interpretari dicitur. Quid est durius fer-
Sap. 1. ro? & quid obstinatius corde peruerso? *In male-*
*uolam* enim *animam numquam introibit sapientia.*
Et congruè ferrum meum, quasi de se quilibet
homo durus, & obstinatus dicit; quia dum statuit
in propria perseuerare duritia, in consilia se
numquam proijcit aliena; & quia rigidus, & in- D
flexibilis ad cælestem Hierusalem cum Dauid
rege non graditur de via, quam cœperat cum
Berzellai, ad terram Madian, hoc est, ad vitæ ve-
teris primordia reuocatur.

## CAPVT XIV.

### *In eadem Epistola.*

1. Reg. 20. *CVmque venisset Rex Dauid in Hierusalem, tu-*
*lit decem concubinas suas, quas reliquerat ad cu-*
*stodiendam domum, & tradidit eas in custodiam: nec*
*est ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque ad diem*
*mortis suæ in viduitate viuentes.* Concubinæ, quæ
non sequentes Dauid, domum seruant, hi sunt,
qui in veteris Legis custodia perseuerant. De
A quibus profectò concubinis dicitur: Quia de cæ-
tero non est Dauid ingressus ad eas, *Sed erant*
*clausæ vsque in diem mortis suæ in viduitate viuentes.*
Iudæi planè nunc clausi sunt, & in viduitate vi-
uunt, quoniam ad virum sanctæ Ecclesiæ non
accedunt: nec ad eos cælestis ille sponsus ingre-
ditur; quia tamquam mulierculis à diabolo pro-
stitutis, suum præbere contubernium dedignan-
tur, eisque, quia polluti sunt per adulterium,
repudij dat libellum. Et hæ, quæ non sequuntur
virum, meritò concubinæ, nec vocantur vxores;
quia dotali fœdere, ac nuptiali copula prorsus
indignæ, non illam pariunt sobolem, quæ pater-
næ benedictionis possideat hæreditatem. Nobis
autem è contrario dicitur: *In hoc vocati estis, vt* 1. Pet. 3.
*benedictionem hæreditate possideatis.* Nam & idem
B dicit Apostolus: *Igitur qui ex fide sunt, benedicen-*
*tur cum fideli Abraham. Quicumque autem ex operi-* Galat. 3.
*bus legis sunt, sub maledicto sunt.*

## CAPVT XV.

### *In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.*

DAuid postmodum non est ingressus ad eas;
sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ
in viduitate viuentes. Perdiderunt enim virum,
de quo per Esaiam dicitur: Quoniam *acceperunt*
*septem mulieres virum vnum.* De quibus & per Isai. 4.
Salomonem dicitur: Quia *septingentæ sunt Re-*
*ginæ.* Acceperunt itaque septem, quæ amiserunt 2. Reg. 20.
decem. Cæterum quippe sponsum sancta sibi
confederauit Ecclesia, septiformi scilicet spiri-
tus dono repleta. Quem sponsum Synagoga,
quæ Decalogi mandata perceperat, perdidit,
C viduaque permansit; quia dum in domo con-
sueti ritus, & legalium cæremoniarum immobi-
liter perstitit, cum Rege Dauid in deserta gen- 3. Reg. 11.
tilium exire contempsit.

## CAPVT XVI.

### *In eadem Epistola.*

*TErtium quoque fuit bellum in Gob contra Phili-* 2. Reg. 21.
*stæos, in quo percussit Adeodatus filius saltus*
*polimitarius Bethleemites Goliath Getheum.* Quod
nimirum facilè valet intelligi. Nam Gob inter-
pretatur, lacus: Et sicut periclitatur qui in la-
cum leonum mittitur; sic Dauid quasi leonis
se dentibus tradidit, cum in rabiem Goliath
se præliaturus immersit. Idem Dauid Adeo-
datus iure dicitur; quoniam à Deo est electus
D in regnum. Qui etiam filius saltus vocatur,
quia de pascuis saltuum, vbi oues alebat, edu-
ctus agnoscitur. Nec sine causa idem Dauid
polimitarius dicitur; quia mater eius de genere
Beselehel extitit, qui tabernaculum fœderis in
deserto construxit; in quo etiam nonnulla po-
limitaria operatione contexuit. Bethleemites
quoque non incongruè dicitur, quia à Noëmi
duxit originem, & de Bethleem fuerant tem-
pore famis egressæ, atque ad eandem Bethleem
sunt reflorescente postmodum vbertate redu-
ctæ. Quòd autem Adeodatus cum omnibus suis
his adiectiuis, ipse proculdubio sit Dauid, se-
quentia declarant, vbi dicitur: *Hi quatuor nati* 2. Reg. 21.
*sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manum*
*Dauid, & seruorum eius.* Sanè quid etiam per
hæc mysticè significetur, exponerem, nisi quod

perspicuum est, epistolaris mihi breuitas prohiberet. Iuxta mysticum scilicet intellectum, hæc omnia referuntur ad Christum. Ipse enim Adeodatus est, de quo per Esaiam dicitur: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* (Esai. 9.) Qui filius saltus non incongruè dicitur, quoniam ex Iudæis secundùm carnem nasci dignatus est; qui dum nullum fructum spiritualis germinis attulerunt, velut agrestes arbores non in horto plantatæ, sed in saltu natæ steriles extiterunt. Vnde legitur: *Vox clamantis in deserto*, (Esai. 40.) hoc est, in infructuoso Iudæorum populo. Polimitarius quoque Redemptor noster meritò dicitur; quia velut textrini operis studio vacat, dum & se suis fidelibus induit, & ex illis iustitiæ vestimenta contexit. De suis quippe vestibus per Apostolum dicitur: *Vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, neque rugam.* (Ephes. 5.) Et per Prophetam: *Omnibus his velut ornamento vestieris.* (Esa. 49.) De Christi verò fidelibus Psalmista canit: *Sacerdotes tui induantur iustitiam.* (Psal. 131.) Et per Ezechielem Dominus improperat animæ, quam spiritualibus indumentis decenter ornauit, sed eum ipsa mœchiæ sordibus polluta deseruit: *Vestiui te*, inquit, *discoloribus, & calciaui te hyacintho, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornaui te ornamento.* (Ezech. 26.) Et paulò post: *Et vestita es bysso, & polimito, & multis coloribus.* Quid ergo mirum, si Redemptor noster polimitarius dicitur, qui virtutis decore polimito induit animam, quam sponsali iure sortitur? Ipse est enim Dei sapientia de qua per Salomonem dicitur: Quia, *quæsiuit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.* (Prou. 31.) Cuius digiti apprehenderunt fusum, cuius omnes domestici vestiti sunt duplicibus: cuius etiam caro stragula vestis facta est in passione. Sed eadem byssus, & regalis purpura indumentum illius est in resurrectione. Qui etiam Bethleemites iure vocatur, quia in Bethleem de Virgine natus agnoscitur. Quod autem dicitur: Quia tertium bellum fuit in Gob, hoc intelligitur, quia verus Dauid Saluator Israël, ante legem & sub lege, ac postmodum in Euangelica gratia fideles semper bellatores habuit, per quos contra Philistæos, id est, aduersus malignos spiritus dimicauit. Ad hoc itaque tertium bellum Dauid venit in Gob, qui interpretatur, lacus; quia Redemptor noster dum velut forti armato fortior superuenit, ipse per se etiam vsque ad inferna descendit. Vnde per Psalmistam dicit: *Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, & vmbra mortis.* (Luc. 11.) (Psal. 87.) Illic percussit Goliath Gethæum, quia dum electorum animas de gehennæ claustris eripuit, antiquum hostem, qui super eos tyrannidem exercebat, lethali vulnere sauciauit.

## CAPVT XVII.

*In Sermone de Virginibus.*

(2. Reg. 23.) *DAuid sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres. Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Quid est quod Dauid tam nouæ, tam inauditæ præconio laudis attollitur? Quis est iste tam humilis, tamque sublimis? Quis, inquam, est iste Dauid ita debilis, atque despectus, vt vermiculi speciem gerat? ita fortis & validus, vt vno impetu octingentos homines interficiat? In palea nempe litteræ videtur esse ridiculum, si non in medulla spiritus lateat sacramentum. Quis ergo vermiculus iste, nisi ille, qui per eundem Dauid canit in psalmo: *Ego autem sum vermis, & non homo?* (Psal. 21.) Sicut enim vermis ex sola ligni materia gignitur, ita Christum absque virili semine de solo virginali vtero genitum, fides Catholica confitetur. Sed quamuis sit vermis tener, & debilis, ligni verò duritia fortis, ac solida; vermis tamen lignum vertit in cariem, & cauernosum reddit, & cauum. Ita Redemptor noster verus vtique manu fortis, atque desiderabilis, qui semetipsum exinaniuit, qui non habens speciem, neque decorem, inualidus, ac despectus apparuit, humanum genus, vnde ortus est, paulatim à suo rigore molliuit, magnumque sibimet in electis suis habitationis spatium procurauit. Hic itaque Dauid sedet in cathedra, quia in paternæ maiestatis gloria constitutus, omnia iudicat. Cui pater ait: *Sede à dextris meis.* (Psal. 109.) Sapientissimus est, quia ipsa Patris Sapientia est. Sed quomodo Dauid dicitur princeps inter tres, cùm ille non inter alios quemlibet principatum, sed super omnes potius Regularis sceptri teneret imperium? Laus enim ista depretiat, non exaltat: deprimit, non attollit; cùm ille non tam tribus interesset, quàm omnibus superesset. Sed cùm ab illo Dauid videatur sententia ista dissidere, est cui valeat aptissimè conuenire. Beatus enim ac singularis ille homo, qui mysticè dictus est vermis, mox vt à Verbo in vnitate personæ suscipitur, in sancta Trinitate non inæqualiter principatur. Princeps est ergo inter tres, quia vnitus est Verbo, quæ est in sancta Trinitate persona. Hic octingentos interfecit impetu vno. Octonarius numerus ad resurrectionem, centenarius pertinet ad perfectionem. Dauid ergo vno impetu octingentos interfecit; quia Saluator noster omnes, qui vel perfectionem fidei appetunt, vel resurrectionis gloriam concupiscunt, gladio sui spiritus interfecit, dum eos per incarnationis ac crucis suæ mysterium ab amore mundi huius mortuos reddidit; & hoc, vno operatus est impetu, id est, vno suo incarnationis aduentu. *Semel enim pro peccatis nostris mortuus est, iam vltra non moritur.* (Rom. 6.) An non eius aduentus iure vocatur impetus, de quo Salomon ait: *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* (Cant. 2.) Et Dauid: *Exultauit*, inquit, *vt gigas ad currendam viam?* (Psal. 18.) Qui enim currit, procul dubio impetum facit. Nam & Verbum Dei tanquam riuus aquarum viuentium cum impetu venit, & sicut torrens cuncta doctrinarum ardentium inquinamenta subuertit. Vnde & in Canticis Canticorum dicitur: *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.* (Cant. 4.) Huic ergo Regi tam humili, tamque sublimi, tam infirmo, sed ita fortissimo gratias referamus: qui iccirco fieri dignatus est vermis in ligno, vt nos constitueret ciues in cælo. Ideo vetustum humani generis inimicum in se permisit insurgere, vt ex eo postmodum non modò per viros, sed etiam per fœminas triumpharet.

## CAPVT XVIII.

*In Epistola ad Albericum; in qua ei super decem quæstionibus respondet.*

QVæris cur in Scripturis sacris sit ista diuersitas, vt in libro Regũ legatur Dauid redemisse aream Ornan Iebusæi, simul & boues, qui (2. Reg. 24.)

offerendi erant in holocaustum, siclis argenti tan- A
1. Paral. 3. tummodò quinquaginta: cùm in Paralipomenon pro sola arca dedisse narretur auri sexcentos siclos? Sed sciendum est proculdubio, quia in libro Regum bouea tantummodò quinquaginta siclis argenti comparasse Dauid legitur; quanti verò aream comparauerit, illic omnino siletur. Paralipomenon verò liber de bobus è contrario tacet, sed emptam sexcentis auri siclis aream perhibet. Quod facilè peruidetur, si in vtroque libro ipsa verborum series diligenter attenditur. Nam in libro Regum hic est ordo verborum: *Emit ergo Dauid arcan, & boues argenti siclis quinquaginta.* Vbi sic distinguendum est, vt priùs Scriptura dicat: *Emit Dauid aream*, hoc exprimat, quanti; deinde sequatur: *Et boues argenti siclis quinquaginta.* In libro verò Paralipomenon ita legitur: *Dedit ergo Dauid Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sexcentos, & ædificauit ibi altare Domino.* Sic igitur vtraque sibi Scriptura diuisit, vt illa boum, ista solius areæ numeret pretium. Res igitur, quibus pretij mensura præfigitur, discrepant; sed Scripturæ sanctæ sibimet inuicem non repugnant.

*Expliciunt Testimonia Libri secundi Regum.*

## Incipiunt Capitula Libri tertij Regum.

1. De *Abisag Sunamite, quæ Regi Dauid ministrabat, & cum eo dormiens, senilia eius membra fouebat, & tamen integra mansit.*
2. *Quod Dauid dum viuit, & Ioab, & Semei pepercit: moriens verò perdendos eos mandauit.*
3. *Quòd dicitur, Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium habuisse, duodecim millia equestrium.*
4. *Quòd de eodem dicitur: quia locutus est tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia: & disputasse etiam de lignis, & de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus.*
5. *Quòd Salomon duas à dextra læuaque columnas in templi vestibulo statuit: quarum vnam Iachim, alteram Booz vocauit.*
6. *Quòd vasa templi Domini in campestri regione Iordanis in argillosa terra fusa sunt, inter Sochot, & Sarthan.*
7. *De eo, quòd cum Sacerdotes exissent de sanctuario, nebula domus Dei repleta est, ita vt Sacerdotes non possent propè astare propter nebulam.*
8. *Quòd non esse dicitur argentum, nec vllius pretij putari in tempore Salomonis.*
9. *Quòd Salomoni fuerant vxores quasi Reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ.*
10. *De muliere Sareptana, ad quam Elias transmissus, inuenit eam duo ligna colligentem, vt coqueret & sibi panem, ac filio suo.*
11. *De eo quòd orante Elia, nebula parua quasi vestigium hominis de mari conscendens apparuit.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia Libri tertij Regum.

### CAPVT I.

*Ad C. Præfectum, vbi eum ad certamen prouocat.*

3. Reg. 1. *QVæsierunt Dauid Regi, serui sui adolescentulam speciosam in cunctis finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitem, & adduxerunt ad Regem; quæ dormiebat cum Rege, & ministrabat ei, & non cognouit eam Rex.* Quæ est autem hæc puella, quæ de cunctis finibus Israël tanquam singularis eligitur, & Dauid Regi, vt cum eo dormiat, & frigescentes artus calefaciat, copulatur? Interroga Salomonem, & ipse tibi puellæ huius aperiet sacramentum:
Prou. 4. *Posside*, inquit, *sapientiam, posside intelligentiam.* Vis etiam audire virginia huius amplexus? ait: *Ne derelinquas eam, & apprehendet te; ama illam, & exaltabit te:*
Ibid. *circumda illam, & glorificabit te; honora illam, & amplexabitur te.* Sapientiam ergo, hoc est, sanctam vitam amplectamini; vxorem, vt ingenuam, B & hæreditate condignam sobolem procreemus. Non enim ex hac vxore moritura nobis est successura posteritas, sed quæ perpetuò sit victura. Nam quod de corruptione nascitur, necesse est corrumpatur; at quod virginitas gignit, interire non nouit: nec est vitio corruptionis obnoxium, quod ex incorruptione fuerit procreatum. Sed videamus interpretationem istorum nominum, vt valeamus comprehendere sacramentum. Abisag namque interpretatur, pater meus superfluus, vel, patris mei rugitus. Hic superfluus, non superfluitatem, quasi non necessariam, sed abundantiorem Dei Patris significat gratiam: Rugitus autem, vehementem sanctæ prædicationis indicat fremitum; vt Leonem de tribu Iuda, quasi per intonantem sanctæ prædicationis fremitum insonet, quisquis in Abisag, id est, religiosæ vitæ complexibus iacet. Sunamitis autem in co-

ſtra lingua, coccinea dicitur. Anima quippe ſanƈta ſicut Dominici ſanguinis myſterio rubet, ita nihilominus & igne ſanƈti Spiritus feruet. Vnde & in manu Phares coccinum alligatur, qui maceriam ſub myſtica duorum populorum ſequeſtratione diuiſit. Et Raab meretrix, in typo Eccleſiæ, coccineum funiculum, vt domus ſua pereunte Iericho ſaluaretur, appendit. Hinc etiam, & alibi de ſanƈtis viris Scriptura commemorat: Hi ſunt, qui venerunt de calore domus Raab. Et ipſa in

Luc. 12. Euangelio Veritas: *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram*: qui videlicet ignis in Diſcipulorum cordi-

Id. 24. bus æſtuans, eos dicere compellebat: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?* Hoc itaque myſticum, & ſpiritale coniugium, & in Sunamite feruorem gratiæ concipit, & in Abiſag ſanƈtæ prædicationis ſobolem parit; vt quem in cordis quiſque viſceribus portat, per oris officium parere non omittat: & quod concipit in corde per coccinum, pariat in ore per prædicationis ſanƈtæ rugitum. Feruorem ergo diuinæ charitatis in Sunamite concipimus, vt prædicationis rugitum Abiſag, quaſi ſobolem pariamus.

## CAPVT II.

*In Epiſtola ad Albericum, vbi ſuper decem quæſtionibus tractat.*

Ego ſæpius, fateor, dubitaui, cur Dauid Ioab & Semei, quibus iratus erat, dum adhuc viueret, clementer indulſit; moriens autem Salomoni, ſibimet in ſceptra regia ſuccedenti, perden-

3. Reg. 2. dos eſſe mandauit: *Tu*, inquit, *noſti quæ fecerit mihi Ioab filius Saruiæ; quæ fecerit duobus principibus exercitus Iſrael, Abner filio Ner, & Amaſæ filio Iether, quos occidit, & effudit ſanguinem belli in pace.* Atque paulò poſt addidit: *Facies ergo iuxta ſapientiam tuam, & non deduces caniciem eius pacificè ad inferos.* De Semei quoque ſic ait: *Habes & Semei apud te, filium Gera, filij Gemini de Baurim, qui maledixit mihi maledictione peſſima, quando ibam ad caſtra.* Denique quibuſdam interpoſitis, addidit: *Ducesque canos eius cum ſanguine in infernum.* Quid eſt enim quòd eos Dauid moriens damnat, quibus viuendo pepercerat? cum profectò rationis ordo depoſcat, vt in perduelliones, vel quoſlibet inimicos viuens ſententiam vltionis exereret, moriens autem eis miſericorditer indulgeret? Sed ſciendum eſt quia per regnum Dauid, qui tot perſecutionibus & ærumnis attritus, tot aduerſitatibus & inopiis cum ſuis commilitonibus eſt afflictus, hoc præſens ſæculum deſignatur, in quo cum ſuis membris Chriſtus affligitur, multiſque tribulationibus Eccleſia laceratur. Regnum verò Salomonis, qui diuitiis & gloria cuncta regalium dignitatum iura tranſcendit, omnia principalis imperij faſtigia ſuperauit, futuræ vitæ denuntiat gloriam, in qua Chriſtus verè pacificus, æterna cum ſuis quiete perfruitur, ac cæleſtis conuiuij dapibus ſolemniter epulatur: Vnus igitur, idemque Redemptor noſter & nunc Dauid eſt, & tunc Salomon erit; quia & modò tanquam manu fortia per membra ſua contra diabolum pugnare non deſinit; & tunc ſopita prorſus omni carnis & ſpiritus controuerſia, cum corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, vt reuera pacificus æterna tranquillitate regnabit. Nunc in electis ſuis quaſi Dauid calamitatum faſcibus premitur, perſecutionum, ac diuerſis aduerſitatum preſſuris vrgetur, tribulationibus & ærumnis atteritur: poſtmodum tanquam Salomon exuberanti diuitiarum immortalium copia potietur. Dauid ergo viuens tolerat, quos in fine condemnat; quia iudex humani generis Chriſtus, quem ille ſignabat, illis nunc miſericorditer parcit, quibus in fine ſæculi ſententiam iuſtæ damnationis infligit. Dauid itaque miſericordiam prorogat; Salomon iuſtitiam indicat. Quia vnus, idemque Redemptor noſter & nunc quaſi Dauid reproborum iniquitates æquanimiter tolerat; & poſtmodum tanquam Salomon in gloria ſua veniens, eos quaſi vibrato iudicij ſui mucrone trucidat. Hæc alternitas diuini examinis frequenter in eiſdem ſermonibus inuenitur, ſicut illic: *Miſericordiam*, inquit, *& iudicium cantabo tibi, Domine.* Et: *Miſericordiam & veritatem diligit Deus, Miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi.* (Pſal. 100. Pſal. 84. Pſal. 84.) Sic itaque dum miſericordia veritati, quaſi Dauid præponitur Salomoni; vt quos piè Dauid per miſericordiam ſuſtinet, Salomon per iudicium iuſtè condemnet. Et notandum, quòd per Ioab, qui ſuis homicidium manibus perpetrauit, illi deſignantur, qui mala faciunt: per Semei verò, qui Regi tantummodò maledixerat, illi figurati ſunt, qui praua loquuntur. Nam & hi, qui nequiter agunt, & illi qui ſermonibus reprobis, ac falſis inſiſtunt, in extremæ diſcuſſionis examine proculdubio damnabuntur; ſicut idem Dauid ait: *Odiſti omnes qui operantur iniquitatem: perdes eos qui loquuntur mendacium.* (Pſal. 5.)

## CAPVT III.

*In Epiſtola ad Agnetem Reginam.*

Et *habebat Salomon quadraginta millia præſepia equorum currilium, & duodecim equeſtrium.* (3. Reg. 4.) Quid per quaternarium numerum, niſi quadriga præſtruitur Euangeliſtarum? Et quid per duodenarium, niſi Senatus exprimitur Apoſtolorum? Per doctrinam quippe Euangelicam, & Apoſtolicam vectatur Dominus per omnem latitudinem orbis terrarum. *Currus* enim *Dei decem millibus multiplex, millia lætantium; Dominus in illis, in Sina in ſanƈto.* (Pſal. 67.) Nam quia Sina mandatum interpretatur, conſtat in eis tantummodò vectari Dominum, vbi fit cæleſtium obſeruatio mandatorum. Notandum autem, quia ſicut Dauid regnum, qui tot eſt preſſuris attritus, Dominum deſignat in mortalis adhuc vitæ ſtadio laborantem; ſic Salomonis iſtius incomparabilis gloria præfiguratur, eundem Dominum poſt mundi finem in paterni culminis maieſtate regnantem. Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum: quia nimirum Redemptor noſter ſuperat intellectum & Angelorum & hominum.

## CAPVT IV.

*In eadem Epiſtola.*

De illo quoque dicitur: Quia *locutus eſt tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia*; (3. Reg. 4.) vbi præſtò ſubiungitur: Quia *diſputauit etiam ſuper lignis à cedro, quæ eſt in Libano, vſque ad hyſſopum, quæ egreditur de pariete, & diſſeruit de iumentis & volucribus & reptilibus & piſcibus.* Quæ videlicet Redemptori noſtro non ambigitur cuncta congruere; cui vacat hæc diligenti conſideratione tractare. Ipſe nimirum tria millia

parabolas est locutus, qui & per mystica præcedentium facta, & per allegorica Prophetarum oracula; vel etiam per coruscantis Euangelij documenta, dum sub figurarum velamine penè cuncta disseruit, quasi tria millia in verbis suis parabolas numerauit. Vnde & in Euangelio Matthæus ait: [Matth. 13.] *Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.* Cuius etiam carmina quinque millia sunt; quia chorus virginum, quæ sub quinario numero describuntur, ante thronum eius, sicut Ioánes eius in Apocalypsi dicit: *Canticum nouum iugiter modulatur.* Vel quia quinque sunt vulnera Dominici corporis; quibus per vniuersum orbem triumphalis eius gloria prædicatur, sub eodem numero carmina supputantur, sub quo tenentur & vulnera, per quæ victoria singularis laudis æternæ gloriam promeretur. [Mat. 14.] Vnde cum in Canticis dicitur: *Surge amica mea, sponsa mea, & veni columba mea in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ;* protinus additur: *Ostende mihi faciem tuam; sonet vox tua in auribus meis, quia vox tua dulcis.* Sane quia non hæc exactè tractamus, sed succinctè, celeriterque transcurrimus, sufficiat dicere: Quia cùm petra sit Christus, foramina petræ proculdubio sunt Dominici corporis cicatrices. Sed cum post huius petræ foramina, dulcis vox Sponsæ in Sponsi auribus sonare præcipitur, quid aliud quàm quinque vulneribus sub eodem quinario numero carmina laudum reddere pia quælibet anima, vel sancta vniuersalis Ecclesia commonetur, vt eiusdem quodammodo numeri carmina referat, quot per se suscepta vlnera non ignorat, illi pie canctos sui corporis sensus dedisset, quem totidem pro se sauciatum vulneribus videt. Quinque nimitum nostrorum sensuum vulnera, illis quinque Dominici corporis cicatricibus sunt sanata. Quod autem Salomon super lignis à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, disputasse dicitur, hæc necessariò ad spiritualem remittitur intellectum; cum nullatenus stare valeat superficies litterarum. Hyssopus enim nequaquam de parietibus egredi, sed de saxosis cernitur montibus germinari. Paries itaque noster ipsa mortalitatis nostræ conditio est, quæ nos a contemplatione Conditoris velut abditæ domus obstaculum diuidit, & in ima procliuiùs declinare compellit. [Sap. 9.] *Corpus* enim *quod corrumpitur, aggrauat animam; & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Ex hoc ergo pariete hyssopus egreditur; quia de fragilitate nostræ mortalitalitatis erumpit, quod semper necesse est ferro pœnitentiæ resecari. Hyssopo nimirum purificantur intima viscera, per quæ non incongruè designatur confessio peccatorum. Disputauit igitur noster Salomon super lignis, hominibus videlicet intra germinantis Ecclesiæ membra radicatis: à cedro quæ est in Libano, vsque ad Hyssopum, quæ egreditur de pariete, id est, ab ipsis eminentibus sanctis nitore iustitiæ candidatis, vsque ad peccatores & lapsos, atque ad pœnitentiæ demum lamenta conuersos. Hinc est quod sequitur: *Disseruit & de iumentis*, Sanctorum scilicet adiutoribus, Catholicis viris: *& de volucribus*, hominibus nimirum, per sancta desideria ad superna suspensis; *& de reptilibus & piscibus*, hoc est, de his, qui pectus concupiscentiæ per terram trahunt, & qui per sæcularium negotiorum fluenta vagantur.

## CAPVT V.

*In Epistola ad Albericum, vbi dicitur de mansionibus Israelitarum.*

*Statuit Salomon duas in vestibulo templi Domini columnas, vnam à dextris, & alteram à sinistris: eam, quæ à dextris erat, vocauit, Iachim, hoc est, firmitas & quæ ad læuam, Booz, hoc est, in robore.* [3. Reg. 7. 2. Paral. 3.] Quid enim per columnam, quæ a dextris est, & vocatur firmitas, nisi dilectio Dei? & quæ à sinistris est, & vocatur, in robore, nisi dilectio proximi? Aliud est enim firmitas, hoc est, ipsum robur, aliud in robore; quoniam aliud est diligere ipsum Dominum, aliud diligere proximum in Deo. In dilectione quippe proximi mensura ponitur; Dominum verò diligere sine vlla prorsus mensura iubemur. In vestibulo ergo templi columnam, quæ firmitas vocatur, erigimus, cum in hac præsenti Ecclesia, quæ cælestis illius Ecclesiæ vestibulum est, Dominum totis viribus firmiter, & constanter amamus. Ipsa quippe dilectio, sicut Ioannes Euangelista perhibet, Deus est. [1. Ioan. 4.] Et de Deo Propheta psallit: *Tu es Deus meus, & fortitudo mea.* [Psal. 42.] Columnam verò, quæ vocatur in robore, in sinistra eiusdem vestibuli parte statuimus, cùm proximum nostrum in Deo, sicut nosmetipsos, amamus. Vbi notandum quod Scriptura prosequitur: *Nec non & quasi catenulas in oraculo, & superposuit eas capitibus columnarum.* In nostræ quippe mentis oraculo capitibus columnarum catenulas superponimus, quibus scilicet vtramque columnam sibimet inuicem connectamus; quia nec Deum sine proximo, nec proximum verè diligimus sine Deo.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad A. PP. vbi conqueritur de insolentia prauorum hominum.*

De vasis, quæ Hiram iussu Salomonis Regis fecit in domo Domini, scriptum est: Quia *in campestri regione Iordanis fudit ea Rex, in argillosa terra inter Sochot, & Sartan.* [3. Reg. 7.] Sochot in tabernacula vertitur: Sartan verò interpretatur, tribulatio eorum; siue demolitorum, aut coangustantium. Quid igitur per Sochot, quod interpretari tabernacula diximus, nisi sanctos viros accipimus? qui videlicet dicunt: *Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.* [Hebr. vlt.] Et Petrus: *Certus sum*, inquit, *quod velox est depositio tabernaculi mei.* [2. Pet. 1.] Quid verò per Sartan, quæ tribulatio eorum dicitur, nisi reproborum tribulantium nos persecutio designatur? Hi nimirum & demolitores, & coangustantes sunt; quia dum demoliri, atque destruere fidei nostræ, vel boni operis ædificium tentant, duris iniuriarum, ac pressurarum nos calamitatibus coangustant. Vasa ergo templi, id est, omnes electi funduntur in campestri regione Iordanis, id est, in humilitate baptismi; inter Sochat & Sartao, id est, inter iustos atque peruersos; vt & bonorum forma proponatur illis ad imitandum rectæ conuersationis exemplum; & prauorum persecutio ad cumulum illis proficiat meritorum. *Vasa quidem figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.* [Eccli. 27.] In arida ergo terra, Templi vasa funduntur; quia mens hominis ad suscipiendum supernæ gratiæ munus non est congrua, nisi prius ab omni carnalis illecebræ fuerit humore

lea verborum inuenitur in medulla mysterium. Quid enim per septingentas, quæ vxores, simul & Reginæ morantur, nisi illæ intelliguntur animæ, quæ & septiformis habent gratiæ spiritum, & su-
Deut. 21. per resultantium vitiorum motus quasi regalem obtinent principatum? Quid autem per trecentas, easdemque concubinas, nisi illæ animæ figurantur, quæ per solam S. Trinitatis fidem thalamum quidem Regis ingressæ sunt, sed castæ conuersationis, & quodammodo marionalis pudicitiæ munditiam non habentes, dotales vxorum tabulas non merentur? Hæ nimirum, & Salomoni per commercium iunctæ sunt, quia Saluatoris nostri veri pacifici sacramenta percipiunt, & tamen per degenerem lenocinantis vitæ torporem, nec habentes vni vero pudoris affectum, ad nuptialis fœderis dotalicium non assurgunt. Enimuero illæ animæ vxorio, ac regali nomine dignæ sunt, quæ in solo cælestis Sponsi desiderio requiescunt, quæ infœderabiliter contra malignorum spirituum tentamenta confligunt. Sic de eodem Salomone
3. Reg. 9. Scriptura testatur, quia *Alienigenas quoque tributarios fecit: de filiis autem Israël non constituit Rex seruire quemquam; sed erant viri bellatores, & ministri eius, & principes, & duces, & præfecti curruum & equorum.*; vbi patenter ostenditur, quæ inter con- C cubinas distantia sit & reginas; quid differat inter eos, qui serui peccati duræ exactionis tributa persoluunt, & eos, qui per sedata bella certaminum, principatuum infulas sortiuntur.

## CAPVT X.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

3. Reg. 17. *AIt Sareptana mulier ad Heliam, ad quam ille pascendus fuerat missus à Domino: En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam mihi, & filio meo pan-* A *lulum farinæ, atque olei, quod habeo, vt comedamus & moriamur.* Hæc mulier duo ligna colligabat, quibus posset inopem sibi cibum & filij prouidere; sed huius viduæ farina & oleum ad prouentus abundantiam benedicitur, vt charitatis fructus & hilaritatis iam tunc in sacramento
Ecclesiæ commendetur: *Hilarem enim datorem diligit Deus.* Vidua hæc, sancta erat Ecclesia, de qua 2. Cor. 3.
dicitur: *Viduam eius benedicens benedicam*: Cui licebat cuicumque vellet mortuo viro coniungi; quia Psal. 131.
desinente lege, mox Christo, qui finis legis est, ad iustitiam omni credenti, meruit Ecclesia co- B pulari. Illa cibum anhelabat, qui duobus esset lignis excoctus: Et sancta Ecclesia panem de cælo viuentem esurit, qui in ara Crucis est torridus.

## CAPVT XI.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

*ECce nubecula parua quasi vestigium hominis ascen- 3. Reg. 12.
debat de mari.* Quia enim non quasi homo, seu quasi vestigium hominis dicitur, rectè per hoc Crux, quæ membris est apta Dominicis, dicitur, quia per eam Deus homo transitum fe- C cit, cum ad Patrem rediit. Sic vt per Ioannem
dicitur: *Sciens Iesus quia venit eius hora, vt transeat* Ioan. 13.
*ex hoc mundo ad Patrem.* Pascha quidem transitus dicitur. Et hic transitus per Crucem factus est,
sicut dicit Apostolus: *Pascha nostrum immolatus est* 1. Cor. 5.
*Christus.* Sicut ergo per Virginem descendit ad nostra, sic per Crucem est reuersus ad propria. Quod congruenter expressit illud factum sub
Helisæo miraculum. Nam cum iuxta Iordanem 4. Reg. 6.
ligna cæderentur, repente securis cuiusdam materiam succidentis in aquam cecidit.

*Expliciunt Testimonia Libri tertij Regum.*

---

## Incipiunt Capitula Libri IV. Regum.

1. *QVòd Helisæus aquas Hiericho salis admixtione sanauit.*
2. *De eo, quòd Helisæo ascendenti ad Bethel, pueri illudebant dicentes: Ascende calue, ascende calue.*
3. *Obsecro, inquit Naaman Helisæo, concede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra.*
4. *De eo, quòd dum Helisæus lignum in aquam misisset, securis, quæ ceciderat, ad manubrium rediit.*
5. *De eo, quòd Ezechias decem lineis per gradus Horologij vmbram reuerti postulauit, vt esset sibi signum recuperandæ salutis.*

*Expliciunt Capitula.*

---

## Incipiunt Testimonia Libri quarti Regum.

## CAPVT I.

*In Sermone de Exaltatione S. Crucis.*

4. Reg. 2. *CVm viri Hiericho Helisæo conquererentur, quòd aquæ essent pessimæ, & terra sterilis: Afferte,* D *inquit, mihi vas nouum, & mittite in illud sal; deinde* Ioan.
*aquarum fonti sal illud immersit; sicque aquas ab omni morte, & sterilitate sanauit.* Quod nimirum, vt totum breui sermone concludam, nihil aliud insinuat, nisi quod Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Quid enim aquæ nisi mundani sunt

A populi? quid vas nouum nisi corpus Dominicum, nulla scilicet præuaricationis intiquæ labe nigratum, nulla veteris hominis abusione detritum? Quid porro sal, nisi cælestis est sapientia? Sapientia igitur Patris in corpus descendit humanum, & sic ad fertilitatem, & vitalis intelligentiæ dulcedinem, omnium conuertit fidelium mentes. Quæ nimirum dulcedo tamdiu latuit, vsque dum sal mergeretur in aquam, id est, vsque dum ille penderet in
Psal. 68. cruce, qui dicit: *Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam.* Ex tūc enim homo didicit quid deberet appetere, quid vitare.

## CAPVT II.

*In Sermone de S. Cassiano.*

B
4. Reg. 2. C*Vm Helisæus ascenderet per viam, quæ ducit Bethel, pueri paruuli egressi de ciuitate illudebant ei dicentes: Ascende calue, ascende calue: qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini.* Moxque Scriptura subiungit: Quia *egressi sunt duo Vrsi de saltu, & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros!* Sanè quid per Helisæum nisi Mediator Dei & hominum debet intelligi? Quid verò per Bethel, quæ domus Dei interpretatur, nisi beatitudo cælestis exprimitur? Per viam ergo quæ ducit Bethel, Redemptor noster ascendebat, quando passioni appropiuquabat; sicut iam in ipsa sacrosancta & mystica cœna dicit Discipulis: *Vado*
C
Ioan. 16. *ad eum, qui misit me.* Sed dum ascendit Bethel, id est, dum per sanctissimæ passionis suæ mysterium redire contendit ad Patrem, pueri parui egressi de ciuitate, illudunt ei, dicentes: *Ascende calue, as-*
Esai. 65. *cende calue*, quia Iudæi omni grauitatis, & sapientiæ pondere vacui, illaque pueritia paruuli, de qua dicitur: *Maledictus puer centum annorum*, eum ad locum, qui dicitur Caluariæ, pertrahunt, atque aduersus eum viperinis irrisionum, & opprobriorum furiis inardescunt. Caluariæ autem locus ille dicebatur à caluitiis amputatis; quia illic damnatij decollari consueuerant. Et notandum quia pueri egressi de ciuitate dicuntur; quoniam, sicut
Hebr. 13. Apostolus ait, *Vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est Dominus.* Porro quod
D sequitur: Quoniam *egressi sunt duo Vrsi de saltu, & dilacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros.* Per numerum puerorum, numerus signatur annorum. Quadragesimò secundo quippe anno post Domini passionem, sicut historiæ tradunt Titus & Vespasianus, duo Reges, de syluis gentium tamquam duo feroces vrsi de saltu ferarum, dilacerauerunt pueros quia venientes ad excidium Hierusalem debellauerunt in furore Iudæos.

## CAPVT III.

*In Epistola ad Hildeprandum, & Stephanum, vbi dicitur, quomodo rationalis anima ad perfectionem veniat.*

E
4. Reg. 5. O*Bsecro, inquit Naaman, concede mihi seruo tuo, vt tollam onus duorum burdonum de terra.* Quid autem per allegoriam Naaman Syrus, nisi genus designat humanum? Sicut enim Naaman ante leprosus, mox vt septies aqua Iordanis
Matth. 3. abluitur, ab omni lepræ squalore purgatur:
Mar. 1. ita mundanus populus septem charismata illius
Luc. 3. columbæ percipiens, quæ super Dominum in
Ioan. 1. Iordane descendit, per sacri Baptismaris lauacrum contagia deposuit peccatorum. Quid ve-

A rò terra, quam Naaman postulat, nisi incarnationem significat Redemptoris? Hæc est per mysterium illa repromissionis terra, quæ lac & mel fluere dicitur. Lac enim de carne fluit, mel de superioribus venit. Quia igitur in vno Mediatore Dei & hominum, & humanitatis lac, & mel diuinitatis inesse cognoscitur, rectè per terram lac & mel emanantem, incarnationis eius mysterium figuratur. Quod autem ex hac terra onus duorum burdonum petit, quid aliud quàm duorum Apostolorum, Petri scilicet & Pauli, documenta deposcit? Vnde & vnus eorum dicit: *Qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter gentes.* Galat. 2.
B Et quia non modò Apostolos, sed omnes Prædicatores scientiam, & operationem habere necesse est, duos in castellum, quod contra se erat, Dominus Discipulos misit; atque (sicut Lucas testatur) in omnem ciuitatem & locum, quò erat ipse venturus, Luc. 10.
geminos destinauit. Quod ergo Naaman in terra sancta duorum burdonum expetit sarcinam, super incarnationem Dominicam genus humanum Apostolicam videtur efflagitare doctrinam; vt hi saginarii mundo terram inuehant, ex qua ad offerenda sacrificia altare in conspectu Conditoris fiat. Vnde filiis Israël præcipit dicens: *Altare de* Exod. 20.
*terra facietis mihi.* Quod autem Naaman non ob aliud terram Prophetæ poposcisset, nisi vt ex ea Domino altare construeret, in suis ipse verbis
C ostendit, cum illic præstò subiungit: *Non enim vltra faciet seruus tuus holocaustum, & victimam diis alienis, nisi Domino.*

## CAPVT IV.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

C*Vm filij Prophetarum iuxta Iordanem ligna cæderent, repente securis cuiusdam materiam succidentis in aquam cecidit; tunc Propheta lignum in aquam misit, & mox ferrum natauit, atque ad manubrium rediit.* 4 Reg. 6.
Quid est autem securis nisi sapientia Dei operata per corpus? quid ferrum nisi diuinitas? quid lignum nisi humanitas? Et rectè corpus
D Christi lignum dicitur, quod in ligno pependit. Securis igitur iuxta Iordanem arbores succidebat; quia Dei sapientia iuxta fluidum mortalitatis nostræ decursum, dignata est impios Iudæos, suæ prædicationis austeritate corripere, & velut infructuosas arbores à statu rigidæ superbiæ desecare. Vnde & Ioannes dicit: *Iam securis ad radicem arborum posita est. Omnis arbor, quæ non facit* Matth. 3.
*fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Luc. 3.
Itaque dum ligna cæduntur, ferrum in aquas de manubrio cecidit; quia dum syluestres Iudæorum mentes Veritas corripit, diuinitas carnem tamen non deserens, ad inferni profunda cum spiritu
E comitante descendit. Sed lignum in aquam mittitur, & ferrum redit; quia corpus Domini, quod in ligno pependerat, in sepulchro ponitur; deinde ex profundis inferni spiritu redeunte surrexit. Vnde notandum est, & diligentissimè perpendendum, quia ipse Redemptor noster antè per crucem transiit, & sic humanitatem suam in paternæ dexteræ gloriam sublimauit. Exemplum quippe nobis exhibuit, vt vnde caput præcessisse cognoscitur, per eandem viam & membra subsequentia gradiantur.

CAPVT

## CAPVT V.

*In Sermone de S. Bonifacio.*

Esai. 38. PEtiuit Rex Ezechias *vt vmbra decem linearum gradibus reuerteretur, quibus iam in horologio descenderat.* Quid isti gradus illius horologij, in quo Rex Ezechias vmbram reuerti decem lineis petiit, mysticè innuunt, nisi quia totidem Saluator noster gradibus ad nostræ mortalitatis ima descendit, cùm ad redimendum genus humanum venit? Quasi quosdam enim gradus exhibuit, cùm de cælo venit in vterum Virginis: de vtero venit in præsepe: de præsepe transiit ad circumcisionem: de circumcisione ad templum: de templo ad baptismum: de baptismo ad crucem: de cruce ad mortem: de morte ad sepulcrum; postremò descendit ad infernum, vt inde sanctos erueret, quos ad cælestem gloriam calcato mortis imperio reuocaret. Planè vt nos post se currere faceret, istos pro nobis gradus manifestata per carnem Veritas ad nos descendendo disposuit; & quodammodo cuiusdam mystici horologij sol iustitiæ Christus hæc ad nos se inclinando momenta distinxit. Qui nimirum *exultauit vt gigas ad currendam viam*; vt nos ei ex toto diceremus: *Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Descenderat itaque sol emensis iam decem Psal. 18. Cant. 1. gradibus horologij: sed per eosdem gradus iterum redit; quòd videlicet signum esset, per quod se Rex Ezechias saluti pristinæ restituendum esse confideret. Enimuerò nec genus humanum ad incolumitatem, quam amiserat, de sui languoris erogatione conualuit, cùm diei lux vera Christus decem eos, quos enumerauimus, mystici horologij gradus ad occasum nostrum se humiliando percurrit. Quamquam per vmbram decem graduum, & aliter supernæ dispensationis possumus intelligere sacramentum. Diuersitates quippe temporum, quasi quædam distinctiones sunt in horologio linearum. Soli namque iustitiæ Christo primus ad nos descensionis gradus fuit de Deo in Angelum. Vnde est quod per Isaiam dicitur *Magni consilij Angelus.* Et qui cum Iacob loquebatur Deus, Angelus nuncupatur. Hinc est quod per eumdem Iacob dicitur: *Dixit Angelus Domini ad me in somnis: Ego sum Dominus Bethel, vbi vnxisti lapidem, & votum vouisti mihi*; nimirum, vt idem ipse qui loquitur, & Deus simul & Angelus ostendatur. Secundus descensionis gradus fuit in Patriarchis, per quos scilicet ipse Dominus vnius Dei cultum, ac veræ fidei fundamenta constituit. Tertius in promulgatione legis, quam & ipse priùs audiente populo protulit, & postmodum in lapideis tabulis proprio digito exarante descripsit. Quartus in Iesu Naue, in quo sicut nomine, sic & opere degens, in terram repromissionis populum introduxit. Quintus fuit gradus in Iudicibus, per quos nimirum Israëliticam plebem & ipse regebat. Sextus in Regibus Iudæorum, quia in eis principaliter ipse regnabat. Septimus in Prophetis, quia per eos ipse & annûtiatus est, & locutus. Octauus in Pôtificibus, in quibus ipse, qui summus est Pontifex, veri, & æterni sui sacerdotij mysteriû figurauit. Nonus autem gradus designatus est in homine. Decimus in passione. Per hos itaque decem gradus, quasi per vmbram veteris testamenti, sol iustitiæ Christus in nostræ mortalitatis descendit occasum; & per eos iter post resurrectionem suam in cœlum victor ascendit, omnemque illam vetustæ legis vmbram veritatis suæ, ac nouæ gratiæ radiis illustrauit, obscura reuelans, clausa reserans, & omnia sub velamine litteræ tecta denudans. Et sicut tunc sol lineatim quidem, ac morosè processerat, repente autem ad ortus sui est reuersus originem; sic nimirum, sic signauerat Redemptor noster ea, quæ de incarnationis suæ mysterio per longa temporum interualla, in sola resurrectionis, atque ascensionis suæ gloria subitò patefecit.

Isai. 9.

Gen. 3.

*Expliciunt Testimonia de libro IV. Regum.*



---

## De libro Esdræ.

B *Quòd quidam Sacerdotes quæsierunt scripturam genealogiæ suæ: Vnde cùm non inuenirent, eiecti sunt de sacerdotio.*

*In Epistola ad Cunibertum, Episcopum Taurinensem.*

PIum enim est credere, quia quisquis nunc peccata propria recognoscens, ac deflerens, a suo se ministerio humiliter reprimit, in die iudicij eumdem, quo se sponte priuauerat, ordinem obtinebit. Quod in libro Esdræ significari videtur, vbi Sacerdotum genealogia describitur. Ibi quippe sacra narrat historia; quia *Quidam Sacerdotum quæsierunt scripturam genealogiæ suæ, & quoniam reperire non potuerunt, eiecti sunt de sacerdotio.* Illi planè veraciter Sacerdotes sunt, qui sacerdotaliter viuunt. Hi sacerdotalis generis lineam seruant, qui vitam suam Domino sacrificium offerunt, ac de sacerdotali se prodire prosapia religiosè viuendo testantur, dum sanctorum Sacerdotum imitantur exempla, quæ legunt, tunc in sacris eloquiis Sacerdotum se filios recognoscunt. At hi, qui carnaliter viuunt, & prauorum sequendo vestigia, quasi de sæcularium generatione descendunt, meritò de Sacerdotum proijciuntur ordine, quorum se per vitam reprobam nequeunt filios inuenire. Et notandum, quod illic sequitur: *Dixit Athersatha eis, vt non comederent de Sanctis Sanctorum, donec surgeret Sacerdos Dei doctus atque perfectus.* In qua nimirum prohibitione quid aliud per allegoriæ, mysterium debet intelligi, nisi vt is, qui dignus est sacerdotio, percipiendis se sacramentis, & sacerdotalis ordinis administratione compescat, donec Christus in iudicio, qui verè Sacerdos est, doctus, atque perfectus exurgat? Sicut per Psalmistam dicitur: *Terra tremuit, & quieuit, dum exurgeret in iudicio Deus*; vt is, cuius terroris instinctu quilibet lapsus hic sua se dignitate sponte priuauerat, eum in iudicio grata vice restituens, ad amissi ordinis culmen attollat, dicens: *Amice, ascende superius, & tunc sit gloria coram simul discumbentibus.* Sed sunt nonnulli, quod prætereundum non est, qui, iuxta Apostolum, *desperantes semetipsos immunditiæ tradiderunt*; nam continentiam funditus desperantes, à suscepti ordinis administratione se reprimunt: sicque se delinquere velut impunè confidunt, ac si seruus Domino suo dicat: Quia quod præcipis, implere non valeo, ad hostium tuorum castra transfugio, illisque me ad pugnandum contra te deditiitium trado; Tamquam possit Dominum suum placare, quòd fugit, & non possit irritare, quòd aduersus eum in arma consurgit. Quibus ego constanter, & sine vlla prorsus ambiguitate denuntio, quoniam cassa se, ac friuola pollicitatione decipiunt, si non exequentes officium, officio se exutos esse confidunt. Licet

1. Esdræ 2.

C

D

Psal. 95.

Luc. 14.

Ephes. 4.

E

G

enim à frequentatione, vel executione cesset ordo
A cuiuslibet, vel officiom; in ordinato tameo nihilo-
minus permanet ordiois sacramentum. Et sicut vir
quispiam etsi cesset ab opere couiugali, nullo modo
tamen absoluitur copulatione cooiug j; ita Cleri-
cos etsi sui ordinis non fungatur officio, eiusdem
tamen ordinis oon exuitur sacrameoto. Cauendum
est ergo illis, ne super eoa veniat formidolosa illa
Hebr. 6. sententia, quæ per Apostolum dicitur: *Impossibile
est*, inquit, *eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt
etiam donum cæleste, & participes sunt facti Spiritus
sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, vir-
tutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rur-
sus renouari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes in sibi-
metipsis filium Dei, & ostentui habentes.* Ita plane vi-
deotur agere, ac si Israëlitarum quispiaio volens
fornicari cum idolis, dicat: quia nequeo obserua-
B re duram ac rigidam Dei legem, ad ritum transibo
geotilem; tanquam recedens à lege, noo sit debi-
tor legi. Et hoc modo quamquam de seruata lege
non sit præmio dignus, vltioni tamen de contempta
non teneatur obnoxius. Sed audiamus quid talibus
Deut. 29. Dioina seueritas in Deuteronomio dicat; *Cũque au-
dierit quisquam verba iuramenti huius, benedicat sibi in
corde suo dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in prauita-
te cordis mei, & assumat ebrius sitientem, & Dominus
ignoscat ei; sed tunc quàm maximè fumus eius fumet, &
zelus contra hominem illum, & sedeant supra eum om-
nia maledicta, quæ scripta sunt in hoc volumine, & de-
leat nomen eius sub cælo, & consumat eum in perditionem
ex omnibus Tribubus Israel iuxta maledictiones, quæ in
Psal. 118. libro legis huius, ac fœderis continentur.* Sed & Psalmi-
C Ezech. 20. sta dicit: *Maledicti, qui declinant à mandatis tuis.*
Et per Ezechielem Dominus ait: *Neque cogi-
tatio mentis vestræ fiet dicentium: Erimus sicut gentes,
& sicut cognationes terræ, vt colamus ligna, & lapides.
Viuo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, &
brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos;
& educam vos de populis, & congregabo vos de terris, in
quibus dispersi estis, & subiiciam vos in sceptro meo.*

## De libro Tobiæ.

D Tob. 2. ILlud ad memoriam reuoco, quod de Tobia viro
iusto Scriptura testatur: *Contigit*, inquiens, *cùm
vna die fatigatus à sepultura, veniens domum, iactasset
se iuxta parietem, & obdormisset: atque ex nido hirundi-
num dormienti illi calida stercora insiderent super oculos
eius, fieretque cæcus.* Fatigatus à sepultura, dum se ve-
lut effractis viribus proiicit, lumen amittit. Illæsum
quippe cordis oculum seruat, quisquis io bonis
operibus infatigabilis perseuerat: cùm verò pusil-
E lanimiter frangitur, non immeritò luce priuatur.
Eccli. 2. Hinc enim scriptum est: *Væ his qui perdiderunt susti-
nentiam.* Hinc Paulus ait: *Vigilate, state in fide, virili-
1. Cor. 16. ter agite.* Quid verò leuiter volantes hirundines, nisi
leues adulantium, & blanda loquentium significant
mores? qui dum blandiloqui sua suauitate de mul-
cent, dum adulationis oleo caput audientis impin-
guant, interiores oculos, ne solita luce fruantur, ex-
Psal. 140. cæcant. *Corripiet me*, inquit, *iustus in misericordia, &
increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet ca-
put meum.* Et tamquam stercus oculis ingeritur, dum
lenocinantis eloquia quemlibet blanda verbosita-
te perungunt; à quibus scilicet hæc sæpe dicuntur:
Viue dum vitis, recrea corpus eduliis, ne sit se distri-
ctiùs atterat, tot oppressa laboribus caro fragilis
mox succumbat: persona tua excellentioribus ex-
colatur induuiis, vt eius, quam tenes, seruetur ge-
nium dignitatis: agglomeretur lateribus tuis turba
clientium, vt dum te commeantium multitudo cō-
decorat, honoris officio tunc vilescat. Sed si nobis
hæc diabolicæ malignitatis amaritudo detegitur,
tentationis ingestæ caligines funditus euanescunt.
Vnde & illic dicitur: *Tunc sumens Tobias de felle pis-* Tob. 11.
*cis, liniuit oculos patris sui, moxque cœpit albugo ex oculis
eius quasi membrana oui egredi, statimque visum rece-
pit.* Fel etenim piscis est malitia Behemot, qui caput
est, & initium totius iniquitatis. Cæcus itaque felle
piscis oblinitur, & protinus cæcitas effugatur; quia
cùm amaritudo diabolicæ versutiæ nostris oculis
ostensa proponitur, tenebrarum mox caligo pro-
pellitur, & lux interior, quæ velut eclipsim passa
fuerat, reformatur. Et notandum quod dicitur, quia
prius albugo de oculis est illius egressa, & sic lux il-
lico reparata. Ille quippe in oculis gerit albuginem,
qui de se sanctitatis habet opinionem. Quisquis er-
go recuperare vult lucem, amputet à se prius affe-
ctatæ æstimationis albuginem, vt se non abneget
peccatorem, qui peccati vult euadere cæcitatem.
*Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Isti sunt Matth. 5.
oculi, de quibus in Canticis dicitur: *Oculi tui colum-* Cant. 4.
*barum, absque eo quod intrinsecus latet.*

## De libro Iob.

*Ex Sermone de S. Georgio.*

Q*Vis conclusit ostiis mare, quando erumpebat, quasi de
vulua procedens?* Et paulò post: *Circumdedi illud* Iob. 38.
*terminis meis, & posui vectem, & ostia; & dixi: Vsque
huc venies, & non procedes amplius, & hîc confringes tu-
mentes fluctus tuos.* Enimuerò rectè per mare cor pra-
ui hominis designatur, quod videlicet furore est
turbidum, rixis amarum, elatione superbiæ tumi-
dum, caligine malitiosæ fraudis obscurum. Separa-
uit ergo tunc Deus mare, & minaces fluctus ab
inundatione terræ compescuit: vt terra virentes
herbas, & ligna pomifera germinaret, ac deinde se-
getum fructus afferret. Separat etiam nunc ab ele-
ctis suis reproborum turbines persequentium, &
quasi furentes coërcet impetus tempestatum: quod
etsi furere vsque ad infligenda corporibus tormen-
ta concedit; ne tamen animas lædant, inuicta eos
atque peruigili brachij sui protectione custodit,
quodammodo dicens mari: *Hucusque venies, & non
procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos.*
Ac si patenter dicat: Vsque ad inferenda corpori-
bus te tormenta relaxo; ne autem vsque ad animā,
cumulis intumescentibus profluas, legis meæ tibi
littus oppono: vt dum furori fluctuū tuorum littus
obiicitur, terra cordis ad proferenda fluctuum ger-
mina libera relinquatur.

## Incipiunt Capitula de libro Psalmorum.



*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia libri Psalmorum.

### CAPVT I.

A

*In Epistola ad Desiderium Abbatem, vbi super Dei omnipotentia disputatur.*

Psal. 36. *VIdi impium superexaltatum, & eleuatum super cedros Libani; transiui, & ecce non erat.* Adhuc fortassis epulabatur ille splendidè, fulciebatur cuneis obsequentium, ambiebatur agminibus bellatorum; quem Propheta superexaltatum, & eleuatum vidit: moxque ad contemplandum summa pertransiens, quem magnum aliquid fortè crediderat, nihil esse cognouit tunc gestum. Tunc enim & cum diuitiis intumescunt, cùm se super alios arroganter extollunt; cùm denique inferiores per tyrannidis violentiam opprimunt, tunc, inquam, eo veriùs nihil sunt, quo ab eo, qui verè, & summè est, procul sunt.

### CAPVT II.

*In Epistola ad Hermisindum.*

Psal. 48. *SIcut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos.* Oues habet Christus, quas ad amæna vireutia caulis cælestibus introducat: oues habet & ille leo rugiens, quas insatiabili cruentùs ore deglutiat. Qui benè mors dicitur; quia cum sit auctor mortis, ad inferendum nobis interitum crudeliter
Apoc. 2. efferatur. Vnde Ioannes: *Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors.*

### CAPVT III.

*In Epistola ad Desiderium Abbatem, vbi dicit, quòd maiori sit dignus honore, qui dignitatem proiicit, quàm qui in ea manet.*

*DEus, Deus meus, ostende mihi bona super inimi-* Psal. 58.
*cos meos; ne occidas eos, ne obliuiscantur legis tuæ.* Prouida quippe Redemptoris nostri dispensatione diuinitus agitur, vt quasi ad seruandam legis domum Iudæorum reliquiæ reseruentur; vt ipsi quodammodo nostri sint scriniarij, & libros cælestis eloquij in eadem, in qua conditi sunt lingua, vbique terrarum ferant; quatenus ipsi, qui nobis inimici sunt, si quando scrupulus dubietatis emerserit, omne nobis ambiguum tollant. Vu-
B de per Psalmistam dicitur: *Deus meus, ostende mihi* Psal. 58.
*bona inter inimicos meos, ne obliuiscantur legis tuæ.* Hebraica quippe lingua, quæ toto orbe dispergitur, multùm Christianæ fidei auctoritas adiuuatur. Nam nisi illud accederet testimonium, quod apud nos scribitur, quodammodo putari posset esse figmentum. Sed cùm illud testimonium adhibetur, illico dubietas tollitur. Vnde & illic aptè subiungitur: *Disperge illos, dissemina per totum* Ibid
*mundum eos, qui superfuerint de populo Iudæorum, vt ipsi de veteribus libris testimonium perbibeant nouæ fidei veritati.*

### CAPVT IV.

C

*In libro de contemptu sæculi.*

*HOlocausta medullata offeram tibi cum incenso,* Psal. 66.
*& arietibus.* Dauid autem pro magno munere, medullata se Deo sacrificia oblaturum esse pollicetur, dicens: *Holocausta medullata offeram tibi cum incenso, & arietibus.* In primis

itaque sciendum, quia nequaquam Deus hostiarum pelles, sed interiora potius viscerum cum ipsis quoque medullis in sacrificio sibimet mandat offerri. Vnde in ostendendo ipso sacrificiorum ritu, Moyses præcipit dicens: *Subtracta pelle hostia artus in frusta concidat.* Quisquis sane semper negotiorum sæcularium exercitia delectabiliter fundit, holocausti sui medullas cum visceribus subtrahit, & solam victimæ pellem Deo, qui offerri prohibetur, abolere contendit. Qui verò suaue Deo sacrificium offerre desiderat, recessus peratur, interiora secetur, animam suam integram illibatamque in propria virginitate custodiat; ne discurrendo per lupanaria sæculi immundis corruptoribus, prostibuli more, substernat. Vt ergo interni Sponsi conspectui placeat, non se fusis pompæ sæcularis obducat, sed omnes mentis suæ sensus immortalis vnguine castitatis obliniat, ne in mortem per incontinentiam corruens, in fœtore luxuriæ computrescat. In conclaui igitur sanctæ Ecclesiæ anima se pudica concludat, sicque in æterni Regis thalamo iugiter requiescat.

Leuit. 9.

## CAPVT V.

*Ad Alexandrum Papam, de Canonicis.*

Psal. 68. NOn me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me puteus, neque vrgeat super me puteus os suum. Cùm peccat homo, quasi in puteum labitur; cùm verò peccata defendit, os putei super eum, ne pateat egressus, vrgetur. Corruit ergo in puteum homo, cùm peccat; claudit verò sibimet os putei, dum excusat. Ex hac potiò defensione, vel excusatione crimen hæresis nascitur. Hæresis enim interpretatur electio; & dum quod elegit quis, defendere nititur, relicto veritatis tramite, quia pet abrupta peruersi dogmatis rapitur in hæresim, necesse est, prolabatur. Hoc autem inter peccatorem, & hæreticum distat; quia peccator est, qui delinquit, hæreticus autem, qui peccatum per prauum dogma defendit.

## CAPVT VI.

*Ad Desiderium Abbatem; vbi de Dei omnipotentiâ disputatur.*

Psal. 72. DEiecisti eos dum alleuarentur. Dum de reproborum sese extollentium deiectione Prophera narratet, non air: Postquam alleuati sunt, deiecisti eos, Domine; sed, dum alleuarentur; quia per hoc inanescunt, per quod intumescunt; inde corruunt, vnde sublimes fiunt.

## CAPVT VII.

*In Sermone de S. Anastasio.*

DE quibusdam magna prædicantibus, sed desidiosè viuentibus, per Prophetam dicitur: Psal. 77. *Filij Ephrem intendentes arcum, & mittentes sagittas suas, conuersi sunt in die belli.* Qui enim aduersus vitiorum tentationes ad conflictum alios prouocant, sed configere ipsi sub ignobili desidiæ languore detrectant; hi nimirum sagittas quidem dirigunt, sed post terga conuersi, consummatæ victoriæ titulo non metentur: nec eis prodest quod benè cœperant, quia non vsque ad finem magnanimiter perseuerant. Ibid. Vnde & de illis protinus sequitur: *Non custodierunt testamentum Dei, & in lege eius noluerunt ambulare.* Ac si diceret: Susceperunt quidem testamentum, sed non custodierunt; posuerunt in lege pedem per initium, sed non tenuerunt perseuerantiæ egressum. Quisquis ergo ad spirituale certamen alios prouocat, quisquis ad fortiter agendum proximorum mentes instigat, debet vtique vita concordare cum lingua, ne dum aliis proponit excelsa, ipse contentus in his, prematur inertia. Hinc est quod in lege præcipitur: *Non habebis in sacculo diuersa pondera, maius, & minus: nec erit in domo tua modius maior, & minor; pondus habebis iustum, & modius æqualis, & verus erit tibi.* Deut. 25.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Blancam Comitissam.*

MOntes excelsi ceruis, petra refugium herinaciis. Psal. 103. Quid enim hoc loco per montes, nisi altæ Scripturarum intelligendæ sunt profunditates? Hi nimirum, qui iam date contemplationis saltus nouerunt, altos sententiarum diuinarum vertices quasi cacumina montana conscendunt; ad quæ profectò cacumina quia infirmi pertingere nequeunt, rectè illic subditur: *Petra refugium herinaciis*: quia videlicet inualidos quosque non intelligentia sublimis exercet, sed sola in Christo fides humiliter continet.

## CAPVT IX.

*Ad Desiderium Abbatem, vbi excessum suum excusat.*

EGo dixi in excessu mentis meæ: Omnis homo mendax. Psal. 115. Cui nimirum responderi potest: Si omnis, & tu; falsaque iam erit sententia, quam mendax ipse protulisti Si verò ipse non mendax, vera iam sententia non erit; quia dum tu es verax, non omnis homo cognoscitur esse mendax. Verùm ne ad instar gentilium scripturarum, sacra quoque Scriptura calumniæ pateat, sed ipsa se propria potius auctoritate defendat, notandum est quod præmittitur: *Ego dixi in excessu mentis meæ.* Per excessum igitur mentis, & semetipsum transiit, cum de qualitate hominia definiuit; ac si perspicuè dicat: De falsitate omnium hominum inde veram sententiam protuli, vnde ego ipse super hominem fui. In tantum verò & ipse mendax, in quantum homo; in tantum autem omnino non mendax, in quantum excessum mentis super hominem ad summa contemplanda conscendi.

## CAPVT X.

*In Sermone de S. Columbâ.*

FIat manus tua, vt saluet me: ac si diceret: Fiat ille, per quem facta sunt omnia: vt dum ille creatur, creatura à reatus sui contagio liberetur. Psal. 118.

## CAPVT XI.

*In Sermone de S. Christophoro.*

SIcut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron: quod descendit in oram vestimenti eius. Psal. 132. Vnguentum scilicet in capite, Spiritus sanctus est in Saluatore: qui nimirum per Aaron mysticè designatur: qui mons fortitudinis dicitur. Cùm igitur Aaron mons

fit fortitudinis, barba quoque signum est virilitatis. Huius ergo Aaron barba sancti Apostoli sunt, qui virilitatis suæ robore, quod de sancti Spiritus voctione conceperant, omnia furentium persecutorum bella vicerunt, & mundi principem tamquam leooem aduersus oues Christi immaniter rugientem cum gloria triumpharunt. Vnde Petrus: *Cui resistite*, inquit, *fortes in fide*. Paulus etiam
1. Pet. 5. dicit: *Arma militiæ nostræ non carnalia, sed potentia*
2. Cor. 10. *Deo sunt, ad destructionem munitionum consilia corporis destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersum scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*. Ab hac ergo barba summi Pontificis Aaron vnguentum in orá vestimenti eius instillat; quia per beatos Apostolos, consequenter & sanctos Martyres, ac deinceps totam simul Ecclesiam, fluentum sancti Spiritus irrigat.

## CAPVT XII.

*In Epistola ad Alexandrum Papam, de auferenda proprietate Canonici.*

QVantum ad nostræ intelligentiæ modulum, nullum io humano genere malum A perniciosioris est crimiois, quàm defensio prauitatis. Vnde David ait: *Non declines cor meum in ver-* Psal. 140.
*bum malum, ad excusandas excusationes in peccatis*. Offeosio quippe Dei meretur iram, excusatio prouocat ad vindictam. Hoc planè vitium sicut ex radice humani generis prodiit, quotidie pullulat, & tamquam erumpentes arboris ramos germinare non cessat. Consultus enim Adam cur ex ioterdicto pomo comederit: *Mulier*, inquit, *quam dedisti* Genes. 3.
*mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi*; mulier etiam cur hoc fecerit, inquisita; *Serpens*, ait, *decepit me, & comedi*. Ac si vterque io Conditorem obliquè crimen intorqueat, eumque, à quo redar- B guuntur, incessaot, dicentes: Non nobis, sed tibi proculdubio debet hic reatus adscribi, qui & coniugem viro iuoxisti, & serpentem in paradiso inter homines viuere decreuisti. Quorum vtriusque tamquam primischolus ille discipulus erat, qui de Abel Domioo requirenti respondit: *Numquid cu-* Genes. 4.
*stos fratris mei sum ego?*

*Expliciunt testimonia de Psalterio.*

---

## Incipiunt Capitula de libro Prouerbiorum.



*Expliciunt Capitula.*

---

## Incipiunt Testimonia Prouerbiorum.

## CAPVT I.

*In Epistola ad Cincium Præfectum.*

Prou. 2. PRudentia seruabit te, vt eruaris à muliere aliena, *& ab extranea, quæ mollit sermones suos*. Et post pauca: *Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent semitas vitæ*. Quæ est autem meretrix, vel mulier aliena, cuius oobis probibetur accessus, nisi vita sæcularis, vita carnalis atque terrena? In cuius miseri homioes se oblectamenta proijciunt, in cuius se captiosa iucunditate resoluunt, ac adulterinis in eam, vt ita fatear, amplexibus immergunt.

C

## CAPVT II.

*In eadem Epistola.*

DE booa verò muliere audi quid idem Salomon dicat: *Sit vena tua benedicta, &* Prou. 5.
*lætare cum muliere adolescentiæ tuæ*. Mulier enim adolescentiæ nostræ, sancta proculdubio est vita; cui scilicet ex tunc iam quasi per arram, & sponsionem coniuncti sumus, cùm abrenuntiaturos oos diabolo, & omnibus pompis eius in baptismo promisimus. Vbi mox subditur: *Cerua charissima, & gratissimus hinnulus, vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore illius delectare iugiter*. Quid per ceruam, quæ montium celsa conscendit, nisi sancta designatur Ecclesia, quæ sese in amore cælestis patriæ attol-

lit ? Quid ceruæ iſtius vbera, niſi duo ſignificant Teſtamenta ? His vberibus inebriamur, cùm de ſacræ Scripturæ fluentis infundimur, & ſpiritualis ſapientiæ potum ſitientes haurimus. In hac igitur muliere delectari præcipimur, vt eloquiorum cæleſtium pinguedine ſaginemur. Sequitur: *Quare seduceris, fili mi, ab aliena, & foueris in ſinu alterius?* Ab aliena quippe muliere ſeducitur, qui carnalia vitæ illecebris delectatur. Nec immeritò dicitur aliena, quia nobis ex diuinæ legis eſt ſanctione prohibita. Rurſus ſuper vtraque muliere loquitur, dicens.
Prou. 7. *Dic ſapientiæ, ſoror mea es, & prudentiam voca amicam tuam, & cuſtodi te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.* Moxque ſubiungit: *De feneſtra domus meæ per cancellos proſpexi, & video paruulos; conſidero vecordem iuuenem, qui tranſit per plateas iuxta angulum, & prope viam domus illius graditur.* Vbi notandum, quia vita carnalis, quæ meretrix dicitur, non alios niſi paruulos, & vecordes decipere poſſe perhibetur. Vnde & alibi idem Salomon ait:
Prou. 9. *Mulier ſtulta, & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens, ſedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo vrbis loco, & vocat tranſeuntes viam, & pergentes in itinere ſuo. Quis eſt paruulus, declinet ad me, & vecordi locuta eſt.* Nam qui perfectus eſt vir & mentis ſanæ, nequaquam poterit carnalis illecebræ lenocinio decipi, vel quantumlibet ingruenti ſcatutientium paſſionum certamine ſuperari. Illos enim dumtaxat hæc mulier ſuperat, de illis vita carnalis, & terrena triumphat, quos prauæ voluntatis intentio, & terrenæ concupiſcentiæ teter fumus obcæcat. Vnde illic aptè ſubiungitur:
Ibid. *In obſcuro, aduesperaſcente die, in noctis tenebris, & caligine, ecce mulier occurrit illi in ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas.* Inebriat enim carnalis vita cor luxuriæ deditum, & tamquam nocturna caligine reddit obſcurum, dum interiores oculos non in cœlum erigit, ſed in terra defigit. Deinde ſubjicit: *Garrula, vaga, & quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis; nunc foris, nunc in plateis nunc iuxta angulos inſidians.* Hic porrò carnalium hominum exprimit inconſtantiam, leuitatis vitio ſubditam, grauitatis turpiter alienam. Quod autem ſubiungitur:
Ibid. *Intexui funibus lectum meum, ſtraui tapetibus pictis ex Ægypto.* Quid per hoc aliud innuitur, niſi quia delectatio carnis, in quam luxurioſus quiſque vltro tamquam in cubile proſternitur, perplexis peccatorum vinculis obligatur ? Quòd autem lectus ille ex pictis ex Ægypto tapetibus ſternitur, quid eſt aliud, niſi quia vita luxuriantium nequaquam fundamento ſolidæ veritatis innititur, ſed mendacij fucis, & adumbratis imaginibus coloratur ?
Ibid. Quod autem meretrix iſta dicit: *Veni, inebriemur vberibus, & mutuis fruamur amplexibus, donec illuceſcat dies; non eſt enim vir meus in domo ſua, abiit via longiſſima;* tale eſt: Vir animæ cuiuſque fidelis Chriſtus eſt: qui non eſt in domo ſua, ſed abiit via longiſſima, quando pollutam cuiuſlibet conſcientiam cernit, atque ideo mox ab eo procul abſcedit; deinde ſubdit: *Sacculum pecuniæ ſecum tulit, in die plenæ lunæ reuerſurus eſt.* Redemptor enim noſter pecuniæ ſecum ſacculum tulit, cùm aſcendens in cælum, fidei noſtræ ſecum lucra portauit. Qui reuerſus eſt in die plenæ lunæ, id eſt, in conſummatione vniuerſalis Eccleſiæ; veniet enim Dominus ad iudicium, cùm expletus fuerit numerus electorum. Sed cùm multa dicat de peſtilentiſſima huius mulieris aſtutia, quibus venatur animas hominum perditorum, quæ nos ob prolixitatem inſerenda non ducimus, hoc in fine ſubiecit: *Multos,* A inquit, *vulneratos deiecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea; viæ inferi domus eius, penetrantes interiora mortis.*

## CAPVT III.

*In Sermone de S. Bartholomæo.*

AVdiamus itaque per os Salomonis, ſapientiam nos ad menſam ſpiritualis alimoniæ claris vocibus inuitantem: *Sapientia,* inquit, *immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam; miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis: Si quis eſt paruulus, veniat ad me: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis.* Prou. 9. B Chriſtus enim, qui ſapientia Patris eſt, victimas immolauit, cùm ad noſtræ imitationis exemplum, beatos Martyres permiſit occidi. Miſcuit vinum, quia propinauit credentibus Spiritum ſanctum. Propoſuit menſam, quia cæleſtem parauit hominibus gloriam. Miſit ancillas ſuas, id eſt, ſanctos verbi miniſtros, qui ſe infirmos & fragiles aſſeuerant. Quid ergo iam reſtat, niſi vt relicta fame ſæculi, properemus ad menſam Dei ? Sed ad hanc ingrediendi aditum reperire non poſſumus, niſi per ſanctos Apoſtolos, quibus claues commiſſæ ſunt regni cælorum. Matth. 16. Vnde ſcriptum eſt: *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam; in capite turbarum clamitat, in foribus portarum.* Prou. 1. Ipſi quoque ſunt caput turbarum, foreſque portarum; quia ipſi ſunt C populorum principes, ac ſupremæ Hieruſalem per ſublimioris excellentiæ priuilegium ianitores.

## CAPVT IV.

*In Epiſtola ad Cincium Præfectum, ſuper cohortatione ad caſtitatem.*

AVdi rurſus ſub mulierum ſpecie, quid inter ſpiritualem vitam diſtet, atque carnalem: *Mulier,* inquit, *diligens, corona eſt viro ſuo: & putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res dignas gerit.* Prou. 12. In huius itaque mulieris oſſibus eſt putredo; quia dum quilibet carnali vitæ coniunctus ſuperare alios nititur, D dum forte quid, quod oſſa ſignificant, agere gloriatur, fœda per populum fama diffunditur, & quaſi fætor olidæ putredinis exhalatur. De quibus vtique mulieribus & alius Sapiens dicit: *Mulier ſi eſt tibi ſecundùm animam tuam, ne proiicias illam: & odibili non credas te in toto corde.* Eccli. 7. Mulier quippe ſecundùm animam, eſt vita virtutum, conuerſatio ſancta: Mulier verò odibilis, carnalis eſt vita; quæ certè odio eſt habenda; cui profectò ſi in toto corde nos credimus, neceſſe iam erit, vt ſicut Samſon per Dalilam, ita & nos per iſtam in manus hoſtium incidamus; Iudic. 16. de qua videlicet odibili muliere in Deuteronomio ſcriptum eſt: *Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam fœditatem, ſcribat libellum repudij, &* Deut. 24. E *dabit in manu eius, & dimittat eam de domo ſua.*

## CAPVT V.

*In Epistola ad Fratres Gamungnũ, vbi de transgressione suorum mandatorum agit.*

QVi virtutum lapidibus festinat atrium subli-
me construere, priùs eum necesse est in-
horrescentia carnalium delectationum dumeta
Prov. 24. purgare. Vnde rectè per Salomonem dici-
tur; *Diligenter exerce agrum tuum, vt postea ædifices*
*domum tuam.* Ille quippe benè domum men-
tis ædificat, qui priùs agrum corporis spinis
vitiorum purgat: alioquin si desideriorum,
passionumque carnalium sentes in carnis agro
pullulare sinuntur; fame boni crescente, tota
Ibid. intus virtutum structura collabitur. Hinc rur-
sos ait: *Per agrum hominis pigri transiui, & per*
*vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ,*
*operuerunt superficiem eius spinæ, & materia lapidum*
*destructa erat.* Quid enim ager, vel vinea pigri
hominis, nisi caro cuiuslibet otiosi in spiritua-
lis agriculturæ laboribus desudare nolentis?
Quid autem vrticæ, nisi gulæ prurigines, &
carnales illecebræ? Quid denique spinæ sunt,
nisi passionum carnalium punctiones? Quid po-
stremò materia lapidum, nisi charitate media
cum permixta cohærentium structura virtutum?
Ager ergo pigri & stulti hominis, vrticis, spinis-
que repletur, cùm caro cuiuspiam otiosè viuen-
tis, non per disciplinam continui laboris exco-
litur desiderio, & enutritur. Lapidum quoque
materia labefactata diruitur; quia tota virtu-
tum fabrica, velut impactis incontinentiæ arie-
4. Reg. 25 tibus dissipatur. *Princeps* enim *coquorum destru-*
*xit muros Hierusalem.* Coquorum autem Prin-
ceps iure asseritur venter, cui nimirum à coquis
laborioso opere seruitur. Quisquis ergo desiderat
spiritualium segetum vbertate ditescere, desudet
nunc agrum sui corporis, disciplinæ, ac continen-
tiæ vomere continuo labore sulcare: & tanquam
noualium suorum glebas, sarculo sapiente con-
fringat; dum quidquid durum, dum quidquid in-
fœcundum in se reprehenderit, iugis pœnitentiæ
contusionibus terat; nec desinant gulæ prurientis
vrticas, atque inhorrescentes carnalium deside-
riorum vepres radicitus extirpare, quo vberes pro-
uentus spiritualium segetum valeant sui cordis ru-
ta proferre. Vnde & idem Salomon ait: *Qui opera-*
Prov. 12. *tur terram suam, saturabitur panibus: qui sectatur otium,*
*replebitur egestate.*

## CAPVT VI.

*In Epistola ad Alexandrum Papam, de Canonicis.*

Prov. 26. CLaudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit
*verba per nuntium stultum.* Quibus nimirum
verbis quid aliud videtur expressum, nisi vt car-
naliter sapienti, ac per hoc stulto cuilibet non
committatur prædicationis officium? De sanctis
enim Prædicatoribus dicitur: *Quàm speciosi pedes*
Esai. 52. *euangelizantium pacem, euangelizantium bona?* Iraque
quilibet Ordinator Ecclesiæ, si dignos, & ido-
Rom. 10. neos in dignitate constituit, quasi pedibus re-
ctis incedit. Per eos enim verbum spargendo
circumquaque discurrit; & quod per semet-
ipsum non valet agere, per illos satagit efficaci-
ter adimplere. Sin autem carnales quosque, ac
reprobos ordinare præsumat, hic claudus pedi-
bus ambolat. Qui etiam iniquitatem bibere di-
A citur: quia dum verba sanctæ prædicationis per
stultum nuntium mittit, & contra Apostolum, 1. Tim. 4
cito manus imponit, peccatis communicat, alie-
nis. Nam et si prudenter quisque loquatur, si ta-
men non agit ipse quod loquitur, in spirituali
claudus itinere non immeritò iudicatur. Vnde &
illic aptè subiungitur: *Quomodo pulchras frustra ha-* Prov. 26.
*bet claudus tibias, sic indecens est in ore stultorum pa-*
*rabola.* Pulchris planè innititur tibiis qui luculen-
ter claritate sermonis. Sed dum sine bonis operi-
bus accuratum deprimit eloquium, velut sine gres-
su promouet recta crura verborum. Quasi pulchras
ergo habet tibias ad videndum, sed non vtiles ad
B gradiendum, qui podagricis vitiorum laqueis in-
nodatus, ipse quidem turpiter claudicat, dum alios,
vt agiliter gradiantur inuitat. In istorum ergo stul-
torum ore indecens est parabola; quia dum spiri-
tualiter sonant, & carnaliter victitant, eorum vi-
ta cum labiis non concordat; quos nimirum ho-
nesta loquentes, sed inhonestè viuentes prædicatio
recta non liberat, sed mordax cõscientia vehemen-
ter accusat; vnde illic non incongruè subdit: *Quo-*
*modo si spina nascatur in manu temulenti, sic parabola in* Ibid.
*ore stultorum.* Spina quippe in manu temulenti nas-
citur, cùm illi, qui huius vitæ amore est ebrius, re-
prehensionis in mente aculeus generatur. In ore
itaque stultorum parabola quasi spina est; quia
dum aliud loquuntur, aliud agunt, mens eorum
in semetipsa aliquando redarguitur, & quodam
C quasi spinæ pungentis acu eo perforatur; velut
spina certè malè viuentis, & benè dicentis con-
scientia pungit, dum in eo, quod extrinsecus lo-
quitur, quodam pudoris atque formidinis sti-
mulo intrinsecus sauciatur.

## CAPVT VII.

*In eadem Epistola.*

S*Icut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij; ità*
*qui tribuit insipienti honorem.* Nam qui apud
gentiles Mercurius Deus*Sacelli, siue pecuniæ Prov. 26.
dicebatur; Aceruus Mercurij, cumulus, atque *Lucelli f.
D congeries est nummorum. Et quia nummo re-
gula monetalis imprimitur, quid per nummo-
rum designatur aceruum, nisi Regularium, ac
veræ sanctitatis imaginem præferentium concio
Clericorum? Quid verò per lapidem, nisi duram,
stolidam, & insensibilem illius mentem accipi-
mus, qui dum Deum esse indubitata fide non
credit, spem suam in terrena qualibet possessio-
ne constituit. De quo per Prophetam dicitur: Psal. 13.
*Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.* Huic au-
tem insipienti tunc honor tribuitur, cùm ad Ec-
clesiastici gradus apicem quispiam non Deo, sed
pecuniæ deditus promouetur. Sed sicut num-
morum dissipatur aceruus, si desuper lapis im-
E mittitur, ita per indigni, siue lapidei Pastoris,
accessum, quasi constipatus ordo destruitur re-
gulariter gradientium, & in charitate obedien-
tium Clericorum: grauatur enim mali Pastoris
vmbraculo, & tanquam nummorum cælestium
cumulus, tartarei lapidis mole diruitur. Stulto
igitur, & insipienti denegandus est honor Ec-
clesiasticus, ne sanctorum Clericorum tanquam
nummorum spiritualium mergatur aceruus. De
quo videlicet stulto paulò superiùs idem Salomon
ait: *Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit* Prov. 26.
*verba per nuntium stultum.*

### CAPVT VIII.

*In Epistola ad Alexandrum Papam, super insolentia malorum hominum.*

Prou. 30. S*Anguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer.* Nam quò quisq; immoderatiùs vescitur, eò necesse est, vt ad potum æstuantiùs accendatur. Et dum congesta sibi moles seruescente stomachi lebete decoquitur, crebris necesse est haustibus irrigetur. Sed cùm cibis venter, ac potibus intume- A scat, consequens est vt alterius vtrioqoe meatibus, & fæces per podicem io cuniculos egerat, & humorem de genitali eonceptaculo per pudenda profundat. Sicut enim in torcularibus vinarium à vino; sic in ilibus stercus separatur à vitu. Sanguisugæ ergo, quæ edacitas est, duæ sunt filiæ, ebrietas, & libido; quia dum vna pestia delectabilitet concipit, geminam necessatiò sobolem parit; quæ nimirum dicunt: Affer, affer; quia cùm sint insatiabiles, violentæ quoque sunt exactrices.

*Expliciunt Testimonia de libro Prouerbiorum.*

---

## Incipiunt Capitula de Ecclesiaste.



*Expliciunt Capitula.*

---

## Incipiunt Testimonia de Ecclesiaste,

### CAPVT I.

*In libro Gratissimo.*

Eccl. 1. O*Mnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant.* Hunc excursum, atque recursum spiritualium fluminum mysticè Lucas Euangelista describit, cùm ait: Quia *conuocatis* Luc. 9. *Iesus duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent; & misit illos prædicare regnum Dei.* Ecce egressus fluminum; ac postmodum subdit: Et *reuersi Apostoli narrauerunt illi quæcumque fecerunt.* Ecce reditum fluminum. Ad locum ergo vnde exeunt flumina, reuertuntur; quia electi quique illi se debitores esse non ambigunt, à quo videlicet 1. Cor. 12. hauserant omne quod spiritualiter fluit. Vnde & Paulus ait: *Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.* Nempe cùm primùm ponat Spiritum, deinde subiungat Dominum, postremò Deum, ostendit sanctam Trinitatem, vnum scilicet Deum omnium gratiarum esse indubitanter auctorem. Ipse enim sua dona distribuit, qui singulorum merita, & operum diuersitates occulta prouisione discernit.

### CAPVT II.

G G.

Eccl. 10. M*Vsca morientes perdunt suauitatem vnguenti;* quia cogitationes superfluæ, quæ assiduè in animo carnalia cogitante nascuntur, atque deficiunt, eam suauitatem, qua vnusquisque intrinsecus per Spiritum vnctus est, perdunt. Vnde cùm miro pietatis opere ad cor Veritas venit, prius B ab eo cogitationum carnalium æstus ejicit, & post io eo virtutum dona dispooit. Quod benè oobis innuitur, vbi de Domino ad filiam Principis resuscitandam dedocto in Eoangelio dicitur: *Et cùm eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella.* Matth. 9. Foras ergo turba eiicitur, vt puella suscitetur; quia nisi prius à secretioribus cordis expellatur importuna sæcularium multitudo curarum, anima, quæ intrinsecus iacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum eogitationes spargit, ad eonsiderationem sui sese nullatenos colligit. Nullus quippe sapientiam, quæ Deus est, plenè percipit, nisi qui ab om- C nise abstrahere actionom carnalium fluctuatione contendit. Vnde aliàs dicitur: *Sapientiam scribe in tempore otij, & qui minoratur actu, ipse percipit eam.* Eccli. 38.

### CAPVT III.

*Ad Mainardum Abbatem.*

S*I spiritus potestatem habentis ascendit super te, locum tuum ne dimiseris.* Eccl. 10. Ac si apertè dicat: Si tentatoris spiritum in aliquo præualere considetas, humilitatem pœnitentiæ non relinquas. Et alibi scri- D ptum est: *Noli altum sapere, sed time; & vltimum in* Rom. 11. *spiritualibus nuptiis accubitum pete.*

### CAPVT IV.

*In Epistola ad Bonifacium Causidicum: vt exterioris prudentiæ spiritualis sapientia præferatur.*

D*A partem septem, nec non & octo.* Sic præsen- Eccl. 11. tem vitam, quæ per septenarium oumerum designatur, excurre; vt iam in amore futuræ, quæ per octooarium resurrectionis exprimit gloriam, totis studeas visceribus babitare. Illi perfunctoriam atque volaticam exhibe curam: in

hac perseuerantem atque perpetuam, sicut æterna est, indeficuæ dilectionis fige sententiam.

## CAPVT V.

*In Epistolâ ad Adlexandrum Papam; contra Papam, ne dijudicet.*

Eccl. 12. FInem loquendi pariter omnes audiamus: *Deum time, & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo*: Quis est autem finis loquendi, nisi ille, de
Rom. 10. quo dicit Apostolus: *Finis enim legis ad iustitiam Christus omni credenti*? Finis quippe legis ad iustitiam, Christus est; quia quidquid siue vetus, siue noua Lex loquitur, ad illum sine dubitatione refertur. Ad iustitiam verò non otiosè dicitur; quia B diuinæ legis sermo iustificat, & animam à sordi-
Ioan. 15. bus mundat. Sicut Discipulis Veritas ait: *Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Deum verò timere, est cuncta, quæ Deus prohibet, execrando, & abominando cõtemnere. Mandata illius obseruare, est omnia, quæ præcipit, operibus exercere. Ille ergo Deum timet, qui satagit cauere quod prohibet: ille mandata eius obseruat qui studet implere quod imperat. *Deum* ergo *time, & mandata illius obserua, hoc est enim omnis homo.* Ac si perspicuè dicat: Qui non studerit cauere prohibita, qui neglexerit implere præcepta, quia ratione caret, vocabulum quidem hominis habet, sed hominis esse non habet; quia non C veraciter vtitur virtute nominis, quo censetur. Ille nimirum se credat veraciter hominem, qui hominum recognoscit auctorem; alioqui, *qui ignorat, ignorabitur.* Quid autem sine his sit homo,
1. Cor. 14. perspicuè definit Scriptura cùm dicit: *Stellæ non*
Iob. 25. *sunt mundæ in conspectu eius, quantò magis homo putredo, & filius hominis vermis*? Vnde & Abraham cùm A ad summæ collocutonis culmen attollitur; cùm diuinæ familiaritatis gratiam peculiariter promeretur, huius humilitatis recordatione deprimitur, cùm dicit: *Loquar ad Dominum meum cùm sim puluis,* Gen. 18.
*& cinis*? Nam & apud Græcos hæc teneri cousuetudo perhibetur, vt cùm Imperator quis in dignitate creatur, mox vt Imperialibus fuerit infulis redimitus, coronæ simul ac sceptri gloria decoratur; cùm denique Procerum vallatur obsequiis, cùm excipitur modulantibus psallentium choris, quidam sibi præstò fit obuius, qui videlicet vna manu vasculum plenum mortuorum ossibus, ac pulueribus offerat; in alia verò stuppam lini subtiliter pexam ac pilis pensilibus molliter demolitam; cui protinus ignis adhibetur, & repente in ictu oculi flamma subito vorante consumitur; vt B in altero debeat considerare quod est, in altero valeat videre quod habet. In cineribus siquidem se cinerem recognoscit: in stuppa iam colligit in die iudicij, quam subitò mundus ardebit; quatenus dum se, simul ac sua tam vana, tam flucci pendenda considerat, de Imperialis culminis ascenso fastigio nullatenus insolescat: & dum possessor, atque possessio subiacere communi omnium casui non ambigitur, iam quasi de singulari dignitatis apice, qui ad summa prouectus est, non infletur. Pulchrum ergo mundanæ conditionis ordinem homo consideret; & dum suis vsibus omnia cernit attribui, non sibi, sed suo referat gratias Conditori; lenocinantem mundi gloriam sub C iudicij sui calcibus deprimat; virorem carnis, aridum iam puluerem credat, diem suæ vocationis tanquam speculum suis semper obtutibus anteponat, districtum vltimæ discussionis iudicium contremiscat; quatenus dum nunc Creatoris sui legibus subditur, qui inter creaturas, quæ terrenæ sunt, videtur insignis, in cælesti quoque gloria veraciter sit sublimis.

*Expliciunt Testimonia de Ecclesiaste.*

---

## Incipiunt Capitula de Canticis Canticorum.



*Expliciunt Capitula de Canticis Canticorum.*

---

## Incipiunt Testimonia de Canticis Canticorum.

### CAPVT I.

*Ex Sermone in Natali Virginum.*

Cant. 1. O*Leum effusum nomen tuum.* Chrisma Græcè, Latinè dicitur vnctio. A chrismate ergo Christus, & à Christo dicitur Christianus. Per D oleum autem, Spiritus sanctus debet intelligi, sicut per Psalmistam Saluatori nostro dicitur: *Vnxit* Psal. 44.
*te Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Oleum ergo effusum est nomen Christi; quia in tot Spiritus sancti gratia propagatur, quot sunt qui Christi vocabulum veraciter sortiuntur.

## CAPVT II.

Cant. 1. **N**Igrá sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis. Cedar interpretatur, tenebræ; hi sunt infideles lucem fidei non habentes. Nigra sum, inquit, propter persecutionis æstum, propter aduersa, quæ patior à filiis tenebrarum; sed intrinsecus formosa sum, quia concupiuit Rex speciem meam, & omnis gloria mea ab intus. Formosa sum, inquit, sicut pellis, hoc est, tabernaculum Salomonis. Sicut enim tabernaculum ex mortuorum fit pellibus animalium; ita dumtaxat illi sunt habitaculum Dei qui Christo B commortui, vitiis quoque, carnisque concupiscentiis sunt extincti. Sequitur: *Nolite*, inquit, *me considerare quòd fusca sim, quia decolorauit me Sol, ô filiæ Hierusalem.* Idem & fideles animæ, in illa iam cælesti gloria per desiderium constitutæ: Nolite me considerare, quòd fusca sim, id est, nolite desperare, vel nimis expauescere, quòd me tribulationes opprimunt, quòd persecutiones affiiciunt, quòd in hoc tēpestatis procellarumque naufragio intumescentes me fluctus illidunt; quia decolorauit me Sol, quoniam super me persecutionis æstus incanduit, decoremque meæ venustatis ac pulchritudinis offuscauit. Ac si dicat: Nolite tam ea, quibus extrinsecus affligor, attendere, quàm venustatem interioris venustatis speciem cogitare. Ephes. 2. Rom. 8. Tale est quod Apostolus dicit: *Nolite deficere in* C *tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Hanc autem interiorem pulchritudinem, exterioremque nigredinem breuiter Hieremias comprehendit dicens: Thren. 4. *Candidiores Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores.* Ecce pulchritudo, sed audi nigredinem, nam illico sequitur: Ibid. *Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis; adhæsit cutis eorum ossibus; aruit & facta est quasi lignum.* Sed aspiciamus exteriorē nigredinem, aperiat ipsa, vnde sit interior pulchritudo: *Indica mihi*, inquit, *quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie*; ac si dicat: O Sponse cælestis, quem anima mea inenarrabiliter diligit, in quo per desiderium iugiter requiescit, D quem vlnis intimæ dilectionis amplectitur, in quo totis visceribus delectatur; dic mihi vbi pascas, hoc est, tu qui Pastor bonus es, vbi oues tuas pascere facias; ipse etiam vbi cubes, id est vbi requiescas in æstu persecutionis, & feruore tentationis nostræ: vbi scilicet, nisi in his, qui furenti vesaniæ cedere nesciunt, & grassantis malitiæ conatibus viriliter non succumbunt? Non ergo immeritò formosam se sponsa ista dicebat, quia ille in ipso persecutionis articulo in ea delectabiliter quiescebat, qui serenitate vultus sui cætera clarificat.

## CAPVT III.

*In Sermone de SS. Flora & Lucilla.*

Cant. 1. **F**Asciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Myrrha planè species est aromatica, nimiæ amaritudinis, qua mortuorum cadauera condiuntur, ne facilè computrescant. Ioan. 19. Hinc est quod & ipsius Sponsi corpus à Nicodemo & Ioseph de cruce depositum, myrrha, & aloë A conditur, & linteis inuolutum sepulturæ committitur. Quid ergo per myrrhæ fasciculum, nisi multiplex mortificatio designatur? Non enim dicit: Surculus myrrhæ, sed, fasciculus, inquit, myrrhæ dilectus meus mihi; ac si dicat, quia in omni mea conuersatione me mortifico, & nullis iam propriæ voluntatis operibus viuo, dilectus meus non mihi simplex factus est ramus, sed myrrhæ fasciculus. Vnde & Prædicator eximius: *Ego*, inquit, *stigmata Iesu in corpore meo porto.* Galat. 6. Ad quam videlicet multiplicem mortificationem & nos secum hortatur, dicens: *Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, vt vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.* 2. Cor. 4. Ab eo namque quod corpore nostro circumferimus, nullam corporis partem B vacuam reseruamus. Ille ergo mortificationem Iesu in corpore suo circumfert, qui de se sibi, nihil relinquit, qui non sibi, sed Christo in omnibus viuit; qui certè se à voluntatibus propriis vndique crucifigit. Hic itaque dilectus Myrrhæ fasciculus fit; quia in cunctis suis actionibus se velut extinctum præbens, multiplicem quodammodo mortificationis Christi manipulum colligit. Vbi & aptè subiungitur: *Inter vbera mea cōmorabitur.* Nemo dubitat inter vbera pectoris esse locum cordis. Dilectus ergo inter sponsæ vbera commorabitur, quia indeficiens eius amor, ac desiderium ex eius memoria non deletur. Inter vbera mea commorabitur, tanquam diceret: qui mihi fasciculus myrrhæ factus est per C amaritudinem passionis, inter vbera mea iugiter commorabitur per dulcedinem cordis: & qui me extrinsecus per exemplum susceptæ mortis exasperat, per infusam gratiam me intimæ suauitatis obdulcat.

## CAPVT IV.

*Ex Sermone in Natali Virginum.*

**E**Go sum lilium conuallium. Lilium planè se sponsus nominat propter niueum cādorem mundissimæ castitatis. Cant. 2. Lilium non montium, sed conuallium; quia pias eligit mentes humilium, non scopulos inhabitat superborum.

## CAPVT V.

D

**I**Ntroduxit me Rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem. Cant. 2. Non ait: dedit quam non reperit, sed ordinauit, quam inordinatam inuenit. Nonnulli namque in principali cordis sui loco habent vxores, filios, prædia, vel honores: in secundo autem quodammodo Deum ponunt, dum eum minus diligunt. Hi nimirum videntur quidem habere charitatem; sed inornatam: nec illum seruant ordinem charitatis, quem Veritas ipsa disposuit, cùm dicit: *Diliges Deum ex toto corde, hoc est maximum, primumque mandatum; secundum autem simile est huic, vt diligas proximum.* Luc. 1. E Non ergo se iactet quis habere charitatem, si ordinata non est; sicut nec etiam fidem, si sine operibus, ac per hoc otiosa est.

## CAPVT VI.

**L**Æua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. Læua quippe subesse capiti dicitur, cùm præsens vita à mente, quæ cogitationum caput est, despecta calcatur. Dextræ verò

amplexibus ftriogitur, quie folius æteroæ vitæ
defideriis vndique delectatur.

## CAPVT VII.

Cant. 2. *SVrge amica mea, sponsa mea, & veni columba mea
in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ; often-
de mihi faciem tuam, fonet vox tua iu auribus meis:
Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.* Animæ
quippe fancta iure Chriſti amica, & ſponſa vo-
catur; quia illi per fidem dilectionem que cun-
iungitur. Sed hæc ſpoofe quafi adhuc iecet, dum
in muodanis actionibus implicatur; tunc furgit,
cùm ad procinctum diuinæ feruitutis erigitur.
Ac fi dicat: Quæ in fæculeris vitæ mollitie iaces,
iem furge, atque ad familiare coutubernium
meæ contempletionis erige. Columba mea io
1. Cor 10. foraminibus petræ. Si iuxta Apoſtolum, *petra
Chriſtus eſt*, foramina petræ vulnera ſunt Redem-
ptoris; quæ profectò oon cefu quinque fuot,
lanceæ fcilicer, & clauorum; fed quia nos fuera-
mus quinque feofuum vulneribus fauciati, per
has quinque plegas faluti fumus perpetuæ re-
ftituti. Iftæ fiquidem portæ erant, per ques die
Sabbati Prophete ne inferrentur onere grauia,
prohibebar. In his ergo foraminibus Dei co-
lumba confiftit; quie fencta quælibet animæ to-
tam propriæ falutis fpem in fui Redemptoris
paſſione conſtituir. Ibi velut eb eccipitris incur- C
fu defenditur, quia à cuoctis malignorum fpi-
rituum iuudiis cuſtoditur. Ibi plane nidificat,
quia illic fætus bonorum operum coacetuar. De
Psal. 103. hac petre per Pſalmiſtam dicitur: *Moutes excelfi
ceruis, petra refugium berinaciis*, Quod autem ed-
ditur: *In cauerna maceria*; folenr ex lepidibus
maceriæ fieri ad cuſtodiam vinearum; ficut per
Iſaiam dicitur: *Vinea facta eſt dilecto in cornu in
loco vberi, & maceria circumdedit, & circumfodit
eam.* Quid ergo per maceriam lapidum niſi
præfidium, & excubias intelligimus Angelo-
rum? quibus videlicet snima in certamine poſi-
ta, dum vallatur, atque circumdarur, è cunctis
aduerfantium fpirituum tentationibus cuſto- D
ditur. Porro quod fequitur: *Oſtende mihi faciem
tuam*; tunc anima cæleſti Sponfo faciem fuam
oſteodere dicitur, cùm eius fpeciem iuternis
obtutibus quefi reuelata facie contemplatur:
*Sonet*, inquit, *vox tua in auribus meis: vox enim tua
dulcis, & facies tua decora.* O quèm fuaue com-
mercium, immo quèm inenatrabilis dulcedo io
humaois viſceribus oritur, cùm Creator, & cree-
ture elternis in fe inuicem effectibus delectan-
tur! ficut per Prophetam dicitur: *Suauis fit ei
Psal. 101. laudatio mea, ego verò delectabor in Domino.*

## CAPVT VIII.

*EN lectulum Salomonis, fexaginta fortes ambiunt
ex fortiſſimis Iſraël* Fortes enim lectulum Se-
lomonis ambiunt, dum intimerum pecificè Re-
demptoris noſtri requiem fancti quique indefeſ-
fa defiderij fedulitate cuſtodiuut.

## CAPVT IX.

Cant. 4. *OCuli tui columbarum, abſque eo quod intrinſe-
cus latet.* Iſti ſunt oculi, de quibus Domi-
Matth. 5. ous in Euangelio: *Beati*, inquit, *mundo corde, quoniã
ipſi Deum videbunt.* Abſque eo quod intrinſe-
cus letet. Quie licet fancti Doctores nunc Crea-
torem fuum per contemplationis gretiam aſpi-
A ciunt, latet tamen adhuc magnom eliquid, ad
quod in hac corruptibili caroe humanæ mentis
acies non aſpirat. Vbi mox fequitur: *Capilli tui
ficut greges caprarum, quæ aſcenderunt de Galaad.*
Sicut enim per oculos, Ecclefiæ Doctores iotel-
ligũtur, qui ad videnda in inferioribus membris
fumma, ac fpecialia fuur prælati: fic etiam per
capillos, gregeſque caprarum defiguantur fim-
plices & fubiecti. Qui nimirum & fi præ fimpli-
citate myſtica quæque ac fumma non penetrant,
multitudine tamen, & comperatione fua fan-
ctam Eccleſiam velut capilli caput exornanr;
quia plerumque pro peccato aufertur figura
peccati. Galaad, aceruus eſt teſtimonij. Per Ga-
B laad ergo Chriſtum, cui Sanctorum omnium
multitudo perhibet teſtimonium. Per capillos
verò, vel caprarum greges, multitudinem intel-
ligimus fubiectorum. Greges ergo caprarum
eſcendunt de monte Galaad; quia Sanctorum
omnium multitudo de Chriſto, quem fibimet
faciunt fundamentum, conſcendere fatagunr
excelſa virtutum. Vnde colligere poſſumus,
quia quantùm diſtat inter oculos, & capillos,
tantùm ferè in contemplationis ſtudio inter
Prælatos diſtare debeat, & fubiectos; quatenus
eorum, qui fibi fint commiſſi, fpiritualibus ſtu-
diis fint intenti, & videant non modò fibi, fed &
illis.

C
## CAPVT X.

*DEntes tui ficut grex tonſarum, quæ aſcenderunt* Cant. 4.
*de lauacro.* Porro deures Eccleſiæ fancti no-
fcuntur eſſe Doctores; quorum Primo oictum
eſt: *Macta, & manduca.* Ac fi diceret: Ab eo quod Act. 11.
funt, gladio Spiritus, hoc eſt, verbo prædica-
tioois, occide, & in corpus transfer Ecclefiæ.
Dentes igitur ſponſæ, funt Doctores fancti; qui
quoniam fimplices per innocentiam funt, &
omnia relinquentes facultatum fuarum veſte-
ribus funt exuti ac facri Baptiſmatis vnde pu-
rificati, ficut grex tonfarum funt, quæ aſcende-
D runt de leuacro.

## CAPVT XI.

*DVo vbera tua ficut duo hinnuli capræ gemelli.* Cant. 4.
Sicut enim duo vbera duo funt teſtameo-
ta, ita duo hinnuli, duo populi fuot Eccleſiæ
filij, Iudaïcus fcilicet, & Gentilis.

## CAPVT XII.

*Ex Sermone in Natali Virginum.*

*TOta pulcra es amica mea, tota pulchra*, inte- Cant. 4.
rios fcilicet & exterius. Foris in perfectiooe
E clari operis; intrinſecus in munditia puriſſime
cogitatioois.

## CAPVT XIII.

*In Sermone de SS. Flora & Lucilla.*

*COronaberis de vertice Sanir, de capite Amanã, &* Cant. 4.
*Hermon, de cubilibus leonum, de montibus par-
dorum.* Amana fiquidem mons eſt Ciliciæ, qui &
Taurus à compluribus appellatur. Senir verò
& Hermon, Iudaïcæ terræ montes funt, in qui-
bus leones & pardi bebitare creduntur.
hos ergo montes, Reges & Priocipes, diu
que mundi huius intelligendæ funt potef
quæ velut montes in fuperbiæ fe cacume

tollunt, & malignis spiritibus tanquam pardis, atque leonibus habitaculum fertur. Peruersi quippe spiritus, leones vocantur propter crudelitatem: Pardi autem, quia hoc animal varij coloris est, propter deceptionis, ac fraudis multimodam varietatem. De his ergo montibus, vel quæque fidelis anima, vel sancta coronatur Ecclesia, quando sæculi Principes conuertit ad fidem, vel sanctæ conuersationis dirigit rectitudinem. Coronatur autem, vel quia pro apportato eorum lucro remuneratur à Christo: vel ab eisdem, quibus antea premebatur, honoratur in sæculo. Coronatur, inquam, de cubilibus leonum, & montibus pardorum, quando superbos quoque, atque dolosos à sua prauitate conuertit, & pro correctis eorum moribus, æterna præmia recipit.

## CAPVT XIV.

*Ex Sermone in Natali Virginum.*

Cant. 4. S*Vrge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius.* Quid per Aquilonem, qui nimirum ventus est frigidus, nisi persecutionis asperitas? Quid per Austri tempora, nisi malè blandientium remissio designatur? Sed inter vtriusque persecutionis genera, inter vtraque maligni spiritus argumenta Ecclesiastici horti fluere iubentur aromata; quia fortis animus inter hæc certamina deprehensus aperit quicquid virium, quicquid fidei, quicquid inuictæ fortitudinis catenus occultauit: & velut aromata foras profluunt, dum ad humanam notitiam virtutes prodeunt, ac piæ opinionis odores longè latéque diffundunt.

## CAPVT XV.

Cant. 5. E*Go dormio, & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Dicit Ecclesia: *Ego dormio, & cor meum vigilat;* quia videlicet sancta mens quò se a strepitu temporalis concupiscentiæ comprimit, eò veriùs interna cognoscit; & tantò ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine solerter occultat. Dormit itaque sponsa à negotiis, & concupiscentia sæculi; sed apertos atque peruigiles tenet oculos in æstu amoris Dei. Sed quia non est hoc tempus plenæ quietis, sed laboris potius atque certaminis, repente dilectus ostium pulsat, eamque ad procinctum conserendi belli suis exhortationibus excitat. *Vox*, inquit *dilecti mei pulsantis.* Pulsat dilectus, cùm fideles suos prouocat Christus, aut ad suarum incrementa virtutum, aut certè ad lucrandas animas proximorum. *Aperi mihi soror mea.* Soror vtique, quia regni mei mihi cohæres effecta, & in necessitudine mihi fraternæ adoptionis adscita. *Amica mea;* quia de iugo seruitutis erepta, cognouisti meæ veritatis arcana. *Columba mea*, quia fellis amaritudine vacua, & Spiritus mei, qui in columba descendit, dono ditata. *Immaculata mea*, quia effusione mei sanguinis ab omni peccatorum tuorum labe purgata es. Aperi itaque mihi, hoc est, de quiete & otio dilectæ tibi contemplationis egredere, & ad perhibendum veritati meæ testimonium feruentissimè te, & constanter impende. *Quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Caput Christi Deus est, vt
1. Cor. 11.

A dicit Apostolus; cincinni verò intimæ Sanctorum cogitationes sunt; quæ non laxæ fluunt, & dissolutæ, sed timoris, & amoris Dei sunt vinculo colligatæ. Enimuerò quid per rorem, & guttas noctium, nisi tenebrosas, & frigidas quorundam reproborum mentes accipimus? Caput ergo sponsi in reprobis plenum est rore, cùm sæculares quique à Dei charitate torpescunt, & per voluptatum suarum lasciniam defluunt; iuxta id quod Dominus dicit: *Abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.* Huiusmodi planè cùm sanctos Dei persequuntur, & oderunt, in illorum cordibus quasi cincinni sponsi guttis noctium pleni sunt; cumque tales multiplicantur, & Ecclesiam persecutionibus aggrauant, tunc sponsus sponsam exhortatur vt surgat, & studio prædicationis valenter insistat. Et sponsa ad eum. *Expoliaui me*, inquit *tunica mea, quomodo induam illam?* Ac si dicat: Exui me curis, & occupationibus sæculi, & in solo me tuæ contemplationis amore constrinxi; quomodo nunc discursionis iter arripiam? quomodo strepitus, & luctamen obloquentium feram? Quòd autem tunica curas, sollicitudinesque significet, ostendit Dominus cùm dicit: *Qui in tecto est, non descendat tollere tunicam suam*, quod est apertè dicere: Qui sublimi contemplationis arce sublimitur, nequaquam descendat, vt iterum sæcularis negotij occupationibus implicetur. *Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* id est, gressus mei opera ab aspersione terreni pulueris dignis pœnitentiæ fletibus ablui, quo pacto iam potero, nisi, quibus assueta sum, cælestia meditari? Veruntamen postponit contemplationis requiem, & ad feruorem obedientiæ intrinsecus accensa mox perhibet dicens: *Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius.* Dilectus planè manum per foramen mittit, & ventrem tangit, cùm occulta Conditor inspiratione cor visitat, atque ad agonem certaminis, & sancti laboris inflammat. Nam quòd venter cor significet, ostendit Propheta cùm dicit *Ventrem meum doleo;* quod profectò quid esset, aperit, cùm subiungit: *Sensus cordis mei dissipati sunt. Surrexi, vt aperirem dilecto meo.* Surgit, vt aperiat, quia promptissimo animo humiliter obediens, calcat propriam, vt totis viribus voluntatem impleat mens sancta diuinam.
Matt. 24.
B Ibid.
Matt. 28.
C
Ierem. 4.
D

## CAPVT XVI.

*In Epistola ad Blancam: & in Sermone de SS. Flora & Lucilla.*

D*Ilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus; caput eius aurum optimum.* Dilectus siquidem candidus virginitate, rubicundus est passione. Candidus, quia dicit: *Ego lilium conuallium;* rubicundus, de quo Ioannes dicit: Quia *lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Electus ex millibus, quia ex omnium Sanctorum multitudine solus est, qui dignus fuit audire; *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* De quo & Salomon: *Virum* inquit, *de mille vnum reperi.* Millenarius quippe numerus totius humani generis est intelligenda perfectio; in quo Saluator tamquam paries est vnicus in ædificio. *Caput eius aurum optimum;* quia *Caput Christi Deus;* qui nimirum sicut aurum metallis, ita (licet incomparabiliter) omnibus supereminet creaturis.
Cant. 5.
E
Cant. 2.
Apoc. 1.
Matth. 3. & 17.
Eccl. 7.
1. Cor. 11.

CAPVT

## CAPVT XVII.

Cant. 5. *OCuli eius ficut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima.* Sancti quippe Doctores Ecclesiæ iuxta fluenta plenissima resident Scripturarum, ex qnibus nimirum exuberantem ipsi veræ sapientiæ gurgitem hauriunt, & auditoribus suis mysterij cælestis arcana transfundunt.

## CAPVT XVIII.

*In Sermone de S. Ioanne Apostolo, & Euangelista.*

Cant. 5. *VEnter eius eburneus, distinctus Sapphiris.* In membris oempe humani corporis, vix aliquid ventre fragilius siue renetius inuenitur; ideoque per venttem, rectè fragiliras iu Christo assumptæ humaniratis accipitur. Ebur autem os est Elephantis, quod videlicet animal fertur esse castissimum, frigidissimæque naturæ. Venter ergo sponsi eburneus est, quia suscepta Redéptotis humanitas ab omni peccatotum cootagio casta
Pet. 2. prorsus & inuiolata permansit. Siquidem *peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.* Sapphirus autem lapis est sereni cæli colorem ha-
Exod. 24. bens. Vnde & in visione Domini dicitur: *Erat sub pedibus eius quasi opus lapidis Sapphiri, & quasi cælum cùm serenum est.* Per Sapphiros ergo opera diuinitatis intelliguntur, quæ in carne Dominus ostendebat. Venter ergo sponsi distioctus erat Sapphiris, quia Christi humanitas diuinis virtutibus refulgebat. Nec plenus esse Sapphiris dicitur, sed distinctus; ita videlicet, vt inter Sapphiros candor eboris appareret; quia sic Dominus ex parte assumpti hominis operabatur humana, vt aliquando nihilominos ex parte deitatis ostéderet & diuina. Nam esurire, flere, postremò crucifigi, & mori, humanitatis erant opera; miracula verò facere, & noo solùm alios, sed semetipsum etiam à mortuis suscitare, euidentissima erant diuinitatis indicia.

## CAPVT XIX.

Cant. 5. *GVttur illius suauissimum;* Quia suorum melliflua suauitate verborum mentes audien-
Psal. 38. tium obdulcantur. *Quàm dulcia,* ioquit, *faucibus meis eloquia tua, super mel, & fauum ori meo!* *Totus* etiam *desiderabilis;* quia *in eo,* testante Petro, *de-*
1. Pet. 4. *siderant Angeli prospicere:* vel quia bumanitatis eius omne mysterium, desiderium accendit in mentibus electorum; vt eos videlicet non modò resurrectionis gloria prouocet, sed ad imitationis exemplum, ipsa quoque ignominia passionis inuitet. Desiderabilis est, quia præclarus atque conspicuus est in singulari natiuitate, in viuifica morte, in gloriosa resurrectione, in triumphali ascensione; desiderabilis est, dum loquitur, dum mirabilia operatur.

## CAPVT XX.

*In Homilia de Natiuitate B Virg. Mariæ.*

Cant. 6. *DEscendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium, & inspicerem si floruisset vinea, & germinassent mala punica.* Maluo quippe punicum amaro quidem cortice tegitur, sed dulcis in eius granulis suauitas occultatur. Sunt autem nonoulli, qui dum per afflictionis ama-



A titudiné crucem Christi assiduè patiuntur in corpore, per amoris desiderium dulcedine contemplationis intimæ reficiuntur in mente. Mala ergo sponsi vinea germinat; quia tales parere sancta Ecclesia numquam cessat. De hac eadem vinea in eisdem Canticis sponsa ad sponsum loquitur, dicens: *Mane surgamus ad vineam, videamus, si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica.* Cant. 7. Huius vioeæ ille vindemiator extitit, qui in torculari passionis suæ pressus, mysticos nobis diuini eloquij sensos aperuit, & vino nos Euangelicæ gratiæ propinauit. De quo videlicet vino spoosæ voce ad sponsum iretum dicitur: *Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum di-*
B *lecto meo ad potandum.*

## CAPVT XXI.

*In Sermone de S. Marco Euangelista.*

*NEscini, anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab.* Cant. 6. Vox est Synagogæ; quæ videos tantam sanctæ Ecclesiæ gratiam esse collatam, dolet se tardiùs recepisse fidem, eò quòd Euangelij non agnouerit veritatem. Aminadab autem abnepos Iudæ fuisse cognoscitur; qui in genealogia Domini cum Patribus numeratur. Ioterpretatur autem Aminadab, populi mei spontaneus; ideoque oon incoogrue significat Christum, qui populi sui spon-
C raneus fuit; quia cùm Deus esset, sponte factus est homo, qui enim noo necessitate, sed sola bonitate nos condidit, propria nihilominus voluntate redemit. Vndè & Iacobus ait: *Voluntariè genuit nos verbo veritatis.* Iacob. 1. Spontaneus ergo factus est populi sui; qnia quem à se humana prauitas repulit, sola voluntas diuinæ gratiæ redonauit. Quadriga verò Aminadab, Christi est Euangelium, concordissima quatuor Euangelistarum diuersitate compactum. Quam sane quadrigam Christus auriga dispooit, & quadrifidam mundi machinam agillima prædicationis celeritate percurrit, sicut per Psalmistam dicitur: *Qui emittit eloquium suum terra, ve-* Psal. 147.
D *lociter currit sermo eius.* Videns ergo Synagoga repente gratiam Euangelicæ prædicationis erumpere, cunctasque mundi prouincias agiliter peruolare, subitò turbata conqueritur, quòd sola in sua perfidia, conuersis ad fidem gentibus, deseratur: *Nescini,* inquiens, *turbauit me anima mea propter quadrigas Aminadab.*

## CAPVT XXII.

*VMbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis.* Cant. 7. Vmbilicus autem fragilissima pars corporis est. Quid ergo per Ecclesiæ designatur vmbilicum, nisi cætus infirmorum atque debilium? Quid verò per craterem, nisi prædicatorum intelligimus ordinem? Qui ni-
E mirum mentibus auditorum cœlestis doctrinæ vina propinant, easque poculis sanctæ prædicationis inebriant. Vmbilicus ergo Ecclesiæ crateri meritò comparatur; quia plerumque debilis, & infirmus quilibet vas doctrinæ cœlestis efficitur; qui non indiget poculis, quia cœlestis eloquij non desinit irriguus esse fluentis. Vnde benè crater hic tornatilis dicitur; torno siquidem quis faciliùs operatur. Expeditius enim sæpè, atque inoffensè in sancta prædicatione discurrunt, qui prædicationis gratiam non suo

ſtuuio, ſed diuioitus acceperunt. Hanc prædicationis gratiam viris ſimplicibus, ſine ſanctis mulieribus tribuendam, illa Samſon victoria figurauit, qua videlicet mandibulam aſini ferue factus accipiens, mille Philiſtinorum viros occidit. A

## CAPVT XXIII.

Cant. 7. COmæ capitis tui, vt purpura Regis iuncta canalibus. Sicut per caput intelligimus mentem, ita per comas capitis non inconuenienter accipimus cogitationes. Sicut enim capilli de vertice prodeunt, ita cogitationes ex mente procedunt. Purpureus verò color, quia ſanguinis habet ſpeciem, quid per myſterium, niſi Dominicam innuit paſſionem? Quid verò canales, niſi ſanctorum ſignificant mentes? B Sicut enim in canalibus conchiliorum ſanguis effunditur, vt in purpureum colorem lana vertatur; ſic in ſanctorum mentibus Dominicæ paſſionis cruor aſſidua meditatione recolitur: & ita quodammodo pia quælibet anima ſanguine tingitur, vt æterni Regis purpuram imitetur. Hoc nimirum modo efficimur Saluatori noſtro conformes, vt ſimus etiam meritò poſtmodum cohæredes.

## CAPVT XXIV.

Cant. 7. QVàm pulchra es, & decorà chariſsima in deliciis; ſtatura tua aſsimilata eſt palmæ. Mens quippe ſancta chariſſima in deliciis dicitur; quia dum perſecutionibus attrita foris affligitur, piis æſtuans deſideriis, ſuauitatis intimæ dulcedine recreatur. Cuius ſtatura palmæ ſimilis dicitur; quia ſicut non vitiorum titillantium flatibus, ita nec perſecutionum quarumlibet terroribus inclinatur. C Dumque eam perſequentium rabies, velut impactis minarum arietibus pulſat, illa fundamento inuictæ fidei conſtanter innixa, reuera ſtans & ſupereminens inſuperabilis perſeuerat. Nequaquam illi ſimilis, cui per Prophetam de malignis ſpiritibus dicitur: Quia, *humiliauerunt te, & dixerunt animæ tuæ: Incuruare vt tranſeam*; Iſai. 51. ſed illud potius ſeruans, quod filiis Iſraël Dominus ait: *Ego ſum Dominus Deus, qui eripui vos de ergaſtulo Ægyptiorum, vt incederetis recti.* Et quoniam palma ſolet manum ornare victricem, rectè ſancta & inſuperabilis anima palmæ eſſe ſimilis perhibetur; quia per omnem ſui certaminis curſum perfectæ victoriæ præmium meditatur; atque idcirco floccipendit omne quod in infimis tolerat; quia erecta velut palma, id quod in cœleſtibus aſpicit, firmiter ſperat. D

## CAPVT XXV.

*In Sermone de Inuentione S. Crucis.*

Cant. 7. DIxi, (inquit ad Sponſam Sponſus) *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius; & erunt vbera tua, ſicut botri vineæ; & odores tui, ſicut malorum; guttur tuum, ſicut vinum optimum.* Fructus nempe Crucis omnes electi ſunt. Aſcendit igitur Dominus in palmam, & apprehendit fructus eius, quia mox vt in Cruce pro noſtra ſalute pependit, omnes electos ad ſemetipſum per amoris deſiderium traxit. Et tunc ſancta Eccleſia per duorum Teſtamentorum vbera ſpiritualis cœpit lætitiæ vina diffluere, atque odorem cœleſtis concupiſcentiæ humanarum mentium naribus inſpirare; vt incitata ad ſequendum, mens noſtra ſibi gratulans dicat: *Trahe me poſt te, curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Cant. 1.

## CAPVT XXVI.

SVb arbore malo ſuſcitaui te. Cùm dilectæ ſuæ Cant. 2. Sponſus præmiſiſſet: *Sub arbore malo ſuſcitaui te*, conſequenter adiunxit: *Pone me vt ſignaculum ſuper c. tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* Ac ſi d .t: Quia ego te in tantum dilexi, vt per mortem Crucis te mortuam ſuſcitarem; tu etiam me alterutrum dilige; meque interius non modò cogitationibus, ſed & operibus, velut integri, atque perfecti amoris ſignaculum pone. Nam arborem malum debemus Dominicam Crucem accipere: cui videlicet arbori ipſum alibi Chriſtum comparat, dicens: *Sicut* Cant. 2. *malus inter ligna ſiluarum, ſic dilectus meus inter filios.* Arbor ergo mali crux eſt Chriſti, per quam ſuſcitata eſt anima, à mortis ſcilicet æternæ vinculis abſoluta. *Pone me*, inquit, *vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* Cant. 8. Quid per cor, niſi cogitationem? Quid per brachium, niſi operis debemus intelligere fortitudinem? Chriſtum ergo tamquam ſignaculum cordi noſtro debemus imprimere, vt nulla hæc valeat hoſtilis irruptio violare. Chriſtum etiam operibus noſtris debemus inſculpere, vt per omne quod .. mus, Crucifixi nos præceptoris diſcipulos demonſtremus.

## CAPVT XXVII.

C *In Epiſtola ad Blancam; & in Sermone de ſancto Caſsiano.*

POne me vt ſignaculum ſuper cor tuum, vt ſignaculum ſuper brachium tuum. Cant. 8. Sæpè nos ob rei memoriam, quam obliuioni tradere nolumus, digito noſtro, vel brachio ſignum aliquod innodamus: vt dum ſignum frequenter attenditur, res, quam intercidere potuiſſet obliuio, iugiter in memoria teneatur. Quiſquis autem Chriſtum quaſi amat, ſed operari bona diſſimulat, iam quodammodo ſponſum ſuper cor ſignaculum poſuit. Quiſquis verò bonis operibus videtur intentus, ſed à diuini amoris torpet incendio frigidus, iam iſte ſanctitatis imaginem ſuper brachium poſuit, ſed adhuc in corde Chriſti ſignaculum non expreſſit. D Vt ergo ſancta anima Chriſti charactere vtrobique ſignetur, eum in corde ſuo ſignaculum ponat, vt amoris eius facibus medullitus inardeſcat. Ponat etiam conſequenter in brachio, vt piis operibus valenter inſiſtat. Signaculum Paulus in corpore ſuo velut in brachio Ieſum poſuerat, cum dicebat: *Ego ſtigmata Ieſu in corpore meo porto.* Galat. 6. Signaculum ſuper cor poſuerat, cum alibi gratulabundus aiebat: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri* Ibid. *Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Cuius ſanè ſtigmata expreſſa gerebat in corpore, eius ſe ſignaculum habere gloriabatur in mente. Porrò autem & ipſe cœleſtis Sponſus electum quemque ſuum ſibi ſignaculum ponit, eumque gratia vice tamquam ne de memoria deleatur, attendit: iuxta quod Zorobabel duci Iudeæ pollicetur, di-

Aggæi 2. cens: *In illa die suscipiam te, Zorobabel serue meus, & ponam te sicut signaculum in conspectu meo.* E contra de quodam reprobo Rege Dominus dicit: *Si fuerit Iechonias annulus dexter in manu mea, inde euellam eum.* Hier. 22.

Expliciunt Testimonia de Canticis Canticorum.

---

## Incipiunt Capitula Libri Sapientiæ.

1. *Quòd benignus est spiritus sapientiæ.*
2. *Dum medium silentium tenerent omnia.*

*Expliciunt Capitula.*

---

### CAPVT I.

*In libro Gratissimo.*

Sap. 1. Benignus est enim spiritus sapientiæ, & non liberabit maledictum à labiis suis. Benignus namque Spiritus sanctus congrue dicitur; quia mala merentibus bona retribuit, & dignis supplicio gratiæ suæ munus impertit. Quis autem hoc loco maledicti nomine, nisi Redemptor noster debet intelligi, qui vt nos à maledictionis vinculo solueret, ipse non respuit maledictionibus subiacere? Vnde & Paulus dicit: *Christus*, inquit, *nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*; Galat. 3. quia scriptum est: *Maledictus omnis qui pendet in* Deut. 21. *ligno, vt in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu, vt pollicitationem spiritus accipiamus per fidem.* Benignus ergo Spiritus sanctus non liberauit maledictum à labiis suis; quia cuncta Dominicæ passionis, mortisque supplicia, quæ de Christo per ora Prophetarum antè prædixerat, congruo tempore per exhibitionem operum efficaciter adimpleuit. Tunc enim quodammodo à suis eum labiis liberaret, si quod de illo propheticis enuntiaret oraculis, per rerum ordinem non impleuisset. Vbi notandum quàm profundè, quàm mysticè simul congruat Doctoria vtriusque sententia. Quod enim vnus dixit: quia spiritus non liberabit maledictum à labiis suis, hoc est, quod alter asseruit, vt pollicitationem spiritus accipiamus per fidem; atque vt ostenderet vir Sapiens, de quo maledicto loqueretur, præmissa sententia protinus addidit: *Quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius scrutator est verus, & linguæ illius auditor.* Quia enim Patris & Filij inseparabilis, & coessentialis est vnitas, renum Filij testis, & cordis eius scrutator iure Pater asseritur: cuius nimirum virtus, & sapientia ipse Filius nulla ab eo creditur inæqualitate diuersus, nulla probatur adiunctione remotus. Linguæ etiam illius auditor est, sicut ipse testatur: *Pater*, inquit, *gratias ago tibi, quoniam audisti me; ego autem sciebam, quia semper me audis.* Idcirco Ioan. 11. igitur spiritus non liberauit maledictum à labiis suis; quia Deus testis, atque scrutator est cordis illius, & linguæ auditor. Ac si paten- ter diceret: Ideo Dei Filius passionis supplicia pertulit; quia ipse Filius, cui cum Patre, & eodem Spiritu sancto vna voluntas, vna est prouidentia, id fieri pro humani generis salute decreuit. De quo nimirum Apostolus: *Qui dilexit me*, inquit, *& tradidit semetipsum pro me.* Galat. 2.

### CAPVT II.

*In Sermone secundo de S. Bartholomæo Apostolo.*

Dvm medium silentium tenerent omnia, & nox in Sap. 18. *suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus, Domine, de cælo à regalibus sedibus venit.* In aduentu quippe Domini medium silentium omnia continebant, quia iam Prophetæ cessauerant, & nondum Apostoli ad prædicandum nostræ fidei gratiam veniebant. In quodam planè mundus meditullio consistebat, dum & Prophetarum nequaquam oracula superessent, & Apostolica nondum prædicatio coruscaret. Quid autem hîc per noctem intelligitur, nisi diabolus, qui auctor est tenebrarum? Qui nimirum quodammodo tunc ambulat cùm non facilè valet implere quod optat; tunc verò currit, cùm malitiæ suæ vota absque vllo contradictionis obstaculo perficit: & non iam viæ marginem, sed medium iter tenet, dum nihil sibi videt occurrere, quod sui cursus impetum valeat retardare. Cum igitur sub tam noxio mundus silentio conticesceret, & hæc ad perdendos homines occasio diabolum vocaret, ille non modò medium iter habebat, sed & currebat; quia quidquid nequitiæ suæ mente conceperat, efficaciter adimplebat. Nam & cuncta iam Romanum occupabat Imperium, & necesse erat eos, qui legem Dei eatenus saltem vtcumque tenuerant, iam subesse legibus paganorum. Sub hoc igitur pereuntis mundi silentio sermo Domini à regalibus sedibus venit, quia de pectoribus Apostolicis, quæ Regis æterni veraciter sedes sunt, verbum Euangelicæ prædicationis erupit. Ipsi quippe regales sunt sedes, quas Deus inhabitat: ipsi Reges, & Patres Ecclesiæ; sicut dicitur: *Omnis gloria eius filiæ Regum ab intus.* Psal. 44. Isti sanè Reges armati gladio spiritus, *quod est verbum Dei*, debellarunt principem mundi. De Ephes. 6. quo nimirum Apostolorum gladio legitur: *Durus debellator in mediam exterminij terram prosiliuit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans: & stans repleuit omnia morte, & vsque ad cælum attingebat, stans in terra.* Sap. 18.

Expliciunt Testimonia de libro Sapientiæ.

## Incipit Capitulum de libro Ecclesiastici.

### CAPVT I.

*In Sermone secundo de S. Matthæo Apostolo, & Euangelista.*

Eccli. 24. L*Egem mandauit Moyses in præceptis iustitiarum, & hæreditate domui Iacob, & Israel promissiones.* Vt autem in his verbis noo diotius immoremur, lex ista, quæ hæreditas promissionis dicitur, sanctum est Euangelium: quod quidem antiquis Patribus est promissum, nobis autem hæreditario iure, Christo veniente, collatum; Ibid. vbi præstò subiongitur: *Posuit Dauid puero suo excitare Regem ex ipso fortissimum in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, & sicut Tigris in diebus nouorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Geon in die vindemiæ.* Hæc itaque, fratres mei, tam lucidè, tam apertè de Christo, & sanctis Euangelistis dicta A sunt, vt ad hoc insinuandum exponi non egeant; sed dum in sanctis, ac mysticis verbis vindemiæ nomen auditis: qui ex temporis occasione terrenas vindemias præ maoibus habetis, debetà circumstantibus ad interiora recurrere, & spiritualem vindemiam sancta vestra prodentia cogitare. Ait enim in fine sententiæ: *Qui mittit disciplinam sicut lucem, & assistens quasi Geon, in die vindemiæ.* Quis est ille, qui mittit disciplinam sicut lucem, nisi is, qui post velatam faciem Moysi, possesso tenebris muodo, radiantem B Euangelij sui ingerit claritatem? Assistit itaque quasi Geoo, de quo & per Prophetam dicitur: *Dominus Deus noster fluuius gloriosus exiliens in terram sitientem.* Quæ est autem vinea, cui quasi Geon assistit, & prædicationis suæ madoribus irrigare noo desinit, nisi illa, de qua per Prophetam dicitur: *Vinea autem Domini Sabaoth domus Israel est?* Isai. 5. Hanc vineam de Ægypto vetustæ legis Dominus transtulit, & ad terram Euangelij, quæ mel & lac manat, induxit.

*Explicit Testimonium de libro Ecclesiastici.*

## Incipiunt Capitula de libro Isaiæ Prophetæ.



*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia.

### CAPVT I.

Isa. 2. E*T conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.* Impatientibos sanè correptiones quasi gladij sunt; sed si volunt vt hi gladij vertantur in falces, hirsuta vitiorum suorum dumeta, quibus horrent, permutantur in messes. Vnde Propheta cum præmisisset Ibid. de Saluatore nostro: Quia, *Iudicabit gentes, & arguet populos multos;* protinus addidit: *Et conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.* Nimirum congruus ordo; dum primò quidem peccator arguitur, deinde & gladij in vomeres, & lanceæ conflantur in falces. Nam dũ impatiens quispiam per disciplinam mitior factus tamquam planus ager increpationis cultro proscinditur, doinde suaui semine sanctæ prædicationis aspergitur, & sic demum fœcunda bonorum operum fruge vestitur, huic scilicet & gladij facti sunt vomeres, & lanceæ conuertũtur in falces; quia qoi reprehendi prius tamquam gladio percuti deputabat, nunc & vomerem sacræ doctrinæ libenter sustinet, vt fruges fe-

rat, & falcem supernæ messionis expectat, vt horrei cælestis promptuarium repleat.

## CAPVT II.

*In Epistola ad Blancam.*

[Isai. 2.] *Dies Domini super omnem superbum, & excelsum, super omnem arrogantem, & humiliabitur, & super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan, & super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrem excelsam, & super omnem murum munitum, & super omnes naues Tharsis, & super omne quod pulchrum visu est.* En rebus insensibilibus dies diuini Iudicij dicitur imminere; sed per figuras rerum ratione carentium, stoliditas intelligitur hominum reproborum. Cedri quippe Libani sublimes & erectæ, potentes sunt huius sæculi, per excellentiam quidem terrenæ sublimitatis elati, sed bonorum operum fructibus infœcundi. Quercus autem fructus quidem proferunt, sed non quibus homo reficitur, sed vnde sues aluntur. Sues autem immundi intelligendi sunt spiritus, qui sputcis sordentium hominum operibus saginantur. Porro montes excelsi, & colles eleuati, superbi quique sunt, quasi per aggestum tumidæ cogitationis in alta porrecti; sed frumento, quo valles abundant, cunctisque spiritualium studiorum frugibus alieni. [Psal. 64.] Iam verò turris excelsa, & murus munitus illos insinuat, qui cùm peccatores sint, in quodam se velut innocentiæ arce constituunt, sesque defensionis clypeo contegentes, reprehensorum suorum iacula ad se pertingere non permittunt. Tharsis autem, exploratio gaudij dicitur. Quisquis enim in hoc sæculo, vnde gaudere possit, explorat, huic superueniens dies Domini, quibus perpetualiter amarescat, mœroris atque tristitiæ molestias irrogat. Venit etiam dies Domini, non super omne quod pulchrum est, sed super omne quod visu pulchrum est; quia inde diui Iudicij pondere premitur, qui intrinsecus quidem vitiorum latenter ingruentium deformitate confunditur; foris autem quadam adumbratæ virtutis, vel potius honestatis pulchritudine palliatur.

## CAPVT III.

*Ad Olericum, Episcopum Firminum.*

QVæcunque humana mens sano viget fulta consilio, si se subtiliter & solerter inquirit, vix in se suis facultatibus inuenit, vnde meritò sperare præconium possit. Mortalis quippe conditio vndique coarctata atque constricta, quid nouit vnde possit extolli? Quis enim sciat, quid in æternitate fuerit, antequam Deus hunc conderet mundum? Sed cum ignoret, quid fuerit ante mundi principium, nouit forsitan, quid post eius terminum sit futurum: vtrum scilicet in ministerio sui cursus vlterius astra deseruiant: & vtrum ne post, ea quæ nunc sunt, alia rursus elementa succedant. Vnde & Seraphim illa, quæ Isaias Propheta in conspectu Domini stare conspexit, senas habuisse describit: *Duabus*, inquit,
[Isai. 6.] *velabant faciem, & duabus velabant pedes, & duabus volabant.* Velabant porro faciem, siue pedes, non suos, sed vtrique Dei. Et quid per faciem Dei, nisi mundi principium? quid per pedes, nisi eiusdem mundi finis debet intelligi? Alarum ergo Seraphim & plures sunt quæ velant, & paucæ quæ volant, quia ex diuinorum operum celsitudine cùm perpauca ad nostram permittantur aduolare notitiam, plurima in thesauris secretorum cælestium seruantur occulta. Nam quod funditus ignoremus, quid ante mundi principium fuerit, & quid iam post consummationem iam sit futurum, idem perhibet Isaias: *Priora*, inquit, *annuntiate mihi & nouissima, quæ futura sunt, & dicam, quia dij estis.* [Isai. 41.] De mediis autem pauca vtcumque cognoscimus, quæ ex Scripturarum attestatione nobis panduntur. Porro autem & in his ipsis quantam notitiæ patiamur inopiam, qui sapientissimus inter homines extitit, non erubuit confiteri. Ait enim Salomon: *Sunt iusti & sapientes, quorum opera in manu Domini; & tamen nescit homo, vtrum amore, an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta.* [Eccli. 9.] Vbi notandum, quia cùm iustos dicat & sapientes, qui nimirum debuerant subtilius nosse, ipsos etiam perhibet, quæ futura sunt, ignorare.

## CAPVT IV.

*In Epistola ad Hermisindim; quòd ædificium humanæ superbiæ citò destruitur.*

QVi contempta terrenæ conuersationis, concupiscentiæque structura, spiritualis ætatis fabricam construunt, hi quasi lateres in lapidem vertunt; & non in arena mundanæ spei, sed in petra fidei, quæ Christus est, atria nunquam lapsura constituunt. Vnde per Isaiam dicitur: *Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus: Sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.* [Isai. 9.] Lateribus quippe cadentibus & lapidibus quadris ædificat, quisquis vitiorum, voluptatumque lasciuiam districtioris vitæ rigore castigat; qui legem carnis lege spiritus superat, qui fortitudinem corporis animi virtute commutat. Vnde rursus per Isaiam dicitur: *Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem.* [Isai. 47.] Nam dum non assument, sed mutabunt, dixit, patenter innotuit, aliam esse fortitudinem, quæ deponitur: aliam, quæ nouiter inchoatur. Hinc electis per Psalmistam dicitur: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino.* [Psal. 30.] Hinc Salomon ait: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël.* [Cant. 3.]

## CAPVT V.

*In libro contra Iudæos.*

ISaias perhibens testimonium de Christo: *Ponam*, inquit, *super his, qui fuerunt de Moab leonem, & reliquis terræ.* [Isai. 16.] *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion.* De hac enim gente Moabitarum egressus est Agnus immaculatus, qui tollit peccata mundi, qui dominatur in orbe terrarum. Nam qui Leo propter fortitudinem dicitur, ipse Agnus propter mansuetudinem perhibetur. Petra autem deserti Ruth intelligitur, quæ deserta prioris morte coniugis, Obeth de Booz genuit; de quorum etiam Christus stirpe descendit.

## CAPVT VI.

*In Sermone de S. Luca Euangelista.*

Isai. 29. ET *erit vobis visio omnium sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum; Et respōdet: Non possum: signatus est enim.* Quis enim est liber ille signatus, nisi sanctum Euangelium mysticis figurarum sententiis obuolutum, & ab humanæ mentis intelligentia procul, arcana quadam profunditate, remotum? Hic profectò
Apoc. 5. liber ille est, de quo Ioannes ait: *Vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem.* Quæ sunt autem sigilla, quibus liber Euangelicus obsignatus dicitur, nisi septem illa Sacramenta, quibus vtique B totus ordo Dominicæ dispensationis impletur? videlicet: Incarnatio Domini, Natiuitas, Passio, Resurrectio, ad cælos Ascensio, deinde Iudicium, postremò Regnum? His itaque sigillis liber Euangelicus ita signatus est, vt nisi eum Christus aperuisset, cuilibet omnino patere non posset. Vnde
Ibid. subiungitur: *Ecce vicit leo de Tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius.*

## CAPVT VII.

*In eadem Epistola.*

C Isai. 43. GLorificabit *me bestia agri, dracones & strutiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in inuio; vt darem potum populo meo, electo meo.* Quid enim bestia designat agri, nisi gentilitatem vtique rationis expertem? Quid per dracones, nisi malitiosi? Quid verò per strutiones, qui pennati sunt, sed volare nequeunt, nisi hypocritæ figurantur? Hæ ergo bestiæ Deum glorificant, dum Christus gentili populo, qui desertus erat, & inuius, exuberantis Euangelij verba propinat. Scyphos itaque Euangelicæ prædicationis in Beniamin datus est Paulo, vt ipse desertum gentilitatis specialiter excolat, & ariditatem eius largo sanctæ prædicationis imbre perfundat. De quo scilicet D imbre scriptum est: *Qui operit cælum nubibus, &*
Psal. 146. *parat terræ pluuiam.*

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Albericum Card. de decem quæstionibus.*

Isai. 53. ILlud etiam Isaiæ, quod tibi petis exponi: *Propter scelus populi mei percussi eum, & dabit impium pro sepultura, & diuitem pro morte sua;* vt nobis videtur tale est: Pater omnipotens Filium propter populi sui peccata percussit, quia illum, vt nostra peccata deleret, crucis patibulum subire constituit. Ad hoc enim est Filius à E Patre traditus, vt seruus fieret absolutus; sicut
Rom. 10. & Apostolus: *Qui proprio*, inquit, *Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Ad hoc innocens vulneribus est percussus, vt peccator exultet à suorum vulnerum liuore sanatus. Sicut per eumdem Isaiam dicitur: *Ipse autem vul-*
Isai. 53. *neratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, cuius liuore sanati sumus.* Sed Redemptor noster pro duobus populis, Gentili videlicet, & Iudaïco pati dignatus est: quorum alter impius, alter diues meritò dicebatur. Et Gentilis quidem populus impius erat; quia ido-
A lis seruiens, pietatem diuini cultus ignorabat. Hæc autem pietas Græcè dicitur, θεοσέβεια. Iudaicus verò populus diues extiterat, quia dum Sabbata, Circumcisionem, Neomenias, omnesque cerimonias diuinæ legis accepit, tamquam copiosis thesauri cælestis diuitiis abundauit. Quibus exuberare diuitiis Corinthios iam conuersus Paulus exultabat, cum diceret: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei,* 1. Cor. 1.
*quæ data est vobis in Christo Iesu; quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia.* Saluator ergo noster pro morte, quam in se suscepit, duos de morte resuscitatos Patri populos reddidit: Gentilem scilicet, qui dæmonibus olim B impiè seruiebat; & Iudaicum, qui quamuis occidentem litteram tenens, & viuificantem spiritum nesciens, diuinæ tamen legis diuitias possidebat.

## CAPVT IX.

*In Homilia de Natiuitate S. Mariæ Virginis.*

QVis *est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus* Isai. 63.
*de Bosra?* Et paulò post: *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimentum tuum sicut calcantium in torculari?* Indumentum quippe Christi nihil est aliud, nisi corpus, quod sumpsit ex Do- C mina & Virgine Maria. Nec tamen aliud est vestimentum eius, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. De quo vestimento per Ioannem dicitur: *Habebat in ve-* Apoc. 19.
*stimento, & in femore suo scriptum: Rex Regum, & Dominus dominantium.* Per femur quippe propagatio carnis fit. Qui ergo per propaginem generis humani in mundum hunc venit ex Virgine, & per incarnationis suæ mysterium, qui Rex esset, & Dominus, cunctis gentibus indicauit, in vestimento, & femore scriptum habuit: *Rex Regum, & Dominus dominantium.* Vnde enim mundo innotuit, ibi scientiam suæ maiestatis inscripsit. Hoc D autem indumentum, rubrum Prophetæ apparuit, quia Redemptor noster proprium pro redemptione nostra sanguinem fudit. Cui ipse respondit: *Torcular calcaui solus, & de gentibus non* Isai. 63.
*est vir mecum.* Solus enim torcular, in quo calcatus est, calcauit, quia sua potentia eam, quam sustinuit, passionem vicit. Nam qui vsque ad mortem crucis patibulum pertulit, de morte ipsa cum gloria resurrexit. Benè autem dicitur: *Et de gentibus non est vir mecum:* quia ij, pro quibus pati venerat, passionis eius esse participes debebant; qui pro eo, quòd necdum crediderant, de ipsis in resurrectione conqueritur, quorum vita in eius morte quærebatur.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Cunibertum, Episcopum Taurinensem, de incontinentia Clericorum.*

IN Pastoribus quidem inutilis esse castitas iure decernitur, quæ se sic exhibet sterilem, vt aliam non pariat castitatem. Præsertim cùm ipse Deus omnipotens per Isaiam: *Num-* Isai. 64.
*quid ego, qui alios parere facio, ipse non pariam, dicit Dominus?* Vbi notandum, quia dum non alias, sed alios parere facio, dicat, virorum potius, ac pastorum Ecclesiæ partus expe-

ctat. Malus autem Pastor cum eorum Propheta potest lugendo cantare: *Non parturivi, &* (Idem. 23.)

A *non peperi, & non enutriui iuuenes, nec ad incrementum perduxi virgines.*

*Expliciunt Testimonia Isaiæ.*

## Incipiunt Capitula Hieremiæ.

1. *DE occisione, quam Dominus minatur Hierusalem, quia dereliquerunt eum.*
2. *Præcepit Dominus Hieremiæ, vt vadat ad Euphratem, & abscondat ibi in foramine petræ lumbare, quo erat præcinctus.*
3. *De eo, quod dicitur: Quod perdix fouit, quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio, in dimidio dierum suorum relinquet eas.*
4. *Quòd Dominus ait per Hieremiam: Nunquid non verba mea sunt quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?*
5. *Quòd intentat Dominus habitatoribus Hierusalem gladium, & famem, & pestem: eo quòd non audierint Prophetas quos miserat ad eos.*
6. *Quòd dum Hieremias de puteo in quem proiectus fuerat, leuatur, funes & veteres pannos ad eum deponunt.*
7. *Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine.*
8. *Inebriauit me absinthio.*
9. *Ex ore Altissimi non exierunt nec bona, nec mala.*
10. *Fily Agar, qui exquisierunt prudentiam, quæ de terra est, viam sapientiæ.*

*Expliciunt Capitula Hierem æ.*

## Incipiunt Testimonia.

### CAPVT I. A

*In Epistola ad P. Archipresbyterum; vbi loquitur de animæ egressione à corpore.*

Hier. 1. ECce ego conuocabo omnes cognationes Regnorum Aquilonis, ait Dominus; & venient, & ponent vnusquisque solium suum in introitu portarum Hierusalem, & super omnes muros eius in circuitu, & super vniuersas vrbes Iuda; & loquar iudicia mea cū eis super omni malitia eorum, qui dereliquerunt me.* Quæ profectò verba, si præter illos terrenæ Hierusalem ciues ad alios non respicerent, nequaquam hodie in sancta Ecclesia resonarent. Quæ sunt igitur illæ cognationes Regnorum Aquilonis, B nisi malignorum spirituum multitudines, in frigidis adeo mentibus superbè regnantes? Hi solium suum vnusquisque in introitu portarum Hierusalem ponunt, cùm egredientem de corpore infelicem animam, circumposita, ne libera prodeat, obsidione custodiunt, vt eam secum nunc ad ignis supplicium pertrahant, in cuius antea frigida mente regnabant. O quàm luctuosa, quàm lugubris est sera, & infructuosa illa pœnitentia, cùm peccatrix anima iam incipiens carnis carcere, quo inclusa tenebatur, absolui, C respicit post se, dirigit oculos ante se. Videt post se velut angustissimum atque breuissimum stadium vitæ mortalis emensum: videt ante se interminabilium longitudinem sæculorum. Perpendit quasi momentum temporis celeriter aduolasse, quod vixit: contemplatur infinitam prolixitatem temporum instare, quam incipit. Id enim breuissimum, quod est, velut in puncto transcurrit: huic autem viæ, quam nunc ingreditur, nullus omnino finis occurrit.

### CAPVT II.

*In Epistola ad P. Archipresbyterum, de incontinentia Clericorum.*

V*Ade*, inquit Dominus ad Hieremiam, *& posside tibi lumbar lineum, & pones illud super lūbos tuos.* De quo & paulò post: *Surgens*, inquit, *vade ad Euphratē, & absconde illud ibi in foramine petræ.* Quod enim fecisset, & in Euphrate, sicut iussus fuerat, abscondisset, post plurimos dies ait Dominus ad eum; *Surge, & vade ad Euphratem, & tolle inde lumbar. Et abij*, inquit, *ad Euphratem, & tuli lumbar de loco vbi absconderā illud; & ecce cōputruerat, ita vt nulli vsui aptū esset.* Et ait Dominus: *Sic* B *putrescere faciā superbiam Iuda, & superbiam Hierusalem multā, populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui; & erunt sicut lumbar istud, quod nulli vsui aptum est.* Quid hîc Hieremiæ persona, nisi Dominum? Quid lumbar nisi ordinem significat, Clericorum? Omnis Ecclesia vestis est Christi, de cuius sibi membris per Prophetam dicitur: *Omnibus his velut ornamento vestieris.* Sed sicut lumbar intimū est humano corpori, & arctiùs adhæret, quàm reliquæ vestes; ita Clericalis ordo familiariùs diuinis agglutinatur obsequiis, quàm cæteri ho- C mines; sicut illic de Israëlitico populo diuina vox ait: *Sicut enim adhæret lumbar ad lumbos viri, sic agglutinaui mihi omnem domum Israël, & omnem domum Iuda, vt esset mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam; & non audierunt.* Quibus quæso tam aptè, tam expressè, sicut Clericis possunt ista congruere, qui nomen Dei, laudem, & gloriam specialiter constituti sunt prædicare? Sicut enim Israël, & Iuda peculiaris erat populus Deo inter omnes gentes terræ; ita nunc Clerici

(Hier. 13.) (Isai. 49.)

ſpecialiter adhærent Chriſto præ cunctis mem- A bris Eccleſiæ. Iſti nempe ſunt lumbar lineum arctiori diuino corpori familiaritate connexum. Liuum ſiquidem laborioſè peruenit ad candorem: & Clerici modò litterarum ſtudiis inſudando, modò per interualla temporum quibuſdam gradibus aſcendendo, difficilè promouentur ad ſacri ordinis dignitatem; alioquin ſi quis contentioſiùs aſtruat hoc iuxta Scripturæ ſeriem hiſtorialiter factum, nec ſpiritualiter intelligendum; quomodo Hieremias potuit inter innumerabilia Aſſyriorum, Chaldæorumque nationes vrbem Hieruſalem conſtipantis agminibus obſidentes, lumbari præcinctus exire, idque in Euphrate, qui tam longè decurrit, abſcondere: Poſtmodum quoque profligato diuturni temporis B curſu, quo pacto quaſi ſecuriùs redit, illudque putrefactum, ſicut Scriptura teſtatur, inuenit, cùm Hieruſalem videlicet foſſa, vallo, caſtellis, & tam crebra vndique eſſet munitione circumdata? Nam cùm aliquando idem Propheta ad

Hier. 37. Anathoth viculum ſuum in tertio milliario ab vrbe ſitum conaretur exire, in porta protinus capitur, ad Principes trahitur, grauiter verberatur, & tanquam tranſfuga, ſiue patriæ proditor, in carcerem truditur. Quia ergo non conſequitur, vt intelligitur hiſtorialiter factum, conſtat proculdubio, typicæ figuræ non deeſſe myſterium. Benè ergo per lumbar lineum, iuxta hæc quæ ſuperiùs dicta ſunt, chorus exprimitur Clericorum. Quod autem hoc lumbar in Euphrate, hoc C eſt, in aquoſo loco, & in foramine petræ, id eſt, in obſcuritate atque vmbra poni iubetur, quid per hoc exprimitur, niſi illa Clericorum pars, quæ ſub voluptatia vmbra, & in fluxu luxuriæ commoratur? De quorum duce in libro Iob

Iob. 40. Dominus dicit: *Sub vmbra dormit, in ſecreto calami, & locis humentibus.* Protegunt vmbræ vmbram eius, circundant eum ſalices torrentis; atque vt oſtendat quantum cum ſuis familiaribus in habitatione fluminis delectetur, protinus addidit: *Ecce abſorbebit fluuium, & non mirabitur:* habet enim fiduciam, quod influat Iordanis in os eius. Quod autem dicitur, fuiſſe poſitum in foramine petræ, poteſt non inconuenienter intel- D ligi intra ſepta Eccleſiæ. Quaſi enim in foramine petræ Clerici recluduntur, dum intra Eccleſiæ limina ſuis excubare miniſteriis ſedula frequentatione iubentur. Lumbar ergo in humenti loco poſitum putruit; quia de his, qui in luxuriæ fluxibus immorantur, Propheta teſtatur: *Computrue-*

Ioel. 1. *runt iumenta in ſtercore ſuo.* Iumenta quippe in ſtercore ſuo computreſcunt, dum quippe carnales, ac ſordidi vitam ſuam in luxuriæ fœtore concludunt. Nulli enim vſui aptum repertum eſt;

Luc. 9. quia & Dominus ait: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* Ac ſi apertè dicat: Quiſquis dictante ſui ordinis regula, pudicitiæ ſemel arripit ſtiuam, ſi poſtmo- E dum per ardorem libidinis oculos reflectit ad Sodomam; quia iam montana deſperat, regno Dei ſe prorſus inutilem factum eſſe demonſtrat. Ad inſtar ergo lumbaris in humecto loco poſiti Clerici computreſcunt, dum humidos crapula, & ebrietate ventres ingurgitant, dum illuuie ſe libidinis, & cœnoſæ luxuriæ fluentis inundant: ſicque cunctis vſibus redduntur inutiles; quia quò magis videntur in carne vireſcere, eò deteriùs marceſcentes obſoleſcunt in ſqualentia animæ

Pſal. 13. fœditate. De quibus in Pſalmo: *Corrupti ſunt,* inquit, *& abominabiles facti ſunt in voluptatib⁹ ſuis.*

## CAPVT III.

*In Epiſtola ad P. Abbatem.*

*PErdix fouit quæ non peperit; fecit diuitias, & non in iudicio, in dimidio dierum ſuorum relinquet eas, & in nouiſſimo ſuo erit inſipiens.* Hier. 17. Nempe ſaluo eo, vt de his, qui alienos furantur alumnos, hoc poſſit intelligi, videtur tamen de totius auctore nequitiæ principaliter dici. Diabolus enim tanquam doctor in cathedra peſtilentiæ ſuper homines ſibi magiſterium vſurpauit, quos ipſe non condidit, & errorem eos docendo quaſi fouit, quos creando non peperit. Fecit itaque diuitias, & non in iudicio; quia dum rebus alienis iuris ditеſcere voluit, æquitatis iudicium temerauit; ſed in dimidio dierum ſuorum relinquet eos. Diabolus enim quaſi adhuc viuit, dum eum vltimi iudicij gladius necdum tranſfodit. Nondum itaque mortuus ſuas diuitias iam relinquit; quoniam ad Creatorem ſuum, genus humanum ex maxima parte iam rediit. In nouiſſimo autem ſuo erit inſipiens; quem ſicut Apoſtolus ait: *Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione aduentus ſui.* 2. Theſſ. 2. Et Propheta: *Spiritu,* inquit, *labiorum ſuorum interficiet impium.* Iſai. 11. Homo igitur magiſtrum deſerit abuſiuum, & redit ad proprium, cùm nouum damnat errorem, & ad ſuæ reuertitur conditionis originem. Vnde illic aptè ſubiungitur: *Solium gloriæ altitudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ, expectatio Iſraël.* Hier. 17. Deus itaque, qui eſt principium gloriæ, ipſe eſt expectatio Iſraël; quoniam à quo genus humanum prodiit, per conditionis reuertitur ſacramentum. Qui ergo ſedebat in ſolio gloriæ altitudinis à principio, & hominem edocebat, ipſe eſt expectatio Iſraël, vt in loco ſanctificationis noſtræ, id eſt, in ſancta Eccleſia eundem hominem iterum doceat. Vnde per Pſalmiſtam dicitur: *Reminiſcentur, & conuertentur ad Dominum vniuerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu eius omnes patriæ gentium.* Pſal. 21. Quiſquis ergo alienum tollit violata fide diſcipulum, Antichriſti proculdubio imitatur exemplum. Et ſicut ille, quod alienum eſt, more perdicis, amittit; ſic iſte, quod vſurpatum eſt, æquitatis interueniente iudicio non tenebit.

## CAPVT IV.

*In Epiſtola ad Cardinales Epiſcopos.*

NOn ſufficit, cum à diabolo raptus, ad Deum quiſque pia deuotione conuertitur, niſi mox etiam à ſtatus ſui duritia, quaſi crebro ſanctæ prædicationis malleo conteratur. Vnde per Hieremiam: *Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus, & quaſi malleus conterens petram?* Hier. 23. Verba quippe Domini quaſi ignis ſunt, quia frigus expellunt, calorem mentibus ingerunt: malleus autem ſunt, quoniam obſtinationis & peruicaciæ duritiam molliunt.

## CAPVT V.

*In Epiſtola ad P. Archypresbyterum, ſuper egreſsione animæ de corpore.*

E*Cce, ait Dominus, mittam in eos,* (in ciues videlicet Hieruſalem) *gladium, & famem & peſtē, & erunt in maledictionem, & ſtuporem, & in ſibilum, & in opprobrium.* Hier. 29. Cur ſit hoc factum, aperit, cum

subiungit: *Eò quòd non audierint*, inquit, *verba mea, quæ misi ad eos per seruos meos Prophetas, de nocte consurgens, & mittens.* Quod autem dicit, de nocte consurgens, mittendi sollicitudinem indicat, & velocitatem, vt non in verbi prædicatoribus, sed in auditoribus potius torpor desidiæ valeat inueniri. Cum itaque Deus omnipotens humano more hominibus loquens, de nocte consurrexisse se, ac per hoc quasi somnum se interrupisse conqueritur; quod nobis opprobrium valet obiicere, si nobis in vltimo necessitatis periculo constitutis velut hæc permeritò responderet: Ego propter vos, cum essem Creator, factus sum creatura; ego propter vos irrisiones, & opprobria pertuli; Crucem subij, & cuncta, quæ vobis debebantur, tormenta percurri: Vos tamen me non audistis, & legis meæ cæremonias, & mandata spreuistis. Porrò si illis improperabat seruos à se missos, quantò terribiliùs nobis improperabit semetipsum? Si illis somnum improperabat interruptum, quantò magis nobis valet obiicere, se pro nobis mortuum, ac sepultum? Non liberat Deus Iudæos vallantium hostium obsidione conclusos, quia destinatos ad se famulos contempserant: & quomodo Christianos audiet, qui missa per filium Euangelica præcepta spreuerunt? Nam qui non audit Deum, non auditur à Deo. Vnum est quod mens cuiusque fidelis debet assiduè, & solerter attendere, & intra semetipsum sollicita semper inquisitione versare: scilicet vtrum placeat Deo, quod egit: & an in eius vita Deus, vel operibus delectetur. Quid enim prodest quicquid faciat homo, si hoc non

1. Reg. 16. & Act. 13. placeat Deo? Sic de Dauid dicitur: *Quæsiuit sibi Deus virum iuxta cor suum.* Nam si nunc Conditor non delectatur in homine, homo postmodum delectari non poterit in Conditore. Vnde legitur in vita Patrum: Quia cùm falsus quidam famosus, & magni nominis solitarius propinquaret ad exitum, tartareus ad eum spiritus venit, qui tridentem igneum in manibus attulit; & ecce vox ad eum facta est: Sicut, inquit, anima ista vel vna hora me in se requiescere non permisit, sic neq; tu miserearis, euellens eam: Tunc nequam spiritus tridentem igneum cordi morientis infixit, & animā eius, sicut erat iussus, euulsit.

## CAPVT VI.

*In Epistola ad fratres Sannicini, vbi ad patientiam prouocat.*

DVo sunt, quæ si vigilanter attendimus, facilè violentorum quorumlibet insalentias, iniuriarumque molestias superamus: præcepta videlicet, & exempla. Quia & Scripturæ sanctæ nos ad pœnitentiam cohortantur; & electi quique quicquid à furiosis diaboli membris inferri potuit, æquanimiter pertulerunt. Nam quod diuinis admonitionibus, & præcedentium exemplis adiuti, de profundo nobis illatæ tribulationis eripimur, rectè Hieremia Propheta de puteo pro-

Hier. 38. deunte, signatur: *Proiecerant* quippe *eum*, sicut Scriptura testatur, *in lacum, in quo non erat aqua, sed lutum; qui postmodum, vt leuetur, funes ad eum, & panni veteres deponuntur.* Quid enim funibus, nisi præcepta Dominica figurantur? Quæ quia nos in mala operatione positos, & conuinciunt, & eripiunt, quasi ligant & trahunt, coarctant & leuant; sed ne ligatus his funibus dum trahitur, incidatur, simul etiam veteres panni deponũtur;

A quia ne diuina præcepta nos terreant, antiquorum Patrum nos exempla confortant, vt ex eorum nos comparatione facere præsumamus, quod ex nostra imbecillitate formidamus. Si ergo nos de hoc profundo tribulantis vitæ leuari festinamus, ligemur funibus, id est, præceptis Dominicis astringamur. Intersint etiam panni veteres, cum quibus melius teneantur funes, id est, præcedentium confortemur exemplis, ne infirmos nos, ac timidos præcepta subtilia vulnerent, dum leuant. Quasi quosdam pannos veteres Paulus Apostolus subiungebat, cum ad subleuandos discipulos præceptis suis spiritualibus exempla veterum commendaret, dicens: *Isti*

B *ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, &* Hebr. 11.
*carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt.* Et paulò post: *Habentes ita-* Hebr. 12.
*que tantam impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen.* Et iterum: *Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti* Hebr. 13.
*sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem.* Superiùs videlicet dum spiritualia præcepta loqueretur, quasi funes miserat; postmodum verò memorans exempla maiorum, quasi veteres pannos adhibebat. Enimverò seruus Dei tunc debet timere, cùm temporale quid percipit, tunc gaudere cum perdit; quia cui

C propositum est cælestia scandere, expeditiùs procul dubio vacuus, quàm gradiatur onustus.

## CAPVT VII.

*In Epistola ad N. Papam, super incontinentiā Clericorum.*

SIcut benedictione digni sunt, qui culpas corrigunt: ita nihilominus maledictioni obnoxij sunt, qui peccantibus blandiuntur, sicut per Prophetam dicitur: *Maledictus qui prohibet gla-* Hier. 48.
*dium suum à sanguine.* A sanguine quippe gladium suum prohibet, qui se ab interenda reprobis dignæ sententiæ animaduersione coercet. Facti si-

D quidem culpam habet, qui quod potest, negligit emendare. Vnde & præfato Heli vir Dei, qui & Phinees fuisse putatur, ait: *Hæc dicit Dominus:* 1. Reg. 2.
*Quare calce abiicitis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, vt offerrentur in templo, & magis honorasti filios tuos quàm me?* Si ergo Heli propter duos duntaxat filios, quos non ea, qua digni erant, inuectione corripuit, cum eis simul & cum tot hominum multitudine periit, qua arbitramur dignos esse sententia, qui in aula Ecclesiastica, & soliis iudicantium præsident, & super non ignotis prauorum hominum criminibus tacent? Qui dum dehonestare homines in publico metuunt,

E. ad contumeliam superni iudicis diuinæ legis mandata confundunt.

## CAPVT VIII.

*In Epistola ad Hermisindem.*

INebriauit me absynthio. Ebrius quippe, quod Thren. 3.
tolerat, velut arreptitius penè, vel mente captus ignorat. Quilibet ergo peruersus dum mundi lucra phreneticè concupiscit, qui tot laboribus premitur, ea quæ patitur mala non sentit, quoniam ad cuncta delectabiliter ducitur, in quibus pœnaliter fatigatur.

## CAPVT IX.

*In Epistola ad Albericum Card. super decem quæstionibus.*

Thren. 3. POstremò, quod quæris, illud Hieremiæ Prophetæ quid sit: *Ex ore Altissimi non egredientur nec bona, nec mala*; famosa quæstio est penè totius Ecclesiæ. A plurimis enim quæritur, & celebris
Apoc. 5. currit per ora multorum. Sed eo largiente, *qui aperit librum, & soluit signacula eius*, hæc facile quæstio soluitur, si non ex nobis, sed ex illo confidentia præsumatur. Omnipotens Pater & innocentem filium impiorum manibus tradidit, & B tamen à recto iustitiæ tramite non recessit; quoniam inde iustitiam reflorere constituit, vnde illum ad tempus iniustitiæ subiacere permisit. Si-
Sap. 12. cut in libro Sapientiæ legitur: *Cùm sis, inquit, iustus omnia disponis: ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnas.* Pater itaque filium mortem subire permisit, veruntamen vt eum perimerent, peremptoribus non præcepit; alioquin inculpabiles extitissent, dum ministerium impietatis adscriberent pietatis auctori. Potestatem C ergo Deus Christi persecutoribus præbuit, sed vt eum persequentes occiderent non mandauit. Vnde illic præmittit Propheta dicens: *Vt peruerteret hominem in iudicio suo, Dominus ignorauit.* Peruerteret quippe Dominus in iudicio hominem, si condemnari præciperet innocentem. Sed aliud est condemnare, aliud à condemnationis supplicio non eripere, aliud in conatus sacrilegos furentes impellere, aliud nequaquam accepti furoris insaniam refrænare. D Vnde illic non ignorando, sed reprobando subiungitur: *Quis est iste qui dixit, vt fieret Domino non iubente?* Domino dicit non iubente, non tamen prohibente. Non ergo persecutoribus Deus, vt Saluatorem nostrum crucifigerent, iussit; quia nihil in eo, quod puniendum esset, inuenit: non tamen ne crucifigeretur inhibuit,

A quia pro mundi salute passurum, nullatenus eum ex impiorum manibus liberauit. Vnde benè mox additur: *Ex ore Altissimi non egredientur nec bona, nec mala.* Bona quippe procederent, si eum de supplicio, quod irrogabatur, eriperet; mala verò, si eriperet in eo, quo suppliciis adiudicandus fuerit, reperiret. In passione ergo Christi, ex ore Altissimi nec bona egrediuntur, nec mala; quia Pater eum nec ex potestate liberat, nec ex legis æquitate condemnat; quia licet non reperiat peccatorem, pro salute tamen mundi in passione positum non eripit innocentem; nullis videt peccatis obnoxium, nec tamen reddit impiorum manibus absolutum: B vt dum subit innocens pœnam, qui peccator est, reuertatur ad veniam; & dum vnus, qui non debet, soluit omnium debita, omnes qui sub originali vetustæ cautionis fœnore tenebantur astricti, rescissi chirographi reddantur legibus absoluti.

## CAPVT X.

*In Epistola ad Bonifacium; vt exteriori prudentiæ spiritualis sapientia præferatur.*

C SIcut cælestis sapientia cælestes facit, & legitimos Ecclesiæ filios: ita terrena prudentia terrenos reddit, & spurios. De quibus per Baruch dicitur: *Filij quoque Agar, qui exquisierunt prudentiam, quæ de terra est; negotiatores terræ, & Theman, & fabellatores, & exquisitores prudentiæ, viam sapientiæ nescierunt, neque meminerunt semitarum eius.* Sæcularem ergo prudentiam assequi D cupientes, & spiritualem sapientiam contemnentes, filij sunt Agar, non Saræ: & manzeres facti Israëlitæ, iure censendi sunt non Israëlitæ. Et quoniam Agar, aduena interpretatur, ij non sunt sapientiæ filij, sed aduenæ, & peregrini. Nec ex illis sunt, quibus aiebat Apostolus: *Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei.* Ephes. 2.

Baruch. 3. (margin)

*Expliciunt Testimonia ex Hieremia.*

---

## Incipiunt Capitula de Libris Prophetarum.

1. *QVòd domus Israël versa est mihi in scoriam.*
2. *Ibi Assur, & sepulchra eius.*
3. *Quòd serra vsque ad fenestras, & fenestræ clausæ.*
4. *Quòd iudicium sedit, & libri aperti sunt.*
5. *Quòd odio habuerunt in porta corripientem.*
6. *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.*
7. *Quòd Domini sunt cardines terræ.*
8. *Quòd Iesus indutus erat sordidis vestibus.*
9. *De lapide qui habet septem oculos.*
10. *De quadrigis Euangelistarum.*

*Expliciunt Capitula.*

## Incipiunt Testimonia de Libris Prophetarum.

### CAPVT I.

*In Epistola ad V. Episcopum.*

Ezech. 22. *OMnis domus Israël mihi versa est in scoriam.* Tunc enim domus Israël in scoriam vertitur, cùm diuina peccator animaduersione percussus, vel in desperationis voraginem labitur, vel contra iustè sæuientis imperium per impatientiam effertur. At contrà, quasi manente metallo scoria sub diuinis percussionibus auolat, cùm quilibet pœnitens superno verbere vapulans, & inhorrescentium à se vitiorum rubiginem proijcit, & reflorescentium candore virtutum, ac resplendentis vitæ nitore clarescit.

### CAPVT II.

*In Sermone de S. Stephano Papa, & Martyre.*

Ezech. 32. *IBi Assur, & sepulchra eius.* Quid enim per Assur, superbum videlicet Regem, nisi diabolus intelligitur; *Qui*, iuxta quod scriptum est, *ipse est* Iob. 41. *Rex super omnes filios superbiæ?* Quid sepulchra, nisi mortuorum sunt habitacula? Tunc autem diabolus in mortem corruit, cum ab auctore vitæ superbiendo recessit. Quisquis ergo nequitiæ spiritum, qui verè mortuus est, in sui cordis hospitio per prauam voluntatem habitare permittit, proculdubio de semetipso sepulchrum facit. Et necesse est, vt cum ipso simul illic tormentorum supplicia perferat, cui semetipsum hîc habitaculum per nequitiam peruersi operis exhibebat.

### CAPVT III.

*In Sermone primo Synodali.*

Ezech. 21. 1. Cor. 3. *TErra vsque ad fenestras, & fenestra clausæ* Ait Apostolus: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos.* Huius autem templi fenestræ, Sacerdotes sunt, qui fidelium populo lumen sanctæ prædicationis infundunt. Sed cùm terra vsque ad fenestras aggeritur, clausis fenestris templum continuò tenebratur; & cùm terrena negotia Sacerdotes implicant, quasi fenestræ clausæ, templum, quod amittit lumen, obscuratur. Nos ergo, necesse est, in quantum possumus, ab actibus vacare terrenis, vt sacris iugiter inuigilemus eloquiis. Sicut Sponsa dicit in Canticis: *Oculi* Cant. 5. *tui sicut columbæ super riuos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima.*

### CAPVT IV.

*In Epistola ad Blancam.*

Daniel. 7. *IVdicium sedit, & libri aperti sunt.* Qui nimirum libri ipsi intelligendi sunt sancti; quorum nunc meritum ab eis per custodiam humilitatis absconditur; & tamquam volumen codicis, ne legatur, inuoluitur. Tunc autem ad eorum gloriam, vniuersorum oculis aperitur; vt in eis præuaricatores tamquam per digestæ scriptionis articulum legant diuinæ legis mandata, quæ dum adiuuerent, seruare contempserant. Illic iam compelluntur & legere, qui hîc per arrogantiæ fastum verba Dei dedignabantur audire. Illic iugum Domini leue, & onus eius suaue mitibus, & patientibus fuisse considerant, quod hîc superbiæ suæ ceruicibus intolerabile iudicabant. Math. 11. Illic superbum omne confunditur, & quicquid eleuatum fuerat, sub tantæ maiestatis indignatione curuatur. Vnde per Isaiam dicitur: *Oculi sublimes hominis humiliati sunt, &* Isai. 2. *incuruabitur altitudo virorum: exaltabitur autem Dominus solus in die illa; quia dies Domini super omnem superbum, & excelsum; super omnem arrogantem, & humiliabitur: & super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murum munitum, & super omnes naues Tharsis, & super omne, quod visu pulchrum est; & incuruabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & eleuabitur Dominus solus in die illa, & idola penitus conterentur; & introibunt in speluncas petrarum, & in voragines terræ à facie formidinis Domini, & à gloria maiestatis eius, cum surrexerit percutere terram.*

### CAPVT V.

*In Epistola ad Honestum.*

Amos 5. *ODio habuerunt in porta corripientem, & loquentem perfectè abominati sunt.* Quibus & paulò post ait: *Domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis.* In porta quippe corripit, qui ad hoc reprehensibilem quemque castigat, vt eum ad reditum patriæ cœlestis impellat. Sed is, qui corripientem odit, in domo à se ædificata non habitat; quia licet ædificium posuerit boni operis, in eo tamen non merebitur habitare, quia per correptionis portam dedignatus est introire; & qui noluit per angusti aditus asperitatem ingredi, interioris atrij non poterit amœnitate potiri.

### CAPVT VI.

*In Homilia de Natiuitate B. Mariæ Virg.*

Ionæ 3. *ADhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* Quod quia tunc non legitur historialiter factum, exspectatur adhuc spiritualiter adimplendum. Per Niniuen quippe mundus iste designatur; per quadraginta verò dies, omnis status vitæ præsentis innuitur. Post quadraginta ergo dies Niniue subuertetur; quia post huius mortalis vitæ decursum, completo videlicet electorum numero, mundus iste destruetur.

### CAPVT VII.

*In Sermone I. de S. Matthæo Apostolo & Euang.*

1. Reg. 2. *DOmini sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem.* Orbis enim super terræ cardines ponitur, cùm sancta Ecclesia, tamquam super bases doctrinis Euangelicis solidatur. De qua & alibi dicitur: *Fundamenta eius in montibus sanctis.* Qui Psal. 86. enim illic cardines, hîc appellati sunt montes.

Euangelistarum planè numero congruit, & mu- A di situs, & temporum cursus; quia & quatuor mundi partes, & totidem sunt temporum diuersitates. Non ergo mirum, si spiritualis mundus visibili huic conferatur; dum nonnullas inuicem habere similitudines vterque dignoscitur.

### CAPVT VIII.

*In Epistola ad Mainardum, Abbatem.*

Zach. 13. IEsus erat indutus vestibus sordidis, & stabat ante faciem Angeli: Qui respondit, & ait ad eos, qui stabant coram se, dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo: Et dixit ad eum: Ecce abstuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis; Et dixit: Ponite cidarim B mundam super caput eius. Quid enim per Iesum, Sacerdotem videlicet magnum, nisi mediator Dei, & hominum debet intelligi? Planè sicut per Zorobabel filium Salathiel, qui de Regali Iudæ stirpe processerat, & Iesum filium Iosedech, qui ius sacerdotalis administrabat officij, Israëliticus populus per septuaginta annos iugum Babylonicæ captiuitatis euasit, templumque Hierusalem, quod dirutum fuerat, rediuiua nouitare construxit; ita numerus electorum post huius vitæ tempora, quæ septenaria dierum repetitione decurrunt, per Iesum Christum, qui verus Rex est, & Sacerdos, de seruitute huius mortalitatis eripitur; & in cælesti Hierusalem templum Dei, quod est sancta Ecclesia, renouatur. C De qua nimirum seruitute dicit Apostolus:
Rom. 8. Nam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Tunc itaque Iesus in corpore suo, quod est Ecclesia, sordida vestimenta deponit, tunc honoris, ac gloriæ regimen assumit, quia omnis electorum chorus à lugubri squalore temporalis tristitiæ liberatur, & immortalitatis stola in illo splendore sempiternæ felicitatis induitur. Quod etiam in Psalmo dedicandæ domus apertissimè canit
Psal. 29. Ecclesia: Conuertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & præcinxisti me lætitia; vt cantem tibi gloria mea, & non compungar. Cidaris etiam munda in eius capite ponitur, quia felicitatis æternæ gloria coronatur.

### CAPVT IX.

*In Epistola ad Cardinales Episcopos; de dignitate Romanæ Ecclesiæ.*

Zach. 3. ECce lapis, quem dedi coràm Iesu: super lapidem vnum septem oculi sunt. Lapis autem iste, illa proculdubio petra est, de qua verus Iesus Petro
Matth. 16. pollicetur, dicens: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Septem igitur oculos habet hæc petra; quia totidem sancti Spiritus donis sancta præfulget Ecclesia: quibus nimirum velut candelabrum aureum inextinguibiliter rutilans, ignorantiæ tenebras effugat, & ad contemplan- E dum iustitiæ Solem, hominum mentes illustrat. De quo idem Propheta: Vidi, ait, & ecce candela-
Zach. 4. brum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud. Quod vtrique sacramentum & B. Ioannes in Apocalypsi se di-
Apoc. 1. dicisse non tacuit, cui dictum est: Mysterium septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea. Septem stellæ, Angeli sunt septem Ecclesiarum, & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.

### CAPVT X.

*In Sermone II. de S. Matthæo Apost. & Euang.*

POrrò quadrigæ illæ, quas Zacharias Propheta designat, cum dicit: Et conuersus sum, & vi- Zach. 6.
di, & ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, & erant montes ærei. De quibus & paulò post dicit: Isti sunt quatuor venti cæli, qui egrediuntur, vt stent coram dominatore omnis terræ. Et notandum quia non vna quatuor Euangelistarum quadriga dicitur; sed vnusquisque eorum quadriga vocatur, quia & vnus in quatuor, & quatuor sunt in vno; dum per eiusdem fidei intentionem, quod scribitur à singulis, reperitur in cunctis; & quod dicitur ab vniuersis, inuenitur in singulis. Duo verò montes ærei, de quorum medio dicuntur egressi, duo sunt Testamenta, quæ ad instar æris durabilia sunt, & sonora, quia vsque ad finem sæculi non inueniunt terminum, & per omnia mundi spatia dant tinnitum. In omnem enim terram exiuit sonus eorum, Psal. 18.
& in fines orbis terræ verba eorum. Qui & venti esse referuntur, quia de his scriptum est: Vbi erat im- Ezech. 1.
petus spiritus, illuc gradiebantur. Qui etiam egrediuntur, vt stent coram dominatore omnis terræ; quia quod sancti Prædicatores ex fidelium fructificatione proficiunt, non sibi tribuunt, sed auctori, à quo eorum omnia lucra procedunt. De quibus ad B. Iob dicitur: Nunquid immittes ful- Iob. 38.
gura, & ibunt, & reuertentia dicent tibi, Adsumus?

*Expliciunt Testimonia de libris Prophetarum.*

## Incipiunt Testimonia de libro Machabæorum.

### CAPVT I.

CVm in Persidem (inquit Scriptura) ducerentur Patres nostri, Sacerdotes qui tunc Dei cul- 2. Machab.
tores erant, acceptum ignem de altari, occultè absconderunt in valle, vbi erat puteus altus, & siccus, & in eo contutati sunt eum; ita vt omnibus ignotus esset lo- D cus: Cum præteriissent autem multi anni, placuit Domino vt mitteretur Neemias à Rege Persidis. Hie misit nepotem Sacerdotum illorum, qui absconderant, ad requirendum ignem; &, sicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam. In quibus omnibus verbis illud vnum specialiter attendendum est, quòd in alto, & sicco vallis puteo priùs ignis absconditur, & postmodum non ignis, sed aqua crassa à requirentibus inuenitur. Mens quippe sincera, atque perfecta Domini intentione quærentis, non incongruè per puteum vallis altum designatur, & siccum; quæ nimirum, & à fluidis illecebrarum carnalium voluptatibus arida, & terrenæ concupiscentiæ ruderibus altè defossa, & in veræ humilitatis est conualle fundata. Huic itaque puteo sacrificij ignis immittitur, cum in electi cuiuslibet mente diuini amoris flamma concipitur, atque ad cæleste desiderium priùs animus inflammatur. Sed hic ignis in aquam vertitur, quia ex igne diuini amoris lacrymarum compunctio generatur. Et notandum, quòd non pura duntaxat aqua, sed crassa aqua narratur illic fuisse reperta. Quid enim crassa est aqua, nisi lacrymarum compunctio diuinæ gratiæ pinguedine saginata?

Qua

ta: Qua videlicet saginari pinguedine æstuabat A Propheta, cùm diceret: *Sicut adipe pinguedine repleatur anima mea.* (Psal. 62.) Et per alium Prophetam hæc eadem permittitur crassitudo, cùm ait: *Delectabitur in crassitudine anima vestra.* (Isai. 55.) Nec prætereundum, quòd abscondentes hunc ignem, contutati quidem fuisse, non autem funditus extinxisse referuntur. Quia nimirum ignis diuini amoris, quem in anima nostri cordis accendimus, vt ex aromatibus bonorum operum suaue Deo sacrificium offeramus, in ipso nostræ conuersationis initio intus quidem debet occulte semper ardere, non autem foras se per vanæ gloriæ flammas expandere. Contutatur ergo sopitis flammis, non autem vi priuatur ardo- B ris; vt non prorsus intereat, sed sese postmodum mirabiliter ignis in aquam vertat. Hæc porro aqua, compunctio videlicet lacrymarum, non solùm à peccatorum nos contagione purificat, sed etiam, vt placeant ipsa Deo bona nostra, commendat. Omne namque operum sacrificium in conspectu superni Iudicis suauius redditur, si contritæ mentis lacrymis aspergatur. Vnde illic aptè subiungitur: *Et sacrificia,* inquit, *quæ imposita erant, iussit sacerdos Neemias aspergi aqua ipsa, & ligna quæ erant superposita.* Protinus historiæ series addidit: *Hoc vt factum est, tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo; & accensus est ignis magnus, ita vt omnes mirarentur.* Au- C diuimus antea, quia aqua pro igne reperta est; nunc è contrario dicitur, quia per aspersionem aquæ, ignis magnus accensus est. Ergo & ex igne aqua nascitur, & ex aqua ignis inuicem procreatur. Quia videlicet & ex igne diuini amoris gratia compunctionis oritur, & rursus ex compunctione lacrymarum desiderij cœlestis ardor augetur. Alterum siquidem pendet ex altero, & sibimet vtrumque inuicem præstat; dum & ex amore Dei lacrymarum compunctio profluit; & rursus per lacrymas ad amorem Dei mens nostra feruentiùs inardescit. In qua autem mente huius alternitatis reciproca varietas agitur, ab omni proculdubio reatus sui squalore purgatur. Vnde illic non incongrue postremò subiungitur: *Appellauit autem Neemias hunc locum, Nephtar, quod interpretatur, purificatio.* Locus itaque D noster, vbi sacrificium offerimus, vbi aquæ, necnon & ignis, vt dictum est, varietas alternatur, fidelis est anima; quæ profectò non incongruè purificatio dicitur; quia dum nunc superni amoris igne decoquitur, nunc contriti cordis fletibus inundatur, & velut secundi baptismi fluentis abluitur. Has autem successionum alternantium vicissitudines, & mutationum spiritualium varietates Isaias profunde perspexerat, cùm dicebat: (Isai. 58.) *Orietur,* inquit, *in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies, & requiem dabit tibi Dominus semper, & implebit splendoribus ossa tua, & animam tuam liberabit.* Ecce ignis in puteo absconditus. Sed audi, ignis hic quomodo vertatur in E aquam, protinus subdit: *Et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ.* Postremò vt noueris, quia hæc rursus aqua in ignem conuertitur, & per lacrymarum gratiam diuini amoris ardor feruentiùs excitatur, paulò inferiùs addidit: *Tunc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudinem terræ.*

CAPVT II

*In Epistola ad Albericum Card.*

ILlud præterea, quod quæris, quid factum sit de Arca Domini, & tabernaculo fœderis, quæ fabrefacta sunt in deserto; sicut huius rei penè omnibus officit ignorantia, ita vix aliquid vtilitatis probatur conferre notitia. Verumtamen, sicut Scripturæ tradit auctoritas; in monte Abarim, vbi Moyses sepultus agnoscitur, tabernaculum simul cum arca, necnon & altare incensi reconditum Hieremiæ Pro- B phetæ manibus inuenitur. Quod euidenti declaratur indicio, si secundi libri Machabæorum diligenter attendatur exordium: *Erat,* inquit, *in ipsa* 2. Mach. 2. *Scriptura, quomodo tabernaculum, & arcam iussit Pro-* Deut. 34. *pheta, diuino responso ad se facto, comitari secum, vsquequo exiit in montem, in quem Moyses ascendit, & vidit Dei claritatem: Et veniens ibi Hieremias, inuenit locum speluncæ, & tabernaculum, & arcam, & altare incensi intulit illuc, & ostium obstruxit.* Hæc igitur tria sacramenta, sicut dictum est, Hieremias in præfato Abarim monte recondidit. Si quid autem ex his aliud postmodum factum fuerit, aut certè sic intacta permanserint, quia nusquam Scriptura com- C memorat, nostra quoque disquirere curiositas non præsumat.

Delicatus siquidem miles est, qui ante vult triumphare, quam arma conserere, prius triturare, quàm rura proscindere. Considerato nempe ordine Scripturarum, ritè perpenditur nostrarum series actionum, prius enim Lex, deinde Iudicium, postremò subsequitur historia Regum. Nunc sanè nos expedit, indicta nobis Diuinæ legis mandata seruare postea compellimur ante tribunal tremendi Iudicis rationem de nostris operibus reddere; postremò dabitur in illa supernæ claritatis gloria sine fine regnare. Teneat ergo ordinem, qui vitare vult Babylonem. Ille nimirum vitæ suæ ordinem viuendo confundit, qui ante vult ridere, quàm flere. Cùm Salomon dicat: *Tempus flendi, &* Eccl. 3. D *tempus ridendi.* Ille etiam recti ordinis lineam deserit, qui creatis rebus Creatorem omnium in amore postponit. Sicut peruerso homini diuina voce dicitur: *Posuisti me post corpus tuum.* Dominum quippe post corpus suum ponit, qui magis studet vtilitati, vel voluptati carnis suæ consulere, quàm Dei præcepta seruare. Hinc est, quod sponsa dicit in Canticis: *Ordinauit in me charitatem.* Nusquam cer- Cant. 2. tè præceptum in veteris testamenti cæremoniis inuenitur, vt mel sacrificiis misceatur. Per quod intelligitur, quia his, qui vitæ suæ Deo sacrificium offerunt, nullam Deus carnalem vult inesse dulcedinem, nihil in eis viuere, quod ad carnalem pertineat voluptatem. Oleum autem frequenter im- E mittitur, vt omnis nostræ operationis oblatio hilariter offeratur. *Hilarem* enim *datorem diligit Deus.* 2. Cor. 9. In omnibus etiam sal præcipitur admisceri, vt omne boni operis sacrificium, rationis, discretionis, ac cœlestis sapientiæ sit sale conditum.

## De petitionibus Lincidarij, & responsionibus eiusdem.

P. D. tom. 3. opusc. 3. Quæst. 1. SI Christus non venit suluere legem, sed implere, cur carne non circumciditur Christianus?

Respons. Immo iam se ideo Christiann minimè circumcidit; quia quod circumcisione prophetabatur, Christus impleuit. Expoliatio quippe vitæ carnalis, quę in veteri lege fuerat figurata, in Christi iam cernitur resurrectione completa: & quod exspectamus in nostra resurrectione futurum, iam in sacri baptismatis mysterio commendatur. Carnalis itaque circumcisio tanquam superflua, iure contem- B nitur, cùm iam spiritualis, propter quam significandam illa præcesserat, figuratur.

Quæst. 2. Cur omittit Christianus Sabbatum colere, si Christus non venit legem suluere, sed implere?

Respons. A nobis Sabbatum ideo nun seruatur: quia quod tunc erat in figura præmissum; per exhibitionem rei iam videmus impletum. In Christo quippe verum spiritualis otij Sabbatum colimus, cùm in eo solo spem ponimus, & sic in illo toto cordis amore, ac deuotione quiescimus, vt ab omni vitiorum seruili opere, ac terreuarum rerum ambitione cessemus. Ad quod Sabbatum celebrandum ipse

Matth. 11. nos prouocat, dum clamat: *Venite*, inquit, *ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.* Carnalis ergo Sabbati cultum superuacuum dicimus, cùm iam illud verum, & salutiferum, propter quod institutum est, celebramus.

Quæst. 3. Si Christus non venit legem soluere, sed implere, cur Christianus negligit ciborum differentiam, quæ in lege præcipitur obseruari?

Respons. Immo idcirco hæc à Christianis ciborum differentia non admittitur; quoniam à Christo, quod per hanc figurabarur, impletur. Immunditia quippe, quæ tunc cauebatur in cibis, nunc in moribus reprobatur humanis. Sicut enim sancti quique, ac iusti transferuntur in corpus Christi; sic ab eo reprobi, & iniqui tanquam cibi repelluntur immundi. Postquam ergo ipsa Veritas, quæ significabatur, aduenit, meritò significationis vmbra cessauit.

Quæst. 4. Si Christus non venit legem soluere, sed implere, cur & animalium carnibus sacrificium Deo Christianus non curat offerre?

Respons. Immo idcirco à Christianis huiusmodi sacrificium non offertur; quia quicquid io illis hostiis typicè gerebatnr, totum in immolatione Agni, *qui*

Ioan. 1. *tollit peccata mundi*, veraciter adimpletur: & quia omnia illa nil aliud saluis habebant, nisi vt ad hoc nostrum sacrificium voanimiter tenderent, hoc vnum omnis cæremoniarum diuersitas designaret, postquam hostia singularis illuxit, multiplex vmbra, quę præcedebat, euanuit. Quis enim nesciat eadem sacrificia potius ad hoc inobedienti populo, ne cum idolis fornicaretur, imposita, quàm Deo, tanquam ipse desiderat, oblata?

Quæst. 5. Si Christus non venit legem soluere, sed implere, cur Christianus azymam, quam lex præcipit, non obseruat?

Respons. Idcirco à Christianis visibilis illa, & corporalis azyma flocci penditur; qouniam expurgato vete- A ris vitæ fermento, noua conspersio spiritualiter adimpletur. Tunc enim erat legis scriptura præceptum, nunc est testimonium: & postquam id, quod significabatur, adnenit, hoc quod significabat, interiit.

Quæst. 6. Si Christus legem venit implere, cur Christianus Paschalis Agni sanguine Pascha non celebrat, cùm hoc tantoperè lex ipsa decernat?

Respons. Hic idipsum respondendum, quod iam superius dictum est; quia postquam verus ille Agnus, qui significabatur, aduenisse cognuscitur; ille, qui significabat, superfluus iudicatur. Cuius vtique sanguine non iam ligneas, siue lapideas fores inungimus, sed interioris potius hominis viscera consignamus.

Quæst. 7. Si non soluit legem Christus, cur lege mandatam nun celebrat Neomeniam Christianus?

Respons. Propter hoc etiam Christianus celebrare con- B temnit; quoniam id totum, propter quod olim celebratum est, Christus impleuit. Nouæ quippe Lunæ sulemnitas, nouam designat in homine fieri creaturam; de qua dicit Apostolus: *Si qua igitur in* 2. Cor. 5. *Christo noua creatura, vetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua.*

Quæst. 8. Si Christus non venit legem soluere, cur Christianus illa ablutionum baptismata, quæ lex pręcipit, non obseruat?

Respons. Ideo hæc Christianæ non [illegible]entur obseruantiæ cultum, quia tunc vmbræ fuerunt futurorum, quorum nunc perspicuum possidet effectum. *Conse-* Rom. 6. *pulti enim sumus Christo per baptismum in morte; vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris,* C *sic & nos in nouitate vitæ ambulemus.*

Quæst. 9. Si lex à Christo impleta est, non soluta, quid rationis obiicitur, vt à Christianis Scenopegiæ solemnitas non colatur?

Respons. Tabernaculum Dei societas est populi Christiani, & quoniam illud tabernaculum sanctam præfigurabat Ecclesiam, contemnitur signum, postquam venit quod fuerat præsignatum. Nec enim diceretur tabernaculum testimonii, nisi attestaretur alicui, quæ declaranda erant suo tempore veritatis. Quod itaque tunc agebatur præcepto figuratum, nunc præsentialiter cernitur testimonio reuela- D tum: & cùm iam id, quod figurabatur, aspicitur, quod figurabat, superfluum per omnia iudicatur.

Quæst. 10. Si Christus legem soluere noluit, sed implere: quare Christianus septimum remissionis annum, vel etiam Iubilæum negligit obseruare?

Respons. Quoniam Veritas, ac Sapientia Dei, quæ cùm doceat Angelos in cælo, homines etiam docere venit in terra. Quod prius iusserat carnaliter sub ænigmatis vmbra seruari, postmodum Discipulis suis spiritualiter mandauit intelligi. Sic enim dies septimus feriatus esse præcipitur, vt æterna per eum requies designetur. Sic & in anno septimo, sic E & in Iubilæo, qui per annorum circulum septenario numero septies replicato, & monade superaddita, in quinquagenarium ducitur, secura quies perpetuæ beatitudinis intimatur. Incipiente quippe Iubilæo tubis canitur, omnesque ad possessiones proprias reuertuntur: Quia, sicut dicis Apostolus, 1. Thess. 4. *Ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo; canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti.* Ad possessiones autem suas vnumquemque redire, & corpora sua protinus incorrupta recipere. Tunc reuertetur Adam ad antiquam carnis suæ terram, in qua primitus habitauerat, tunc Noë, Abraham, Moyses; cunctisque propria possessio redditur, dum corpus illis incorruptibile reformatur. Redemptor itaque noster, qui Luc. 24. *Discipulis aperuit sensum, vt intelligerent mysteria Scri-*

*piarum*, noluit Iubilæum, noluit septimum remissionis annum, vel cæteras legalis titus cæremonias carnaliter obseruari, postquam hæc omnia spiritualiter fecit intelligi; tunc enim maudata legalia veraciter adimpleutur, cùm, iuxta spiritualem intelligentiam, ad quam instituta sunt, fiunt. Nam tunc erant vacua, vmbra scilicet, & imago rei, non ipsa res, cùm carnaliter seruabantur. A

## De Minitationibus, & Promissionibus Dei.

*Pet. Dam. Tom. 3. Opusc. 4.* NVllatenus debuit immutari quod Papa concessit, quod decteto constituit. Quid mirum, si homines statuta mutant, quando omnipotens Deus ea quoque, quæ à semetipso constituuntur, immutat? Nam ex eo, quod promittit, aliquando minuit, vel etiam totum subtrahit, aliquando mala minatur, & non infligit. Quid est, quod Deus vnquam promisit, & minuit? Si non excidit, reminisci potes, quia dixit Dominus ad Noë: *Gen. 6.* *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, qui caro est, eruntque dies illius centum viginti annorum.* Sed cùm Scriptura commemoret quingentorum tunc annorum extitisse Noë, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sexcentorum verò tunc iam esse cùm cataclismus erupit, liquido patet viginti annos de præscripti numeri spatio fuisse subtractos. Vitæ itaque spatium quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia peruersitatis eorum reatus excreuit. Inde quoque per os Patriarchæ pomisit Spiritus sanctus, dicens: *Gen. 49.* *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est*; & tamen nec temporibus Iudicum legimus viros de tribu Iuda semper super Israël tenuisse ducatum: nec Reges ex eadem tribu principatom tenuisse vsque ad Christi reperiuntur aduentum. Constat ergo, quia sæpe Deus omnipotens quod homini promisit, immiouit, quoniam homo, quod Deo debuerat, non impleuit. B C

Vbi Deus promisit bonum aliquod, & non impleuit? Recordare quia dixit Dominos ad Iosiam Regem Iuda: *4. Reg. 13.* *Pro eo* inquit, *quod vidisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores eius, & scidisti vestimenta tua, & fleuisti coram me, idcirco colligam te ad Patres tuos, & colligeris ad sepulchrum tuum in pace*; & tamen paulò post Scriptura dicit: *In diebus eius ascendit Pharao Nechao Rex Ægypti contra Regem Assyriorum ad flumen Euphratem, & abiit Iosias in occursum eius, occisus in Mageddo, cùm vidisset eum.* Ad Sedechiam quoque Regem Iuda *Hier. 34.* per Hieremiam dicitur: *Audi verbum Domini, Sedechia Rex Iuda: Hæc dicit Dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, sed secundùm combustiones patrum tuorum, Regum piorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te; quia verbum hoc ego locutus sum, dicit Dominus.* Quod nimirum quomodo potuerit fieri, qui seriem scrutatur historiæ, numquam poterit inuenire. Nam postquam à Rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, vlterius numquam legitur ab eius vinculis absolutus. Iusto ergo iudicio subtraxit Deus homini nonnunquam bona, quæ promisit, cùm rebellis homo illius seruare mandata contempsit. D E

Prosequere etiam; quomodo Deus quod minatus est, non infligit?

Nemo qui limen Ecclesiæ terit, ignorat, quia Ionas ad Niniuem à Domino missus exclamauit, A dicens: *Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur.* *Iona 3.* Sed quia ciuitas illa ad Dominom toto est corde conuersa, nequaquam iuxta minacem Domini sententiam excidij est euersione deleta. Cùm ergo Deus omnipotens non modò verax, sed & ipsa sit veritas, inuiolato consilij sui manente proposito, exterioris iudicij sui sæpè variat ordinem iuxta humani, siue probi, siue improbi meriti qualitatem; quatenus & à prauitate correctus, quod Deus iustè minatur, euadat: & prolapsus in culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat. Hinc est quod per Hieremiam dicit: *Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem Domini Dei vestri, & pænitebit Dominum mali, quod locutus est aduersum vos.* *Hier. 17.* Hoc est quod ad Heli quoque per virum Dei Dominus ait: B *Loquens locutus sum, vt domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo vsque in sempiternum: nunc autem dicit Dominus: Absit hoc à me, sed quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* *1. Reg. 2.*

Rectè planè cuncta quæ proposueras, perspicuis roborasti testimoniis Scripturarum, nunc autem de Domini mei Regis iniuria rationem redde.

Glorioso Regi, nobis eligendo Pontificem, absit, vt nos intulissemus iniuriam; cùm ad hoc nos necessitas impulerit, non rapina. Ad hoc, inquam, nos inuitos attraxit imminens periculum ciuilis belli, non lædendi liuor Imperij.

Quid mihi omnia hæc? dum constet, quia quicquid accideret, nullo pacto sancti Papæ sententiam debuisti infringere; nulla ratione Synodalis Decreti C mysterium licuit violare? Sicut enim Scriptura perhibet: *Melius est vt oriatur scandalum, quàm vt veritas relinquatur.* Nam si hoc bellum timuissent beati Martyres, fierent proculdubio sanctæ militiæ desertores.

Non ignoras, quòd inter omnes sanctos Martyres, Petrus, & Paulus in Apostolici Senatus culmine possideant principatum. Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma nostris est actibus imprimenda; sub eorum magistrà debemus viuere disciplina.

Hoc vtique clarum est.

Audi ergo Paulum de Coapostolo suo Petro veraciter perlubentem: *Priusquam*, ait, *venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat; cùm autem venissent, subtrahebat se, & segregabat, timens eos, qui ex circumcisione erant.* *Galat. 2.* D Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum: timebat enim Iudæos, ne per occasionem Gentium à fide recederent Christianorum; & ne perderet gregem perditum, boni pastoris est imitatus exemplum. *Factus est enim Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrifaceret*; sicut Christus apparuit in forma carnis peccati, vt à peccatis hominem liberaret; & cùm legem Moysi non ambigeret abolendam, consulens tamen adhuc rudibus, & infirmis fratribus, tenuit ad tempus vmbram legis, vt eos quandoque proueheret ad perfectè noscendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo B. Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando, vbi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum à tramite rectitudinis, vt consulere valeamus infirmis. E

Qui dicis, quòd Petrus aliquando legem Iudaïcam tenuit; cur non etiam dicis, quod in eadem Epistola legitur: Nimirum, quia *Paulus eum in faciem reprehendit*? *In faciem*, inquit, *ei restiti, quia reprehensibilis erat, eique dixit: Si tu cùm sis Iudæus, Gentiliter, & non Iudaicè viuis, quomodo cogis Gentes iudaizare?*

Quod Petrus egit compassione misericordiæ, hoc

# LECTORI SVO
# DOMNVS CONSTANTINVS
## ABBAS CAIETANVS, S.

ADMONENDVM te putamus, Lector optime, huiusmodi Collectanea ex Operibus S. Petri Damiani excerpta, magna cum diligentia à nobis fuisse conquisita. Sed tamen in vetus dumtaxat Testamentum, eaque imperfecta, vt apparet, quæ nunc in lucem damus, fuisse inuenta. Nam expositiones noui Testamenti, quas etiam (vt vetus inscriptio indicat) idem Auctor, sancti Doctoris discipulus, compilauit, reperiri minimè potuerunt. Vale.

---

*Et exaltabit lingua mea iustitiam tuam, Deus.*

VENERABILIS VIRI

# PETRI DE HONESTIS
## CLERICI RAVENNATIS
## REGVLA,

Quingentos ante annos ad Clericos ſuos ſcripta

A DOMNO.

CONSTANTINO CAIETANO,
Syracuſano, Abbate S. Baronti ex Congregatione Caſinenſi, & Abbate Præſidente Romani, Apoſtolicique Collegij Gregoriani,

DOMVS S. BENEDICTI,

*Ex M. S. Codice eiuſdem Collegij Bibliotheca Aniciana, nunc primùm recognita, atque edita.*

PARISIIS,

M. DC. LXIII.

# DOMNI CONSTANTINI

## ABBATIS CAIETANI, AC VINDICIS BENEDICTINI.

B

In Regulam Venerabilis viri, Petri de Honestis, Clerici Rauennatis,

*Ad Lectorem suum Humanissimum, Præfatio.*

IN fine huius Quarti Tomi Sanctissimi Doctoris nostri, Petri Damiani, addendam curauimus Regulam illam, quam ad Clericos, & Canonicos informandos scripsit Petrus Clericus Rauennas duplici potissimùm de causa. Primò, vt studiosi quique, qui ferè hucusque vtrumque confudère, intelligant, alium esse Petrum hunc à nostro. Secundò, vt etiam cognoscant Petrum Clericum suam hanc Regulam edidisse pro Clericis, & Canonicis illis, qui regulariter apud Matrices Ecclesias penes ipsos Episcopos, vel in Collegiatis aliis ad Normam potissimùm Concilij Aquisgranensis degebant: non verò pro S. Augustini Professoribus. Huius enim Regulæ obseruantia (si Regula ea fuit, vel potius Epistola) ab eiusdem
C Sancti Doctoris obitu vsque ad eam ferè tempestatem, vix audita fuerat.

Quod igitur ad primum spectat; etiam si vterque Petrus vocaretur, eandemque Rauennam pro patria habuerint; professione nihilominus, atque ætate, cælo distare cognoscuntur. Nam noster Petrus à maiori natu fratre, qui eum paterne nutrierat, relicto Gentis suæ cognomine, Damiani cognomen assumere voluit; tametsi (vt ex eius Scriptis alibi notabo) nubilibus, non obscuris (vt quidam gratis affirmarunt) natus sit; Petrus etiam hic alius Honestorum Stemmate, & familia quoque clarus, editus est.

*Alius fuit S. Petrus Dam. alius Petrus de Honestis.*

Professione quoque Petrus Damiani Monachus fuit, Eremita, & Prior Monasterij Sanctæ Crucis de Auellana, in Vmbria, non longè ab Eugubio, Ordinis S. P. N. Benedicti, vt non tantùm ex grauioribus, iisdemque coætaneis Scriptoribus, verùm etiam ex illiusmet Scriptis pariter habemus; quidquid alij fingant, affirmantes ipsum Augustinianum, non Benedictinum fuisse; vel etiam (vt falsò adhuc alij) ex Augustiniano Benedictinum euasisse; cum is ante Monasticam vitam nulli Regulæ fuerit addictus; immo Sacrarum Literarum, & vtriusque Iuris Doctor, Parmæ Legis peritiam docuerit, vt nos in eius Vitæ commentariis, Deo duce, clariùs ostendemus.

Aliùs verò Petrus fuit Clericus, Clericorumque Prior: Qui cum videret multos in Clericis abusus
D (quos Petrus Damiani suis præsertim in Epistolis depingit, reprehenditque) ille condito Monasterio in littore maris Adriatici, in Beatissimæ Mariæ Virginis honorem, Regulam ex Sanctis Patribus, ac præcipuè, vt videre est, ex ea S. P. N. Benedictini conflatam, præscripsit, & Paschali II. Pont. Max. confirmandam transmisit, vt corruptos mores componeret. Non negamus tamen, hoc ipsum eiusdem Monasterium (sicut & Benedictinorum quamplura) Augustinianorum postea iuri addictum fuisse.

Postremò, quod ad ætatem attinet, Petrum Damiani obiisse anno Christi Millesimo septuagesimo secundo, omnes eiusdem temporis Scriptores (vt fusè quoque probat Eminentissimus Cardinalis Baronius) contestatum relinquère. In primis, qui totidem id verbis annotauit, Bertholdus Constantiensis in Auctario ad Hermannum Contractum, hæc habet: *Anno millesimo septuagesimo secundo, Petrus Damiani, piæ memoriæ, migrauit ad Dominum VIII. Kal. Martij, cui Dominus* Geroldus, tenera Monachus, scientia Scripturarum insignis, & moribus suo prædecessori non impar, in Episcopatu successit.*

*Card. Barõ. Annal. tõ. 11. ad ann. 1072.*

**Domnus Giraldus.*

Ad hæc, Petrum Damiani anno ætatis suæ sexagesimo sexto, in suo sanctæ Mariæ Congregationis Auellanensis, seu Columbæ Monasterio, Fauentiæ decessisse, Sacrasque illius reliquias ad hunc vsque diem, magna ibidem cum veneratione asseruari, adeo clarum est, vt probatione non indigeat. E contra verò Petrus Clericus ad Paschalem II. Pont. Max. qui ab anno MXCIX. ad MCXVIII. vixit, cuique Regulas suas confirmandas direxit, ætatem protraxit: vnde etiam eiusdem Paschalis extant litte-
E ræ ad illum, datæ Laterani III. Non. Iul. Indictione VII. Incarnationis Dominicę anno MCXV. addunt quoque Scriptores, eum octogenario maiorem, & in Portuensi S. Mariæ Monasterio, quod ipse paulò extra Vrbem Rauennam in littore maris Adriatici construxerat, obiisse anno Domini MCXIX. IV. Kal. April. Eius autem tumulo hi versus, qui & nostram confirmant sententiam, incisi feruntur.

*Vide Præf. nostram ad Tom. 3. Petri Damiani.*

*Hic situs est Petrus, Peccans cognomine dictus,*
*Cui dedit hanc Aulam meritorum condere Christus,*
*Anno milleno centeno debita soluit.*
*IV. Kal. Apr.*

Doctè quidem in hanc rem Hieronymus Rubeus: *Satis autem, vt puto, constare potest quantùm inter hunc Petrum Portuensem, & Petrum Damiani intersit. Est quidem vterque Petrus, vterque Rauennas: sanctè ambo, atque innocenter vixerunt, eodemque ferè tempore, quodque fecit, vt eos multi non internoscerent, ambo*

*Hier. Rub. Hist. Rauẽ. lib. 5.*

*Peccatoret appellati. Inoleuerat enim mos, vt qui religiosè tunc viuerent, ob animi demissionem sese inscribe-* K
*Peccatoret appellati. Inoleuerat enim mos, vt qui religiosè tunc viuerent, ob animi demissionem sese inscribe-*
*rent Peccatores; idque facilè cognoscet, qui monumenta illorum temporum euolueris. Petrus tamen Portuensis Præfectus, semper Sacerdos, & Clericus, vt aiunt, Petrus autem Damiani Monachus. Ille in Portuensi Cœnobio perpetuò ferè vitam traduxit; Hic in Catriana solitudine. Ille Rauennæ diem obiit suum; Hic Fauentiæ.*

* Septuagesimo secundo, corrige. *Ille IV. Kalen. Aprilis; Hic VIII. Kal. Martij. Ille anno millesimo centesimo decimo nono; Hic * septuagesimo supra Millesimum. Quodque hac ratione se ij differrent, Dantes de Petro Damiani scribens, videtur testari. Dum enim Petrum Damiani loquentem inducit, se Petrum Damiani fuisse inquit, in Catrianaque solitudine vixisse; Petrum autem Peccatorem in Diuæ Mariæ Virginis ad littus Hadrianum, commoratum.*

Dant. Cant. 20. paradis. Dantis verò Aligerij, Poëtæ Etrusci, Testimonium hoc est:

*Tra duo liti d'Italia surgon sassi,*
*E non molto distanti alla tua patria,*
*Tanto, che i tuoni assai suonan più bassi*
*E fanno vn gibbo, che si chiama Catria,*
*Di sotto al quale è consecrato vn Eremo,*
*Che suol esser disposto à sola Latria.* B
*Così ricomminciommi il terzo sermo,*
*Et poi continuando disse quiui*
*Al seruigio di Dio mi fei si fermo,*
*Che pur con cibi di liquor d'vliua*
*Lieuemente passaua Caldi, & Gieli,*
*Contento ne pensier contemplatiui.*
*Render solea quel Chiostro a questi Cieli*
*Fertilmente, ed ora a fatto vano,*
*Si che tosto conuien, che si riueli.*
*In quel luogo fui io Pier Damiano:*
*E Pietro Peccator fu nella casa*
*Di nostra Donna in sul lito Hadriano.*
*Poca vita mortal m'era rimasa,*
*Quando fui chiesto e tratto à quel Capello.*

Petrus Marienus V.C. Hos autem Dantis versus Petrus Marioous V. I. D. rerum multiplicium eruditione insignis, mihique amicissimus, latinè sic reddidit. C

*Talibus est rursus dictis mihi fariet orsus:*
*Inter vtrumque Italum iuga surgunt ardua littus,*
*Non procul Vrbe tua, rapidus sonat æthereis ignis*
*Inferiora plaga, sic vertice nubila tangunt:*
*Angulus hinc oritur, cui nomen Catria, sub quo*
*Surgit adorando Superum domus apta parenti,*
*Desertas inter cælo gratissima rupes.*
*Hic ego tam certus mansi seruire Tonanti,*
*Vt mea mensa alias haud tempore quolibet anni*
*Perfusas epulas quam Palladis arbore nosset,*
*Cælestes sed erant mea gaudia voluere curas:*
*Fertilis ille Polo quondam locus esse solebat,* D
*Seminaque ingenti cum fœnere reddidit, at nunc*
*(In populi mox ora ibit) pro frugibus illic*
*Infelix lolium, & steriles nascuntur auena.*
*Illic Petrus ego Damiani tempora duxi,*
*Ac Petrus falso peccator nomine dictus,*
*Virginis Hadriacum prope littus vixit in æde,*
*Instabat mihi iam mortalis terminus æui,*
*Cum mea nolentis sunt tempora cincta Galero.*

Aug. Ticin. Propug. cā. Ord. par. 4. cap. 21. At cùm hæc adeo clara sint, vt clariora magis esse non possint; nihilominus rerum Augustinianarum Scriptores ad hanc vsque diem inuictè satis contendunt, Petrum Clericum, cognomento Honestum, hunc ipsum esse, qui & Petrus Damiani, Monachus, & Cardinalis. Quod reuera nusquam crederem, nisi multoties legissem apud Augustinum Ticinensem, qui de Canonici Ordinis sui propagatione edisserens, sic commentatus est: *In Italia vsque ad tempora B. Petri Damiani apud Rauennam in Canonica S. Mariæ in Portu, deinde per Italiam ab eo capite est propagatus. Ipse namque vir Sanctus, clara ex familia de Honestis Rauennæ natus, priùs apud Auellana locum Eremiticam duxit vitam: deinde Episcopus Ostiensis, & Cardinalis ordinatus, tempore Schismatis inter Cadaloum Episcopum Parmensem, & Alexandrum II. Pileo à se sponte abdicato, ad Canonicam præfatam se transtulit, ibique post multa præclara librorum edita Opuscula, & pietatis magnificè gesta, eiusdem loci Prior, sanctè, piéque in Domino quieuit. Extant vsque in præsentiarum Constitutiones ab eo editæ, de Communi Vita Canonicorum Regularium, & Paschalis II. authoritate confirmatæ.* E

Idem par. 5 confirmat cap. 8. Sed attende etiam, quæso Lector, quæ figmenta in medium proferat, suos Canonicos Ticinensis iste propugnans: *Ordo idem Canonicus*, inquit, *ad Regularem obseruantiam effloruit per Sanctum virum Petrum Damianum, in Portuensi Canonica, Diœcesis Rauennatis, deinde toto in Tuscia, præsertim in agro Lucensi apud Frigionariam, ipso authore Petro Damiani, coadiuuantibus Alexandro II. & Illustri Comitissa Mathilde.* Huic accedit Ioannes Trullos Canonicus etiam Regularis Augustinianus, qui post quam multa contra rei veritatem affirmasset, Trithemiū Abbatē, verissimè licet scribentē, non veritus est apprehendere:

Io. Trul. de Ord. Canō. lib. 1. cap. 5. *Hæc omnia*, subdit, *eo retuli, vt manifestū fieret, Petrū Damianum fuisse Canonicū Regularē Episcopum Ostiensem, & Cardinalem: nec quemquam moueat Ioannes Trithemius, astruens, Monachum fuisse Benedictinum quem-*

A *clarui sse inquit, sub Henrico IV. anno Domini ML.* In eumdem labuntur errorem Ioannes de Nigra valle, Titulo de Doctoribus Ordinis Canonici: Raphaël Volaterranus Anthropologiæ lib. 21. Alphonsus Ciaconius, in vitis Summorum Pontificum sub Stephano X. dicto IX. Ioannes Baptista Signius de Ordine, ac Statu Canonico lib. 1. cap. 4. Basilius Serenius lib. priuileg. Canonicorum S. Augustini pag. 10. alijque complures non nisi nouissimi, falsissimam hanc eandem opinionem totidem verbis confirmantes.

Cæterum non defuerunt & alij, qui Petrum eundem Clericum Portuensem, ipsum fuisse Petrum Damiani assouerantes, Benedictinis, non Augustinianis annumerarunt. Erroneam illorum opinionem Antonius Possevinus nouissimè amplexus est, ita dicens: *Petrus Damiani filius, qui ita ferè ab omnibus appellatus est: cum eius familiæ cognomen esset Honestorum: quamobrem & de Honestis dictus est. se verò ipsum altero cognomento insigniuit, dum ad alios scribens, se peccatorem subscribebat, nobilis Rauennas. Monachus autem Monasterij * S. Andreæ de Auellana Ord. S. Benedicti Congregationis Columbæ, S. R. E. Cardinalis, & Episcopus Ostiensis, anno 1058. sed anno 1072. ad Monasterium suum amore quietis, & solitudinis reuersus obijt Fauentiæ in Cœnobio S. Mariæ quod cum quinque aliis construxerat, anno 1080. die 22. Februarij. Cùm autem Volaterranus lib. 21. Anthropologiæ, & quidam alij scripserint, eum fuisse Ordinis Diui Augustini, sine dubio hoc, quod diximus, aut ignorarunt, aut minus rem ipsam indagarunt.*

*Ant. Possen. apparat. Sacr. tom. 3.*

Sed iam huiusmodi commenta missa faciamus. Sicut enim nebulæ à Solis radiis effugantur, sic ea, quæ
B contra leges historiæ asserunt, veritatis lucem sustinere non possunt; sed ad exactam temporum rationem ponderata euanescunt. Maneat igitur suus cuique Religioni honos; proprias, ac peculiares vnaquæque suorum Maiorum imagines seruet, ac veneretur: nec altera alterius titulos sibi vendicet.

** Imo S. Crucis.*

Certè in Ecclesia Sancta, quæ circumamicta est varietatibus, ita omnium timentium Deum, eiusque mandata custodientium merita per charitatem communicantur; vt tamen diuisiones gratiarum in singulis Religiosorum Ordinibus Vestium diuersitate notentur, ac discernantur.

Verùm enim verò demonstrata iam veritate, quòd Venerabilis Dei seruus Petrus de Honestis, Rauennas Clericus fuerit, & diuersus ille a S. Petro Damiani Ordinis S. Benedicti Cardinalis doctissimus, operæpretium nunc iudicamus errorem alium detegere de eiusdem Petri Clerici professione. Canonici namque S. Augustini, & quidem recentissimè suum illum vindicant, & eiusdem S. Augustini Canonicum: Quemadmodum & S. Vbaldum Eugubinum Episcopum. Quod omnino falsissimum apparet ex eius ætatis scriptis monumentis. Etenim nos cùm Regulam ipsius B. Petri Clerici ad Canonicos suos instruendos scriptam hoc loco inseramus, non tam se offert occasio, quàm postulat argumentum, vt inquiramus: An Regulam ille Magni Augustini professus fuerit; Cùm & multa lux hinc affulgebit rei historicæ, & ex Gentilitio errore emergent plurimi, qui hactenus automati sunt, & docuerunt illum Canonicum Regularem Ordinis S. Augustini. Quod vt nulla veritate subsistens, facili negotio conuincetur erroris. Nam
C (vt Hieronymus Rubeus habet) *Petrus de Honestis cùm esset Sacerdos, vt votum persolueret, quod in tempestate actus nuncupauerat Diuæ Mariæ Virgini, in Portu Rauennati Ædem, ac Cœnobium exstruxit. Quod deinceps ob eam à loco sumptam causam, Portuense Cœnobium est appellatum: ibi Sacerdotum Conuentum instituit, de quo diximus, &c.* Et Baptista Signius: *Petrus Primus Portuensis Rector, qui & ibi Ordinem Canonicum primus instituit.*

*Petrus de Honestis Clericus Rauennas non fuit Canonicus Regularis S. August.*

*Hier Rub histor. Rauennat. l. 5.*

Nulla igitur præter ab Institutore illo, primoque Portuensis Cœnobij Rectore inuectam, Regularis Institutio inquirenda est in Portuensi Cœnobio. Hæc autem Augustiniana, siue ad Magni Augustini Regulam non fuit. Præscripsit enim suis Regulam Petrus; quam post Paschalis PP. II. Apostolica auctoritate confirmauit. Præter hanc autem seu Regulam, seu Constitutiones ab eo scriptas, quas hîc damus, per id temporis nullam legimus Normam ibi Sacerdotum mores formasse. Hoc duplici probamus argumento: Primò, ab his ipsismet Constitutionibus: Secundò, quòd ea, quæ nunc vocatur S. Augustini Regula, quæ sola in controuersiam venire poterat, Regulæ nomen, naturamque vix induerat. Ad primum quod attinet, in Prœmio harum Constitutionum ita Petrum loquentem habemus, & affirmantem: *Diligenti inquisitione facta neminem Sanctorum Patrum Propheticæ, & Apostolicæ doctrinæ seruantem exempla, &*
D *scrutantem interna, Clericis in vnum commorantibus certam, fixamque, & sufficientem Regulam, & Ordinis Canonici singularum varietatum quæque negotia continentem dictasse: Vbi sicut Monachis in Regula Monastica, sic Clericis modus conuersandi & singula necessaria faciendi, ac quæque debita, & Ordini Canonico congruentia exhibendi, haberetur certissimus.* Ita ille. Quo quid clarius in rem nostram? Nam si nullus Sanctorum Patrum Clericis in vnum commorantibus certam, fixam & sufficientem Regulam dictauit, ergo Regula S. Augustini aut Orbi nota non erat per ea tempora, vt alibi probamus: aut quod huius loci magis est, B. Petro de Honestis, & Portuensis Cœnobij Cultoribus erat incognita. Aliàs enim non sic audacter, & vniuersim affirmasset Petrus, nullam Sanctorum Patrum Regulam Canonicis dictauisse, aut eam dictandi prouinciam sibi assumpsisse.

*Signius lib. 2. prope finem.*

*Petr. Cleric. in prœmio Regulæ.*

Si regerat aliquis: S. Augustinum Regulam quidem scripsisse, at non sufficientem, non continentem Ordinis Canonici singulares varietates, modum conuersandi, & singula necessaria faciendi. Ride Lector, indignissimum effugium, quod ab Augustini filiis, aut cultoribus proficiscatur: Vt magnum illud eloquentiæ flumen, totius scientiæ promptuarium, & sapientiæ, ac doctrinæ, tum humanæ, tum cæ-
E lestis immensus Oceanus, cùm se ad Regulam scribendam Canonicis applicuisset, tamen imminutam illam, imperfectam, deficientem scripserit. At nec sic effugiunt. Nam si vllam etsi insufficientem S. Augustinus exarasset, eamque obseruassent Portuenses, saltem illius meminissent, vt Regulæ fundamentalis, vt suæ vitæ essentialia continentis. Nam produc mihi quascunque cuiuscunque Religionis Constitutiones, vt vocant, quæ diductiùs, explicatiúsque persequuntur, quæ in Regulis continentur, an non in singulis Capitulis, fusiúsque Regulæ meminerunt? Et cùm Cōmentaria quædam in Regulā fiunt, cùm glossæ, in textum, an non futile esset imaginari eas, quam Regulam commententur, cuius textus sint glossæ, non explicari? Pari modo Constitutiones hæ Portuenses si Regulam S. Augustini tamquā basim supposuissent, & quæ breuiùs in ea diducuntur, explicuissent; debuissent certè vel semel ad minimum, illius meminisse, eamque nominasse Regulam, quam ipsæ originariam, & essentialem, quamque copiosiùs illustrabant, & perficiebant. Quod non fecerunt. Immo clarum ex iisdem est, eorumque contextu, nihil illis esse cum sancti Augustini Regula commercij. Hoc in libro nostro de Antiquitate Canonicorum Regularium, &

*Obiectio.*

*Solutio.*

Augustinianæ Regulæ deduximus hisce verbis : *Deinde in corpore suarum Legum Portuenses, quid inutili repe-* A
Cōſtāt. Ca- *titione, obedientiam, paupertatem, continentiam, victum, vestitumque, communia & plura eiusmodi statuerent,*
ict. in li. de *nulla habita mentione Regulæ professionis suæ, aut facta ad eam relatione; quæ ea prius statuerat, si ab illis fuis-*
Antiqua *set recepta?* Exemplum esto primum Constitutionum Caput in quo communi definitione conclosum fuit,
te Canon. *Clericum propriis facultatibus, nec non voluptatibus renunciare debere.* Hoc enim iniungunt, quia Dominus Le-
Regular. & uitis in veteri Lege possessionibus, & proprietate interdicit, Quia Christus in Euangelio consulit: Quia
Regul. Au- Apostoli exemplo firmauerunt : Quia Doctores Hieronymus, Augustinus, & Prosper ita docuerunt:
gust. cap. 1. non quia Regula hoc illis imponit.
2. At quæso tibi, nunquid breuiùs, firmiùs, efficaciùs statuissent ( si in Regulam S. Augustini tanquam
Constitut. in viuendi Legem iurassent ) paupertatem, rerumque propriarum abdicationem, vnà cum Regula pro-
Portuens. fessus fuisse, & voluisse Clericos, ac proinde vota reddenda. Displicet enim Deo infidelis, & stulta promis-
cap. 1. sio. At, inquam, non promissionis huius, non Regulæ promissæ, non Voti, non Augustini vt Patris, vt Legis-
latoris, sed tantùm vt Ecclesiæ communis Doctoris, sicut aliorum, etiam meminerunt. Deinde in hoc ipso B
primo Capitulo, bis mentionem fecit Augustini, primò docentis in Commentariis de Verbis Domini,
deinde quæ docuerat executioni mandantis in Sermone de Communi vita Clericorum. At ne per vmbram
quidem, quod potius debebant, Regulæ mentionem faciunt, quæ mihi pro argumento efficacissimo sunt,
Regulam Augustini ( etiamsi ea tum modo cognita fuisset. & recipi cœpta ) non fuisse introductam, nec
obseruatam in Monasterio Portuensi, & consequenter Petrum de Honestis nequaquam Augustinianum
fuisse. Hæc nos ibi.
Et certè consideranti hæc primi Capitis Constitutionum verba : *Sed ne soli hoc super Vita, & Regula Ca-*
Vbi sup. *tholicorum Clericorum videamur sentire, accedant & alij testes in idem consentientes, viri religiosissimi, & omni*
*scientia plenissimi : Hieronymus videlicet, Augustinus, Prosper, & quid super hoc dixerint, vel intellexerint, au-*
*diamus.* Et postea, *Augustinus in nonodecimo capitulo de Verbis Domini sic scribit, dicens: Venerunt Publicani ad*
*Ioannem, vt baptizarentur ab eo, & dixerunt ad eum : Magister, quid facimus? At ille dixit eis: Nihil amplius exi-*
Luc. 3. *gatis, quàm quod constitutum est vobis.* Et post pauca, *interrogauerunt eum milites, Quid faciemus & nos? Ait illis*
*Ioannes: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris. Hic iam cognoscere*
*se debet omnis homo, qui militat : Non enim tantùm de his militantibus Scriptura loquitur, &c.* Paulóque post: C
*Nam & Clericus Catholicus hac sententia retinetur : Si enim non contentus stipendiis fuerit, quæ de Altario Domino*
*iubente consequitur, sed exercet mercimonia, intercessiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic*
*magis negotiator videtur esse, quàm Clericus, & cætera. Qui ( vt facta eius magis loquerentur, quàm lingua ) in domo*
*ipse Episcopi statuit Monasterium Clericorum, vbi nemini licebat habere aliquid proprium, sicut ipse testatur dicens:*
*Volui habere in domo ista Episcopi Monasterium Clericorum. Ecce quomodo viuimus, nulli licet in Societate nostra ha-*
S. Augusti- *bere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent? Nulli licet. Si qui habent, faciunt, quod non licet.* Hæc Augusti-
nus. nus: Et hæ Constitutiones Portuenses.
Vbi mecum obserua : Inquirere eos diligenter, quid de Vita, & Regula Clericorum Catholicorum
dixerit Augustinus, vel intellexit. Potuitne se offerre aptior Regulam Augustinianam allegandi, &
coram adducendi locus, si Augustinianam Regulam ipsi obseruassent: Nam in ipso Regulæ, quam vocant,
limine habes : *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, & distribuatur vnicuique vestrum à*
*Præposito vestro victus, & tegumentum, non æqualiter omnibus, quia nō æqualiter valetis omnes: sed potius vnicuique,*
S. Augusti- *vt cuique opus fuerit.* Paulóque post: *Qui verò aliquid habebant in sæculo, quando ingressi sunt Monasterium libenter*
ni Regula *velint id esse cōmune.* Habes hic bonorum communionem, quam vndique conquisitis argumentis stabilire
putatiua. contendunt Portuenses clarè & expressis verbis iniunctam. Multò igitur illi ad rem aptè magis hæc
suæ Regulæ verba allegassent ex Augustino, quàm Commentaria in verbis Domini, Quæ non ita ad pro- D
positum, vt Regula, faciunt. Deinde, si factum Augustini doctrinæ suæ consonans, quærendum erat, quid
illi ad Sermonem potius de Vita Clericorum recurrunt, quàm ad ipsam Regulam? Nam vt magnus
Gregor. 2. Filius Gregorius de magno Patre Benedicto scripsit: *Si quis velit subtilius mores, vitamque cognoscere, potest*
Dial. 26. *in eadem institutione Regulæ, omnes Magisterij illius actus inuenire: Quia sanctus vir nullo modo potuit aliter viuere*
*quàm docuit.* Ita de S. Augustino philosophandum erat, eius actus, vitamque melius, quàm in ipsa Regula
inueniendam : Nec enim potuit aliter viuere, quàm docuit. Igitur concludamus oportet, cùm nusquam
Portuenses meminerint Augustinianæ Regulæ, imò nihil ex ea, sed de Benedictina potius in suas Con-
stitutiones transtulerint ( nam finis primi Capitis, & secundum penè totum desumptum est, ex cap. 4. &
6. Regulæ S. Benedicti ) cùm eam vt fundamentalem lapidem non supposuerint Institutis à se factis, è
quibus clarum est, nullum ius, auctoritatemve in illud Monasterium, eiusque Cultores obtinuisse in
Regulam S. Augustini; planè fatendum est : Eam nondum in Portuense Cœnobium inuectam, eiusue
impositam Incolis Et consequentia legitima Petrum in Honestis S. Augustini aut Regulæ, aut Instituto
nomen non dedisse. Et hoc alio argumento sic deducimus.
Nam iusto nos volumine probamus S. Augustinum nullam viris aut dedisse, aut scripsisse Regulam: Id- E
que euincimus non leuiusculis coniecturis, sed auctoritate multiplici eorum qui Regulæ huius non me-
Quibus ar- minerunt, cum maximè debuerint: Qui solùm Patriarchā Benedictum ante annum millesimum Legislato-
gumentis rem agnoscunt: Qui illius vt iunioris Canonichorum, vt recentiorū mentionem faciūt: Qui expresse asserūt,
probatur S. S. Augustinum Regulam aut nō omnino, aut viris saltem non dedisse. Ratione autem illud probamus ex na-
Augustinū tura Regulæ desumpta, quodque illius nusquam meminerit Possidius, nusquam Augustinus, sed suos ad
nō scripsisse Actus Apostolorum remiserit à tempore, quo eam scribere debuerit : Quodque totò illo interstitio inter
Regulam. Augustinum, & Iuonem scilicet, vsque ad aliquos post sæculum decimum annos, nusquam, nunquam
inueniantur Canonici Regulares; hocque ex omni genere Auctorum, & Conciliorum, ex defectu Viro-
rum Illustrium, Sanctorum, & Priuilegiorum deducimus inuictè; eósque ementita antiquitate exuimus, &
Petrus de nonnullis suorum Albo adscriptis Sanctis ante millesimū annū denudamus. Vt cùm B. Petrus de Honestis
Honestis primo post millesimū sæculo vixerit, quo S. August. Epistola centesima nona ad Moniales scripta, primò in
Regulam Regulam virorum emerserit, & translata fuerit, certè credendum est, vix illius notitiam habuisse eum, &
S. August. fatendam omnino, non tum fuisse in Monasterium Portuense inductam, cùm sicut nouarū Constitutionum
nō agnouit. à Portuensibus editarum insignia mentio habeatur apud Historicos, ita & nouitiæ Regulæ iam tum pri-

A mò mundo cognitæ, & in Monasterium illud introductę præclara memoria fuisset ad posteros transmissa. Nam sicut summa laus erat eidem Petro suas edidisse viuendi formulas, ita summo dignus fuisset encomio, si magni Augustini præclaram Regulam recenter iuris publici factam, aut à viris cultam, amplexatus fuisset. Quod eum arguit, nequaquam S. Augustini normæ, aut Instituto subiectam fuisse. Omitto alia huiusmodi argumenta prosequi, quæ latissimè (vt etiam supra innuebam) deducta sunt in libro nostro de Canonicorum Regularium antiquitate, qui prælo paratus mox publici iuris fiet.

Præterea, omittere etiam non possum, quin optima consecutione deducam; Si B. Petrus de Honestis non fuit Canonicus S. Augustini Regularis, Portuense Cœnobium primis iis annis Regulam eiusdem S. Augustini non obseruauerit: nec S. Vbaldum, Eugubinum Episcopum, Canonicum S. Augustini Regularem fuisse: Qui præter Portuenses Constitutiones, Regulam nullam aut in Portuensi Cœnobio obseruauit, aut secum ad Eugubinum Monasterium suum reduxit. Obserua igitur Ecclesiam SS. Martyrum Mariani, & Iacobi fuisse quidem Regularem, at non ad Augustinianam, sed Aquisgranensem Regulam, quæ digesta, & descripta in Aquisgranensi Concilio sub Imp. Ludouico Pio, & eius iussu publicata, plures per Italiam, Galliam, aliasque Prouincias obtineat. Veruntamen cum per

*S. Vbaldus Episc. Eugubinus nō fuit Canonicus Regularis S. Augustini.*

B Petri Damiani tempora, seu lapsa plerisque in locis eius Obseruantia esset, seu in desuetudinem abiisset, ipse grauiter de iisdem Canonicis conquestus, plures apud Alexandrum II. Papam querelas deposuit, præsertim Epistola 18. vbi Regulæ huius mentionem facit. Disciplina autem Canonicorum, siue Clericorum Ecclesiæ Eugubinæ iam dictæ, qualis fuerit, describit nobis B. Theobaldus in Vita Vbaldi, atque in Episcopatu Eugubino eidem successor, ita inquiens: *Cùm autem Dei famulus (Vbaldus) adolescentiæ annos seniliter transiisset, & morum illum grauitas omnibus commendaret, in prædicta Ecclesia SS. Martyrum Mariani, & Iacobi, Prior efficitur, & prælationis Ecclesiasticæ dignitate, communi omnium voto honorificè sublimatur. Et quidem suscepti Prioratus dignitas satis erat honorabilis; sed qui suscepti fuerant ad regendum Clericos, omni honore & reuerentia erant indigni. Nam in prædicta Ecclesia nulla tunc temporis Ordinis obseruantia, nulla prorsus Religioni colebatur memoria, mercede annua erat conductus, qui campanas pulsaret in hora Officiorum: & quia Clericorum vnusquisque in domo propria epulabatur, & dormiebat: Tota ferè obseruantia Monastici cultus custodiebatur in pulsu Nolarum: Claustrum patebat omnibus, viris scilicet, & mulieribus: nec vllo ibi tempore porta claudebatur: quisque habebat pellicem suam, & relicta disciplina Ecclesiastici Ordinis, turpitudini, & luxuriæ seruiebat muliebri.* Hæc ibi.

*Petr. Dam. Epis. 18. l. 1.*

*Theobaldus Episc. in Vita S. Vbaldi non longè à princ. extat ap. me MS.*

C Ex quibus deduci facilè potest; SS. Mariani, & Iacobi Ecclesiam nunquam suscepisse Regulam S. Augustini. Nam cum nomen ea, naturam, vigoremque Regulæ annum circiter millesimum tantummodò induisset, si indicta Ecclesia fuisset recepta, nunquam profectò decem, vel viginti annis ita in obliuionem abiisset, vt nullum illius vestigium remaneret: nunquam qui dictæ Ecclesiæ Incolæ, qui primò illam amplexati fuerant, sic abiissent retrorsum, vt de sub iugo illius tantillo tempore se subtraxissent, vt præstantissimæ illi Normæ adeo difformes essent. Conclude igitur, cum S. Vbaldus disciplinam, Regulamue Augustinianam in dicta Ecclesia nec repererit, nec professus fuerit, cum à Portuensi Cœnobio Portuenses B. Petri de Honestis Constitutiones, non S. Augustini Normam secum deuexerit ad suos: Conclude, inquam, illum Augustinianum aut Regula, aut professione nequaquam fuisse.

Obiicies ea Romani Breuiarij in festo S. Vbaldi verba: *Vbaldus Sacerdos effectus patrimonium suum pauperibus, & Ecclesiis distribuit: Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Institutum suscipiens, illud in Patriam transtulit, atque in eo aliquandiu sanctissimè vixit.* Fateor quidem magni ponderis auctoritatem esse, quæ à tanta pharetra procedit. At respondendum: Non omnia de fide esse, quæ in particularibus
D Sanctorum historiis leguntur. Nam digestores Romani Breuiarij Sanctorum Legendas securi, quas ipsi prudenter autumantes verissimas pro talibus eas proposuerunt recitandas; Nihilominus quod in eisdem historiis aliqui næui irrepsissent, iis eluendis, & à Pio V. Sanctissimo, & ab Vrbano VIII. Prudentissimo, Maximis Pontificibus, Correctores adhibiti sunt. Quod si aliquid eorum diligentiam effugerit, non iis id vertendum vitio, nec aut diligentia in iis, aut prudentia, aut doctrina desideranda; sed illis imputandum, qui Acta, Vitasque non ita veras eisdem subministrarunt. Quandoquidem prout etiam accidere solet in narratiuis Bullarum Pontificiarum, vt falsa aliqua irrepant, non sanè culpa Pontificis, sed eorum potius, qui malè narrant. Ita eorum errore factum, vt hic næuus permanserit in Breuiario Romano, culpa tamen eorum, qui res gestas S. Vbaldi Sacrę Rituum Congregationi falsas obtruserunt. Vt sicut vitio non est vertendum Correctoribus, aut Pij V. aut Clementis VIII. Romanorum Pontificum, quod aliquid eorum diligentiam fugerit, à Sanctissimo D. N. Vrbano VIII. corrigendum: ita nec culpandi, quod Sanctitas sua Correctioni nuper proposuit, si summam illorum industriam, & laborem, ac doctrinam tantillum quid euaserit à posteris obseruandum. Dies enim diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Hæc autem sicut à me sincerè dicta sunt, non vt quemquam carperem, sed vt veritatis patrocinium sumerem, sic in optimam partem velim, Candide Lector, acci-
E pias. Vale.

## De Petro Clerico, siue Priore Portuensi, cognomento Peccatore.

### *Ex libro quinto Hieronymi Rubei, Historiæ de gestis Rauennatum.*

*INsignis hoc tempore habebatur Petrus Portuensis Cœnobij Præfectus, qui nobili Honestorum Rauennati familia genitus, literarum; haud omninum expers, cum esses Sacerdos, vt votum persolueret, quod in nauigatione tempestate actus, nuncupauerat Diuæ MARIÆ Virgini, in Portu Rauennati, Ædem, ac Cœnobium extruxit: quod deinceps ob eam à loco sumptam causam, Portuense Cœnobium est appellatum; ibi Sacerdotum Conuentum instituit, de quo diximus, quibusdam præscriptis Legibus, quas Paschalis II. Pontifex Maximus exitu huius anni Millesimi centesimi decimi sexti ad se missas firmauit, Petro ipso ita postulante. Eæ autem Petri fuere litteræ:* Paschali Dei nutu, summæ, & Apostolicæ Sedis Episcopo, Petrus Peccator, Clericus, cum Confratribus suis in Christo salutem, & obedien-

tiam omnem. Cùm Vestræ Beatitudini Petri vicem in Ecclesia gerere gratia Diuina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcumque in Ecclesiis statuuntur vbilibet facienda, vestra auctoritate, iudiciis, A
pro iusto, vel reprobari vel confirmari debere. Quapropter hanc Canonicæ Institutionis Normam ex pluribus, vt in sequenti patebit, collectam, & pro nostri temporis fragilitate discretiuè constitutam, Maiestati vestræ præsentandam mandauimus; vt eam perspectam, & vbi oportuerit, emendatam, huius Apostolicæ Sedis auctoritate firmatam, atque susceptam, nobis remittatis, de cætero vestra præceptione tenendam. Benè valete. *Paschalis autem Pontifex omnibus legi, examinarique diligenter iussis, ad hunc modum rescripsit:* Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis apud Ecclesiam S. Mariæ in Portu Rauennatis Exarchatus regulariter, commorantibus, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Hanc Institutionis Canonicæ Regulam, tàm ore Sanctorum Patrum auctoritate conceptam, quam & Religiosorum virorum exemplis, & morum honestate compositam nobis perspectam, Deo Auctore suscipimus, & auctoritate Sedis Apostolicæ confirmantes, vobis per Dei gratiam efficaciter obseruandam iniungimus; vt quorum se- B
qui vestigia deuouistis in terris, eorum obtinere consortium possitis in cælis. Datum Transtyberi, duodecimo Kalen. Ianuarij, Indictione decima. *Huiusmodi Pontificis Litteris hi Cardinales subscripsere*: Crescentius Sabinus; Petrus Portuensis, Cono Prænestinus, Vitalis Albanus, Episcopi; Bonifacius Tituli S. Marci; Deusdedit S. Laurentij; Desiderius S. Praxedis; Vvido S. Balbinæ, Presbyteri: Petrus SS. Cosmæ, & Damiani; Petrus S. Hadriani, Rosemanus S. Georgij ad Velum aureum: Comes S. Mariæ in Aquiro: Gregorius S. Angeli, Ioannes S. Luciæ, Diaconi. *Et non longè post* Anno, qui fuit à partu Virginis Millesimus centesimus decimus nonus, Petrus Peccator, Senex obiit quarto Kal. Aprilis, Rauennæ, in Portuensi ab se extructo Cœnobio: ibique ad læuam ingredientibus templum, iuxta Sacram Turrim sepultus est.

# INCIPIT REGVLA CLERICORVM Petri Peccatoris, Clerici Rauennatis.

*Epistola ad Paschalem summæ Sedis Pontificem, in qua et sequens Opus destinatur emendandum.*

PASCHALI Dei nutu, summæ, & Apostolicæ Sedis Episcopo, * P. Peccator, Clericus cum Confratribus suis, in Christo salutem, & omnem obedientiam. Cum Vestræ Beatitudini Petri Vicem in Ecclesia gerere gratia Diuina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcumque in Ecclesiis statuuntur vbilibet facienda, vestræ auctoritatis iudiciis pro iusto, vel reprobari, vel confirmari debere. Quapropter hanc Canonicæ Institutionis Normam ex plurimis (vt in sequenti patebit) collectam, & pro nostri temporis fragilitate, discretiuè statutam, Maiestati Vestræ præsentandam mandanimus, vt eam perspectam, & vbi oportuerit, emendatam, huius Apostolicæ Sedis auctoritate firmatam, atque susceptam, nobis remittatis, de cætero vestra præceptione tenendam. Bene valete.

* Petrus.

*Incipit Prologus sequentis Operis.*

DIVINI cultus amore in vnum collecti, Fratres charissimi; cœpistis nobiscum diligenter inquirere, vtrum quis Sanctorum Patrum Propheticæ & Apostolicæ doctrinæ seruans exempla, & scrutans interna, Clericis in vnum commorantibus, certam, fixamque, & sufficientem Regulam, & Ordinis Canonici singularum varietatum, quæque negotia continentem dictauerit. Vbi sicut Monachis in Regula Monastica, sic Clericis modus conuersandi, & singula necessaria faciendi, ac quæque debita, & Ordini Canonico congruentia, exhibendi haberetur certissimus. Quæ omnia sic disposita, vt vestro sacro Conuentui visa sunt fore necessaria, quia inuenire nequiuistis, Diuina inspirante gratia, hæc singula nobiscum pro captu, & viribus vestris, partim ex Diuinæ Scripturæ, aut Sanctorum Conciliorum auctoritate, partim ex vsu quorumdam Religiosorum virorum, aut locorum: partim prout melius arbitrari potuimus, cœpistis statuere, statuta vestræ solummodò Congregationi tradere, & tradita semper tenenda mandare. Quibus seruandis cùm Sanctitas Vestra satis intenderet, cœpit super quibusdam eorum obliuione, & diuersitate immemorem oriri dubietas. Quæ de te charitati vestræ mihi iniungere placuit, vt hæc omnia, quæ vel ex auctoritate Diuinarum Scripturarum, seu Sanctorum Conciliorum, vel ex consuetudine Regularium locorum, siue virorum, vel ex vestræ deuotionis religioso affectu, aut prouido arbitrio, nobiscum vestris siquidem seruanda tradidistis in vnum digesta transcriberem: ne alicuius occasione ignauiæ, vel relinqui vnquam statuta deberent. Et ideo licet tantæ rei me imparem, & quasi inscium nouerim; elegi tamen magis vestris præceptionibus superbiam declinando obtemperare, quàm inuidorum carpêtes irrisiones euitare. Hæc ergo quia ad pleniorem Diuinæ legis obseruationem sancti Spiritus gratia fauente, conscripta vestræ solummodò congregationi, prout petitis, seruanda tradidimus, & si incomposita, tamen quia à nobis statuta, & vestro rogatu, iussuque dictata sunt, benignè quæso, suscipite, suscepta seruate, vt per ista ad altiorum præceptorum verticem scandere, & posttemò cælestis Regni gloriam consequi valeatis; adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

*Explicit Prologus.*

## Incipiunt Capitula.

*I. Quòd Clericorum Ordo Leuitarum, & Apostolorum vices teneat, & eorum vitam imitari, & propriis quoque facultatibus, nec non voluntatibus renunciare debeant.*
*II. Quid præ omnibus Canonici imitari debeant.*
*III. Quòd his exemplis fratres commoniti, propriis, facultatibus, & voluntatibus renunciauerint.*
*IV. Quòd vnus praesse cæteris debeat.*
*V. Qualis esse debeat, qui ad Prioratum eligitur.*
*VI Vt post Prioris obitum inter tres, vel quatuor Hebdomadas eligatur alius.*
*VII. Qualiter ordinetur Electus.*
*VIII. Quid Prior post ordinationem sui facere debeat.*
*IX. Qualiter, & in qua ætate, parentes filios suos Ecclesiæ tradere valeant: & de probatione, & susceptione Laico-*

## Quòd Clericorum Ordo, Leuitarum & Apostolorum vices teneat: & eorum vitam imitari, propriis quoque facultatibus, necnon voluntatibus renunciare debent, Cap. I.

Clericorum Ordinem in Ecclesia Tribus Leuiticæ locum tenere, & Apostolicæ dignitatis iura seruare, & officia gerere, nemo sanè sapiens dubitat. Vnde certum est, eos Leuitarum, & Apostolorum regulas & vitas imitari debere: quoniam noscuntur locum tenere, dignitatem habere & officia gerere. Quæ enim lex Leuitis, & quæ à Domino regula datur Apostolis, hanc eandem Catholicis pariter Clericis, vsque in finem mundi vices eorum supplentibus, indictam, nequaquam ambigitur. Equidem quod Leuitis interdicitur, adhuc in vmbra gradientibus, quomodo nobis conceditur iam in veritate persistentibus? cum multa legamus illis fuisse permissa, quæ nobis proculdubio sunt prohibita? Aaron itaque, & filiis eius, cæterisque

Num. 18. Leuitis à Domino dicitur: *In terra filiorum Israel nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos; ego enim pars & hereditas vestra in medio filiorum Israel.* Et paulò post subsequitur: *Filiis Leui dedi omnes decimas Israëlis in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in tabernaculo fœderis.* Et de eisdem post pauca:

Ibid. *Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vsus eorum & necessaria separaui.* Et hæc quidem in veteri. In nouo autem Testamento, quid cuique sui discipulatus perfectioni adhærere volenti dixerit, audiamus:

Matt. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Et alibi:

Luc. 14. *Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Et in alio loco, cum Apostolos ad prædicandum mitteret, prohibuit eis, dicens: *Nolite possidere aurum vel argentum*

Matt. 10. Quod se Petrus implesse euidenter ostendit, dicens:

Act. 3. *Argentum, & aurum non est mihi.* Hoc etiam cæteros Apostolos fecisse testatur idem Petrus, cum pro se,

A & aliis condiscipulis suis interrogat Dominum, dicens: *Domine ecce nos reliquimus omnia, & secuti*

Matt. 19. *sumus te, quid igitur erit nobis?* cui, & in quo omnibus idem facientibus respondens Dominus, dicit:

Ibid. *Amen, amen dico vobis: quòd vos, qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et omnis, qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratres, aut sorores, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Hæc Leuitis, & hæc Apostolis mandata sunt vtrisque; vna regula, & eadem lex præcipitur; vtrisque possessio tollitur, terrena facultas interdicitur. Qui ergo alij regula & lege ista tenentur, nisi Clerici, qui Leuitarum Domini, & Discipulorum Christi locum tenent, ministerium implent, vices seruant, ordines habent? Ad hoc etiam mandatum tenendum, & perpetuò implendum, Ecclesiis suis pretia peccatorum, vota & oblationes fidelium, primitias ac decimas

B rerum Deus dari instituit; quatenus ij, qui Diuino cultui mancipati propriis facultatibus expoliantur, sibi statura perpetuò stipendia haberent, vnde viuant, Ecclesiæ seruiant, & pauperum necessitatibus subministrent, atque studiosiùs quæque sui Ordinis ministeria impleant, nulliusque rei, vel necessitatis occasione ab his vnquam se separent, aut sæcularibus negotiis intendant. Ex his igitur patenter ostenditur, Christo militantibus Clericis fore illicitū & terrenas facultates tenere, & res Ecclesiæ sumere; in sæculo patrimonium habere, & Ecclesiarum portionem suscipere. Cui sententiæ confirmandæ aptatur illud Apostoli: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus; vt placeat, cui se* 2. Tim. 2.

*probauit.* Et illud Salomonis: *Væ peccatori ingredienti duabus viis.* Quapropter qui Christi discipulatum sequi voluerit, sæcularibus negotiis renunciare debebit; & qui semel sacer effectus, & de Sacro viuere cœpit, iam ad viuendum Sacris vti præcipitur. Sed ne soli hoc super vita & regula Catholicorum Clericorum videamur sentire, accedat & alij testes in idem consentientes, viri religiosissimi, & omni scientia plenissimi: Hieronymus videlicet, Augustinus, & Prosper, & quid super hoc dixerint, vel intellexerint, audiamus. Hieronymus ad Nepotianum, de vita & moribus Clericorum inter cetera scribit, dicens: Clericus, qui Christi seruit Ecclesiæ, interpretatur primò vocabulum suum, & nominis definitione prælata, nitatur esse quod dicitur. Si enim Cleros græcè, latinè sors appellatur, propterea vocantur Clerici, quia de sorte sunt Domini: vel quia Dominus ipse sors, id est, pars Ecclesiarum est: & quia vel ipse Clericus pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt ipse possideat Dominum, & ipse possideatur à Domino. Qui possidet Dominum, & cũ Propheta dicit: *Pars mea Dominus*, nihil extra Dominum habere potest. Quod si quispiam aliud habuerit præter Dominũ, pars eius non erit Dominus; verbi gratia, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem; cum istis partibus Dominus pars eius fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partem inter cæteras tribus; sed quasi Leuita & Sacerdos viuo decimis: & altari seruiens, altaris oblatione sustentor; habens victum & vestitum his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar. Et post pauca in eadem Epistola eidem scribit, dicens: Procuratores atque dispensatores domorum alienarum atque villarũ, quomodo possunt esse Clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Hucusque Hieronymus. Augustinus autem in nonodecimo capitulo libri de Verbis Domini sic scribit, dicens: *Venerunt autem & Publicani ad Ioannem, vt baptizarentur ab eo, & dixerunt ad eum; Magister quid faciemus? At ille dixit eis: Nihil amplius exigatis, quàm quod constitutum est vobis. Et post pauca interrogauerũt eum milites: Quid faciemus & nos? Ait illis Ioannes: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris.* Hic iam cognoscere se debet omnis homo, qui militat. Non enim tantùm de his militantibus Scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisquis militiæ suæ cingulo vtitur, dignitatis suæ miles adscribitur. Atque ideò hæc sententia potest dici, verbi gratia, militibus, & protectoribus, cunctisque rectoribus, & quicumque stipendia sibi publicè data consequitur; si amplius quærit, tanquam calumniator, & concussor Ioannis sententia condemnatur. Et paulò post addit, dicens: Nam & Clericus Catholicus hac sententia tenetur. Si enim non contentus stipendiis fuerit, quæ de altario Domino iubente consequitur, sed exerceat mercimonia, intercessiones vendit, viduarum munera libenter amplectitur, hic magis negotiator videtur esse quam Clericus, & cætera. Qui (vt facta eius magis loquerentur, quàm lingua) in domo ipsa Episcopij statuit Monasterium Clericorum; ecce quomodò viuimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium; sed fortè aliqui habent? nulli licet; si qui habent, faciunt quod non licet. Hæc Augustinus. Sed nunc quid inde beatus senserit Prosper, audiamus: Proinde quem possidendi, inquit, delectat ambitio, Deum, qui possidet omnia quæ creauit, expedita mente possidet omnia quæ creauit, expedita mente possidat, & in eo habebit, quæcumque Sancti habere desiderant; sed quoniam nemo possidet Deum, nisi qui possidetur ab eo; sit ipse primitus Dei possessio, & efficietur ei Deus possessor, & portio. Et paulò post subiungit, dicẽs: Quid vltra quærit, cui omnia suus creditor fit? Aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit? Et post pauca in eodem Capitulo: Quis, inquit, cui Deus dignatur esse possessio, aliquid aliud quærit? Aut quis præ amore illius omnia, quæ putantur magna, non contemnit? Ergo qui Deum vult possidere, renunciet mundo, vt fit illi Deus beata possessio. Nec renunciet mundo is, quem terrenæ possessionis delectat ambitio; quia quamdiu sua non relinquit mundo, cuius bona retinet, seruit. Et vtique non potest mundo seruire, simul & Deo; ac sic propterea voluit Deus cultores suos omnibus renunciare, propter quę diligitur mundus, vt exclusa cupiditate mundi, Diuina in eis charitas possit augeri, vel perfici. Et ideò decimas frugum atque primitias, primogenita & sacrificia pro peccato, vel vota, quæ sibi Deus iussit offerri, Sacerdotibus, ac ministris distribui debere constituit, vt deuotissimo populo necessaria ministrante, ipsi Creatori, ac pastori suo liberis mentibus ministrarent. Hucusque Prosper. Nunc iam igitur ista de propriis facultatibus renunciandis sufficiant. Quod autem, fratres charissimi, propriis etiam voluntatibus renunciare debeatis, euidenter Dominus in Euangelio ostendit, dicens: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & sequatur me.* Et: *Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam; & qui perdiderit eam propter me, inueniet eam.* Et in alio loco: *Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.* Et alibi sacra perdocemur Scriptura: *Fili auertere à voluntatibus tuis.* Nam sicut alibi dicitur: *Voluptas habet pœnam, necessitas parit coronam.* Et in alio loco præcipitur: *Post concupiscentias tuas non eas:* quas qui sequuntur, quid de eis per Prophetam dicitur, audiant: *Corrupti, & abominabiles facti sunt in voluntatibus suis.* Vnde idem Propheta voce Prælatorum suscepta scribit, dicens: *Subiicit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris.* His ergo exemplis, fratres, commoniti, aliis pro Deo subesse non recusemus, sed propriis nostris voluntatibus renunciantes, Christi voluntatem alieno, sed spirituali, ac discreto arbitrio in omnibus exequamur.

Eccli. 2.
S. Hieronymus.
Psal. 15.
S. Augustinus.
Luc. 3.
S. Prosper.
Matth. 16.
Ioan. 5. & 6.
Eccli. 18.
Psal. 13.

A B C D

*Quid præ omnibus Canonici imitari debeant.*

CAPVT II.

Ante omnia igitur Propheticis, Euangelicis, & Apostolicis moniris edocemur, Dominum Deum nostrum, toto corde, tota anima, & tota virtute: & proximos nostros vt nosmetipsos diligere. Ex his enim duobus mandatis tota Lex pendet, & Prophetæ. Non ergo occidant, non aliquem odio habeant, non adulterent, furtum non faciant, alienam rem non concupiscant, falsum testimoniũ non dicãt, quicquid sibi optant fieri, hoc alteri exhibeant: & quod sibi nolunt, alteri non faciant. Nõ sint superbia tumidi, luxuriæ & ebrietati non seruiant. Fratribus non detrahant; libidini & impudicitiæ penitus resistant, iracundiam tępenent, inuidiam abiiciant. Non sint vaniloqui, non pigri, non susurrones, non murmuratores, non somnolenti, non violenti, non nimis edaces, non maledici, maledicentibus benedicant, persequentibus & calumniantibus ex affectu orationis suffragium præbeant; malum pro malo non reddant, sed bo-

Deut. 6.
Matth. 22.
E
Ex Regul. S. Benedict. c. 4.

num pro malo restituant, vindictâ non requitant, A læsi non lædant, omnem iniuriam & offensam dimittant; solis occasum iracundiæ occasu præueniant. Iuramenta absque ineuitabili necessitate nec aliis faciant, nec ab aliis exigant; fraudes & dolositates caueant; vsuris nequaquam inseruiant; malum sibi imputent, bonum soli Deo attribuant; discordiam fugiant; discordantes ad concordiam reuocent; audiant dicentem Apostolum: Rom. 13. *Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione, sed induimini Dominum nostrum Iesum Christum*, sobriè & iustè ac piè viuant, ab omni malo declinantes, & facientes bonum; sæculi negotia cuncta prorsus abiiciant, illud attendentes Apostolicum: B 2. Tim. 2. *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, vt placeat ei, cui se probauit.* Ament prætereà ieiunium, pauperes recreent, hospites colligant, nudos vestiant, infirmos visitent, mortuos sepeliant, tribulantibus subueniant, dolentes consolentur, cum flentibus fleant, cum gaudentibus gaudeant, charitatem non derelinquant; pacem, si fieri potest, cum omnibus habeant; diem iudicij timeant, vitam æternam per omnia concupiscant; spem suam Deo committant, amori Christi nihil præponant; Prælatorum suorum imperiis per cuncta obediant; proprio Episcopo in omnibus secundùm Canonum institutionem obtemperent; postremò spiritualibus doctrinis operam tribuant; C lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, & cæterorum bonorum operum exercitiis vigilanter insistant, auersos reuocent, conuersos vita & doctrina ad meliora pertrahant; religionem ac propositum suum nequaquam illicitis actibus deturpent, contubernia fœminarum nullatenus appetant; vanis oculis, infreni lingua, tumido quoque ac petulanti gestu & dissolutis renibus non incedant; spectaculis & pompis sæcularibus non intersint; aleæ, aut quibuslibet venationibus minimè inseruiant; pretiosas vestes se habere non delectentur; turpium lucrorum occupationes nequaquam appetant, sæcularia officia prorsus abiiciant; pro Diuinæ medicinæ beneficiis D munera non suscipiant; per ambitionem honorum gradus non subeant; pudorem & verecundiam mentis simplici habitu, incessuque ostendant, obscœnitatem non solùm operum, sed & verborum penitus execrentur, viduarum & virginum frequentes visitationes fugiant; castimoniam inuiolati corporis perpetuò conseruare studeant; nulloque iactantiæ studio semetipsos extollant; postremò vitiis omnibus resistant ac renuncient, virtutibus adhæreant, atque eas semper possideant; legi Diuinæ & sanctarum Scripturarum monitis obtemperent, corpus castigent, delicias non ament, iram non perficiant, tempus iracundiæ non seruét, fictam pacem nó tribuant; veritatem corde & ore proferre studeant; orationibus, & officiis Diuinis E assistentes, hoc cordibus psallant, quod ore proferunt, Regul. S. Bened. c. 4. actus vitæ suæ omni hora custodiant; cogitationes malas ad Christum allidant, & Senioribus suis patefaciant: verba vana, aut otiosa, vel risui apta nullatenus proferant; multiloquium, risumque & maximè excussum fugiant; dicente Domino Luc. 6. in Euangelio: *Væ vobis qui ridetis, quoniam flebitis.* Et Eccli. 21. in Propheta: *Stultus in risu exaltat vocem suam.* Lectioni, & orationi sine intermissione incumbant. Præterita mala semper in oratione Deo cum gemitu confiteantur, & ab his penitus non desistant, carnis desideria non perficiant: voluntatem propriam odio habeant, & Christi voluntatem in omnibus impleant: Prælatorum suorum ordinationibus & iussionibus non resistant: etiam si ipsi, quod absit, aliter agant, recolentes illud Domini præceptum, dicentis: *Quæ dicunt facite, quæ faciunt, facere nolite.* Matth. 23. Iuniores spiritualiter diligant, seniores honorent; pro inimicis in Dei amore exorent: inuicem se diligant; vicissim sibi secundùm ordinem Charitatis officio subministrent; grauitatem non solùm in loquendo, vel operando, sed & in eundo, vel stando teneant: decorem morum, sanctitatem, honestatem non solùm actionum, sed & locutionum habeant: omnes, quibus se inseruerint, sale sapientiæ condiant, & eos suis exemplis ad meliora trahant. Postremò omnia, quæ veteris, vel noui Testamenti series narrat, confiteantur, & credant, seruent, & doceant. Ad horum ergo, Fratres charissimi, & his similium obseruationem hæc omnia, quæ me vestra Charitas scribere compulit, vobis facienda statuistis: quorum etsi aliqua videantur quasi alia, pro his tamen seruandis, & animabus saluandis honestisque conuersationis moribus imitandis sunt inuenta. Ista ergo, benignè rogo, suscipite, suscepta seruate, & in seruando persistite, quatenus per hæc ad plenioris arcem sanctitatis, & ad summam religionis perfectionem, & post vitæ præsentis labores ad gloriam sempiternæ beatitudinis peruenire mereamini.

C *Quòd his exemplis fratres commoniti, propriis facultatibus, & voluntatibus renunciauerint.*

## CAPVT III.

HIs vos Diuinarum Scripturarum monitis, Fratres charissimi, & sanctorum Patrum parentes exemplis, cuncta sæculi negotia, & mundum cum pompis suis reliquistis, propriis rebus & voluntatibus, ac terrenis facultatibus renunciastis, & hanc Regulam a societate vestra perpetuò tenendam statuistis: quatenus qui hic voluntatis propriæ desideriis restitistis, & rebus sæcularibus renunciastis, illic sanctæ vestræ voluntatis plenissima desideria effectu comprehendatis, & D perennis vitæ inæstimabiles, & assiduas delicias sine fine possideatis.

*Quòd vnus præesse cæteris debeat.*

## CAPVT IV.

QVòd autem in vnaquaque Congregatione Canonica vnus eligendus sit, qui cæteris præesse debeat, & vsus Ecclesiasticus diuinitus inspiratus exigit, & in veteri, & in nouo Testamento euidenter ostenditur: cum Moysen, & post Moysen Iosue, omnibus filiis Israel, & Aaron cæteris E Leuitis, Petrum quoque cæteris Discipulis Dominus præposuerit.

*Qualis esse debeat, qui ad Prioratum eligitur.*

## CAPVT V.

QValis esse debeat, qui præfertur, trina Domini interrogatio, & trina Petri manifestè Io. 21. monstrat responsio. Cùm enim pascendarum ouium cura illi committitur, ter Dominus interrogat Petrum, si diligat: & ter Petrus respondet, quia amat: & ter Dominus iubet, vt pascat.

ſcat. Trinam igitur Domini interrogationem trina Petri de dilectione reſponſio, & trinam eius reſponſionem trina paſcendi gregis iniunctio ſequitur. Sed nunc quomodò trina dilectio in eligendis haberi debeat, videamus. Trinam itaque dilectionem ille habet, qui Deum, & quæ Dei ſunt, mente credit, & amat; voce confitetur, & prædicat; opere imitatur, & ſeruat. Trina autem tunc fit interrogatio, cum ſicut debemus, exquirimus, præuidemus, & diſcutimus, vtrum eligendus hanc trinam dilectionem habeat. Quòd ſi cordis fidem & dilectionem, competens ſermo, & actus foris oſtendit, trinæ interrogationi iam ſatisfacit trina reſponſio. Cui etiam benè ter paſcendi gregis cura iniungitur; quia quiſquis oues paſcendas ſuſcipit cordis iugi vigilantia proſpicere, vocis officio monere, & defendere, & actuum exemplis ſemper eas ad Chriſtum debet pertrahere. Illi ergo rectè paſcendi gregis cura iniungitur, qui in mente plenam habet fidem, & dilectionem interius, & in voce perfectè monendi, liberè arguendi, prudenter exhortandi ſcientiam, & poſſibilitatem exterius: & qui opere quæcunque loquitur, ſeruat, & ſequitur. Nec quiſquam pro qualibet culpa, ſi iam ſatisfecerit, in hoc officio recuſandus eſt; cum & Petro poſt trinæ negationis lacrymabilem ſatisfactionem, quia trina in eum dilectio patuit, gregis à Domino iniuncta ſit paſtio. Hæc igitur trinæ dilectionis forma, Fratres chariſſimi, in primo Paſtore, non ab alio, quàm à Chriſto præſignata, in eligendis eſt præuidenda, non ſolùm Prioribus, ſed & omnibus perſonis in Eccleſia præferendis.

*Vt poſt Prioris obitum intra tres, vel quatuor hebdomadas eligatur alius.*

## Cap. VI.

S. Ben. Reg. cap. 33.

SAnctitas veſtra, dilectiſſimi Fratres, ſummopere rogo, ſemper vt ſtudeat, ne quandoque hæc veſtra Congregatio vltra tres, vel quatuor hebdomadas Priore viduata remaneat: ſed intra hunc terminum collectis in vnum fratribus, & diligenter ſuper eligendo pertractatis omnibus, ſi ſit cunctorum minimus, ille tamen concorditer eligatur ab omnibus, qui fide, & ſanctitate præſtantior, diſcretione prudentior, charitate feruentior, ſcientia quoque, ſi fieri poteſt, ſit plenior: quique Fratrum animas, & corpora ſapienter cuſtodire, regulariter regere ſciat, & valeat. Quòd ſi in eligendo ex diuerſitate perſonarum orta fuerit inter fratres diſcordia, in tantum vt vltra ſtatutum terminum differatur electio, tunc Prælati Eccleſiæ ſtatuto in communi; cum oratione, & ieiunio eum eligant, quem ad hoc meliorem cognouerint, & cuius electioni plures, & meliores fratres conſenſerint.

*Qualiter ordinetur Electus.*

## CAPVT VII.

CVm ergo Prior ordinatur, præparatis ad Miſſam Officiis, & perſolutis Horæ tertiæ laudibus, fratribus aſtantibus, proſternat ſe in medio is, qui ordinandus eſt: cui Præpoſitus, vel Maior Preſbyter per iuſſum, & conſenſum Fratrum, dicat iſta, vel ſimilia verba: Frater N. iniungunt tibi fratres tui ex obedientia, vt de cætero corporibus, & animabus eorum ſecundùm Deum ſubminiſtres. Ad quæ ille hæc, vel alia ſimilia ſubſequenter reſpondeat; Quia voluntati Dei, & iuſſioni veſtræ parere debeo, onus, quod imponitis, non recuſo, ſed pro charitate ſuſcipio, & ſecundùm Deum portare promitto. Moxque à fratribus reſpondeatur: *Suſcepimus Deus*, & cætera, vt moris eſt, cum *Gloria*, & *Kyrie eleiſon* ter, & Oratione Dominica, & Capitulis competentibus. Deinde ſequitur hæc, vel alia ſimilis Oratio. S. Ben. Reg. cap. 58.

*Oratio ſuper Priorem.*

OMnipotens ſempiterne Deus, benignitatis tuæ clementiam ſuppliciter petimus, vt hic famulus tuus ſemper ſibi tuæ opis ſentiat adeſſe ſuffragium, quatenus gregem tuum ſic in præſenti regat, atque cuſtodiat, vt in futuro felicitatis æternæ præmia cum ipſo pariter percipere valeat. Per Dominum noſtrum, &c. Amen. Et exinde in loco Prioris ſedeat, & Prioratus ſui Officium gerat.

*Quid Prior poſt ordinationem ſuam facere debeat.*

## CAPVT VIII.

ORdinatus itaque Prior, Fratrum in Congregatione iam ſuſceptorum, & animas, & corpora canonicè regere, & ſuſcipiendos debet canonicè ſuſcipere. Primò itaque qualiter fratrum ſuſceptio, deinde qualiter ſuſceptorum gubernatio fieri debeat, oſtendamus.

*Qualiter, & in quâ ætate Parentes filios ſuos Eccleſiæ tradere valeant.*

## CAPVT IX.

S. Ben. Reg. cap. 58.

SI quis fidelis Laïcus filium ſuum intra ætatem annorum quatuordecim, per deuotionem Eccleſiæ offerre, & Diuino cultui mancipare voluerit, præſente Priore cum Fratribus, repræſentet eum ante Altare in his, vel ſimilibus verbis: Ego fideli animo hunc filium meum N. Deo Omnipotenti, & his Sanctorum Pignoribus trado, & veſtræ fraternitati in omnibus aſſocio, ac ſanctitati nutriendo committo. Ponatque ſuper Altare Chartulam continentem eadem verba. Poſt hæc puero proſtrato, vel poſito ante Altare dicatur verſus: *Suſcepimus Deus*, cum *Gloria*, & *Kyrie eleiſon*, & Oratione Dominica, & Capitulis congruentibus. Sequatur Oratio competens, quæ habetur in ſequentibus. Poſt tres itaque, vel quatuor ablactationis annos, ſi ſic paruus offertur, Clericus effectus ab omnibus diligatur vt filius. Poſt annos verò quatuordecim, non poteſt pater eum offerre, niſi filius voluerit. Huius enim ætatis hominibus, inuitis quoque Parentibus, licitum eſt habitum Religionis ſuſcipere, quem elegerint. Qui ergo ſui iuris ſunt, vel in ſe, vel in ſuo tradendo, & ſe frequenter ad Clerum veſtrum ſuſcipi poſtulauerint, non indiſcretè ſuſcipiantur; quia, ſecundum Apoſtolum, *non omni ſpiritui credendum eſt, ſed magis probetur verum ſit ex Deo.* Probationis autem modum, & tempus certum non ſtatuimus, ſed in prudentia, & arbitrio Prioris, vel pariter Fratrum ſemper ſtatuendum dimittimus. Aliter namque probandi ſunt parui, aliter magni, aliter ſani, & fortes, aliter infirmi, & debiles: aliter 1. Io. 4.

diuitiis, & deliciis, aliter laboribus, & inopiia A assueti: aliter quorum vita fecura, seu dubia: scientia certa vel incerta: voluntas nota, vel incognita. Quorum omnium distinctione, perspecta Prioris diligentia vigilanter attendat, & prudenti arbitrio modum, & tempus probationis, secundum quod cuique conuenit, statuit. Qui probati, si suscipiendi videntur, legalem ante omnia de patrimoniis, & rebus suis, si habeantur, dispositionem faciant: ea vel propinquis relinquentes, vel pauperibus erogantes, vel Ecclesiæ offerentes. Qua facta & frequentet prius Regula, quam seruaturi sunt, audita, deducantur in Choro, & Clerici secundum vsum, & ordinem efficiantur. Post hæc præsentibus fratribus, prostrati in medio, legant Chartulam continentem hæc, vel similia verba, Ego N. meipsum Omnipotenti Deo offero: & B seruitium, ac stabilitatem meam his Sanctorum Pignoribus, obedientiam quoque Prælatis huius Ecclesiæ secundùm Deum, & Ordinem vestrum in eo promitto. Moxque fratres, Deo gratias respondentes, subiungant Versum: *Suscepimus Deus*, pro more cum *Gloria*, & *Kyrie eleison* ter, & Oratione Dominica, & Capitulis competentibus, deinde Oratio hæc sequatur, vel similis.

*Oratio super Professum.*

FAmulum tuum Domine, quæsumus, pro tui nominis amore sæculo renunciantem benignè suscipias, & Spiritus tui gratia perfundas: qua C confirmatus, & peccatis omnibus absolutus, promissa perseueranter impleat, & ad vitam æternam perueniat. Deinde coniunctus fratribus, sub omnibus ante se ingressis, hilariter maneat, & susceptum Ordinem semper implere, & fideliter tenere studeat. Quòd si ante quatuordecim annos orbatus Parentibus venerit, teneatur inter pueros, & nutriatur. Post hanc autem ætatem facta dispositione, si quid habet, & ad Clericatum, & ad professionem modo superiùs comprehenso suscipiatur,

*De susceptione omnium Clericorum non ordinatorum, notorum quoque, & incognitorum.*

## CAPVT X.

S. Ben. Reg. c. 60. & 61.

SI quis verò Clericus non habens Ordines, nec Ecclesiæ alicui professione propria, vel paterna traditus, vestro Collegio se sociari petierit, & in petendo perseuerauerit, probetur primò, vt supra significauimus; deinde Regula perlecta vel audita, & intellecta, si cuncta se seruaturum promiserit, Episcopi, aut etiam Archidiaconi, seu Archipresbyteri sui acquisita licentia, per consensum earundem personarum illius Episcopatus, in cuius diœcesi se recipi deprecatur, susceptionis ei aditus non negetur. Quòd si maiores, vel minores E etiam gradus habuerit, post probationem factam, & Regulam frequenter auditam Canonicè petitus; ac dimissus, suscipiatur ad professionem, secundùm quod superius diximus. Si autem peregrinus seu de incognitis partibus Clericus se recipi rogauerit, non citò audiatur, nec quandoque eius petitioni annuatur, nisi habeat commendatitias, quæ certè sint sui Episcopi, litteras, in quibus vita eius, & votum, gradus, & Episcopalis licentia innotescat. Is ergo cura diligentissima per prolixa tempora probatus in omnibus, Regula quoque frequenter audita, suscipi debeat, præsentis Ecclesiæ Episcopo permittente, secundùm superiorem modum professione facta, suscipiatur in Fratrum Collegio.

*Vt in aggregandis fratribus modus teneatur pro quantitate Ecclesiasticæ facultatis.*

## CAPVT XI.

PRælati Ecclesiarum summopere studeant, ne in Congregatione sibi commissa, vel plures admittant, quàm Ecclesiæ facultates exigant: vel eos, quibus possunt sufficere, auaritiæ causa relinquant. In minimis namque locis pauci admittendi sunt numero, sed magni scientia, virtute & merito; vt quod fratrum paucitas denegat, multitudo scientiæ, virtutis, & meriti subministret.

*Vt nouiter suscepti cæteris subesse non erubescant.*

## CAPVT XII.

SVscepti itaque Fratres, aliis ante se ingressis, S. Ben. licet minoris gradus, vel ætatis, aut scientiæ Reg. c. 63. sint, subesse tamen non erubescant, & sub ipsis ferre iugum obedientiæ non recusent. Quia satis melius est hic humiliari, vt in futuro exaltemur, quàm hic exaltari, vnde postremò humiliemur. Et quantò plus hic pro Christi nomine subiicimur, tantò plus in futuro sine dubio exaltabimur. Quapropter nulli vnquam recusandum est, humilibus etiam, & abiectis personis reuerentiam ferre, in quibus veraciter Christo cognoscimus ministrare.

*Quòd Prior minimos etiam, & nuper ingressos, aliis præferre debeat, si hoc Fratrum vtilitas deposcat.*

## CAPVT XIII.

QVòd si Prior de minimis etiam, & nuper in- S. Ben. gressis aliquos, vt præsint, posse Congregatio- Reg. c. 63. ni prodesse cognouerit, non solùm eos præferre non interdicimus, sed & mandamus. Quoniam D Præpositi Ecclesiarum non sunt personaliter constituendi, vel eo ordine, quo suscepti sunt in Fratrum Collegio, sed pro vitæ meritis, & donorum spiritualium prærogatiuis; vt ij semper præsint, qui verbo doctrinæ, & opere sanctitatis, & bonos ad meliora animent, & malos à peruersitate reuocent.

*Qualiter Prælatis subiecti obedire debeant.*

## CAPVT XIV.

OMnia quæcunque secundùm Deum, & sanctam Fratrum conuersationem Prælati mandauerint, subditi quique humiliter, libenter & sine mora suscipiant, alacriter impleant, & diligenter, 2. Cor. 9. ac sine murmuratione perficiãt. *Hilarem namque*, ait Apostolus, *datorem diligit Deus*. Sicut ergo hilarem diligit, ita sine dubio tristem, & murmurantem odit. Et ideo murmurationem, & inobedientiam omni loco, & tempore, vt ratio exigit, damnandam penitus esse censemus. Quapropter nihil à Fratribus cum tristitia, vel murmuratione fiat; sed cuncta Seniorum mandata festinè percipiant, & cum alacritate perficiant. Quòd si etiam impossibile videatur, quod iniungitur, suscipere quidem hoc fratres non recusent, exemplo Christi commoniti. Qui Patri obediens, mortem etiam

suscipere non recusauit. Verùm qui huius perfectionis Normam sequi non possunt, cum præcepti obseruatione grauati incipiunt, & ad impossibile veniunt, Senioribus suis hoc humiliter denuncient: quos Prælati non spernant, sed vinculo importabilis oneris soluant: ne, quod absit, si aliter fecerint, & illi importabile onus leui deponant, vt credo, peccato: & isti ex numero eorum efficiantur, de quibus dictum est: *Imponunt onera grauia, & importabilia, digito autem suo nolunt ea mouere.* Matth. 23.

*Quòd Canonici nihil habere, vel possidere, dare, vel accipere minimè debeant.*

CAP. XV.

S. Ben. Reg. cap. 38. CVm huius nostræ Congregationis Fratres non solùm facultatibus, sed & voluntatibus propriis in ipsa Ordinis susceptione renunciauerint, & se per promissam obedientiam penitus aliorum potestati, & imperiis in Christo, & pro Christo subdiderint, certum est eos nihil habere, vel possidere, dare, vel accipere sine sui Prioris licentia, debere. Quod si propinquus, vel amicus quilibet Fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit, primò quidem Priori insinuetur, & sic suscipiatur, si ipse mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud, nisi quod Priori placuerit.

*Quomodò Fratres ad se venientes alloqui debeant.*

CAP. XVI.

SI qui aduenientes cum aliquo Fratrum loqui quæsierint, & Prior ex charitate, vel necessitate concesserit, tribuatur ei socius prudẽs, & prouidus, in quo nulla sit mali suspicio; quo præsente quicquid audiendum est, audiat: & quicquid respondendum est, respondeat. Si quid tamen secretius dici oporteat, illis non negetur, de quorum stabilitate nequaquam ambigitur. Pueris autem, & his, quorum vita dubia est, minimè concedatur, nisi testis, vt dictum est, affuerit.

*Si Fratres litteras mittere, vel suscipere debeant.*

CAP. XVII.

S. Ben. Reg. cap. 54. SI quando Prior necessarium viderit aliquem Fratrum cuiquam litteras mittere, ipse eas fieri, factas perlegi, perlectas à quo voluerit portari præcipiat. Quòd si cuiquam eorum litteræ, ab aliis missæ deferantur, non is, cui mittuntur, sed aliquis de Prælatis eas suscipiat, Priori dandas. Quas cum Prior opertas perlegerit, illi etiam cui missæ sunt, & aliis ostendat, si oportuerit.

*Si hi, qui litterati sunt, docere aliquid audeant.*

CAP. XVIII.

SI qui Canonicorum humilia sentientes, non arrogantiam habentes, in tantum fuerint litteris eruditi, & Diuinarum Scripturarum scientia pleni, vt inde aliquid vtilitatis afferre valeant; & Prior iustum probauerit, & necessarium viderit, omni protsus inuidiæ, & odij remoto fomite, concedat eis, vel præcipiat in his laborare, quorum scientiam magis necessariam vtilemque perspexerit.

*Quòd Prælati animas, & corporà subditorum regere debeant.*

CAPVT XIX.

PRælati itaque Ecclesiarum, iugi cura super sibi commissos fratres inuigilent; & eorum non solùm animas, sed & corpora sic regere, tueri, & pascere studeant, vt nullius necessitatis causa peccandi occasionem inueniant. Et sicut eis cuncta necessaria Prælati subministrare non desistunt, ita & ab ipsis cura instantissima totius Ordinis obseruationem indesinenter exquiratur. Sed cum omnis B ferè obseruatio Ordinis intra Claustri mœnia principaliter fieri soleat, vbi grex Dominicus communiter commorari, & maiorum iussis obtemperare præcipitur: ante omnia quid sit Claustrum, & quas in eo Officinas fieri oporteat, cõscribamus; vt post, quæ in his agenda sint, liberiùs prosequamur.

*De Claustro, & eius Officinis.*

CAPVT XX.

QVid sit Claustrum, ipsa sui nominis explanatione cognoscitur. Claustrum namque dicitur C clausum atrium, eo quòd Ecclesiæ atrium mutis, vel aliis parietibus vndique claudendum sit, intra quod cunctæ Canonicorum Officinæ, & omnia eorum vsibus ædificia necessaria fiant; id est, Sacrarium, Armarium, Capitulum, Vestiarium, Dormitorium, Digestorium, Calefactorium, Refectorium, Coquina, Cellarium, Molendinum, Pistrinum, & Camera; loca quoque senum, & infirmantium; loca quoque, si fieri potest, puerorum, & adolescentium sub munitissima adhuc disciplina manentium, ne fortè si morentur eum fratribus, impedimento sint legentibus, ac meditantibus. Quòd si hoc non potest fieri in remotiori parte Claustri, eos esse sub Magistro, & Custode Prior instituat: vbi sub eorum arcta custodia manentes, D quæcunque necessaria sunt, addiscant: & quæque mandantur, perficiant. S. Ben. Reg. cap. 66.

*De Ædificiis familiæ.*

CAPVT XXI.

FIant extra hæc intra eiusdem Claustri mœnia ab his perpetuum disiuncta ædificia, vbi omnes artifices, ac laboratores Ecclesiæ cunctaque prorsus familia omnes necessitudines suas habere, & quique sua officia gerere, vel quæ ad officia sua gerenda pertinent, peruare valeant. S. Ben. Reg. cap. 57.

E *De interiori Claustro, & de districtione Fratrum.*

CAPVT XXII.

CLaustrum verò interius Canonicis deputetur solummodò, vbi ipsi sine omni inquietudine commorantes, Deo fideliter seruiant, & propositi sui rectum tramitem teneant, ordinem proprium impleant, Prælatorum iussis incessanter obediant, vicissim sibi charitatis officio secùdùm ordinem seruiant, & ab vniuersis illicitis, & ordini aeproposito eorum contrariis penitus abstineant. Quisque ergo loco sibi deputato sedeat, Præpositi sui iussis obtemperans, nec inde ei ad aliam partem sine illius præcepto declinare liceat; quoniam instabilitatis vitium est, cum non vrgeat necessitas nunc esse hic,

nunc illic; cum isto nunc; nunc cum illo agi A
& confabulari: & hoc sine dubio instinctu diaboli
agitur, vt fratres, qui legere, & inde meditari,
psallere & orare, aut aliquid operari debuerant,
ab his auersi ad inania peccando deducantur, ne
perficiant. Quapropter hoc vitium à Fratribus
abscindatur radicitus, & qui eo in Conuentu vti-
tur, sic inde iudicetur, vt de cætero alij nequa-
quam hoc attentare audeant. Sint ergo Canonici
grauitatis amici, dicente Propheta: *In populo graui*
Psal. 34. *laudabo te.* Nec citò in verbum prorumpant, nec
citò de loco in locum se moueant: nisi cum Præ-
lati præceptio mandat, vel Ordo, aut necessitas,
seu Diuinæ legis obedientia postulat. Ambulantes
verò, non cursim, aut indecenti, seu tumido
gressu incedant. Verba autem scurrilia, vana &
otiosa, risumque mouentia, nusquam si potest fie- B
ri, proferant, confabulationibus nequaquam in-
cumbant. Ea cussum risum non solùm in Claustro,
sed & in omnibus locis à se penitus abscindant;
recolentes illud Euangelicum: *Væ vobis qui ride-*
Luc. 6. *tis, quoniam flebitis.* Illud enim Salomonis: *Risus*
Prou. 14. *dolore miscebitur.* Et, *Stultus in risu exaltat vocem*
Eccl. 21. *suam.* Sanctis verò lectionibus vacent, Diuinis of-
ficiis aliis, sacris doctrinis pro Prioris iussu di-
scendis insistant, psalmis, hymnis & canticis
spiritualibus incumbant; priuatis quoque oratio-
nibus si vacet, cum licentia tamen intendant. Fa-
ciant quandoque & aliquid operis in Claustro de-
centis fieri, quod fratres legentes, vel psallentes,
aut de Diuina Scriptura meditantes, vel aliis sanis C
doctrinis insistentes nequaquam impediat. De
Claustro verò sine Prioris, vel eius vicem fungen-
tis licentia nequaquam exeant: egressi, vltra quàm
sibi statutum fuerit, absque ineuitabili necessitate,
morari non audeant. Soli nunquam eant, bonos-
que eis Prælatus socios tribuat, sine quibus nec ipsi
alios, nec alij ipsos alloquantur.

*De foris mittendis Fratribus.*

## CAPVT XXIII.

TAles fratres, optimis tamen deputatis so-
S. Ben. ciis, Prælati pro quolibet negotio gerendo, D
Reg. c. 50. seu responso reportando, vel accipiendo, foras
& 57. mittere studeant, in quibus nulla sit mali suspi-
cio, & qui iniuncti negotij causam prudenter
agere, & sapienter perficere valeant. Foras ergo
euntes, nihil indecens, nihil reprehensibile, nihil-
que prorsus Ordini, ac proposito suo contrarium
dicant, aut faciant; sed potius omnes, quibus se
iunxerint, sale sapientiæ condiant, & ad meliora
sanctæ conuersationis exemplis trahant. Vitorum
autem secreta consilia his, qui foras mittuntur,
non negamus, si oportet illis tamen, de quo-
rum vita, & stabilitate non ambigitur. De mu-
lierum verò secreta allocutione, non meum, sed E
S. Hierony- Hieronymi consilium audiant, dicentis: Si
mus. propter officium Clericatus aliqua mulier visi-
tatur, nunquam domum solus introeas, solus
cum sola secretò, vel absque arbitro, vel te-
ste non sedeas: si familiarius est aliquid lo-
quendum, habet nutricem, maiorem domus,
virginem, viduam, maritatam: non est tam
inhumana, vt nullam præter te habeat, cui se
credere debeat. Non ergo mulierum secreta
allocutio Clericis conceditur, nisi fortè pro-
batis Presbyteris, cum earum confessiones sus-
cipiunt. Matres tamen, & sorores, vel ami-
tas, & eas tantùm personas, in quibus nulla est
mali suspicio, fratres vitæ probabilis alloqui non
negamus.

*Vt Clerici foras non mittantur ad ea quæ per Laicos possunt fieri.*

## CAPVT XXIV.

QVòd si tales, & tam fideles Laici ex ipsa fa-
milia habeantur, per quos omnia, vel quæ-
dam exteriora negotia possint prudenter fieri; ad
ea, quæ per ipsos valent perfici, Clerici nequa-
quam mittantur.

*Quòd iussu Prioris liceat Fratribus in hortis laborare, vel aliquid tale operari.*

## CAPVT XXV.

QVòd si talis sit locus, & Prior ad vsus Fra-
trum aliquos de Congregatione sibi commis-
sa quandoque in hortis laborare, vel aliquid tale,
quod oporteat alibi operari mandauerit, mandatis
præceptum fideliter, & alacriter, ac sine mora im-
pleatur acceptum.

*Quid foras mittendi, cùm egrediuntur, vel regrediuntur facere debeant.*

## CAPVT XXVI.

CVm verò aliquis Clericus pro iniuncti causa
mandati egreditur, inclinato capite, bene-
dictionem petat; cui Prior benedicens, dicat:
Angelus Domini bonus comitetur tecum, & Om-
nipotens Dominus prosperum faciat iter tuum;
vel aliquid aliud simile. Vbi autem ille responde- Psal. 24.
rit: Amen; abscedat, dicens: *Vias tuas Domine de-*
*monstra mihi, & semitas tuas edoce me*; cum *Gloria*
*Patri*, &c. siue alia similia. Completa igitur sui
itineris causa, rediens, Ecclesiam adeat: & cum
breuiter orauerit, exeat, & inclinato capite, fra-
tribus, & si liceat, benedictione petita, mox ad
Priorem pergat, & ab eo iisdem benedictione
D suscepta, quid fecerit, & quid sibi de iniuncto
mandato contigerit, humiliter referat. Mane
verò, siue post Nonam is, qui de via venit, acce-
dat in Capituli medio, & coram fratribus se cor-
de, voce, & actione peccasse pronunciet, flexis-
que genibus, & corpore prostrato dicat: Mea cul-
pa, peccaui; & fratres respondeant: Parcat tibi
Deus; qui tamdiu genua flectens hoc dicat, & fra-
tres hoc respondeant, quousque Prælatus eum sta-
te præcipiat, & pro admissorum qualitate satisfa-
ctionis iniungat sententiam, siue in Psalmis, siue
in ieiuniis, vel aliis aliquibus obedientiis, si Prio-
ri placuerit. Quod ergo pro admissorum satisfa-
E ctione sibi iniungitur, qua hora, vel quo tempore
Prior iusserit, impleant. Quòd si perpauci Psalmi
sunt, mox vt de Capitulo egreditur, antequam
benedictionem petat, eorum numerum exsoluat.
Quo persoluto egrediens benedictionem more so-
lito exquirat. Quandocunque ergo foras diri-
guntur, hunc modum in eundo, & redeundo te-
nere debebunt.

*Qualiter Fratres ad visitandos infirmos, ad concordiam faciendam, ad animas exhortandas, vel ad aliquod bonum disponendum, mitti debeant.*

## CAPVT XXVII.

SI autem Fratres propter officium Clericatus infirmos visitare, concordiam inter discordes facere; aut ad aliquem locum pro exhortandis animabus, vel rebus aliquibus in bono disponendis ire oporteat; de sapientioribus & sanctioribus, duos, vel tres, aut plures, si necesse fuerit, præcipiat ire Prælatus; vt quæcumque necessaria viderint, sanctè & sapienter perficiant. Quum longè pergere debeant, in eundo, & redeundo, vt superiùs dictum est, faciant.

*Si ad Parentes ire oporteat.*

## CAPVT XXVIII.

SI quem Fratrum patrem, vel matrem, aut propinquos suos visitare Prior, siue ex charitate, siue ex aliqua necessitate permiserit, tali eum magistro, vel socio deputet; cuius præsentiam timeat; & cui reuerentiam ferat; à quo & in cauendis custodiam, & in necessitatibus solatium, & in omnibus suffragium habere valeat. C Quòd si talis est persona, de qua nulla sit suspicio, sine magistro eum, non tamen solum, ire concedat. Nunquam enim frater aliquis solus, nec etiam pueris, vel peruersis hominibus associatus, ad aliquem locum, nisi sit firmissimus, & in perfectione probatus, ire permittatur, sed socios bonos, & probi testimonij viros, si fieri potest, Prior tribuat, cum quibus fratres securè mittantur. Qui euntes, & redeuntes in benedictione petenda, & satisfactione exhibenda, modum superiùs comprehensum seruent & teneant.

*Quòd Fratres cum Fratribus priuatâ Consilia facere non debeant.*

## CAPVT XXIX.

SI qui Fratres cum quibusdam aliis Fratribus, vel vnus cum vno priuata consilia facere præsumpserit, exceptis Priore, & Præposito, ac Presbyteris, quibus Prior confessiones dandas instituerit, & semel, bis, & ter commoniti, non corriguntur, Regulari correptioni, velut Ordinis præuaricatores subiaceant.

*De Carnali dilectione non habenda: & de disciplina taliter, vel aliter peccantium.*

## CAPVT XXX.

QVòd si quisquam in hoc Sacro vestro Collegio aliquam immoderatè, & carnaliter dilexerit, eiusque causam diligentiùs quàm aliorum curauerit, vel præ cæteris defendere, seu laudare contra ordinem præsumpserit; vel puerum, siue iuuenculum aliquem vsque ad impudicum tactum insecutus fuerit, & hoc ad fratrum cognitionem peruenerit, multis, duris, ac patentibus verborum, ac verberum correctionibus coarctatus, ac diuturnis ieiuniorum, & orationum laboribus fatigatus, talem huius offensæ

A disciplinam ad tempus sustineat; vt cæteri hoc excogitare pertimescant. Vnde in Conuentu tanta debet semper esse custodia, vt pueri, & iuuenculi facilè iuuenibus non credantur, nisi illis, quorum vita in omnibus inuenitur probatissima. Si tamen, quod absit, quod cuiquam contigerit, & Congregationi occultum fuerit; verùm ad vnius, vel quorumdam agnitionem peruenerit, hoc Priori solummodò nunciandum fore decernimus, vt per ipsum correptus, occultia medicinæ fomentis sanetur, qui occultè deliquerit. Si quis verò hoc, vel alio modo peccauerit, & à nemine deprehensus fuerit, & ipse peccatum suum agnoscens, Priori reuelauerit, quia ipse se reprehendit, & recognouit, leuioris disciplinæ satisfactione sanabitur. Quòd si B verecundia ductus, vel terrore perterritus, Priori hoc reuelare noluerit, alicui Presbyterorum, quem Prior fratrum Confessiones suscipere mandauerit, hoc manifestet, & secundum ipsius iudicium de peccato suo pœnitentiam faciat. Et cauendum, quòd is, qui sine omni accusatione peccatum suum manifestauerit, leuiori: is verò qui accusatus non negauerit, aliquantulum maiori: qui autem accusatus negauerit, cum tandem conuictus, vel confessus fuerit, satis acriori vindictæ subiacere debebit. Illa tamen peccata, quæ turpia sunt, & obscœna, seu grauia, & quorum exempla multum officiunt, nisi ad aures tantorum veneriot, vt iam celari non possint, occulta satisfactione sanari debebunt. Quòd si celari nequeunt, manifesta, vt iam dictum, curatione sanentur. Quæ autem leuia sunt, & minuta, atque aperta, & quæ omnes fere ex fragilitate frequentant, secundùm præscriptum modum manifesta accusatione, & satisfactione in Capitulo emendanda censemus.

*De his, qui voluerint sub habitu Canonico arctiorem, vel solitariam vitam ducere.*

## CAPVT XXXI.

D SI qui fratres sub eodem Canonico habitu arctiorem, vel solitariam vitam ducere optauerint, Prælatis suis deuotionem propriam insinuare debebunt: quorum curæ, & studio pertinebit qualitatem respicere personarum: ne illi fortè hoc aggredi cupiant, qui ex debilitate naturæ, ætatis, aut diuturnitate consuetæ debilitatis, insuetum vigiliarum, atque ieiuniorum pondus portare non possunt. His ergo perspectis, illis quidem non interdicimus annuendum, qui cum velint, & quærant, virium subministrante vigore hoc valeant. Verùm si hoc Ecclesiæ detrimentum, vel confratribus spirituale, vel corporale inferat damnum, consulimus penitùs denegandum. Pro his itaque, E quibus erit hoc perpetim, vel temporaliter concedendum, habeatur in remotiori loco vndique munita, & clausa Ecclesia, circa quam fiant cellulæ, in quibus ij tales commorentur, secundùm Prioris iussum viuentes, & eius in omnibus sequentes arbitrium.

*De virtute silentij.*

CAPVT XXXII.

HIs ita præmissis, de silentio quicquid Domini concessu, Fratres proposuerint, subiungamus. Non solùm namque Clericis, sed & Christianis Laicis silentij virtus tenenda esset, nisi propria, vel aliena necessitas, siue charitas corporalis, aut spiritualis, loqui compulerint. Cum enim cessante necessitate, vel charitate verbum quis emittit, otiosum est, quod depromit; à quo cauendum fore Dominus in Euangelio testatur dicens: *De omni* Matth. 22. *verbo otioso reddetis rationem in die iudicij*, Quid autem sit verbum otiosum, Apostolus prohibendo B
Ephes. 4. exponit dicens: *Inutilis sermo de ore vestro non procedat.* Quapropter vt ab illicitis abstinere possimus, à licitis quandoque cessandum est. Ad tollenda igitur de ore vestro verba illicita, iustum est vt designemus certa loca, & tempora, vbi, & quando à licitis etiam, secundùm propositum vestræ sanctitatis, abstinere debeatis.

*Vt in Ecclesia, Refectorio, & Dormitorio silentium teneatur.*

CAPVT XXXIII.

IN Ecclesia igitur, cum ad Diuina Officia peragenda intramus, & stamus, & Regularis vsus, C
& Maiorum auctoritas. Diuini quoque Officij reuerentia debere teneri silentium insinuat. Idem etiam cum ad manducandum in Refectorio, vel communiter bibendum; & in Dormitorio cum ad simul dormiendum intramus, vel stamus, Regularis cautela monstrat esse tenendum.

*Quòd omni tempore, à Vesperis vsque in mane cum ad Capitulum veniunt, teneatur silentium.*

CAPVT XXXIV.

A Vespertinis horis omni tempore. vsque ad alterum diem, cum mane Fratres secundùm
A morem de Capitulo egrediuntur, summum silentium teneant. Æstiuo autem tempore, id est, à Pascha vsque ad Autumnale Æquinoctium, ab hora sexta vsquequo post Nonam de Capitulo egrediuntur, fratres itidem sileant. Hyemali verò tempore, id est, ab Æquinoctio Autumnali vsque ad Pascha, si bis fratres reficiant, ab hora sexta quousque post Nonam de Capitulo egrediuntur, si semel quousque post Nonam non solùm Fratres, sed & seruitores pransi de Ecclesia, & postea de Capitulo egressi fuerint, silentium teneant. In quadragesima tantùm ab hora Nona vsquequo die altera soluatur Capitulum, itidem teneatur silentium.

B *Quòd in quibusdam diebus extra dictum modum teneatur silentium.*

CAPVT XXXV.

PRæter hæc Sanctitati vestræ statuere placuit, vt in summis Festis, toto die Parasceue, silentium in Claustro non soluatur. In præcipuis quoque, & popularibus Festis, à cunctis diebus Dominicis omnes omnino quousque de Capitulo post Nonam egrediantur, silentium teneant; nisi vsus, vel ordo Ecclesiæ, charitas, aut necessitas loqui compellat.

*Vt in tempore silentij in Claustro sine sono fiant omnia, absque ineuitabili necessitate.*

CAPVT XXXVI.

QVoties in Claustro tenetur silentium, absque certa necessitate, sine sono legendum, & psallendum: & quicquid ibi agitur, agendum est.

*Explicit Liber Primus.*

## Explicit Prologus.

HIS super quibusdam Fratrum obseruationibus pertractatis, modum quoque binæ, & vnius refectionis, abstinentiam insuper, & vsus carnis, ac sanguinis, ouorum, & casei, piscis, & olei, atque vini, pulmentorum quoque qualitatem, & numerum, certamque panis, & vini mensuram. Quæ omnia, Fratres Charissimi, Diuina gratia inspirante, nobiscum tenere statuistis, scribere inter has alias vestri Ordinis regulas procurauimus

*Explicit Prologus.*

## Incipiunt Capitula.

I. *Quomodo viuendum sit inter Octauas Natiuitatis, Apparitionis, & Resurrectionis.*

II. *Quomodo viuendum sit ab Octauis Resurrectionis vsque ad Pentecosten: & ab Octaua Natiuitatis, vsque ad Epiphaniam.*

III. *Qualiter viuendum sit ab ipso die Pentecostes vsque ad Natiuitatem Sancti Ioannis Baptistæ.*

IV. *Qualiter viuendum sit à Natiuitate Sancti Ioannis Baptistæ vsque ad Æquinoctium Autumnale.*

V. *Qualiter viuendum sit ab Æquinoctio Autumnali vsque ad Kalendas Nouembris: & ab Octauis Epiphaniæ vsque ad Septuagesimam.*

VI. *Quod ieiunandum sit à Kal. Nouembris vsque ad Natale Domini: & à Septuagesima vsque ad Sanctum Pascha.*

Explicitunt Capitula.

## Quomodo viuendum sit inter Octauas Natiuitatis, Apparitionis, & Resurrectionis.

### Cap. I.

AB ipsa Dominicæ Natiuitatis, Appatitionis, A & Resurrectionis die vsque in earundē Octauis, omne ieiunium exclusistis, sed & carnem Fratribus comedendam nequaquam interdixistis; exceptis quarta & sexta feria, in quibus tantùm vsum sanguinis non abstulistis.

*Quomodo viuendum sit ab Octauis Resurrectionis vsque ad Pentecosten: & ab Octaua Natiuitatis vsque ad Epiphaniam.*

### Cap. II.

AB Octaua verò Resurrectionis, & Natiuitatis, vsque ad Pentecosten, & Epiphaniam, omne itidem ieiuniom abstulistis: exceptis illis diebus in quibus ieiunandum fore, vel auctoritas præcipit, B vel vsus monstrat Ecclesię. Intra hos tantùm Paschales, & Natalitios dies, quarta, & sexta feria, ac sabbato, carnis esum, vt in aliis temporibus, abnegastis: sed sanguiois vsum quarta feria, & sabbato concessistis.

*Qualiter viuendum sit ab ipsa die Pentecostes vsque ad Natiuitatem S. Ioannis.*

### Cap. III.

AB ipso die sancto Pentecostes vsque ad Natiuitatem S Ioannis Baptistæ, carnis vsum, & sanguinis dimisistis, & secunda, quarta, ac sexta feria ieiunaodum proposuistis.

*Qualiter viuendum sit à Natiuitate S. Ioannis Baptistæ vsque ad Æquinoctium Autumnale.*

### Cap. IV.

A Natiuitate autem S. Ioannis Baptistæ vsque ad festiuitatem S. Matthæi, carnis, & sanguinis vsum qoarta, & sexta feria, ac sabbato interclusistis, & sexta feria ieiunaodum statuistis.

*Qualiter viuendum sit ab Æquinoctio Autumnali vsque ad Kalendas Nouembris: & ab Octauis Epiphaniæ vsque ad Septuagesimam.*

### Cap. V.

A Festiuitate S. Matthęi vsque ad kalendas Nouembris: & ab Octauis Epiphanię vsque ad Septuagesimam, secunda, quarta, & sexta feria ieiunandum indixistis: & eisdem feriis, ac sabbato, carnis & sanguinis vsum interclusistis.

*Quod ieiunandum sit à Kalendis Nouembris vsque ad Natiuitatem Domini: & à Septuagesima vsque ad sanctum Pascha.*

### Cap. VI.

A kalendis Nouembris vsque ad Natiuitatem Domini: & à Septuagesima vsque ad sanctum Pascha, vsu carnis, & sanguinis penitus intercluso, semel in die reficiendum deuotio vestra firmauit.

*De ieiunio Quatuor temporum, & Vigiliarum.*

### Cap. VII.

QVarta, & sexta feria ac sabbato Quatuor temporum, & in Vigiliis, aliisque ieiuniis antiquitus, C & vniuersaliter institutis, sine dubio non solùm Canonicis, sed & omnibus Christiania ieiunandum est; cæteris verò diebus, atque temporibus, bis vobis in die reficiendum indulsistis.

*De vsu ouorum, & casei.*

CAPVT VIII.

A Quinquagesima vsque ad sanctum Pascha; & ab Aduentu vsque ad Natiuitatem Domini. & in cunctis legitimis ieiuniis, omni remota occasione, ouorum, & casei vsum penitus vobis abstulistis. Ab ipso autem die Sancto Pentecostes vsque ad Natiuitatem S. Ioannis Baptistæ, & à Kalendis Nouembris vsque ad Aduentum Domini: & a Septuagesima vsque ad Quadragesimam, quarta, & sexta feria, ab ouis, & caseo, nisi festum in nouem Lectionibus venerit, abstinendum censuistis.

*Quale ieiunium occasione Festi solui debeat.*

CAPVT IX.

His, Fratres, superaddendum putaui: quæ, & quibus ex causis ieiunia solui, & quæ semper inuiolabiliter custodiri debeant. Omni tempore, die quo Festum vel octauam in nouem lectionibus celebramus, binæ refectionis vsum nulla vetat auctoritas, exceptis legitimi ieiunij diebus, atque temporibus.

*Si occasione Festi alicuius, carnis, & sanguinis vsus reddi debeat.*

CAPVT X.

A Prima Dominica post Resurrectionem vsque ad Pentecosten: & ab Octaua Dominicæ Natiuitatis vsque ad Epiphaniam: & ab Octaua Epiphaniæ vsque ad Septuagesimam: & à Natiuitate S. Ioannis vsque ad Kalendas Nouembris, si feria sexta festum, vel Octaua in nouem lectionibus venerit, sanguinis vsum non abstulistis: si autem secunda, vel quarta feria, aut sabbato venerit, legitimis exceptis ieiuniis, carnis vsum concessistis, vt præmissum est.

*Quæ sint legitima ieiunia.*

CAPVT XI.

TEmpora igitur legitimi ieiunij sunt à quarta feria quinquagesimalis Hebdomadæ, quæ dicitur Capitulum Ieiunij, vsque ad Sanctum Pascha. Quatuor tempora quoque & vigiliæ a Sanctis Patribus statutæ: & si quæ alia perenniter tenenda, sancta indixit, vel indictura est quandoque Ecclesia. In quibus omnibus si Festum in nouem lectionibus venerit, celebrari quidem debet, sed ieiunium solui non potest.

*Quibus diebus à vino, & pulmento simul: vel à pulmento tantummodò vini vsura seruata, abstineatur.*

CAPVT XII.

CVm in omnibus legitimi ieiunij diebus Canonicis à vino, & pulmentis abstinendum fore suaderet religio, & id loci huius positio, & nostri temporis fragilitas in Conuentu posse seruari non sinat, hoc rogamus, & monemus, Charissimi, vt his cum parcitate vtentes, & vitium in nobis concupiscentiæ perimamus, & corporis vires sic sustentemus, qui ordinem nostrum plenè seruare, & in laude Dei ministerium, & Officium nostrum gratanter, viriliterque implere possimus. In his tamen perpaucis diebus, id est, in antiquitus, & vniuersaliter statutis Vigiliis, & in sexta feria à

A Quinquagesima vsque ad Pascha, & in sexta feria Quatuor temporum, à vino, & pulmentis abstinendum censuistis, crudas tamen herbas, & poma, si habeantur, indulsistis. In quarta feria autem quatuor temporum, & in sexta à Kalendis Nouembris vsque ad Natalem Domini, & in quarta feria totius Quadragesimæ, & præcedentis Hebdomadæ, pulmentis ablatis, vini tantummodo vsum, cum pomorum, & herbarum additamentis indulsistis.

*De discretione habenda in reddendo vino, vel pulmento; & ex quibus causis discretio hæc fieri debeat.*

CAPVT XIII.

B DIscretionem tamen fieri in aliquibus horum non negastis, si Prior fortè necessarium viderit. Quæ si fiat die, quo vinum interdictum est, vini tantummodò vsum reddi sufficiat: Si autem fiat die quo, vino concesso, pulmentum intercluditur, vnius pulmenti concessio sufficiat. Die verò, quo vini, & vnius pulmenti vsus conceditur, si oportuerit addi & aliud pulmentum, non negastis. Sunt enim dies quidam, in quibus vnum solummodò pulmentum Fratribus dandum censuistis: scilicet feria sexta à Pentecoste vsque ad Natiuitatem S. Ioannis, & a Septuagesima vsque ad Quinquagesimam: & quarta feria a Kalendis Nouembris vsque ad Natiuitatem Domini: & Sabbato quatuor

C temporum. Hanc igitur discretionem in vno, vel in pluribus faciat, vel causa magni laboris, vel æstus aut frigoris maior solito nimietas, vel præcedentis sex sequentis diei impletum, seu implendum ieiunium, vel imminentis Festiuitatis laboriosæ, & optimè exhibendum Officium, vel Paschalis, aut Festiui temporis celebratio, vel nimia Fratrum imbecillitas, siue aduenientium Fratrum necessaria charitas.

*Si legitimi ieiunij diebus Festum nouem Lectionum veniat.*

CAPVT XIV.

D QVòd si Festum populare in his diebus in nouē Lectionibus celebrandum venerit, vino, & vno, aut si Festum præcipuum fuerit, duobus, vel tribus quadragesimalibus pulmentis vti cōcessistis.

*Quòd cæteris diebus, duo Fratribus pulmenta parentur.*

CAPVT XV.

HIs igitur supradictis ieiuniorum diebus exceptis, cæteris diebus, siue ieiunij, siue binæ refectionis, si facultas suppetat, duo Fratribus parentur pulmenta. Verùm in præcipuis Festiuitatibus, & Summis Solemniis tria Fratribus pulmenta, si fieri possit, præbenda statuistis.

E

*De vsu piscium, & olei.*

CAPVT XVI.

ESus autem piscium, & vsus olei nullo tempore, nulloque die excluditur: quo alicuius pulmenti, & vini vsus conceditur.

*De mensura panis, & vini, & de qualitate pulmētorum.*

CAPVT XVII.

MEnsuram panis, & vini, ac pulmentorum æquè Fratribus minoribus, & maioribus dan-

dam; & vsus Regularium locorum indubitaoter expostulat; &, vt credo, Maiorum sanxit auctoritas. Quamuis enim in Apostolorum Actibus Lucas refetat, dicens: *Distribuebatur autem singulis, prent vnicuique opus erat*; hæc tamen pat, & conctis sufficiens est statuenda mensura: qua, etsi quibusdam superflua vti non licet, nisi in sufficientia. Quod autem minus egentibus, vel plus abstinentibus residuum fuetit, hospitalis Fratet singulis diebus id pauperibus etogandum suscipiat. Diebus itaque ieiuniotum singulis Fratribus vnam libtam panis propensam, & tres vini: Diebus verò binæ tefectionis, panis vnam, & mediam, & vini quinque, sicut ipsi experti estis nobiscum, vobis visum est posse sufficete. Pulmentorum autem æqualitatem coquioæ Hebdomadarij, si autem alitet nequeunt, pro arbitrio diligenter prouideat. Si tamen alicui, vel per incutiam, vel per iussum ex discretione aliquid plus, vel delicariùs apponitur, nullus prorsus inde murmurate præsumat.

*Act. 2. S. Ben. Reg. cap. 39. & 40.*

*De Lectore Hebdomadario.*

## CAPVT XVIII.

*S. Ben. Reg. cap. 38. Psal. 50.*

LEcturus pet omnem Hebdomadam Fratet, die Dominica expleta Missa, adhuc Presbytero Altari astante accedat in medio, & inclinato capite dicat ter: *Domine labia mea aperies*, & cæteta eiusdem Versiculi. Frattibus respondentibus, & post vicem tertiam *Gloria Patri* subsequentibus. Deinde Ptesbyter præsentibus Frattibus secundùm motem, versiculos, & otationem pethciat. Hic itaque per totam Hebdomadam Fratribus manducantibus, & religiosè silentium tenentibus omni sono, & murmuratione temota, Diuinas Sctipturas perlegat. Et post Fratrum refectionem cum setuitotibus patiter prandeat. Seruitotes igitur sic omnia omnibus subministrent, vt nullius necessitatis occasione aliquem protumpere in vocem oporteat. Si quid tamen quærendum est, signo magis, quàm voce petatnt. Priori verò, vel cui ipse iusserit, aliquoriens Fratres reficientes pro ædificatione breuitet, & planè alloqui non interdicitur. Frattibus quoque sero ad collationem in Capitulo conuenientibus, idem Lectot de Sanctorum Vitis & Patrum Collationibus Lectionem semper tedditurus est. Qui Sabbato cum in Refectotio Lectionem ad Mandati charitatem sero perfecerit, adhuc Fratribus sedentibus, ante Prioris mensam accedens, reueret entiam exhibeat, & sic Lectionis suæ hebdomadam compleat.

*De Hebdomadariis coquinæ, & de Mandato in Sabbatis faciendo, & de charitate exhibenda.*

## CAPVT XIX.

*S. Ben. Reg. cap. 35.*

HEbdomadarij verò coquinæ Sabbato congtegatis Fratribus in Capitulo ad sonum tabulæ pto Mandato faciendo, ij, qui egressuti sunt, accedant in medio, & incutuati Frattibus reuerētiam exhibeant. Deinde pet Priotem, vel vicem eius fungentem, inchoatis antiphonis Fratrum pedes abluant, & abstergant. Ii verò, qui intraturi sunt, aquam ad lauandum defetant, & post ablutionem proiiciant. Deinde exeuntes, ante Capitulum, aqua pet alios Fratres allata, & gausape portecto manus abluant, & abstergant. Post hæc qui pedes lauerunt, aquas ad manus abluendum: qui verò detulerunt aquas, gausape afferant ad abstergendum. Fratrum ergo manibus ablutis, qui ingressuri sunt, accedant in medio, & incurnati dicant tribus vicibus: Benedictus es Domine Deus, qui adiuuisti me, & consolatus es me: Fratribus idem respondentibus, & Gloria post tertiam vicem subsequētibus. Deinde completa oratione secundùm morem cum versiculis, in locis suis sedeant. Tunc qui intraturi sunt, in medium veniant, & incuruati dicant, tribus vicibus: *Deus in adiutorium meum intende. Domine ad adiuuandum me festina*, Fratribus itidem tespondentibus. Completis itaque cum Oratione, Versiculis, ibidem, incipiatur Lectio, sed in Refectorio prius ex more à Frattibus charitate exhibita compleatur, vt iam diximus. Verùm in Vigiliis Summorum Festorum, & in Summis, ac maioribus Festis, si in Sabbato veniant, Mandatum relinquendum: charitatis tamen vsum & introitum & exitum Hebdomadariorum in his statuistis exhibendum, Prætet hæc in Summis, & magnis Solemnijs, eorumque Vigiliis Charitatem, sero ad Collationem fieri propoluistis: ita vt per Priorem in Summis, per Præpositum verò fiat in Præcipuis. Et cauendum, vt in Festis, ac Vigiliis Lectio ad dies eosdem, & in Sabbatis ad Mandati, & diei Dominicæ mysterium si habeatur, pertineat.

*Psal. 69.*

*De Mandato in Cœna Domini exhibendo.*

## CAPVT XX.

*Ioan. 13.*

CVm itaque Mandatū, vt diximus, in Sabbatis soleat fieri: in Cœna tamen Domini, ob reuerentiam Magistri nostri, & Domini, qui die eadem id mandans exhibuit, honestissimè vbiq; Ecclesia celebrādum summa deuotione instituit. Quod vos sequentes charissimi in lauandis pedibus aduenientium pauperum, & eleemosynis dandis præcipuè vobis per totum hunc diem vacandum censuistis: Vestris quoque laicis Conuersis post cœnam in Capitulo deductis, id idem per vosmet agendum, & in Refectotio charitatem exhibendam statuistis. Post hæc Mandatum Clericotum die eodem per Ptiorem agatur & per Præpositum. Cætera verò agantur pro eiusdem diei vsu, & ordine.

*De Vestimentis, calciamentis, ac lectualibus Fratrum.*

## CAPVT XXI.

VEstimenta, & calciamenta, nec non & lectualia æstiuo, & hyemali tempore, quot, & qualia sunt necessaria, Vesteratius præbere Fratribus summopere studeat. In quibus dandis, & locisitum, tempotis quoque, & singularum personarum qualitatem ptospiciat. In frigidis namque locis plura indumenta, in calidis verò pauciora sunt præbenda: & quæ nec nimio decore, nec insolita vilitate Canonicum habitum dehonestet. In nostris igitur partibus, visum est vobis singulis Fratribus singulas pelles agninas, & singulas cappas, vnum diploidem, & duo paludamenta, duas interulas, duo paria femoralium, duo caligarum pro æstu, & frigore competentium, quo pedulium, vnum subtellarium posse sufficere. Habeant & in lectis culcittam, capitule linteolum, cultam, & coopertoriū ouinum, siue lineum. Habeant præter hæc singuli vnam, vel, si fieri potest, duas Cottas lineas, & singulas ouinas, siue agninas pelliceas, si facultas suppetat, & necessitas exigat. His igitur omnibus Fratres pro necessitate, & temporis qualitate tam diu vtantur, quàm diu in sufficientia necessitatis decenter aptari possint, ac reparari. Illi

verò, cui ex necessitate vltra cōmunem Regulam, A
aliquid concessum tribuitur, non super hoc lætetur, sed doleat sibi infirmanti concedi per indulgentiam, quod firmioribus negatur ex Regula. Quicquid enim Prior cuiquam necessarium viderit, hoc sibi exhibere debebit, quod alteri, si necessarium non esse perspexit, negabit, etiamsi ipse quæsierit. Hinc enim Lucas in Apostolorum
Act. 2. Actibus scribit, dicens: *Distribuebatur autem, prout vnicuique opus erat.* Singulis itaque, pro viribus proætate, necessitate, ac qualitate sua ministrandum est: Vnde si Prior hac discretione perspecta, quibusdam aliter quàm statutum fuerit, fieri præcipiat, non inde fit in Congregatione murmuratio: quia apertè Diuinæ legi est obuius, qui vel B
inuidia, vel gulæ illecebris, infirmorum consuetudinem exigit, quam sibi necessariam non sentit. Illis tamen, qui ab hac infirmorum consuetudine valeant ad istam firmitatis virtutem consurgere, sed vt delicatius viuant, so sic esse patiuntur, sine dubio & hic peccatorum cumulatur magnitudo, & illic pœnarum præparatur atrocitas.

*De Ægrotantibus, & Morientibus.*

CAPVT XXII.

Statuatur intra Claustra Canonicorum domus ad sustentationem infirmorum, vbi fratres congruenter necessitatibus eorum subministrare, & C
illos visitare, ac Diuinarum Scripturarum frequenti admonitione valeant consolari. Non tamen passim omnibus ad eos accedere liceat, nisi his, quibus à Priore præcipitur: nec Prior alios mittat, nisi qui vel eis vtiliter ministrent, vel eos sapienter consolentur, & ædificent. Hi ergo si febrem cōtinuari, vel languorem increscere persenserint, tunc aduocato Priore, seu Præposito, & Presbyteris, ad hoc Officium deputatis, plenam de peccatis suis Confessionem faciant, sicque præmissa de præteritis culpis secundùm Prioris iussum satisfactione, & in futuro sui emendatione, susceptaque ab omni Conuentu benedictione, & peccatorum absolutione, fidelitet per eos, quibus iniunctum est, custodiantur, vt eos in cunctis ne- D
cessitatibus suis ministros aptissimos habeant; qui semel saltem in die cum visitantibus se fratribus confessionem faciant, atque orationis benedictionē ab eis semper exquirāt. Quòd si languor magis magisq; increuerit, per Presbyteros aqua benedicta aspersis, Oleo Sancto perungantur, & Christi Corporis, & Sanguinis perceptione muniantur. Fratres quoque studiosè, ac suppliciter pro eorum liberatione, & absolutione in communi Dei exorent clementiam. Quòd si ad occasum venerint, item iactetur ibidem aqua sancta, adducaturque Crucis signum. Cumque ab ipsis, si fieri possit, adoratum fuerit, ponatur, & maneat ibi E
vsque ad eorum transitum; deinde assistentes fratres cuncta secundùm ordinem Officia peragant. Qui vt obierint, loti vestiantur interulis, & super eos cottis lineis, pedesque induantur calceolis; post hæc inuoluti linteolis pro more ponantur in lectis. Cætera verò fiant de ipsis portandis, & sepeliendis, & de Officiis gerendis, sicut in Ordine continetur. Quibus expletis, Fratres eorum pœnitentiam intra septimum, vel trigesimum diem in Missis, Psalmis, eleemosynis, siue ieiuniis perficiant. De Missis autem, & Psalmis intra centesimum, vel annum cantandis, & de Vigiliis exhibendis, ac de pauperibus ex eorum portiunculis pascendis, & de anniuersariis celebrandis, ac deferendo ad tumulos, cuncta fiant, prout Prior statuerit, vel vsus, aut ordo docuerit.

*De custodia eorum infirmorum, qui inualescunt: & de medicina eis non neganda.*

CAPVT XXII.

Si autem ægrotantes fratres inualescere cœperint, sic per eos, quibus Prior iniunxerit, vsque ad sanitatis restaurationem custodiantur, tegantur, ac pascantur, vt nullius rei indigentia, & nullius necessitatis occasione murmurare valeant; ipsi tamen, quæ haberi nequeunt, desistant penitus exigere. Quòd si ea, quæ noxia sunt requirunt, eorum voluntati nequaquam annuatur. Aliquando enim, vt dicit B. Augustinus, etiamsi no- S. Aug.
ceat, prodesse creditur, quod delectat. Qua in re pro infirmorum custodia etiam in talibus medici consulantur. Non enim medicinæ fomenta, quæ à Deo credimus esse concessa, infirmis neganda sunt si administret facultas; cùm tamen animarum medicina præcesserit. Nec minori cura custodiendi sunt infirmi tempore recreationis, quàm tempore languoris; tunc enim custodiuntur ne peiorentur: nunc autem recreantur, vt meliorati in statum pristinum restaurentur. Qui, vbi tempus restaurationis aduenerit, præsentibus fratribus in Capitulum veniant, & accedentes in mediū accusent se super peccatis, & negligentiis, & Ordinis corruptionibus, quæ omnia infirmitatis occasione contraxerint: & sic secundùm modum superiùs descriptum, satisfactionis suscepta sententia, ad propria loca, & fratrum societatem, ac Ordinis obseruationem redeant. Si quis autem quietem, vel delicatiorem vitam diligens, ad Ordinis obseruationem venire distulerit; & hoc Custodi in veritate claruerit, tam acri disciplinæ subiaceat, vt cæteri hoc agere pertimescant. Non tamen hæc ita dicimus, vt eos in Ordinis obseruatione fratribus iungi velimus, antequam valeant, sed ne vitium gulæ, aut simulationis incurrant. Quapropter Custos summopere studeat, vt si fieri possit, nec ante plenam valetudinem eos ad Ordinis obseruationem redire, nec eos, vbi verè poterint, hoc differre permittat.

*De vsu balneorum, & sanguinis diminutione.*

CAPVT XXIV.

Si quibus Fratribus balneorum, vel minutionis vsus pro conseruatione, vel restauratione sanitatis necessarius fuerit, exhibendus est eis, etiamsi ipsi noluerint; quatenus per corporeæ salutis confirmationem fortiores inueniantur in omnem Ordinis obseruationem. Si qui tamen hoc ex vitio, vel frequentius quàm oporteat, quæsierint, nequaquam eius Maiorum prudentia annuat. Minorum autem custodia fit vsque in tertium diem hoc modo; Qui minuendi sunt post Tertiam, vel Quadragesimali tempore post Nonam minuantur. Die igitur illa, & nocte sequenti Officiis interesse non compellantur; Psalmos tamen aliquātos cantare moneantur. A Prima autem diei secundi, vsque ad Primam diei tertij, Officia quidem audire, non tamen facere cogantur. At post Primam diei tertij, in Capitulum veniant, & pro negligentiis suis sese accusantes, satisfactionis sententiam suscipiāt, & in ordines suos exinde redeant; attamen vsque in hanc Horam pro facultate domus lagiotibus, & valentioribus epulis pasti, vel in domo infirmorum, vel in priuatis locis sub Custode permaneant, vsus quoque balneo-

rum, si qoa custodia necessaria fuerit, non negetur.

*De Senibus, & itidem de Infirmis.*

## CAPVT XXV.

STatuatur & aliqsdomus vbi Senes maneant; quoniam & frigiditate naturæ, & debilitate nimia, seruare communem Regulam non permittuntur. Hi ergo pro ætate, pro necessitate, & debilitate à Custodibus suis regantur, pascantur, & sustententur: qui neque ieiuniorum, neque vigiliarum regulæ, sicut nec infirmi, subiaceant; nec Officiis interesse compellantur, si nequeant: attamen Psalmos cantare, & orare moneantur Quòd si facultas suppetat, fiat ibi Cappellula inter domus vtrotumque, vbi ipsi Missas, aliaque Officia breniata, si Priori placuerit, audiant.

*De pueris & adolescentibus, qui nutriuntur.*

## CAPVT XXVI.

PVeri verò, & adolescentes qui in Congregatione Canonica nutriuntur, & erudiuntur, sub vno conclaui, optimis depitati Magistris commorentur: à quibus sic arctissimè constringantur, vt nemini eorum in aliqua parte diuertere, vel alicubi, sine Maioris custodia, liceat pergere. Qui omnes non solùm discipuli, verùm etiam Magistri deputentur Seniori probatissimo, qui eos otiis, vel confabulationibus vacare nequaquam permittat, sed in bonis moribus instruat, in sancta conuersatione nutriat, in cunctis Ecclesiasticis disciplinis erudiat, vt Ecclesiæ vtilitatibus ipsi quandoqne parere, & ad Ecclesiasticos gradus dignè valeant promoueri. Hi ergo semper Diuinis intersint Officiis, & in choro maioribus fratribus recti assistant, & ibidem tempore sedendi in subselliis suis sedeant, cunctaque secundùm vsum & ordinem faciant. In Capitulo quoque cum Fratribus conueniant; sed inde ingredientes statim cum Seniore, & Magistris ad scholas properent, & quæ necessaria sunt, addiscere studeant. In Refectorio quoque, quique in parte, & in loco suo erecti coram fratribus manducent ad mensam. In Dormitorio etiam cum fratribus dormiant: ita vt eorum lecti, maiorum lectis habeantur intermixti. In scholis itaque sint semper, cum silentium non tenetur: Fratribus autem sub silentio manentibus in statuto loco claustri sint sub Senioris, & Magistrorum suorum custodia, omnem ordinem pro possibilitate sua seruantes, & Diuinorum Officiorum disciplinis, ac sanctis lectionibus insistentes; attamen vsque ad annos sexdecim ieiuniorum Regulæ non subiacebunt. In scholis item sint vsque ad annos sexdecim: vel quousque Hymnos, Psalmos, Cantum, & secundùm vsum Scripturarum optimè legere didicerint. Exinde autem de scholis educti, cum fratribus, secundùm ordinem, quo in Congregatione admissi sunt, maneant. Quòd si Prior in quadam claustri parte scholas teneri congruum vel necessarium viderit, hoc ipse, quod magis expedire cernitur; nisi fratribus contrarium fuerit, faciat.

*Si qui artis Grammaticæ disciplina erudiri debeant.*

## CAPVT XXVII.

QVòd si Prior aliquos horum, vel etiam maiorum, ardentiores in Dei seruitio, ac vera religione, & paratiores ad omnem obedientiam, & ordinis obseruationem, & ad adiuuandum fortiores, ad discernendum prouidiores, & fratrum animabus, ac corporibus vtiliores esse in veritate perspexerit, & eos felicioris ingenij, & prudentioris consilij veraciter cognouerit, si ipse iustum iudicauerit, contemptis libris turpibus, & fallacibus, ad Diuinas Scripturas discendas, & intelligendas, artis Grammaticæ disciplina eos erudiri præcipiat. In his itaque personarum nulla fiat acceptio, siue perspectio, nisi Ecclesiæ, vel animarum suarum vtilitas aliter deposcat.

*De Laicis litteratis in grandiori ætate susceptis.*

## CAPVT XXVIII.

SI quos Viros litteratos in grandiori ætate Fratres susceperint & eos Prior post primum, vel secundum annum in cantandi disciplina frustra laborare viderit; inutili labore subleuatos, eos ad alia adhibeat, quæ magis competunt, & Fratribus sint vtiliora.

tione venerari. Has itaque octo Horas Spiritus Sanctus per antiquos, & modernos Patres benè in Ecclesia diebus singulis celebrari instituit; vt quia dies decursione viginti quatuor horarũ perficitur, singulæ tres horæ proprias laudes haberent, quarum exhibitinoe Trinit‥ sancta semper coleretur, & noster interior homo peccato cogitationis, locutionis, & actionis semper purificaretur, quò & ipse digniùs Trinitati adhærere mereretur. Quæ ideo ad octonarium surgunt, vt vniuersalis Resurrectionis gaudium præsignent: in quoà peccatis omnibus liberi ipsius Trinitatis mysterium plenissima cognitione videbimus, & exinde cum ipsa sine fine gaudebimus.

*De nocturnis Vigiliis.*

CAP. II.

HÆ igitur Horæ certis diei horis ob certi causam mysterij celebrari statutæ sunt. Vigiliæ namque ideo in nocte aguntur, quia vastator Angelus nocte pertransiens, Ægyptiorum primogenita percussit, Israelem à dominatu eorum eripuit. (*Exod. 9.*) Et Dominus Iesus Christus in nocte sæuientium Iudæorum est nequitiæ traditus. Christianus quoque populus in nocte Paschæ principaliter baptizatus ab animarum morte eripitur. Ne ergo Ægyptiorum periculis, & Iudæorum nequitiæ misceamur, neue Israeliticæ liberationis, & nostræ per baptismum, Dominicæ quoque traditionis horam laudibus vacuam relinquamus, & cum Paulo & Sila nocturnæ laudis orationibus absoluamus; (*Act. 15.*) & vt vigilantes, si Dominus ea hora venerit, inueniamur, valde nobis opportunum est, vt nocturnis horis exurgentes, sacris orationibus, & Diuinis laudibus insistamus. Quod se fecisse testatur Dauid, dicens: Memor fui in nocte nominis tui Domine. (*Psal. 118.*) Et paulò post in eodem Psalmo: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Et Isaias: De nocte inquit, vigilat Spiritus meus ad te, Deus. (*Isai. 26.*) Et Dominus ad nocturnas Vigilias in Euangelio nos exhortans, dicit: Beati sunt serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. (*Luc. 12.*) Et quòd Ipse verba confirmaret exemplis, testatur Euangelista: Iesus erat in oratione pernoctans. (*Luc. 6.*)

*De Matutinis Laudibus.*

CAP. III.

MAtutinæ autem laudis Officium, licet nouo tempore primitus, & vt quidam ferunt, in Bethleemitico Monasterio, vbi Dominus pro salute nostra de Virgine natus est, statutum fuerit, tamen omnis Ecclesia consuetudinem cultus gratanter sumit, & solemniter celebrat: quod à sancto Spiritu non dubitatur factum, vt Hora illa, quam Dominus splendore suæ Resurrectionis perlustrauit: & qua nostræ gratiæ Lux, & Sol iustitiæ fidelibus ortus est, Diuinis laudibus, & dignis semper excoleretur Officiis. Nam & ideo Dominus quasi in fine noctis, & in exordio diei à mortuis resurgere voluit: vt nobis patenter ostenderet, quòd per Resurrectionem eius, vetustatis caligo finem acciperet, & lux nouitatis, ac gratiæ aditusque felicitatis æternæ inueniret exordium. (*S. Isidorus.*) Hoc etiam tempore, testante B. Isidoro, à fidelibus spes futuræ Resurrectionis creditur, quando Iusti à morte quasi à sopore somni resurgentes, æternæ lucis, & felicitatis principio sicut sol fulgere incipient. Quod tempus etiam apud antiquos venerationi fuisse, testatur & ille vetus Psalmographus, dicens: In Matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. (*Psal. 62.*) Et illud: Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua. (*Psal. 118.*) Et alibi: Repleti sumus mane misericordia tua. (*Psal. 89.*) Et illud: Mane oratio mea præueniet te. (*Psal. 89.*)

*De Prima.*

CAP. IV.

PRima verò, licet nouo tempore in Oriente apud Monasteria Palæstinorum primitus statuta, & inuenta: tamen quia omnis eam suscepit Ecclesia, pro eo quòd à Spiritu sancto non dubitatur adiuncta, summa pariter deuotione, & laudum exhibitione celebranda est. Quæ benè post Solis ortum agitur, vt hora illa, in qua primò mulieribus Christi Resurrectio per Angelos, atque per mulieres Apostolis nunciata est, non sit Diuinis laudibus, & dignis Officiis aliena. (*Matth. 28.*) Et hoc satis videtur rationabile, vt prima Hora diei Diuinis Officiis, & sanctis orationibus debeamus insistere, quatenus & eo quòd de tenebris ad lucem venimus, Deo gratias referamus: (*Mar. 16. Ion. 20.*) &, vt Ipse per totam diem corda, & corpora nostra in viam salutis, & iustitiæ dirigat, rogitemus. Et quia omnis virtus, omnis sanctitas, omnis iustitia ad laudem, & honorem Dei, & in IESV Christi nomine debet semper inchoari, rectè diei, qua lucis operatio signatur, exordium laudibus Diuinis debuit consecrari. Et notandum, quòd Spiritus sanctus hanc Horam non per Apostolos, vel antiquiores Patres, non etiam per maiorem Ecclesiam voluit statui, sed nouo tempore per subiectos Ecclesiæ filios statuendam, mira, piaque prouidentia reseruauit; vt nobis videlicet innotescat, Spiritum Domini hanc sibi virtutem reseruasse, vt per quoscumque, & quandocunque inspirante eo aliquid rectum, & sanctum in Ecclesia statutum fuerit, non iam abiectione personarum, aut temporis nouitate quisquam reiicere audeat, sed amorem inspirantis, & statuentis Dei per hominem, diligenter amplectatur, & teneatur.

*De Tertia, Sextâ, & Nona.*

CAP. V.

HOram Tertiam, Sextam, & Nonam Danielem etiam, & tres Pueros supplicationibus Domino deuouisse, sacra testatur Historia, Quorum imitatione nos his Horis dignissimum est Diuinis Officiis insistere, quamuis nouo tempore, & ob aliorum causas mysteriorum, multò nobis sint celebriores. Denique Horam Tertiam sanctus Spiritus, quia tertia est in Trinitate persona, sua descensione celeberrimam reddidit, & laudibus Diuinis dignissimam fecit. (*Act. 2.*) In qua descensione tantum sancti Spiritus gratiam affuisse asserunt, vt omnium linguis omnes Apostoli loquerentur, & vnumquemque Apostolum quacumque vna lingua loquentem omnium linguarum præsens diuersitas simul intelligeret. Quatenus daretur intelligi, quòd Spiritus Domini sub vnius Ecclesiæ gremio coniungeret, & vniret, quos superbia diabolici spiritus in terris ædificatione diuiserat. Ideò etiam Tertia Hora Spiritus sanctus descendit, quia tertio tempore Christus omnem mundum inuocauit, & suæ gratiæ luce perfudit. His etiam de causis Sanctorum Patrum auctoritas hanc nostram præ omnibus aliis ad Missas celebrandas statuit fore legitimam, in qua quia iterum pec-

priotipalis vocabuli, in quadam ferè pari celebratiooe Officiorum addere placuit.

*De Ordine Lectionum totius Anni.*

CAPVT X.

IN Septuagesima ponunt Eptaticum vsque quintum decimum diem ante Pascha. Quintadecima die ante Pascha ponunt Hieremiam vsque in Cœnam Domini. In Cœna Domini legunt tres Lectiones de Lamentatione Hieremiæ: Quomodo sedet sola ciuitas: & tres de Tractatu S. Augustini in Psalmo sexagesimo tertio: Exaudi Deus orationem meam cum deprecor: tres de Apostolo, vbi ait ad Corinthios: Conuenientibus vobis in vnum, Secunda: Similiter postquam cœnauit, Tertia: De spiritualibus autem nolumus ignorare, fratres. In Parasceue tres de Lamentatione Hieremiæ, & tres de Tractatu S. Augustini in Psalmo sexagesimo tertio: & tres de Apostolo, vbi ait in Epistola ad Hebræos: Festinemus ingredi: Secunda lectio: Omnis namque Pontifex: Tertia lectio: De quo nobis grandis est sermo. In Sabbato sancto tres de Lamentatione, & tres de Tractatu S. Augustini, & tres de Apostolo, vbi ait in Epistola ad Hebræos: Christus assistens Pontifex. In Pascha Domini Homilias ad ipsum diem pertinentes. Infra hebdomadam Homilias. In Octauis Paschæ ponunt Actus Apostolorum, & Epistolas Canonicas, & Apocalypsim vsque in Octauas Pentecostes. In Octaua Pentecostes ponunt Regum, & Paralipomenon vsque ad Kalendas Augusti. In Dominica prima mensis Augusti poount Salomonem vsque ad Kalendas Septembris. In Dominica prima Septembris ponunt Iob vsque in medium Septembris: ibi ponunt Tobiam, Iudith, & Hester, & Esdram vsque ad Kalēdas Octobris. In Dominica prima mensis Octob. ponunt Librū Machabæorum vsque ad Kalendas Nouembris; Hinc ponunt Ezechiel, & Daniel, & minores Prophetas vsque in Aduentum Domioi. Dominica prima de Aduentu ponunt Isaiam vsque in Natalem Domini. In Vigiliis Natalis Domini legunt tres lectiooes Isaiæ: Primo tempore, Consolamini, Consurge. Deinde Sermones, & Homilias ad ipsum diem pertineotes. In Festiuitate Sancti Stephani, Sancti Ioannis, Sanctorum Innocentium, Sancti Siluestri, Sermones ad eosdem dies pertinentes. In Octaua Domini Homilias de ipso die. In Dominica prima post Natalem ponunt Epistolas Pauli vsque in Septuagesimam. In Epiphania Lectiones tres Isaiæ, Omnes sitientes, Surge, Gaudens. Deinde leguntur Sermones, vel Homiliæ eidem diei pertinentes.

*De Ordine Missarum.*

CAPVT XI.

LEgitima Hora Missarum est Tertia, atque Nona. In omnibus namque legitimis ieiuniis Missa hora Nona, cæteris verò diebus hora Tertia, secundum vsum, & ordinem celebranda est. Nam quòd post Nocturnas Dominicæ Natiuitatis Vigilias, & quòd Sabbato Sancto in exordio Paschalis noctis, & quòd diebus Dominicis, ac maioribus Festis, quódque diebus ferialibus mane pro Defunctis ante Primam, vel post Primam, & quòd quandoque legitimis ieiuniis mane, vel apud quosdam hora Tertia caotatur, ob certæ necessitatis,

A vel mysterij causam, fieri non dubitatur. Aliis autem Horis, licet Missa oon inueniatur in Canonibus statuta, vsus tameo Ecclesiæ habet, Missam ab ortu Solis vsque ad Tertiam, & à Nona vsque ad Vesperam posse pro oecessitate celebrari. Diebus ergo Dominicis, & Summis Festis propriæ, quæ habentur Missæ, cantari debebunt. In Festis verò præcipuis popularibus, & priuatis, si propriæ habentur Missæ, canentur: si verò propriæ non habentur, de communi conuenientia dicaotur. In legitimis quoque ieiuoiis propriæ habentur Missæ, quas cantare debemus, exceptis paucis Vigiliis, in quibus de communi conueoientia Missæ caotantur.
B Iofra Octauas etiam Summorum, siue vt quibusdam placet, præcipuorum Festorum Missas de eisdem Festis plurimorum vsus asseuerat agendas. In hebdomada tamen Paschæ, & Pentecostes propriæ, quæ habentur Missæ, cantentur; cæteris verò diebus dicatur Missa præcedentis Domioicæ, tamen si Feria Quarta, aut Sexta habentur propriæ Missæ, vel Epistolæ, aut Euangelia dicantur. Missam quoque pro Defunctis mane vestro Conuentui semper fore dicendam statuistis, exceptis Dominicis, & Festis in nouem Lectionibus celebrandis, & diebus inter Octauas summorum Festorum conclusis. Præter hæc in omnibus summis Festis, & in illis præcipuis, de quibus duæ Missæ habentur, mane ante Primam Missam io Conuentu cantandam statuistis. Verùm in aliis præcipuis, cun-
C ctisque popularibus Festis, ac diebus Dominicis, ac legitimis Ieiuniis, Missam his astantibus Clericis, vel Laicis, qui ex qualibet causa Hora Tertia, vel Nona ad Missam non possunt occurrere, canendam disposuistis. Missæ igitur omnes, quas in Conuentu decreuistis esse dicendas, si facultas suppetat, semper cum Officiis suis secundum vsum, & ordinem Ecclesiæ, ac temporis congruentiam, Diacono, & Subdiacono ministrantibus decantentur.

*De Hora Collationis.*

CAPVT XII.

D HOra Collationis, cum dies longi sunt, & noctes breues circa Solstitium Æstiuale, agatur temperius, id est, Solis adhuc radio apparente. Cum verò dierum breuitas noctes fecerit longiores, agatur tardius, id est, cum Lux diei teouata legeodi facultatem tollere cœperit. Quæ taotùm Hora ordinatim augeatur, & minuatur, id est, secundum augmentum, vel decrementum dierum, ac noctium. Verùm quando mandatum agendum est, & quando aliqua præcellens solemnitas imminet, in qua tempestiuius solito, surgendum sit, ipsa Collationis hora solito agatur temperius.

E *Qua Hora noctis Vigilias agere debeāmus.*

CAPVT XIII.

OMni tempore in quantum seruari potest, diebus Ferialibus, transactis duabus partibus noctis, tertia adhuc restante ad Vigiliarum Officia peragenda surgeodum est. In diebus autem Dominicis, aliisque Solemniis pro vsu, pro modo quoque, & quantitate Officiorum surgendum est; quatenus omni die Festiuo, & Feriali tempore, suo cuncta Diuina Officia modo debito, peragi valeant. Æstiuo tamen tempore pro paruitate noctium Lectiones in nocturnis Vigiliis breuiandæ sunt: Hyemali verò pro earū longitudine Lectiones

prolongandas censemus, nisi quandoque pro importabili nimietate frigoris breuientur.

*Quo ordine, vel tempore agantur Matutinæ, & cæteræ Horæ.*

## CAPVT XIV.

PEractis autem Vigiliis omni tempore, tacto, si liceat, signo, Matutinæ laudis agantur Officia. Prima verò, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Cōpletorium pro vsu & ordine competentibus horis, per singulos dies gerantur, & temporatira tamen vt in his, & in omnibus semper eorum, quæ instant, necessitas dierum quoque, & officiorum quantitas prospiciatur & qualitas.

*De his, quæ in Capitulo agenda sunt, vel dicenda.*

## CAPVT XV.

CVm Fratres post Primam, in Capitulo mane conueniunt, Lector petita benedictione, Mensis terminum, ætatem Lunæ, Feriam sequentis diei & Festa more solito pronunciet. Quibus pronunciatis Fratres consurgant, & finitis solitis eiusdem horæ versiculis, iterum sedeant, & lectionem de Canonicæ Vitæ institutionibus, siue de Festo eiusdem diei, si summum, vel præcipuū fuerit, audiant. Qua finita, lectiones, & responsoria sequentis diei Lector singula singulis fratribus assignans, pronunciet. Deinde Prior petita benedictione à fratribus, dicat quicquid necessarium viderit, vel in exhortandis animabus, vel in ipsius Ecclesiæ rebus locandis, aut aliquibus Canonicis negotiis pertractandis; nullusque ibi, excepto Priore & Præposito; loqui præsumat, nisi iussus, aut interrogatus, siue erectus. Et cum vnus ibi loquitur, cæteri taceant, & loquentis verba ad finem vsque intendant. Si quis autem fratrem suum in sancta professione transgressionis culpam incurrisse cognouerit, regulari more ex charitate consurgens, humiliter proferens, dicat: Ille Frater noster contra Ordinem fecit; cuius vocem accusati mox sequatur erectio, in mediumque accessio; tum ille culpa eius nominatim expressa sedeat: iste verò terræ prostratus dicat: mea culpa, peccaui. Et Fratres respondeant, parcat tibi Deus; quòd ille se erigens, iterumque prosternens, atque eadem proferens tamdiu faciat, donec Prior eum stare præcipiat, & sententiam satisfactionis iniungat, certamque ei horam, vel diem assignet, qua ipse iniunctionis debitum perfecisse debeat. Hæc autem eadem fieri post Nonam, si in Capitulum conueniatur, non interdicimus, cū Priori placuerit. Hunc itaque modum satisfactionis accusati, vel per se confessi, semper tenere debeant.

*De Summis Festis in Capitulo nunciandis, & de Confessione, ac Remissione vicissim danda.*

## CAPVT XVI.

SVmma autem Festa cum venerint, quinto, vel quarto antea die, peractis prius omnibus, quæ in Capitulo gerenda mane post Primam iam scripsimus, quidam de Fratribus, cui Prior iniunxerit, accedat in medium, & petita benedictione dicat: Quinto, vel quarto die proximè futuro, Fratres charissimi, illam Festiuitatem Domini nostri Iesu Christi celebraturi, sanctificamini, & estote parati. Tu autem Domine, &c. Fratribus itaque

A mediocri voce, Deo gratias respondentibus, subiungat idem Lector secundùm quod à Præposito statutum fuerit; qui Fratres Inuitatorium, Lectiones, Responsoria, & quæque alia in Officiis necessaria, dicere, cantare, vel legere debeant. Quibus prononciatis fiat omnium excessuum patens Confessio, quam pœnitentiæ, & satisfactionis sequatur iniunctio, ante Festi eiusdem celebrationem, si fieri potest, implenda. Si quis tamen aliquid priuatè confiteri voluerit, confiteatur Priori, siue Presbyteris per Priorem ad hoc Officium deputatis. Remissionem quoque Fratres sibi inuicem, & omnibus absentibus, qui offendere voto, & absolutione, qua possunt, exhibeant. Quod satis esset laudabile, & Ordini congruens, si etiam in singulis Sabbatis, &
B præcipuorum Festorum Vigiliis fieret. Cantaturi igitur, & lecturi, his, vel aliis diebus quibuslibet, quæ cantanda sunt, & legenda, præuideant: etsi necesse sit aliquid in his quærere, certæ personæ à Priore designentur, à quibus licita hora hoc exquirere debeant; quique id eis humiliter, & studiosè exhibeant.

*De plurimis Fratrum Orationibus, & Obseruationibus.*

## CAPVT XVII.

DE ternis verò Orationibus nocte ante Vigilias, mane ante Primam, sero post Completo-
C rium: & de Precibus post Matutinas, & Vesperas agendis: de Canticis Graduum dicendis: de Matutinis quoque, & Vesperis Sanctorum: de Horis Sanctæ Mariæ, si fraterna deuotio habeat: de Vigiliis Matutinis, Missis, & Vesperis pro Defunctis exhibendis: de Psalmis pœnitentialibus mane dicendis: de aliis Psalmis post Horas cantandis: de Ordine præterea intrandi Ecclesiam, vel Capitulum, & exeundi: de Ordine eundi, standi, loquendi, vel silendi in claustro: de Ordine communiter dormiendi, & surgendi, communiter edendi, & potandi: de præparatione ministrorum, qui ad Missam seruituri sunt: de lauendis manibus, & capitibus pectinandis: de signis tangendis, & tabulis: de
D significandis Horis Diuinis: hora quoque Collationis, & Refectionis: de Vicaria fratrum subministratione: de Ordine Dominicalium, vel quarumcunque Processionum: postremò de omnibus intra Ecclesiam, & Fratrum Officinas agendis, quæcunque necessaria sunt; & ordo, vel institutio insinuet Maiorum.

*Quòd Prior super his omnibus debet esse sollicitus.*

## CAPVT XVIII.

CVm sit Prioris proprium cuncta interiora, &
E exteriora per se, & per alios semper inquirere, inquisita perspecta subtiliter discutere, discussa sapienter tractare, statuenda statuere, facienda imperare, vitanda negare, quid cuique congruat, loqui singulis, prout opus fuerit, subministrare: corrigenda quæque sapienter corrigere, peccantibus pro modo culpæ, modum etiam satisfactionis iniungere: vt nec asperitas quemquam ab emendatione retrahat, & lenitatis nimietas neminem inuitū soluat; & si foris aliquando necesse sit, asperitatem monstrare, intus tamen in animo semper seruare humilitatem. Lectioni cum sibi vacat, insistere, orationibus incumbere, fratres in vnum collectos san-

ctarum Scipturarum sæpe fluentis irrigare: de A vita, & moribus Clericorum, & proprij Ordini, obseruatione frequenter instruere, virtutes, & exempla Sanctorum eis ad imitandum proponere peccantes pœnarũ supplicio enumerando terrere: benè agentes ad desideria percipiendæ felicitatis accendere, singulis quibusque aduenientibus pro suis necessitatibus, & personarum qualitate, si facultas suppetat, subministrare: postremò Confratrum omnium animarum, & corporum vigilanti studio curam gerere, & omnes res Ecclesiæ, mobiles, & immobiles, spirituales, & corporales custodire, regere, atque disponere, & cunctis cunctas necessitudines, & congruentias subimplere. Et cum vnus homo tanta portare non possit, necesse est vt sub ipso aliorum statuantur personæ, quibus onera diuisa portari, & omnia necessaria congruenter fieri valeant. Siquidem Moyses cum totius Israelis onus regiminis portare non posset, consilio etiam incircumcisi hominis, viros ex omni Israel prudentes elegit, quos super populum Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos ad finiendas lites, & disceptationes tollendas constituit, maiora sibi tantummodò finienda referuans. Hoc ergo charissimi exemplo commoti in Prioris auxilium ex prudentioribus Viris personas prudentium eligendas statuistis: qui onera singula interius, atque exterius ad animarum, & corporum necessitatem supplendam, ad ordinem quoque obseruandum, pertinentia leuiùs diuisa portarent.

*De Præposito.*

## CAPVT XIX.

Eligendum itaque de Confratribus virum vnum censuistis, Fratres charissimi, qui sit voluntate purus; sermone discretus, actione sanctus, ordinis scientia & obseruatione præclarus, & si fieri potest, Diuinarum Scripturarum sufficienter imbutus notitia: quem patientiæ virtus, charitatis dilectio, vitæ quoque perornet Religio; qui cæteris sub Priore Præpositus, Prælationis suæ in gerendis officiis, in fratribus regendis, & custodiendis, in ordine seruando, & Regula peruigilem gerat custodiam. Hic ergo Officiorum qualitatem, vsum, & ordinem, singulasque varietates Fratres edoceat; hic solita Officia designari in tabulis, secundum vsum, & ordinem, postmodum in Capitulo coram Fratribus pronuncianda præcipiat; pulmenta quoque Fratribus præparanda, & quæque illis apponenda coram Hebdomadariis, & Cellario statuat. Vestimenta autem, & calciamenta ne dari differantur tempore necessario studeat, singulorum quoque Obedientias intus & foris, si iustè regantur, regulariter impleantur, prouideat. Omnium ergo interiorum, & exteriorum curam sub Prioris consilio, & iussione habeat: & quæcunque necessaria sunt, ipso absente dicat, & faciat; maioribus tamen negotiis Prioris iudicio reseruatis; cætera autem omnia huius officio pertinentia, & hic nominatim non expressa, vsus ipse, & ordo edoceat. In quibus omnibus sic sui vtatur iure regiminis, vt à Domino iustitiæ præmium consequatur gloriæ.

*De minoribus Præpositis statuendis, seu Magistris, & disciplina peccantium.*

## CAP. XX.

Statuat quoque præter hunc Prior sub isto ad Fratrum custodiam, & alios Magistros, siue Præpositos, si necessarium viderit, quibus singulis proprium locum assignet in Claustro, vbi ipsi residentes, Fratres sibi commissos hinc inde statutos in bono nutriant, in sanctis moribus instruant, & eos Lectionibus, Hymnis, Canticis, aliisque Ecclesiasticis doctrinis, vtilitatibus incumbere, in loco stare, & proprium Ordinem seruare compellant, & à suis oculis nullatenus eos sine certa necessitatis causa separari, vel abire permittant.
B Postremò eos non solùm ab opere perueisitatis, & malitiæ, sed ab vsu otiosæ loquacitatis immunes custodiant, & in omni religione sanctitatis, & honestę grauitatis perfectos exhibeat. Quibus, si qua necessaria fore perceperint, hoc Priori, siue Præposito innotescant, quatenus si facultas suppetat, eorum omnis impleatur absq; dilatione necessitas. Si quos autem de sibi commissis vagos, vel otio, aut inutili loquacitate vacantes, vel ordinem proprium seruare nolentes, vel suis Prælatis inobedientes esse perspexerint; & eos semel, bis, & ter commonitos emendare nequiuerint, tunc ipsos
C corrigendos Præposito adpræsentent. Quos itidem Præpositus semel, bis, & ter commonitos, si nequaquam emendare potuerit, coram Fratribus in Capitulo repræsentet. Quòd si se nec per Priorem correxerint, omnibus supponantur, & ab omnibus iniurientur; postremò fraterno consortio, & communione priuati, ieiuniis macerentur: & si personarum patitur qualitas, verberentur. Si verò nec sic emendantur, in carcerem ieiuniis longis castigandi retrudantur, vel maioris Ecclesiæ, siue Episcopi iudicio dimittantur. Hi ergo, qui dimissi, vel in carcerem retrusi fuerint, aut clam per se recesserint, si quando pœnitentia ducti satisfactionem promiserint, &
D veniam postulantes impetrauerint, primò quidem per longum probentur exterius, & si verè apparuerint pœnitentes, in infimo saltem loco quandoque suscipiantur interius. Hunc modum correptionis, Fratres charissimi, non solùm in Clericis, verùm etiam in Professis Laicis tenendum, vestra charitas censuit.

*De Obedientias tenentibus, siue suscipientibus.*

## CAP. XXI.

Qui verò Obedientias Domus pro Fratrum vtilitate, atque seruitio susceperint, sub
E Prioris, & Præpositi cura, ac potestate permaneant. Et quicquid eis ipsi, vel ipsis absentibus, alij Prælati supplentes vices eorum mandauerint, sine dilatione obseruent, & impleant. Si quid autem admiserint, secundùm Prioris iussum, & Ordinis vsum, ac culpæ modum satisfaciant. Qui verò superbi, aut negligentes, aut auari, seu prodigi: susurrones, aut fures, vel quoquo modo rei Dominicæ vastatores inuenti fuerint, aut sibi præsidentium mandata contempserint, vel aliquid alicui, quod dare debuerant, ex odio subtraxerint, vel quicquã contra vsum, & ordinem gratiæ singularis amore, quod non erat opportunum tradiderint; Prior eos à suis

Officiis remoueat, & iniuncta illis pœnitentia, & satisfactionis sententia, alios in eorum locis subroget, qui hæc vigilantiùs, puriúsque peragentes, Christo, & Confratribus suis fideliter administrent. Ad porrigenda igitur singulis Fratribus intus necessaria, quidam ex valentioribus, & prudentioribus Fratribus eligãtur viri, quorum vnus Sacrarium, alter Cameram, tertius Cellarium, quartus Refectorium, quintus Vestiarium regenda, ac custodienda suscipiant. Quicunque ergo ad aliquam harum, vel similium Obedientiam suscipiendam accesserit, veniat in medium Capituli, & prostratus incipiat Psalmum, *Deus in adiutorium meum intende*; quem cum Fratres compleuerint, cum Oratione Dominica, & Capitulis, atque Oratione competenti surgat, & genibus flexis suscipiat de manu Prioris Regulam, vel alium libellum, sic dicentes: Nos huius Obedientiæ curam, atque laborem ad salutem animæ tuæ, in pœnitentiam, & remissionem peccatorum tuorum ex Fratrum consensu, pro charitate te ferre præcipimus. Et exinde eius Obedientiæ curam summa industria, prudentia, & consilio gerat, atque perficiat. Quibus verò hæ tales Obedientiæ pro aliqua offensa auferuntur, vel qui ab eis voluntate Prioris subleuantur, prostrati in medio accusent se super omnibus, quæ in his subministrandis admiserunt, incipiantque Psalmum quinquagesimum, quem dum Fratres perfecerint, cum Oratione Dominica, & Capitulis; atque Oratione competenti assurgant, & quantitatem pœnitentiæ, quam Prior iniunxerit, hilari animo suscipiant, & susceptam intra iussum tempus perficiant.

*Psal. 65.*

*De Sacrista.*

### Cap. XXII.

AD Sacristæ igitur obedientiam Oratorium, Sacrarium, Armarium, & omnia quæ in eis facienda sunt, vel reponenda, cunctaque necessaria, vel congruentia, pertineant. Hic ergo Oratorium pro vsu, & ordine mundet, illuminet, custodiat, & competenti Hora claudat, atque aperiat, nihilque ibi indecens agat, aut recondat, vel agi, aut recondi permittat: dicente Domino: *Domus mea, Domus Orationis vocabitur.* Oleum autem Sanctum, Corpus Domini, Capsas cum Sanctorum Reliquiis, in Ecclesiis post se consistere, nemo dubitat. Aliaquoque minuta, si Ecclesiastica, & nihil indecorum præbentia; & Diuinis obsequiis quotidie necessaria esse non reprobamus, si fieri potest, semper Sacrista custodiat, vt nulli inde exeundi, aut intraudi locus pateat, nisi quis Orationis, aut Deuotionis causa, vel offerendæ oblationis, aut Eucharistiæ sumendæ, seu Fraternitatis Clericorum percipiendæ humiliter intrare quæsierit. Ad Missarum verò solemnia Presbyter ante Ostium Chori populorum oblationes suscipiat: ibique eis Dominici Corporis, ac Sanguinis mysterium tradat. Quòd si populus magnus fuerit, & ad Altare accedere voluerit, non prohibeatur. Verùm Clericis adhuc in Choro residentibus, ad Altare mulieribus aditus, si fieri potest, non concedatur. Quicquid ergo in Cera, Oleo, & Incenso, aut Vestibus ad vsum Altarium, vel ministrantium necessarium fuerit oblatum, Sacrista ad supplendam obedientiæ suæ necessitatem, in Sacrario reponenda suscipiat. Altarium autem, vel Altaribus ministrantium, vestimenta, ornamenta, cunctaque prorsus Ecclesiæ vtensilia in Sacrario teneantur clausa, atque recondita: quæ quidem partim diebus certis, partim singulis, hora statuta, sicut necessarium fuerit, & ordo, atque vsus poposcerit, à Sacrista ministrantibus, aliisque Fratribus his opus habentibus assignentur, quæ expletis Officiis cuncta subtiliter requisita, denuò suscipiat reponenda. Præter hæc, libros quosque Sacrista sub sui custodia clausos in Armario habeat, & quos in Ecclesia Fratribus in Officiis necessarios scierit, ipse apponat, ipse denuò & reponat. Quos verò in Claustro Fratribus nouerit opportunos, ponat in loco statuto, de quo Fratres quos voluerint libros accipiant, & in quo post horam eos reponere debeant, à Sacrista item suscipiendos, & recondendos. Quicquid ergo ad libros scribendos seu aptandos, vel reparandos necessarium fuerit, apud se Sacrista habeat, vt, & qui non habentur libri, fieri: & qui habentur, aptari, seu reparari semper valeant. Studeat prætcrea Sacrista summopere, vt Horas Canonicas tam in die, quàm in nocte sic discretè secundùm vsum, & ordinem, & Prælatorum arbitrium, pro temporis qualitate, pro diei celebritate, pro Officij quantitate significet, vt omnia necessaria congruenter fieri valeant. Hic etiam Dormitorij illuminandi, Claustri mundandi, & Capituli, & omnia mandatis agendis necessaria consecrandi curam habere debebit. Hæc igitur omnia Sacrista prouideat, & quæque his, vel in his necessaria vsus, vel ordo, aut maiorum documenta monstrauerint, summa semper industria tempore suo sapienter efficiat. Quæ cuncta si Sacrista solus portare nequiuerit, adiutores ei Prior dare debebit, per quos eius onera diuisa leuius cuncta portari valeant, & impleri.

*Matth. 21.*

*De Camerario.*

### Cap. XXIII.

CAmerarius itaque habeat loca firma clausione munita, opportuna ostia, & fenestras; vnde his, qui intus, vel foris sunt, necessaria ministrentur, habentis: vbi aurum, argentum, ferrum, æs, omniaque metalla, & vniuersa numismata vndecunque aduenientia, & cuncta, quæ fiunt, corporeis officiis interiorum, & exteriorum ex his necessaria fieri, omniaque vasa manualia, lapidea, fictilia, & lignea, interioribus item, & exterioribus officiis deputanda, plura, & si fieri potest, multiplicia teneantur recondita. Omnia igitur horum quæcunque Fratribus ad peragenda sua officia intus, vel foris necessaria fuerint, omni procul dilatione, ac murmuratione remota, libens Camerarius præbeat, vel perpetim, si oporteat quotidianis vsibus relinquenda, vel si necesse non est, iterum ad se, expletis operibus, reducenda. Quæcunque autem de rebus sibi commissis quotidianis vsibus intus, vel foris necessaria fuerint, sic distribuantur ab eo, vt iam ad ipsorum custodiam, quibus dantur, pertineant; quæ vetustare consumpta eum noua iterum dantur, Camerario, si sint vtilia restituantur, vel reparanda, vel ad aliquem vsum habenda, ne de rebus Ecclesiæ, quod prodesse potest, aliquid pereat. Quòd si qua fuerint perdita, vel casu fracta, & non reparata, pro his alia tribuantur, verùm ij, quorum culpa fracta, aut perdita fuerint, secun-

dùm Prioris iudicium, digna satisfactione pœni- A teant. Si quid autem in aliqua Obedientia defuerit, iste si habeat, vel habere valeat, aut dato, aut pretio supplere debebit. Camerarius igitur cuncta sibi pertinentia inrerinribus, & exterioribus officiis necessaria, vel propriis expensis facta, vel pretio cōparata semper habere se studeat; quatenus nullo vnquam tempore cuiusquam occasione necessitatis à sui Ordinis obseruatione, & Diuini cultus seruitio Fratres se subtrahere valeant.

*De Cellerario.*

## Cap. XXIV.

Sint & Cellaria intra Claustri mœnia constitu- B ta, Refectorio, Coquinæ, & Pistrino in quantum fieri potest, propinqua, vbi Fratrum cuncta esui, vel potui necessaria sub claue reposita maneant, cum omnibus vasis, & vtensilibus, quæ sunt his reponendis, ac præparandis necessaria. Talis itaque à Prælatis eligatur Cellerarius, qui sit vir prudens, charitate, humilitate, & patientia plenissimua, non auarus, non prodigus, nnn vinolentus, non edax nimium, non superbus, non tardus, sed moribus honestua, ac Deum timens, vitiis careus, virtutibus hærens iusto nec largior, nec tenacior: qui stipendia Fratrum fideliter seruet, & cura vigilaoti dispenset: qui nec verborum asperitare, vel tarditate, nec rei dandæ diminutione, vel dilatione, nec turbidi vultus ostensio- C ne, Fratres in administrando contuibet, Omnibus ergo dulcis appareat, & quosque ad se venientes benignè suscipiat, & cuique, prout npus viderit, subministret Eos verò, quorum necessitati nequit satisfacere, dulcium verborum consolatione studeat refouere. De infirmis etiam sit sibi cura non modica, vt quicquid eis ab illorum Custodibus petitur, si habeat, vel habere valeat, sub festinatione tribuat: & si certa ad hnc persona statuta oon fuerit, coquis præcipiat, vt pro velle, & necessitate Infirmautium, & Custodum iussione hoc celeriter, & aptissimè præparent. Coquina ergo, & Pistrinum sibi inuicem sint contigua, & Refectorio propinqua: & cum nmnibus vasis, & D vtensilibus suis sub Cellerarij custodia depuiata. Iniungendum igitur est à Prælatis, Coquis, atque Pistoribus, vti ipsi per omnia Cellerario nbediant, & ei de omnibus rebus sibi commissis rationem reddant: à qun etiam quæcunque sibi necessaria exigant, atque accipiant. Celerarius itaque frequenter eos mnneat, & artis suæ officia diligenter edoceat, ipsisque abundanter elaboret osteodere, quàm grauis culpa sit res Ecclesiæ per ueligētiam perdere, seu furtim, qund omnium nequissimum est, diripere. Coqui autem peruigili cora omuia, quæ Fratrum esui sunt necessaria, præparent, & ea mundissimè, & accuratissimè peragant pro iussu Cellerarij, & Fratris Hebdnmadarij. Cellera- E riua itaque, cui hæc omnia commissa sunt, vasa, armenta, seu vtensilia Pistrini; Coquinæ, & Cellarij si perdantur, ant frangantur; seu veterascant, restaurare; & innouare per Camerarium, reparare tiam per seipsum, sipntest, studeat. Coqui igitur, & Pistores prnptia loca Pistrino, & Coquinæ contigua habeant: vbi de officiis suis alrerutrum se iuuent, & vbi simul manducent, ac maneant, & cuncta ad se pertinentia peragant.

*De Refectorio, & Refectorario.*

## Cap. XXV.

Refectorium quoque, Fratrum deputetur cuidam, qui id ouanter suscipiat, susceptum diligeurissima cura custodiar. Fiant ergo, & habeantur io Refectnrin, & circa Refectorium omnia quæcunque Fratribus comesturis, vel potaturis pro vsu, & Regulari ordine vestræ conuersationis esse opportuna noscuntur. Quæ omnia, & quibus omoibus oecessaria Refectorarius studiosè curare, & diligenter hora congruenti exhibere debebit. Refectorariua itaque summopere studeat, vt nihil B in Refectorio indecens, nihilque stomachis Fratrum noxium appareat, sed frequenter mundarum, & decenter præparatum Fratres semper inueoiant. Ipse quoque mensas congruemi hora aperiat, & panis, ac vini à Cellerario suscepti debitam mensuram, cęteraque Fratribus io maoducandn necessaria locis singulotum apponat: & omnia, quæ ibi sunt opportuna, pro vsu, & ordine diligenter faciat. Qui omnia, quæ vel veterascunt, vel casu aliquo perduotur, seu franguntur, à Vesterario, & Camerario innouari, vel restaurari semper exigat: vetera, vel fracta illis cuocta restituat.

*De Vesterario.*

## C CAPVT XXVI.

ORdioetur & pręter istos de Frattribus Vestearius, qui super Fratium vestimentis, & calceamentis, ac lectualibus summam semper diligētiam babeat. Hic itaque intra Claustri mœnia, loca habebit munitiooe secura, vbi linum, vel lana, panni, pellea, & coria, vestimenta, & calceamenta, nec non & Fratrum lectualia, & quæcunque his aptandis, faciendis, & reparandis sunt necessaria, aliaque his congruentia saluè, & securè teneri, & conseruari valeant. Ad hunc ergo pertineat horum, quamdiu reparari possuot, reparatio, & cum innouanda sunt, omnium innouatio. Hic etiam nmnia, quæ abluendis corporibua, vel la- D uandis, aut tondendis, seu radendis Fratribus, & quæcunque curandis eis in medicinis, vel medicamentis sunt npportuna, si facultas suppetit, apud se habeat, vt Fratres hæc omnia, cum necessarium fuerit, præparata inueniant. Huic Prior vnum, vel plnres adiutores, si necesse sit, tribuat, cum quibus vestimenta, & calceamenta Frattum frequenter excutiat: quique Lectis eorum singulis quibusque diebns coaptandis studeant: quique cum Fratres mutantur, mutatoria colligentes, in Vestiario deportent condenda, hora statuta ad abluendum lauandariis danda, & lota item suscipienda, & in Vestiario recondenda: & tempore mutandi singula singulorum lectis apponenda. Quibus singulis E vestimentia singulorum nnmina acuali opere inscribere studeat, vt quisque vestes sibi prnprias assignatas, oon alias suscipiat. His quinque Obedientiis statutis interius, sic ea quæ foris sunt, Prior disponere stndeat, vt in nullo Ecclesia suarum rerum patiatur detrimeota: & omnia, quę foris necessaria sunt, congruenter fieri valeant.

*De Procuratore rerum exteriorum.*

CAPVT XXVII.

STatuatur itaque Vir strenuus ex fidelis Ecclesiæ familiis, qui subtiliter, & prudenter omnem Ecclesiæ possessionem in aquis, & paludibus, si habentur, in siluis, pratis, vineis, & terris regat atque prouideat: & si fieri potest, quot sint coloni, vel possessores, & quid quisque quantumque possideat: & quid quisque quantumque, & quando Ecclesiæ reddere debeat, memoriter agnoscat: vel scriptum apud se, ne obliuioni tradatur, habeat: omniaque, quæ super his sunt necessaria, per se, & villicos, ac succursores sciat, & sub consilio Prioris ordinet, atque perficiat. Locationes autem rerum immobilium, Procuratore consultiùs ordinante, consentientibus Fratribus, per Priorem fiunt, si earum Ordinatio iustè, & vtiliter facta fuerit. Hic igitur chartulas possessionum in loco munitissimo per aliquem Fratrum, cui Prior iniunxerit, custodias frequenter legat, vel audiat, vt ex his locationes, & redditus possessionum agnoscat, ne obliuionis incuria suarum rerum detrimentum patiatur Ecclesia.

*De custodia rerum mobilium.*

CAPVT XXVIII.

STatuatur & alius fidelissimus laicus, qui summam curam gerat super omnibus bestiis vsui Fratrum necessarius, & vniuersis armentis, eorumque pastoribus atque nutritiis, vt ipse eis quæcunque sunt iubenda, iubeat, statuenda statuat, requirẽda requirat, & eorum in omnibus custos, & rector prouidus fiat. Postremò quæcunque singulis quibusque armentis, & bestiis fuerint opportuna, iste cura peruigili impleat: & quæque horum custodibus necessaria per se, vel per alios exhibeat. Quicquid igitur de hac, vel de aliis Obedientiis fructuum, vel pretiosum, vel cuiusquam rei Fratrum vsui opportunè excipi vel haberi contigerit, illis detur seruandum, vel exponendum, ad quorum Obedientias noscitur concedendum. Sic etiam omnia omnibus necessaria ab illis sunt exquirenda, à quibus habentur dispensanda.

*De Negotiatore Ecclesiæ.*

CAPVT XXIX.

ORdinetur præter istos, & alius Vir fidelissimus, qui per se, vel per alios, & quæ emenda sunt, emat: & quæ vendenda sunt, vendat, Emendorum ergo pretium & Camerarius tribuat, & venditorum idem recipiat. Negotiator ergo Ecclesiæ talis sit, vt nunquam, vel rarò decipi valeat, & studiosè neminem ipse decipiat. Qui nec, vt cariùs vendat, nec vt viliùs emat, ore suo fallaciam proferat, vel iuramentum ab his exigat, aut ipse exhibeat.

*De Obedientia Familiarium.*

CAPVT XXX.

OMnes itaque Familiares Prælatis suis obediãt, & quæcunque iubentiũ mandata hilariter, ac sine mora, & murmure perficiant. Nullus in Ecclesiastica familia inueniatur inutilis, nullus otiosus, sed omnes operentur, omnes Ecclesiæ vtilitatibus deseruiant, attendentes illud Apostoli: *Qui non laborant, non manducent.* Pueri tamen, & senes infirmi, & debiles non constringantur agere, vel operari, quæ nequeunt. Omnium ergo ætatem, scientiam, & vires Prior præuideat, & singulis singula officia domui necessaria, & illis pro viribus, & scientia competentia diuidat, & super eos, qui prudentiores sunt, Magistros per quos regantur, statuat; & sub quorum cura, iussu, arbitrioque, atque industria, iniuncta sibi Officia cuncta perficiant. Omnia antè quæ in vestimentis, calceamentis, & victualibus, quæque Officiorum suorum vsibus sunt necessaria, Magistri eorum prouideant, prouisa inueniant, & inuenta ipsis tribuant. Quæ omnia ab illis inquirant, ad quorum Obedientias illa nouerint pertinere. Hi igitur omnes cum suscipiuntur, prostrati ante Altare, promittant fidelitatem suam illis Sanctorum Pignoribus, obedientiam quoque secundùm Deum Prælatis eiusdem Ecclesiæ. Post hæc à Fratribus pro more suscepti, de cætero pro iussu viuant, & fideliter seruiant.

*De Claustro, & de portis Canonicorum custodienda.*

CAPVT XXXI.

CLaustrum autem interius tãta semper obseruatione custodiatur, vt nulli vnquam interiorum inde exeundi, sed & nulli exteriorum intrandi in eo, nisi secundùm statutum ordinem facultatem habeat. Si qui tamen fideles, & religiosi, Laici, Clerici ad interiora loca conspicienda, & Fratres visitandos ex deuotione intrare quæsierint, non negamus eos extra horam silentij per Priorem, vel Præpositum intromitti. Qui Fratrum benedictione suscepta, & locis optatis perspectis, vel statim exeant, vel si Prior hoc vtile viderit, in remotiori loco cum ipsis aliquantulum conuocatis prudentioribus, & ab ipsis optatis Fratribus, sedeant: & vbi breuiter eos pro ædificatione animatum, ipse, vel cui ipse iusserit, allocutus fuerit, benedictione item Fratrũ suscepta, deducantur extra, & charitate quidẽ eis necessaria, in hospitali; vel si tales viri sunt, vt sic oporteat, in alio loco ad hoc statuto, exhibita, dimittantur in pace. Aliter autem, nec ipsi Fratribus, nec fratres ipsis in claustro iungi permittantur. Mulieres autem in Officinas Clericorum intrare, nedum stare penitus execramur. Foris ergo domus statuatur à Fratrum Officiois disiuncta, vbi ex charitate eis exhibeatur quod necessarium fuerit. Quòd si eis aliquid à Fratribus dici oporteat, & Prior concesserit, plures simul ad eas accedant, nec soli cum eis loqui præsumant, nisi testes coram affuerint. Claustrum itaq; interius à cõgruentiori parte, &, si fieri potest iuxta Ecclesiam, aditum habeat; iuxta quem fiat locus, in quo aduenientes quasque necessarias, vel iussas personas Canonici permissione Prioris Canonicè alloquantur. Iuxta portam igitur exteriorem, Portarium Priorstato instituat, quatenus nemo extraneus nisi interrogatus, & iussus, intrandi licentiam habeat. Interioris autem ostij custodiam Prior vni Fratrum attribuat, quod ita diligenter custodiat, vt nullus intrandi, vel exeundi licentiã inueniat, nisi quem Prior vel Ordo postulauerit. Hic igitur diebus singulis sero hora Collationis ostio serrato, clauẽ Priori, aut Præposito debitã tribuat: quã prima hora sequẽtis diei, item ab eo recipiendam per totum diem suscipiat.

*De colligendis Hospitibus, & quibusque Aduenientibus.*

## CAPVT XXXII.

HIs itaque interius, exteriusque sic dispositis, studeant, necesse est, Prælati Ecclesiarum præparare aliquod receptaculum parum disiunctum ab Officinis familiarium exterius, vbi hospites, & quique aduenientes honeste, ac decenter suscipiantur: & singulis eorum à Magistro, & Custodibus eiusdem hospitij pro qualitate sua, ac necessitate fidelissimè seruiantur. Ad sustentandam ergo secundùm loci possibilitatem quorumcunque aduenientium necessitatem, committantur Magistro hospitij cunctorum redditum quarumcunque rerum Ecclesiæ, omniumque eorum, quæ ad victum pertinent decimæ, & cunctarum oblationum, & eleemosynarum partes, in vsus pauperum, & aduenientium, dispensatione fidelissima exponendæ. Sit B ergo Custos hospitij Vir boni testimonij, charitatis, discretionis, & virtute prudentiæ plenissimus. Hic ergo quid cuique congruat, in manducando, in bibendo, in pedibus lauandis, in lectis præparandis, & cæteris necessitatibus exhibendis prouideat, & pro-
Ioan. 12. uidens exhibeat. Prælatorum autem vigilet industria, ne is, cui hospitium commiserint, res pauperibus erogandas ad vsus suos, vel suorum præsumat expendere: & Iudæ damnationis se participem faciat, qui loculos habens, ea, quæ mittebantur, in vsus suos retorquebat abscondite. Ipse verò cum alijs sibi ad receptum pauperum deputatis expensas proprias secundùm modum cæterorum ex communi suscipiat, ne si de rebus erogandis suas, & sibi seruientium necessitates suppleat, pauperũ & aduenientium opportunitatibus subuenire non valeat.

A Quòd si horum curam neglexerit, & res dispensandas illicitè tractauerit, multò seueriùs cæteris admitten[illegible]is, à Priore indicandus, & ab hoc Officio remouendus; & in loco eius alius est ordinandus, qui hoc sanctè, & perfectè, ac secundùm Deum, iussumque Prioris exhibeat.

*Quòd absente Priore, & Præposito, minores Præpositi vices eorum supplere debeant.*

## CAPVT XXXIII.

B HOrum itaque Capitulorum, & totius Ordinis disciplina, & obseruatio, & omnium rerũ intus & foris dispositio, per maiores Prælatos Ecclesiæ fiat. Verùm istis absentibus, minores Præpositi vices eorum supplere, & omnium interiorum, & exteriorum curam habere debebunt.

*Quòd ex his ad Maiorum præceptorum obseruationem ascendere, & vitæ perpetuæ gaudia percipere quis valeat.*

## CAPVT XXXIV.

C HÆc sunt, Fratres charissimi, quæ, sicut petistis, & statuistis, vestro sacro Conuentui, auxiliante Christo, seruanda descripsimus; quæ si cum simplicitate, puritate, & alacritate cordis tenentes sine intermissione seruaueritis, faciliùs ad altiora sanctitatis opera scandere, & Christi cohæredes, ac vitæ perpetuæ participes esse poteritis. Verùm in his, & in omnibus quodcunque Prior secundùm Deum in anima, vel corpore expedire, prodesse, vel nocere vni, vel omnibus perspexerit, concedendi, vel iubendi, auferendi, & quæcunque necessaria dicendi, vel statuendi potestatem habebit.

*Explicit Regula Canonicorum.*

# INDEX
# RERVM NOTABILIVM,
## QVÆ IN OMNIBVS B. PETRI
## Damiani operibus continentur.

*In quo numerus primus ad paginam remittit : Littera locum signat : Numerus litteræ postpositus secundam columnam notat : Collect. Collectanea : Reg. Pet. de Hon. Regulam Petri de Honestis : Littera vero maiuscula cum subsequenti tomum demonstrat.*

## A

B

# Index rerum

## D

Idola.

T

f iij

*FINIS.*

SVMMA PRIVILEGII.

CAVTVM est auctoritate Regis Christianissimi, ne quis in Regnô Franciæ, librum sub hoc titulo, Beati Petri Damiani, S. R. E. Cardinalis, Episcopi Ostiensis, Ordinis Sancti Benedicti, & Doctoris sanctissimi ac disertissimi Opera omnia in IV. Tomos distributa, collecta, ac argumentis & notationibus illustrata studio & labore Domni Constantini Caietani Syracusani Abbatis S. Baronti ex Congregat. Casinensi: cui accessit Editio Tomi IV. Operum eiusdem B. P. Damiani, & Regula Petri de Honestis Clerici Rauennatis antehac inedita, absque permissu Ægidij Tompere, Bibliopolæ Parisiensis, intra decem annos imprimat aut diuendat, publicationis exemplarium: si quis secus fecerit multa indicta, prout amplius in ipso diplomate continetur, dato anno Domini millesimo sexcentesimo quadragesimo die decimatertia Nouembris.

Quæ Opera omnia simul typis mandata sunt anno à Christo Domino, millesimo sexcentesimo quadragesimo secundo, die vigesima secunda mensis Ianuarij.

B. P. Dam. Oper.

L

P

## Q



## R

Eum